

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Türk Halk Bilimi Bilim Dalı

ALACAĞANLI HALK ŞAİRLERİ MONOGRAFİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Serhat Sabri YILMAZ

Sivas

Haziran 2015

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Türk Halk Bilimi Bilim Dalı

ALACAHANLI HALK ŞAİRLERİ MONOGRAFİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Serhat Sabri YILMAZ

Tez Danışmanı:

Yrd. Doç. Dr. Özlem DEMREN

Sivas

Haziran 2015

KABUL VE ONAY

Üniversite : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı : Türk Halkbilimi
Tezin Başlığı : Alacahanlı Halk Şairleri Monografisi
Savunma Tarihi : 10.06.2015
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Özlem DEMREN

Ünvanı – Adı Soyadı
Jüri Başkanı: Prof. Dr. Şeref BOYRAZ
Üye: Yrd. Doç. Dr. Özlem DEMREN
Üye: Yrd. Doç. Dr. Tuğçe İŞIKHAN ERDAL

İmza

Oy Birliği
Oy Çokluğu

Serhat Sabri Yılmaz tarafından hazırlanan "Alacahanlı Halk Şairleri Monografisi"
başlıklı tez, kabul edilmiştir 10.06.2015

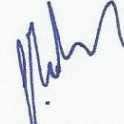
Prof. Dr. Alim YILDIZ
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlâl etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

Serhat Sabri YILMAZ

ÖN SÖZ

Bir toplumu insan bedeni olarak düşünürsek sanırız bedenini tutan iki ayağı inancı ve kültürü; dili ise âşıkları, halk şairleri ve sanatçıları olacaktır. İşte âşıklar, halk şairleri bu denli mühim bir vazifeyi üstlenen kültür neferleridir. Milletimizi ayakta tutan değerlerden biri olan kültürümüzün ayakta kalmasında şüphesiz onların da katkıları bulunmaktadır. Bizlerin de onlara destek olarak bu kültürü ayakta tutmak için gereken özveriye göstermemiz gerekmektedir.

Bu çalışmada yukarıda bahsettiğimiz kültür hizmeti, âşıklık geleneğinin yaşamasına destek olma gibi amaçlar yer almaktadır. Bu bağlamda, tarafımızca Sivas'ın Kangal ilçesine bağlı Alacahan beldesinde yetişen âşıklarımızın hayat hikâyeleri, şiirleri derlendi. Derleme aşamasından sonra günümüz halk bilimi anlayışına uygun olarak tasnifler ve tahliller yapıldı. 25 köyden oluşan Alacahan'da yaşamış, yaşamaya devam eden ve göç etmiş 33 âşık, ozan, halk şairi çalışmaya dahil edildi.

Tez çalışmamız bir giriş, altı bölüm, sonuç ve ekler kısmından oluşmaktadır. Çalışmamızın giriş bölümünde araştırmanın önemi ve amacı, derleme aşaması hakkında bilgiler verilmeye çalışıldı. Birinci bölümde, Alacahan'ın tarihî, coğrafî, sosyo-kültürel özellikleri, mimarîsi hakkında bilgiler verildi. İkinci bölümde, Alacahanlı halk şairlerinin âşıklık geleneğindeki yerleri tespit edilmeye çalışıldı. Bu bölümde âşıklık geleneğinin özellikleri hakkında bilgiler verilerek çalışmamızda yer alan halk şairlerinden örnekler verildi. Üçüncü bölümde ise yukarıda bahsi geçen 33 halk şairinin hayat hikâyeleri, şiirlerinden örnekler verildi. Dördüncü bölümde, şiirlerin yapı ve muhteva özellikleri üzerinde duruldu. Ayrıca bu bölüm içerisine âşık edebiyatı çalışmalarında ilk kez yapıldığını düşündüğümüz şiirlerdeki iletilerin belirtildiği bir başlık eklendi. Beşinci bölümde, “*Alacahanlı Âşıkları Etkileyenler ve Onların Toplumdaki Yeri*” başlığı altında Alacahanlı âşıklardaki Âşık Ruhsatî etkisi; Alacahan'a bağlı Dışlık köyü ozanlarında Garip Musa etkisi; altıncı bölümde şairlerin toplumdaki yerleri üzerinde duruldu. Son olarak “Sonuç ve Öneriler” bölümü yer almaktadır. “Ekler” kısmında Alacahan haritası, çalışmada yer alan âşıkların fotoğrafları ve türküleştirmiş üç şiirin notaları ve sözleri yer almaktadır.

Tez çalışmamızın temelini Sivas'ın yetiştirdiği önemli âşık edebiyatı araştırmacılarının derleme faaliyetlerinde uyguladıkları yöntemler ve Şeref Boyraz (2010)'ın yaptığı, âşık edebiyatına yeni bir bakış açısı getiren çalışması oluşturmaktadır. Sivas kültürüne hizmet eden değerli araştırmacılarımızın izinde kültürümüze faydalı olacağını umduğumuz bir çalışma yapmaya çalıştık. Çalışma süresince sayısız insanın desteğini gördüğümüzü söylememiz gerekiyor. İlk olarak, derlemeler boyunca bize sabır göstererek yardımcı olmaya çalışan Alacahanlı halk şairlerimize şükranlarımı sunuyorum. Çalışma boyunca yön gösteren saygıdeğer danışmanım Yrd. Doç. Dr. Özlem Demren'e, ilk aşamadan son aşamaya kadar desteklerini esirgemeyen, kaynak temininde yardımları dokunan kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Doğan Kaya'ya, aynı şekilde kaynak temininde kolaylık sağlayan, fikirleriyle yolumuzu aydınlatan kıymetli hocam Prof. Dr. Şeref Boyraz'a gönülden teşekkür ediyorum. Son olarak, desteklerini esirgemeyen aileme, dostlarıma; Alacahan gönüllüsü Bekir Kanat'a, bestekâr Ersin Kayışlı'ya minnet duygularımı belirtmek istiyorum. Alacahan'ın yetiştirdiği âşıklarımızdan vefat edenlere rahmet, yaşayanlara uzun ömürler diliyorum.

Sivas, Haziran, 2015

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
KISALTMALAR.....	xi
TABLO LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
ÖZET.....	xvii
ABSTRACT.....	xix
0.GİRİŞ	1
0.1.ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	1
0.1.1.Araştırmanın Önemi.....	1
0.1.2.Araştırmanın Amacı	1
0.1.3.Araştırmanın Yöntemi ve Alanı	2
0.2. MALZEMENİN DERLENME AŞAMASI	3
0.2.1.Derleme Biçimi	3
0.2.2.Derleme Öncesi İletişim	5
0.2.3.Derleme Zamanı	6
0.2.4.Derleme Mekânı	6
0.2.5.Ulaşım ve Derleme Sırasında Karşılaşılan Zorluklar	7
0.2.6.Çalışmanın Sınırlandırılması	8
1. BÖLÜM: TARİHÎ, COĞRAFÎ, BEŞERÎ VE SOSYO-KÜLTÜREL AÇIDAN ALACAHAN	9
1.1.ALACAHAN TARİHÎ	9
1.2.ALACAHAN ADI	11
1.3.ALACAHAN'IN COĞRAFÎ KONUMU	11
1.4.ALACAHAN'DA BEŞERÎ DURUM VE EKONOMİK YAPI	12

1.5.ALACAHAHAN'DA SOSYAL VE ETNİK YAPI	15
1.5.1.Aile Yapısı	15
1.5.2.Eğitim ve Öğretim	15
1.5.3.İnanç Yapısı	16
1.6.ALACAHAHAN'DA TARİHÎ YAPILAR VE MİMARÎ	17
1.6.1.Alacahan Kervansarayı	17
1.6.2.Alacahan Surları	19
1.6.3.Osmanlı Camisi	20
1.6.4.Halil Rıfat Paşa Köprüsü	21
2. BÖLÜM: ÂŞIKLIK GELENEĞİ BAĞLAMINDA ALACAHAHANLI HALK ŞAİRLERİ.....	23
2.1.ÂŞIK EDEBİYATININ TARİHÎ GELİŞİMİ	23
2.2.SİVAS'TA ÂŞIKLIK GELENEĞİ	28
2.3.ALACAHAHAN VE ALACAHAHANLI HALK ŞAİRLERİYLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR	33
2.4.ALACAHAHANLI HALK ŞAİRLERİNİN ÂŞIKLIK GELENEĞİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	34
2.4.1. Âşıkların Yetiştirilmesi (Çırak Yetiştirme – Kalfalık – Ustalık).....	34
2.4.1.1.Çıraklık-Kalfalık-Ustalık Dönemleri	37
2.4.1.2.Alacahan'da Âşıkların Yetiştirilmesi	39
2.4.2.Mahlas Alma	41
2.4.3.Saz Çalma ve İrticalî Söyleyiş	48
2.4.4.Bade İçme ve Rüya Görme	53
2.4.5.Âşık Kolları	61
2.4.6.Âşıklarda Halk Hikâyesi Anlatma Geleneği	65
2.4.7.Âşıklarda Destan Söyleme Geleneği	69
2.4.8.Âşıklık Geleneğinin İcra Ortamları	71

2.4.8.1.Sözlü Kültür Ortamı	71
2.4.8.2.Yazılı Kültür Ortamı	74
2.4.8.3.Elektronik Kültür Ortamı	76
2.4.9.Âşık Karşılaşmaları	78
3. BÖLÜM: ALACAHANLI HALK ŞAİRLERİNİN HAYAT HİKÂYELERİ VE ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER.....	89
3.1.ABDURRAHİM DOĞAN (FAHİMÎ).....	103
3.2.ABDURRAHMAN DURSUN (SAN'ATÎ).....	114
3.3.AHMET BAŞER	128
3.4.ALİ BEŞİKTEPE (İCAZET)	132
3.5.ALİ BOZKURT (YARIM ALİ)	168
3.6,ALİ ERBAY	173
3.7.ATİLLA AKBULUT (BATİNÎ)	177
3.8.BEKİR AKBULUT (İHLASÎ)	190
3.9.DURSUN HOCA	219
3.10.EBUBEKİR BOZHÖYÜK	222
3.11.ERBAY ULUPINAR (GENÇ OZAN)	228
3.12.HALİFE BOZBAYIR	231
3.13.HASAN FEHMİ ARISOY (KUSURÎ)	247
3.14.HATİCE OTUGÜZEL	251
3.15.HAYATİ BİLGİN	253
3.16.HÜSEYİN GENÇ	282
3.17.HÜSEYİN KARA (KARANÎ)	299
3.18.HÜSEYİN ŞENGÜL	302
3.19.MEMİŞ EROĞLU	309
3.20.METİN DALKÜREK (GARİP METİNÎ)	335

3.21.MUSA KARAKAŞ	356
3.22.MUSTAFA TURGUT (EMSALÎ)	363
3.23.MÜKREMİN ALBAYRAK	390
3.24.NECMETTİN DALKÜREK	392
3.25.NİZAM BOZKURT	397
3.26.ORHAN KIZLARKAYASI	424
3.27.REŞİT ÇELİK	443
3.28.RIZA ARISOY	459
3.29.RIZA KARAHAN (FAKİR)	469
3.30.RUHSATİ EROĞLU (EROĞLU)	473
3.31.SALİH ÇELİK	511
3.32.ÜMİT BİLGİN	524
3.33.YUSUF KARACAKALE	539
4. BÖLÜM: ŞİİRLERDE YAPI VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ.....	545
4.1.YAPISAL ÖZELLİKLER	547
4.1.1.Ahenk Unsurları	547
4.1.1.1.Vezin ve Durak	547
4.1.1.2.Uyak	552
4.1.1.3.Ayak	557
4.1.2.Nazım Şekilleri	558
4.1.2.1.Destan	558
4.1.2.2.Divan	559
4.1.2.3.Koşma	559
4.1.2.4.Semai	560
4.1.3.Nazım Türleri	561
4.1.3.1.Âşık Edebiyatı Nazım Türleri	561

4.1.3.1.1.Ağıt	561
4.1.3.1.2.Alkışlama (Dualama)	564
4.1.3.1.3.Bilgileme (Tarifleme)	565
4.1.3.1.4.Dertleme	567
4.1.3.1.5.Dertlenme/Şikâyetlenme	568
4.1.3.1.6.Elifname	571
4.1.3.1.7.Güzelleme	573
4.1.3.1.8.Kargışlama	575
4.1.3.1.9.Karşılama.....	577
4.1.3.1.10.Koçaklama	579
4.1.3.1.11.Öğütleme	581
4.1.3.1.12.Taşlama.....	584
4.1.3.2.Dinî-Tasavvufî Türler	588
4.1.3.2.1.Devriye	588
4.1.3.2.2.Hikmet.....	591
4.1.3.2.3.İlahi	592
4.1.3.2.4.Maktel	593
4.1.3.2.5.Medetname.....	595
4.1.3.2.6.Nefes	596
4.1.3.2.7.Övgüleme	597
4.1.3.2.8.Şathiye.....	599
4.1.3.2.9.Şefaatname	601
4.2.MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	603
4.2.1.Temalar	603
4.2.1.1. Aile Sevgisi	603
4.2.1.2.Allah, Peygamber ve Din Ulularına Duyulan Sevgi	604

4.2.1.3.Ayrılık	606
4.2.1.4.Dert/Sıkıntı/Çile	608
4.2.1.5.Geçmişe Duyulan Özlem	609
4.2.1.6.Gurbet	610
4.2.1.7.İnsan Sevgisi	610
4.2.1.8.Karşı Cins Duyulan Aşk /Sevgi	611
4.2.1.9.Memleket Özlemi	613
4.2.1.10.Memleket Sevgisi	614
4.2.1.11.Ölüm	615
4.2.1.12.Tasavvufî Düşünce	616
4.2.1.13.Toplumsal Sorunlar	616
4.2.1.14.Vatan, Millet ve Bayrak Sevgisi	617
4.2.2.Değer Yargıları / İletiler	617
4.2.2.1.Ahlâkî İletiler	619
4.2.2.2.Dinî-İtikadî İletiler	620
4.2.2.3.Psikolojik İletiler	621
4.2.2.4.Sosyolojik İletiler	622
4.2.3.Şiirlerde Geçen Dinî-Tasavvufî Terimler	623
4.2.4.Şiirlerdeki Âşık Edebiyatı Motifleri	634
4.3.ŞİİRLERDE GEÇEN ÖZEL ADLAR	637
4.3.1.Tarihî, Dinî ve Hikâyevî Şahsiyetler	638
4.3.2.Yakın Dönemde Yaşamış Şahıslar	645
4.3.3.Kıt'a-Ülke-Bölge Adları	646
4.3.4.Şehir Adları	648
4.3.5.İlçe-Belde-Köy Adları	651
4.3.6.Mıntıka-Dağ,Nehir vb. Adları	653

4.3.7.Topluluk Adları	654
5.BÖLÜM:ALACAHANLI ÂŞIKLARI ETKİLEYENLER VE ONLARIN TOPLUMDAKİ YERİ.....	657
5.1.ALACAHANLI ÂŞIKLARDA ÂŞIK RUHSATÎ ETKİSİ VE ORTAK AYAKLI ŞİİRLER	657
5.2.ALACAHANLI ÂŞIKLARDA SEYYİD GARİP MUSA SULTAN ETKİSİ	663
6. BÖLÜM: ALACAHANLI ÂŞIKLARIN TOPLUMDAKİ YERİ	667
6.1.GELENEKSEL TOPLUMSAL YAPI İÇERİSİNDEKİ YERLERİ.....	667
6.2.SOSYAL AĞDAKİ YERLERİ.....	668
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	671
KAYNAKLAR	681
EKLER	689
Ek 1. Şiirlerin Yapı ve Muhteva Özelliklerinin Tablo Gösterimi.....	691
Ek 2. Kaynak Kişiler	709
Ek 3. Kaynak Kişilere Yöneltilen Sorular	711
Ek 4.Alacahan Haritası	715
Ek 5. Fotoğraflarla Alacahanlı Halk Şairleri.....	717
Ek 6. Notalar	727
AYAKLAR DİZİNİ	731
SÖZLÜK	739
ÖZ GEÇMİŞ	749

KISALTMALAR

AKM: Atatürk Kùltür Merkezi

AREGEM: Araştırma ve Eğitim Genel Mùdùrlùđù

AÜ: Atatürk Üniversitesi

bkz: bakınız

C. :cilt

Çev: çeviren

HAGEM: Halk Kùltürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Mùdùrlùđù

Haz: hazırlayan

HBV: Hacı Bektaş Veli

S. : sayı

s. : sayfa numarası

SİFAHOD: Sivas Fasıl Heyeti Âşıklar ve Halk Oyunları Derneği

SİŞAD: Sivas Yazarlar ve şairler Derneği

TAED: Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi

TDK: Türk Dil Kurumu

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

TTK: Türk Tarih Kurumu

yy: yüzyıl

TABLO LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa
Tablo 1	Türkiye İstatistik Kurumu Verilerine Göre Alacahan ve Köylerinin 2013 Nüfus Sayımı Sonuçları	13
Tablo 2	Âşıkların Şiirleri Hakkında Sayısal Veriler	545
Tablo 3	Uyak Düzenleri	553
Tablo 4	Âşıkların Kullandıkları Uyak Düzenleri	555
Tablo 5	Şiirlerin Yapı ve Muhteva Özellikleri	691

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa
Şekil 1	Kadın- Erkek Nüfusunun Yüzde Olarak Grafik Gösterimi	14
Şekil 2	Âşık Ruhsatî Kolu	63
Şekil 3	Alacahan Haritası	715
Şekil 4	Bul Getir Türküsünün Notaları	727
Şekil 5	Meyri Türküsünün Notaları	728
Şekil 6	Bağrıma Benim Türküsünün Notaları	729

ÖZET

Âşık edebiyatı, miladın ilk asırlarına kadar uzanan, günümüze kadar dinamizmini kaybetmemiş, belli icra töreleriyle oluşturulmuş, kendi bünyesinde kurallar barındıran bir gelenek edebiyatıdır. Ozan, halk şairi, çöğürücü, halk ozanı, saz şairi, âşık gibi isimlerle anılan bu geleneğin en temel niteliği halkın sesi olması ve kültürünü en iyi şekilde yansıtmasıdır.

Âşıklık geleneği denildiği zaman ilk akla gelen bölgelerden biri olan Sivas, yetiştirdiği güçlü âşıklarla geleneğe hizmet açısından lokomotif görevi görmüştür. Şimdiye kadar incelenen ve incelenmeyi bekleyen binlerce âşık, ozan, halk şairi Sivas kültürünü tanıtmaya, kaybolmasını önleme görevlerini layıkıyla yerine getirmiştir. Bundandır ki, günümüzde pek çok geleneğin kaybolmaya başladığı Türk topraklarında Sivas hâlâ kültürünü yaşatarak ve koruyarak takdirleri toplamaya devam etmektedir.

Bu bağlamda araştırılmayı bekleyen sayısız âşık ve yöre bulunduğunu belirtmek gerekir. Bunlardan biri de Sivas'ın Kangal ilçesine bağlı Alacahan beldesidir. 25 köyden oluşan bu geniş coğrafya hem tarihî hem de kültürel açıdan araştırılmaya değer bir bölgedir. Eski İpek Yolu'nun geçtiği, pek çok medeniyete şahit olmuş Alacahan, âşıklık geleneğinde de önemli isimler yetiştirerek Türk kültürüne hizmet etmiştir. Günümüzde yetiştirdiği âşıklarla da hizmetlerini devam ettirmektedir.

Bu çalışmada, Alacahan yöresinde yaşamış, yaşamaya devam eden ve Alacahanlı olup farklı bölgelere göç etmiş âşıkların hayat hikâyeleri ve eserleri tespit edilmiştir. Tez çalışmamızda Alacahan beldesi hakkında bilgiler, âşıklık geleneği bağlamında Alacahanlı âşıklar hakkında değerlendirmeler, incelenen şiirlerin tahlilleri ve uygulamalı halk bilimi önerileri yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: âşıklık geleneği, âşık, Alacahan, Sivas, İpek Yolu.

ABSTRACT

Minstrel literature, whose roots date back to Christ's first centuries, hasn't lost its dynamism up to now. It is made up of certain performance traditions and has got its rules. It has a traditional literature. This tradition is also known as poet, folk poet, "  g rc ", bard, minstrel. The most fundamental quality of this tradition is the expression of folk and reflecting the culture well.

When minstrelsy tradition is said, Sivas is the first region to be remembered. Sivas, where so many important poets have grown up has played an important role in this tradition. A lot of poets who were examined and waiting for being examined played an important role in introducing Sivas' culture and they worked hard so that this city's culture couldn't be lost. Thanks to them Sivas is still enjoyed by living and conserving its traditions, but a lot of traditions are inclined to be lost like anywhere else in Turkey.

In this context, there are numerous poets and regions to be studied. One of them is the town of Alacahan in the district of Kangal. It has twenty five villages and extends a vast area. It is worth surveying this town for not only historical but also cultural aspects. The old Silk Road passed through it. It witnessed many civilizations and served in the Turkish Culture by bringing up a lot of wonderful poets. It also continues to serve Turkish culture with its present poets.

In this study , the lives and works of the minstrels who grew up in Alacahan and still live there and those originally from Alacahan but immigrated to other cities or towns in Turkey are identified. There are 33 poets mentioned in this study, which gives some information about the area, general definitions and information about minstrelsy tradition, the analysis, evaluation of poems studied. It also provides applied folklore suggestions.

Key Words: minstrelsy tradition, minstrel, Alacahan, Sivas, Silk Road.

0.GİRİŞ

0.1.ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

0.1.1.Araştırmanın Önemi

Âşıklar yatağı olarak bilinen Sivas'ta tespit edilen ve edilmeyen binlerce âşığın olduğu tahmin edilmektedir. Bu çalışmada Alacahan yöresinde yetişmiş âşıklarımız tespit edilmeye çalışıldı. Yaptığımız bu tez çalışmasının en önemli noktalarından biri Alacahan gibi kültürel malzemesi çok olan bir yörede yetişmiş güçlü isimlerin eserlerinin şimdiye kadar herhangi bir çalışmada bir araya getirilmemiş olmasıydı. Âşıklar hakkında bireysel düzeyde yapılan çalışmalar bulunmakla birlikte, Alacahanlı âşıkların bir arada bulunduğu bir çalışma olmaması ve bu bakımdan bir çalışma ihtiyacının bulunması dolayısıyla yapılan bu çalışma bir ilk olması nedeniyle önem arz etmektedir. Alacahan'ın yetiştirdiği Emsalî, San'atî, İcazet, Memiş Eroğlu, Yarım Ali gibi geleneğin güçlü isimlerinin bir arada bulunması, diğer âşıklarımızın da bu güçlü âşıklara katılarak Alacahan'ın âşıklık yönünden ne denli önemli bir yerde olduğunu göstermesi dikkate değer durumdur. Bir diğer husus ise Deliktaş'ta yaşamış ve Sivas'ın en meşhur âşıkları arasına girmiş Âşık Ruhsatî'nin Alacahanlı âşıklar üzerindeki etkisinin yansıtılmasıdır.

Çalışmada âşıklık geleneği hakkında bilgiler ve bu bilgiler ışığında Alacahanlı halk şairlerinden örnekler verildi. Bir araya getirdiğimiz şiirlerden yola çıkarak Türk halk edebiyatına ve daha özelden âşık tarzı şiir geleneğine yeni öneriler getirildi.

0.1.2.Araştırmanın Amacı

Çalışmamızın amaçlarından biri, alan araştırması yapılacak yöre ile ilgili daha önce kapsamlı herhangi bir çalışma yapılmamasından dolayı bu eksikliği gidermektir. Ayrıca az sayıda yapılan âşık tarzı halk edebiyatı ürünlerinin tahlilinin derinlemesine yapılması da esas amaçlardan biridir. Bu konuda önceden yapılmış çeşitli çalışmalardan da yola çıkarak "Uygulamalı Halk Bilimi" olarak nitelendirdiğimiz halk bilimi alanında yeni öneriler öne sürülmesi de hedeflenmiştir.

Âşıklık geleneği bağlamında özellikle Sivas'ta pek çok malzeme derlendiği ve bu malzemelerin tanıtıldığı muhakkaktır. Sivas kültürüne hizmet etmiş İbrahim Aslanoğlu, V. Cem Aşkun, M. Sabri Koz, Kutlu Özen, Kadir Pürlü ve Doğan Kaya gibi önemli bilim adamlarımızın yaptığı çalışmalar ve lisans, yüksek lisans ve doktora seviyelerinde yapılan derlemeler neticesinde binlerce âşığı barındıran Sivas'ta âşıklık geleneği adına bir çalışmalar birikimi olmuştur. Günümüz halk bilimi anlayışına uygun olarak, yapılan bu çalışmaların ve yapılacak yeni çalışmaların farklı bir bakış açısıyla değerlendirilmesi esas amaçlarımızdan biridir. Bu bağlamda; Şeref Boyraz (2010)'ın yaptığı "*Furkanî'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi*" adlı çalışması âşıklık geleneğine getirdiği farklı yaklaşımla çalışmamızı şekillendiren temel eserlerden biri olmuştur.

0.1.3.Araştırmanın Yöntemi ve Alanı

Araştırmamızda derleme yöntemlerine bağlı kalarak uzman derlemeci sıfatıyla hareket edilmiştir. Çalışma boyunca en çok kullanılan yöntem halk bilimi alan araştırması yöntemlerinden olan "*Yönlendirilmiş Mülakât Yöntemi*" olmuştur. Yaşayan Alacahanlı halk şairlerinden ulaşabildiğimiz kişilerle bire bir görüşmeler yapılarak âşıklık geleneği hakkında önceden belirlenen sorular soruldu. Bir diğer yöntem ise vefat etmiş âşıkların eserlerinin arşivlerden "*kaynak taraması*" yöntemiyle elde edilmesi idi. Halk bilimi alanında önde gelen isimlerden aldığımız ve kütüphanelerden temin ettiğimiz kaynaklar neticesinde pek çok çalışmaya ve belgeye ulaşıldı. Bu belgelerden ve çalışmalardan elde ettiğimiz bilgiler düzenlenerek çalışmamızda yer verildi.

İkinci aşamada, eserlerin tahliline ve birtakım tasniflere yer verildi. Bazı noktalar tablolar ve şekillerle belirtilerek hem araştırmacılara kolaylık sağlanmış oldu hem de dikkate değer hususlar değerlendirildi.

Çalışmanın alanı merkezle beraber 25 köyden oluşan Alacahan beldesidir. Bu bölgede yaşayan, Sivas-Merkez'e ve diğer illere göç etmiş halk şairleri tespit edilerek gerekli görüşmeler yapıldı. Çalışma alanının geniş olması bazı zorlukları da beraberinde getirdi. İklim şartları, zamanın darlığı, halk şairlerinin kişisel durumları gibi engelleyici faktörler çalışmanın zorlukları olarak sıralanabilir.

0.2.MALZEMENİN DERLENME AŞAMASI

Dundes (1998: 143)'in en azından ortak bir faktörü paylaşan herhangi bir insan grubu olarak tanımladığı halkın ortaya koyduğu kültürel malzemenin çeşitli yollarla kayıt altına alınmasına o halk bilimi ürününün derlenmesi denilir. Bir diğer deyişle halk bilgisi yaratmalarının uzman veya amatör şahıslarca belirli bir yer ve zamanda, çeşitli yöntemler kullanılarak, bu yaratmaları icra eden, nakleden, yeniden yaratan kişilerden sözlü, yazılı ve görsel olarak kayıt altına alınması işlemine derleme denilmektedir (Ekici 2011: 25). Uzman veya amatör derlemeci tarafından önceden belirlenen bir konu üzerinde ön çalışma yapıldıktan sonra bahsi geçen bölgedeki halk bilimi malzemesi toplanmak üzere sahaya inilir ve belirlenen konu dahilindeki malzemeler toplanarak tespit edilir. Daha sonra tespit edilen bu malzemeler tanımlanarak tasnif ve tahlil çalışmaları başlatılır. En son olarak çalışmanın tatbiki yapılar halk bilimi için teori ve öneriler ortaya konulur. Türk halk bilimi çalışmalarında henüz tatbik aşamasında yeteri kadar mesafe kat edilememiştir.

Yaptığımız çalışmada günümüz halk bilimi çalışmalarına uygun olarak bir yol haritası çizilmiş, bu yol haritası vasıtasıyla önceden belirlediğimiz çalışma konumuzla ilgili bazı sonuçlara varılmıştır. İlk olarak, Çobanoğlu (2010: 65-91)'nin belirlediği halk bilimi derlemesinin nasıl yapılması gerektiği, bir derlemecinin nelere dikkat etmesi gerektiği, hangi yöntemlerin daha faydalı olacağı gibi esas noktalar belirlenerek çalışmada yapılması gerekenler bir taslak olarak ortaya konulmuştur. Bu taslaktan yola çıkarak belirlenen adımların her birinin bitmesinin ardından da genel bir analiz yapılarak derlemenin gidişatının doğruluğu üzerinde durulmuştur. Belirlediğimiz taslağın titizlikle hazırlanmış olması, çalıştığımız coğrafyayı daha önceden biliyor olmamızın avantajlarıyla çalışma boyunca herhangi bir aksama olmamıştır. Böylelikle danışmanımız tarafından belirlenen kriterler dışına çıkılmadan çalışma sonlandırılmıştır.

0.2.1.Derleme Biçimi

Derleme çalışmalarına başlamadan önce Alacahan ile ilgili yaptığımız lisans seviyesindeki çalışma tekrar incelendi. Bu inceleme sonucunda eksilerimiz ve

artılarımız nelerdir görmüş olduk. Önceki çalışmamızın verdiği tecrübe bize nereye, ne zaman gideceğimiz, kimlerle görüşeceğimiz konusunda oldukça kolaylık sağlamıştır. Elimizde bulunan kaynak kişi adresleri ve telefonları ile kimlerle ilk olarak görüşeceğimiz konusunda bir yol belirlendi. Alacahan'ın halk bilimi alan araştırması konusunda önde gelen kişilerle tarafımızdan Alacahanlı halk şairleri ile ilgili bir çalışma yapılacağı bilgisi paylaşıldı. Aldığımız olumlu yanıtlar neticesinde Bekir Kanat, Ruhsati Eroğlu gibi önceki çalışmamızdan tanıdığımız şahısların yardımıyla Alacahan'da kimlerin âşık tarzı şiirler yazdığının listesi çıkarıldı. Önceleri 8 olan âşık sayısı çalışma derinleştikçe giderek artmaya başladı. Daha sonra elimizde bulunan ve Cumhuriyet Üniversitesi Türk Halk Bilimi bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Doğan Kaya'dan elde ettiğimiz kaynaklardan, antoloji çalışmalarından yapılan taramada Alacahan ve köylerinde doğmuş diğer âşıkların adları tespit edildi. Tespit edilen 33 âşık öncelikle vefat etmiş ve hayatta olan âşıklar olarak ayrıldı. Bunu yapmaktaki amaç kimlerin bize kaynaklık edeceği ve hangi âşıkların farklı kaynaklarda bilgileri olacağının kolaylıkla belirlenmesiydi. Sivas Ziyabey Kütüphanesi'nde yapılan incelemede eski folklor dergileri tarandı ve bu dergilerde yayımlanmış makaleler belirlendi. Belirlenen makaleler neticesinde Alacahan'ın önde gelen büyük âşıkları hakkında daha detaylı bilgilere ulaşıldı. Bu makalelerin birçoğunun İbrahim Aslanoğlu tarafından yazılmış olması bizi farklı bir yöne doğru yöneltti. İbrahim Aslanoğlu'nun âşıklık geleneği ile ilgili ortaya koyduğu diğer eserleri de incelenmeye karar verildi. Yaptığımız incelemede belirlediğimiz âşıkların elimizde olmayan şiirlerine ve hayat bilgilerine de ulaşıldı. Özellikle belirtmek gerekir ki Doğan Kaya tarafından yapılan 5 ciltlik "*Sivas Halk Şairleri*" çalışması ilerleme kaydetmemizde ve yol haritası çizmemizde önemli rol oynamıştır. Bu kaynak taramalarından sonra fark edildi ki çalışmamızın esas amaçlarından biri olan Alacahanlı âşıkları ve eserlerini bir araya getirme amacı halk bilimi alanında fayda sağlayacaktı. Çünkü Alacahan gibi zengin halk bilimi malzemesine sahip bir bölgenin âşıklarının bugüne kadar böyle bir çalışmayla derlenmemesi büyük bir eksiklikti. Kaynaklarda âşıklarla ilgili verilen bilgilerin parça parça oluşu, bir bütün teşkil etmeyişi çalışmamızın amaçlarından birinin ne denli isabetli olduğunu göstermiş oldu.

Sayısı 33'ü bulan âşığın incelenmesi, yaşayan âşıklara ulaşma güçlüğü biraz zorluk yaşatsa da sonuç olarak bu 33 âşık hakkında yeterli bilgi, belge ve esere ulaşma gayreti gösterildi.

0.2.2.Derleme Öncesi İletişim

Arşiv çalışmasından sonra belirlediğimiz vefat etmiş âşıkların bilgileri kaydedildikten sonra yaşayan âşıklara nasıl ulaşılabileceği konusunda araştırma yapılmaya başlandı. Yukarıda bahsi geçen kaynak kişilerden bulduğumuz telefon numaraları vesilesiyle bazı âşıklara ulaşıldı ve görüşme talep edildi. Sivas'ta ikâmet eden âşıklardan Metin Dalkürek, Ruhsati Eroğlu, Hayati Bilgin ve Reşit Çelik'le bire bir görüşme gerçekleştirmek için aldığımız randevular neticesinde belirlenen tarihlerde derleme kurallarına uygun olarak (görüşme yöntemiyle) görüşme imkânı bulundu. Ayrıca Ruhsati Eroğlu'yla babası Memiş Eroğlu hakkında konuşmak için ayrı bir görüşme gerçekleştirildi.

Diğer taraftan merkezle birlikte 25 köyden oluşan Alacahan'ın köyleri gezilerek “önceden tespit edilememiş âşık var mı?” düşüncesiyle bir başka araştırma daha yapıldı. Sahaya inmeden önce Alacahanlılar Vakfı'na gidilerek ve internet aracılığıyla köy muhtarlarının telefon numaralarına ulaşıldı. Ulaşılamayanların telefon numaraları da köylere gidildiği zaman elde edildi. Bazı muhtarların köyde bulunmaması ve bizden çekinen kişilerin numaraları vermemesi neticesinde oluşan aksiliklerden dolayı birkaç muhtara ulaşılamadı. Köylere gitmeden önce aradığımız muhtarlar ağız birliği yapmış gibi köylerinde âşık bulunmadığını ve âşıkların daha çok Sarıpınar-Sekiliyurt mezrasında bulunduğunu söylediler. Âşıklık geleneği içerisinde bulunan âşıklarının da köyde ikâmet etmediğini, şehirlere göç ettiklerini belirttiler. Bu bilgileri alındıktan sonra köylerde hane hane dolaşarak araştırma yapmanın daha faydalı olacağı düşünülerek 25 köyün yol haritasını çıkarıldıktan sonra hazırlıklara başlandı. Sahaya inilecek tarih belirlendikten sonra derleme için gereken teçhizatlar temin edildi. Teknolojinin verdiği kolaylıklarla elde edilen navigasyon cihazı, video kamera, iki adet ses kayıt cihazı, ses kayıt ve video özelliği bulunan telefonların gereken bakımları yapılarak kayıt aşamasında bize yardımcı olması için bulunan iki arkadaşımızla beraber sahaya inildi. Belirli aralıklarla gittiğimiz bölgede yaptığımız yaklaşık olarak 2 aylık araştırmada 25 köyün 23'ü

gezildi ve hane hane ziyaret edildi. Vardığımız sonuçlar şaşırtıcıydı, çünkü köylerde yaşayan, âşıklık geleneğini temsil eden kimsenin bulunmadığı görüldü. Sadece Ceviz köyünde elinde dedesinin, babasının şiirleri bulunan ve kendisi de şiir yazan İbrahim Hoşafçı adında biri bulundu, fakat o da bizi tanımadığı için çekindiğini, şiirlerinin çalınmasından korktuğunu söyleyerek bizimle görüşmeyi reddetti. Köylerde görüştüğümüz kişilere elimizde bulunan listedeki âşıkların adları gösterildi. Adı geçen âşık hangi köylüyse o köyde onu tanıyan, nasıl iletişim kuracağımızı söyleyen birilerine rastlama imkânı bulundu. Sahada bize katkı sağlayan durumlardan biri bu oldu. Birkaç köyde ise adını söylediğimiz âşığı tanıyan kimsenin olmaması o âşığa ulaşmamızı zorlaştırdı.

Belirlediğimiz yaşayan âşiklerden ulaşabildiklerimizin bazılarının sosyal ağda bulunması bizi çok rahatlattı. Birkaç âşıkla internet üzerinden irtibat kurarak bilgi alındı ve elde edilen telefon numaraları ile de derleme boyunca iletişim kurma imkânı yakalandı. Sonuç olarak; yapılan derleme öncesi iletişim yöntemleriyle yaşayan âşiklerin çoğuna ulaşma fırsatı elde edildi.

0.2.3.Derleme Zamanı

Sivas'ta ikâmet eden âşiklerle yapılacak derlemelerin zamanında herhangi bir sıkıntı yaşanmadı. Bu şekilde günün herhangi bir zamanında Sivas'ta yaşayan âşiklerle görüşme kolaylığı yakalanmış oldu. Şehir dışında yaşayan bazı âşikler kendilerinin gelemeyeceğini fakat posta yoluyla şiirlerini gönderebileceklerini söylediler. Bazıları ise tarih vererek Sivas'a geleceklerini ve görüşeceklerini söylediler. O görüşmelerde de herhangi bir zaman kaygısı olmadı. Çalışmanın ortalarında, yaklaşık olarak 2014 Aralık ayında bu görüşmeler bitirilmiş oldu. Elimizdeki ses kayıtları da yazıya aktarılarak derlememiz tamamlanmış oldu.

0.2.4.Derleme Mekânı

Derlemelerin çoğu Alacahanlılar Vakfı'nda gerçekleştirildi. Böyle bir vakfın mevcut olması çalışmayı kolaylaştıran etkenlerden biri oldu. Özellikle şehir dışından gelen âşikler için kolaylık sağladığını söyleyebiliriz.

Mekân olarak bir diğer seçeneğimiz Sivas'ta bulunan âşiklerin kendi evlerine kabul etme nezaketinde bulunmaları olmasıydı. Reşit Çelik ve Hayati Bilgin

evlerinde misafir ettiler ve önceden belirlediğimiz sorulara cevap vererek şiirlerinden örnekler icra ettiler.

Bir diğer mekân ise planlarımız dışında oluşan bir yer oldu. Âşık Ali İcazet'in şiirlerinden örnekler almaya gidildiğinde Sarıpınar'da Mahmut Beşiktepe ve diğer kardeşlerinin harman yerinde buldukları görüldü. Kaynak kişi olarak kendini tanıtan Mahmut Beşiktepe harman yerinin derleme için uygun olduğunu belirtince bulunulan yere oturuldu ve kamera sistemi kurularak doğal bir ortam oluşturuldu. Böylelikle en doğal şekilde Mahmut Beşiktepe kendisini ve babasını tanıtarak babasından kalan şiirleri okudu.

0.2.5.Ulaşım ve Derleme Sırasında Karşılaşılan Zorluklar

Ulaşım konusunda sıkıntı yaşamamak için sahaya inmenin en uygun olacağı zamanın yaz ayları olduğuna karar verildi. Sivas'ın iklim şartlarının çetinliği bu kararın verilmesinde etkili oldu. Şahsımıza ait aracımızın olması ulaşım konusunda sıkıntı yaşamamızı ve vakit kaybımızı önledi. Bu sayede yarı yarıya zaman tasarrufu sağlandı diyebiliriz. Fakat, Taşlı ve Aktepe köylerine giderken Divriği-Malatya istikametinde bulunan tren raylarının yüksek olmasından dolayı aracımız arıza yaptı ve bu iki köye ulaşamadı. Köylerin rayları geçtikten sonra dahi yürüme mesafesinden uzakta olması bu iki köye ulaşılmasını zorlaştırdı. Mecbur kaldığı için sadece muhtarlarını arayıp köylerinde âşıklık geleneğini devam ettiren kimsenin olup olmadığı soruldu. Olumsuz yanıt alınca da Taşlı ve Aktepe köylerine gidilmedi. Ulaşım konusunda yaşanan tek sıkıntı bu oldu.

Derleme sırasında karşılaşılan zorluklardan biri de belirlediğimiz bazı kaynak kişilerle bir türlü görüşülememisedir. Kaynak kişinin işlerinin yoğunluğu, şehir dışında bulunması böyle bir sonuç doğurdu. Kaynak kişilerden biriyle bizzat görüşmek için ısrar ederek Ankara'ya gittiğimiz halde yine de kaynak kişinin işlerinin olduğunu söyleyip bizi reddetmesi sadece elimizde bulunan şiirlerini yayımlamamıza neden oldu.

En büyük zorluk ise bölgede tanınmıyor olmamızdı. Alacahanlı olmadığımız için yabancı gözüyle bakılmasından dolayı gittiğimiz köylerde tedirginlikle karşılandık. Bazı kişilerin telefon numarası vermesinde çekindiği görüldü. Bir kez de

şiiir alma konusunda sıkıntı yaşandı. Kaynak kişi tanımadığı için şiiirlerini çalacağımızı düşünerek ısrarla bizi reddetti.

0.2.6.Çalışmanın Sınırlandırılması

Yaptığımız çalışmada yayımlayacağımız şiiirlerin sayısı konusunda en başından beri fikrimiz sabitti ve bu sabitlik neticesinde belirli sayıda şiiir yayımlandı. Bir âşığın şiiir sayısının ortalama 100'ün üzerinde olduğunu düşünürsek bütün şiiirlerinin çalışmaya dahil edilmesi ve tahlilinin yapılması yıllarımızı alacaktır. Hacim olarak da çok kapsamlı olacağı için makûl bir sayı belirleyerek o kadar şiiir almaya gayret edildi. Ortalama 20 şiiir olarak belirlenen sayı bazı âşıklarda az şiiirine ulaşmamız neticesinde düşmüştür. Örneğin; Yarım Ali'nin bir kaynak haricinde hiçbir kaynakta şiiirine rastlanmadı. Sadece bir kaynakta 4 şiiiri bulunduğu için bu şiiirler dahil edildi. Görüşme imkânı bulunulan âşıklarımızın da ortalama 20 şiiiri çalışmaya dahil edilerek tahlili yapıldı. Elbette yüzlerce şiiiri bulunan âşıkların 20 şiiirinin seçimi rastgele biçimde yapılmamıştır. Elimizdeki şiiirlerin hepsi okunarak nazım türlerine, nazım şekillerine ve temalara çeşitlilik katacağına inandığımız şiiirler seçildi. Örneğin; çalışmada cigalı tecnis örneğinin bulunmaması Bekir Akbulut'un cigalı tecnis örneği olan şiiirini de eklememize neden olmuştur. Böylelikle bazı âşıklarımızın şiiir sayısı 20'yi geçmiştir. Sonuç olarak; çalışmaya başlarken amacımız 350-400 arasında şiiir incelemektir. Nitekim 381 şiiir tespit edilerek çalışma taslağına bağlı kalındı.

1.BÖLÜM

TARİHÎ, COĞRAFÎ, BEŞERÎ ve SOSYO-KÜLTÜREL AÇIDAN ALACAHAN

1.1.ALACAHAN TARİHÎ

Alacahan; Eti, Bizans, Ermeniler, Mengücekliler, Anadolu Selçukluları, Eretnalılar ve Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetine girmiş ve en son olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin egemenliği altında varlığını sürdüren, tarihî dokusunu koruyup bugüne kadar getirebilmiş bir yerleşim merkezidir (Yılmaz 2011: 1).

1071 Malazgirt Zaferi'yle Anadolu'nun kapılarını açan Selçuklular, bu bölgenin tek hakimi olmuş ve aşağıda bahsedeceğimiz üzere ticaret yollarının güzergâhında eserler bırakmışlardır. Alacahan bölgesinde de Selçuklu'nun izlerini görmek mümkündür. Anadolu Selçuklu hükümdarları devlet politikalarındaki başarılar sayesinde bu bölgeleri hem Türkleştirmiş hem de İslâmî kültürün etkisi altına almışlardır (Yılmaz 2011: 1).

Anadolu'nun Türk yurdu hâline gelmesiyle beraber mevcudiyeti bundan iki bin yıl öncesine kadar uzanan İpek Yolu'nun Asya ve Avrupa arasında köprü vazifesi gören bölümü olan Anadolu toprakları daha da önemli hâle gelmiştir. Orta Çağ'da güçlü olmak isteyen devletlerin ticarî faaliyetlere önem verdiği görülmektedir. Anadolu Selçuklu Devleti, ticaretin canlı olarak yaşandığı bu güzergâhların kontrolünü daha iyi sağlayabilmek için kervansaraylar yaptırmışlardır (Yılmaz 2011: 1).

Osmanlı İmparatorluğu devrine gelindiğinde Alacahan ve çevresinde yaşayan oymaklara verilen genel adın “Yeni İl” olduğunu öğrenmekteyiz. Faruk Sümer (1999: 196), bu bölgeyi şu şekilde anlatmaktadır:

“Yeni İl, Sivas’ın güneyindeki Mancılık, Gürün ve Hekimhan arasındaki bölgede yaşayan oymakların adıdır. Mancılık ile Gürün arasındaki araziye Uzun Yayla denilir. Hekimhan’ın kuzeydoğusunda ve Alacahan’ın güneydoğusundaki Yellüce Dağı da Yeni İl’in en ünlü yaylalarından biri idi.

Yeni İl, mâlî bakımdan III. Murad'ın anası Nurbânu'nun Üsküdar'da yaptırdığı camiin evkafına bağlanmıştı. Bu sebeple vesikalarda bu topluluğa "Üsküdar Türkmenleri" de denir. Bu topluluk biri Dulkadirli'ye, diğeri Halep Türkmenleri'ne mensup olmak üzere, iki koldan meydana gelmiştir."

Hakkı Acun, 1636'de Bağdat Seferi'nden dönen IV. Murad'ın Alacahan'da konakladığını ve Alacahan Kervansarayını inşa ettirdiğini belirtmektedir. 1638 yılında tekrar Revan Seferi'ne çıkan IV. Murad, aynı kervansarayın restorasyonu için emir vermiştir (Acun 2007: 2379).

Alacahan yöresinde, Osmanlı devrinde kervansaray merkezli bir teşkilâtın kurulduğu kaynaklardan tespit edilmektedir. Coğrafi Keşifler'in yapılmasıyla birlikte, İpek Yolu'nun eski canlılığının kalmaması ve bölgenin ıssızlaşmasıyla beraber çete ve eşkıyaların artması neticesinde, güzergâhtan geçen, gümüş ve ipek gibi değerli eşyalar taşıyan kervanların güvenliğini sağlamak için "*Derbent Teşkilâtı*" kurulur. "Şehirlerarası yol güvenliğinin sağlanmasının yanında, yeni yerleşim birimlerinin temelini atılmasına, mevcut yerleşim birimlerinin gelişmesine altyapı oluşturan derbent teşkilâtı, Osmanlı Devleti'nin önemli bir taşra güvenlik örgütüdür. Bu yapılanma ile bir taraftan yol boyunca önemli bir emniyet zinciri meydana getirilmiş; diğer taraftan başıboş, yurtsuz kimseler toprak sahibi yapılmış ve boş arazi tarıma açılarak ekonomiye katkı sağlanmış, böylece derbent, iç iskân meselesinin çözümünde önemli bir unsur olmuştur." (Keçici 2008: 2).

Tanzimat sonrası reform hareketleri sonucunda derbentlerin kapatılmasıyla birlikte kervan yolları giderek önemini kaybetmeye başlar. XVII. ve XIX. yüzyıllar arasında yöreden geçen Evliya Çelebi, F. H. von Moltke ve H. F. Tozer gibi seyyahlar Alacahan hakkında kısa bilgiler vermişlerse de bu bilgiler yeterli değildir (Acun 2007: 2379).

Yöredeki tarihî eserlerden, efsane ve menkıbelerden ve yapılan çalışmalardaki bilgilerden yola çıkarsak, bölgeyi elinde bulunduran devletlerin de burayı canlandırma faaliyetlerine bakarsak Alacahan'ın hem tarihî hem kültürel açıdan önemli bir kavşak noktası olduğu sonucuna ulaşırız. Yaptığımız alan araştırması sonucu gözlemlediklerimize göre; çağımızın koşulları neticesinde hızla göç veren Alacahan, günümüzde nüfus azlığı sebebiyle 2012 yılında alınan kararla belediyesi

olan beldelikten alınmış ve Kangal'ın bir mahallesi olarak kayıtlara geçmiştir. Bu durum zaten canlılığını yitirmiş olan beldenin daha da çok nüfus kaybetmesine sebep olmuştur.

1.2.ALACAHAN ADI

Alacahan'ın Selçuklu dönemindeki adı Dereboğazı'dır. Daha sonra Osmanlı İmparatorluğu himayesine giren Alacahan, coğrafya olarak 'Yeni İl' olarak adlandırılmış ve derbent teşkilatının kurulmasıyla kervansarayın etrafını çeviren surlar yapılmıştır. İlk yerleşim yerinin bu sur içinde olduğu söylenmektedir. Hatta bir rivayete göre devrin beyi burayı yapan mimarı astırmıştır. Sebebi ise 40 ailenin yaşaması gereken bir yeri, üstelik geniş bir alan olduğu halde neden dar bir bölgeye yaptığıdır¹.

Burç ve kuleleri olan bu surun hisar şeklinde yapıldığı ve bazı tarihçilerin buraya "Alacahisar" dedikleri bilinir. Hatta Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde de Alacahisar diye geçmektedir. Daha sonra Alacahan adının verilmesinin sebebi ise kasabanın merkezinde bulunan kervansarayın taşlarının alacalı, yani siyahlı beyazlı karışık bir şekilde dizilmiş olmasıdır. Bu yüzden bu bölgeye günümüze kadar Alacahan denilmiştir (Bilgin 1997: 4).

1.3.ALACAHAN'IN COĞRAFİ KONUMU

Sivas iline bağlı Kangal ilçesinin Alacahan beldesi, Sivas-Malatya karayolu üzerinde olup, kasaba merkezi Sivas'a 115 km., Kangal'a 25 km., Malatya'ya ise 130 km. uzaklıktadır. Dereboğazı Vadisi'ne yerleşmiş olan Alacahan, Divriği'nin batısında, Kangal'ın doğusunda, Çetinkaya'nın güneyinde ve Malatya'ya bağlı Hekimhan ilçesinin kuzeyinde yer almaktadır. Rakımı 1600-1800 arasındadır. Engebeli bir yeryüzü şekline sahiptir ve karasal iklim özellikleri gösterir. Çevresinde büyük akarsu ve göl olmaması sebebiyle yazları sıcak ve kurak geçer. İlkbahar ayları yağışlıdır ve kış aylarında çok sert soğuklar görülür. Alacahan'a bağlı köylerden Akçakale ve Ceviz suları ile Çaykara Deresi'nin oluşturduğu Dışlık Çayı vardır.

¹ Kaynak kişi: Tahsin Kaya

Belde çevresi yer üstü suları bakımından fakir olmakla beraber yer altı suları bakımından zengindir (Yılmaz 2011: 2).

Başlıca dağları şunlardır: Yama Sıradağları, Kepez, Karadağ, Yellice Tepesi, Kişif Tepesi, Sümbüldağı, Galata, Altıdağ, Tarhanataşı, Kızılada, Cafarintepe, Miredininkaya. En önemli yer altı zenginlikleri ise bakır, demir, krom ve kömürdür (Yılmaz 2011: 2).

1.4.ALACAHAN'DA BEŞERÎ DURUM VE EKONOMİK YAPI

Alacahan, 2012 yılına kadar belde konumundayken daha sonra nüfusun 2000'in altına düşmesiyle beraber Kangal'a bağlı mahalle konumuna geçmiştir. 2002 verilerine göre 15.000 nüfusa sahip beldenin hızlı şekilde nüfus kaybettiği son verilerden anlaşılmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu²'nin son verilerine göre Alacahan nüfusu 4007'dir. Bu nüfus sayımına göre erkek nüfus 1996, kadın nüfus ise 2011 birey olarak belirlenmiştir. Nüfusun köylere göre dağılımı aşağıda belirtilmiştir.

Bu nüfus verileri bölgede yaşamını sürdüren kesimi yansıtmaktadır. Bu sayının tahminî olarak 15 katı ekonomik sebeplerle veya eğitim amaçlı olarak göç etmiş ve büyükşehirlerde yaşamaya başlamıştır. Tespitlerimize göre nüfusun büyük çoğunluğu İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirlerde ve Sivas Merkez'de yaşamaktadır³.

Alacahan, merkezinde bulunan yerleşim yeriyle birlikte 25 köyden oluşmaktadır. Alacahan'a bağlı köyler şunlardır: *Alacahan Merkez, Akçakale, Akçamağara, Akçaşehir, Akgedik, Aktepe, Bahçeliyurt, Bektaş, Bulak, Ceviz, Dışlık, Düzce, Eğricek, Elkondur, İğdelidere, Karacaören, Karapınar, Kuzyaka, Mescit, Sarıpınar, Seçenyurdu, Sipahikoyağı, Taşlı, Yeniköy, Yeşilkale* (Yılmaz 2011: 4).

² Nüfus verileri Türkiye İstatistik Kurumu web sayfasından alınmıştır.

³ Bu çıkarımı, yaptığımız çalışmadaki gözlemler ve Alacahanlı birçok kişiyle yaptığımız görüşmeler neticesinde yaptık. Alacahan yöresinde yaşayan her bireyin işaret ettiği noktalardan biri bölgenin çok göç vermesiydi. Buna sebep olarak da öncelikle işsizliği ve eğitim için şehir dışına gidilmesini gösterdiler. Araştırmalarımız devam ederken gördük ki pek çok Alacahanlı İstanbul, Ankara gibi büyükşehirlerde ve Sivas Merkez'de ikâmet etmekteydi. Bunun sebebinin de genel olarak işsizlik olduğunu söyleyebiliriz. Alacahan halkı iş imkânı için şehirlere göç etmeyi tercih etmişlerdir.

Beldenin geçim kaynakları tarım, hayvancılık ve mevsimlik işçiliktir. İklim şartlarının elverişsiz olması sebebiyle tarım ve hayvancılıktan gereken verim alınamamaktadır. Geçimini bu yolla sağlayanlar kendi ihtiyaçlarını karşılamak için tarım ve hayvancılığa yönelmiştir. En önemli geçim kaynağı mevsimlik işçiliktir. Şehir dışındaki muhtelif yerlere yaz aylarında çalışmaya giden erkekler kış aylarında tekrar Alacahan'a dönerler. Mevsimlik işçilik bize göre nüfusun azalmasında en önemli etkenlerden biridir. Bu sebeple işçi olarak giden kesimin büyük çoğunluğu gittikleri yerlerde belirli bir düzen kurarak kalıcı olmayı tercih etmişlerdir.

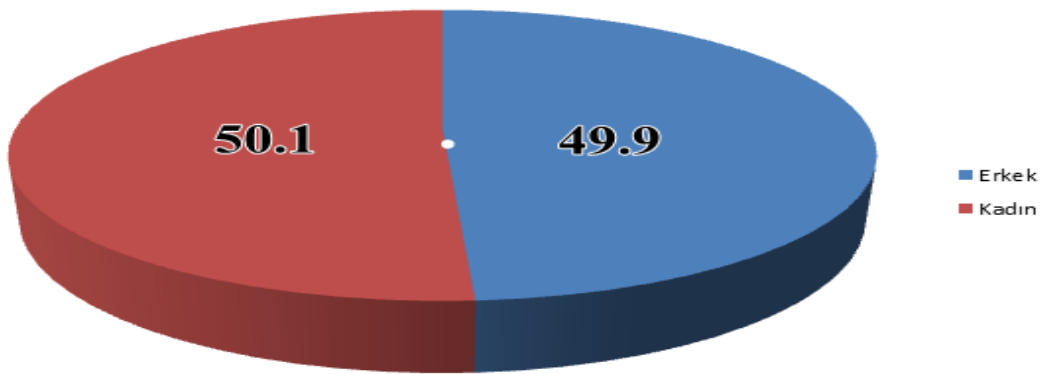
Bir diğer geçim kaynağı ticarettir. Belde merkezinde bulunan lokanta, fırın, oto tamirhanesi, manav, kiraathane vs. gibi iş yerleri halkın ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Nüfusun azalmasıyla birlikte ticaretin de durma noktasına geldiği gözlemlenmiştir.

Tablo 1. Türkiye İstatistik Kurumu Verilerine Göre Alacahan ve Köylerinin 2013 Nüfus Sayımı Sonuçları⁴

	TOPLAM	ERKEK	KADIN
<i>Akçakale</i>	313	155	158
<i>Akçamağara</i>	232	121	111
<i>Akçaşehir</i>	109	50	59
<i>Akgedik</i>	62	34	28
<i>Aktepe</i>	97	54	43
<i>Alacahan Merkez</i>	1695	823	872
<i>Bahçeliyurt</i>	44	21	23
<i>Bektaşköy</i>	440	227	213
<i>Bulak</i>	27	15	12
<i>Cevizköy</i>	75	38	37
<i>Dışlık</i>	68	31	37

⁴ Alacahan nüfusunun köylere göre dağılımıyla ilgili veriler Türkiye İstatistik Kurumu web sayfasından alınmıştır.

<i>Düzce</i>	-	-	-
<i>Eğricek</i>	27	15	12
<i>Elkondu</i>	29	16	13
<i>İğdelidere</i>	62	37	25
<i>Karapınar</i>	-	-	-
<i>Karacaören</i>	54	28	26
<i>Kuzyaka</i>	87	46	41
<i>Mescit</i>	48	24	24
<i>Sarıpınar</i>	152	70	82
<i>Seçenyurdu</i>	86	49	37
<i>Sipahikoyağı</i>	36	22	14
<i>Taşlı</i>	18	10	8
<i>Yeniköy</i>	58	24	34
<i>Yeşilkale</i>	188	86	102
TOPLAM	4007	1996	2011

Şekil 1. Kadın- Erkek Nüfusunun Yüzde Olarak Grafik Gösterimi ⁵

⁵ Türkiye İstatistik Kurumu verilerine dayanarak tarafımızca hazırlanmıştır.

1.5.ALACAHAN'DA SOSYAL VE ETNİK YAPI

1.5.1.Aile Yapısı

Anadolu'nun kırsal kesimlerinde bulunan büyük aile yapısı Alacahan'da da mevcuttur. Şehir yaşantısında görünen aile bağının kopukluğunun tam tersini görmek mümkündür. Türk milletinin ataerkil aile yapısı bugüne kadar gelmiştir. Öyle ki; evin en büyüğü ölene dek o evin reisi konumundadır ve onun sözü geçer. Ne zaman güçten düştüğünü düşünürse ve uygun gördüğü evladını başa geçirirse (veliaht genelde en büyük çocuktur) başa geçirdiği evladı bütün yetkileri ele alır. Evin reisi her zaman erkektir ve sözü kanundur. O ne derse o olur (Yılmaz 2011: 8).

Evin en büyükleri olan dede ve nine vefat edene kadar evlatlarının birinin yanında ikâmet eder. Aksi bir durum Türk örf ve adetlerine aykırılık teşkil edeceği için Alacahan halkı bu duruma özen gösterir . Ayrıca çevredeki insanlar tarafından kınanma gibi bir sosyal yaptırımı vardır. Aile yapısındaki bu durum göçler, teknolojiyle birlikte gelen iletişim kopukluğu ve medeniyet çerçevesinde değerlendirildiği zaman yavaş yavaş tersine dönmeye başlamıştır (Yılmaz 2011: 8).

Kadınlar ekonomik konular haricinde erkeklere her yerde yardım eder. Tarlada, bahçede, bağda çalışırlar. Bunlardan hariç evdeki diğer işleri halletmekle yükümlüdürler. Erkekler ev işlerine hiçbir zaman karışmazlar. Netice olarak; gözlemlerimize göre Anadolu'nun pek çok yöresinde görebileceğimiz aile yapısı Alacahan'da da mevcuttur denilebilir.

1.5.2.Eğitim ve Öğretim

Alacahan halkının en ilgi çekici ve önemli özelliği halkın % 100'ünün okur-yazar olmasıdır. Bunun sebebi Cumhuriyet'in kuruluş zamanından beri kasabada bulunan Alacahan İlköğretim Okulu'dur. Bu sebeple Alacahan halkı eğitime olumlu bir bakış açısıyla bakar ve bilinçlidir. Anadolu'nun bazı yerlerinde görülen kız çocuk okutmama durumu burası için geçerli değildir. Aksine herkes cinsiyet ayrımı yapmaksızın çocuklarını okutur. En azından ilkokulu bitirmiş olan kız çocuklarının tahsilini devam ettiremememe durumu ise ancak ekonomik sebeplere bağlanabilir (Yılmaz 2011: 9).

Alacahan'da doğup büyümüş ve hâlâ orada ikâmet eden Tahsin Kaya⁶ aynen şunları söylemektedir: *“Bizim burada, kervansarayın arkasında bir çeşme vardır. Bu sudan içen insanların akıllı olacağına inanılır. O yüzden bu suya burada “akıllı suyu” denir. Alacahan’dan çıkan bunca tahsilli insanın bu sudan içtiği bilinir.”*

Özellikle son 20 yılda yükseköğrenim tahsili yapmış insan sayısı oldukça artmıştır. Akademik dünyanın ve bürokrasinin içinde Alacahanlı kişilerin görev yaptığı bilinmektedir. Mevcut Sivas milletvekillerinden Hilmi Bilgin, mevcut Ulaştırma Bakanı Feridun Bilgin, Ankara Gazi Üniversitesi öğretim üyelerinden İsmet Çetin gibi isimler Alacahan'da yetişmiş önemli simalardır.

1.5.3. İnanç Yapısı

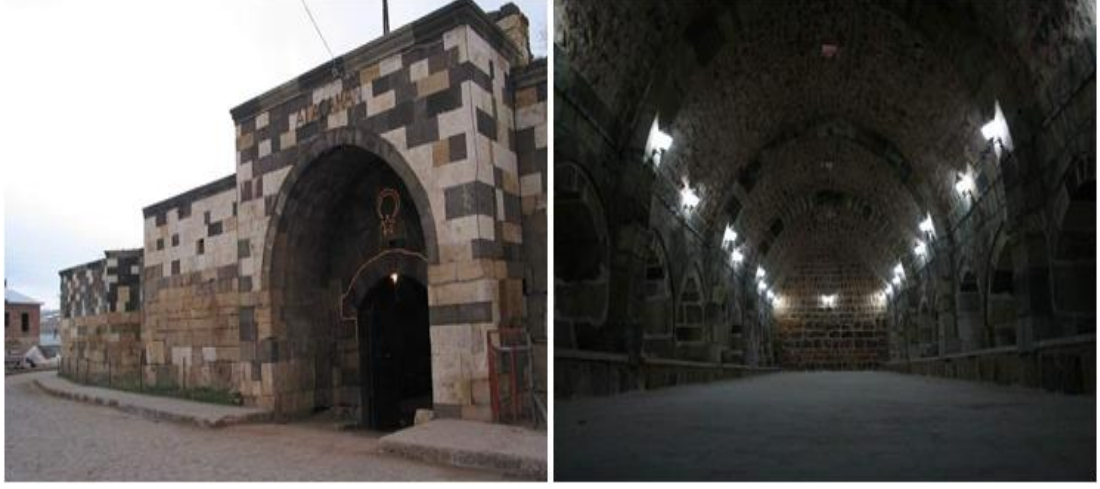
Alacahan, çeşitli etnik grupları ve mezhepleri barındıran zengin ve renkli bir kültüre sahiptir. Alacahan'ın toplumsal yapısı çeşitli etnik grupların gelenekleriyle harmanlanmıştır. Çok kültürlülük sayesinde yörenin zengin bir folkloru ve ağız özellikleri bulunmaktadır. Alacahan'ın nüfusunu eski zamanlarda Orta Asya'dan göç edip bu bölgeye yerleşen Türkmenler kolu, Usturlular da denilen Azerî Türkleri kolu ve Kürt kökenli vatandaşlar oluşturmaktadır (Yılmaz 2011: 9).

Gözlemlerimize dayanarak Alacahan'ı dinî gruplar açısından incelersek İslâmiyet'in tek din olarak kabul edildiğini, Alevî ve Sünnîlerin bu İslamî yapıyı oluşturduğunu görürüz. Alacahan'a bağlı bazı köyler hem Sünnî hem de Alevî vatandaşlardan; bazı köyler sadece Alevî vatandaşlardan; bazıları da sadece Sünnî vatandaşlardan oluşmaktadır. Alevî kesimden göç edenlerin büyük kısmının Ankara'da ikâmet ettiği söylenebilir. Alan araştırmamız boyunca görüldü ki Alevî kesimin büyük çoğunluğu Ankara-Mamak'a göç etmiştir ve hâlen orada ikâmet etmektedirler. Sadece yaz aylarında köyelerine gelerek ziyaretlerde bulunmaktadır.

⁶ 2010 yılı Haziran ayında 1946 doğumlu Tahsin Kaya ile bir görüşme gerçekleştirildi. Bu görüşme neticesinde birtakım bilgiler elde edildi.

1.6.ALACAHAN'DA TARİHÎ YAPILAR VE MİMARÎ

1.6.1.Alacahan Kervansarayı

Fotoğraf 1. Alacahan Kervansarayı ⁷

Selçuklu ve Osmanlı sultanları ve yüksek devlet adamları büyük ticaret yolları üzerinde hemen her menzillik (takriben 30-40 kilometre) mesafede bir kervansaray yaptırmışlardır (Turan 2002: 1155). Türk-İslâm han ve kervansaray mimarîsinin kaynağını İslâm yapılarından olan ribâtlara bağlamak daha doğrudur (Aytaç 2002: 1277). Orta Asya'da ve özellikle Türkistan'da yaygın olan ribâtlar, Gazneliler, Karahanlılar ve Selçuklular tarafından inşa edilmiş ve çeşitli amaçlar (ticaret, ordugâh, sığınak, hapisane, zaviye, derbent vs) için kullanılmıştır. Selçuklular, topraklarının genişlemesiyle beraber bu mimarî tarzını Anadolu Selçuklu Devleti çatısı altında Anadolu'ya getirmiştir. Ribâtlara bu dönemde menzil han, kervansaray adı verilmektedir. Gazneliler, Karahanlılar ve Büyük Selçuklular Devri'nden kalan ribâtları kervansaray işlevinin yanında savunma sisteminin en kuvvetli yapıları olarak görmekteyiz (Çantay 2002: 110).

Kervansaraylar, sultanlar, bunların hanımları ve dönemin diğer devlet büyükleri tarafından yaptırılan vakıf eserleridir (Aytaç 2002: 1279). Kervansaraylar aynı zamanda Türk kültüründe önemli bir yeri olan hizmet ve hayır anlayışı dahilinde işletilen sosyal müesseselerdir. Selçuklular günün şartlarına göre son derece modern konaklama tesisleri inşa etmişler, üstelik bu tesislerde zengin-fakir,

⁷ 2010 yılında tarafımızca çekilmiştir.

hür-köle, Müslim-gayrimüslim ayrımı yapmadan üç gün süreyle ücretsiz olarak aynı hizmeti sunmuşlardır (Yiğit 2002: 448).

Bazı kaynaklara göre Alacahan Kervansarayı Selçuklu hükümdarı Alaeddin Keykûbad tarafından 1150-1180 yılları arasında yaptırılmıştır. Hakkı Acun (2007: 2379), bu bilginin yanlış olduğunu kervansarayın girişindeki yazılardan hareketle söylemektedir. Acun'a göre Revan ve Bağdat seferlerindeki bilgilere göre Osmanlı hükümdarı IV. Murad burayı 1637 yılında Revan Seferi dönüşü sırasında yaptırmıştır. Selçuklu mimarîsi anlayışının devam ettiğini görmekteyiz. Kaynaklara göre Revan Seferi sırasında Alacahisar olarak geçen bölge daha sonraki Bağdat Seferi'nde Alacahan olarak anılmaya başlanmıştır. Bunun sebebi kervansarayın taşlarının alacalı olmasıdır. Acun, bu fikrini 1613'te Sivas'tan Malatya'ya giden seyyah Polonyalı Simeon'un seyahat notlarında Alacahan Kervansarayı'nın hiç geçmemesiyle desteklemektedir. Ona göre kervansaray o dönemde mevcut olsaydı Simeon muhakkak kayıtlara geçecekti.

Alacahan Kervansarayı aynı zamanda Osmanlı zamanında derbent olarak da kullanılır. Anadolu Selçuklular'dan kalan bu tarz eserlerin muhafazası ve onarımı Osmanlı Devleti zamanında yapılmıştır. Osmanlı hükümdarları eksik gördükleri yerlere kervansaraylar inşa ettirmelerinin yanında kalan eserlerin korunmasına yönelik şimdiki jandarmanın işlevlerini üstlenen derbent teşkilâtını kurarlar. Osmanlı Devri'nde derbentler daha ziyade iskân noktalarının az olduğu ıssız mevkilerde tesis edilmiştir. Bir köyün yakınında olduğu gibi, köyden uzak yerlerde de olabiliyordu. Önemli ticaret ve askerî yolların kavşak noktaları ve dağların geçit verdiği yerler derbent mevkilerindendi. Yani bir yerin derbent olması için yolların kavşak noktasında ve merkezî bir durumda olması gerekliydi (Çantay 2002: 114).

Derbentler önemli geçit noktalarında bulunmakta idiler. Bugünkü anlamda polis ve jandarma kuvveti olmadığı için yolların ve geçitlerin emniyeti derbentçiler tarafından temin ediliyordu (Orhonlu 1990: 9). Müstahkem derbent tesisleri, dört tarafı duvar ile çevrili küçük bir kale şeklinde idi. Yanında bir han, cami, mektep ve dükkânlar bulunmakta idi. Âdeta, içinde bulunanların her türlü ihtiyacını temin eden küçük bir şehir mahiyetinde idi. Bir yerin derbent olması için, oranın yolların kavşak noktasında ve merkezî bir durumda olması lâzımdı (Orhonlu 1990: 11).

Derbentlerin görevlerini üç kısma ayırmak mümkündür:

a-Bir nevi jandarma kuvveti olarak yollarda ve geçitlerde asayiş ve emniyeti temin etmek

b-Yolların muhafaza ve tamir işlerinde çalışmak

c-İssiz yerleri şenlendirmek (Orhonlu 1990: 65)

İşte Alacahan Kervansarayı da derbent olarak kullanılmış ve günümüze kadar ayakta durabilmeyi başarmış tarihî bir eserdir. Kervansarayın giriş kapısındaki taşlardan 30 kadarında bir takım işaretler vardır. Bu işaretlerin taşları yapan ustalara ait olduğu düşünülmektedir. Kervansaray, 1522 m² kapalı alana sahiptir. Üzeri tamamen kapalıdır ve düz kesme taşlarla yapılmıştır. Kervansaraya giriş tek kapıdandır. Kervansaraya girdikten sonra sağda görünen bölme aşevi, soldaki oda mescittir. Kapıdan girince karşıda iki adet daha oda bulunmaktadır. Ayrıca simetrik olarak sağa ve sola doğru uzayan koridorlar vardır. Sağdaki koridorda dokuz çift karşılıklı odalar, soldaki koridorda ise on çift karşılıklı odalar bulunur. Bunlardan birinde insanlar konaklarken diğerinde ise hayvanlar barınıyordu. Kervansaraya 1966 yılında Kültür Bakanlığı tarafından bir restorasyon yapılmış, 2007 yılında ise Vakıflar Bölge Müdürlüğü bir onarım daha gerçekleştirmiştir (Acun 2007: 2378-2380).

1.6.2.Alacahan Surları

Fotoğraf 2. Kervansarayı Çevreleyen Tarihî Surlar ⁸

⁸ 2010 yılında tarafımızca çekilmiştir.

Alacahan Kervansarayı'nın kuzeybatı ve güney kısımlarından başlayarak batıya doğru paralel olarak uzanan dikdörtgen şeklindeki sur 1637 yılında yapılmaya başlanmış ve uzun bir süre sonra yıkılan yerleri de tamir edilerek bitirilmiştir. Surun doğusunda bir kale kapısını andıran muhteşem kervansaray ve içinde tarihî Osmanlı Camisi bulunmaktadır. Surların yapılış amacının bu eserleri korumak olduğu sanılmaktadır. Duvarları 1.90 metre kalınlığındadır. Moloz taş örgüsünün dışındaki kesme taşlar zamanla sökülmüştür. Güney yönünde kervansaray ile cami arasında kalan siyah-beyaz renkli taşlarla örülü yuvarlak kemerli büyük bir kapısı bulunmaktadır. Güneydoğu köşesinin dairesel biçimde olması köşe kulelerinin bulunduğunu kanıtlamaktadır. Gün geçtikçe taşları sökülen bu surların ayakta kalmış en yüksek yeri 4 metredir. Kale duvarı giriş kemerinin üstünde, sağ üst köşesi kırılmış olan Arapça onarım kitabesi bulunur. Bu kitabenin okunan kısımlarında Hicri 1150 tarihinde, Sultan Mahmud döneminde, tamirini Hekimoğlu Ali Paşa'nın emrettiği, Vezir Silahtar Mehmed Paşa'nın tamamlamasını buyurduğu ve Mütevellioğlu Seyyid Hasan'ın da tamirinde bizzat bulunduğu yazmaktadır (Yılmaz 2011: 18).

1.6.3.Osmanlı Camisi

Fotoğraf 4. Osmanlı Camisi ⁹

Kervansarayın batısında, kale duvarının güney girişinin solunda bulunan bu caminin yapılış tarihini belgeleyen bir kitâbeye veya kaynağa rastlanmamıştır. Cami

⁹ Alacahanlılar'a ait alacahanfm.com aldıkları web sitesinden alınmıştır.

içinde bulunan Osmanlıca manzum kitâbeden hareketle bu caminin 1234 yılında onarım gördüğünü söyleyebiliriz. Cami girişi üzerinde “La ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah” yazmaktadır. Cami kare planlı, tek kubbeli, tek minareli şirin bir Osmanlı dönemi eseridir. Kesme taş örgülü, tek şerefeli minaresi siyah ve beyaz renkli taşlarla inşa edilmiştir (Yılmaz 2011: 18).

1.6.4.Halil Rıfat Paşa Köprüsü

“*Gidemediğin yer senin değildir.*” sözüyle tarihe geçen, 19. yüzyılda yüzlerce vali arasında yaptığı icraatlarla isim bırakan Halil Rıfat Paşa tarafından 1882 yılında yaptırılan bir köprüdür. Bu köprünün mimarî açıdan dünyada bir benzeri daha yoktur. Eski Sivas-Malatya yolu üzerinde, Alacahan Beldesi’nin Yeşilkale Köyü’nde Kötününhanı mezarındadır. Tek gözlü olan köprü, sivri kemerli ve iç kısmı silmeler halinde, çapraz olarak değişecek tarzda kesme taşlarla inşa edilmiştir. 3.80 metre genişliğindedir ve kilit taşı hizasına kadar olan mesafesi 4.15 metre yüksekliğindedir. Kilit taşı altından yan korkulukların üst seviyesine kadar olan mesafe ise 1.75 metre ölçüsündedir. Köprü 10.50 metre uzunluğunda olan ve birbirine çapraz duran iki ayak üzerinde yükselmektedir (Yılmaz 2011: 19).

2. BÖLÜM

ÂŞIKLIK GELENEĞİ BAĞLAMINDA ALACAHANLI HALK ŞAİRLERİ

2.1.ÂŞIK EDEBİYATININ TARİHİ GELİŞİMİ

Âşık edebiyatı, miladın ilk asırlarına kadar uzanan, günümüze kadar dinamizmini kaybetmemiş, belli icra töreleriyle oluşturulmuş, kendi bünyesinde kurallar barındıran bir gelenek edebiyatıdır. Ozan, halk şairi, çöğürücü, halk ozanı, saz şairi, âşık (Kaya 2003: 4) gibi isimlerle anılan bu geleneğin en temel niteliği halkın sesi olması ve kültürünü iyi şekilde yansıtarak vazife üstlenmesidir.

Halk ozanları, Türk toplum hayatı içinde önemli görev yüklenmişlerdir. Yüksek zümrenin, içine kapanarak halkın anlamadığı, halkı söylemeyen mazmunlar ve kalıplar içinde sanat yaptıkları devrede halkın derdini, davasını, acısını, sevincini söylemişlerdir. (Makal 2002: 10). Anadolu âşıklık geleneğinde saz çalarak şiirler okuyan, halk hikâyeleri anlatan gezgin şairlere âşık adı verilmiştir. (Artun 2012: 1).

Âşık; sazlı (telden), sazsız (dilden), doğaçlama yoluyla, kalemle (yazarak) veya bu özelliklerin birkaçını birden taşıyan ve âşıklık geleneğine bağlı olarak şiir söyleyen halk sanatçısıdır. Bu söyleme biçimine “âşıklık-âşıklama”, âşıkları yönlendiren kurallar bütününe de “âşıklık geleneği” adı verilmektedir (Artun 2012: 1).

Âşıklık geleneği kendi kurallarının çerçevesini çizene kadar belirli süreçlerden geçerek oluşumunu tamamlar. Geleneğin incelenmesi için öncelikle ozan-baksı geleneğinin ve daha sonra dinî-tasavvufî halk edebiyatı geleneğinin iyi bilinmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde dönüşüm neticesinde son hâlini alan bu edebiyatın teşekkülü hakkında fikir sahibi olunabilir. Umay Günay (1993: 8)’a göre; âşık edebiyatı’nın ilk Türk edebiyatı temsilcileri olan ozan-baksı şair tipi ve bunların mensubu olduğu edebiyat geleneği, Anadolu’da tasavvufî cereyanlar ve tarikât edebiyatlarının da tesiri altında kalarak İslâmî kaidelere uygun yeni bir terkip oluşturmuştur.

Âşık tipi, Selçuklu döneminde oluşumunu tamamlamış olan ve izleri XV. yüzyıla dayanan bir tiptir. XV. yüzyılda başlayan gelenek, XVII. yüzyılda altın çağına ulaşmış, XIX. yüzyılda zirveye çıkmıştır. Halk arasında büyük ilgiyle karşılanan âşıklık geleneği ve âşıklar, geleneğinin eski temsilcilerinin eserlerini de icra ederek âdetâ geleneğin sözcüsü olmuşlardır (Artun 2012: 2).

Halk şairlerinin âşık adını alması, dinî-tasavvufî halk edebiyatı nedeniyle olmuştur. Kopuz eşliğinde destan söyleyen Oğuz halk şairlerine verilen ozan adının, değişen değerlerle aşağılayıcı bir anlam yüklenmesi dolayısıyla mutasavvıf şairler, 13. Yüzyıldan itibaren kendilerini diğer şairlerden ayırmak ve ilham kaynaklarının kutsallığını göstermek için âşık adını kullanmaya başlamışlardır (Artun 2012: 2).

“XV. yüzyıla gelinceye kadar âşık edebiyatının yerini iki gelenek tutuyordu. Bunlar, destan geleneği ile dinî-mistik edebiyat geleneği idi.” (Kaya 2003: 3). Çeşitli Türk boylarında ozanlara kam, baksı, oyun adlarının verildiğini biliyoruz. Geleneğin ilk temsilcileri olan ozanlar toylarda, yağ törenlerinde eser icrasında bulunmaktaydılar. Mensup oldukları boyların savaşlarını, zaferlerini, yaşadıkları acıları destan söyleme geleneği çerçevesinde manzumlaştırarak kopuz eşliğinde icra ederlerdi (Kaya 2003: 3).

Sonraki dönemlerde oluşan dinî-mistik edebiyatın merkezinde “*Pîr-i Türkistan*” adıyla anılan Hoca Ahmed Yesevî vardır. Yetiştirdiği Horasan merkezli erenleri Anadolu başta olmak üzere çeşitli bölgelere gönderen Yesevî, sûfizm akımının yayılmasına öncülük eder. Sûfizm merkezli oluşan edebiyat da âşıklık geleneğinin oluşumunda esas noktalardan biridir. Ozandan âşığa dönüşün sebeplerinden biri tekke kültürünün ozanlar tarafından benimsenerek bu tarzda eserler icra edilmesi ve âşıklık geleneğinin esas hatlarının oluşturulmasıdır (Kaya 2003: 3).

“Halkın yerleşik h ayata geçmesiyle göçebe kültürün ürünü olan epik şiirin yerini yavaş yavaş âşık şiiri almaya başladı. İslâm öncesi inanca ait pek çok motif ve unsur da İslâmî renge bürünerek şiirlerde kendisine yer buldu.” (Kaya 2003: 4). Dinî-mistik edebiyatın dönüşüm sürecinden itibaren âşık tarzı şiir geleneğinin oluşumu XV. yüzyıla denk gelmektedir. Âşıklık geleneği araştırmacıları ilk

örneklerin bu yüzyıla kadar gittiğini, eldeki kaynaklara göre XV. yüzyılın başlangıç sayılması gerektiğini ortak dille söylemektedirler (Kaya 2003: 4).

İlerleyen zaman içerisinde genel olarak âşık adı altında toplanan şairler, çeşitli özelliklerine göre; “âşık, Hakk aşığı, halk aşığı, badeli âşık, saz şairi, halk şairi, Hakk şairi, meydan şairi, kalem şairi, çöğür şairi, ozan, halk ozanı, sazlı ozan...” gibi adlarla anılmaya başladı (Kaya 2003: 4).

XV. yüzyıla kadar dinî-tasavvufî konularda şiirler yazan tekke âşıkları mevcutken, daha sonra XVI. yüzyıla gelindiğinde hemen her konuda heceli şiirler yazan icracılara dönüşüm söz konusudur. Bu yüzyılda kırsal kesimde yaşayan ve şehirlerde yaşayan iki farklı âşık tipi vardır. Şehirlerde yaşayanlar divan edebiyatının tesiriyle aruzlu şekillerde eserler vermeye gayret ederken, kırsal kesimdekiler medrese kültüründen uzak kaldıkları için daha sade, heceli türlere yöneldiler (Kaya 2003: 4).

XVI. yüzyıldan itibaren sade Türkçe ile olaylar üzerine destanlar yazılmaya, beşerî aşkı ve sosyal hayatı konu alan şiirler söylenmeye başladı. Divan şairlerinin aksine, saz şairleri büyük yerleşim merkezlerinde, serhat kalelerinde, asker ocaklarında, Anadolu, Rumeli, Suriye, Mısır, hatta Garp Ocakları olarak nitelenen Kuzey Afrika gibi uzak diyarlara kadar gidip sanatlarını icra ettiler (Kaya 2003: 5).

XVI. yüzyılda yetişmiş âşıklar hakkında yeterli bilgi yoktur. Bazı âşıkların sadece bir veya iki şiirine ulaşılmıştır. XVI. yüzyılda yetişen önemli âşıklar şunlardır: *Armutlu, Bahşî, Çırpanlı, Geda Muslu, Hayalî, Karaoğlan, Karacaoğlan, Köroğlu, Kul Çulha, Kul Pirî, Ozan, Öksüz Dede, Pir Sultan ve Sürurî* (Kaya 2003: 5).

XVII. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu en geniş sınırlarına ulaşır. Devlet her alanda altın çağını yaşamaktadır. Divan edebiyatında en güçlü divan şairlerinin yetişmesi doğrudan halk şairleri üzerinde de etki eder. Özellikle Gevherî, Âşık Ömer gibi âşıklar divan edebiyatının aruzlu şekillerinde eserler icra etme gayretine girerler. Şekil açısından divan edebiyatına meyil varsa da dil sadedir. Geçen yüzyıla göre daha fazla âşık yetişmiştir. Aruzlu örnekler veren Gevherî, Âşık Ömer, sade Türkçe ile eserler veren Kayıkçı Kul Mustafa ve Ercişli Emrah bu yüzyılın önde gelen

âşıklarıdır. XVII. yüzyıl âşık edebiyatının altın çağıdır. Geleneğin kuralları belirlenmeye başlamıştır. Bu yüzyılın en önemli âşıkları şunlardır: *Âşık Mustafa, Âşık Ömer, Benli Ali, Ercişli Emrah, Gedayî, Gevherî, Kâtibî, Keşfî, Kayıkçı Kul Mustafa, Kuloğlu, Öksüz Âşık, Şermî, Üsküdarî, Yazıcı* (Kaya 2003: 6).

XVIII. yüzyılda âşık sayısı fazla olmakla birlikte verilen eserlerin gücü diğer yüzyılların sanatına ulaşamamıştır. Güçlü âşıkların yetişmediği bir dönemdir. “Bunun sebebini âşıkların pek çoğunun divan ve tekke şairlerinin etkisi altında kalmalarına, usta-çırak geleneğinin yokluğuna bağlayabiliriz.”. Âşıklar aruzla eserler vermeye devam ederler. Divan edebiyatının bu yüzyılda etkisinin azalması âşık şiirini de etkiler. Nedim gibi bazı divan şairlerinin “Mahallîleşme Akımı” etkisiyle heceli şiir örnekleri verdiği görülür. Bu yüzyılda yetişen bazı âşıklar şunlardır: *Agâhî, Âşık Halil, Âşık Süleyman, Bağdadî, Derunî, Nigârî, Kabasakal Mehmet, Kâtibî, Levnî, Mağriplioğlu, Nakdî, Nigârî, Talibî, Vartan* (Kaya 2003: 6).

XIX. yüzyıla gelindiğinde âşıklık geleneğinin önemli temsilcilerinin yetiştiğini görüyoruz. Divan şiirinin etkisi bu yüzyılda da devam etmektedir. Âşıkların bazıları Gevherî ve Âşık Ömer’den etkilenecek aruzlu türlerde (divan, selis, kalenderî, satranç) eserler vermeye başlarlar. Heceli şiirlerde de Arapça, Farsça tamlamalar görülmektedir. Bu yüzyılda tutulan cönkler yüzyılın özellikleri hakkında yeterli bilgiyi vermektedir. Şehirlerde kahvehaneler, kırsal kesimlerde köy odaları âşıklık geleneğinin yayılmasında önemli rol üstlenir. Gezgin âşıklar âşıklığın aktarımında kahvelerde ve köy odalarında geleneği temsil ettiler. 1826’da II. Mahmud’un Yeniçeri Ocakları’nı kapatmasıyla birlikte asker âşıkların sayısında azalma olmuştur (Kaya 2003: 7)

Bütün yönleriyle yaşatılmaya çalışılan âşıklık geleneği, semaî kahvelerinde kendisine yaşama ortamı buldu. Bilhassa Cuma ve Ramazan gecelerinde buralarda sanatını icra etme imkânı bulan “*meşdan şairleri*” destan, koşma, semaî, kalenderî, yedekli maniler söyleyerek, muammalar çözümlenerek, halkın ilgisini çektiler, sevgisini ve takdirini kazandılar. Semaî kahvelerinde güç gösterisi yapan âşıklar genellikle tulumbacı oldukları için buralara “*tulumbacı kahveleri*” de denildi (Kaya 2003: 7).

Âşıklık geleneğinde önemli bir yeri olan XIX. yüzyıl âşıklarından Erzurumlu Emrah, Deliktaşlı Ruhsatî, Çıldırılı Şenlik, Derviş Muhammed, Âşık Sümmanî gibi

âşıklarımız sonraki âşıklar üzerinde de etki bırakmışlar ve adları etrafında âşıklık kolları oluşmuştur. Türkiye’de oluşan kollardan en güçlüsünün Çıldırlı Âşık Şenlik kolu olduğu söylenebilir (Kaya 2003: 7).

Bu yüzyılda, Bayburtlu Zihni, Erzurumlu Emrah, Şem’î gibi âşıklar kendi divanlarını oluştururlar. Türkmen aşiretlerinin sesi olan Dadaloğlu koçaklamalarını bu yüzyılda söylemiştir. XIX. yüzyılın önemli âşıkları şunlardır: *Âşık Ali, Bahrî, Celalî, Dadaloğlu, Dertli, Erzurumlu Emrah, Gedâî, Kemterî, Kusurî, Meydanî, Minhacî, Ruhsatî, Develili Seyranî, Sümmânî, Şem’î, Şenlik, Zihnî* (Kaya 2003: 7).

XX. yüzyılın başlarında devletin sıkıntılı dönemlerde olması, ardından gelen savaşlar yoksulluğu da beraberinde getirir. Bu olumsuzluklar halkı etkilediği gibi, âşıkların da şiirlerinde yerini almıştır. 1931’de Sivas’ta Ahmet Kutsi Tecer tarafından yapılan Halk Şairleri Bayramı tüm yurttan yankı uyandırır ve âşıklık geleneğine ilgi tekrar canlanır. Bu bayramla Âşık Veysel yurt çapında üne kavuşur. Daha sonra yine Sivas’ta 1964 ve 1967’de iki âşıklar bayramı daha yapılır. 1966 yılında Konya’da bir âşıklar bayramı daha düzenlenir (Kaya 2003: 8).

Yüzyılın ortalarına gelindiğinde teknolojik gelişmelerin âşıklık geleneğinin sınırlarını genişlettiğini görmekteyiz. Pek çok âşığımız ses kayıtları yoluyla, radyolar aracılığıyla kendilerini tanıtmaya fırsat bulurlar ve âşık tarzı şiir geleneği türkü formatında ülkenin neredeyse her bölgesine yayılır ve ilgi görür. Televizyonun gelmesiyle resmî kanallarda âşıklık geleneğinin icra edildiği söylenebilir. Bazı âşıklar popüler kültürün etkisiyle kasetler, plaklar çıkararak değişik kitlelere ulaşma başarısını elde ederler. Âşıklarımızın uzak bölgelere ulaşımın gelişimiyle daha çabuk gittiğini ve diğer âşıklarla etkileşim içinde olduklarını da görüyoruz.

Heceli örnekler vermeye devam eden âşıklarımız hemen her konuda şiirler yazmaya devam etmişlerdir. XIX. yüzyılda yaygın olan hikâye anlatma geleneğinin bu yüzyılda azaldığını, özellikle Şenlik kolu âşıklarının bu geleneği icra ettiklerini kaynaklardan öğrenmekteyiz. XX. yüzyılda yetişmiş âşıklardan bazıları şunlardır: *Ahmet Poyrazoğlu, Ali İzzet Özkan, Âşık Veysel, Bayburtlu Celalî, Davut Sularî, Efkârî, Emsalî, Fehmi Gür, Gufranî, Hasretî, Hicranî, Huzurî, Hüdaî, İsmetî, Kağızmanlı Hıfzı, Kul Semaî, Mahzunî Şerif, Maksut Feryadî, Meslekî, Mevlüt*

İhsanî, Meydanî, Murat Çobanoğlu, Müdamî, Posoflu Zülalî, Reyhanî, Sefil Selimî, Şeref Taşlıova, Talibî Coşkun, Yüzbaşıoğlu, Zakirî (Kaya 2003: 8).

2.2.SİVAS'TA ÂŞIKLIK GELENEĞİ

Sivas, tarihin ilk devirlerinden beri pek çok medeniyete tanıklık etmiş, imparatorluklara, küçük devletlere başkent ve eyalet merkezi olmuş, köklü bir geçmişe sahip, tarihî bir şehirdir. Köklü bir geçmişi olması, çeşitli kavimlere ev sahipliği yapması da kültür çeşitliliğini arttıran temel faktörlerden biridir. Coğrafi konum olarak Anadolu'nun kavşak noktasında bulunması, bu bölgeyi güzergâh olarak kullananların ticarî, kültürel etkileşimde bulunmasını sağlamıştır. Selçuklu, Osmanlı gibi hükümdarlıkların iskân politikalarıyla bölgenin nüfusunu etkilemesi, kültür çeşitliliğinin ve dolayısıyla da zenginliğinin sebeplerinden biridir. Bu zenginlik her alanda olduğu gibi konumuz olan âşıklık geleneğinde de yüzyıllardır kendisini göstermektedir. Öyle ki; Türkiye geneline baktığımız zaman Erzurum-Kars yöresi ve Sivas yöresi âşıklık geleneğinde lokomotif konumundadır. Kaya (2008:1)'ya göre Sivas'ta tespit edilen 800'den fazla âşık, halk şairi, ozan vardır. Tespit edilmeyi bekleyenleri de düşünürsek bu sayının 1000'i rahatlıkla geçeceğini söyleyebiliriz.

Sivas'tan bu kadar çok âşık çıkmasının sebeplerinden biri bize göre âşıklık geleneğinin Bektaşî tarikâtıyla etkileşim içinde bulunmasıdır. Nitekim Sivas'ta geleneğin izlerini süren araştırmacılar ilk temsilcilerin XVI. yüzyılda yaşadığını tespit etmişler ve bunların tamamının Alevî-Bektaşî kökenli olduklarını söylemişlerdir (Kaya 2008:1). Sivas'ta azımsanmayacak nüfus oranına sahip Alevî-Bektaşî kökenli vatandaşlar ilk temsilcilerden itibaren bu geleneği devam ettirecek âşıklar çıkarmayı bilmişlerdir. Günümüzde de bunun canlılığını koruduğunu tez çalışmamızdan ve diğer araştırmalardan hareketle rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bu tespitleri yaparken Alevî-Bektaşî kökenlilerin dışında kalanları görmezden gelmek yanlış olacaktır. Aynı şekilde diğer inanç yapılarının içinde de çeşitli sebeplerle çok sayıda âşık çıktığını görmekteyiz. Bu sebeplerin başında “*aileden görerek öğrenme*” gelmektedir. Âşık bir babanın evladı rol model aldığı babasıyla aynı yeteneklere sahip olabilmektedir. Bunun en güzel örneği Sivas'ta yetişmiş en

büyük âşıklardan olan Pir Sultan ve çocuklarıdır. Ölümünden sonra Alevî şairler üzerinde etki bırakan Pir Sultan, çocuklarını da etkilemiştir. İbrahim Aslanoğlu (2000: 43)'na göre Senem adlı kızı da âşıktır ve bazı şiirlerine ulaşılmıştır.

Alacahanlı âşıklarımızdan Ruhsatî Eroğlu, aynı şekilde görerek öğrenme yoluyla geleneğe yönelmiştir. Babası Âşık Memiş Eroğlu da usta âşıklardandır. Diğer kardeşlerinin âşıklık yönü kuvvetli olmasa da, saz çalıp türkü söyleme yetenekleri vardır. Geleneği devam ettiren sadece Ruhsatî Eroğlu'dur.

Görerek öğrenmenin âşıklıktaki etkisini Alacahan'ın Sarıpınar köyünden üç usta âşıkta da görmekteyiz. Âşık Emsalî, Âşık San'atî ve Âşık Ali İcazet yakın akrabalarıdır. Âşık Ali İcazet'in babası İdrakî de âşıktır, fakat şiirlerine ulaşamamaktadır. Aynı şekilde Dışlık köyünden Âşık Kusrî (Hasan Fehmi Arısoy)'nin oğlu Rıza Arısoy da âşık tarzı şiirler yazmıştır.

Sivas'ta âşıklığa yönelmenin bir diğer sebebi de sosyal ortamda rol bulma ihtiyacıdır. Geleneğin dinamizmini kaybetmemiş olması, âşıkların iletişim halinde olması ve usta-çırak ilişkileri pek çok âşığı bu geleneğe yöneltmiştir. Gelenek içerisinde büyüyen veya daha sonra dahil olan âşıklarımız gördüklerinden etkilenmişler, içlerinde yaşadıkları duyguları gelenek çerçevesinde dışa vurmaya istemişlerdir. Heveslenme sonucu geleneğe adım atan çok sayıda âşık vardır. Örneğin; Alacahanlı ozanlardan Metin Dalkürek, babası Necmettin Dalkürek'in âşık tarzı şiirler yazdığını ve küçük yaşta babasını takip etmeye başladığını aktarmaktadır. Küçük yaşlarda başlayan heveslenmeler, özellikle babayı model alma durumu neticesinde bilinçaltına işleyen noktalar, sonraki zamanlarda bir dışavurum olarak ortaya çıkmaktadır.

Aynı şekilde, Alacahanlı Hayati Bilgin'in dedesi Abdurrahim Fahimî de medrese eğitimi görmüş, divan sahibi, âşık tarzı şekillerle de örnekler veren kuvvetli bir şairdir. Hayati Bilgin geleneğe yönelirken içgüdüsel olarak aile geleneğine sahip çıkma eğiliminde olmuş olabilir. Çünkü Fahimî'nin babası ve dedesi de aynı şekilde ulemâ sınıfından şairlerdir. Hayati Bilgin, dedesinin dedesi olan Hacı Hasan Efendi'ye yazdığı "*Hacı Hasan Dedemize*" adlı şiirle söylediğimiz gibi aile geleneğine sahip çıktığını gösterme ihtiyacı duymuştur (bkz. s. 266).

Bir diğerk husus çevre faktörüdür. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi çevredeki diğerk âşıkların tavsiyeleriyle duygularını iç dünyasında yaşayan şahıslar kendilerini ifade etmek için bu geleneğe başvurabilirler. Doğan Kaya (2009: 217)'nın aktardıklarına göre Alacahanlı bir diğerk ozanımız Hüseyin Genç bu şekilde şiire başlamıştır. Kendisi Âşık Ali Dayı'nın tavsiyeleri üzerine 50 yaşından sonra şiire başladığını söylemiştir. Bulunulan çevre, iklim şartları, köy hayatı ve çiftçilik, bunların doğrultusunda ortaya çıkan yoksulluk, ölümler, şehirlere göç ettikten sonra çevreye uyum sağlayamama gibi nedenler de âşıklığa yönelmede önemlidir..

Sivas'ta âşıklık geleneğinin kronolojisi hakkında geniş kapsamlı çalışma yok denecek kadar azdır. En kapsamlı çalışmaları Doğan Kaya'nın eserlerinde görmekteyiz.

Doğan Kaya (2007: 200), âşıklığa yönelmenin sebeplerini şu şekilde kategorilere ayırmıştır:

1. Çıraklık,
2. Usta malı şiir söyleme ve çevredeki âşıklardan etkilenme,
3. Türkülü hikâye dinleyerek veya okuyarak yetişme,
4. Sazlı-sözlü ortamda yetişme,
5. Rüya sonrası âşık olma,
6. Manevî etki sonucu âşık olma,
7. Dert sebebiyle âşık olma,
8. Sevda sebebiyle âşık olma,
9. Ruhi depresyon sonucu âşık olma,
10. Millî duyguların galebe çalmasıyla âşık olma,
11. Diğerk Sebepler

Araştırmalara göre Sivas'ta âşıklık geleneğinin kökenleri XVI. yüzyıla dayanmaktadır. XVI. yüzyılın en meşhur âşığı Yıldızeli'nin Banaz köyünden Pîr Sultan'dır. Pîr Sultan Alevîlere göre 7 büyük Alevî şairinden biridir. Oğulları olduğu söylenen Pîr Ali ve Pîr Gaib Abdal da devrin önemli Sivaslı âşıklarıdır (Kaya 2008: 1). XVII. yüzyılda yaşamış Pîr Sultan'ın kızı Senem, Pîr Sultan'a yazdığı ağıtla

babasından gelen geleneği devam ettirdiğini göstermektedir (Aslanoğlu 2000: 43). Aynı yüzyılın âşıklarından Kul Mustafa, Emlek Yöresi âşıklarındandır. XVII. yüzyılın diğer önemli âşığı Budala'dır. XVIII. yüzyılda yaşayan 1690 doğumlu, Zaralı Karaoğlan Sivas'ın yetiştirdiği en önemli âşıklardan biridir. Gürünlü Kadiri şeyhi Hayranî yüzyılda yetişen diğer önemli âşıktır. Kul Mehmet ve Öksüz de XVIII. yüzyılda yaşamış Sivaslı âşıklardır. Âşık Edebiyatının Sivas'taki ilk temsilcilerinin neredeyse hepsi Alevî-Bektaşî inancına mensuptur. Bunlar genellikle inançlarını yansıtan konulara yer vermişlerdir. (Kaya 2007: 199-214).

XIX. yüzyılda yetişen, Sivas'ın en önemli âşığı diyebileceğimiz ve adına kol olmuş Âşık Ruhsatî'yi ilk başta söylememiz gerekir. Kangal'ın Deliktaş beldesinde doğan âşığın tasavvufî yönü ve irticali çok kuvvetlidir. Öyle ki; ustası Kusurî'yi bile gölgede bırakmış ve adına kol meydana gelmiştir. Ruhsatî'nin oğlu Minhacî de geleneği devam ettiren önemli âşıklarımızdandır. Ruhsatî'nin çocukları içinde âşıklığa yönelen bir tek Minhacî vardır. Divriği'den Fedayî ve Fakir Edna, Gemerek'ten Haydarî yüzyılın diğer önemli âşıklarıdır (Kaya 2008:2)

XX. yüzyıla gelindiğinde âşıklık geleneğinin dönüm noktalarından birinin Ahmet Kutsi Tecer tarafından 1931'de yapılan Sivas Halk Şairleri Bayramı olduğunu belirtmek gerekir. Bu etkinlik sayesinde tanınmayan âşıklarımız kendilerini tanıtmaya fırsatı bulmuşlardır. Bayrama katılan bazı âşıklarımız şunlardır: *Âşık Veysel*, *Suzanî*, *Revanî*, *Âşık Süleyman*, *Yarım Ali*, *Âşık Müştak*, *San'atî*, *Âşık Ali*, *Meslekî*, *Talibî*. Bunların içinde en büyük şöhreti Âşık Veysel elde eder (Koz 2011: 47).

O yıllarda henüz kendi şiirlerini söylemeye başlamamış bir Âşık Veysel ile şiir vadisinde bir hayli yol almış olan Tâlibî kendilerini ülkenin dört bir yanında çalıp çığırın birer gezici âşık olarak bulurlar. Veysel'in Cumhuriyet'in 10. yıldönümü için söylediği destanla dili çözülür, aldığı "halk şairi" belgesiyle de serbestler ve vilayet vilayet gezer. Tecer Sivas'tan ayrılrsa bile o dönemin üç önemli âşığından elini çekmez, özellikle Ankara'da Halkevleri Bürosu'nda çalışırken ve *Ülkü* dergisini çıkarırken Veysel'e açtığı yol onu âdetâ yoktan var eder. Öbür iki âşık ise Tâlibî ile Ali İzzet'tir (Koz 2011: 47).

II. Halk Şairleri Bayramı, 30 Ekim 1964'te General Fuat Doğu'nun öncülüğünde yapılır. Bu bayrama tamamı Sivaslı olan *Dertli Haydar Özdemir*, *Seyit*

Türk, Ali Akış, Veysel Cehdi Kut, Ali İzzet Özkan, Baharözlü Feryadî, Ali Sultan, Derdimend, Veysel Şatıroğlu ve Hamit Şeker katılır (Kaya 2012: 7).

1967, 1969 ve 1972 yıllarında Sivas'ta üç etkinlik daha düzenlenir ve ünlü âşıklarımız eser icrasında bulunurlar. Sivas'ta âşıkların katıldıkları bir diğer program, Belediye Başkanı Osman Seçilmiş'in önderliğinde Sivas Belediyesi'nce 14. 5. 1991 günü Kültür Merkezi'nde yapılmıştır. Bu programda *Çobanoğlu, Gülhanî, Gülşadî, İsmetî, Kul Gazi, Sefil Selimî, Şeref Taşlıova* gibi âşıklar sanatlarını icra etmişlerdir (Kaya 2012: 8). Bu son etkinlikten sonra etkinlik yapılmaz ve 2001 yılında Ahmet Ayık önderliğinde Sivas Fasil Heyeti Âşıklar ve Halk Oyunları Derneği (SİFAHOD) kurulur. Dernek hâlen faaliyetlerine devam etmektedir. SİFAHOD önderliğinde Âşıklar Bayramı etkinlikleri tekrar canlanmaya başlar.

Bayramlar sırasıyla 2-4 Kasım 2007 günlerinde SİFAHOD tarafından III. Sivas Âşıklar Bayramı; , 5-8 Kasım 2009'da IV. Sivas Âşıklar Bayramı; 7-9 Kasım 2010'da V. Sivas Âşıklar Bayramı; 22-24 Eylül 2012 tarihlerinde de VI. Sivas Âşıklar Bayramı gerçekleştirilmiştir. Bu arada 30 Kasım- 2 Aralık 2008 günlerinde Sivas'ta Kültür Bakanlığınca "*Halk Ozanları Sivas Buluşması*" adı altında şölen ve panel yapılmıştır (Kaya 2012: 9). Sonuncu bayram uluslararası nitelikte yapılmıştır ve bayrama 24 şair katılmıştır. Söz konusu şairlerin başlıcası şunlardır:

Sivas'tan katılanlar:

Celalettin Tokmak, Cemal Özcan, Derdiyar, Efsanî, Erkanî, Halil Topçu, Murat Kavas, Mustafa Gülüm, Ozan Caner, Özlemî, Tevfik Keneş, Zeki Hayaloğlu (Kaya 2012: 9).

Sivas Dışından katılanlar:

Abdullah Gizlice (Osmaniye), Ahmet Rıza Telafer (Irak), Bayram Denizoğlu (Ardahan), Behramî (Ankara), Devaî (Tarsus), Gülçınar (Ankara), İlgar Çiftçioğlu (Kars), Mevlüt Mertoğlu (Erzurum), Ozan Nihat (Denizli), Rahim Sağlam (Erzurum), Rami Maragalı (Iran)Şahbas (Gürcistan), Türebî (Bursa). (Kaya, 2012: 9)

VII. Uluslararası Âşıklar Bayramı 3-4 Kasım 2013 tarihlerinde yine SİFAHOD önderliğinde yapılır. Son bayram "VIII. Uluslararası Geleneksel Sivas

Âşıklar Bayramı” adıyla 15-17 Ağustos 2014 tarihlerinde tarihî Kongre Müzesi’nin önündeki etkinlik alanında gerçekleştirilir.

Sivas’ta âşıklık geleneğinin ana hatları bu şekildedir. Sonuç olarak: Sivas’ta âşıklık geleneği görüldüğü üzere günümüze kadar canlılığını kaybetmemiştir. Verilen eserlerin niteliği tartışmaya açıktır; fakat geleneğin canlılığını koruması ve âşıklığa teşvik adına, nitelikli eserlerin ortaya çıkması için herkese ayrı ayrı görev düşmektedir.

2.3.ALACAHAN YÖRESİ VE ALACAHANLI HALK ŞAİRLERİ İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Tarihî-kültürel bir öneme haiz olan Alacahan, eski dönemlerde İpek Yolu’nun geçtiği stratejik bir bölge olması ve İpek Yolu münasebetiyle yapılan tarihî eserleri dolayısıyla pek çok araştırmacının ilgisini çekmiştir. Buna âşıklık geleneğini temsil eden güçlü âşıklar yetiştirmesini de eklersek bu çalışmaların sayısı artmaktadır. İpek Yolu vesilesiyle yapılmış bir kervansarayına sahip olan Alacahan, bu kervansaray ve yolun geçiş güzergâhındaki diğer kervansarayları araştıran sanat tarihçisi Hakkı Acun tarafından detaylı şekilde incelenmiştir. 2007 yılında yayımladığı “*Anadolu Selçuklu Kervansarayları*” adlı çalışmasında bu kervansarayın özelliklerinden ve Alacahan yöresinden bahsetmiştir.

Alacahan beldesiyle ilgili yapılan lisans seviyesindeki folklor çalışmalarının başında Önder Bilgin’in 1997 yılında yaptığı “*Alacahan Kasabası Folkloru*” çalışması ilk olması yönünden önemlidir. Aynı doğrultuda 2007 yılında Nahide Koç tarafından yapılan “*Alacahan Kasabası Folkloru*” adlı çalışma da Alacahan’a ışık tutan çalışmalardan biridir. Tarafımızdan yapılan 2011 tarihli “*Sivas-Kangal-Alacahan Folkloru*” adlı çalışma da bir diğer çalışmadır.

Alacahan’a bağlı Dışlık köyünde doğmuş ozanlara etki eden Seyyid Garip Musa Sultan hakkında yapılan 2006 tarihli, Baki Yaşa Altınok ve Musa Karakaş tarafından çalışılmış “*Seyyid Garip Musa Sultan Ocağı*” adlı eser de Alacahanlı ozanların Garip Musa etkisini aydınlatan dikkate değer bir çalışmadır.

19. yy'da Alacahan'a yerleşerek burada medrese eğitimi veren âlim, şair ve hattat Hacı Hasan Efendi ve soyundan gelen âlimler hakkında yapılan çalışmalar da Alacahan'ın önemini gösteren eserlerdir. Bu eserlerden çalışmamızda da yer alan Fahimî'nin hayatını ve divanını neşreden İsmet Çetin (2010)'in "*Fahimî, Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanı*" eseri Sivas 1000 Temel Eser arasına girmeyi başarmıştır. Hacı Hasan Efendi'nin oğlu Ömer Hulûsi Efendi'nin hayatını, eserlerini tanıtan Ayşe Yücel Çetin ve Önder Bilgin (2007)'in birlikte yazdığı "*Ömer Hulusi (1840-1910) Hayatı ve Eserleri*" adlı makale de mühim bir diğer çalışmadır.

Çalışmamızın esas alanını teşkil eden Alacahanlı âşıklarla ilgili yapılan çalışmaların başında ise İbrahim Aslanoğlu'nun çalışmaları yer almaktadır. Aslanoğlu bu çalışmalarla 20. yy'ın önemli simalarını tanıtarak Sivas kültürüne hizmet etmiştir. Aslanoğlu (1964), Emsalî'yi ilk olarak Su Dergisi'ndeki makalesiyle tanıtır. Yine Su Dergisi'nde 1966 yılında aynı köyden akrabası San'atî'yi de tanıtan Aslanoğlu, 1965 yılında yayımladığı "Sivas Halk Şairleri Bayramı" eserinde bayram hakkında bilgiler vererek katılan ve katılmayan âşıkları tanıtır. Aslanoğlu son olarak 1972 yılında Emsalî hakkında edindiği yeni bilgileri Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde yayımlar.

Günümüze kadar pek çok çalışmada şiirleri yer alan Alacahanlı âşıklar hakkındaki çalışmalar 21. yy'da da devam etmiştir. Sivas'ta âşıklık geleneğiyle ilgili sayısız çalışma yapan Doğan Kaya (2001), Alacahan-Dışlık köyünden Yarım Ali'yi Yol Dergisi'nde yayımladığı bir makalesinde bilim dünyasına tanıtmaktadır. Bir diğer çalışma Alacahanlı âşıklar arasında önemli yer tutan Âşık Ali İcazet hakkında Türkân Genç (2005)'in yaptığı "*Âşıklık Geleneği İçerisinde Sivaslı Âşık Ali İcazet*" adlı lisans çalışması bulunmaktadır. Son olarak 2014'te yine bir lisans çalışması olan Kübra Güney'in "*Bekir Akbulut, Hayatı ve Şiirleri*" adlı çalışması yapılmıştır.

2.4.ALACAHANLI HALK ŞAİRLERİNİN ÂŞIKLIK GELENEĞİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

2.4.1.Âşıkların Yetiştirilmesi (Çırak Yetiştirme – Kalfalık – Ustalık)

"Âşıklığın temelinde ona karşı bir hevesin, isteğin söz ve ezgi bakımından yeteneğin olması gerekir. Âşığın sanatında; öğrenme yeteneği, bellek kuvveti,

yaratıcılık, hazır cevap olma, kelime hazinesinin genişliği, iyi ve etkili konuşabilme ve şiir söyleyebilme yeteneği, bunun yanı sıra iyi bir müzik kulağı olması belirleyici olan başlıca unsurlardır.” (Artun 2012: 61). Ancak bu özelliklere sahip bir kişi âşıklık basamaklarını tek tek çıkararak en sonunda ustalık makamına erişir. Ustalığa erişmeden önce de usta bir âşığa çırak olma, dinleyici önünde eser icrasında bulunarak kalfalık etme gibi aşamalardan geçer.

Devam ederek değişen, değişerek devam eden Türk folkloru, dinamik bir folklorudur. Folklorun her kadrosunda olduğu gibi âşıklık geleneğinde de bu dinamizm kendisini gösterir. Öyle ki; ozan-baksı geleneğini saymazsak 500 yıllık bir maziye sahip bu geleneğin geçtiği süreçler bu dinamizmi açıkça ortaya koyar. Âşıkların çırak yetiştirmesi geleneğinin en yoğun yaşandığı dönem XIX. yüzyıl iken, XX. yüzyıla gelindiğinde bunun giderek geçerliliğini kaybetmeye başladığını görürüz. XX. yüzyılın ilk yarısında ülkenin buhranlı dönemlerden geçiyor olması ve âşıklığın yeteri kadar tanınmıyor olması ilk sebeplerden biridir. Yapılan etkinliklerle âşıklık geleneği tanınmaya başlamış olsa da, bu defa da yüzyılın ikinci yarısına tekâbül eden dönemde elektronik ortamın ortaya çıkması, âşıklık geleneğinin bireyler bünyesinde kendi kabuğuna çekildiğinin bir tezahürüdür . Radyo yayınları, kaset kayıtlarıyla kitlelere ulaşma gayreti birincil sözlü kültür ortamını bir kenara bırakmış, popüler kültür ön plana çıkmıştır. Âşıklığın beslenme kaynaklarından biri olan sözlü kültür ortamı bu şekilde bitmeye başlamıştır. Âşıklık geleneğinin şu anki durumunun teşekkül etmesindeki sürecin başlangıcı bize göre bu dönemlere denk gelmektedir. Diğer yandan Erzurum, Kars, Sivas gibi yörelerde gelenek yaşatılmaya çalışılsa da usta-çırak ilişkisinin bitmekte olduğuna şahit oluyoruz. Şenlik kolu âşıkları Şeref Taşhova, Murat Çobanoğlu, Âşık Kasım, Gülistan; Ruhsatî kolu âşıkları Emsalî, Noksanî, Sızırlı Hasan, San’atî gibi âşıklarımız belki de bu geleneğin son halkasıydılar. Çünkü günümüzde hikâye tasnifinde bulunan, meclislerde usta malı deyiş söyleyen, kapılanma dediğimiz bir ustaya kapılanan âşık yok denecek kadar azdır.

Geleneğin kaybolmasının veya yeni formlarda ortaya çıkmasının çeşitli sebepleri vardır. Bize göre bu sebepler maddeler halinde şu şekildedir:

1-Âşıklık geleneğine ilgi duyan, meyli olan gençlerin yetişmemesi.

2-Günümüzde az olan usta âşıkların genç nesile âşıklık geleneğini sevdirememesi, girişimleri olsa dahi yeterli desteği alamaması.

3-Teknolojik gelişimlerin birey merkezli bir hayat algısı yaratması ve bireylerin iç dünyalarına çekilmesi. (Bu sebeple günümüzde yetişen bireylerin iç dünyalarına çekilmeleri sonucunda özgüven kaybının arttığı gözlemlenmektedir. Özgüven sorunu yaşayan bireylerin toplum önünde böyle zor icralarda bulunması hiç de kolay olmasa gerektir.)

4-Sözlü kültür ortamının bitti denecek noktaya gelmesi. Âşık kahvelerinin, köy odalarının ortadan kalkması.

5-Ekonomik sebepler. (Ekonomik olarak geçimin giderek zorlaştığı Türkiye’de bireylerin geçim derdine düşmesi ve bu tür eğlendirici, eğitici işlevi olan geleneklere ayıracak vakit bulamamaları ve bu neticede uzaklaşmaları)

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi âşıklık geleneğini değiştirerek devam ettiren veya en azından başka formlarda aynı usûlleri kullanan alanlar da vardır. Bilindiği üzere bulunduğumuz çağ ve ilerleyen teknoloji, televizyon gibi faktörler modernize edilmiş şehir kültürünün içinde yetişen çocukların hayata bakış açılarını da değiştirmektedir. Yeni nesil, âşıklık geleneğini kendi yaşam koşullarına uymadığı gerekçesiyle garipsemektedirler. Daha batı tarzı, Avrupa, Amerika kültürüne yakın aktivitelerin ilgi çektiği muhakkaktır. Anadolu, Orta Asya kültürüne ilgi duyan gençler de olmakla birlikte geleneği yaşatacak gayretleri olmadığı aşikârdır. Bize göre, modern müzik algısı içinde yer alan Afrika kökenli ve Amerikan topraklarında oluşmuş Rap müziğin âşıklık geleneğiyle benzer yönlerinin olması dikkate değerdir. Âşıklık geleneğindeki ozanların yerini “*mc (microphone controller)*”ler almış; irticalî âşık atışmalarının yerine *freestyle* kapışmalar geçmiş; taşlamaların yerini “*diss*”ler; koşmaların, destanların yerini ise “*verse*” denen manzumeler almıştır. Bu türle ilgilenen bazı gençler usta mc’leri kendilerine usta kabul ettiklerini, onlardan ders aldıklarını ve ustalaşınca sahneye çıkarak kapışmaya girebildiklerini söylemektedirler. Sonuç olarak; yaptığımız tez çalışmasıyla anlaşılmıştır ki âşıkların yetişmesi mevzusu eski zamanlarda kalmış ve bu gelenekle ilgilenen halk şairlerimiz çalışmalarını bireysel olarak devam ettirmekte, belki bazıları kendilerine eski usta

âşıklardan manevî ustalar seçmektedirler. Gelenekteki bu çözümlenin sebepleri yukarıda belirtilmiştir. Popüler kültürdeki Rap müzik örneği de yeni neslin bazı kesimlerinin hayata bakış açılarının ne kadar değiştiğini, batıya olan merakın ne kadar arttığını göstermek açısından verilmiştir.

Âşıklık geleneğinde usta bir âşık bu statüye gelene kadar üç aşamadan geçer (Artun 2012: 61):

1-Çıraklık

2-Kalfalık

3-Ustalık

Aşağıda bu kavramlardan ve Alacahanlı halk şairlerinin yetişmelerinde bu dönemlerin var olup olmadığından bahsedilecektir.

2.4.1.1.Çıraklık – Kalfalık – Ustalık Dönemleri

Âşık adayının yetişmesi sırasında en çok başvurulan yollardan biri, çıraklık eğitimidir. Genellikle ilk gençlik yıllarında olmakla birlikte, daha ileri yaşlarda da örneklerine rastlanan bu eğitimin amacı, gelecek kuşaklar arasında geleneğin yaşatılmasını sağlamaktır (Düzgün 2007: 258). “Türkler gelenekçi bir millettir. Geleneğe bağlılık, iş ve sanatın devam etmesinde önemli rol oynamıştır. Bilhassa esnaflarda gördüğümüz çırak yetiştirme geleneği, toplumun tüm kesimlerinde mevcuttur. Söz gelişi, güreş sporunda, bir pehlivanın kendi yerini dolduracak bir genci yetiştirmesi, bunun en güzel örneğidir. Çeşitli mesleklerde ve zanaatlarda da bu böyledir.” (Kaya 2014: 811). Günümüzde örneklerine az rastladığımız usta-çırak ilişkisinin bitme noktasına gelmesinde gerekli icra ortamlarının sağlanamaması ilk sebeplerdendir. Bu geleneğin bitmesinin sebeplerini yukarıda açıkladık. Her birey kendi bünyesinde icra ettiği eserlerini gelecek kuşaklara aktarma ihtiyacı duyar. Herhangi bir eser ortaya koyan şahsın tek amacı o eseri meydana getirerek kendi ruh dünyasını doyurmak değil, ayrıca öldükten sonra da anılma, takdir edilme ihtiyacıdır. Âşıklık geleneğinde de bu ihtiyaç doğrultusunda usta-çırak ilişkisi devreye girer. Nasıl ki bir çırak ustasından geleneği öğrenip usta bir âşık olmak istiyorsa, aynı şekilde usta da kendi tarzını, yeteneklerini bir veya daha fazla çırak aracılığıyla gelecek kuşaklara aktarma ihtiyacı hisseder. Yani; bu geleneğin oluşumu karşılıklı etkileşimler neticesinde tamamlanır.

Usta ırağa “*meydan açma*”yı, geleneğin gereklerini, “*divana çıkma*”yı, yarışmayı, hikâye anlatmayı, ayak kurallarını ve âşık makamlarını öğretir. ırac ustasıyla birlikte gezerek diğer âşıkları tanır. Onların bilgilerinden yararlanır. Bu devre çırağın yeteneğine göre sürer..ıraclık eğitimi, ustanın teorik bilgileri adaya aktarmasından çok, adayın icra sırasında ustayı dinlemesi ve izlemesi esasına dayanır. Bunun gerçekleşebilmesi için ırac, ustanın sanatını icra ettiği her ortamda bulunmaya çalışır. Gerektiğinde onunla birlikte yolculuğa çıkar, fasıllarda bulunur, ustanın davranışlarını yakından izler. Onun dinleyicilere hitap şekli, hikâye anlatma üslûbu, saz eşliğinde şiirlerini sunuş biçimi, saz çalma tekniği, ezgiyi oluştururken izlediği yol, bütün bunlar, çırağın yakından takip etmesi gereken konulardır (Artun 2012: 61-62).

Kalfalık dönemi adayın belirli ölçülerde saz alması ile usta malı şiir söyleyebilmesi ve ustasından öğrendiklerini dinleyici kitlesi önünde okumasıyla başlar. Kalfalık döneminde artık iyiden iyiye saza hakim bir duruma gelir. ırac bu dönemde acemiliğini atmış ve geleneğin gereklerini iyiden iyiye öğrenmiş olur. Ustasından icazet almadan önce de dinleyici kitlesi önünde son imtihanlarını vermeye başlar (Artun 2012: 63).

Ustalık döneminde âşık artık ustasından icazetini almış ve bir yandan ustasının tarzını yansıtmış, bir yandan da kendine özgü bir tarz meydana getirmiş olur. “Bundan sonra âşığın gerek dinleyici karşısında doğaçlama şiir söyleme yeteneği, gerekse herhangi bir âşıkla karşılaşma ile elde ettiği sonuç onun âşıklar arasındaki yerini belirleyecektir. Usta âşık bu dönem içinde bir yandan sistemli deyişleri ve bir yandan da serbest deyişlerini oluşturur. Fasıllara tek başına katılarak doğaçlama gücünü geliştirir. Önceden söylediği bazı şiirleri yeniden ele alır ve onları işler. Usta malı olarak dağarcığında bulunan hikâyelerin yanında, kendisi de hikâye tasnif eder ve bu hikâyeleri anlatmaya başlar.” (Artun 2012: 64). Saz almadaki becerisi, irticalî kuvveti, şiirlerinde ustasının tekniğini yansıtabilmesi, bilgi birikimi, karşılaşmalardaki başarısı, muamma özbilmesi gibi kriterler âşığın gelenek içindeki yerini belirleyen unsurlar olacaktır (Artun 2012: 64).

2.4.1.2. Alacahan'da Âşıkların Yetişmesi

Yörede yetişen âşıkların içinde usta-çırak ilişkisi esasına dayanarak âşıklığa başlayan tek âşık Sarıpmarlı Emsalî'dir. Emsalî, Sivas'ın en ünlü âşıklarından Deliktaşlı Ruhsatî'nin çırağıdır. Âşıklık kolları içinde önemli bir yeri olan Ruhsatî kolunun ilk kademesinde Ruhsatî'nin çırakları Meslekî, Minhacî, Emsalî gibi âşıklar vardır. Emsalî'nin babasının yakın dostu olan Âşık Ruhsatî, Emsalî'nin dünyaya geldiği günlerde evlerine gelerek kulağına ezan okur ve adını koyar. “*Emsalim olsun*” diyerek de mahlasını verir. Bu sebeple Âşık Emsalî kundakta mahlas alan tek âşığımız olmuştur. İlk gençlik yıllarında rüyasında Ruhsatî'yi gören âşık, bade içerek Hakk âşıklığı makamına yükselmiş olur. Eserlerinde Ruhsatî'nin tekniğini, dünya görüşünü yansıtmaya başlar. Emsalî, gelenek çerçevesinde Gürünlü Âşık Gülhanî'yi kendisine çırak kabul eder ve yetiştirir. Gülhanî'ye çırak olmak istediğini söyleyen Rikkatî ise belirli imtihanlardan geçerek ustasından dersler alır. Böylece Kusurî'ye çıraklık eden Ruhsatî Emsalî'yi yetiştirir; Emsalî'ye çıraklık eden Gülhanî de Rikkatî'yi yetiştirir ve usta-çırak ilişkisi devam eder.

Alacahanlı diğer âşıkların yetişmelerinde usta-çırak ilişkisinden ziyade başka etkenler ön plandadır. Âşıklar daha çok kendilerini yetiştirmektedirler. Pek çok âşığın âşık tarzı şiir yazmaya başlamasında çeşitli etkenler rol oynamıştır. Bu etkenler maddeler halinde şöyle açıklanabilir:

a-Aileden Görerek Öğrenme – Rol Model Alma

b-Teşvik edilme

c-Âlimlerden ders alarak bilgi dağarcığının genişlemesi

d-Herhangi bir âşığı manevî usta kabul etme

Aileden görerek öğrenme ve rol model alma , âşıklık geleneğinde önemli bir yer tutar. Usta-çırak ilişkisi olmasa bile küçüklükten itibaren ailesi içinde bu geleneğin icra edildiğini gören birey ister istemez ailedeki âşığı kendisine rol model alır ve onun gibi olmak ister. Örneğin; âşık bir baba çocuğuna nasıl şiir yazacağını, nasıl saz çalacağını öğretebilir. Zaten küçük yaştan itibaren aşinalığı olan âşık adayı bunları kolaylıkla yapacaktır. Usta bir âşık olduğunda babasından bağımsız bir teknik ve tarz oluşturan âşık, bundan dolayı usta-çırak ilişkisine dahil edilmemelidir. Usta-

çırak olmanın şartlarına uymadığı için bu durumu usta-çırak ilişkisi olarak değerlendirmemek gerekir. Alacahanlı âşıklardan Ruhsati Eroğlu yukarıda anlatıldığı gibi âşıklığa yönelmiştir. Babasından duyduğu şiirlerle âşıklığa heves etmiş, ırsî olarak da yeteneği neticesinde geleneğe yönelmiştir. Eserlerine baktığımız zaman hem yapı hem de muhteva açısından babası Memiş Eroğlu'nun tarzından oldukça uzaktır. Bu sebeple Memiş Eroğlu ile Ruhsati Eroğlu'nun ilişkisini usta-çırak ilişkisi içerisinde değerlendirmemek gerekmektedir. Memiş Eroğlu, halk hikâyesi ve destan anlatıcısı olmasına rağmen bunları Ruhsati Eroğlu'ya aktarmamıştır. Buradan usta-çırak ilişkisi olmadığını görebiliriz.

Sarıpınarlı âşıklarımızdan Âşık Ali İcazet de babası İdrakî'nin şiirlerini okuyarak büyümüştür. Küçük yaşta babasını kaybettiği için de yine usta-çırak ilişkisinden söz edemiyoruz. Burada yine görerek öğrenme ve rol model alma faktörünü görmekteyiz. Aynı şekilde Garip Metinî mahlaslı Metin Dalkürek, babası Necmettin Dalkürek'in âşık tarzı şiirler yazdığını ve küçük yaşta ondan etkilendiğini söylemektedir. Necmettin Dalkürek amatör olarak şiirler yazdığı için ve gelenek içinde Metin Dalkürek kadar aktif yer almadığı için yine usta-çırak ilişkisinden söz edilemez. Metin Dalkürek, kendisine usta olarak dinî-itikadî dersler aldığı Dursun Güneş'i göstermektedir.

Alacahan'ın Dışlık köyü âşıklarından Rıza Arısoy, babası Kusurî mahlaslı Hasan Fehmi Arısoy'un şiirlerini ezberleyerek şiir yazmaya başlamıştır. Hasan Fehmi Arısoy, âşıklık geleneğinden ziyade dinî-itikadî eğitim görmüş, Arapça ve Farsça bilen biridir. Dinî bilgisini âşık tarzı şiirle harmanlayarak eserler icra etmiştir. Rıza Arısoy'un babasının şiirlerini ezberleyerek heves ile şiirler yazmaya başlaması da usta-çırak ilişkisi olarak algılanmamalıdır. Dışlıklı bir diğer âşık Yarım Ali mahlaslı Ali Bozkurt, Hasan Fehmi Arısoy'dan dinî-itikadî dersler almıştır. Fakat kaynaklardaki bilgilere göre aralarında bir usta-çırak ilişkisi olmamıştır. Ali Bozkurt'un oğlu Nizam Bozkurt, usta olarak babasını görmektedir. Âşık tarzıyla ilgili bütün bilgilerini babasından aldığını söylemektedir (Turan 2011: 400).

Teşvik etme, bir bireyin âşıklığa yönelmesinde önemli etkenlerden biridir. Hüseyin Genç, âşık tarzı şiire 50 yaşından sonra Âşık Ali Dayı'nın teşvikiyle başladığını belirtmiştir (Kaya 2009: 217). Yine yöre âşıklarından Salih Çelik, Türkçe

öğretmeni Salim Doğan'ın teşvikleriyle şiire başladığını belirtir. Teşvik edilmek tek başına usta-çırak ilişkisi içerisinde değerlendirilmeye yetmeyeceği gibi teşvik edenle edilen arasında da teknik ve muhteva açısından kısmen de olsa bir benzerlik ortaya koymayacaktır.

Bazı âşıklar şiire başlamadan önce duygu dünyalarını, bilgi birikimlerini tamamladıktan sonra teknik bilgiye ihtiyaç duyarlar. Kul Ümit mahlaslı Ümit Bilgin, şiirin teknik bilgilerini Âşık Celâlî (Celalettin Tokmak)'den aldığını söylemektedir.

Sonuç olarak; âşıklık geleneğinde belirlenen usta-çırak ilişkisi kriterlerine uygun olarak geleneği sürdürmüş tek âşık Emsalî'dir. Diğer Alacahanlı âşıklar eser icralarına başka vesilelerle başlamışlar ve bu doğrultuda eserler vermişlerdir. XX. yüzyılın sonlarına doğru azalan usta-çırak ilişkisi, XXI. yüzyıla birlikte kaybolmaya yüz tutmuştur. Alacahanlı halk şairlerinde de bu durum olumsuz olarak devam etmektedir. Eser icrası dinamizmini korusa da âşıklığın gereği olan bazı şartlar sağlanamadığı için usta-çırak ilişkisi olumsuz olarak etkilenmiştir.

2.4.2.Mahlas Alma

Âşıkların şiirlerinde kullandıkları, son dörtlükte belirttikleri, çeşitli sebeplerle aldıkları veya seçtikleri takma ya da kendi adlarına “mahlas” denir. Âşıkların mahlas kullanmasının sebebi divan edebiyatında da görüldüğü gibi şiirlerinin başkalarının şiirleriyle karışmasını önlemek istemeleridir. “Mahlas almaya “*tahallüs*”; mahlas kullanmaya “*tapşırma*”; mahlasların tevriyeli olarak kullanılmasına “*hüsn-i tahallüs*”; mahlasın geçtiği dörtlüğe “*mahlas dörtlüğü, bendi*” adı verilir.” (Artun 2012: 65).

Şairlerin hepsi hemen hemen bütün şiirlerinde mahlasını kullanır. Şöhretini de bununla sağlar. Öyle ki, şairin mahlası zamanla asıl adını unutturur. Söz gelişi **Fuzulî**'nin asıl adı *Mehmet*; **Nefî**'nin *Ömer*; **Gevherî**'nin *Mehmet* (veya Mustafa); **Dertli**'nin *İbrahim*; **Ruhsatî**'ninki de *Mustafa*'dır (Kaya 2003: 40). Aynı mahlası kullanan farklı dönem âşıklarından Ercişli Emrah (17. yüzyıl) ve Erzurumlu Emrah'ın (19.yüzyıl) bazı şiirleri karışmaktadır. Muhteva ve teknik açısından şiirlerin kime ait olduğu bazen çıkarılabılirse de, bazı şiirlerin birbirlerine mâl edildiği bir gerçektir. Böyle karışıklıklardan çekinen âşıklar kimse tarafından kullanılmayan mahlaslar almaya özen gösterirler. Aynı şekilde 16. yüzyılın büyük

âşığı Pîr Sultan'ın mahlasının sonraki devirlerde başka âşıklar tarafından kullanılması hangi şiiirlerin Pîr Sultan'a ait olduğu konusunda ihtilaflara yol açmıştır (Aslanoğlu 2000: 29). Aslanoğlu (2000: 29), “*Pîr Sultan Abdallar*” adlı eserinde kısmen bu konuya değinerek hangi şiiirlerin kime ait olduğunu ayırmaya çalışmışsa da kesinlik kazanmamıştır. Aslanoğlu, gerçek Pîr Sultan'dan başka beş tane daha Pîr Sultan mahlaslı âşık keşfettiğini söylemektedir. Pîr Sultan'da görülen ihtilaflar Karacaoğlan'da da görölmektedir. Kendinden sonraki pek çok âşığı etkileyen bu iki büyük âşığın çevresinde gelişen gelenekler meydana gelmiştir. Pîr Sultan geleneği, Karacaoğlan geleneği gibi. Görüldüğu gibi mahlas alma geleneği, âşıkların gelecekteki tanınırlıkları açısından çok önemli bir gelenektir.

Mahlas zamanla âşıkların asıl adlarını unutturmuştur. Mahlaslar genellikle usta âşıklar tarafından verilir. Günümüzde çıraklık geleneği çok zayıfladığı için âşıklar genellikle mahlaslarını kendileri seçmişlerdir. Bazı âşıklar mahlas alışlarını rüyaya bağlamaktadırlar. Yeni âşıklardan bazıları ise, mahlas olarak şiiirlerinde ad-soyadlarını kullanmaktadırlar (Artun 2012: 65).

Âşıklar mahlaslarını son dörtlükte tapşıırlar. Her âşığın mahlas alması çeşitli sebeplerle olmuştur. Bazı âşıklara ustaları mahlas verir, bazıları rüyalarında gördükleri bir ismi mahlas seçerler, bazıları da doğrudan kendileri mahlas alırlar. Mahlas kullanmanın âşık fasıllarında belirli kuralları vardır. “Âşık karşılaşmalarında, hangi âşık ayak açtıysa veya önden gittiyse, karşılaşmaya tapşırmak suretiyle son vermek de onun hakkıdır. İkinci âşık daha önce tapşıramaz, aksi takdirde mat olmuş sayılır.” (Kaya 2003: 40).

Âşık edebiyatı araştırmacısı Doğan Kaya (2003: 41) mahlasların alınış şekillerini şu şekilde kategorilere ayırmıştır:

A. İsim ve soy isimlerle ilgili mahlaslar

1. İsmın mahlas olarak kullanılması

- a. İsmi mahlas kullanma
- b. İki ismi mahlas kullanma
- c. İsmi mensubiyet eki getirerek bunu mahlas kullanma

2. İsmın başına bir sıfat getirerek bunu mahlas kullanma

3. *İsmin sonuna bir sıfat getirerek bunu mahlas kullanma*
4. *İsmin ve soy ismin mahlas olarak kullanılması*
5. *İsme ve soy isme sıfat getirilerek kullanılan mahlaslar*
6. *Soy ismin mahlas olarak kullanılması*
7. *Soy ismin başına bir sıfat getirerek kullanılan mahlaslar*
8. *Soy isminin sonuna bir sıfat getirerek kullanılan mahlaslar*

B. İsimlerin dışında kullanılan mahlaslar

1. Birisi tarafından verilen mahlaslar

- a. *Rüyada mahlas alma*
- b. *Gerçek hayatta mahlas alma*
- c. *Kundaktaki çocuğa mahlas verme*

2. Âşığın kendisi tarafından alınan mahlas

- a. *Çevrenin etkisiyle alınan mahlaslar*
- b. *Âşığın uygun bulduğu bir kelimeyi mahlas alması*

C. Mahlas değiştirme ve fazla mahlas kullanma

1. *İlk mahlası bırakma düşüncesi*
2. *Tek mahlasla yetinmeyip değişik mahlaslar kullanma*
3. *Ortak mahlas yüzünden mahlas değiştirme*

Alacahanlı âşıkların çeşitli sebeplerle mahlas aldıklarını görmekteyiz. Âşıklık geleneğinde örneği olmayacak şekilde kundakta mahlas alan tek âşık Emsalî en dikkate değer âşıktır. Ustası Deliktaşlı Ruhsatî, Emsalî'ye daha kundaktayken "Emsalim olsun" diye fısıldayarak adını o zaman vermiştir. Mustafa Turgut da gelenek gereği bütün şiiirlerinin son dörtlüğünde Emsalî adıyla tapşirmiştir. Davut Sularî'yle atışan Emsalî, ustasının ve kendi mahlasını şu şekilde söylemektedir:

Emsalî'yim Ruhsatî'nin çırağı

Cihatle geçirdik zamanı çağı

Cehd ile alınmaz âlemin önü

Nice dehri çıkar elde neler var

Yine aynı atışmada Emsalî Ruhsatî'nin çırağı olduğunu tekrar etmektedir:

Ruhsatî'nin çırağıym bilmeyen bilsin bizi

*Bu hususta mahlas ile **Emsalî** derler bize*

Yukarıda belirttiğimiz gibi âşıklar şiiirlerinin diğer âşıklarla karışmasından endişe duyarlar. O yüzden mahlaslarının hiç kullanılmamış olmasını isterler. Ruhsatî kolu âşıklarından Alacahanlı Âşık Memiş Eroğlu, Ruhsatî'ye olan beğenisinden dolayı oğlunun adını Ruhsatî koymuştur. Kendisi gibi âşıklık geleneği içerisinde bulunan Ruhsatî Eroğlu mahlas olarak kendi adını kullanmayı tercih edince 19. yüzyıl âşığı Deliktaşlı Ruhsatî'yle şiiirlerinin karışacağı endişesine kapılmıştır. Şiiirlerinde adını tapşırmasını hata olarak kabul eder ve pişman olduğunu söyler. Fakat muhteva ve teknik açısından şiiirlerin kolaylıkla ayırt edilebileceğini söylemeyi de ihmâl etmez. Bu sebeple 2015 yılında mahlasını değiştirip “*Eroğlu*” yapmıştır. Ruhsatî Eroğlu bir şiiirinde Deliktaşlı Ruhsatî'ye şöyle seslenmektedir:

Adınla anıldım benzedim sana

*Yaşayan **Ruhsatî**, ölen **Ruhsatî***

Sen gerçekte, bense fani dünyada

Geçici, ebedî kalan Ruhsatî

Yörenin bir diğer önemli âşığı Abdurrahman Dursun, San'atî mahlasını almıştır. Mahlasını kendisinin alıp almadığı bilinmemektedir. Bir dörtlüğünde mahlasının San'atî konduğunu dile getirmektedir:

*İsmim **Abdurrahman** derler*

*Mahlasım **San'atî** korlar*

Bir gün cenazemi yurlar

Nice servi çınar gider

Âşık burada mahlasını kendisi mi koymuştur, yoksa biri tarafından mı almıştır veya rüyasında mı almıştır anlayamıyoruz. Bize göre, San'atî âşıklığın bir sanat olduğunu, âşıkların da sanatçı olduğunu düşünerek böyle bir isim almayı uygun görmüş olabilir. Yahut tasavvufî düşünce ile düşünerek insanın Allah'ın bir sanatı olduğunu anlatmak istemiş olabilir. Emsalî gibi San'atî'nin de âşıklık geleneğinde diğer âşıklardan ayrılan bir yönü vardır ki, o da şiiirlerinde hem kendi

adını, hem de mahlasını bir arada kullanıyor olmasıdır. Doğan Kaya (2009: 40)'ya göre bu durumun âşıklık geleneği içerisinde başka bir örneği yoktur.

Abdurrahman âşık mısın o yâre

San'atî'm divane dolaşa dura

Günahım büyüktür yüzlerim kara

Affı büyük işlerine vurgunum

Alacahan'ın Dışlık köyü âşıklarından Ali Bozkurt mahlas olarak Yarım Ali'yi kullanmıştır. Yarım Ali hakkında en kapsamlı bilgileri veren Doğan Kaya (2001: 66), Yarım Ali'nin mahlasının aslında Yarım Ali değil “*Yârim Ali*” olduğunu, daha sonra halkın “yârim” yerine “yarım” demeye başlamasıyla öyle kaldığını söylemektedir. Ali Bozkurt'un Alevîlik inancına mensup bir âşık olduğunu düşünürsek Hz. Ali'ye olan sevgisini göstermek için “*Yârim Ali*” mahlasını seçtiği tahminini yapabiliriz. Daha sonra Yarım Ali olarak anılmasıyla birlikte, şiirlerinde Yarım Ali olarak tapşırılmayı uygun görmüş olabilir.

Yukarıdaki San'atî örneğinde görüldüğü gibi kimi âşıklar kendi adlarının haricinde takma adlar seçerler. Alacahan, Sekiliyurtlu Ali Beşiktepe, şiirlerinde İcazet mahlasını kullanmayı tercih etmiştir. Mahlasını kendisi almıştır, fakat neden “izin, ruhsat” manasına gelen bu mahlası seçmiştir bilemiyoruz. İcazet, bazı şiirlerinde mahlasını tapşırılmamış, bazı şiirlerinde önüne “âşık” ünvanı getirerek adını kullanmıştır.

Bilal Habeş çıkmış ezan daşında

Bütün mahlûkâtın otuz yaşında

Güzel Muhammed'im nizam taşında

Çağırır Âşık Ali'm huzura gel gel

Alacahanlı âşıkların çoğu mahlas olarak adını kullanmayı tercih etmiştir. Soyadını kullanan, adının başına ünvan koyan (Garip, Kul vs.) ve başka mahlaslar seçen âşıklar da bulunmaktadır. Kategorilere göre Alacahanlı âşıklar ve mahlasları şu şekildedir:

Adını Mahlas Olarak Kullanan Alacahanlı Âşıklar

Bekir Akbulut : *Mahlası Bekir**

Ebubekir Bozhöyük: *Mahlası Ebubekir*

Hayati Bilgin: *Mahlası Hayati*

Hüseyin Genç: *Mahlası Hüseyin*

Hüseyin Şengül: *Mahlası Hüseyin*

Memiş Eroğlu: *Mahlası Memiş*

Musa Karakaş: *Mahlası Musa*

Mükremin Albayrak: *Mahlası Mükremin*

Nizam Bozkurt: *Mahlası Nizam*

Reşit Çelik: *Mahlası Reşit*

Rıza Arısoy: *Mahlası Rıza*

Ruhsati Eroğlu: *Mahlası Ruhsati***

Salih Çelik: *Mahlası Salih*

Yusuf Karacakale: *Mahlası Yusuf*

Soyadını Mahlas Olarak Kullanan Alacahanlı Âşıklar

Ahmet Başer: *Mahlası Başer*

Ali Erbay: *Mahlası Erbay*

Halife Bozbayır: *Mahlası Bozbayır (Adını da kullanmaktadır)*

Soyadına Mensubiyet Eki Getirerek Mahlas Kullanan Alacahanlı Âşıklar

Hüseyin Kara: *Mahlası Karanî*

* Bekir Akbulut, 27 Mart 2015 tarihinde "İhlasi" mahlasını almıştır.

** Ruhsati Eroğlu, 2015 yılında "Eroğlu" mahlasını kullanmaya başlamıştır.

Adının Sonuna Ünvan Getirerek Mahlas Kullanan Alacahanlı Âşıklar

Dursun Hoca (*Dursun Hoca'nın soyadı bilinmemektedir. Pek çok konuda bilgisi olduğu için herkes tarafından "hoca" olarak çağırılan Dursun Hoca, mahlas olarak da Hoca'yı seçmiştir*)

Adının Önüne Ünvan Getirerek Mahlas Kullanan Alacahanlı Âşıklar

Ali Bozkurt: *Mahlası Yarım Ali*

Metin Dalkürek: *Mahlası Garip Metinî*

Ümit Bilgin: *Mahlası Kul Ümit*

Adlarının Dışında Başka Adlar Seçen Alacahanlı Âşıklar

Abdurrahman Dursun: *Mahlası San'atî*

Ali Beşiktepe: *Mahlası İcazet*

Atilla Akbulut: *Mahlası Batınî*

Erbay Ulupınar: *Mahlası Genç Ozan*

Hasan Fehmi Arısoy: *Mahlası Kusurî*

Mahlasları Ustaları Tarafından Verilen Alacahanlı Âşıklar

Mustafa Turgut: *Mahlası Emsalî*

Mahlas Kullanmayanlar

Orhan Kızılarkayası

Sonuç olarak; Alacahanlı âşıkların neredeyse tümünün şiirlerinde mahlas kullandığını söyleyebiliriz. Âşıkların büyük kısmının mahlas olarak adlarını seçmesinin sebeplerinden biri usta-çırak ilişkisi içerisinde bulunmamaları ve kendilerine mahlas verecek bir ustanın eksikliği olabilir. Âşığın kendi mahlasını seçmesinin uzun ve zor olması âşıkları kendi adlarını kullanmaya itmiş olabilir. Âşıkların mahlasları bile yaşadıkları hayatlar hakkında bilgi verebilmektedir. Âşık, mahlasıyla yaşadığı hayat, karakter gibi konularda iletiler aktarabilmektedir. Örneğin; Metin Dalkürek yaşadığı çevrede kendini çile çekmiş, garip biri olarak gördüğü için adının başına "Garip" eklemiştir. Hasan Fehmi Arısoy'un Kusurî mahlasını kullanması insanların her ne olursa olsun kusurlu varlıklar olduğunu,

kibirden uzak durmaları gerektiği iletisini vermektedir. Aynı şekilde Ümit Bilgin adının başına “Kul” koyarak kendini İslamî bir yere yerleştirmiş ve Allah’ın kibre düşmemesi gereken bir kulu olduğunu hatırlamak ve hatırlatmak istemiş olabilir. Farklı adları mahlas seçen âşıklar bu yolla dahi insanlara ileti verme vazifelerini yerine getirmektedirler.

2.4.3.Saz Çalma ve İrticalî Söyleyiş

Âşıklık geleneği denildiğinde akla ilk gelen unsurlardan biri âşıkla bütünleşmiş olan sazdır. Nasıl ki; Türk destanlarında kahramanın her zaman yanında olan, yoldaşlığını yapan atı varsa, âşıkların da yoldaşı sazıdır ve bütün derdini sazıyla anlatır. Cahit Öztelli (1962: 108), âşıkla sazının bağına şu cümlelerle anlatmaktadır:

Âşığı dile getiren saz, onun her şeyidir. Onsuz ne konuşur, ne yürür.
Saz altında yaşar, saz altında ölür. Âşığın oğluna bıraktığı miras sadece sazdır. Omuz aşırı saz ile diyar diyar gezmek, pîrlerin içirdiği bade ile yangın olduğu sevgiliyi yıllar yılı aramak hep sazın altında olur. O, gurbet illerinde sazıyla uyur, sazıyla uyanır.

Bazı âşık edebiyatı araştırmacıları (Artun 2012: 68; Durbilmez 2010: 150) saz çalmayı bilen âşıkların daha kolay atışma yapabildiklerini, ritimlerin âşıklara kolaylık sağladığını belirtmektedirler. Karşılaşmalara katılan âşıkların çoğunun saz çalıyor olması tesadüfî bir durum değildir. Âşık, karşılaşma esnasında sazından yardım alarak hem sözünü düzer hem de çalarak vakit kazanır. Saz çalamayan fakat irticalî kuvvetli olan âşıkları âşıklık geleneğindeki tasnif problemlerinden dolayı ayrı bir yere koymak yanlıştır. Bu sebeple âşıkları saz çalmalarına, irticalî kuvvetlerine göre sınıflandırmak doğru olacaktır.

Araştırmacılar inceledikleri kaynaklardan yola çıkarak sazın atasının kopuz olduğu sonucuna varmışlardır (Feyzioğlu 2006: 239). Kopuzun ne zaman icat edildiği hakkında kesin bilgi yoktur. M. Fuad Köprülü (1986: 102) kopuzu şöyle tanıtmaktadır:

Her milletin ilk nağmelerini terennüme mahsus millî bir sazı vardır ki esâtirine girer ve hatırası asırlarca saklanır. İşte en eski Türk baksı-ozanlarının sagular, destanlar okunurken yahut diğer yarı dinî âyînlerde kullandıkları en eski millî musîkî aleti kopuzdur.

Tukiyu Türkleri'nin musikîye büyük önem verdiklerini, erkeklerin “*hyupu*” isimli bir müzik âletini çaldıklarını ve bu âletin de kopuzdan başka bir şey olmadığını Çin kaynaklarından öğrenmekteyiz (Feyzioğlu 2006: 234). İlk yazılı metinlerimizden olan Dede Korkut Hikâyeleri'nde, musikîden, dolayısıyla kopuzdan izler vardır. Zeki Velîdî Togan'ın; “*Türklerin mûsikîsi ve hikmet pîri, Göktürk zamanındaki Oğuz yabguları nezdinde bulunan Türk hâkimi nitelikleri ile tanımladığı Dede Korkut,*” Oğuzlarda, kopuzun ve genel olarak ozanlığın da pîri sayılmıştır (Feyzioğlu 2006: 240). Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki kopuzun işlevi ile ilgili Bahaeddin Ögel şu tespitlerde bulunmuştur:

1. Velilik ve ululuk sembolü idi. Dede Korkut'ta görüldüğü gibi.
2. “Gazi erenlerin başına ne geldiğini” söyleyen bir sembol idi.
3. “Ulularla haberleşme”, medet ve yardım isteme sesiydi.
4. “Kopuzla öğülen yiğitlere güç veren” boğalar ile buğralar yenmelerine imkân veren, ilahî bir sestî. Kan Turalı Hikâyesi'nde olduğu gibi...
5. Topluluğa haber veren, halkı uyaran kutlu ses de kopuzun kutlu sesidir. Beyrek'in yurduna dönüşünde, atını verip, bir kopuz alması gibi (Keskin 2008: 74).

Özellikle Oğuz Türkleri arasında yaygın olan kopuz, tamburaya benzeyen telli bir çalgıdır. Oğuzlarda ozanların çaldığı, Altaylarda ise şamanın dansına eşlik eden bu saz, şimdiki bağlama ailesinin de atasıdır. Kopuz, Karakalpaklarda “*dutar*”, “*gıjjak*”, Türkmen bahşılarda ise “*dombra*” olarak karşımıza çıkar. Kazaklar arasında kopuz, şamanın büyücü hâline geçişini sağlayan baksının kullandığı çalgıdır. Chadwick eserinde Kazak baksısının sihirli tedavilerini gerçekleştirmesi ve kötü ruhları kovması sırasında kopuzun rolünden bahseder. “Bahşının davul olmaksızın icrasının büyük kısmını oluşturan şiiri seslendirirken kopuzu kullandığını, böylelikle vecd hâlinin de gerçekleştirildiğini belirtir (Feyzioğlu 2006: 239).

Görüldüğü üzere ilk örneklerine XV. yüzyılda rastlanan âşıklık geleneğinde, âşıkların yardımcısı olan sazın ilk hâli kopuzdur. Ozan-baksı geleneğinden tekke edebiyatına, tekke edebiyatından da âşık edebiyatına geçişte pek çok kaide gibi kopuzdan saza geçiş de ayrıca bir araştırma konusudur.

XIV. yüzyılda Azerbaycan'da 'ozan' kelimesi, 'kopuz' anlamında kullanılmış, böylece bu aleti çalarak şiir söyleyenlere 'ozancı' denilmiştir. Kullanıldıkları zaman ve mekânlara göre; *kopuz, ıklıĝ, çoĝur, dutar, tambura, dombra, rebab, ŐeŐtar, cura, bozuk, baĝlama* gibi adlarla anılan sazın çeşitli kısımlarına "insan-biçimsel" adlar verildiĝi görölmektedir (Durbilmez 2010: 148-149).

En eski devirlerden beri tabiat olaylarına, yaptıkları eŐyalara çeşitli anlamlar yükleyen insanoĝlu, bunları kendinden bir parça olarak görmüş ve insanî özellikler yüklemişlerdir. Bu anlamsal ifadeyi sazda da görmekteyiz. "Saza takılan tel sırası, çalgının göĝsüne ve teknesine açılan delikler, bu deliklerin sayısı, sap dibinin gövdeye bitiŐtiĝi kısımlarda görölen Őekiller ve sazın bazı parçaları Bektaşî inançlarının simgesi olarak da görölür. Sazın kolu Allah'ı (elif) ve Hz. Ali'nin kılıcı Zülfikâr'ı, gövdesi Hz. Ali'nin bedenini, on iki telli saz / çoĝür de on iki imamı simgeler. ÂŞıklar saza kutsal bir anlam yüklerler. "Anadolu'da ve Azerbaycan'da saza büyük saygı gösteren âşıklar, onu evin başucunda duvara asarlar." (Durbilmez 2010: 149). ÂŞık tarzı Şiirlerde ezgi genellikle saz eŐliĝinde oluŐturulur. ÂŞıklar Şiirlerini genellikle saz eŐliĝinde "âşık makamları" / "saz havaları" adı verilen müzik yapısına uygun olarak icrâ ederler (Durbilmez 2010: 150). ÂŞık atışmalarında / karşılaşmalarında usta âşıklar arasında yapılan imtihan sonrası kaybeden âşığın sazını rakibine vermesi ile ilgili rivayetler bulunmaktadır. "KarŐısındaki âşığa göre daha zayıf olan âşığın sazını rakibinin önüne koyduĝu ve âşıklık mesleĝini bıraktığı yolunda" oluşan yargılar "sembolik bir anlam ifade etse bile, bu durum âşık için büyük bir itibar kaybı sayılmaktadır. Bundan dolayı sazda ve sözde iyice ustalaŐmayan bir âşık usta âşıklarla karşılaşma yapmaz (Durbilmez 2010: 151).

Sade kişilikten sanatçı kiŐiliĝe veya sanatçı kişilikten usta sanatçılıĝa geçiŐi saĝlayan bade içme geleneĝinde / rüya motifinde de sazın önemli bir yeri vardır. Bade mutlaka bir içecek olarak deĝil bazen de saz olarak yer alabilmektedir. ÂŞık Ömer, ÂŞık Kul ÂŐur, ÂŞık Nevruz Bacı, ÂŞık Mehmet ve ÂŞık Zamanî gibi âşıklar da rüyada eline saz verilerek âşık olmuşlardır (Yardımcı 1998: 178).

ÂŞıkların, saz çalmayı genellikle usta-çırak ilişkisi içinde öğrendikleri bilinmektedir. Bir ustaya çırak olan âşık adayı, saz tutmayı, tezene vurmayı, âşık

makamlarını ustasından öğrenir. Aslında çıraklık eğitimi, ustanın teorik bilgileri adaya aktarmasından çok, adayın icra sırasında ustayı dinlemesi ve izlemesi esasına dayanır. Bunun gerçekleşebilmesi için çırak, ustanın sanatını icra ettiği her ortamda bulunmaya çalışır (Durbilmez 2010: 153).

Alacahanlı halk şairlerinin bir kısmı saz çalarak irticalî şiir söyleyebilirken, bir kısmı sazı olmadan irticalî şiir söyleyebilmektedirler. Çok az bir bölümü ise sazı ve irticali olmadan kalem şairi olarak eser ortaya çıkarmaktadırlar. Alacahan'ın yetiştirdiği gelenek temsilcilerine baktığımızda özellikle Alevî ozanların saza daha yatkın olduklarını görüyoruz. Bunun temelinde Alevî-Bektaşî kültürünün Orta Asya'dan gelen kültürel birikimi vardır. Alevîlik inancına sahip kitlenin Hz. Ali sevgisi ozanlara da yansımıştır ve sazlarını Hz. Ali'nin kılıcına, gövdesine benzetmişlerdir. Bundan dolayı Alevîlik inancı gereği sazlarını bir bütün olarak düşünürler. Dışlıklı Yarım Ali'nin oğlu Âşık Nizam Bozkurt saz çalamamaktadır, fakat bir şiirinde sazdan bahsetmektedir:

Nizam der ki; ikrar verdim

Dört kapı, kırk makam bildim

Üç sünnet yedi farz kıldım

Sazım Alevîdir kardaş

Nizam Bozkurt'un babası Yarım Ali Alevîlik inancına sahip, saz çalamayan âşıklardandır. Yarım Ali irticali kuvvetli âşıklardan biridir ve Sivas Halk Şairleri Bayramı'na katılarak yeteneğini gösterme fırsatı bulmuştur. Yine Alevîlik inancına sahip ozanlardan Bahçeliyurt köyünden Erbay Ulupınar iyi derecede saz çalabilmektedir ve bir de türkü albümü çıkarmıştır. Dışlıklı, Alevî dedeliği yapmış Musa Karakaş saz çalabilen bir diğer Alacahanlı ozandır. Karanî mahlaslı, Dışlıklı Hüseyin Kara da iyi derecede saz çalabilmektedir.

Alacahan'ın merkez köyünde yetişmiş Metin Dalkürek saz eğitimini kendi çabalarıyla Sivas'ta belediyenin açtığı kurslarda aldığını, fakat iyi derecede saz çalamadığını, sazla irticalî denemeler yapmadığını belirtmektedir.

Alacahan'ın en ünlü âşıklarının yetiştiği Sarıpınar köyü, Sekiliyurt mezrasında Emsalî, San'atî, İcazet gibi kuvvetli âşıkların saz çalamaması fakat irticalî yönlerinin çok kuvvetli olması dikkate değer bir durumdur. Bu âşıkların

sazdan uzak olmalarını Sünnî inanca sahip olmalarına bağlıyoruz. Sünnî inanca sahip, kırsal kesimde yaşayan bazı insanların çalgı aletlerinin günah olduğuna dair inançları vardır¹⁰. Nitekim, Âşık Ali İcazet saz çalmayı çok istese de, annesinin günah olduğu gerekçesiyle çalarsa hakkını helâl etmeyeceğini söylemesi buna en iyi örnektir. Bundan dolayı bu bölgenin âşıkları saz kullanmadan sadece irticali yeteneklerini göstermeyi tercih etmiş olabilirler.

Âşık Memiş Eroğlu düğünlere kemancı arkadaşı ile gidip türküler söyleyen, şiirler okuyan bir âşıktır. Sesinin çok güzel olduğu söylenmektedir. Birtakım olaylar esnasında düzdüğü destanlardan irticalî yönünün çok kuvvetli olduğunu anlayabiliyoruz. Fakat âşık saz çalamamaktadır. Oğlu Ruhsatî Eroğlu ise tam tersi kendisinin saza meraklı olduğunu, öğretmen okuluna giderken oradaki bir arkadaşından para biriktirip saz aldığını aktarmaktadır. Saz çalmayı bir arkadaşından öğrenen Ruhsatî Eroğlu, çok iyi derecede olmasa da saz çalabildiğini ve irticalî söyleyişe hakim olduğunu söylemektedir. Sazla olan birliğini “*Dolandım*” adlı şiirindeki bir dördlükte şöyle belirtiyor:

Ruhsatî olmaz mı bu kadar gezen

Elde kırık bir saz, dilimiz ozan

Öğretmenim, arzum dirlik ve düzen

Bağrıma acılar kazdım dolandım

Alacahanlı âşıklar içerisinde sazda en usta olan âşıklardan biri Fakir mahlaslı Rıza Karahan’dır. Âşık, usta derecede saz çalabilmektedir ve sesi güzeldir. Ulusal ün kazanmış “*Bul Getir*” adlı türküsünün sözlerinde çektiği acının sazına yansıdığını ve sazının inlediğini şu şekilde anlatır:

Bir kor oldu gövünüyor özümde

Nağme nağme iniliyor sazımda

Dünyayı verseler yoktur gözümde

Dili bülbül kaşı kemani getir

¹⁰ Alacahan’da büyümüş Bekir Kanat ve Ruhsatî Eroğlu ile 2010 yılında yaptığımız görüşmelerde saz ve diğer çalgı aletlerinin Sünnî inançta eskiden hoş karşılanmadığını öğrendik. Bunun nedenini İslâm’ın çalgıya olan yaklaşımı olarak açıkladılar. Ruhsatî Eroğlu bu yasakları kişisel fikirler olarak görmüş ve saz çalmayı öğrenmiştir. Orta derecede saz çalabilmektedir.

Âşıklar dertlerinin çokluğunu, içinde buldukları durumları sazlarının durumuyla anlatabilirler. Dışlıklı âşıklardan Ahmet Başer saz çalabilen âşıklardan biridir. “*Diye Diye*” şiirinde yâr hasretiyle hayattan elini ayağını çektiğini “*Sedefli sazımı duvara astım*” diyerek anlatmıştır. Âşık yine aynı şiirde gamlanınca tekrar sazına sarıldığını söylemektedir. Buradan anlıyoruz ki, âşık için sazın duvara asılması hayattan vazgeçirecek kadar önemli bir durumdur ve içinde bulunduğu durumu bu örneği vererek anlatmaktadır. Âşık, ne kadar sazını duvara asmış olsa da, tek yoldaşının o olduğunu anlayıp kederlenince tekrar sazına sarıldığını söylemektedir.

Yârim senin için bir vade kestim
Sedefli sazımı duvara astım
Vakit tamam olsun gelirim dostum
Sayılı günlerim bil diye diye
.....
.....
.....
Gamlanıp da sazı aldım elime
Yine bir hatıram geldi dilime
*Can verirse **Başer** bir gün ölüme*
Ağlayıp gözyaşın sil diye diye

Sonuç olarak; saz, âşıkların ayrılmaz parçalarından biridir. Âşık sazına saygı duyar ve “*başının üstünde tutar*”. Alacahanlı pek çok âşık, gelenek gereği sazıyla eserlerini terennüm etmiş ve sazına şiirleriyle sahip çıkmıştır. Anlaşıldığına göre, sazı olmayan, fakat irticali yönü kuvvetli olan âşıklar ritim tutamadıkları için fasıllarda şiirlerini namesiz okumaktadırlar.

2.4.4. Bade İçme ve Rüya Görme

Âşıklar gelenek çerçevesinde eser icra etmeye çeşitli sebeplerle başlarlar. Rüya görme ve bade içme de bu geçiş aşamalarından biridir ve adeta törensel bir içeriktedir. Rüyalar hakkında en eski devirlerden beri pek çok yorum, araştırmalar yapılmış, fakat tam olarak sırrı çözülememiştir. İnsanoğlu ancak rüyaların

psikanalitik tahlillerini yapabilmiş ve gelecek hakkında tahminler yürütmeyi başarabilmiştir.

Tarihin ilk devirlerinde, muhtelif coğrafyalarda yaşamış kavimler yahut milletler, rüya konusunda çeşitli inanç ve pratiklere sahipti. Babil, Asur, Mısır, Çin, Hind, Yunan ve Latin toplumlarında rüya, insan hayatı, düşüncesi ve inancıyla ilgili olarak doğrudan vazife görmüştür. Kimilerine göre, ölümlere ait ruhlar, kötülöklere sahip olurken (*Asurlular, Babilliler*), kimileri de rüyaları, tanrıların mesajları olarak nitelemiştir (*Mısırlılar*) (Kaya 2003: 19).

Rüyalar XIX. yüzyıldan itibaren batıda ilmî usullerle ele alınmış, birtakım uygulamalar sonucunda çeşitli yorum ve görüşler ortaya konulmuştur. Ralph Waldo Emerson (1883), rüya ile kişilik bağlantısı kurulabileceğini; James Sally (1893) de rüyaların benliği bütün çıplaklığı ile ortaya çıkaran bir faktör olduğunu ileri sürmüştür. Psikanalizin kurucusu Avusturyalı sinir ve ruh hastalıkları uzmanı Freud, önce görüşleri tekâmül ettirerek bunu teori haline getirmiş ve “*Rüya Yorumu*” adlı eseriyle bu konudaki düşüncelerini özetlemiştir. Ancak bazı görüşleri İsviçreli psikolog Carl Güstav Jung (1875-1961) tarafından kabul görmemiştir. Freud, rüyaların bütünüyle psişik kaynaklı olduğunu benimserken, Jung rüyanın istek dışı bir olay olduğunu aklın idraki içindeki psikolojiyle izah edilemeyeceğini savunmuştur. Rüya hakkında tetkikleri bulunan bir diğerk ilim adamı da Alfred Adler (1870-1937)’dir. Adler’in rüya konusundaki görüşleri de büyük oranda Freud’ünkilerle aynıdır (Kaya 2003: 20).

Âşıklık geleneğinde sık görölen rüya görme motifinin kökenlerini ozan-baksı geleneğine, Şamanizm inanç yapısında görölen ritüellere götürmek mümkündür. Âşıklıktaki rüya görme motifi ile ozan-baksı geleneğindeki motifler birbirine benzemektedir. Umay Günay (1993: 91), bu geçiş aşamalarını şu şekilde anlatmaktadır:

Şamanlığa giriş merasimleri milletimizin kollektif şuur altında muhafaza edilmiş, ozan-baksı edebiyat geleneğinin İslâmiyet içinde âşık edebiyatı geleneği hâline dönüşmesi sırasında rüya şeklinde ortaya çıkmıştır. İslâmiyet’in kutsal kişilerin göröndüğü rüyalara verdiği değerin tesiri ile bu rüyalar toplum tarafından takdirle kabul edilmiştir. İslâmiyet’in kabulünden bir süre sonra küçömsenen ve eski saygıdeğer yerlerini kaybeden ozanlar, bu

rüyalarla din büyüklerinden aldıkları ruhsat sayesinde toplum içindeki eski yerlerine kavuşmuşlardır. XVI. asırdan bu yana yazıya geçirilen âşık hikâyelerinde tesbit edilen bu kompleks rüya motifi bugün yaşayan âşıklar arasında hala görülmekte ve inanılmaktadır.

Âşıklık geleneğinin kökenlerini Orta Asya’da oluşmuş ozan-baksı geleneğine dayandırırsak gelenek içindeki pek çok motifin izlerini de yine ozan-baksı geleneği içerisinde aramamız gerekecektir. Orta Asya Türkleri’nin geleneklerinde rüya motifinin âşıklık geleneğine benzer yönleri vardır. Nitekim, Altay Türkleri’nin kayçılık geleneğinde kayçıya destanı rüyasında *tayga-eezi (orman iyesi)* öğretir (Ergun 1994: 10). Bize göre; âşıkların rüyalarında ledûn ilmi (Allah tarafından öğretilen ilim, bkz. s. 627) ile donatılmalarını ve bade içtikten sonra geleneğin bütün esaslarına sahip olduklarını düşünürsek kayçılık geleneğindeki destan öğrenmeyle benzerliğini anlamış oluruz.

Yine aynı şekilde kamlar bir sürü ruhlara sahiptirler. Bunların bir kısmı kamı korurken, bir bölümü de ona yardımla vazifelidir. Bu ruhların hepsinin kişisel isimleri, özel bir şarkısı ve kendine özgü simgeleri vardır. Bunlar büyük çoğunlukla hayvan biçimindedirler. Kamı koruyan ruhların bir benzerini âşık tarzı şiir geleneğindeki halk hikâyelerinde üçler, yediler, kırklar diye anılan pîrlerde görmekteyiz. Âşık adayını koruyan ve rüyasına girerek ona bade içiren, âşıklık istidadı sağlayan pîr, kamlıktaki ruhların görevini yerine getirir (Gömeç 2011: 74).

Şamanizm inancındaki aday şamanların geçtiği sınavlar da âşıklık geleneğine benzemektedir. “Şaman adayı şamanlık gücüne farklı kabul törenleri ve farklı aşamalarla ulaşabiliyordu. Büyük acılara, denemelere ve hastalıklara maruz bırakılıyordu. Bununla beraber Nganasan şamanlarında olduğu gibi şamanlık gücü kişiye rüyası sırasında da bahşedilebilirdi.” (Hoppal 2012 :32). Şamanların büyük acılar çekmeleri ve hastalanmaları, âşıkların bade içtikten sonra uyanma aşamasındaki “*ağızdan kanlı köpük gelmesi*” hâline benzerdir.

En etkili âşıklar, Hakk âşıkları ya da badeli âşıklar adını taşıyanlardır. Bunların çoğu zaman ergenlik çağlarında düşlerinde (kimi zaman da uyanırken) pîr (Hızır) elinden, ya da pîrin kendilerine layık gördüğü yârin elinden, bade, dolu içtiklerine inanılır. Bu bade, tinsel bir içkidir, olağanüstü özellikleri vardır, insana şiir

ile aşk yeteneklerini kazandırır; zaten bu iki erdem birbirinden ayrı görülmediği içindir ki ozana âşık adı verilir. Birçok hallerde, gelenek, bu badenin ne çeşit bir şey olduğunu belirtmez; bununla birlikte, birtakım hâllerde, bu içkinin, örneğin mevlit şerbeti gibi herkesçe bilinen bir içki diye düşünüldüğü görülür; birtakım başka âşıklar vardır ki pîr elinden bade değil, en sıradan bir besini almışlardır (Boratav 1964: 130).

Âşık edebiyatının temsilcileri için rüya motifi bir hareket ve başlangıç noktasıdır. Âşıkların gerçek hayat hikâyelerini incelediğimizde rüya görene kadar belli bir süre ya usta bir âşığın yanında çıraklık yaptıklarını ya da âşık fasıllarının sık sık icra edildiği, halk hikâyelerinin anlatıldığı yerlerde yetiştiklerini görmekteyiz (Günay 1993: 91).

Rüyada bir sevgiliyi görerek âşık olma motifi bütün dünya edebiyatlarında ve ilkel kabilelerin ayinî törenlerinde görülmekle beraber, kompleks rüya motifi Türk Âşık Edebiyatı'na has bir motiftir. Çünkü bu rüyaların ortaya çıkışları kadar muhtevaları da diğer kültürlerinkinden farklıdır. Rüyayı gören kişi bir sevgiliye sahip olmanın yanında, Tanrı aşkına ulaşmak için gerekli bilgi, erkân ve usûlleri, saz şairi vasıflarını da rüyada kazanır (Günay 1993: 94).

Umay Günay (1993: 98), âşıkların rüyalarını dört aşamada şu şekilde kategorize etmiştir:

1.Hazırlık Evresi

a-Çocukluk ve gençlik çağının şartları

b-Karşılaşılan maddî veya manevî bir sıkıntı

c-Bir sıkıntı veya bir dilekle uykuya dalış. Uyunan yerler, kutsal sayılan mevkiler olabildiği gibi ıssız ve uzak, kahramanın korku ve yalnızlık duyduğu herhangi bir yer de olabilir.

2.Rüya

Bu rüya çok kere uyku ile uyanıklık arasında , görenlerde gerçek duygusu bırakan canlı bir rüyadır.

a-Kutsal kişilerle kutsal sayılan bir yerde karşılaşma

b-Pîr elinden bade içme

c-Sevgilinin kendisi ile veya resmi ile karşılaşma

d-Kahramana pîrler bilmesi gereken bilgileri öğretirler

e-Kahramana bir mahlas verilerek deyiş söylemesi istenir.

Rüyalarda bu unsurların sırası her zaman aynı değildir, bazen biri diğerinin önüne geçebilir, ayrıca badeyi pîr yerine sevgili sunabilir.

3.Uyanış

a-Kahraman kendi kendine uyanır, ilk fırsatta eline geçen bir saz ile başından geçenleri anlatır.

b-Kahraman bir süre (3, 7, 20, 40 gün) baygın yatar ve ağzından, burnundan kanlı köpükler gelir. Ehl-i dil bir kişinin sazının tellerine dokunması ile uyanır.

c-Kendi kendine uyanır ama bakışları, hâli tavrı bir acayıptir. Dünya ile ilgisi kalmamış gibidir. Herkes deli olduğunu kabul ederken hâlden anlayan bir kişi sazının tellerine dokunarak âşık adayının çözülmesini sağlar.

4.İlk Deyiş

Rüyada âşıklığa ulaşan kişilerin uyandıkları zaman söyledikleri ilk deyişleri gördükleri rüyanın tasviridir. Bu ilk deyişlerde âşık başından geçenleri naklettiği gibi ilk tapşırmasını da bu ilk deyişin sonunda yapar.

Rüyada bade içme hadisesi, ekseriya şehir hayatından uzakta yaşayan insanlarda vukua gelir. İçilen bade iki çeşittir:

1. Er dolusu bade : Bu badeyi içenler âşıklık hassasını elde etmekle beraber, kahramanlık nitelikleri de kazanır, maşukası uğruna birçok mücadeleler yapar.

2. Pir dolusu bade: Kişiyi bir güzele meftun eden badedir. Bundan içen, sevgilisi için bütün varını terk eder. Ona kavuşmak için, yıllarca dağ bayır dolaşır, çeşitli çilelere maruz kalır. Böylelerine; “*badeli âşık*” yahut “*Hakk Âşığı*” denilir (Kaya 2003: 21-22).

Türk âşıklık geleneğinde rüya yoluyla âşıklık elde eden âşık sayısı çok fazladır. Hatta bazı ünlü âşiklar pîr dolusu içtiğini şiirlerinde sık sık dile

getirmişlerdir. XVI. yüzyılın ve edebiyatımızın ünlü ozanlarından Pir Sultan pîr dolusu içtiğini bir dörtlüğünde şöyle söylemektedir:

Dost elinden dolu içmiş deliyim

Üstü kan köpüklü meşe seliyim

Ben bir yol oğluyum yol sefiliyim

Ben de bu yayladan Şah'a giderim (Gölpınarlı 2010: 14)

Adına âşıklık kolu oluşmuş Çıldır Şenlik de rüya görerek âşık olmuştur ve mahlası Şenlik'i de bu yolla almıştır. Şenlik'in âşıklığa başlaması daha çok halk hikâyelerindeki rüya motifine benzemektedir (Aslan 2007: 21). Bilindiği üzere âşık tarzı halk hikâyelerinde kahramanlar genellikle sazı eline rüyada pîr veya sevgili elinden bade içerek alırlar. Kerem ile Aslı, Ercişli Emrah ve Selvihan, Âşık Garip ile Şahsenem hikâyeleri buna en iyi örneklerdir (Alptekin 2013: 33).

Alacahanlı âşiklerden üç önemli âşık Emsalî, San'atî ve Âşık Memiş rüya görme ve bade içme yoluyla âşıklığa başlamışlardır. Emsalî bilindiği üzere Âşık Ruhsatî'nin çırağıdır ve onun çevresinde yetişmiştir. Gördüğü rüyayı şu şekilde anlatmaktadır: “15 yaşıma girince tuhaf bir düş gördüm. Ruhsatî bir bahçede oturmuş, üç güzel kızla âlem yapıyor. Bir ara deyişatla kızın birinden su istedi. Kız suyu getirdi. Ama o almadı, bana vermesini işmar etti. Suyu aldım, düşünmeden son yudumuna kadar içtim. Bitirince başımı kaldırıp baktım ki, dille medhine imkân olmayan bir güzel duruyor. Başım döndü, gözüm karardı. İçimde bir kor tutuşup aniden bütün vücudumu sardı. Tuhaf olan yalnız düş olsa neyse. Gerçeği ondan da beter. Aradan haftalar, aylar geçti ama düşteki kız aklımdan bir türlü çıkmadı. Unutmak istedim, olmadı; oyalanmak istedim, boşuna. Elbet bunda bir hikmet vardı. Aramak için düştüm yola. Bir süre köy köy, kasaba kasaba gezdim durdum. Malatya'da bir kadına fincan falına baktırdım. Bana “oğul” dedi, “sen bir şey arıyorsun o buralarda değil ki, senin memleketinde, hem de yakınında”. Bu söz üzerine oralarda daha durur muyum? Geri döndüm Kangal'ı köy köy dolaştım. Onu Kızılınış köyünde buldum.”

Emsalî'nin gençlik yıllarında rüyasında Ruhsatî'yi görmesi şaşırtıcı bir durum değildir. Kundakta mahlas aldığı Ruhsatî'nin izinden gitmesi için çocukluk yıllarından beri geçen süreç onun bilinçaltını bu şekilde etkilemiştir. Ailesi ve

çevresinin onun Ruhsatî gibi bir âşık olacağına inanmaları bu konuda şartlanmasına sebep olmuştur ve sonucunda rüya olarak ortaya çıkmıştır. Böylelikle Emsalî sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçmiş olur. Emsalî'nin bade içmesi halk hikâyelerindeki hazırlık evresi, rüya, uyanış, ilk deyiş sıralamasına uymaktadır. Emsalî arayıp bulduğu kıza ilk gördüğü yerde şu dörtlükleri düzdüğünü söylemektedir:

*Kara gözlüm senden ayrı düşeli
Benim çektiğimi bir Allah bilir
Benim sana yakıldığım yandığım
Yerde padişahla gökte şah bilir*

*Özlerimi ataşlara yakdığım
Gözlerimden ganlı yaşlar dökdüğüm
Anca ben bilirim benim çektiğim
Ne Garip, ne Kerem, ne Emrah bilir*

*Sinemde yarem var inceden ince
Sızılar yüreğim yâri görünce
Yârin yarasını yâr sarar anca
Ne hekim, ne doktor, ne cerrah bilir*

*Kalktı gönül terk eyledi yurdunu
Bulamadım bu sevdanın ardını
Kimse bilmez Emsalî'nin derdini
Derinden çektiğim derin âh bilir*

Emsalî badeli âşık olduğunu “Almışız” adlı şiirinde şöyle belirtir:

***Emsalî**'m aşka müstağrak har etmez zehirle sem hiç
İçmişiz aşkın meyini olmazız biz terk-i dem hiç*

Sarıpınar'ın bir diğer âşığı San'atî âşıklığa başlamadan önce rüyasında Hz. Muhammed'i gördüğünü ve etkilenme sonucu şiir yazmaya başladığını söylemektedir. Rüyasında bade içip içmediği hususunda bir bilgi yoktur. Fakat rüyadan sonra akrabaları Emsalî ve İcazet ile birlikte âşık tarzı şiir geleneğinin içine

girdiğini biliyoruz. San'atî'nin rüyası kompleks bir yapıda değildir. Bir şiirinde sevgilisinden bade istemektedir:

*İsmim Abdurrahman nice bir yana
Âşık **San'atî**'yem badeler suna
Bülbül gibi ben de düştüm figana
O reyha vermeyen gülden usandım*

San'atî gördüğü rüyanın etkisini ve Hz. Muhammed sevgisini bir diğer şiirinde tasavvufi bir aşkla şöyle anlatmaktadır:

*Dinleyin efendim şu sözlerimi
Rüya gördüm düşlerine vurgunum
Her zaman yakıyor şu özlerimi
Cümle kirpik kaşlarına vurgunum*

*Aşkına düşeli mecnun gezerim
Sevdana düşeli şiir yazarım
O yârinen tâ ezelden bazarım
Düştüm yârin peşlerine vurgunum*

*Dedi şu badeyi alsan göreyim
Ben dedim aşkımdan nasıl durayım
Nur cemalin şu sineme sorayım
Düştüm yârin başlarına vurgunum*

*Yâr cemalin hiç aklımdan çıkmıyor
Sevdana düşenler rahat yatmıyor
Dünyanın güneşi yerin tutmuyor
Siyah zülûf saçlarına vurgunum*

*Abdurrahman âşık mısın o yâre
San'atî'm divane dolaşa dura
Günahım büyüktür yüzlerim kara
Affi büyük işlerine vurgunum*

Görüldüğü üzere San'atî rüyasını şiirinde “*Dedi şu badeyi alsan göreyim*” dizesiyle bu şekilde anlatmaktadır. “*Sevdana düşeli şiir yazarım*” diyerek de rüya sonrası şiir yazmaya başladığını söyler.

Alacahanlı bir diğer âşık Memiş Eroğlu da rüya görerek âşık olduğunu söylemektedir. Âşık rüyasını şu şekilde anlatıyor: “*16 yaşlarındayım. Bir gece rüyamda öyle susamışım ki su arıyorum. Su ararken yaşlı bir adam bir tas su verdi. “Bu ne?” diye sordum. “Su al iç. Susamışsın ya.” dedi. “Bu su nereden, kim saldı?” diye sorunca “Âşık Ruhsatî saldı.” dedi. Suyu içtim. “Bu nasıl su böyle tadı bir hoş, suya benzemiyor” deyince yaşlı adam “Sen iç, ötesini sorma” dedi. Harmanda yatıyordum. Suyu içtim, uyandım. Baktım bana su veren adam motosiklete binmiş gidiyor. Arkasından koştum, yetişemedim. Meğer yaşadığım bu olay rüyada bade içme olayı imiş. Daha sonra öğrendim. İşte bu rüyadan sonra kendi kendime şiir söylemeye başladım.”*

Memiş Eroğlu da Emsalî gibi Ruhsatî'den etkilenmiş bir âşıktır. Ruhsatî'nin çevresindeki âşıkları ne kadar etkilediğini rüyalarından görebilmekteyiz. Emsalî'yle aynı yaşlarda bade içmesi âşıkların genellikle o yaşlarda etkilenme sürecine girdiklerinin ve rüya gördüklerinin kanıtı niteliğindedir. Rüyada motosiklet gibi çağın teknolojik ürünlerinden birini görmesi de ilginç bir durumdur. Memiş Eroğlu'nun 1922 doğumlu olduğunu düşünürsek rüya gördüğü sıralarda yıl 1938 civarlarıdır. Bu dönemlerde böyle teknolojik araçların azlığını hesap edince Memiş Eroğlu'nun önceden gördüğü bir motosiklete genç yaşında hayretle bakmış olmasını ve hayranlığını bilinçaltına atmış olmasını tahmin edebiliriz. Böylelikle Ruhsatî'ye olan sevgisi, âşıklık geleneği içinde olan biri olarak duyduğu bade içme hikâyeleri, dinlediği halk hikâyeleri, bir yerde gördüğü motosiklet gibi olgular rüyanın tamamlanmasını ve temelini oluşturulmasını sağlamıştır ve nitekim tam gençlik çağlarında rüya ortaya çıkmıştır. Rüya sonucu Memiş Eroğlu yeni kimliği olan âşıklığa ilk adımını bu şekilde atmıştır.

2.4.5.Âşık Kolları

Âşıklık geleneği içinde usta-çırak ilişkisi neticesinde ortaya çıkmış önemli kavramlardan biri de âşık kollarıdır. Alacahanlı âşıklardan Emsalî, San'atî ve Memiş Eroğlu'nun çağının pek çok âşığını etkileyen Deliktaşlı Âşık Ruhsatî'den

etkilendiklerini biliyoruz. ”Âşık Edebiyatında çırak yetiştirme geleneği yüzyıllar boyu yaşatılan geleneklerden biridir. Usta âşık saza ve söze kabiliyeti olan bir genci çırak edinir, yanında gezdirir, saz ve söz meclislerine sokar, günü gelince mahlasını verir. Yıllar boyu ustasına hizmet eden ve bu arada âşıklığın vecibelerini öğrenen çırak da zamanı gelince ustanın izniyle şiirlerini çalıp söylemeye başlar.” (Kaya 1997: 499).

Çıraklık geleneği, bazen de bir âşığın daha önce yaşanmış bir âşığı kendisine üstat seçmesi şeklinde de tezahür edebilmektedir. Âşık onun şiirlerini çalarak, söyleyerek yetişir. Ustanın şiirindeki muhteva, üslup ve fikir âşıklığa namzet kişiyi derinden etkiler. Gün gelir o da üstat kabul ettiği âşık gibi söylemeye başlar (Kaya 1997: 500)

Âşık kolları hakkında çeşitli görüşler belirten Doğan Kaya (1997: 500) “âşık kolu” kavramını şöyle tanımlamaktadır: “*Kol; çıraklık geleneği içinde, birbiri ardınca yetişen âşıklar tarafından, odak hüviyetindeki usta âşığa bağlılık duyarak, ona ait üslup, dil, ayak, ezgi, konu, hatıralar ve hikâyelerin devam ettirildiği mekteptir.*”

Türkiye sahasında “âşık kolu”, Azerbaycan’da “aşığ mektebi” adıyla bilinen bu kavram üzerinde M. Sabri Koz, “*Anadolu’da oluşan eski esnaf teşkilâtlarının hepsinde olduğu gibi, âşıklıkta da çırak yetiştirmek bir gelenektir. Eski âşıklar çıraklarını belli bir yol izleyerek seçerlerdi. Usta âşık, çırak olarak seçeceği kimsede saz ve söz kabiliyeti olup olmadığını araştırır, bir süre denerdi. Sonra da gelenek icabı ona bir mahlas ‘tapşırma’ verir, böylelikle de ustalığını tasdik etmiş olurdu. Âşıklar çıraklarını gittikleri her yere götürürler, birlikte çalıp söylerler, şiirlerinde ustalarının adlarını zikrederler, onlardan övgüyle söz ederlerdi. Âşıkların çırak yetiştirme geleneği bazen öyle bir hâl alırdı ki, birbirinin yetiştirmesi olan âşıklar uzun bir dönemi kapsayan bir kol oluştururlardı. Buna âşık kolu denilir.*” demektedir (Alptekin 2010: 43).

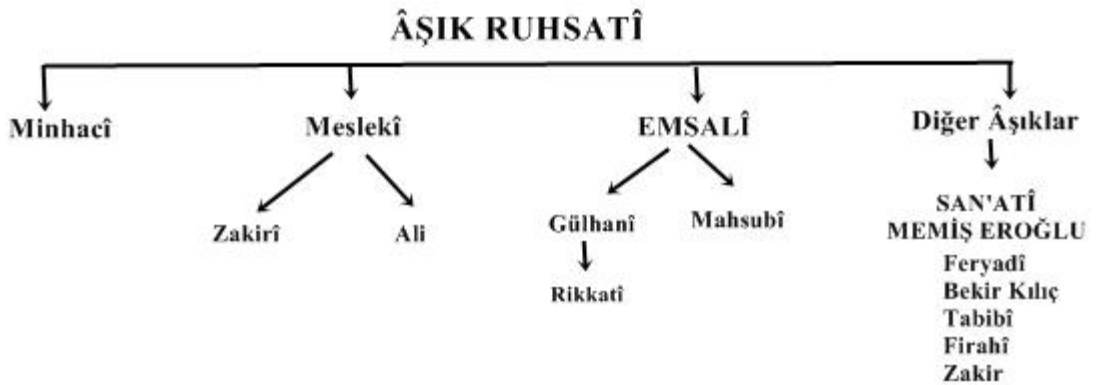
Âşık kolları genellikle kola adını veren âşıkla başlatılır. Bazı kollarda ise odak olan âşığın da ustası vardır. ancak bazı âşıklar bir ustanın yanında yetişmiş olsalar da şiirdeki güçleri ve ustalıklarıyla ustalarından daha ön plana geçer;

kendilerinden sonra gelen kuşaklar üzerinde ilk âşığa nazaran daha fazla etki bırakarak odak kişi olma özelliğini kazanırlar (Artun 2012: 71).

Bir âşık kolunun var olabilmesi yahut yeni bir âşık kolunun ortaya çıkabilmesi için birtakım belirleyici öğelerin var olması gerekir. Öğelerin sayısı, çeşitliliği ve değişik oluşu, kolların belirlenmesine ve farklılaşmasına yol açar. Bu öğeleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Odak hüviyetindeki usta âşığın dil ve üslubu,
2. İşlediği konular,
3. Usta âşığın başından geçen ve hafızalardan silinmeyecek izler bırakan çeşitli olaylar,
4. Usta âşığın karşılaşmaları,
5. Usta âşığın tasnif ettiği hikâyeler,
6. Usta âşığın kendisine ait ezgiler,
7. Usta âşığa ait ayaklar (Kaya 1997: 501).

Türkiye’de bu öğelerin bir araya gelmesiyle oluşan, tespit edilen âşık kolları Erzurumlu Emrah Kolu, Ruhsatî Kolu, Dertli Kolu, Sümmanî Kolu, Derviş Muhammed Kolu, Huzurî Kolu ve Şenlik Kolu’dur (Kaya 1997: 500). Tez çalışmamız kapsamında Alacahanlı âşıkların yer aldığı Ruhsatî Kolu’nu şematik olarak göstermekle yetineceğiz.

Şekil 2. Âşık Ruhsatî Kolu

Erman Artun (2012: 71)'un belirttiği gibi odak noktası olan Âşık Ruhsatî'nin de ustası vardır. Ruhsatî ustası Kusurî'yi teknik ve şiir gücü ile geçerek daha fazla şöhret kazanmış bir âşıktır. Devrinin ve sonraki dönemlerin âşıklerini etkilemeyi başarmıştır. Bu sebeple kol Âşık Ruhsatî ile başlamaktadır. “Diğer Âşıklar” kısmındaki âşıkların sayısı daha da çoğaltılabilir. Kelamî, Ehramî, Muzaffer, Hamza, Nedimî vs. diğer âşıklar Ruhsatî'ye çiraklık etmeyen fakat onun şiir gücünden etkilenerek şiirler yazan, onun tekniğini devam ettiren, meclislerde onun şiirlerini söyleyerek anmayı ihmâl etmeyen âşıklardır. Yukarıda da belirtildiği üzere bu âşıkların âşık koluna dahil edilmesi için gereken, Doğan Kaya'nın belirlediği birtakım öğeler bulunmaktadır ve bundan dolayı da “Diğer Âşıklar”dan oluşan bir silsile meydana gelmiştir. Memiş Eroğlu'nun çalışırken bile o sırada ezbere bildiği Ruhsatî şiirlerini okuduğunu oğlu Ruhsatî Eroğlu'dan öğreniyoruz. Ruhsatî'ye olan sevgisinden dolayı oğluna da Ruhsatî adını vermeyi uygun görmüştür. Ruhsatî'den bu kadar etkilenmiş olmasından dolayı düğünlerde onun şiirlerinden örnekler okumuş, şiirlerinde teknik olarak onun tekniğine yakın bir teknik kullanmıştır.

Âşık Emsalî ise diğer başlıklarda belirttiğimiz üzere Ruhsatî'den mahlas almıştır ve çocukluk yıllarından itibaren Ruhsatî'yi usta olarak görmüştür. Şiir dünyası açısından Ruhsatî'den etkilenmesi olağan bir durumdur. Öyle ki; Ruhsatî'den etkilendiğini gördüğü rüyadan da görmekteyiz. Ruhsatî'nin çırağı olduğunu şiirlerinde dile getirmiştir. Eflatun Cem Güney ve Vehbi Cem Aşkun'un verdikleri bilgilere göre Ruhsatî'nin 1911 yılında, 76 yaşında vefat ettiği varsayılmaktadır. 1900 doğumlu olan ve 15 yaşında rüya görerek bade içtiğini söyleyen Emsalî, Ruhsatî'yi ancak çocukluk yıllarında tanımış olmalıdır. Emsalî'nin çocukluk yıllarında Ruhsatî'nin meclislerine girip girmediği hakkında bilgi yoktur. Ruhsatî'yi meclislerde görmüş olmalıdır ki etkilenerek rüyasında onu görmüş ve bade içmiştir. Ruhsatî'nin vefatından sonra da onun şiirlerindeki muhteva ve tekniği devam ettirmiştir. Emsalî çirak olarak iki âşık yetiştirmiştir. Gülhanî ve Mahsubî geleneği devam ettiren diğer âşıklardır.

Diğer âşıklar içinde San'atî de Ruhsatî'den etkilenen âşıklardandır. Bize göre San'atî teknik bilgisini, âşıklık becerilerini genel anlamıyla Emsalî'den öğrenmiş olmalıdır. Emsalî'den iki yaş küçük San'atî de ilk çocukluk yıllarında Ruhsatî'yi tanıma fırsatı bulmuş olabilir. San'atî'nin bir gün Ankara Radyosu'na davet edilmesi

ve yola çıkarken Emsalî'yle karşılaşması, Emsalî tarafından sınanması, San'atî'nin akranı olan Emsalî'yi kendinden daha usta bir âşık olarak kabul ettiğinin delillerinden biridir diye düşünmekteyiz. San'atî, teknik ve muhteva yönünden, Ruhsatî'nin açtığı yolda Emsalî'yle sürekli karşılaşmalar yaparak pişmiş bir âşıktır.

2.4.6. Âşıklarda Halk Hikâyesi Anlatma Geleneği

Âşıklık geleneği içerisinde yer alan, kendi bünyesinde birtakım kurallar barındıran ve oluşumu destan söyleme geleneğine dayandırılan bir diğer gelenek de halk hikâyesi anlatma geleneğidir. Ali Berat Alptekin (2013: 18) halk hikâyesini şu şekilde tanımlamaktadır: “*Göçebelikten yerleşik hayata geçişin ilk mahsullerinden olup; aşk, kahramanlık vb. gibi konuları işleyen; kaynağı Türk, Arap-İslâm ve Hint-İran olan, büyük ölçüde âşıklar ve meddahlar tarafından anlatılan nazım-nesir karışımı anlatımlardır.*” Mehmet Aça'ya göre ise halk hikâyesi kavramı kahramanlık destanlarından sonra teşekkül eden ve nazım-nesir karışımı bir yapı sergileyen, destanlara nazaran daha kısa ve gerçekçi, yerleşik hayat mahsulü metinleri karşılamak amacıyla kullanılmaktadır (Alptekin 2013: 18).

Diğer Türk boylarında “*dastan*”, “*dessan*”, “*halk dessanı*”, “*hekâye*”, “*liro-epos*”, “*ğaşıktık cır*” gibi adlarla bilinen halk hikâyeleri, Türkiye’de “âşık”lar tarafından, diğer Türk boylarında ise “*akın*”, “*sesen*”, “*dastançı*”, “*dessançı*”, “*bahşi*”, “*hekâtçı*” gibi adlar verilen halk sanatçıları tarafından oluşturulup sözlü ortamda anlatılmışlardır (Aça 2012: 502). “Halk hikâyesi, atlı göçebe medeniyetin bir ürünü olan destan türünden sonra ortaya çıkan bir türdür. Pertev Naili Boratav’ın destandan sonra ortaya çıkan boşluğu dolduran bir tür olarak nitelendirdiği halk hikâyeleri, sosyal şartların değişimiyle ortaya çıkmıştır.” (Aça 2012: 502).

Pertev Naili Boratav (2013: 57)’a göre halk hikâyesi türü XVI. yüzyıldan sonra ozanların icra ettikleri destan söyleme geleneğinin yerini almıştır. Destan söyleme geleneğinden kalan pek çok icra kuralı halk hikâyesine geçmiştir. Anlatı esnasında saz-ezgi kullanılması; jestlerin, mimiklerin, ses taklitlerinin önemi; anlatılan eserin uzun olması (anlatımın 3, 5, 7 gece sürebilmesi); dinleyici ve anlatıcı arasındaki bağın destan geleneğindeki benzemesi, hikâyelerin genel olarak erkek ve yetişkin çevrelere anlatılması gibi unsurlar bunlardan bazılarıdır.

Pertev Naili Boratav (2013: 59). halk hikâyelerini konuları bakımından şu şekilde tasnif etmiştir:

1. Sevgi Hikâyeleri

a-Gerçekten yaşadıkları kesinlikle bilinen âşıkların romanlaşmış hayatlarını anlatan hikâyeler: Âşık Garip Hikâyesi, Ercişli Emra ile Selvihan Hikâyesi, Tufarkanlı Abbas Hikâyesi gibi.

b-Kahramanlarını âşık olmayan kişiler arasından seçen hikâyeler: Elif ile Mahmud, Arslan Bey, Yaralı Mahmud gibi.

2.Kahramanlık Hikâyeleri: Köroğlu anlatmaları gibi. Pek çok koldan oluşan Köroğlu'nun rivayetlere göre 777 kolu vardır

Mustafa Nihat Özön'ün tasnifi ise şöyledir:

1-Klasik edebiyatımızın manzum hikâyeleri (Yusuf ile Züleyha, Leyla ile Mecnun, Hüsrev ü Şirin)

2-Klasik edebiyatımızın nesir hikâyeleri (Hüsn ü Dil)

3-Halk arasında yazılısından okunan hikâyeler (Seyfûlmülük, Tutiname, Letaifname)

4-Halk arasında ağızdan ağıza anlatılan hikâyeler (Kalyopi'nin Sergüzeşti)

5-Zümrelerin kendi amaçlarına uygun şekle koydukları hikâyeler (Hz. Ali Cenklere, Hz. Hamza Cenklere (Kaya 2014: 381).

Toplum düzeninin değişmesiyle beraber halkın talepleri de bu oranda değişim göstermektedir. İçerisinde bulunan yeni yaşamın yarattığı algı, halkın ilgisini çekecek yeni türlerin oluşmasına zemin hazırlar. Göçebe yaşantıda daha savaşçı olan toplumlar, yerleşik hayatla birlikte savaştan, mücadeleciler ruhtan daha uzak kalmışlardır. Bunun neticesinde iç dünyalarına dönmeleri kaçınılmaz olmuştur. Böylelikle ortaya çıkan yeni türde kahraman tipi de yeni yaşama uygun olarak şekillendirilmiştir. “Ozan”dan “âşık”a, “destan”dan “halk hikâyesi”ne, “halk hikâyesi”nden “realist halk hikâyesi”ne ve oradan da “roman”a, “alp tipi”nden “âşık

tipi”ne geçişler bu değişimler neticesinde olmuştur. Erman Artun (2012: 76), bu değişimleri şöyle anlatmaktadır:

Eski ozanların yerlerini âşıklara bırakmalarından sonra kahramanlık konularının yanı sıra aşk konuları da anlatılmaya başlanır. Destanlardaki dışa dönük mücadele halk hikâyelerinde topluma yönelmiş, zenginlik –fakirlik, padişahlık-kulluk gibi sosyal farklılaşma ve problemler, bu hikâyelerde yer almaya başlamış, “alp tipi” yerini “âşık tipi”ne bırakmıştır. Ayrıca destanlardaki manzum yapı giderek mensur hâle gelmiş, bunun sonucu olarak destan ve masal unsurlarının yerini yavaş yavaş gerçeğe daha yakın yeni konular almıştır. Böylece halk hikâyeleri destanla roman arasında geçiş sağlayan bir tür olmuştur. Halk hikâyelerinde içerik olarak önceleri sadece kahramanlık konuları işlenirken giderek kahramanlık ve aşk, daha sonra sadece aşk konuları işlenmiş, son dönemde ise realist halk hikâyelerine doğru bir gelişme görülmüştür.

Halk hikâyelerinin anlatılışının belli bir geleneği vardır. Hikâyeci önce bir fasıl yapar. Bu bölümde âşık, divan adı verilen bir şiir, ardından sırayla tecnis,türkü, koşma, semai ve döşeme adı verilen mizahî bir tekerleme söyler. Hikâyeci asıl hikâyeyi anlatmaya dua ile başlar. Birtakım atasözü, deyim, teşbih, mecaz, dua, beddua, yemin ve tekrar gibi sözlerle, söz gruplarıyla anlatıma zenginlik katar. Hikâyeler genellikle bir gecede bitmez. Bu, hikâyenin büyüklüğüne göre 3, 5, 7 gece olabilir. Hikâyenin sonuna gelindiğinde hikâyeci hikâye kahramanlarından birine güzelleme söyletir ve hikâye sonlandırılır (Kaya 2014: 387-388). ”Eğer bir halk hikâyesi tamamıyla mensur şekilde anlatılmışsa, yani içerisinde manzum parçalar yoksa buna “*kara hikâye*” adı verilir.” (Alptekin 2013: 19).

Halk hikâyeleri üzerinde önemli çalışmalar yapan Doğan Kaya (2014: 388-389), halk hikâyelerinin muhteva özelliklerini maddeler hâlinde sıralamıştır:

- 1-Konusu genellikle aşk ve kahramanlıktır.
- 2-Hadiseler gerçek veya gerçeğe yakındır. Kimi zaman olağanüstülükler yer alır.
- 3-Hikâyenin asıl kahramanları genellikle tek olarak dünyaya gelirler.
- 4-Kahramanın dünyaya gelmesine sebep olan derviş/pîr kahramanın ad almasında, âşık olmasında, sevgili için gurbete çıkmasında da rol üstlenir.

5-Kahramanlar birbirine bade içerek, resme bakarak, ilk gördüğünde yahut da birlikte büyümesine rağmen kardeş olmadıklarını anlayınca âşık olurlar.

6-Belli esaslar çerçevesinde anlatılır.

7-Hikâyenin bazı yerlerinde anlatıcı dinleyenler için dualar eder.

8-Kahramanın Hızır, at veya vefalı dostlardan oluşan yardımcıları vardır.

9-Kahramanlar zaman zaman insan dışı varlıklarla konuşurlar.

10-Kahramanlar genellikle birbirine kavuşur.

11-Bazı hikâyeler gerçekten yaşamış bir âşığın hayatı etrafında teşekkül etmiştir.

12-Olaylar günümüz dünyasında cereyan eder.

13-Bazı hikâyelerde atlı göçebe kültürünün özellikleri yer alır.

14-Hikâyelerin pek çoğu hemen hemen bütün Türk dünyasında anlatılır.

15-Hikâyede asıl kahramanın dışında onun yakın çevresi, idareciler, yardımcı şahıslar, engelleyici şahıslar ve insan dışı varlıklar da yardımcı kahraman olarak yer alırlar.

Alacahan yöresinde halk hikâyesi anlatımı ile ilgili herhangi bir kaynağa, belgeye ve ses kaydına rastlanmamıştır. Tez çalışmamıza kaynaklık eden kaynak kişiler, eskiden bölgede halk hikâyesi anlatıldığını ve bu icraların köy odalarında olduğunu belirtmişlerdir. Ruhsati Eroğlu, babası Memiş Eroğlu'nun Ferhat ile Şirin, Elif ile Mahmud, Kerem ile Aslı gibi ünlü hikâyeleri bildiğini ve köy odalarında, düğünlerde anlattığını söylemektedir. Fakat bu anlatımların herhangi bir derlenmiş metni, ses kaydı bulunmamaktadır. Saz çalamayan Memiş Eroğlu, hikâyelerin türkülü-ezgili kısımlarında “değnek tutma” da (bkz. Boratav 2013: 65) denilen bir sopa mı kullanmıştır? Kaynak kişilerin o dönemlerde yaşlarının küçük olmasından dolayı yeterli bilgileri verememesi bu konunun karanlıkta kalmasına neden olmaktadır. Yaşayan Alacahanlı halk şairleri içerisinde bu geleneği sürdüren halk şairi bulunmamaktadır. Fakat hemen hepsi meşhur hikâyelerin anlatıldığını, bu hikâyelerin adlarını söylemektedirler. Bu durum halk hikâyesi anlatma geleneğinin bitme noktasına geldiğinin göstergelerinden biridir. Geleneğin bitmesinin temelinde teknoloji çağı, televizyon merkezli yaşam, köyden kente göç ederek geleneklerden

kopma, toplum merkezli yaşamdan birey merkezli yaşama son yıllarda hızlı dönüş gibi sebepler bulunmaktadır.

2.4.7.Âşıklarda Destan Söyleme Geleneği

Âşıklık geleneğinin kökenlerine inildiği zaman ozan-baksı geleneğinin var olduğunu görmekteyiz. XVI. yüzyıldan itibaren ozanların yerini âşıklar, destan söyleme geleneğinin yerini ise halk hikâyesi anlatma geleneği almıştır. Nasıl ki, günümüzde nazım-nesir karışık olarak oluşturulan halk hikâyeleri mevcutsa, eski zamanlarda bu vazifeyi manzum olarak, sözlü ortamda icra edilen destanlar görmekteydi. Destanların muhtevaları göçebe hayatın şartlarına uygun olarak oluşmaktaydı. “Destanlar, ulusların yazı öncesi çağlarında oluşmuş, gelişmiş yapıtlardır. O çağlarda, hem yaratılış ve dönüşümlere, tanrılara ve çeşitli olağanüstü varlıklara hem de toplumun geçmişine değin bilgileri destanlar verirlerdi. Destan yozlaşmamış biçimiyle, toplumdaki iç çelişkileri, bireylerin ya da sınıfların türlü ilişkilerini değil, toplumu yöneten, ona baş olan “ideal” kişilerin dış güçlerle, bir de olağanüstü yaratıklarla savaşlarını anlatır. Destanda toplumu bir bütün hâlinde görürüz; kahramanlar bu bütün adına iş görür.” (Boratav 2013: 41-42).

Yukarıda belirttiğimiz gibi destanlar manzum olarak oluşturulan türlerdir. Kafiye, aliterasyon, asonanslarla anlatım canlandırılır. Öyle ki, bazı destanlar destan anlatıcıları tarafından uzatılarak daireler oluşturmuştur. Kırgızların Manas Destanı'nın etrafında oluşmuş pek çok destan dairesi vardır ve destanın toplam dize sayısının 1 milyona ulaştığı söylenmektedir. “Her ne kadar destanlar manzum ürünler olarak gösteriliyorsa da edebiyatımızda Battalname, Danişmendname, Saltukname gibi mensur destanlar da vardır.” (Kaya 2014: 241).

F. Kadri Timurtaş destanı “*tarihî, fakat efsaneleşmiş kahramanlık vak'alarını ve bunları yapanları anlatan; yani tarihî kahramanları ve onların maceralarını terennüm eden manzum hikâyelerdir*” diye tanımlarken, Nihat Sami Banarlı “*milletlerin din, fazilet ve millî kahramanlık maceralarının manzum hikâyeleridir*” diye tanımlamaktadır (Kaya 2014: 241).

Destan anlatıcıları destanlarını düzerken belirli kurallara uymak zorundadırlar. Anlatımı canlı kılmak ve dinleyiciyi etkilemek için özel yöntemler kullanırlar.

Destanların kendine has bir üslubu vardır. Cümleler son derece vurucu, olayların tasviri de bizi olaylara yaklaştıracak şekildedir. Korkulu bir sahneyi canlandırırken o hadiseyi yaşıyor gibi anlatmak gerekir. Bu bakımdan herkes destan anlatamaz; anlatıcının belirli vasıfları olması gerekir. Türk cemiyetinin belli safhalarında destan anlatıcılarının hususi yerleri ve adları vardır. Eskiden şaman, kam, baksı gibi dinî hüviyetteki şahıslar, cemiyetin pek çok işini görürler ve bu arada destan da anlatırlardı (Kaya 2014: 245).

Destanlara Türk dünyasında farklı adlar da verilmektedir. *Alıptıǵ nımax, olongho, comok, cır, jır, epos, kahramandık epos, irtegi, batırlık erteği* gibi (Çobanoğlu 2011: 14). “Destan anlatımı veya bir destancının anlattığı destanları dinleme, bir sosyalleşme vesilesidir. Dahası ve belki de en önemlisi içinde doğulan kültürün temel değerlerini aktaran dilin ve taşınan kültürün özümsemesini, toplumsal olarak istendik değerleri haiz bir kahraman modeline göre sağlayan bir kültürleşme hadisesidir.” (Çobanoğlu 2011: 23).

Türkiye sahasında destan anlatımı denildiğinde Köroğlu anlatmaları akla gelmektedir. Köroğlu anlatmaları destan mıdır, yoksa halk hikâyesi midir, araştırmacılar tarafından tartışılmaktadır. Alacahanlı halk şairlerine destan anlatma geleneği ile ilgili sorular yönelttiğimiz zaman sadece Köroğlu Destanı'nı duyduklarını söylediler. Köroğlu'nun halk tabakasında destan olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Yörede destan anlatımının yok denecek kadar az olduğunu görmekteyiz. Halk hikâyesi anlatımıyla ilgili gözlemler destanlar için de geçerlidir. Ruhsati Eroğlu, babası Memiş Eroğlu'nun usta şekilde Köroğlu Destanı'nı anlattığını söylemektedir. Bu anlatımların günümüze ulaşan herhangi bir belgesi veya kaydı bulunmamaktadır. Diğer kaynak kişiler destan anlatılan bir ortama girmediklerini belirtmektedirler. Ayrıca destana başka bir isim verilmemekte ve destan adıyla karşılanmaktadır. Ruhsati Eroğlu bu durumu yöredeki sade ve güzel Türkçe'ye bağlamaktadır.

2.4.8.Âşıklık Geleneğinin İcra Ortamları

2.4.8.1.Sözlü Kültür Ortamı

Âşıklık geleneği her şeyden önce sözlü kültür ortamından beslenir. Kahvehanelerde, âşık fasıllarında, köy odalarında, düğünlerde sese ve söze dayalı bir icra ortamında âşıklar eserlerini icra ederler. Geleneğin giderek kaybolmasıyla birlikte bu icra ortamları ya yok olmaya başlamıştır, ya da yeni şekillerle karşımıza çıkmaktadır.

Sözlü kültür hakkında en kapsamlı bilgileri Walter Ong (2013) vermiştir. “Ong, *“Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözlü Teknolojileşmesi”* adlı çalışmasında, sözel kültürün oluşma, gelişme ve aktarım şekillerini inceleyerek bu kültürün ‘yazılı kültür’le mukayesesini yapmaktadır. O yazılı kültür öncesi döneme *“birincil sözlü kültür”* adını verir ve bu kültürü yaşatan toplumların “yazı ve matbaa gibi kavramların varlığını” bilmediklerini, bu toplumlardaki bireyler arasındaki iletişimin sadece “konuşma dilinden oluştuğunu” kaydeder. Radyo, televizyon, telefon gibi diğer elektronik araçların “yazılı kültür”den sonraki ‘üçüncü aşama’ olduğunu belirtir. Bu aşamayı ise *“ikincil sözlü kültür”* olarak adlandırır.” (Görkem 2009: 413). Milletlerin geleneklerinin kökeninde sözlü ortam vardır. Bu ortamda oluşan gelişme ve değişimler, daha sonra yazılı ortamın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Yıldırım 1998: 82). “Eski Türklerde, toplumun hemen bütün bireylerinin katıldığı ‘şölen’, ‘sığır’ (av merasimleri) ve ‘yuğ’ adı verilen geniş katılımlı törenler yapılmaktaydı. Önceleri ‘şaman’ların, daha sonraları ise oluşan iş bölümü neticesinde temel niteliklerinin “aktarıcı/anlatıcı/sanatkâr“ olduğu söylenebilecek olan “aktif taşıyıcı”ların –bunlara daha sonraları “âşık” adı verilecektir- söz konusu törenleri yönettikleri bilinmektedir. Asırlar boyunca yapılagelen bu şölen, sığır ve yuğ törenlerinde, “anlatıcı/sanatkâr” merkezli bir “gelenek” oluşacaktır. Bu geleneğe, *“Ozan-Baksı Geleneği”* adı verilmektedir. Geleneğin ‘ozanlık’ kısmında, âşıkların ‘usta malı’ eserleri ve kendi eserlerini icrâ etmeleri, ‘baksı’lık kısmında ise, anonim nitelikteki uzun soluklu ve manzum ‘destan’ları, ‘türkölü hikâyeleri’ tasnif ve icrâ etmeleri yer almaktadır.” (Görkem 2009: 413).

Âşıklar eserlerini iki şekilde oluştururlar. Genellikle serbest zamanlarında şiirlerini ve varsa hikâyelerini meydana getirirler, bu eserleri ya yazıya geçirerek ya da hafızalarında tutarak daha sonra dinleyici önünde icra ederler (Düzgün 2007: 259). “Bu ortamda gelenek mahsûlleri ses ve söz dışında başka bir iletişim aracı olmaksızın aktarılırlar. Sözlü kültür ortamının en belirgin icra zemini de, çeşitli mekân ve zamanlarda yapılan âşık fasıllarıdır.” (Artun 2012: 81). Yakın zamanlara kadar düğünler de geleneğin icra ortamlarından biri olmuştur. Özelliklere kasaba ve köylerde birkaç gün sürmekteydi ve bu düğünlere âşıklar da çağırılmaktaydı. Âşıklar düğünün içeriğini anlatan destanlar da düzmekteydiler (Düzgün 2007: 260).

Alacahanlı âşıklar içerisinde sözlü kültürü Emsalî, San’atî, İcazet, Memiş Eroğlu gibi bölgenin önde gelen âşıkları yaşatmışlardır. Bahsi geçen âşıkların irticalî yönleri çok kuvvetlidir. Ayrıca âşıklar bölgede çok tanınan ve saygı gören, düğünlere ve şenliklere çağırılarak baş köşeye oturtulan önemli simalardır. İbrahim Aslanoğlu’nun verdiği bilgilere göre Emsalî, San’atî ve İcazet hem akraba hem de aynı köyde olmalarından dolayı sürekli köy odasında atışmalar yapmışlar. Hatta bazı zamanlar yolda rastlaşınca bile birbirlerini şiirle sınımışlar. San’atî’nin Ankara Radyosu’ndan davet alması ve giderken Emsalî’yle karşılaşınca Emsalî’nin onu irticalî yönden ayak üstü sınaması buna en iyi örnektir. Daha sonra da bu atışmaları defterlerine kaydetmişlerdir. Âşıkların sazları olmasa dahi, irticalî yönlerinin çok kuvvetli olması o dönemde sözlü kültür ortamının canlı kalmasına vesile olmuştur. İcazet, çevresinde çok sevilen, tanınan bir âşık olduğu için pek çok düğüne davet edilen biridir. Çevresinde pek çok köy, kasaba gezmesi farklı olaylara tanıklık etmesine ve çok şey öğrenmesine neden olur. Bundan dolayıdır ki, Alacahanlı âşıklar içinde en çok destan düzen âşıktır. Her destanında bir olayı tasvir ettiğini görürüz. Bu destanları sözlü olarak olaydan hemen sonra düzer ve daha sonra defterine aktarır. Bir gün Tonus’ta (şimdiki Altınyayla) bir düğünde yapılacak at yarışına davet edilen İcazet, şenliğe katılır ve oğlunun aktardıklarına göre oradaki atlardan Alapaça (Alat) adlı atın sahibi Kâzım Efendi, İcazet’ten atı için destan düzmesini ister. İcazet o esnada bir destan düzer. Destanın ilk dörtlüğü şu şekildedir:

Tonus ovasında yarış olacah (hey hey)

Gözlüyelim kimin atı alacak

Kadir Erovalı, vali gelecek

Herhalda bir emir verecek Alat

Memiş Eroğlu da İcazet gibi düğünlere davet edilen ünlü bir âşıktır. Hatta bu düğünlerde sesi güzel olduğu için arkadaşıyla birlikte çalıp söylerler. Gittiği her yerde de sözlü olarak eserler icra etmiştir. “*Atların Çarpışması Destanı*” olarak da bilinen “*Cirit Destanı*”nı bu şekilde sözlü olarak icra etmiştir. Âşık Memiş ümmî bir âşıktır. Şiirleri sonraki yıllarda oğlu Ruhsatî tarafından yazıya aktarılmıştır. Hafızası güçlü olan Memiş Eroğlu, bütün şiirlerini irticalî olarak söylemiş, yeri geldikçe de sözlü ortamda okumuştur. Aklında kalanları da ömrünün son yıllarında yazıya aktarılması için söylemiştir. Bir düğünde cirit oynanırken iki atın çarpışmasıyla son bulan kazayı o anda şöyle tasvir etmiştir:

*Dinleyin efendim size bir destan,
Gülmedi yüzümüz kederden yastan,
Meydanda yaralı dört bile aslan,
Akan kan toprağı göller efendim*

*Düğün başlayıp da davul vuruldu,
Arap atlar meydanına derildi,
Koç yiğitler değneğine sarıldı,
Eyvah kalkmaz oldu kolları efendim*

.....

.....

*Acılı bir destan kaldı düğünden,
Gelmişlerdi Seçenyurdu köyünden,
Böyle kazaların gelin önünden,
Memiş destanını sonlar efendim*

Ruhsatî Eroğlu babasının köy odalarında Köroğlu, Kerem ile Aslı, Ferhad ile Şirin, Elif ile Mahmud gibi hikâyeleri de sözlü olarak anlattığını söylemektedir.

Günümüz düğünlerinde de sözlü kültür ortamı yaratılmaktadır. Metin Dalkürek yakın dostlarının ve akrabalarının düğünlerinde rica üstüne şiirler okuduğunu belirtmektedir. Dalkürek bu vesileyle birincil sözlü kültür ortamında eserlerini icra etmiştir.

Geçtiğimiz yıllarda vefat eden Fakir mahlaslı Rıza Karahan, Mersin’de bir müzik evinde türküleştirdiği şiirlerini sazıyla icra etmekteydi. Çevresine toplanan insanlara hoş vakit geçirmeleri için pek çok kez bu icrayı tekrarlamıştır. Elimizdeki bir video kaydı ile bu icralardan birine şahit olundu.

Yeşilkale doğumlu Bekir Akbulut da pek çok kez sözlü ortamda eser icra etme şansına sahip olmuştur. Son olarak Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’nin bir toplantısında “insan” konulu temaya bağlı kalarak kürsüde bir şiirini seslendirmiştir. Aynı şekilde Alacahanlı çoğu ozan bu tür organizasyonlarda kendilerini ifade etme şansı bulmuşlardır. Âşıklar ve şairler için kurulan kültür derneklerinde bu tip faaliyetler yılda bir kez de olsa yapılmaktadır.

Zonguldak’ta öğretmenlik yaptığı yıllarda Türk Ocakları’nın bir anma gününe katılan Âşık Ruhsatî Eroğlu, burada “*Ağustos Ayı’nın Türk Dünyası’ndaki Önemi*” adlı temaya uygun olarak irticalen oluşturduğu bir şiirini sazıyla sahnede okumuştur.

Görüldüğü üzere sözlü ortamlar geçmişten günümüze devam ederek değişmiş, değişerek devam etmiştir. Gelenek çağın şartlarına uygun olarak talepleri karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmeye başlamıştır. Köy odalarının, köy düğünlerinin, âşık fasıllarının yerini modern düğün salonları, çeşitli dernek, vakıf ve cemiyetlerin toplantıları almıştır. Âşıklar, fasıl düzeninde karşılaşmalar yapmasa da bireysel olarak sözlü ortama uygun şekilde eserlerini tanıtmaya ve icra etme fırsatı bulmuşlardır.

2.4.8.2.Yazılı Kültür Ortamı

Âşık edebiyatı ürünleri ilk olarak cönklerde ve mecmualarda kendilerine yer bulurlar. Daha sonra 18. yüzyılda matbaanın ülkemize gelmesi ve 19. yüzyılda yaygın olarak kullanılmasıyla birlikte yazılı kültür ortamı tam olarak başlamıştır. Bu dönemlerde âşık tarzı destanlar, İslamî epik destanlar, halk hikâyeleri taş baskı tekniğiyle kağıtların tek yüzüne basılarak satılmaktadır. 20. yüzyıla gelindiğinde ise âşık edebiyatı araştırmaları başlar. Yüzyılın ilk yarısında âşık edebiyatı Türkiye’nin çeşitli bölgelerine tanıtılır. İkinci yarısında âşık edebiyatı ürünleri tespit edilip, yazıya geçirilmeye başlanır (Artun 2012: 82). 21. yüzyılda tespit çalışmaları devam etmektedir.

Günümüzde âşıklar hem kendi eserlerini yazmakta hem de önceden yayımlanmış eserleri takip etmektedirler. Âşıklar hakkında yapılan bireysel çalışmalar, tez çalışmaları, kendi çıkardıkları kitaplar âşıklığa teşvikte büyük rol oynamaktadır. Böylece yazılı kültür ortamı dinamizmini korumaktadır.

Alacahan'da yaşamış ve vefat etmiş ünlü âşıkların şiirlerini şahsî defterlerine kaydettiklerini biliyoruz. Emsalî, San'atî gibi güçlü âşıkların şiirlerinin kayıtlı olduğu defterlere ulaşamamaktadır. Ancak önceki dönemlerde yaşamış araştırmacıların yaptıkları çalışmalar sayesinde az sayıda şiirlerine ulaşılabilmiştir. İcazet'in bazı şiirlerinin kayıtlı olduğu bir defteri bulunmaktadır. Bu deftere ulaşan Türkân Genç, lisans seviyesinde bir tez hazırlamıştır. Memiş Eroğlu, ümmî bir âşık olduğu için sözlü kültür ortamında eser icra etse de, ömrünün son dönemlerinde oğlu Ruhsatî Eroğlu aklında kalan şiirlerini babasından alarak yazıya geçirmiştir. Yüzlerce şiiri bulunan Memiş Eroğlu'nun bu kaydedilenler arasında sadece 30 civarı şiiri bulunmaktadır.

20. yüzyılda yaşamış bu ünlü âşıklardan Emsalî, San'atî ve İcazet hakkındaki en kapsamlı çalışmaları İbrahim Aslanoğlu yapmıştır. Aslanoğlu, çeşitli dergilerde âşıkların hayatlarını ve şiirlerini yayınlamıştır.

Alacahanlı âşıkların büyük çoğunluğunun hayat hikâyeleri ve eserlerinden örnekler Doğan Kaya (2009)'nın "Sivas Halk Şairleri" adlı beş ciltlik eserinde bulunmaktadır. Yine Kaya (2001), Yarım Ali hakkında bir makale yayınlamış ve birkaç şiirini tespit etmiştir.

Alacahanlı bazı âşıklar şiirlerini kitaplaştırarak sabitlemişlerdir. Ali Erbay, "*İki Cihanı Işıtan Muhammed Ali Nuru*" adlı bir şiir kitabı yayınlamıştır. Yeşilkale köyünden Bekir Akbulut ise ilk şiir kitabını "*Meyri*" adıyla, ikinci şiir kitabını ise "*Eyvallah*" adıyla yayınlamıştır. Eyvallah adlı kitabı Kübra Güney tarafından tez çalışması olarak çalışılmış ve daha sonra kitaplaştırılmıştır. Ayrıca Sivas İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Hüseyin Genç'in şiir kitabını yayınlamıştır.

Âşıkların tanıtımına katkıda bulunan şiir antolojilerinde de Alacahanlı âşıkların çok sayıda şiirine rastlamaktayız. Ruhsatî Eroğlu, Ümit Bilgin, Atilla Akbulut, Bekir Akbulut, Metin Dalkürek, Halife Bozbayır, Nizam Bozkurt, Hüseyin Kara, Musa Karakaş, Orhan Kızlarkayası gibi isimlerin antolojilerde çok sayıda

şairleri yayınlanmaktadır. Bekir Alim editörlüğünde belirli aralıklarda yayımlanan “Sivaslı Şairler Antolojisi-Güldeste”, “Şairler Seçkisi Şiir Antolojisi”; Hasan Coşkun’un “Peygamber Şiirleri Antolojisi”; Mukaddes Küren’in “Yaşayan Halk Şairleri Antolojisi”; Ozan Sinemî'nin “An-Der Şiir Antolojisi” bunlardan bazılarıdır.

Sonuç olarak; yazılı kültür ortamı akademik çalışmalarla, bireysel olarak çıkarılan kitaplarla, tez çalışmalarıyla ve antoloji çalışmalarıyla devam etmektedir.

2.4.8.3.Elektronik Kültür Ortamı

İletişimin çağın gereklerine uygun olarak radyo, televizyon, internet, DVD oynatıcı, MP3 çalar, bilgisayar gibi elektronik aygıtlar yoluyla yapıldığı ortam olarak tarif edilen (Boyraz 2010: 89) elektronik kültür ortamında Alacahanlı âşıkların bir kısmı aktif olarak yer almaktadır. İçinde bulunduğumuz teknoloji çağı, elektronik aygıtların kullanımına yatkın âşıkları da kendi tarafına çekmeyi başarmıştır. Asıl misyonları zaten çevresine seslenmek ve bazı konulara dikkat çekmek olan âşıklarımızın bu yöntemle kolaylıkla halka ulaşabiliyor olmaları onlara cazip gelmektedir. Teknolojinin gelişmemiş olduğu dönemleri düşünürsek, şu anda kısa bir sürede pek çok insana ulaşılabilir olması âşıkları elektronik kültür ortamından faydalanmaya itmiştir. Bazı âşıklar da tam tersi teknolojiye yatkın olmamalarından dolayı hâlâ elektronik ortamdan uzak durmayı tercih etmektedirler.

Elektronik kültür ortamının canlı olarak devam ettiği alanlardan biri televizyondur. Sivas'ta yayın yapan ve uydu aracılığıyla dünyanın neredeyse her yerine ulaşma imkânı olan televizyon kanalları kültürümüze sahip çıkmak adına âşıkların konuk olduğu programlar yapmaktadırlar. Alacahanlı âşıklardan Garip Metinî mahlaslı Metin Dalkürek böyle bir televizyon programında “*Ar Ordaymış*” adlı şiirini seslendirmiştir. Ayrıca Metin Dalkürek, sosyal paylaşım sitesi Facebook'taki kendine ait hesabında şiirlerini video, fotoğraf ve yazı yoluyla aktif olarak paylaşmaktadır. Dalkürek'in video paylaşım sitesi Youtube'de de Faruk Bilge ve Nermin Önbaş tarafından seslendirilmiş şiirlerinden oluşan videolar bulunmaktadır. Âşığın ayrıca şiir paylaşım sitesi “Antoloji.com”da yüzlerce şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri kendisinin yüklediğini belirtmektedir. Elektronik kültür ortamını en aktif olarak kullanan Alacahanlı âşıkların başında gelmektedir.

Bir diğerk âşık, Ruhsatî Eroğlu, 2003 yılında emekli olduktan sonra Sivas'ın yerel kanalı Sipas Tv'de "Âşıkların Dilinden" adlı bir âşıklık programını 4 yıl sunmuştur. Bu programda Sivas'ın pek çok âşığını konuk etmiş ve âşıklık geleneğinin tanıtılmasına hizmet etmiştir. Kendi söylemlerine göre bu programda konukları ön plana çıkarmak adına fazla aktif olarak yer almamış ve sunuculuk görevini yapmayı tercih etmiştir. Bazı bölümlerde kendi şiirlerini de okuma fırsatı bulmuştur. Ruhsatî Eroğlu'nun herhangi bir sosyal paylaşım sitesinde hesabı bulunmamaktadır. Yukarıda bahsettiğimiz teknolojiye yatkın olmama durumuna örnek teşkil etmektedir.

Bekir Akbulut da elektronik kültür ortamını aktif olarak kullanan âşiklardandır. Akbulut'un Facebook'ta kendine ait bir hesabı bulunmaktadır. Bu hesapta kendine ait şiirleri paylaşarak hitap ettiği halkla birinci dereceden etkileşim içine girdiğine şahit olunmuştur. Aynı şekilde, Kul Ümit mahlaslı Ümit Bilgin de Facebook'u aktif olarak kullanmaktadır. Kendine ait hesabında şiirlerini paylaşarak birinci dereceden etkileşim içine girmektedir. Ayrıca aynı sitede "Ümit Bilgin (Kul Ümit)- Kültür Bakanlığı Halk Şairi" adlı bir grup kurmuştur ve kendini tanıtmaktadır. Ümit Bilgin diğerk âşiklardan farklı olarak Ömer Korçum'un editörlüğünde (fon müziği eşliğinde) kendi sesinden şiirlerini kaydetmiştir. Bu kayıtları videolar halinde Facebook'ta paylaşmaktadır. Metin Dalkürek gibi yukarıda bahsi geçen şiir paylaşım sitesinde şiirlerini paylaşmaktadır.

Fakir mahlaslı Rıza Karahan'ın Youtube'a yüklenmiş bir adet videosu bulunmaktadır. Mersin'deki Canlar Müzik Evi tarafından yüklenen bu videoda Rıza Karahan saz çalarak "Ah O Boyu Devrilesi" adlı türküsünü icra etmektedir. Rıza Karahan'a ait "Bul Getir" adlı türkü ülke çapında üne kavuşmuş ve sanatçılar tarafından seslendirilmiştir. Bu eserler de internet ortamında bulunmaktadır.

Genç Ozan mahlaslı Erbay Ulupınar elektronik ortamda eser icrasında bulunan ozanlardandır. Facebook hesabı olan ozanın Youtube'de videoları bulunmaktadır. Ayrıca Ulupınar'ın "Ölüm Söylesin" adlı bir de türkü albümü vardır. Cd şeklinde çıkardığı bu albümde kendine ait şiirleri türküleştirerek söylediği görülmektedir.

Ceviz köyü ozanlarından Ali Erbay da “*Anadolu Aleviliğinde Kırklar Ceminin İçyüzü*” adlı bir albüm yapmıştır.

Günümüzde sayısız insanın kullandığı ve bir tür kişilik tanıtımı olma vazifesi gören sosyal paylaşım siteleri, video paylaşım siteleri, şiir paylaşım siteleri (Facebook, Twitter, Youtube, Instagram, Antoloji, Şiirkolik vb.) elektronik kültür ortamına hizmet etmektedirler. Teknoloji kullanımına yatkın bazı Alacahanlı âşıkların bu internet sitelerinde aktif olarak kendilerini tanıttıklarına şahit olundu. Diğer taraftan, vefat etmiş âşıkların bu ortamlarda yeteri kadar tanıtılmadığını da gördük. Sosyal ağ kullanımıyla ilgili daha detaylı bilgiler “*Alacahanlı Halk Şairlerinin Sosyal Ağdaki Yeri*” adlı başlıkta verilecektir.

2.4.9.Âşık Karşılaşmaları

Âşıklık geleneğinde âşıkların birbirlerini sınaması, güçlerini ölçmesi, belirli kurallar bünyesinde “âşık karşılaşmaları” adı altında yapılır. Karşılaşma; “En az iki âşığın irticalî olarak durumlarını, düşüncelerini, bilgi ve tecrübelerini sergilemek, dinleyenleri eğlendirmek veya birbirlerine üstünlük sağlamak için belirli kurallar çerçevesinde manzum olarak söyleşmeleridir.” (Kaya 2014: 450).

Karşılaşma yapan âşıkların sayısı 2 ilâ 6 arasında değişiklik gösterebilir. Genellikle 8’li ve 11’li hece ölçüleriyle yapılır (Kaya 2014: 451). Artun (2012: 91)’a göre; âşık karşılaşmalarına verilen adlarda kavramsal bir karmaşa mevcuttur. Karşılaşma terimine karşılık deyişme, söyleşi, atışma, tekellüm, bağlama gibi kelimelerin tümünün karşılaşmaları ifade ettiğini; fakat hangisinin hangi türü karşıladığının bir muamma olduğunu söylemektedir. Bu çalışmada ise Alacahanlı âşıkların bazılarının karşılaşmalara “deyişme” dedikleri tespit edilmiştir.

“Âşıklık geleneğinde atışmalar çok önemli bir yere sahiptir. Âşıklıkta ilk iş, ruh dünyasındaki değişikliği saza döküp topluluğa sunmaktır. İkinci iş ise âşığın tanınmış bir âşıkla karşılaşması, onu yenmesi “bağlaması” gerekliliğidir.” (Artun 2012: 91).

Karşılaşmalarda ortaya çıkan dörtlükler teknik ve mânâ yönünden zayıftırlar. Bunun sebebi karşıdaki âşığın dörtlüğüne uygun şekilde, ayağa uyarak hızlı bir biçimde cevap verilmesi gerekliliğidir. Nitekim âşıklar bunu yapabilmek için

mânâdan feragât etmek zorunda kalırlar. Âşıklar ayağı iyi takip etmeli ve verilen ayağa uyararak dizeleri meydana getirmelidir. Diğer âşığın kullandığı ayağı tekrar etmemeye özen göstermelidir, çünkü tekrara düşerse mat olacaktır.

Karşılaşmalar birinci âşığın normal düzende, koşma biçiminde bir şiire başlıyormuş gibi dörtlük oluşturmasıyla başlar. Birinci âşığın ilk dörtlüğünü “*abab*” kafiye düzeninde, verilen ayağa uygun olarak bitirmesinden sonra diğer âşık da aynı biçimde, heceye ve ayağa bağlı kalarak ilk dörtlüğünü söyler. Birinci âşığa sıra geldiğinde ilk dörtlüğünün devamıymış gibi “*ccb*” kafiye düzeninde, muhtevaya, heceye ve ayağa bağlı kalarak ikinci dörtlüğünü oluşturur. Aynı şekilde ikinci âşık da bunu tekrarlar. Sona gelindiğinde birinci âşık mahlasını tapşırarak son dörtlüğünü söyler. Karşılaşmanın sonuna geldiğini anlayan diğer âşık da aynı şekilde mahlasını tapşırarak karşılaşmaya son verir. İki âşık bu karşılaşmayı yaparken ayağa ve muhtevaya bağlı kalmak zorundadırlar.

Karşılaşmalar genellikle saz eşliğinde, belirli makamlara uyarak yapılır; fakat Alacahanlı âşıkların tespit ettiğimiz karşılaşmalarında herhangi bir enstrüman kullanılmamıştır. Bu da karşılaşmaların saz eşliğinde yapılmasının zorunlu olmadığını göstermektedir. 20. yüzyılda yaşamış Alacahanlı âşıkların karşılaşmalarından çoğuna ulaşamamaktadır. Ulaşılan karşılaşmalar ise âşık edebiyatıyla ilgili çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından tespit edilenlerdir.

İbrahim Aslanoğlu (2006: 351)’nin tespitlerine göre, Sarıpınar-Sekiliyurt âşıkları Emsalî, San’atî ve İcazet köy odasında sürekli atışarak konuşmaktaydılar. Bu atışmaların defterlere kaydedildiğini belirtse de, bu defterlere malesef ulaşamamaktadır. San’atî bir gün Ankara Radyosu’ndan davet alır ve Ankara’ya gitmek üzere yola çıkacakken Emsalî ‘yle karşılaşır. Emsalî nereye gittiğini sorunca Ankara’ya gittiğini söyler. Emsalî de “*Seni sınamak için çağırıyorlar. Önce benimle bir atış da gücünü görelim.*” şeklinde bir cümleyle onu atışmaya davet eder. Daha sonra söze başlarlar:

Emsalî:

Üç yüz altmış güvar on iki şehir

Binasını bilir misin San’atî

Üç yüz altmış ırmak boyalı nehir

Tuna'sını bilir misin San'atî

San'atî:

Cevaba hazırım Âşık Emsalî

Sene on ikiye hesap dediler

Üç yüz altmış damar âzâda mevcut

Aslımız balçıktan türap dediler

Emsalî:

Bir değirmen döner çarhında kan var

Otuz iki evran bir de yılan var

Can içinde cana kıyan bir can var

Anasını bilir misin San'atî

San'atî:

Beden bir değirmen âzâsı kandır

Otuz iki diş var nefis yılandır

Azrail de cana kıyan bir candır

Teberi elinde kasap dediler

Emsalî:

O nedir ki yere düzer yıldızı

O nedir ki gece eder gündüzü

O nedir ki bileğinden kırmızı

Kınasını bilir misin San'atî

San'atî:

Dağlar değil midir yerin yıldızı

Kara duman gece eder gündüzü

Meri keklük bileğinden kırmızı

Onun yuvasına harap dediler

Emsalî:

O nedir ki yerden göğe söyleyen

O ne kendi çalıp kendi oynayan

O ne **Emsalî**'yi âşık eyleyen

Sunasını bilir misin San'atî

San'atî:

İnsanlardır yerden göğe söyleyen
Dil değil mi her tarafa oynayan
Âşık **San'at** aşk oduna kaynayan
Hakk'tan geldi böyle cevap dediler

Alacahanlı âşıkların yaptıkları karşılaşmaların farkı satsız ortamda sadece sözle olmasıdır. Tespit edilen birkaç karşılaşma örneğinden biri de Yeşilkale köyünden Bekir Akbulut'un Şevki Kayaturan'la yaptığı “*Gel Sivas'ı Anlatalım*” adlı karşılaşmasıdır. Bu karşılaşmada deyişme kurallarına uygun olarak Sivas'ın pek çok özelliği anlatılmıştır.

GEL SİVAS'I ANLATALIM***Bekir Akbulut:***

Ruhsatî pîrimdir Kangal elinden
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey
Veysel'i yâd edek gönül dilinden
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Ruhsatî'yle aynı yerden su içtim
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey
Veysel'in gezdiği yerlerden geçtim
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Zaralı Halil'le bütün olmadan
Akarsu'dan çağlayarak dolmadan
Kızıltuğ'la Ali Çınar solmadan
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Ozan, âşık tarih şehri bilinir
Kaleye çık Sivas başka görünür
Uğruna can adı için verilir
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Bütünleşsin Pir Sultan'da deyişler
Zorba değil gönüllerde bey işler
Kolay değil bugün bile zor işler
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Çifte Minare'de, Gök Medrese'de
Selçuklu'dan izler vardır her yerde
Balıklı Kaplıca dermandır derde
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Ozanların hası, pîri bak bizde
Sefil Selimî'yi anarken özde
Ozanlar diyârı söylenir sözde
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Sivas cumhuriyet bir kültür şehri
Kızılırmak yurdun en uzun nehri
Yiğido sevdandan ver içer zehri
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Çalarken sazına veriyor düzen
Şarkışla'da doğmuş o Sarısözen
Özen gardaş özen bunlara özen
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Yüzölçümü ile ikinci ildir
Gardaş derken onu tanıtan dildir
Seksen bir vilayet içinde güldür
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Unutulmaz ozanların yeridir
Şemsi Sivasî'de saklı pîridir

Abdülvahap Gazi gönül eridir
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Güçük Minare'den, Taşhan'a kadar
Kurşunlu Hamam'dan sıcak su akar
Sevdası gurbette yüreğim yakar
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Emsalî feryâdı ayrı bir çağır
Minhacî diyerek kaleden çağır
Ali İzzet sözde kalemde ağır
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Kartpostal gibidir kışına bakın
İlçeler içinde Ulaş en yakın
Dünyayı dolaşan görüyor farkın
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Meslekî'yi bilen yoktur sanırım
Seyit Yalçın Hakk'a âşık tanırım
Talibî, Serdarî kimdir bilirim
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Madımak çorbası, Sivas Kebabı
Onu yemenin de farklı âdâbı
Sılayı ziyaret çoktur sevabı
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Velî'yi sürgüne salmış paşalar
Kul Himmet'le nice yollar aşalar
Eflatun Cem Güney gibi çoşalar
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Kadı Burhanettin, şair atanı
Devlet kurmuş başkent yapmış vatani
Abdulahap Gazi burda yatani
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Şükrü Akkaya'yı atma yabana
Halil Rifat Paşa gitmiş tabana
Aşirete selam olsun obana
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Medreseler, Ulu Cami ilimin
Sevdasıdır bülbül gibi dilimin
Plakası elli sekiz gülümün
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Vali Muammer içirmiş bade
İsmail Hakkı'dır İhramcızâde
Bekir hep bunları eder ifade
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Kayaturan şaha kalktı burası
Kongrenin atam dedi sırası
Yiğidom mert soğuk olur havası
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bir diğer karşılaşmada, Metin Dalkürek pîrim dediği ve usta olarak kabul ettiği Dursun Güneş'le tasavvufî bir örnek verirler. Yine Garip Metinî mahlaslı Metin Dalkürek, Esat Engin adlı bir ozanla atışma yapar. Bu karşılaşmalar şu şekildedir:

KARŞILAŞMA -I- (Dursun Güneş-Metin Dalkürek)

Dursun Güneş:

Ne olur sevdiğim bir selam gönder
Selamun aleyküm, aleyküm selam

Bak devrana girdi şems ile kamer
Selamün aleyküm, aleyküm selam....

Garip Metinî:

Allah'ın selamı dostlara olsun
Selamun aleyküm, aleyküm selam
Muhabbetler dilden gönüle dolsun
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Dursun Güneş:

Şam ile Bağdat'a yükselen duman
Meydana çıktı da bak bir Nevcivan
Gittikçe yükselir güttüğün davan
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Garip Metinî:

Şam ile Bağdat'ı karıştı yazık
Yahudi İslam'la vuruştı yazık
Kur'an-ı Kerim aş olmalı azık
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Dursun Güneş:

Meydanda dolaşır deccal ordusu
Mehdi Resûl'dandır onun korkusu
Seyir ediyorum şeb-i arusu
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Garip Metinî:

Etrafı sarmışlar haydutlar böyle
Müslümanın hâli ne olur söyle
Ruh sahiblerinin gönlünü eyle
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Dursun Güneş :

Seher vakti cemalini göreyim
El atıp da saçlarımı öreyim
Sen benim şirinim huri meleğim
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Garip Metinî:

Seher vakti çık da gel ordun ile
Deccalleri yık da gel ordun ile
Hâlimize bak da gel ordun ile
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Dursun Güneş:

Ol selamun kavlen min rebirrahim
Allah kullarına eyliyor rahim
Ali Haydar der ki ezeli payım
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Garip Metinî:

Önce selam deyip baştan vermiştik
Mevlâ'nın kelamıyla ceme girmiştik
Garip Metin muhabbetler dermiştik
Selamın aleyküm, aleyküm selam

KARŞILAŞMA –II- (Esat Engin- Metin Dalkürek)**Garip Metinî:**

Âşığın kendine sordum bir kere
Dedi yürek yaram görülmez sırdır
Çileli halini gördüm bir kere
Dedi âşık gönlü girilmez surdur

Esat Engin:

Kerem olmazsan Aslı görülmez
Varlığı çok latif renksiz bir nurdur
Her yerde karşında bil ki sofranda
Ekmeğin aşında lokmanda vardır

Garip Metinî:

Ataşına yanda külün gül olsun
Kerem gibi anda Aslı'n kul olsun
Korkuya bakılma çünkü sen gülsün
Aslını bildiğin maşuğun yârdır

Esat Engin:

Mihmanı Hakk olan Kur'an konuşur
Bülbül güle konup bağda dolaşır
Musa-yı didarla Allah konuşur
Âlem-i ervahın haliki birdir

Garip Metinî:

Âyet süre furkan aleminde ki
Yüz on dört erkan keliminde ki
Yazmış lehv-i mahfuz kalemindeki
Bunları yazdıran sultanı vardır

Esat Engin:

Mânâ sırlarını etmezsen zahir
Kâmil-i mükemmil erbâb-ı tahir
Salih amel ile olasin mahir
Gizli ibadetler her zaman kâdır

Garip Metinî:

Gösterişe gelme yapma aşikâr
Riyadan uzak dur eğleme şikâr
Garip Metin böyle kendine şaşar
Gizli o ibadet gafile zordur

Esat Engin:

Esat Engin ârif seyri illallah
Dört unsuru okur bak kulhuvallah
Velayet nübüvvet şehri Rasullah
Esaret zinciri kırılmış hürdür

Yukarıda verdiğimiz örneklere bakarsak Alacahanlı âşıkların karşılaşmalarının teknik ve muhteva açısından güçlü olduğunu görürüz. Bu karşılaşmaların hiçbirinde saz kullanılmamıştır. Emsalî ve San'atî'nin karşılaşmalarının güçlü olması onların irticalî yönlerinin ne denli güçlü olduğunun ve tecrübeli âşıklar olduklarının kanıtıdır. Diğer bahsi geçen karşılaşmalarda saz olmamasından dolayı âşıkların düşünme süreleri daha uzamıştır diye düşünüyoruz. Nitekim, bu karşılaşmalar âşık meclisinde değil, arkadaş ortamında, sohbet

ortamında yapılan karşılaşmalardır. Bu durum da onların daha rahat ve süreyi daha uzun kullanarak dörtlük terennüm etmelerine fayda sağlamıştır. Böylelikle diğer karşılaşmalardan daha güçlü atışma örnekleri meydana gelmiştir.

3. BÖLÜM

ALACAHANLI HALK ŞAİRLERİNİN HAYAT HİKÂYELERİ VE ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER

Bu bölümde çalışmamızda yer alan Alacahan ve köylerinde doğmuş 33 halk şairinin hayat hikâyeleri ve şiirlerinden örnekler verilecektir. Görüşme gerçekleştirilen halk şairlerinin şiirlerini nasıl, niçin yazdıkları kendi ağızlarından aktarılarak dipnotlarda belirtilmiştir. Halk şairleri ad ve soyadlarına göre, şiirleri ise başlıklarına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Çalışmada yer alan halk şairleri ve şiirleri şunlardır:

1-Abdurrahim Doğan (Fahimî)

- 1.1. *Derd-i Yâre Arz-ı Hâl*
- 1.2. *Düşün*
- 1.3. *Ecel Geldi N'idersin*
- 1.4. *Et Yemez Hazretleri'ne Arziyye*
- 1.5. *Felek*
- 1.6. *Haydar*
- 1.7. *Ne Cihettir*
- 1.8. *Yâ Hû*

2-Abdurrahman Dursun (San'atî)

- 2.1. *Âşık Derdimend'e*
- 2.2. *Buyurun*
- 2.3. *Elifname*
- 2.4. *Gider*
- 2.5. *Hacı Said Efendi*
- 2.6. *Olmayınca*
- 2.7. *Sivas Methiyesi*
- 2.8. *Usandım*
- 2.9. *Vardır*
- 2.10. *Vurgunum*

3-Ahmet Başer (Başer)

3.1. *Diye diye*

3.2. *Efendim*

3.3. *Gönül*

3.4. *İrfanımız Var*

4-Ali Beşiktepe (İcazet)

4.1. *Abidin Oğlunun Destanı*

4.2. *Alat-Alapaça*

4.3. *Bıraktı Gitti*

4.4. *Deli Gönül*

4.5. *Fareler Destanı*

4.6. *Gara Gocuklu Asger*

4.7. *Gel*

4.8. *Gelenece*

4.9. *Gidiyom*

4.10. *Gözlerin*

4.11. *Guluncak*

4.12. *Hamal Çayı-Abdurrahman Bey*

4.13. *Hazreti Ali'nin Methi*

4.14. *İmansız*

4.15. *Kabir Taşına Doğru*

4.16. *Kara Kış Ayı*

4.17. *Karı Koca Destanı*

4.18. *Kıbrıs Destanı*

4.19. *Kore Hatırası*

4.20. *Kömür Gözlüm*

4.21. *Sevdiğim*

4.22. *Yaşasın 15 Mayıs-Yüce Atatürk*

5-Ali Bozkurt (Yarım Ali)

5.1. *Düştük*

5.2. *Elhamdülillah*

5.3. *Sensin*

5.4. *Vatan*

6-Ali Erbay (Erbay)

- 6.1. Acılar*
- 6.2. Malına mı Güvenirsin?*
- 6.3. Ne Deyim?*
- 6.4. Oku Oku*

7-Atilla Akbulut (Batınî)

- 7.1. Affet Sultanım*
- 7.2. Anam*
- 7.3. Benim Vatanım*
- 7.4. Duran Utansın*
- 7.5. Geldim*
- 7.6. Hilâle Düştü*
- 7.7. İnşallah*
- 7.8. Sarıl Hakk İpine*
- 7.9. Seslen Şehidim*
- 7.10. Sığın Yüce Ekber'e*
- 7.11. Şaştık Yine*
- 7.12. Şems*
- 7.13. Türklük Ademiyettir*
- 7.14. Yârime Benzer*
- 7.15. Yavaş Yavaş*

8-Bekir Akbulut (İhlasî)

- 8.1. Bayram*
- 8.2. Çanakkale Türklerin Ruhudur Gururudur*
- 8.3. Dilse de Beni*
- 8.4. Dünya Acı*
- 8.5. Düşün*
- 8.6. Geçti Aklımdan*
- 8.7. Görmedim*
- 8.8. Helâl Kazanmak*
- 8.9. Kârı Ne*
- 8.10. Meyri*
- 8.11. Nedense*

- 8.12. *Nevrûz*
8.13. *Okusaydık*
8.14. *Oruç*
8.15. *Sevgi*
8.16. *Şair*
8.17. *Ulubatlı Bağırır*
8.18. *Yel Eser*
8.19. *Yeşilkale*
8.20. *Yuh Deyin*
8.21. *Zaferin Şafağında*
8.22. *Karşılaşma: Gel Sivas'ı Anlatalım (Bekir Akbulut – Şevki Kayaturan)*

9-Dursun Hoca

- 9.1. *Devran Ediyor*
9.2. *Var İdi*

10-Ebubekir Bozhöyük

- 10.1. *Hacı Bayram*
10.2. *Ordayım*
10.3. *Oruç Geliyor*
10.4. *Saman Değişti*
10.5. *Sevgilim Gel Gel*
10.6. *Şanlı Polise*

11-Erbay Ulupınar (Genç Ozan)

- 11.1. *Çile Benim*
11.2. *Kardelen Akı*
11.3. *Yeter*

12-Halife Bozbayır

- 12.1. *Akçamağara Köyüme*
12.2. *Akılsız Başın*
12.3. *Ayrı*
12.4. *Bayrağım*
12.5. *Çöz Bilmeceyi*
12.6. *Düşme Delalete*

- 12.7. İbret*
12.8. Kaçmak İstiyor
12.9. Kır Çiçekleri
12.10. Kırk Sene
12.11. Mesnevi'den Gönlüme
12.12. Müstehakın Neyse
12.13. Nasihat
12.14. Ne Buldum
12.15. Ney'in Feryadı
12.16. Söz İle Beni
12.17. Yedi Nokta İki
12.18. Yıkılmışlar
12.19. Yunus Gibi
12.20. Zamanı Öldürdük

13-Hasan Fehmi Arısoy (Kusurî)

- 13.1. Bakar*
13.2. Dost Olanlar
13.3. Engin Ol
13.4. Güzeldir

14-Hatice Otugüzel

- 14.1. Mahmut'un Ardından*
14.2. Yusuf'un Ardından

15-Hayati Bilgin

- 15.1. Acarlar*
15.2. Akraba
15.3. Allah'ım
15.4. Bayrağım
15.5. Can Verdik
15.6. Dedelerimize Kendimi Şikâyet
15.7. Dürüstlük
15.8. Gider
15.9. Gitti

- 15.10. Hacı Hasan Dedemize*
15.11. Kendime Nasihat
15.12. Kıyamet Kapıya Dayandı Gayrı
15.13. Mescid-i Haram'a
15.14. Resûlullah'a Selam
15.15. Ruhsatî'ye Arz-ı Hâl
15.16. Sivas
15.17. Umre Hatırası
15.18. Usandım
15.19. Uyuma Dost
15.20. Yâ Rab

16-Hüseyin Genç

- 16.1. Alacahan*
16.2. Bağdat
16.3. Bağdat'ın
16.4. Bahar
16.5. Balı Özledim
16.6. Büyük Oda
16.7. Güz
16.8. Hayranım
16.9. Kars'tan Gelen Âşıklara Hitap
16.10. Köylü
16.11. Köyliye Doğrudan Destek Yardımı
16.12. Muhannet
16.13. Satar mı Bilmem
16.14. Türkiye'm
16.15. Vasiyet
16.16. Yaktı Savuştu
16.17. Yaktın Nar Ettin
16.18. Yaşlılık
16.19. Yayla Yolları

17-Hüseyin Kara (Karanî)

- 17.1. Alınmaz İmiş*
- 17.2. Benzer*
- 17.3. Bu Dünya*
- 17.4. Şu Bizim Halk*

18-Hüseyin Şengül

- 18.1. Alacahan*
- 18.2. Bir Garip Musa*
- 18.3. Dilber Sözleri*
- 18.4. Höbek Köyüne Varınca*
- 18.5. Mekân Kılan*
- 18.6. Muharrem*
- 18.7. Niyaza Geldim*
- 18.8. Seceren Sırayla*

19-Memiş Eroğlu (Âşık Memiş)

- 19.1. Allah*
- 19.2. Antepli Aliye Gelin Destanı*
- 19.3. Başka Başka*
- 19.4. Bazı Güzel*
- 19.5. Bozguncu*
- 19.6. Cirit Destanı*
- 19.7. Çaresiz*
- 19.8. Çile*
- 19.9. Duysana Gönül*
- 19.10. Ferah Ferah*
- 19.11. Geçiyordum Elinizden*
- 19.12. Haydi Oğlum Kıbrıs'a*
- 19.13. İntizar*
- 19.14. Kalmadı*
- 19.15. Kuzular*
- 19.16. Ne Dersin*
- 19.17. Söyle Doktor Bey*

19.18. Umut Kesmemek

19.19. Yâr Bana

20-Metin Dalkürek (Garip Metinî)

20.1. Adımız İslâm'dır Soy İsmimiz Türk

20.2. Alacahan Şirin Beldem

20.3. Anam

20.4. Ar Ordaymış

20.5. Bir Gelin Gördüm

20.6. Dağında Dağında

20.7. Es-selâm Bacım

20.8. Garip Metinî'yim

20.9. Gel Oğul Oğul

20.10. Haberin Yok Vefasız

20.11. Hikmet Sırrı Derin Mânâli

20.12. Kaşım Namus Gözüm Namus

20.13. Kerem Eyledi

20.14. Kervanım

20.15. Kur'an O Ruhtur

20.16. Külde Be Hey Bülbül

20.17. Muhabbet Özüyle Çeker Ârifler

20.18. Öğretmenim

20.19. Üzme Beni

20.20. Yoruldum

20.21. Karşılaşma-I: Selamün Aleyküm (Metin Dalkürek – Dursun Güneş)

20.22. Karşılaşma-II (Metin Dalkürek- Esat Engin)

21-Musa Karakaş

21.1. Alevî Kızılbaşım

21.2. Alevîyiz

21.3. Ali'siz Alevî Olur mu?

21.4. Eyvallah

21.5. Garip Musa

21.6. Neden Ayırırlar

21.7. Trab Ol

22-Mustafa Turgut (Emsalî)

22.1. Almışız

22.2. Arz-ı Hâl

22.3. Be Hey şık

22.4. Benim ektiğimi Bir Allah Bilir

22.5. Biz

22.6. Daha Neyim Kaldı Dr-ı Dünyada

22.7. Derler Bize

22.8. Fakirlik

22.9. Fareler

22.10. Gönlümün

22.11. Havai Ceht Etme Be Hey Divane

22.12. Kim Verdi

22.13. Kur'an

22.14. Mecazî Aşk

22.15. Selam Söyle

22.16. Sen N'olacaksın

22.17. Ucundan

22.18. Yanağına

22.19. Yr Olmaz İmiş

22.20. Zavallı

23-Mükremin Albayrak

23.1. Hor Görmeyin İnsanları

23.2. Yaş Kemâle Erdiğinde

24-Necmettin Dalkürek

24.1. A'yi öğrenmeden B'yi Bilemen

24.2. Âşık'ın Gözüyle Tabiattaki Sivas

24.3. Fecrin Altın Sarrafıdır

24.4. Her Zerre Yönelmiştir O'na

25-Nizam Bozkurt

25.1. Alevîdir

- 25.2. *Bahar*
25.3. *Devriye*
25.4. *Dışlık*
25.5. *Din ve Kerbelâ*
25.6. *Divan*
25.7. *Garip Musa*
25.8. *Hünkâr Hacı Bektaş Veli*
25.9. *İnsan*
25.10. *Kar ve Kış*
25.11. *Köyüm*
25.12. *Ozan*
25.13. *Özledim*
25.14. *Sonbahar*
25.15. *Tarık*
25.16. *Turnalar*
25.17. *Yaz Akşamı*

26-Orhan Kızılarkayası

- 26.1. *Babaya Cevap*
26.2. *Bağışlasın Yaradan*
26.3. *Bu Vatan Bizim*
26.4. *Çanakkale Geçilmez*
26.5. *Dilim Dönsün Huzurda*
26.6. *Gardaş Tut Elimden Gidek Sivas'a*
26.7. *Gurbetin Çilesi Zor Biliyorum*
26.8. *Gülsün Çocuklar*
26.9. *Kelebeğin Kanadında Desensin*
26.10. *Kirpiğim Ok Desen*
26.11. *Köpeği İnsandan Sayan Utansın*
26.12. *Kul Yavaş Yavaş*
26.13. *Oku Yavrurum*
26.14. *Toz Eyle Aşkın Yeline Beni*
26.15. *Türk'ün Son Yurduna Türkiye Dedik*

- 26.16. *Üç Adım Öteni Göremeyesin*
26.17. *Veysel Hoca'nın Marifetleri – I*
26.18. *Veysel Hoca'nın Marifetleri – II*
26.19. *Veysel Hoca'nın Marifetleri – III*
26.20. *Veysel Hoca'nın Marifetleri - IV*

27-Reşit Çelik

- 27.1. *Alacahan*
27.2. *Bir Akşam Üstü*
27.3. *Dostum*
27.4. *Dön Yaylaya*
27.5. *Dünya Hâli*
27.6. *Düşünür Oldum*
27.7. *Eskidendi*
27.8. *Gardaş*
27.9. *İnşallah*
27.10. *Kızım*
27.11. *Köylü Kadını*
27.12. *Küsenler mi Var*
27.13. *Olabilsen*
27.14. *Öyle Bakma*
27.15. *Şoför Arkadaş*
27.16. *Türkiye'm*
27.17. *Türk'üm*
27.18. *Yaz Gayrı*

28-Rıza Arısoy

- 28.1. *Ehl-i Beyt'in Yiğitleri*
28.2. *Eski Bayramlar*
28.3. *Giderin*
28.4. *Gurbete Düştüm*
28.5. *Medet Allah*
28.6. *Mevlânâ*
28.7. *Meydanımızda*

28.8. Selam Götür

28.9. Ulaştır

28.10. Verdik

28.11. Yine Hünkâr'ım

29-Rıza Karahan (Fakir)

29.1. Ah O Boyu Devrilesi

29.2. Beni

29.3. Bul Getir

29.4. Hayâl

29.5. Tez Gelsin

30-Ruhsati Eroğlu (Eroğlu)

30.1. Ağustos Ayı

30.2. Bebeğe Sesleniş

30.3. Ben

30.4. Benzer

30.5. Böyle Nereye

30.6. Çanakkale

30.7. Dağlar

30.8. Davet

30.9. Dereboğaz

30.10. Dolandım

30.11. Fındıkpınarı

30.12. Hesap Serbest

30.13. Hoşgeldin Şoray

30.14. Nüfusçu Bey

30.15. Oğlum

30.16. Oğul

30.17. Perişan

30.18. Ruhsatî

30.19. Sevgiliye Çağrı

30.20. Taşlama

30.21. Tekin

30.22. Türklük Destanı

30.23. Unutma

30.24. Yeter Uyan

31-Salih Çelik

31.1. Bayramımız Var

31.2. Birsin Türkiye'm

31.3. Geldim

31.4. İşte Geldik Gidiyoruz

31.5. Kara Gözlüm

31.6. Nereden Geldi

31.7. Nevrûz

31.8. Nohut

31.9. Oğluma Nasihat

31.10. Örnek Alın

31.11. Sivas'tan Manzaralar

32-Ümit Bilgin (Kul Ümit)

32.1. Anlamadı Yâr Beni

32.2. Bu Gece Aklımın Aramı Açtım

32.3. Canan

32.4. Daha İyiydi

32.5. Destegül-I

32.6. Destegül-II

32.7. Gamlı Hicrinden Geçer

32.8. Haber Ver

32.9. Hasretimi Al Kanıma Buladım

32.10. Hayır Yok

32.11. Hoş Olan Gelsin

32.12. Koy Beni

32.13. Ne İzan Bilir

32.14. Ne Yazar

32.15. Saydılar Beni

32.16. Sızan Bozuldu

32.17. Umru Duymaz Deyyusun

32.18. Usandım

32.19. Yârenler

32.20. Zay Olur

33-Yusuf Karacakale

33.1. Bahçeliyurt Köyüm

33.2. Barışça Kardeşçe

33.3. Ben Köyümü Çok Özledim

33.4. Görmez Duymaz Bizi Yöneticiler

33.5. Sende Varıken

33.6. Senin Yüzünden

33.7. Yürekten

3.1. ABDURRAHİM DOĞAN (FAHİMÎ)

1853 yılında Kangal'ın Alacahan beldesinde doğan Fahimî'nin asıl adı Abdurrahim'dir. Nüfus Müdürlüğü kayıtlarında Abdurrahim Doğan olarak geçmektedir. Babasının adı Hacı Osman, annesinin adı Fatma'dır. Sülâlesi Hocalar olarak bilinir; çünkü dedesi Hacı Hasan Efendi başta olmak üzere babası Hacı Osman Efendi, amcası Ömer Hulusi Efendi medrese eğitimi görmüş, dinî-itikadî ilim dersleri veren önemli âlimlerdir. Fahimî'nin sülalesi Hacı Hasan Efendi zamanında Malatya'nın Kömürhan beldesinden 19. yüzyılda Alacahan'a göç ederler. Hacı Hasan Efendi daha sonra çeşitli sebeplerle İstanbul, Mısır, Suriye ve Şam'daki medreselerde eğitim görmüş ve eğitim vermiştir.

Fahimî hakkındaki en kapsamlı çalışmayı yapan İsmet Çetin, soyadı kanunundan sonra Alacahan'da yaşayan sülalenin devamının Doğan, Bilgin ve Erdem soyadlarını aldığını belirtmektedir (Çetin, 2010: 6). Sülalenin diğer bölümü Altınyayla'ya göç etmiştir. Çalışmamızda bahsi geçen âşıklardan Hayati Bilgin de Hacı Hasan Efendi soyundan gelmektedir.

Fahimî, yeşil cübbeli, yeşil sarıklı, kısa boylu olarak tasvir edilmektedir. Kur'an hocalığı yapan şair, dinî-itikadî açıdan bilgilidir (Çetin, 2010: 6). Fahimî, Alacahan'da Kaynar Hoca olarak tanınmaktadır ve hâlen yörede dinî kimliğinden dolayı büyük saygı görmektedir.

Düzenli bir eğitim gören şair, Alacahan'da bulunan okulda öğretmenlik de yapmıştır. Fahimî, Nakşibendî tarikâtine mensuptur; fakat Çetin(2010: 15)'e göre tek tarikât düşüncesinde değildir ve şiirlerinde diğer tarikât önderlerinden de övgüyle bahsetmiştir.

Aruz vezniyle şiirler yazmakla birlikte, heceli şiirleri de mevcuttur. İki yüz elli şiiri tespit edilmiştir. Gazel, murabba, mersiye, ilahi türlerinde şiirler yazmıştır. Şiirleri ağırlıklı olarak dinî-tasavvufî yöndedir. Milli mücadele yıllarını, devrin padişahlarını, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu da şiirlerine yansıtarak tarihe şahitliğini göstermiştir (Kaya 2009: 305).

Fahimî, mezar taşındaki bilgilere göre 13 Ocak 1933 yılında vefat etmiştir. "Fahimî'nin ölümüyle ilgili aynı aileden Hayati Bilgin'nin anlattığı rivayette;

“Fahimî hasta yatağındaiken, kendi cenaze namazını kıldırarak kişinin gelmekte olduğunu söyler. İçeriye, amcazâdesi olan Sivas’ın Altınyayla ilçesine bağlı Tahyurt köyünden Hacı Said Efendi girer. Abdurrahim Fahimî’nin ölümünden sonra, Hacı Said Efendi hem cenaze namazını kıldırır hem de mezar taşı kitâbesini yazar...” Fahimî vasiyetinde; “*Ben öldükten sonra mezarıma taş koysunlar, toprağımdan alsınlar, hastalığa em olur.*” demiş. Ölümünden sonra mezarından alınan toprak , tuza katılmak, ya da suda ezilmek suretiyle koyunlara yedirilir ve boçça olan koyunların gözleri iyileşir. Toprağın alınmasından sonra, toprak alınan yere mezarın çökmemesi için taş konulmaktadır.” (Çetin 2010: 18-19).

DERD-İ YÂRE ARZ-I HÂL [1.1]

Zümre-i hûbanda bir suna gördüm
Yitirdim kendimi gönlümü virdim
Cümle evliyâdan temennâ gördüm
Şimdi de zâtına geldim derd-i yâr

Zâtını hem kutb-ı evliyâ tıydum
Ol sebebdan sana arz-ı râh kıldım
Ol yârin yaktığı ateşe girdim
Hem sana ricaya geldim derd-i yâr

Nice dertli sana dermana gelür
Devâsız dertlere şifâ-yâb olur
Kapuna gelenler hiç boş mu kalur
Himmet-i uzmâyâ geldim derd-i yâr

Gice gündüz hasretine yanarım
Hep ehl-i nüfustan himmet umarım
Gözlerimden akar hicrân-ı kanım
Zâtına ihsâna geldim derd-i yâr

Bu ateş-i aşka pervâne oldum
Vuslât-ı yâr için ihsâna geldim

Hem ism-i gedâyı *Fahimî* virdim
Zahmine devâyâ geldim derd-i yâr (Çetin 2010: 249)

DÜŞÜN [1.2]

İnanma ey gönül fâni dünyaya
Ahirete göç eden mevtâyı düşün
Rızkı taleb kılma masivâyı Allah'tan
Rezzâk-ı hakîki Mevlâ'yı düşün

Hevâ-yı nefis ile gafletde kalma
Şöhret bulam diye vebale dalma
İnsan-ı kâmil ol cehl ile olma
Dâra çık menzil-i ukbâyı düşün

Hakîki mahbûba âşık ol dilden
Fenâfillâh olup geç cân u maldan
Mürşid-i kâmilin dâmın tut elden
Pîrim Abdulkâdir Hoca'yı düşün

Hile hud'a kılma din kardaşına
Her ne hile kılsan gelir karşına
Sehâvet tacını urun başına
Hakk'ı haset kılma masvâyı düşün

Akar gözyaşı çeşmin yakar kıl
Pervâneler gibi şemi yâr bil
Alçat it gönlünü âh-ı seher kıl
Yerlere yüz süren ulemâyı düşün

Malı bütün nef' eylemez ol yirde
Kalbin selimle zâhirde seyrde
Kâmil it imânın şer'i tut elde
İhlâs ile bulurlar ol câyı düşün

Ey *Fahimî* gümrâh olma avâre
Gark-ı isyan oldun derde bul çare
Nefs-i emmâreyi bağla var yâre
Güle âh eyleyen şeydâyı düşün (Çetin 2010: 245)

ECEL GELDİ N'IDERSİN [1.3]

Gelenler n'oldu ey can
Çekildi yola kurban
Buldu kimse aman
Ecel geldi n'idersin

Mal yanında vefa
Yoktur kamusı hevâ
Azık lâzım mutlaka
Ecel geldi n'idersin

Niceler bâki sandı
Segirüp yolda kaldı
Hayfâ diyerek öldü
Ecel geldi n'idersin

Vâr-ı dünyaya kalma
Bâki kalırım sanma
Cümle hevâ inanma
Ecel geldi n'idersin

Kimseye kurma tuzak
Kendini düşün ey ahmak
Hak yolu doğrudur bak
Ecel geldi n'idersin

Nushumu dinle ey can
Sözüm doğrudur ayan
Kanıdır iş bu cihan
Ecel geldi n'idersin

Namın sarayın hayın
Kalmaz birinde payın
Duyulmaz hay huyun
Ecel geldi n'idersin

Dünyayı baki sanma
Önünce gider kanma
Tuzak kurar inanma
Ecel geldi n'idersin

Kesilir kıyl u kâlin
Vârisler alır malın
Soran olmaz ahvâlin
Ecel geldi n'idersin

Anılmaz olur ismin
Toprakta kalır cismin
Çürür nazenin resmin
Ecel geldi n'idersin

Târîk-i hakikâten şaşma
Ayıl dûzâha düşme
Dünyadan gafil göçme
Ecel geldi n'idersin

Gafil hevâya dalma
Gemin girdaba salma
Uyan uykuda kalma

Ecel geldi n'idersin

Azıksız yola düşme
Karanlık yolda şaşma
Şem'a yak çâha düşme
Ecel geldi n'idersin

Dünyada sen garip ol
Yahut kendin yolcu bil
Nefsin kubur ehli kıl
Ecel geldi n'idersin

Ey *Fahim*-i divane
Kondun küçük bu hâne
Çalış eriş irfâne
Ecel geldi n'idersin (Çetin 2010: 224)

ET YEMEZ HAZRETLERİ'NE ARZİYYE [1.4]

Bir mâh-ı tabâna gönül düşürdüm
Kapuna ihsâna geldim Et Yemez
Yandım ateşine kendim şaşırdım
Derdime dermana geldim Et Yemez

Ol esmâ-i hayy-ı Hudâ hakkıçün
İki cihânda rahnumâ hakkıçün
Ya'ni Muhammed Mustafa hakkıçün
Ol nutk-ı dürdâne geldim Et Yemez

Çâr-ı yâr ol bâ-sefâ hakkıçün
Hem ehl-i beyt-i Mustafa hakkıçün
Hasan Hüseyin Zeynel-âbâ hakkıçün
Bu gamdan ferhâne geldim Et Yemez

Eğer sen Horasan erinden isen
Zümre-i evliyâ serinden isen
Bağçe-i sa'dât gülünden isen
Himmet-i himâyene geldim Et Yemez

Fahimî gedâdır arz-ı hâl isen
Zâtından himmeti bî-nihâ uman
Eğer murâdımı virirse Süphân
Bil ki kurban ile geldim Et Yemez (Çetin 2010: 252)

FELEK [1.5]

Açılıp bu gönlüm hiç şâd olmadı
Ateş-i firkatten azat olmadı
Hem devran-ı felek lütuf kılmadı
Çarh-ı aks ettirme ihsân kıl felek

Bu dîdemden akan kan ile hicran
Gözükmez gözüme mal ile evtan
Vuslat-ı dildâra bulmadım imkân
Vasl-ı yâr ile kalbim ferhan kıl felek

Çok mu gördün bir güzeli vermedin
Çeşmimin yaşına insaf kılmadın
Âşıkım ahımdan ibret almadın
Mürg-i dil-i yâre mihman kıl felek

Gönlüm sevdasından bî-karâr oldu
Ol yârin hasreti ömrümü aldı
Hem gam-ı Mecnûnî hem sebak kırdı
Daim mahzûn itme şadan kıl felek

Gülistan içinde bir gül-i hemrâ
Ol mah cemalliye oldum aşına

Fahim'in zahmına gel sen kıl deva
Dertten kurtulmağa imkân kıl felek (Kaya 2009: 306)

HAYDAR [1.6]

Ol nâr-ı aşk içre ben yana geldim
Anka gibi âh u figâna geldim
Himmet-i âline ihsana geldim
Vâcib-i Ta'alâ'nın aslanı Haydâr

Bir harb-i azimde sahâbe kirâm
Ateş elinden oldu cümle perişân
Bir sahr-ı kibiri tuttun ey sultan
Çıkardın bir âb-ı revânı Haydâr

Kıyamete kadar havfin çekilir
Duyan münafiğın beli bükülür
Ehl-i iman sana imdada gelir
Cümle dertlilerin dermanı Haydar

Meydan içre tığ-ı üryan ederdin
Düşmanın bağırını büryan ederdin
Irk-ı küfrü kırıp noksan ederdin
Velâyet tahtının sultanı Haydar

Fahimî gedadır kapında kulum
Cedd-i âlem Zeyne'l-âbâdır benim
Cümle düşkünlere yetişen pîrim
Rahm et bana cânım cananı Haydâr (Çetin 2010: 248)

NE CİHETTİR [1.7]

Anadan ger gözsüz doğsa bir amâ
Bilmez reng-i eşyâ ne kıbaldadır
Aşk hâlini ehl-i aşk olandan sor

Sûfi bilmez âşık ne faildedir

Ateşe yanmayı pervaneden sor
Saki arar isen meyhaneden sor
Ehl-i ilmi kim dershaneden sor
Balık nârı bilmez ne hısaldadır

Mezbelede görse bir kokmuş leşi
Karganın gülşende olur mu işi
Mürşid-i kâmilî bilmez her kişi
Ancak ehli bilir ne kemaldedir

Humârı gülşene koysan dal kırar
Yular olmasa gül koymaz yolar
Sekrandan yol sorsan adama güler
Şeyda bilir gülü hangi daldadır

Âyineye bakan nefsinî görür
Kâmile taş atan kendüye vurur
Cevâhir kıymetin cevâhirci bilür
Bilmez hamal altun ne ayardadır

Gülün etrafında diken çok olur
İnsan-ı kâmile atan çok olur
Handa dost düşman yatan çok olur
Ağyâr bilmez nefsi ne hayaldedir

Fahimî cihanda bir name gezme
Ehl-i aşktan cüda oluben azma
Taş atanlar atsın cefadan bezme
Yol bekle cananın ne cihettedir

(Kaya 2009: 308)

YÂ HÛ [1.8]

Yâ Râb aşkına düştün yanayım

İçtim meyi mestâneyim

Şem'e dönen pervaneyim

Aşk beni nâlân eyledi

Dertlere giryân eyledi

Deryâ gibi mevc eylerim

Medh-i canânı söylerim

Attım sivâyı n'eylerim

Aşk beni nâlân eyledi

Dertlere giryân eyledi

Âhım duyan bî-zâr olur

Mecnûnlara âr olur

Dert ehli yanıp nâr olur

Aşk beni nâlân eyledi

Dertlere giryân eyledi

Bülbül güle nalân ider

Pervane şem üzre gider

Ben canandan aldım haber

Aşk beni nâlân eyledi

Dertlere giryân eyledi

Feryâdım artar her seher

Lutfunla eyle nazar

Bir kez hicâbın aç yeter

Aşk beni nâlân eyledi

Dertlere giryân eyledi

Başım ağardı hay meded

Kıldım dehâlet merhamet

Eyle hidâyet yâ Hamîd
Aşk beni nâlân eyledi
Dertlere giryân eyledi

Tevhid ile devrâna gel
İç câm-ı hûyî mestâne gel
Masivâ-yı fenâ ol câna gel
Aşk beni nâlân eyledi
Dertlere giryân eyledi

Gel ey *Fahimî* bî-deva
Aşk ehlin eyler mahlûka
Âşıklara yanmak sefa
Aşk beni nâlân eyledi
Dertlere giryân eyledi (Kaya 2009: 305)

3.2. ABDURRAHMAN DURSUN (SAN'ATÎ)

Alacahan'ın usta âşıklarından sayılan San'atî, 1902 yılında Alacahan'ın Sarıpınar köyüne bağlı Sekiliyurt mezrasında doğmuştur. Asıl adı Abdurrahman Dursun'dur. Yazdığı şiirlerde de tapşırmasında isminin Abdurrahman olduğunu sürekli dile getirmiştir:

İsmim Abdurrahman derler

Mahlasım San'atî korlar

Bir gün cenazemi yurlar

Nice servi çınar gider

San'atî, babası Yusuf'u I. Dünya Savaşı yıllarına yakın, on yaşındayken kaybeder. Evin tek erkek çocuğudur ve altı kız kardeşi ve annesine bakmakla mükellef bir hayat yaşamaya başlamıştır. Gençlik çağlarında bir rüya görür ve şiire olan merakı başlar. Rüyasında Hz. Muhammed'i gördüğünü söyleyen âşık, yine Alacahan'ın usta âşıklarından dayısı Mustafa Turgut (Emsalî) ve yakın akrabası Ali Beşiktepe (İcazet) sayesinde tasavvufî bir aşkla şiirler yazmaya başlar. Âşıklıkta olgunlaştıkça da atışma yapabilecek kadar iyi bir seviyeye gelir. 1931 yılında Ahmet Kutsi Tecer'in düzenlediği I. Sivas Halk Şairleri Bayramı'na katılır. Hakkındaki en kapsamlı çalışmayı yapan ve makaleler yazarak, antolojilerinde yer vererek tanıtan İbrahim Aslanoğlu, San'atî'nin atışmalardaki inceliğini şu şekilde anlatmaktadır:

Benim diyen kimselerin söylediği şiir kadar, San'atî'nin şiir defteri var. Koynu, koltuğu, ceketi, paltosu hep defterle dolu. Nasıl olmasın ki? Emsalî ve İcazet'le bir karşılaştı mı, saatlerce devam eden sohbetleri bir defteri doldurup da artıyor bile. Zaten bizde âdettir. Çoktan beri görüşmeyen iki eski dost, hoş beşten sonra misafirini yemeğe davet eder. Bunlar da böyle. Ancak bir farkla. Ekmek, aş yerine şiir yer, şiir içerler. Ekşi, tatlı, hoşlama, taşlama her türlü vardır bu ziyafetlerde. Yine bir farkla ki; başkalarındaki sitem, iğne gibidir, kanatır. Bunlardaki çuvaldız bile olsa incitmez. Çimdik gibi sadece okşar. Ben şiirlerinden daha çok onların bu yönlerini beğenirim.

Hz. Muhammed'i rüyasında görmesi onu çok etkilemiştir ve imamlık yapmaya karar vererek Deligazili köyünde imamlık yapmaya başlar. Bir gün Ankara Radyosu'ndan davet alır ve gitmek üzere yola çıkacaktır ki dayısı Emsalî ile

karşılaşır. Emsalî ona “*Seni irticalî kabiliyetini ve bilgini tartmak için çağırıyorlar. Gitmeden önce ben tartayım da öyle git.*” diyerek söze başlar:

KARŞILAŞMA (Emsalî - San’atî)

Emsalî

Üç yüz altmış güvar on iki şehir
Binasını bilir misin San’atî
Üç yüz altmış ırmak boyalı nehir
Tuna’sını bilir misin San’atî

San’atî

Cevaba hazırım Âşık Emsalî
Sene on ikiye hesap dediler
Üç yüz altmış damar âzâda mevcut
Aslımız balçıktan türap dediler

Emsalî

Bir değirmen döner çarhında kan var
Otuz iki evran bir de yılan var
Can içinde cana kıyan bir can var
Anasını bilir misin San’atî

San’atî

Beden bir değirmen âzâsı kandır
Otuz iki diş var nefis yılandır
Azrail de cana kıyan bir candır
Teberi elinde kasap dediler

Emsalî

O nedir ki yere düzer yıldızı
O nedir ki gece eder gündüzü
O nedir ki bileğinden kırmızı
Kınasını bilir misin San’atî

San’atî

Dağlar değil midir yerin yıldızı
Kara duman gece eder gündüzü
Meri keklük bileğinden kırmızı

Onun yuvasına harap dediler

Emsalî

O nedir ki yerden göğe söyleyen

O ne kendi çalıp kendi oynayan

O ne *Emsalî*'yi âşık eyleyen

Sunasını bilir misin San'atî

San'atî

İnsanlardır yerden göğe söyleyen

Dil değil mi her tarafa oynayan

Âşık *San'at* aşk oduna kaynayan

Hakk'tan geldi böyle cevap dediler (Aslanoğlu 1966: 13)

“Sivas Halk Şairleri” adlı eserindeki San'atî maddesinde Abdurrahman Dursun'dan bahseden Doğan Kaya (2009: 40), San'atî'nin sazının olmadığını fakat irticalî yönünün çok kuvvetli olduğunu, ayrıca mahlasının yanında adını da kullanan tek âşık olduğunu da belirtmiştir.

San'atî, katılmadığı bir âşıklar bayramından sonra Âşık Derdimend'e mektup gibi bir şiir yazarak neler olup bittiğini sorar ve Derdimend'den taşlama niteliğindeki cevap gecikmez. İbrahim Aslanoğlu'nun makalesinden alıntıladığımız mektuplaşma şu şekildedir:

ÂŞIK DERDİMEND'E [2.1]

Selâmım sanadır Fadime Bacı'm

Sivas'ta meydanı açtın mı söyle

Gitmiyor yürekten gam ile acım

Muhammed aşkına coştun mu söyle

Kime âşık oldun söyle pîrini

Bana bildir efkârını zârını

Yoksa sever misin dünya varımı

O nefsin elinden kaçtın mı söyle

İlçen Kangal merkez orda durursun

Hangi pîrin himmetini alırsın

Bu rumuzlu sözü belki bulursun
Kırkların elinden içtin mi söyle

Meslek kardeşimsin sözüme bakın
Yazdığım şiiri güzelce okun
Coşkundur dalganız ummana akın
Deryayı denizi geçtin mi söyle

İsmim Abdurrahman cevabı gözler
Âşık *San'atî*'yem doğrudur sözler
Tamam nihayet bitti bu sözler
Kurulan tuzağa düştün mü söyle (Aslanoğlu 1966: 13)

Derdimend'den Cevap

Âşık ne sorarsın benim hâlimi
Sivas'ta meydanı açtım da geldim
Pîrler masasına sundum elimi
Serian bir bâde içtim de geldim

İnançla tanırız Hak Peygamberi
İkrar oldu iki cihan serveri
Bizi ikna eden ol din rehberi
Mübarek iziyle koştum da geldim

O zayıf zekâmı beyhûde yorma
Kendini beğenip bizi hor görme
Sakın benlik ile meydana girme
Hocam aşk ehlini seçtim de geldim

Böyle sorularda var mı alâkan
Bir kerre elime geçerse yakan
Yüceden engine çağlayıp akan
Tuna seli gibi coştum da geldim

Esip bâd-ı saba sarsındı dallar
Derhâl feryad edip dalda bülbüller
Hikmet-i Hûdâ'dan düzüldü yollar
Deryayı, ummanı geçtim de geldim

Sinnim yetmiş beştir, dimağım yorgun
Zikredip Mevlâ'yı birlerim her gün
Hayatta tuzağa düşmedim bir gün
Kudret kanadile uçtum da geldim

Ana doğumundan Kangal'dır yurdum
Ben nefsine hakim olan bir ferdim
Senin gibi birkaç budala gördüm
Dünyanın dört çapın ölçtüm de geldim

Ne zekât topladım, ne de fitire
Beyhûde dalmayın yanlış fikire
El açıp durmuşum hamd u şüküre
Hasmımım kefenin biçtim de geldim

Derdimend'im daim şahane gezdim
Nice muammalı mânâlar çözdüm
Ümmîyem velâkin kalbime yazdım
Lisanımdan gevher saçtım da geldim (Aslanoğlu 1966: 13)

San'atî, kalp krizi neticesinde 1975 yılında vefat etmiştir. Çeşitli ihmâlkârlıklar neticesinde, ailesinin defterlerini muhafaza edememesi sebebiyle diğer şiiirlerine ulaşılammaktadır. (Aslanoğlu 1966: 12-15 ; Aslanoğlu 1976: 26-27; Kaya 2009: 40-45). Bazı şiiirleri şunlardır:

BUYURUN [2.2]

Ben âşıkım diye dava kılanlar
İşte meydan imtihana buyurun
Âşıklara muammalar soranlar
Nezaketli Türk lisana buyurun

Düzgün gerek edebiyat lisanı
Belki ecnebiye gider bir yanı
Yiğirmi yedi Haziran bayramı
Hazır olun bu divana buyurun

San'atına çalışmayan aç olur
Ustadan öğrenmek sanma güç olur
Muallim görmeyen âdem hiç olur
Terbiye-i edibana buyurun

Bırak lisanından eski galatı
Söyleyen teceddüd münevver zâtı
Öğrenmek istersen edebiyatı
Başöğretmen tercümana buyurun

İrfan meclisinde bulunur vezir
İster müdür olsun isterse nazır
Muhterem beylerin emrinde hazır
San'atı'yi âşıkana buyurun

(Aslanoğlu 2006: 354)

ELİFNAME [2.3]

Elif Allah *Be* Besmele başladım
Te talihtir gönül yâre baksana
Se serden gitmiyor gam ile mihnet
Cim canım kurbandır Bir'e baksana

Ha hâlimden bilsen yârim nic' olur
Hı hayâlden çıkmak bana güç olur
Dal devadır vuranlara taç olur
Zal zelil olursun köre baksana

Re reyi vermiştir kendi eline
Ze zâr ile gitmek ister yoluna
Sin senden isterim yardım kuluna
Şın şefaatkâni nura baksana

Sad sefa sürmedim dünyada bir gün
Dad dallinden etme niyazım her gün
Tı tarih okudum gönüller yorgun
Zı zalim olursun mâra baksana

Ayin alâmetten verir haberi
Gayın gasavetle ettim kederi
Fe fehm edip düşünsene kaderi
Kaf karar verildi Sur'a baksana

Kef Kelâmullah'tır okudum baktım
Lâm lale sümbülü koynuma soktum
Mim Muhammet dedim serimi yaktım
Nun ne var Habib'im zâra baksana

Vav ile va'd ettim bütün ümmete
He hele devamım farza sünnete
Lâmelifle yardım eyle cennete
Ye yardım isterim çare baksana

Yirmi dokuz harfi okudum yazdım
İsmim Abdurrahman havayî gezdim
Âşık *San'atî*'yim canımdan bezdim

Düşün gideceğin yere baksana (Kaya 2009: 41)

GİDER [2.4]

Bu dünya bir değirmendir
Durmayuben döner gider
Muradın almayan âşık
Kerem gibi yanar gider

Geçirme ömrünü boşa
Güvenme hayâle düşe
Elin erdirmez kardaşa
Tenin bir gün çürür gider

Bu dünya bir aldaticı
Kimisine vurur tacı
Kimisinden alır baçı
Akılsızlar kanar gider

Akılın var ise sen düşün
Yastığa koymadan başın
Tamam olur bir gün yaşın
Bir top bezi sarar gider

İsmim Abdurrahman derler
Mahlasım *San'atî* korlar
Bir gün cenazemi yurlar
Nice servi çınar gider (Aslanoğlu 2006: 356)

HACI SAİD EFENDİ¹¹ [2.5]

Yürü fani dünya senin elinden
Nice veliler hep geldi geçti
Tonus'un şerefi Said Efendi
O mübarek hocam dünyadan göçtü

Acizdir lisanım bu kadar yetsin
Sağolsun evladı yurdunu tutsun
Himmetin isteyen kabrine gitsin
O da bir gül idi geldi de geçti

İsmim Abdurrahman rüyamda gördüm
Şükrolsun Mevlâ'ya murada erdim
Âşık *San'atî*'yim kabirde yurdum
Bir gün derler ecel camını içti (Bilgin, 2008)

OLMAYINCA [2.6]

Ateş düştü şu serimi yakıyor
Söndürmez aşkımı kar olmayınca
Gitmiyor gönlümden gam ile mihnet
Derdimin tabibi yâr olmayınca
“Yetem” dedim bir murada yetmedim
Bülbül olup gül dalında ötmedim
Bir kuş kadar ben yuvamı tutmadım

¹¹ Bu şiir Namık Kemal Bilgin'in yayımlanmamış bir makalesinden alınmıştır. Makalede bir bilgi yanlışlığı bulunmaktadır. Bilgin, şiiri yazan şahsın Emsalî olduğunu, mahlasını da Hacı Said Efendi'nin verdiğini belirtmektedir. Halbuki şiiri yazanın Emsalî'yle alakası olmadığı gibi, Emsalî'ye mahlasını veren de Hacı Said Efendi değil Deliktaşlı Ruhsatî'dir. Bilgin burada son dördlüğü şu şekilde yazmıştır:

“İsmim Abdurrahman rüyamda gördüm
Şükrolsun Mevlâ'ya murada erdim
Aşık san'atıym kabirde yurdum
Bir gün derler ecel camını içtim”

Görüldüğü üzere araştırmacı burada San'atî'nin mahlasını görmemiş ve bu dizeyi âşık sanatı olarak değerlendirmiştir. Halbuki şiiri yazan Sekiliyurt âşıklarından San'atî mahlaslı Abdurrahman Dursun'dan başkası değildir. Şiirin son dördlüğü gerçek hâliyle belirtilerek bu yanlışlık düzeltilmiş oldu.

Uçamam kanatta fer olmayınca

Gurbetlik çekmeye takatim yoktur
Sormayın efendim yürek yanıktır
Günahkâr kuluyum kusurum çoktur
Geçer mi kulundan dur olmayınca

İsmim Abdurrahman gözyaşım akar
Âşık *San'atî*'yim sılaya bakar
Aşkının ateşi sinemi yakar
Yanar mı serimde nar olmayınca (Kalkan 1991: 215)

SİVAS METHİYESİ [2.7]

Nasıl methedeyim vilâyetimi
Bulunmaz menendi eşi Sivas'ın
Atatürk'ten aldım cesaretimi
Hem şahin yavrusu kuşu Sivas'ın

Yıldız Dağı poyrazına kurulmuş
Atatürk'ün Kong(1)re'si kurulmuş
Nice düşmanların devri dürülmüş
Arslan Türk evlâdı döşü Sivas'ın

Kızılırmak kıblesinden akıyor
Çimento da batısından çıkıyor
Yatılıda din dersini okuyor
Secdeye meyyaldir başı Sivas'ın

Şemsi, Aziz Baba burda yatıyor
Bülbülleri feryat edip ötüyor
Sorarsan Sivas'ta kâmil yetiyor
Kırklara dâhildir beşi Sivas'ın

Ankara, Samsun'dan gelir tirenî
Rahmetlerim bu tertibi kararı
Atatürk şeneltti harap viranı
Tarih iki bindir yaşı Sivas'ın

Cesaret şecaat Sivas'ta gördüm
Orta Anadolu tarihten sordum
Atatürk beraber Yunan'ı kırdım
Ağırdır darbesi taşı Sivas'ın

Bir de Demir-Çelik olsa Sivas'ta
Olmasa vilâyet gam ile yasta
Halı fabrikamız kıymette süste
Çok şeref bulmakta işi Sivas'ın

Vefik Kitapçığıl Sivas Valisi
Yerindedir inzibatı, polisi
Terakki etmekte Cer Atölyesi
Çalışır yerlisi, dışı Sivas'ın

San'atî'yem boştur kendi halası
Çok meşhurdur içindeki Kale'si
İsmim Abdurrahman geçti çilesi
Yakar beni gözü kaşı Sivas'ın (Kaya 2009: 43)

USANDIM [2.8]

İkrar verdi unutamam sözünü
İstemem sefayı hâlden usandım
Çekemedim nazlı yârin nazını
Şiir yaza yaza elden usandım

Ayrı düştüm yârim pek mi özlerin
Aklımdan çıkmıyor kara gözlerin

Hayâlimden gitmez tatlı sözlerin
Söyleyi söyleyi dilden usandım

Geçmiyor şu günüm sendedir yârim
Günbegün artıyor figanım zârım
Kesildi dermanım kalmadı ferim
Gide gide yarım yoldan usandım

Dünya bir değirmen döner dolanır
Türap olmuş gözerinden elenir
Dalgalanır gönül coşar bulanır
Boz bulanık akan selden usandım

İsmim Abdurrahman nice bir yana
Âşık *San'atî*'yem badeler suna
Bülbül gibi ben de düştüm figana
O reyha vermeyen gülden usandım (Aslanoğlu 1966: 15)

VARDIR [2.9]

Gel gönül gurbete düşme
Nice cevr ü zulüm vardır
Bu dünya kimseye kalmaz
Nihayette ölüm vardır

Hakikatte dilim olsa
Marifette elim olsa
Bütün dünya benim olsa
Ahirete yolum vardır

Nicesi bu yurttan göçtü
Nicesi toprağa düştü
Anam babam geldi geçti
Gönülde hayâlim vardır

Yalan dünyaya güvenme
Zinet-i ayka aldanma
Sen seni düşmansız sanma
Nefis gibi zalim vardır

Abdurrahman üryan olan
Bir derdinen giryân olan
Gam yüküne kervan olan
San'atî'im bir hâlim vardır (Aslanoğlu 2006: 356)

VURGUNUM [2.10]

Dinleyin efendim şu sözlerimi
Rüya gördüm düşlerine vurgunum
Her zaman yakıyor şu özlerimi
Cümle kirpik kaşlarına vurgunum

Aşkına düşeli mecnun gezerim
Sevdana düşeli şiir yazarım
O yârinen tâ ezelden bazarım
Düştüm yârin peşlerine vurgunum

Dedi şu badeyi alsan göreyim
Ben dedim aşkımdan nasıl durayım
Nur cemalin şu sineme sorayım
Düştüm yârin başlarına vurgunum

Yâr cemalin hiç aklımdan çıkmıyor
Sevdana düşenler rahat yatmıyor
Dünyanın güneşi yerin tutmuyor
Siyah zülûf saçlarına vurgunum

Abdurrahman âşık mısın o yâre

San'atî'm divane dolaşa dura

Günahım büyüktür yüzlerim kara

Affi büyük işlerine vurgunum (Aslanoğlu 2006: 352)

3.3. AHMET BAŞER (BAŞER)

1914 yılında Kangal'ın Alacahan beldesine bağlı Dışlık köyünde doğan âşık, 1970 yılında vefat etmiştir. Mezarı Ankara'nın Saracalar köyündedir. Ankara Radyosu'nda yerel sanatçı olarak programlar yapan âşığın saz ustalığı da vardır (Kaya 2009: 401). Şiirlerinde mahlas olarak soyadı "Başer"i kullanan âşığın hayatı hakkında fazla bir bilgiye sahip değiliz. Edinmiş olduğumuz bilgilere göre Başer'in şiirlerinin Almanya'ya götürüldüğünü ve ulaşılamadığını söyleyebiliriz. Doğan Kaya arşivinden elde ettiğimiz az sayıdaki Ahmet Başer şiirleri şunlardır:

DİYE DİYE [3.1]

Yârim Leylâ oldu ben de bir Mecnun
Gezdim gurbet elde yâr diye diye
Şu senin aşkınla sarardım soldum
Unutmam ahdini bir diye diye

Yârim senin için bir vade kestim
Sedefli sazımı duvara astım
Vakit tamam olsun gelirim dostum
Sayılı günlerim bil diye diye

Şen olmaz mı gönül dostu görünce
Yâr halinden haber suâl sorunca
Sinem üstü saza pençe vurunca
Sedef döş üstünde el diye diye

Senin aşkın beni yürekten alır
Durur durur beni sevdaya salır
Ellerin sevdiği salınır gelir
Yârim şu cihanda bir diye diye

Gamlanıp da sazı aldım elime
Yine bir hatıram geldi dilime

Can verirse **Başer** bir gün ölüme
Ağlayıp gözyaşın sil diye diye (Kaya 2009: 401)

EFENDİM [3.2]

Gördüm cemalini sevinç içinde
Mevlâ'ya emanet olun efendim
Âşıklar metain ârife satar
İlm-i ledününden alın efendim

İsra suresinde teheccüt vakti
Miraç'ta Nebi'nin yoluna çıktı
Cennet-i a'lâda kuruldu tahtı
Hatem-i Nebi'ye gelin efendim

Müminler eyledi uzağı yakın
Didarını Hakk'a özünde bakın
Hicap eyle **Başer** gûnahtan sakın
Belki kusur ile ölün efendim (Kaya 2009: 402)

GÖNÜL [3.3]

Ârifler katında irfan içinde
Mansur gibi dâra durmalı gönül
Ervâh-ı ezelden yazılı senet
Mürşid-i kâmilden sormalı gönül

“Amenna, Eyvallah” akıbet yolu
Gerçekler dünyaya verir mi pulu
Dinleyin her daim her ehl-i kulu
Haklı nefesleri tutmalı gönül

Evvel “Ahad” deryasından kanana
“Kün” dedi de kevni koydu düzene
İmam Cafer buyruğunu yazana

Okuyup emrini tutmalı gönül

Müminlerin zikri böyle Nun Kaf'ta

Gülbenkler çekilir sofular safta

Amel defterimiz inşallah afta

Ağlayıp gözyaşı silmeli gönül

Mürşitten ayrılmam üstazım Hûda

Emr-i Hakk üzere olurum feda

Kabul et **Başer**'i kapında geda

Matem aylarını tutmalı gönül (Kaya 2009: 401)

İRFANIMIZ VAR [3.4]

Kahrolsun düşmanlar yaşasın gazi

Zalimlere böyle berdarımız var

Tarihler boyunca nice bir yazı

Elimizde böyle fermanımız var

Yurdun her yanında İstiklâl Marşı

Çekti askerini düşmana karşı

“Allah Allah” dedi çınlattı arşı

Sarsılmaz yenilmez imanımız var

Sakarya üstünde aldı bir cephe

Aslanla tutuştu bir sarı gebe

Unutmasın diye taktı bir küpe

İnkâr etse bile nişanımız var

Yurt için aşk verdi dinimiz bize

Sürdü hepisini döktü denize

Kim dayanabildi bu süngümüze

Karakuş bakışlı insanımız var

Geçti ordusuyla Arpaçay'ını
Üstümüze gelen aldı payını
Unutma ey Moskof Türk kahramanı
Mağdurlara bizim ihsanımız var

Bir şanlı cihandır kalbimde yaşar
Yüzünü görünce düşmanlar şaşar
Aşk elinden **Başer** kaynayıp coşar
İnsanlar içinde irfanımız var (Kaya 2009: 402)

3.4. ALİ BEŞİKTEPE (İCAZET)

Kangal'ın Alacahan beldesine bağlı Sarıpınar köyünün Sekiliyurt mezrasında doğmuştur. Doğum tarihini bir dörtlüğünde hicrî tarihle 1317 (Miladî 1901) olarak söylemektedir.

Kangal kazam, Sivas hem vilayetim

Bin üç yüz on yedi son tevellütüm

Ceddim peder âşık, ben İcazet'im

Tâ ezelden aşığâne geldim ben

Alacahan yöresinin güçlü âşıklarından olan İcazet'in asıl adı Ali Beşiktepe'dir. Adını dedesi Sarı Hoca koymuştur. Babasının adı Bekir, annesinin adı Medine'dir. Babasının da âşık olduğunu ve İdrakî mahlasıyla şiir yazdığını belirtir. İcazet'in şiire 12 yaşındayken başladığını belirten İbrahim Aslanoğlu, kendisiyle görüşmesinde hangi sebeple başladığını sorar. İcazet cevap olarak şöyle der: “*Babam İdrakî seferberlikte şehit olmuştu. Küçüktüm, onun deyişlerini okuyordum. Baktım kağıda damlalar düşüyor. Başımı göğe kaldırdım, bulut yok. Elimi gözüme çaldım ki ıslak. İçlendim bayağı, doya doya ağladım. İşte o günden sonra Allah dilimi çözdü. Söyledim ha söyledim.siz deyin 600, ben deyim 700 parça. Belki daha fazla ya sayamadım.*”

Âşık Ali İcazet'in âşıklığa yönelmesinde hiç şüphesiz irsiyet ve heveslenme vardır. Babası İdrakî, halasının oğlu San'atî (Abdurrahman Dursun) ve yakın akrabası Emsalî (Mustafa Turgut) de âşıklık geleneğinin içindedir. Yine Aslanoğlu, İcazet, San'atî ve Emsalî'nin bir araya gelip haftalar süren atışmalar yaptığını belirtmektedir.

Ali Beşiktepe evlidir ve Ayşe Beşiktepe'den olma 5 erkek, 2 kız olmak üzere 7 çocuğu vardır. Mahmut, Ali, Kâmil, Bekir, İsmet adlarında oğulları, Döndü ve Nazik adlarında iki kızını vardır. Ali Beşiktepe herhangi bir tahsil görmemekle beraber, okuma-yazmayı kendisi öğrenmiştir. Şiirlerini bir deftere kendisi yazmıştır. Bu defter oğlu İsmet Beşiktepe tarafından muhafaza ediliyor. İrticali çok kuvvetli olan İcazet'in sazi yoktur. Saz çalmayı çok istediği halde annesinin günah olduğunu düşünmesinden ötürü olacak ki “*Saz çalarsan hakkımı helâl etmem*” demesi üzerine saz çalmayı öğrenememiştir. Usta olarak manevî yönden babasını gördüğünü

anladığımız İcazet'in mahlasını kendi aldığını bilsek de, "izin, ruhsat" manasına gelen İcazet'i neden tercih ettiğini bilemiyoruz.

Ahmet Kutsi Tecer'in 1931'de düzenlediği I. Sivas Halk Şairleri Bayramı'na İcazet de katılmıştır. İcazet'in yöredeki diğer âşıklardan farkını destan sayısındaki fazlalık olarak söyleyebiliriz. Gördüğü her ilginç olayı hemen destanlaştırabilecek gücü vardır. Çevre köylere düğünlere şenlik olsun diye davet edilmesi ve çok fazla köy, mezra gezip görmesi de birçok olaya ve güzelliğe şahit olması sonucunu doğurur. Bu da destanlarına yansımıştır. Kurtuluş Savaşı ve sonrasında gelen Cumhuriyet coşkusu bizzat yaşamış olması da millî duygularını en saf şekilde dile getirmesine sebep olur. Birçok şiirinde vatan sevgisini, vatanın kurtuluşunun verdiği hazzı görürüz. Âşık Ali İcazet hakkındaki en kapsamlı araştırmayı yapan ve bir lisans tezi hazırlayan Türkân Genç, İcazet'in bir dönemde Sivas'ın Kara Dayı kahvesinde şiirlerini 5-10 kuruşa satıp geçimini sağlamaya çalıştığını, fakat muvaffak olamayıp tekrar köyüne dönerek çiftçilikle uğraştığını aktarmaktadır.

Sivas'ta âşıklık geleneğiyle ilgili araştırma yapan bilim adamlarının ortak görüşü, Deliktaşlı Âşık Ruhsatî'nin bir âşıklık kolunun kaynağı olduğu yönündedir. Kangal çevresinde bulunan âşıklar içerisinde de Sarıpınar-Sekiliyurt bölgesinden İdrakî, Emsalî, San'atî gibi âşıkların da bu kolu devam ettiren âşıklar olduğu bir gerçektir. İcazet'i de bu kola dahil etme fikri ortak görüştür. İcazet'in âşıklıktaki ilerlemesi açısından gelişimini incelemek adına babası İdrakî'nin eserlerini incelemek gayet faydalı olabilirdi, fakat herhangi bir kaynakta İdrakî'nin eserlerine rastlayamıyoruz. Yakın akrabaları da şiirlerinin kayıp olduğunu söylüyorlar. Eserlere ulaşma başarısı elde edildiği zaman İcazet'in gelişiminin yol haritasının daha rahat bir şekilde çıkacağı düşüncesindeyiz. Çünkü kendi söylemlerine göre âşıklığa yönelmesinde ilk etkiyi babasının kendi deyişlerini ve Âşık Ruhsatî'nin deyişlerini okumasına bağlayabiliriz. Babasını kaybetmesi de üzüntüsünün tezahürü olarak âşık tarzı şiir yazmak olarak yansımıştır. Nitekim bizi

Zaten ârişiniz irfanlar gibi

Güzel nezaketli insanlar gibi

Eşinden ayrılmış aslanlar gibi

Sevgili yigitler sefa geldiniz

dörtlüğüyle karşılayan, İcazet'in oğullarından Mahmut Beşiktepe de “*Aslımız Alacahanlı. Sülalemiz Giroğlanlar derler. Alacahan'dan nahletmiş dedem. Sekiliyurt köyüne gelmiş. Buraya gelmiş. Bu babam Alacahan'da doğmuş. Üç yüz on yedili, halk şairi Aşih Ali. Babası gelmiş. Buraya yerleşmişler. Dedem seferberliğe gitmiş. Gars cephesinde, dohsan gişinin içinde gışta galmış. Giroğlanoğulları'ndan Ahmedoğlu Bekir. O zaman soyad yoğmuş. Orda şehid olmuş. Onun üzerine Allah vergisi bir âşihlik peydah olmuş babama. Söylemiş. Babasının üstüne söylemiş. Köyünün üstüne söylemiş. Başka şeylere söylemiş. Babam halk şairi. Mahlası İcazet.*” diyerek babası Ali'nin dedesine üzüntüsü neticesinde yazdığını doğrular.

Âşık Ali İcazet, 1969 yılında doğduğu, büyüdüğü Alacahan'da Hakk'a yürümüştür. Mezarı Alacahan Büyük Mezarlığı'ndadır (Aslanoğlu 1976: 23; Genç 2005: 25-34; Kaya 2009: 277). Âşığın şiirlerinden örnekler şunlardır:

ABİDİN OĞLUNUN DESTANI [4.1]

Gönderdim mektebe okudum deyi
Mushafına çanta dokudum deyi
Besleyip büyütüp hak edem deyi
Felek seni elimden aldı Mehmed'im

Zahar böyleymiş bunun yazısı
Gece gündüz ağlar çifte bacısı
Abin güleyin bir tek guzusu
Gül benzi sararıp soldu Mehmed'im

Olmadı sözümüz yerini almadı
Takdir ilahîye şüphe kalmadı
Gızılınış bize iyi gelmedi
Bir derde tebeleş oldu Mehmed'im

Her zaman giyerdi karalı ağılı
Yanıktır yüreğim ciğerim dağılı
Mehmed'i sorarsan Abidin oğlu
Ezrayıl pençeni çaldı Mehmed'im

Mevlâ'dan böyle mi diledim dilek
Bana mıydı kastın ey zalim felek
Giydiğin ağ işlik hem kara yelek
Dost ağlayıp düşman güldü Mehmed'im.

Karadır kaşları inceden ince
Bülbül figan eyler dala konunca
Anası ağlar çifte kuzu ölünce
Hayıf genç ömrüne oldu Mehmed'im

Ağlar anan baba eder figanı
Okuyan çocuklar Mehmed'im hani
Yıkayıp salacaya koyduken seni
Böyle bu derdinen öldü Mehmed'im

Evimizin önünden sular akıyor
Mehmed'in misafını açmış okuyor
Çifte kuzum ciğerim yakıyor
Gözlerim yaşınan doldu Mehmed'im

Gâhi açar gâhi yumar gözünü
Getirin kefenimi bezini
Hasret kaldım göremedim yüzünü
Anan saçlarımı yoldu Mehmed'im

Yakıp ağ adayı oturamadım
Ahdedip her işim bitirmedim
Yarana bir doktor getiremedim
Mâhdesi gurbette kaldı Mehmed'im

Değmeyin komşular Mehmed'im hasta
Selam salın gelsin yârene dostu

Annen baban ağlar bacılar yasta
Kara toprak seni aldı Mehmed'im

Bilemedik bu bir nasıl iş oldu
Geldi kara haber bize düş oldu
Mehmed'im de Salim'ime baş oldu
Hanemiz sahipsiz kaldı Mehmed'im

Mehmed'im hastadır çok çekti zahmet
Öldüğünü duymuş ağlar aşiret
Emmime dayıma kaldım hasret
Bu da başımıza geldi Mehmedim

Kaba tüter şu Halid'in peçesi
Güzel güzel Kur'an okur hocası
Toprağa düşmüştür Cuma gecesi
Zahar müddet tamam oldu Mehmed'im

Mehmed'im ben seni severim candan
Kadir Mevlâ'm ayırmasın imandan
Dayıların geldi Göğebakan'dan
Havadis âleme doldu Mehmed'im

Vuru abbo vara yanıma olur
Ey olmaz derdime bir doktor getir
Karalı haberim atteyme götür
Gayrı öleceğini bildi Mehmed'im

Bir sevda başımda dolaşır gelir
Her ne yana getsem ulaşır gelir
İğdeki koyunlar meleşir gelir
Onlar da sahipsiz kaldı Mehmed'im

Mehmed'im mezarın kaldı yırıktan
Öldürüyor beni dertten meraktan
Nahiyeden kazadan her bir taraftan
Başın sağ olsuna geldi Mehmed'im

Mehmed'im şu beni düşürdür derde
Koydun gece gündüz bir âh u zârda
Bir haber gönderdim Sekiliyurt'a

Âşık Ali'den destan geldi Mehmed'im (Genç 2005: 53)

Yukarıda belirttiğimiz gibi *Âşık İcazet*'in gördüğü olayları irticalen destanlaştırma kabiliyeti oldukça iyidir. Tonus (Altınyayla)'ta yapılacak bir at yarışında yarışan Alapaça isimli bir at için yazdığı şiiri şu şekilde anlatıyor Mahmut Beşiktepe: *“Alacahan'da bah şimdi at yarışı olurdu. Babam söylemiş. Eğer söyle diyosan onu söyliyem. Şimdi Hocalı ailesinden Sayın Kâzım Bilgin. Alapaça isminde bir atı varıdı. O zamanda Gangal yarışı vardı. Gangal yarışında Alapaça at yarışı aldı. İkinci devirde Altınyayla'ya götürdüler. O zaman vali Kadir Erovalı'ydı. Babamı istediler. Babamı Vali Bey köşküne çıhartmış. 15 atı görüncü hadi babam düdüğü çalıp... Atlar dolanmaya başlamış. Bir dolanmış Arap yarışı, iki dolanmış. Üçe gelince öbir atları geride gomuş Alapaça, uzanmış. Babam şeyle söylemiş o Tonus Ovası'nda.”*

ALAT-ALAPAÇA [4.2]

Tonus ovasında yarış olacak (hey hey)

Gözleyelim kimin atı alacak

Kadir Erovalı, vali gelecek

Herhalde bir emir verecek Alat (verecek Alat)

Baytar gelende de atlar kuruldu (hey hey)

Biniciler bir araya derildi

Haydin yavrum deyi düdük vuruldu

Dolandı cızgıyı gelecek Alat (gelecek Alat)

Atların içinde Alat birinci (hey hey)
Al kırmızı beyaz giydi binici
Yarı yere varıp bir kamçı vuruncu
Alıcı kuş gibi gidecek Alat (gidecek Alat)

Büyük umudum var alabadakda (hey hey)
Kuyruğu sonrada kelle kucakta
Hemi ilçede hem de bucakta
İnşallah yarışı alacak Alat (alacak Alat)

Her yanda söylenir methi diyerek (hey hey)
Gayet fazla çok kıymeti diyerek
Kâzım Efendi'nin atı diyerek
Gazeteye ilan olacak Alat (olacak Alat)

Alat aç kurt gibi gözler sırayı (hey hey)
Geçti Arapları açtı arayı
Gözün aydın Kâzım (Efendi) aldın parayı
Âşık Ali'm burda kalacak Alat (galacak alat)

BIRAKTI GİTTİ [4.3]

Neme şad olayım, neme güleyim
Felek sevdiğimi bildi de gitti
Böyle olacağını ben ne bileyim
Hançeri sinemi deldi de gitti

Zamana dilberi deli etti beni
Yakıp Kerem gibi kül etti beni
Yavru Mecnun gibi del' etti beni
Aklımı başımdan aldı da gitti

Sevda çekmek âşıklara ar olsun
Geniş dünya muhannete dar olsun

Bana bulunmayan nazlı yâr olsun
Gözleri yaşınan doldu da gitti

Gıyaba katlime ferman yazarsın
Bir gün olur tatlı candan bezersin
Çoktan beri böyle küskün gezersin
Çevirdi yüzünü güldü de gitti

İcazet'in başı yastadır deyi
Güller bülbülleri kafeste deyi
Herhâlde sevdiğin yastadır deyi
Mendiliyle gözyaşın sildi de gitti (Genç 2005: 67)

DELİ GÖNÜL [4.4]

Deli gönül ne yüceden uçarsın
Dağların karı var senin neyin var
Akıbeti ezel canı içersin
Ferhat'ın dağı var senin neyin var

Sevdiği kuluna verin belayı
Düşünsene şu Eyüb'ün çileyi
Sol eliyle derken buldu Mevlâ'yı
Mecnun'un karı var senin neyin var

Pîrimden olursa Mevlâ'dan ola
Marifet kanidir zulmetmez kula
Gece gündüz âşık olmuş bir güle
Bülbülün zârı var senin neyin var

Alanı diye arar asla hanını
Herkes işitir bu figanını
Yar yoluna tatlı tatlı canını
Kerem'in nârı var senin neyin var

Cennetin sevki var bir şakatımı
Bulun mu derdime bir sifakımı
Şefirin Muhammet mustayakını
İcazet'in yeri var senin neyin var (Genç 2005: 75)

FARELER DESTANI [4.5]

Kol orduya haber salar
Kaçarken yüzünü burar
Gecelerde gabı yalar
Görmedik bir düş kalmadı

Geldi ordular alaylar
Çetine düştü kolaylar
Fareler kabı kalaylar
Kalaycıya iş kalmadı

Gece karanlıkla yürür
Gündüzünden iyi görür
Kabı birbirine vurur
Değmedik çekiç kalmadı

Yavuzdur farenin adı
Tanmaz yerliyi yâdı
Üç kilo pirinci yedi
Bize bir avuç kalmadı

Baktım parladır gözünü
Kaçtı çevirdi yüzünü
Tutmaz birbirinin sözünü
Ayak gitti baş kalmadı (Aslanoğlu 2006: 514)

GARA GOCUKLU ASGER [4.6]

Dinleyin efendim bir ulu destan
Başım ayık olmaz gam ile yastan
Bir karalı haber işittik dosttan
Vadesi yetip de ölmüş asgerim

Böyle yiğit olmaz her anadan
Atadan dededen bari haneden
Hep vazgeçmiş maldan mülkten binadan
Ezrayil pençesini çalmış asgerim

Her bir düğünnende söylenir methin
Ezrayil elinden can alınmaz satın
Ailen dul, çocuklar yetim
Kuzular sahihsiz kaldı asgerim

Kara gocuk(lu) asger işittik adını
Çoktur hakim bilememiş derdini
Oğulların küçük tutmaz yurdunu
Kuzular sahihsiz kaldı asgerim

Kendi ahbabların çekiyan yaşı
Her zaman giyerdik kundura mesi
Terelikde ağılı evi odası
Hep bütün sahihsiz kaldı asgerim

Takdir-i ezelden böyle yazılar
Değnekçi meydanda seni arzular
Babam deyi ağlar körpe kuzular
Zahar müddet tamam olmuş asgerim

Her dem koten koşar kendisi zengin
Hastalığa düşmüş bozulmuş rengin

Kimseden söz çekmez yığittin kendin
Hayıf genç ömrüne olmuş asgerim

Bir zaman oğluna takmadın nişan
Asger hastayımış gayet perişan
İsmarladım Hatice'yi biraz konuşam
Hasret kıyamete kalmış asgerim

İsmi nazlı asger yığittir kendi
Bozulmuş akrabanın düzeni fendi
Hısım akrabalar gayet çok yandı
Gül benzi sararıp soldu asgerim

Bir zaman kapına yazılmış iman
Ecel mefa vermez müddetin tamam
Ahdiler'in Dursun ben öldüm tamam
Hani nerde kalmış gelmez asgerim (Genç 2005: 79)

GEL [4.7]

Bir günde Azrail görür hesabın
Koyarlar döşüne lif ile sabun
Eğer helâl ise sana bir kefen
Altın cenazeme mezara gel gel

Dünyada kalacak hep bütün varım
Eğer haram ise nor olur yerin
Huzur-ı mahşerde elde defterin
Kalem hesap eden yazana gel gel

Orda bize sorgu suâl sorulur
Ufak tefek hesaplarım görülür
Bir gün olur mahşer yeri konulur
Dellal lida eder pazara gel gel

Bilal Habeş çıkmış ezan taşında
Bütün mahlûkâtın otuz yaşında
Güzel Muhammed'im nizam taşında
Çağır *Âşık Ali*'m huzura gel gel (Genç 2005: 83)

GELENECE [4.8]

Dilin bal döküyor leblerin badem
Uzaktır aramız sevdiğim neden
Teşrif edip yavru yollara kadem
Basmasın sevdiğim yaz gelenece

Dost beni düşürdün bu âh u zâre
Onulmaz derdime düşün bir çare
Merhamet eyleyip Mansur'un dâre
Asmasın sevdiğim yaz gelenece

Ben seni severim gönülden candan
Kadir Mevlâ'm ayırmasın imandan
El sözüne uyup umudun benden
Kesmesin sevdiğim yaz gelenece

Yeter yavru arşa çıktı âh u zâr
Yapma ey sevdiğim alma âh u zâr
İcazet der aramızdan ürüzgâr
Esmesin sevdiğim yaz gelenece (Aslanoğlu 2006: 511)

GİDIYOM [4.9]

Varsın yalan dünya hep senin olsun
Yüklendi kervanım göçtüm gidiyom
Haydi İzmir, Konya hep senin olsun
Ben kendi derdime düştüm gidiyom

Bir zamanda böyle yandım kavruldu
Duman gibi gökyüzünde savruldu
Eyvah kömür gözlü yârden ayrıldım
Aşkın ataşından piştım gidiyom

Kimseler duymuyor âh u zârımı
Hep bütün terk ettim kesb-i kârımı
Hakk yoluna feda ettim varımı
Doğruca bir yola düştüm gidiyom

Acep çeken varmı böyle sevdayı
Etmedim dostunan nazı edayı
Aşk yoluna naz eyledim badeyi
Olanca sırrımı aşım gidiyom

Kimseler bilmiyor şimdi hâlimi
Düşünen yok hastalığı ölümü
Ezrayil gelmiş ister canımı
İcazet canından geçmiş gidiyom (Genç 2005: 84)

GÖZLERİN [4.10]

Efendim yarama bir merhem düzün
Yakmaya başladı beni gözlerin
Nedir bu çektiğim cevr ile mihnet
Akıtır didemden kanı gözlerin

Bahar suyu gibi çağlayıp akmam
Yok yere özümü ateşe yakmam
Haram olsun senden gayrıya bakmam
Sevdirir şu bana seni gözlerin

Yaradan vermesin kimseye keder
Herkes ulusundan gördüğün eder

Otuz altı pare köyle beraber
Değiyor Alacahan'ı gözlerin

Değme rakip değme gözü elama
İcazet kayl' olur bir çift selâma
Destan olup dağılmışın âleme
Aldatıyor çok civanı gözlerin (Kaya 2009: 280)

GULUNCAK [4.11]

Çok nahiyeler gezdim ömrüm içinde
Her yanda söylenir methin Guluncak
Her tarafın bağlık bahçelik
Gayet fazla çok kıymetin Guluncak

Kerpiçtendir duvarının hepsi
Gayet güzel yapılmıştır yapısı
Yedi basamağı dokuz kapısı
Dehşet yapmış hükümetin Guluncak

Yapılmış basamaklık vardır sacı
Ahali yardım etmiş yettikçe gücü
Boyras oğlu çok sarf etmiş ağacı
Belli şanın şöhretin Guluncak

Yapılmış hükümet binası münasip yere
Yedi odasında on üç pencere
Yaşlılıktan bir parça tahtalar kara
Yok kusurun kabahatin Guluncak

Hiç bilinmez Hadim Bey'in aşkını
Vazifeyi ifa eder kuş gibi
Ahaliye konuşan kardeş gibi
Adaletli Nadim Bey'in Guluncak

Poyraz Ağa tarlasını eylemiş hayret
Mehmet Nadim Bey de eylemiş gayret
Hislerine razı olmuş hep millet
Hükümete çok hürmetin Guluncak

Dünya durdukça söylenin Nadim Bey'in ismi
Dairesin ahali girmiş yendinin ismi
Şad olsun dostları kör olsun düşmanı
Yaktı beni âh firkâtin Guluncak

Komşular gelsin gitmen havayı
Her daim ömrüne edin duayı
Başınızda taşın Poyraz Ağa'yı
Şen olmuş dirayetin Guluncak

Âşık Ali'm sararıp solmassa
Her nahiyede bir destanın kalmazsa
Köyünüzde Boyraz oğlu olmazsa
Biraz geçiminiz çetin Guluncak (Genç 2005: 87)

HAMAL ÇAYI - ABDURRAHMAN BEY [4.12]

Bir yargılı destanım var
Söyleyen diller ağlaşır
Abdurrahman Bey'im ölmüş
İşitmiş eller ağlaşır

Bir haber duyduk aradan
Bir bey ölmüştü dereden
Sivas Gürün Darenden
Vali, kaymakam ağlaşır

Beyim hasta olmuş deyi
Çifte doktor gelmiş deyi
Abdurrahman ölmüş deyi
İşitmiş her yan ağlaşır

Bu havadis dolaştıkça
Her tarafa ulaştıkça
Sürü koyun meleştikçe
Hizmetkâr çoban ağlaşır

At beslenir atlığında
Davar yemler otluğunda
Koyuncu koca çiftliğinde
Savrulan harman ağlaşır

Besleniyor Arap atı
Söyleniyor dilde methi
Âleme doldu şöhreti
Hem atlı hem yayan ağlaşır

Keş oğlunun dağlarında
Bir şeref var beylerinde
Hamal Çayı ağlarında
Öten bülbüller ağlaşır

Kendi yaylasında yaylar
Yas çekiyor bütün beyler
Abdurrahman cirit oynar
At kışner meydan ağlaşır

Böyleymiş yazıları
Yüreğimde sızıları
Abdurrahmanın kuzuları

Gören her zaman ağlaşır

Duyurmayın anasına
Gelen gelmiş hanesine
Abdurrahmanın yarasına
Çalışan derman ağlaşır

Beyimin benzi bozulmuş
Canından umu düzölmüş
Kaderin böyle yazılmış
Takdirde ferman ağlaşır

Çiftçiler tohum ekiyor
Yetimler boynun büküyor
Hanımlar hep yas çekiyor
İhtiyar anam ağlaşır

Kara haber dolaştıkça
Her tarafa ulaştıkça
Aşiretim meleştikçe
Cenazem yuyan ağlaşır

Şu Sivas'ın ahalişi
Duymuş kaymakam, valisi
Hep inzibatı, polisi
Eyvah yiğit diyen ağlaşır

Getirin şu tuna fili
Kes oğluna tutsun yolu
İyice gözleyin sağı solu
Duysun anam ağlaşır

Bu da böyle geldi başa
Bakın şu ulu savaşa
Celal Neşat Nuri Paşa
Duyar her yer ağlaşır

Böyle imiş yazıların
Hasretim kuzularım
Bunlar yetim kuzularım
Kabirde sunam ağlaşır

Abdurrahman ölmüş gece
Mezarını eşin iyice
Talkınını veren hoca
Kabire koyan ağlaşır

Konağının yapısına
Halı makat hepisine
Hacı Bey'in kapısına
Yetimler dullar ağlaşır

Hanı olmuş ağam deyi
Göremedim bu gün deyi
Abdurrahman Bey'im deyi
Yazdığım destan ağlaşır (Genç 2005: 91)

HAZRETİ ALİ'NİN METHİ [4.13]

Her gün hicret eder yâda
Korku bilmez güle güle
Gâhi sağa gâhi sola
Geçen Ali değil miydi?

Kulak vermez hilalara
Razı olur belalara

Mançılanan kalelere
Uçan Ali değil miydi?

Go yerde gul ağabısının
Aldı seherin hepsinin
Her meydanda cenk kapısının
Uçan Ali değil miydi?

Peygamberi görür düşte
Bakan ki ulu savaşta
Nicesini bir kılıçta
Biçen Ali değil miydi?

Kıymazdı pehlivanlara
Hemen olan gelin imanlara
Al kanları meydanlara
Saçan Ali değil miydi?

Cenginde açılır meydanlar
Dökülüyor nice kanlar
Sağa sola pehlivanlar
Saçan Ali değil miydi?

Zülfikârı alır ele
Kendisi biner Döldül'e
Her gün hiç rahat edip yola
Koşan Ali değil miydi?

İcazet düzeltti seni
Şöyle yaktırın insanı
Cenab-ı Allah'ın aslanı
Uçan Ali değil miydi? (Genç 2005: 100)

İMANSIZ [4.14]

Doğruca gitmeyen yolundan saparsın
Allah deyi aslanına taparsın
Dedelerin omuzudan öpersin
Seni gidi dinsiz imansız seni

İçin içkileri hay hay bağırın
Allah deyi aslanına çağırın
Bir şey bilmez hayvan gibi anırın
Seni gidi dinsiz imansız seni

Yüzümüz Hakk'a eyledik türap
Sana yardım etmez ol gani yâ Rab
Dinin akide imanın şarab
Seni gidi dinsiz imansız seni

Konunu tanıyıp asili bilmez
Edebi erkânı usûlü bilmez
Ömründe bir kere gusûlü bilmez
Seni gidi dinsiz imansız seni

Âşık İcazet'im hile mi yapan
Doğruca gitmeyip yolundan sapan
Ali'ye Allah den Hüseyin'e tapan
Seni gidi dinsiz imansız seni (Genç 2005: 129)

KABİR TAŞINA DOĞRU [4.15]

Geçirdik bir yaşı beşine değdim
On yaşımda biraz kendimi övdüm
Taradım saçımı fesimi eğdim
Gayrı vardım on beş yaşına doğru

Şu dünyada bir gün görmedim hergiz
Güller domurlandı açıldı nergiz
On sekiz yaşına değince bir kız
Ker çeker kirpiğe kaşına doğru

Yirmisinde azgın tutar yüzünü
Gayrı ona buna diker gözünü
Ban'alsınlar falancanın kızını
Gayrı düşer nefsin peşine doğru

Dünyada murada ereyim deyi
Hiç değil bir devran süreyim deyi
Kimi kızı güzel göreyim deyi
Gönül çıktı damın başına doğru

Otuzuna vardım ezel almadım
Döküldü bağlarım gazel almadım
Kötüye kul oldum güzel almadım
Akranım emsalim eşime doğru

Kırk yaşında sakalıma ağ düştü
Ellisinde gayrı vaktimiz geçti
Altmışında ecel geldi savuştu
Biz uğradık gönül kışına doğru

Yetmişinde işe varmıyor elim
Sekseninde gayrı büküldü belim
Doksanında tamam yaklaştı ölüm
Düştü Azrail'in peşine doğru

İcazet'im yaşın yüz olsun tamam
Hazırla kefenim getirttir imam
Gayrı ahir vakit vademiz tamam

İsmim yazın kabir taşına doğru (Aslanoğlu 2006: 514)

KARA KIŞ AYI [4.16]

Kara kışta mal beslendi
Saman yok diye seslendi
Damladan sergi ıslandı
Bir kuru kilim kalmadı

Ben severim canım gibi
Vaktin her bir yanım gibi
Bütün sordum benim gibi
Kimseye dilim kalmadı

Bu sene işler yolunda
Gözüm yoktur el malında
Herkes kendi halında
Kimseye sözüm kalmadı

Kanun kimisini astı
Kimisini içeri bastı
Kimisini tren kesti
Mahanasız ölüm galmadı

Âşık Ali bir destan yazar
Gayrı tatlı candan bezer
Millet bütün terko gezer
Kimseye dilim kalmadı (Genç 2005: 102)

KARI KOCA DESTANI [4.17]

Sana diyem bre karı
Yavaş gitme çabuk yürü
Alma benden intizarı
İkimiz bir çalışalım

Karı der kocadık gayrı
Yatağımız olsun ayrı
Beddua eylem bari
Bazı bazı görüşelim

Koca der ki güzel boyun
Çok şekilsin batsın huyun
Hakkı ver b' iğim suyun
Gel bir defa sarışalım

Ağzında dişin yok koca
Söz kâr eylemez zerrece
Gözümüz görmüyor gece
Küskün durma barışalım

Ağzımdan eden dişimi
Kesmezsin cümbüşümü
Karı gel gör şu işimi
Biz de ele karışalım

Karı der kalmadı hâlim
Var git bana etme zulüm
Kocadık hem kızım oğlum
Gel arhate çalışalım

Koca der döverim seni
Evimden kovarım seni
Günahkâr eyleme beni
Doğrusunu konuşalım

Karı der ağardı saçım
Bu ne gidiş bu ne biçim

İş görmeye yetmez gücüm
İsterisen danışalım

Koca der ki bre karı
Vazfine goyma yarı
Getir altına minderi
Hasb-ı hâle danışalım

Karı der ayak yok baş yok
Evinde yiyecek aş yok
Umma hiç dişine taş yok
İster isen vuruşalım

Koca der yanıktır yürek
Sen beni eyledin çırak
Sen bir kazma ol ben de kürek
Birbirimize girişelim

Karı der danışarak hocaya
Ne hizmet gerek kocaya
.....
Razı olup duruşalım

İcazet sözlerin haklı
Koca karıya meraklı
Dokuz nefsi bir de aklı
Arka sure varışalım (Genç 2005: 103)

KIBRIS DESTANI [4.18]

Türk kahramanları istiyor harbi
Doldurttu önümüzü sargınan garibi
Türk'ün yardımcısı sensiz yâ Rabbi
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Mehmetçikler yılmaz hiç harpetmekten
Yunan ne kazandı gelip gitmeden
Daha eski yaraların bitmeden
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Aslanlar her çeşit döndürür dümen
Altına üstüne çevirir hemen
Türk unuttun mu hey kahpe Yunan
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Vatandaşlar için hazırız harbe
Şu kanlı düşmana vurak bir darbe
Dağılsın ünümüz şark ile garbe
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Düşün yüreğime bir ince sızı
Yine eski Türk'üz unutman bizi
İmkânı yok alacağız Kıbrıs'ı
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Atadan dededen hem vatanımız
Alacağız sağ oldukça canımız
Damarda kalsa bir damla kanımız
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Her yerde söylenir bu harbin sesi
Al kana boyandı Kıbrıs adası
Türk'ün askerleri atom bombası
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Ya şehitlik ya gazilik doğrusu
Bundan başka fayda vermez gayrısı

Şanlı Türk evladı şahin yavrusu
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Elbet yüreğimden çıkmadı acı
Bir gün terk edeceksin taklidi tacı
Karnımda duruyor süngünün ucu
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Ordular çevirir sağ sol yanını
Ne İngiliz'i kâr ne de Yunan'ını
Alacağız kardeşlerim kanını
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Bu ciddi sözümdür Allah'a ayan
Er kişi değildir sözünden cayan
Ordular başına geçti kahraman
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Vatanda sağ olsun kahramanım ordu
Cepheler bekliyor baş koymaz yurdu
Yine düşman bize bir tuzak kurdu
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Türkler bir gün bombardımana başlar
Sağına soluna yanar ataşlar
Haydin gayret günü geldi kardeşler
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Şenelmekte vatanımız dilimiz
Şimdi her sanata erdi dilimiz
Adnan Menderes'tir baş vekilimiz
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Daima Allah Allah derdi virdimiz
Bütün kahramanlar bekler yurdumuz
Nice çemberleri yandı ordumuz
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Bir gün geleceğiz biz de yüz yüze
Ne Yunan'a kalır ne İngiliz'e
Her hâl dolacaksın denize
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Hiç kimseye yoktur eyvallahımız
Her zaman yardımcı bir Allah'ımız
Âlem bir yana olsa Türkler yalnız
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Fedakâr maraşal harbiye nazır
Yirmi altı milyon emrinde hazır
Dara bak yetişir boz atlı Hızır
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Nice kahramanlar döndürür dümen
İnsan bu sözümü eyleme gümen
Bir Türk askeri on tane Yunan
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Ordular soracak dereyi düzü
Hedef olacaklar şu İngiliz'i
Zırhlılar hep dolduracak denizi
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Evhiya emliya yürüdü ancak
Her zaman yetişir darda kalıncak
Kahraman mareşal elinde sancak

Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Türk kahramanları bir emir bekler
Çalışın vatana çeker emekler
Hazır top teyyare tanklar tüfekler
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Dumlu Pınar'da koca başların yatıyor
Ahbapların kardeşlerin yatıyor
Sakarya'da üleşlerin yatıyor
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Gönüllü yazıldı bütün aslanlar
Sıkıntı içinde kaldı bu canlar
İngiliz'le beraber ordu Yunan'lar
Ölüm var dönüm yok Türk evladına

Türk milleti hep ahali beraber
Müdürler, kaymakam, vali beraber
Sayenizde *Âşık Ali* beraber
Ölüm var dönüm yok Türk evladına (Genç 2005: 110)

KORE HATIRASI [4.19]

Âlemde söylersin Kore destanı
Her yanda söylenir Türk'ün bu şanı
Hem subay yedekle tam beş bin askeri
Türkler yardımcı oldu şanlı Türk

On beş gün vapurla denizden gittik
Vatana kalanları emanet ettik
Velhasılı Kore eline gittik
Silah takıp çanta sardı şanlı Türk

Biz de Şu Kore'ye gittik askere
Radyolar söylesin bunu askere
Kimsenin gözüne yoktur
Aslan gibi karşı durdu Şanlı Türk

Kore cephesinde başladık harbe
Alçak cinlere vurduk bir darbe
nmz dağıldı sangınan garbe
Çinliler ileri sürdü Şanlı Türk

Haydin Şu düşmanı alak araya
Zırhlılar denize toplar araya
Bombardıman eden bak teyyareye
Nice düşmanların Şanlı Türk

Düşman önümüzde katı bir zaman
Vurduka sngy dedi eleman
Tahsin Yazıcıoğlu Şanlı kahraman
Dünyanın gözüne girdi Şanlı Türk

Bütün mtfevikler bu biçimde
Duyamadık bir harp oldu bu Çin'de
atal yürekli Türk ol kan içinde
Sağa sola süngü vurdu Şanlı Türk

Bizim ordular her yanı kesti
Türk' esir alıp öldürmek kasti
Türk kahramanları süngüler bastı
Bir hamlede Çin'i sürdü Şanlı Türk

Beş gün gece gündüz geldik zamanda
Umudum Mevlâ'da hak Muhammed'e
Amerikan İngiliz'i istirahatta

Tam beş gündür çemberde kaldı şanlı Türk

Türk askeri beş gün çemberde durdu
Tahsin Yazıcıoğlu bir emir verdi
Bir hücumda nice çemberler yandı
Düşmanı toprağa sardı şanlı Türk

Düşman bombardıman eyledi bize
Ne Amerika'ya ne İngiliz'e
Razı olak kardeşler kaderimize
Düşman her tarafı sardı şanlı Türk

Albay Celil Dara elinde sancak
Biz de bu planı düşündük ancak
Çinliler bize on beş hat ve kalınacak
Allah Allah deyü girdi şanlı Türk

Fedakâr askerler çemberi yardı
Ağır makinalı tüfeği kurdu
Sağa sola yayılım ataşını verdi
Nice çemberleri yardı şanlı Türk

Bir bu kadar olsa Çin'in askeri
Türkler ölmedikçe dönmez geri
Cepheleri bölmek aklımız kâri
Çinlilere darbe vurdu şanlı Türk

Albay emir verdi süngü takarım
Yükseklerden yüksek olsun zaferim
Yetiş iki doğa dedi aferin
Koca âleme şan verdi şanlı Türk

Her yan bonbardıman etmeye başlar
Sağımız solumuz doldu ateşler
Haydin gayret günü geldi kardaşlar
Yazıcıoğlu emir verdi şanlı Türk

Tekbir yürüt oldu dağ ile yazı
Analar bugün için doğurdu bizi
Ölen şehit olur, öldüren gazi
Herkes bütün dedi yaşa şanlı Türk

Nasip bizi attı hem bu diyara
Bizden selam söyle Celal Bayar'a
İmdada yetişti doksan teyyare
Nice Çinlileri kırdı şanlı Türk

Biz alalım kardaşların kanını
Dinlen annelerin bu yagını
Kore elinde kaldı tatlı canını
Gazi olup şehit verdi şanlı Türk

Hemen ilk hucumda güney alındı
Müttefiklerimiz serbest bulundu
Şehitlerin cenazesi kılındı
Cennet âlâ olsun yurdu şanlı Türk

Her yana duyuldu bu harbin sesi
Al kana boyandı Kore cephesi
Türk'ün askerleri atom bombası
Çinli cesaretin gördü şanlı Türk

Haydın hücüm diye emir verildi
Kahraman Türk silahına sarıldı
Bir Türk askeri beş yüz Çinli kırdı

Düşmandan öcünü aldı şanlı Türk

Beyim gelir deyi gözler sunalar
Eyvah oğlum deyi ağlar analar
Tedaviye başlar hastahanalar
Doktorlar yaram sardı şanlı Türk

Böyle firkât ciğerime dağ olsun
Cennete mekân rıdvan bağ olsun
Baştan başa Türkiye'miz sağ olsun
Şan yazılıp şöhret buldu şanlı Türk

İcazet gözünden akıt yaşları
Duydun mu başına gelen işleri
Gör ne zahmet çekti din kardaşları
Çıkmaz yüreğimden derdi şanlı Türk (Genç 2005: 116)

KÖMÜR GÖZLÜM [4.20]

Kömür gözlüm yolculuk var serimde
Dağlarda duman var kış görünüyor
Âh u zârım kaldı mah cemalinde
Gündüz hayâl gece düş görünüyor

Niçin kara bağlamışsın sevdiğim
Ciğerimi dağlamışsın sevdiğim
Rüyamda ağlamışsın sevdiğim
Baktım ela gözler yaş görünüyor

Kıraman kimseyi yollar uzaktır.
Mecnun'un kurduğu bana tuzaktır
Ne kadar çalışsan faydası yoktur
Bu dünyanın sonu baş görünüyor

Deli gönül gitme nefsin peşine
Ne amel işledin şu genç yaşına
Bir gün olur kabristanın başına
Toprak zor boş arsin taş görünüyor

Tenim teneşinde yollar *İcazet*
Deynedip kabire yollar *İcazet*
Allah rahmet etsin derler *İcazet*
Kabrim sana sevdiğim dan görünüyor (Kaya 2009: 280)

SEVDİĞİM [4.21]

Benli dilber vasfın nasıl yazayım
Âşık oldum mah cemale sevdiğim
Ela gözler kud(u)retten sürmeli
Zülfün dökmüş ağ gerdana sevdiğim

Güzelliğin türlü harmanı vardır
Her âşığın kırk gün devranı vardır
Emmeğe münasip gerdanı vardır
Benler olmuş tane tane sevdiğim

Her ne dersen dilber yine sen bilin
Benim yüküm kasavettir gam bilin
Sen tabipsin yüz bin çeşit em bilin
Yaram muhtaç bil dermana sevdiğim

Gül yüzlüm el gibi gezme ıraktan
Öldürme bendeni dertten meraktan
Ağ beyaz gerdandan elma yanaktan
Bir buse ver perişana sevdiğim

Güllere benzettim rengini dilber
Vasfettim gerdanda bengini dilber

Aradım dünyada dengini dilber
Gelmemiştir bu cihana sevdiğim

İcazet âlemin güzeli çoktur

Aradım dünyada menendin yoktur

Eladır gözlerin o kirpiğin oktur

Kaşlar benzer yay kemana sevdiğim (Aslanoğlu 2006: 512)

YAŞASIN 15 MAYIS YÜCE ATATÜRK [4.22]

Düşmanları kırmış denize dökmüş

Ordulara emir vermiş cepheleri bozmuş

.....

Yaşasın Gazi Mustafa Kemal Atatürk

Herkesi sevk ediyor adaletlere

Meydan vermeyelim cehaletlere

Emirler tebliğ eder vilayetlere

Gelmişti zamanın Kemal Atatürk

Olalım hep medeni kalmayın vahşi

Güzel fabrikalar dokur kumaşı

Durmayıp çalışsak düşmana karşı

Sağ oldukça Mustafa Kemal Atatürk

Koyun ile yayılıyor kurdumuz

Günden güne şenelmekte yurdumuz

Fedakâr paşamız şanlı ordumuz

Yaşasın irfanın Kemal Atatürk

Yunan'da cebr ile istiklâl alan

Atatürk düşmanın önünde duran

Yunan kahpesini kökten deviren

Kahraman ordumuz başkan Atatürk

Çalıştı Atatürk, verdi emekler
Oldukça kahraman cephede bekler
Hazır top, teyyare, tanklar, tüfekler
Unutmam emeğin Kemal Atatürk

Haydin şu Yunan'ı alak araya
Zırhlılar denize, toplar karaya
Bütün müttefikler geldi Ankara'ya
Senden emir bekleyen çoktur Atatürk

Şenelmeye başladı eski örenlerimiz
Sevinmez mi bugünleri görenlerimiz
Her yana işliyor trenlerimiz
İncinmez insanın Kemal Atatürk

Şanlı Ankara'dan verir emiri
Yüce Allah çokça versin ömrü
Yollar yaptırdın döktün demiri
Şeneldi vatanın Kemal Atatürk

Kıbrıs'ın kanında kanda beraber
Mezhepte, imanda, dinde beraber
Yetmiş beş yaşında bende beraber
Zaferler kazanan başkan Atatürk

Ya gazilik ya şehitlik doğrusu
Bundan başka fayda vermez gayrısı
Şanlı Türk ecdadı şahin yavrusu
Gazilik de sana yakışır Kemal Atatürk

Şeneldi meclisimin âzâsı
Verdiği emirde vardır imzası

Sivas vilayetinin Kangal kazası
Canım kurban sana Kemal Atatürk

Bütün Türk ordusu hep ahali beraber
Müdürler, kaymakam, vali beraber
Sayenizde *Âşık Ali* beraber
Emrinize saygım çoktur Atatürk

3.5. ALİ BOZKURT (YARIM ALİ)

1890 yılında Kangal'a bağlı Alacahan beldesinin Dışlık köyünde doğmuştur. Yarım Ali olarak tanınan âşığın asıl adı Ali Bozkurt'tur. 6 erkek, 1 kız olmak üzere 7 çocuğu vardır. Çocuklarından Nizam Bozkurt âşıklık geleneğini devam ettirmiştir. Kaynaklarda fazla bilgiye rastlayamadığımız âşık hakkındaki en geniş bilgiyi Doğan Kaya bir makalesinde vermektedir. İlk defa 1931'deki I. Sivas Halk Şairleri Bayramı'na katılarak tanınmıştır. Bazı şiirlerinde Ali, bazılarında Yarım Ali mahlasını kullanmıştır. Doğan Kaya, mahlasının Yarım Ali olmasını şu şekilde açıklamaktadır: “*Bir şiirinde;*

Üstazım Hasan'dır Efendi sani

Yoğurdu pişirdi var etti beni

Yâr diyerek Yarım Ali adını

Koydu bu isimle dillere düştük

deyişine bakılırsa, Hasan isimli zâtın etkisinde kalıp olgunlaştığını ve mahlasını da yine aynı kişinin verdiği anlaşılmaktadır. Sözü geçen Hasan Efendi, Kusurî mahlasını kullanan ve 1875-1951 yıllarında yaşamış olan Hasan Fehmi Efendi'dir. Kusurî, Arapça ve Farsçaya vakıf, sazı ve irticali olmayan bilgili bir şahıstır. Ali'ye hep “Yârim Ali” diyerek hitap etmiştir. Bu söz Sivas ağzında “Yarım Ali” şeklinde telaffuz edilmektedir.”

Yarım Ali'nin irticali kuvvetlidir, fakat saz çalamamaktadır. Şiirlerinin muhtevası genellikle tasavvuftur. Bunda Hasan Fehmi Efendi'den aldığı derslerin etkisi vardır diyebiliriz. Âşık, doğduğu köyünde, Dışlık'ta 1953'te vefat etmiştir (Kaya 2001: 66). Şiirlerinden örnekler şunlardır:

DÜŞTÜK [5.1]

Ta “Kalû belâ”da “Bezm-i Elest”te

İçtik dolusunu illâya düştük

Zat-ı sıfat olduk “Ahsen takvim”de

“Kevn ü mekân” içre türaba düştük

Din Muhammed dinin kabul eyledik

Hak Âdem'de bulduk sücut eyledik

Dört kitap ilmini teyid eyledik
“Ehl-i Beyt”e “Şah-ı Merdan”a düştük

Bütün canlı mahlûkata yâr olduk
“Nefs-i emmare”den biç-kenar olduk
“Men aref” sırrını bildik var olduk
Mürşide bağlandık ikrara düştük

“Tarik-ı Bektaş”a verdik elimiz
Kem sözlerden pak eyledik dilimiz
Tevhid ile bağlayuban belimiz
“Erenler cemi”nde erkâna düştük

Üstazım Hasan’dır Efendi sani
Yoğurdu, pişirdi var etti beni
Yâr diyerek *Yarım Ali* adını
Koydu bu isimle dillere düştük (Kaya 2001: 67)

ELHAMDÜLİLLAH [5.2]

Atamın belinden rahm-i madere
Süzülüp de geldim elhamdüllilah
Ak mürekkep idim dönüştüm kana
Et ve kemik oldum elhamdüllilah

Üç menzilde tamam oldu sıfatım
Göz, kulak, kol, bacak belirdi zatım
Vakit tamam oldu rahim hayatım
Bir anadan doğdum elhamdüllilah

Nokta-yı burhandan dersimi aldım
Esmâü’l-Hüsna’ mı arayıp buldum
Evliyanın erin sırrını bildim
Hikmetine erdim elhamdüllilah

Kendi kendim bildim kendim hak idim
Kendi kitabımı kendim okudum
Kalp evimin gülşeninden şakıdım
Ruhumdan ses verdim elhamdüllilah

Bu sırrı esrarı anlayan bilir
Bi'l-cümle eşyayı kendinde görür
Yarım Ali bir gün aslına yürür
Can gözüyle gördüm elhamdüllilah (Kaya 2001: 67)

SENSİN [5.3]

Kendini kendin bil kendin arama
Baktığın her yerde görünen sensin
Hak kendi ruhundan ruh verdi sana
“Ene'l-Hak” sırrına bürünen sensin

Senin için yaratıldı kâinat
Emrine verildi bunca mahlûkat
Topraktan var olup bulunca hayat
Meleklerle boyun eğdiren sensin

Tanrı gizli iken tek bir noktada
Görünmek istedi her bir eşyada
Âdemde tecelli olunca Hüda
“Hüsn-i Mutlak” diye bilinen sensin

Sensin “yedi kat yer” sensin “Arşullah”
Sensin “Kâbe kavseyn” sensin “Beytullah”
Seni methediyor Kur'an'da Allah
“Yüz Suhuf” “Dört Kitap” verilen sensin

Yarım Ali kendi kendine bir bak
“Nefs-i emmare”yi benliği bırak
Kalp evini pak et mihman olsun Hakk
Kâmil insan olup erişen sensin (Kaya 2001: 67)

VATAN [5.4]

Vatana eyleriz hizmet
Mektebe eyleriz hürmet
Hep efendi oldu millet
Ak üstünde karamız var

Kalbimizde vardır işkil
Dedik yurt kurtarmak müşkil
Millî kuvvet oldu teşkil
Yaşasın kong(1)remiz var

Fabrikalar kumaş dokur
Adalette erdik şükür
Sanat mektebinde okur
Çokça sanatkârımız var

Çoğaldı ser-tabip Lokman
Mekteplerde etti idman
Gazi’imiz var iken korkman
Her derde bir çaremiz var

Beyim bunda var mı suçum
Evvel böyl’ olmamış niçin
Millete menfaat için
Bankada çok paramız var

Âleme duyuld’ünleri
Şükür yükseldi şanları

Verdik fitre kurbanları
Havada tayyaremiz var

Bin yaşasın şanlı Gazi
Düşmandan kurtardı bizi
Vapurla doldurdu denizi
Her yanda iskelemiz var

Canım kurban olsun dosta
Yol yapardı bir kıyasta
Reys-i Cumhuriyet'e şayeste
Çok şanlı Ankara'mız var

Başladık zengin olmaya
Kazanıp banker olmaya
Gazi'm cihangir olmaya
Heman az bir sıramız var

Adaletçe yapar işi
Çalıştı düşmana karşı
Türkiye'nin ay güneşi
Gazi İsmet Paşa'mız var

Yundum aşkın ırmağında
Yanlış koymam örneğinde
Halk Şairleri Derneği'nde
Ayrı ayrı töremiz var

Ali'm bunu böyle demiş
Bilmem kıymeti ne imiş
Türkiye'ye ay gün doğmuş
Şule veren çıramız var (Sevengil 1967: 336)

3.6. ALİ ERBAY (ERBAY)

1931 yılında Kangal'ın Alacahan beldesine bağlı Ceviz köyünde doğmuştur. Babasının adı Hüseyin, annesinin adı Zeynep'tir. Çocukluk ve gençlik çağlarını Ceviz'de geçirdikten sonra Ankara'ya göç etmiştir. Halen Ankara-Mamak'ta yaşamaktadır. Kaya (2009: 231), ilk şiirini 14 yaşında yazdığı bilgisini vermektedir. Şiirlerinde “*Erbay*” mahlasını kullanmakla birlikte, bazı şiirlerinde “*Ali*” mahlasını kullandığı da görülür. Saz çalabilen Ali Erbay'ın “*Anadolu Aleviliğinde Kırklar Ceminin İçyüzü*” adlı bir kaseti ve “*İki Cihanı Işıtan Muhammet Ali Nuru*” adlı bir şiir kitabı vardır (Kaya 2009: 231; Mamak Bel. Baş 1997: 226).

ACILAR [6.1]

Nedir bu acılar, nedir bu zulüm
Uyan be yoldaşım görmüyor musun?
Ciğer pare pare aydınlar yandı
Uyan be yoldaşım görmüyor musun?

Hani o aydınlar, kalemi adil
Birer beşer gitti, faili meçhul
Yeter artık insan gerçekleri gör
Uyan be yoldaşım görmüyor musun?

Olanlara bak da ne olur bir düşün
Daim azalmakta ekmeğin, aşın
Eğer görmüyorsan kurtulmaz başın
Uyan be yoldaşım görmüyor musun?

Daha dün vuruldu Metin Göktepe
Coplarla dövüldü hem tepe tepe
İbret alır isen kulağa küpe
Uyan be yoldaşım görmüyor musun?

Hani ya dürüstlük bir sürü meçhul

Adalet işlemez kimdedir kusur

Erbay der ki; yine olalım cesur

Uyan be yoldaşım görmüyor musun? (Mamak Bel. Baş 1997: 228)

MALINA MI GÜVENİRSİN? [6.2]

Varlık ile etme gurur

Malına mı güvenirsin

Gün gelir de kökten kurur

Malına mı güvenirsin

Fani şeylerle avunma

Sakin haksızı savunma

Yiğitliğine güvenme

Koluna mı güvenirsin

Mal da yalan mülk de yalan

Bir gün gelir olur talan

İnsanlıktır baki kalan

Diline mi güvenirsin

Engin ol da katı olma

Kimsenin hâline gülme

Mazlumun âhını alma

Şerine mi güvenirsin

Erbay bir gün ecel alır

Solar benzin gazel olur

Malın gider eser kalır

Salina mı güvenirsin (Kaya 2009: 231)

NE DEYİM? [6.3]

Bağlandı yollarım kaldım çaresiz
Kime ne söyleyim kime ne deyim
Feleğin elinden derbeder oldum
Kime ne söyleyim kime ne deyim

Kaderim düşürdü gurbet ellere
Şaşırdım yolumu düştüm dillere
Ben beni düşürdüm çıkmaz hâllere
Kime ne söyleyim kime ne deyim

Erbay der günlerim âh u zâr oldu
Hoyrat bahçesinde güllerim soldu
Bir gül yetiştirdim yâd eller aldı
Kime ne söyleyim kime ne deyim (Kaya 2009: 231)

OKU OKU [6.4]

İnsanlık vasfına ereyim dersin
Oku çalış durma her zaman oku
Marifet keşfine varayım dersin
Oku çalış durma her zaman oku

Okur isen her gerçeği görürsün
Kültürünün değerini bilirsin
Hakikâtin menziline varırsın
Oku çalış durma her zaman oku

Her yenilik okumayla geliyor
Teknoloji her gün hayret veriyor
Okumayan ulus yüксеlemiyor
Oku çalış durma her zaman oku

Latin harflerini bize getirdi
Köy şehir demeden halka götürdü
Başöğretmen olup mânâ getirdi
Oku çalış durma her zaman oku

Bir harf öğretmenin **Ali** kölesi
Cehaletten gelir başın belası
Okumada gizli insan Mevlâ'sı
Oku çalış durma her zaman oku (Mamak Bel. Baş. 1997: 227)

3.7. ATILLA AKBULUT (BATINÎ)

1978’de Alacahan’ın Yeşilkale köyünde dünyaya geldi. İlköğretimi bitirdikten sonra hayat şartları gereği ailesiyle birlikte İstanbul’a göç etti. Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra kendine ait Erbatur İnşaat firmasını kurdu. Son 1.5 yıldır şiire merak saran şair, evli ve 3 çocuk babasıdır. Birçok antolojide şiirleri yayınlanan Akbulut, genellikle millî duygularla ilgili şiirler yazmıştır. Şiirlerinin hemen hepsinde “*Batınî*” mahlasını kullanmıştır (Alim 2013: 82; Tokmak 2013: 47). Şiirlerinden bazıları şunlardır:

AFFET SULTANIM [7.1]

Duydum dost sesini gönlüm çağladı
Söyledi eksikim gözüm ağladı
Affeyle hatamı görme sultanım
Hû deyip cümlesin O’na bağladı

Sınar beni sohbet ile söz ile
Dedi ki sen sus o gelecek dile
Düşme der gaflete sen bile bile
Gizli gizli bozup biraz yağladı

Öğretiyor bana bendeki hâlden
Uzak dur cahilin açtığı faldan
Şifa olmaz şeker katılan baldan
Rahmet edip bana görmem sağladı

Dedim yeter artık taşıyamam ben
Çoktur yaram bunu kaşıyamam ben
İnce bakıp öyle şaşıyamam ben
Dedikçe üst üste derdi tığladı

Batınî’yim zordur insana varmak
Tutup öğüdünü yaranı sarmak

Nefreti ve kini hoşlukla karmak
Yok etti benliğim hepsin buğladı (Alim 2013: 84)

ANAM [7.2]

Bu sabah uyandım tatlı ses ile
Şeker mi, şerbet mi, bal mısın anam?
Kokun geldi benzer tomurcuk güle
Tutunca kurumaz dal mısın anam?

Hatalarım olur yine görmezdin
Başıma belalı çorap örmezdin
Bir zerre sırrımı ele vermezdin
Ayıp, kusur örten hâl misin anam?

Yıllarca çileyi çekip de sustun
Eller duyar diye öylece pustun
Ağular yutup da zehirler kustun
Hiç mi konuşmazsın lâl mısın anam?

Yüreğin incedir evladın özler
İşitse de duymaz imâlî sözler
Yaşı kaç olsa da yavrusun gözler
Kötülüğe perde, şal mısın anam?

Ana gibi olmaz hiçbir yâr dedik
Olmaz işler yapıp, her haltı yedik
Analar üstünden açıldı gedik
Kirli ağızlarda yal mısın anam?

Vatanın içinde adın geçiyor
Ekmekte, yemekte tadın geçiyor
Kur'an-ı Kerim'de kadın geçiyor
İki cihan tutan kol musun anam?

Batınî'yim sarıl sevgiyle ona
Yaşlandı garibim yaklaştı sona
Onu üzer isen ellerin dona
Cennete gidilen yol musun anam? (Alim 2013: 84)

BENİM VATANIM [7.3]

Ey canım Türkiye'm cennetim, yurdum
Soysuzlara bildir benim vatanım
Aslıma bağlıyım Oğuz'um, kurdum
Tarihe bak ulan senin atanım
Soysuzlara bildir benim vatanım

Unutma ecdadım sultandır, handır
Benim beşiğimde kızılca kandır
Bir canım giderse doğan bin candır
Bir şafakta doğan, bir de batanım
Soysuzlara bildir benim vatanım

Çakallara bakıp terk etmem özüm
Bu toprak anadır, bu toprak gözüm
Kalleşe söyleyin ortada sözüm
Al bayrak üstüme düşüp yatanım
Soysuzlara bildir benim vatanım

Kan ile çizdiğim kanlı çizgiyi
Atamın mirası öncü sezgiyi
Savaş bize sanat böyle özgüyü
Unutma toprağa toprak katanım
Soysuzlara bildir benim vatanım

Batınî ordumun rehberi Kur'an
Hedef hep ileri durur mu turan

Meydana çıkıp da erkekçe vuran
Gece gündüz demez silah çatanım
Soysuzlara bildir benim vatanım (Alim 2013: 88)

DURAN UTANSIN [7.4]

Selam olsun dostu veren alana
Duyup da öylece duran utansın
İnsanlık yok olur sessiz kalana
Bunları hayıra yoran utansın

Hor görmeyin beni sözüm açıktır
İyilik görünmez, kötü saçıktır
Yiğit olan merttir aklı kaçıktır
Mazluma yüklenip vuran utansın

Gönül bekler yâren yanında olsun
Merhamet, metanet kanında olsun
Sadakât sevgisi canında olsun
Ağzının ucuyla soran utansın

Kemlik, hile nedir öğrenme sakın
Bir sevap işlerken etrafa bakın
Ümmet-i Muhammed ahlâkı takın
Zannınca düşünüp kuran utansın

Batnî'yim yıkma gönül evini
Daim açık olsun gönül nevini
Öyle büyüt ki sen gönül devini
Görüp de esmeyen boran utansın (Tokmak 2013: 48)

GELDİM [7.5]

Merhaba sultanım gönlümün ferî
Sevda güllerini dermeye geldim

Sevgine muhtacım aşkımdın seri
Seni ömür boyu sarmaya geldim

Ne güzel geçiyor seninle her an
Bir gülüş dokunuş sendeki derman
Seviyorum deyip yazdığın ferman
Diye canı sana vermeye geldim

Yaşadım tarifsiz onca duyguyu
Kafamda kurduğum ince kurguyu
Tekrarlayıp durdum en son vurguyu
Sevgi nasıl bir şey sormaya geldim

Görmesin namahrem zülfün telleri
Değmesin zalimin hoyrat elleri
Duymasın nadanlar dudu dilleri
Meşk dolu kalbimle vurmaya geldim

Batınî'yim yelken açayım aşka
Medcezirle doldum sema-yı meşke
Otur sinemdeki saraya köşke
Sevda zincirini kırmaya geldim (Alim 2013: 89)

HİLÂLE DÜŞTÜ [7.6]

Canım sikkın bugün her taraf şehit
Öfkem önde gider celâle düştü
Canımızı yakar birkaç tane it
Göz yaşım damladı hilâle düştü

İslâm'ın cihadı Kur'an'la başlar
Fakirin karnına bağlandı taşlar
Ebu Cehil'den de cahilce başlar
Ezani okumak Bilâl'e düştü

Umudum, hayâlîm saklı içimde
Saçları sırmadır ipek biçimde
Aşkı buldum dedim odur seçimde
Gül olacak derken bir lale düştü

Neden kırıyorsun bu çalım niye
Bu güzellik canım bu alım niye
Severdim şekerim bu balım diye
Birle edemezken sülale düştü

Seyret insan oku evvel ahiri
Bilirsen bulursun **Batın**-zahiri
Benliğini unut tanı mahiri
Uzunca hesabım icmale düştü (Tokmak 2013: 50)

İNŞAALLAH [7.7]

Âşık maşukunun özlemin çeker
Leyla, Mecnun gibi gezerler bu gün
Muhammed dünyaya güzellik eker
İnşaallah bunu sezerler bu gün

Yobazlar toplanmış kanım içerler
Cennetin gülünü zorla biçerler
Şahımı duyunca uzak geçerler
Zülfikâr elinden bezerler bu gün

Sadakât yakışır ehl-i imana
Tövbe et durmadan düşme gümana
Güzellik inşa et ahir zamana
Gemisiz deryada yüzerler bu gün

Adalet timsali olursa hâlim
Kararım kesindir, aklımsa salim
Haksızlık üzere edersen talim
Kötülüğe mezar kazarlar bu gün

Edep ile yürü Hakk'ın yolunda
İki cihan tanır haya kolunda
Ne güzel mimarmış sırrı solunda
Bu hâli görenler nazarlar bu gün

İlmin kapısını görmeden geçme
Ali'yi Muhammed nurundan seçme
Aklın ermez cahil boşa zan biçme
Batınî sana da kızarlar bu gün (Alim 2013: 83)

SARIL HAKK İPİNE [7.8]

Sarıl Hakk ipine kurumaz pınar
Kökleri sağlamca dal bizi bekler
Nuh'um inşa eder, Yunus'um kanar
Dört ayaklı tahta sal bizi bekler

Aşınayım ebed ezel ben ona
Ehl-i Beyt aşkıyla varılır sona
Yedi uyurlarla zamanım dona
Kuzeyden esen o yel bizi bekler

Edep, erkân ile varılır yollar
İnceden inceye uzanır dallar
İmam-ı Ali'mden alınır hâller
Muhammed'den gelen yol bizi bekler

On iki imamı yazmakla bitmez
Ali'nin sevdası yazmakla gitmez

Zülfikâr cihanda kaybolup yitmez
Hasan, Hüseyin'den kol bizi bekler

Batnî'yim vardım divana durdum
Lâ-mekân şehrinde kurulu yurdum
Allah Allah deyip üç kere vurdum
Durmadan kapıyı çal bizi bekler (Tokmak 2013: 47)

SESLEN ŞEHİDİM [7.9]

Bu ülke kaç kere sana seslendi
Herkesin ağzında aslan şehidim
Baştaki beylerin gönlü paslandı
Şehit makamıyla süslen şehidim

Ana feryad eder parçalar düşün
Ağıtlar yakıyor bacınla eşin
Rengini sen verdin kızıl güneşin
Çık arş-ı âlâya yaslan şehidim

Kuddusi imanla toprak savundun
Vatan, millet, bayrak ! Öyle avundun
Bir parça gidecek diye dövündün
Diyemem ben sana uslan şehidim

Vatan aşkı sende bitmez hiç zaman
Gün olur dağılır ülkemden duman
Hakk'a sevdalısın, gönlünde iman
Yaradan aşkıyla beslen şehidim

Batnî boşuna kendini yorma
Nedir bu yaşanan, nedendir sorma
Akılsız başlara boşa laf vurma
Hakkım haram diye seslen şehidim (Tokmak 2013: 51)

SIĞIN YÜCE EKBER'E [7.10]

Gir gönül bahçesine topla ârifin gülü
Kokla lale, sümbülü değme misk ü ambere
Seherde güle öten âşık garip bülbülü
Bırak şah-ı sultanı yol ver fakir kambere

Bir karış toprak için ecdadım can verirdi
İslâm'ın şanı için dağdan gemi yürürdü
Hükm ü adaletini cümle cihan görürdü
Şaşınca doğru yoldan alınırsın çembere

Her gün sala okunur yanar farklı bir ocak
Uzanyor toprağa gencecik yiğit koçak
Yaşanır mı söyleyin kendi yurdunda kaçak
Genel vaaz şarttır ha kurma hoca minbere

Boşuna feryâd figân elinizle ettiniz
Yüzde elli oy verip bugünlere yettiniz
Hele şöyle düşünün neler neler ettiniz
Daha çok şehit koruz şehitliğe makbere

Batınî'yim yoruldum bu hâlleri gördükçe
Başımıza belalar türlü türlü ördükçe
Biz bu çapulculara her gün taviz verdikçe
Her haltı edip yine sığın yüce Ekber'e (Tokmak 2013: 49)

ŞAŞTIK YİNE [7.11]

Ne güzel günlerim var derdimle hoştuk yine
Evimiz barkımız yok meydanda boştuk yine
Sahibim sensin gani düşer kalkar gelirim
Nakşeylemiş bedene şartınla beştik yine

Lâ-mekân şehrindeyim yürürüm gündüz gece
Çoğaltmaya gerek yok aşk ağzımda tek hece
Duyguların şahıdır bağlanınca çok yüce
Hep yerde görünsek de gizlice baştık yine

Şerha şerha yüreğim dost elinde bir olmaz
Teslim ol gerçek cana dost elinde kir olmaz
Açmışsa sine kitap dost elinde sır olmaz
Güruh-u naciyede göz üstü kaştık yine

Biçilmez O'na mekân nerde isen o orda
Sağlam tut Hakk'ın elin safi dosta bir sor da
Ararken düşe kalka nefsim daimi korda
Aranan bende imiş ol mekân düştük yine

Batnî'yim şaşırırım yanlışla yürür iken
Kendimi dev sanırdım aynada görür iken
Katil sözü namluya korkmadan sürer iken
Uyduk şeytan sözüne gereksiz şiştik yine (Tokmak 2013: 47)

ŞEMS [7.12]

Mevlânâ'yı ararken Şems'i gören gözlerim
Şaşakaldı bu aklım, nerde benim sözlerim
Bağla elim, kolumu at Kenan kuyusuna
Arsızlıkla yürürken örselendi yüzlerim

Muhammedî nur ile canlanır cümle varlık
İman öyle ateş ki, köşkü gönülde harlık
Kabzeder bedenimi beni ruhumda darlık
Bir sabah uyandım ki rampa rampa düzlerim

Güvenip mağrur olma solar gözünün ferî
Tövbe et haydi durma çekil bir adım geri

İlk nefeste can bulan son nefeste ol seri
Bedenim bana ayna, seyre çıkıp izlerim

Ayet-i Lokman'ında ağaç deniz yetmez der
Hâl ehlidir Muhammed ! Ümmeti hâlini ser
Ger kurbanım nefisini, çakılı çarmıha ger
Sırrına erişilmez saklı benim cüzlerim

Batınî'yim düşünme düşünüyor o sende
Ayırma onu senden, hakim zati o bende
Kudret-i ilahiye bahşetmiş sırlı gende
Mevlâ boşa çıkardı aklımdaki tezlerim (Tokmak 2013: 50)

TÜRKLÜK ADEMİYETTİR [7.13]

Gökte ay ile yıldız; yerde kanım akıyor
Bir yıldız kayar belki yüz bin arştan bakıyor
Ağlama garip anam, ağlarsan cennet üşür
Celallenmiş Yaradan, kızıl şimşek çakıyor

Üzülme şanlı bayrak feda olsun bu canım
And olsun ki Allah'a, yerde bırakmam kanım
Türk'lük mânâ, Türk'lük han olur mu ulan tanım
Şeref yerde yatarken, şerefsiz şan takıyor

Allah Allah diyerek susturulan bu millet
Allah bile sizlerden illet ediyor illet
Yeter artık yeter be nedir çekilen zillet
Her yanımız bir hain dibimizden çıkıyor

Batınî'yim dost olmaz soysuzun yavrusundan
İnanmaya gerek yok imansız doğrusundan
Aşikâre diyemez aç yemez korkusundan
Siner köşe bucağa, arkamızdan şakıyor (Alim 2013: 86)

YÂRİME BENZER [7.14]

Güle bakın güle dalını eğmiş
Açılmış goncası yârime benzer
Yeni fide sürmüş güneşe değmiş
Vallah bu dünyada varıma benzer

İmansız yâr hasret eder yüzüne
Karışmadım yokuş ile düzüne
Hâkim inanmıştı zalim sözüne
Üçgenini kurmuş dârıma benzer

Mecnun ettin beni çöle saldırdın
Esen rüzgârlardan kokun aldıldın
Yemen’de bu sırda kapı çaldıldın
Akan gözyaşlarım kârıma benzer

Neden benden ırak ırak kaçarsın
Sen de mi gurbette garip naçarsın
Kapanmaz yaramı yine açarsın
Feryâdın, figânın zârıma benzer

Batnî sözünü söyler geçersin
Gün olur ayrılık zehrin içersin
Unutma ettiğın sen de biçersin
Alev alev yanan nârıma benzer (Alim 2013: 87)

YAVAŞ YAVAŞ [7.15]

Sana doğru akan yolum
Yürüyorum yavaş yavaş
Deli gibi çarpar solum
Eriyorum yavaş yavaş

Akıl gitmiş gönül yorgun
Gönül bir soysuza vurgun
Etrafımda her şey durgun
Görüyorum yavaş yavaş

Neden, niçin, nedir diye
Zamansız gelen hediye
Bel bağlama boş sevgiye
Soruyorum yavaş yavaş

Şüphe duydum her olaydan
Kaçtım gerçek ve kolaydan
Sevdiğimi bu dolaydan
Yoruyorum yavaş yavaş

Batını'yim sakla özüm
Hakk'ı saysın daim sözüm
Eğri yoldan âmâ gözüm
Koruyorum yavaş yavaş (Tokmak 2013: 49)

3.8. BEKİR AKBULUT (İHLASÎ)

15 Mart 1966 yılında Sivas'ın Kangal ilçesine bağlı Yeşilkale köyü, Bayındır mezrasında doğdu. Babasını genç yaşta kaybetmiştir. 1989 yılında Meryem Akbulut ile evlenen âşığın Emirhan, Maide Nur ve Hayâl Nur adlarında üç çocuğu vardır. Babasını kaybettikten sonra geçim sıkıntısı çekmeye başlayan âşık, bu sıkıntılarını şiirlerine de yansıtır. 1994 yılına kadar yazları başka şehirlerde çalışan ve kış aylarında köyü Yeşilkale'de kalan Akbulut, bu tarihten sonra İstanbul'a göç etmiştir.

11 yaşında şiir yazmaya başlamıştır. Şiire başlamasında 1977 yılında Malatya'ya dayısının yanına gitmesi etkili olur. Burada eline Kerem ile Aslı hikâyesi geçen Bekir Akbulut'un, buradaki birkaç dörtlükten etkilenmesiyle şiire merakı başlar ve yazmaya başlar (Güney, 2014: 19). Herhangi bir ustası yoktur ve mahlas olarak adını kullanmaktadır. Saz çalmaya ve türkü söylemeye hevesi vardır, fakat babasının saz çalmasına şiddetle karşı çıkması ve sazını kırması üzerine sazdan uzaklaşır, babasını kaybettikten sonra da saz öğrenmeye fırsat bulamaz.

2012 yılında Kültür Bakanlığı tarafından “*Halk Şairi*” ünvanı verilmiştir. Yayınladığı ilk şiir kitabının adı “*Meyri*”dir. Kitaba adını veren *Meyri* şiiri ve “*Bağrıma Benim*” şiiri Ersin Kayışlı tarafından bestelenip türküleştirilmiştir. Kübra Güney tarafından lisans tezi olarak da hazırlanan “*Eyvallah*” adlı ikinci şiir kitabı 2014 yılında yayınlanmıştır. Pek çok antolojide şiirleri yayınlanan Akbulut'un “*SİYŞAD*”, “*Aydınlar Ocağı*” gibi derneklerde üyelikleri bulunmaktadır. 27 Mart 2015 tarihinde “İhlâsî” mahlasını kullanmaya başlamıştır.

BAYRAM [8.1]

Yine geldin bayram hoş sefa geldin
Seni yaşamayı biliyor muyuz?
Huzur huşu için kaç defa geldin
Kalplerden o pası siliyor muyuz?

Bayram ibadettir hak eden kula
Hürmettir yaşlıya, yetime, dula
Kabristan, komşular gezilir sıra
Sevinip bunlarla gülüyor muyuz?

Layığıyla bayram Hakk'a ibadet
Konu komşu saymak bizdeki âdet
Sevgiye muhtacı bu günde yâd et
Kimsesiz garibi buluyor muyuz?

Otellerde, plajlarda gezerek
Anayı, babayı boşa üzerek
Akıl süzgecinden biraz süzerek
Hayırlı bir evlat oluyor muyuz?

Bayramları bayram yapan ne sence
Emrine uyarak yaşayıp dince
Nasihat ederek çocuğa, gence
Biz maneviyatı soluyor muyuz?

Bekir der; bayramı yaşa ve yaşat
En ücra köşede kalpleri kuşat
Küsleri barıştırt ortam yumuşat
Güzel duygularla doluyor muyuz?

ÇANAKKALE TÜRKLERİN RUHUDUR GURURUDUR [8.2]

Mermiler öpüşmüşler gökler de şahit bakın
Yedi düvel bir olmuş geliyor akın akın
Bu size bir ders olsun denemen daha sakın
Çanakkale Türklerin ruhudur, gururudur

Seddü'l-bahir karşılar kan aksa da dereler
Her gemiden zıplayan o asalak pireler
Yahya Çavuş siperde sık kurşunu göreler
Çanakkale Türklerin ruhudur, gururudur

Kilit bahir şahittir bu yerler Türk'ün eli
Hep kızıla boyanmış boğaz sanki kan gölü
Mehmet'in şakağında gülüyor dalsız gülü
Çanakkale Türklerin ruhudur, gururudur

El ayak parça parça havaya savruluyor
Yanıyor Çanakkale topraklar kavruluyor
İngiliz'i vurdukça Anzak'tan yavruluyor
Çanakkale Türklerin ruhudur, gururudur

Kaş çatar Gelibolu gelen düşman yortusu
Boğaza gömülerek dibe çökmüş tortusu
Mehmet'im serden geçmiş şehitlikdir dürtüsü
Çanakkale Türklerin ruhudur, gururudur

Arıburnu, Sulu Koy cehennemi andırır
Vurulup düşen başı kızıl kanı bandırır
Koca Seyit düşmanı "Oşın"ı utandırır
Çanakkale Türklerin ruhudur, gururudur

Zığindere Ertuğrul bütün koylar çağlıyor
Bu ne hayasız akın topraklar kan ağlıyor
Duymuyorlar sağırlar dillerini bağlıyor
Çanakkale Türklerin ruhudur, gururudur

Mecidiye Tabyası değirmen burnu yanda
Bir ay yıldız doğuyor dökülen bunca kanda
Makberlere sığmıyor şehitlerim vatanda
Çanakkale Türklerin ruhudur, gururudur

Sağanakça boşalır gökten gülle yağmuru
Kan kokusu örtüyor barut denen mağruru
Domuzdere tabyası tabyaların omuru

Çanakkale Türklerin ruhudur, gururudur

Eyyy tarihler yaz yaz ki! Yıldıztepe şahlandı
Tabyası da mağrurdur çocuklar silahlandı
Namazgâh tabyasından hürriyet falahlandı
Çanakkale Türklerin ruhudur, gururudur

Canavarlar saldırır denizden ve karadan
Korudu vatanımı Mehmet ile Yaradan
Peygamber şefaatçi değil onlar sıradan
Çanakkale Türklerin ruhudur, gururudur

Gök kubbe şahit olsun kahraman bu millete
Dalgalan gökyüzünde düşman düşsün zillete
Türk'le oyun olmaz de savaş denen illete
Çanakkale Türklerin ruhudur, gururudur

Minnettarım sizlere tarifi nasıl desem
Bu yurdun sahibi Mehmet'im asıl desem
Bekir anlattı sizi gerisi fasıl desem
Çanakkale Türklerin ruhudur, gururudur

DİLSE DE BENİ [8.3]

Üzerime dünya gelse ne yazar
Hançer kirpiklerin dilse de beni
Bakınca gözlerin kaderim yazar
Sözle yaralayan dilse de beni

Kokun gelse buram buram esinde
Gül olur açardım gül dikeninde
Zülfünün teline ser yelesinde
Bir gülü olmuşum gül dikeninde

Mecnun oldum yüreğime yel eser
Bu gönül Leyla'yı çölde arıya
Al da yüreğimi götür yele ser
Çiçek olsun tüm bal yapan arıya

Karalar bağlanmış garip bu başa
Hasret kaldım gülüm yeşile ala
Çıkmadım felek ile ben başa
Sevdiğim sitemden bir nebze ala

Nazar ettim bu gün yıldıza aya
Saydım birer birer bağladım yüze
Nasır parça parça gönlümde aya
Bekir meftun bil ki sendeki yüze

Bekir Akbulut'un bu şiiri "baş kafiyeli şiir" örneğidir. Her dördlüğün ilk harfleri birleştirilince şiirin başlığı ortaya çıkmaktadır.

DÜNYA ACI [8.4]

Dünya sana gelen konup göçüyor
Düşünüp içinden çıkamıyorum
Dönse dolaşsa da ölüm içiyor
Düzenin çarkını yıkamıyorum

Üzersin insanı en mutlu günde
Ümitler kalırken geçmişte dünde
Ütersin herkesi yerin üstünde
Üstüme oturdun bakamıyorum

Ne çarkın kırılır ne devran biter
Ne aklımız erer ne de güç yeter
Nedense her derdin başka bir beter
Nazın ağır geldi çekemiyorum

Yalanmış zerafet gösteriş yalan
Yanında var mıdır söyle bir kalan
Yaşayıp da senden muradın alan
Yazdım da içimi dökemiyorum

Ağlatırsın sana bakan gözleri
Ahirin evvelin yakar özleri
Ağ ile ördüğün bütün bezleri
Ayırdım ilmekten sökemiyorum

Aldatarak çarkın dönüyor böyle
Ağu denen ilaç sunuyor böyle
Ağına düşenler yanıyor böyle
Adaletin var mı bakamıyorum

Canları canana hasret koyarsın
Canlara kıyarak canla doyersın
Cevr ü cefa edip sonu dayarsın
Cevherin demirmiş bükemiyorum

Irgat ettin gelen sana kul köle
Irgalarsın canlı cansız hep öyle
Issızdır bu **Bekir** garipçe böyle
Irmak oldum amma akamıyorum

DÜŞÜN [8.5]

Düşün gardaş düşün arıda sıırı
İstersen sen onu görebilirsin
Gidip öper isen binbir çiçeği
Dilinden o tadı verebilirsin

Süt kabul etmez ki mayadan başka
Kaynayıp pişerek geliyor aşka

Dört kible dört kitap Hakk ile meşke
Doyarsan cennete girebilirsin

Nefis ağacını tutma dalından
Uyup meyvesini yeme alından
Şayet çıkar isen Hakk'ın yolundan
Belayı başına sarabilirsin

Kuştaki kurları sanma boşadır
Kuşlar bile eşlerini yaşadır
Yuva yapar kanadıyla kuşadır
Özenip bir sevgi serebilirsin

Öyle kıymet vermiş renkli bir taşa
Koyarsın ne güzel yüzükte kaşa
Altınla yarışır bakın baş başa
Sen de kıymetlice durabilirsin

İpliği yumuşak dersin ki çelik
Pamuksuz, madensiz işte yücelik
Örümcekte bu marifet incelik
Hikmetini nedir sorabilirsin

Zehiri dermandır kendisi denge
Bukalemun girer her çeşit renge
Yılanla her canlı giriyor cenge
Küçükken kafasını vurabilirsin

Kelebek ne zarif uçarken bile
Desende yarışır konarken güle
Üç günlük yaşamı getir bir dile
Düşünüp hayıra yorabilirsin

Bekir der bunların Hakk'tır ustası
Kıyaslasan gizdir yoktur kıtası
İbret hamurundan örnek pastası
Pişirip kılı kırk yarabilirsin

GEÇTİ AKLIMDAN [8.6]

Gurbet bana yara açtı burada
Hasret dolu yıllar geçti aklımdan
Âdeti, töreyi biçti burada
Bin bir desen halı geçti aklımdan

Arpalar bozarıp, buğday yetince
Tırpancılar biçip, ekin bitince
Ateşi yakarlar, firik ütünce
Çayır, tarla, sulu geçti aklımdan

Dereler çağlardı, baca tüterdi
Kuzular meleşir, horoz öterdi
Çiğdem çiçek açar, nevruz biterdi
Gelinciğin gülü geçti aklımdan

Sıcak olur, bizi yakardı yazlar
Baharda, Mayıs'ta koyunlar kuz(u)lar
Yemlik toplar idi, gelinler kızlar
Baş örttüğü şalı geçti aklımdan

Güz gelince, çiftçi tohum ekerdi
Bereket fişkirir, başak dökerdi
Kağnılar harmana ekin çekerdi
Tarlaların yolu geçti aklımdan

Kırk ikindi yağar, ıslardı bizi
Kışın toplar idik, koyunun yüzü

Üşüyünce tatlı tandırın közü
Kuru çayda seli geçti aklımdan

Tabiat uyanır bahar gelince
Her çiçek gülümser, açar hâlince
Arı şarkı söyler, gülün dilince
Petek petek balı geçti aklımdan

Çocuğa topraktan höllük elenir
Nineler söyleyip belek belenir
Ziyaret tepede dilek dilenir
Dua eden dili geçti aklımdan

Bağladı yolumu hasret marazı
Çoğundan vazgeçtim bulamam azı
Kaysıyı, cevizi, dutu, kirazı
Meyve yüklü dalı geçti aklımdan

Bekir der özledim yazı, yabanı
Halıyı, kilimi, kara sabanı
Yörenin rehberi, fakir çobanı
Rabbimin o kulu geçti aklımdan (Güney 2014: 111)

GÖRMEDİM [8.7]

Keskin sirke kendi küpüne zarar
Acıyıp bir zarar vermedim vermem
Gönül tatlı sohbet bir hoşluk arar
Arkadan kimseyi yemedim yermem

Çıkmadım Hakk yoldan şükür emrine
Cübbeli sarıklı şeyhin birine
Hakk'tan üstün tutar körü körüne
Tarikât, cemaat girmedim girmem

Gezdim köşe bucak en izbe yeri
Öptüm bayrağımı dönünce geri
Vatanla Mehmetçik denen askeri
Bunlardan kutsalı görmedim görmem

Densizler, dinsizler cirit atıyor
Varlık sebebime zehir katıyor
Dilim Türkçe, marşım bile batıyor
Hainle yan yana durmadım durmam

Sinsi bukalemun hakim yurduma
Hainler sefada ceza orduma
Hedefim ileri bakmam ardıma
Satılığa kafa yormadım yormam

Bekir der vatanım alıyor yara
Vatandan namustan kıymetli para
Bölünmeye geldi hazımda sıra
Şerefimi yere sermedim sermem

HELÂL KAZANMAK [8.8]

Her yaptığın işin hakkını verip
Helâle özenmek büyük marifet
Ektiğin tohumdan hasadı derip
Helâle uzanmak büyük marifet

Namus de emanet yaptığın işe
Haram lokma asla değmesin diş
Nefessiz bırakıp taş olur döşe
Helâlde gezinmek büyük marifet

Yazma, büyük ama kıymetli oya
Kavak uzun, balta bakmıyor boya
Yaşantın benzesin berrak bir suya
Helâle bezenmek büyük marifet

İblis kardeş olur, nefsi azdırır
Bütün günahları sana yazdırır
İştahı kabartır niyet bozdurur
Helâli sezinmek büyük marifet

Bekir der karınca örnektir sana
Çalış helâlinden benze sen ona
Mesai bitip de gelirken sona
Helâli kazanmak büyük marifet (Güney 2014: 210)

KÂRI NE [8.9]

Deli gönlüm bağlanma sen, boş bu dünya kârı ne!
Gider iken handan göçün, sana kalan varı ne!
Eyüp sabrı taşıdım ben, dediler ki bu mecnun
Sığındım ben yaradana, şu feleğin zoru ne!

Ne desem de anlamazsın, borandayım kıştayım
Beni bende aradım bak gözümdeki yaştayım
Hûda'ya giden bu yolda nefsimle savaştayım
Kör nefsimi bağlamışım avcının ağ toru ne!

Kurtaramaz hesap günü, ne şahı ne sultanı
Harcama sen hesapsızca bahşedilen zamanı
Bir idrak edebilsen sen karanlık kabristanı
Soğuk üşütür girince yüce dağın karı ne!

Divanından hiç kalkmasam, O'na başım eğilse
Düşün bu can neye yarar, baş secdede değilse

Gidişim çetin olsa da düzler bile büğülse
Bekir içinden yanıyor, gör lavların harı ne!

MEYRİ [8.10]

Aradım aynada saklandın sırda
Sensizlik içimde üşüyor Meyri
Kadir gecesinde gökteki nurda
Cemalin içime düşüyor Meyri

Yalvardım Mevlâ'ya, hatim okudum
Kirpiğinde canı örüp dokudum
Seslenip geceye seni şakıdım
Hasretin içimde ışıyor Meyri

Seher melteminde şafak atarken
Güneşim bak sensiz doğup batarken
Ruhum karanlığı sarıp yatarken
Gözlerin ufuktan aşıyor Meyri

Umudum kesilir, açılır perde
İşte gidiyorum böylece derde
Kuytu bir köşede izbe bir yerde
Bu can seni sessiz yaşıyor Meyri

Aşk mevsimi geçti hasatta yoksun
Battın bu bağrıma zehirli oksun
Ne derdin var ise bu garip çeksin
Yaralar kanayıp pişiyor Meyri

Bir zalim sevdanın şaheserini
Çivile bağrıma vur keserini
Değdiği yerlerin gör hasarını
Yerden yere çalıp coşuyor Meyri

Pusu kurmuş zaman çalıyor benden
“Ecel teri ecel,” dökülen tenden
Akıp dökülüyor ince inceden
Yüreğimden akıp taşıyor Meyri

Bekir der yıkılan benim kirmanım
Geleceğim sana olsa dermanım
Ne olur katlime yazma fermanım
Eller zaten kuyu eşiyor Meyri

NEDENSE [8.11]

Gelecekte kuşku duydum bakınca
Yetişmiyor iyi nesil nedense
Oğlan küpe, kızlar piercing takınca
Katişmıyor birlik olup nedense

Hangi dizi hangi saat bilirlere
Yumuş desen inatlaşır öürler
Peşin peşin harçlığını alırlar
Bitişmiyor iki yaka nedense

Alışveriş merkezinden çıkmazlar
Atasına bir su verip bakmazlar
Hasta olsan bir lambayı yakmazlar
Tutuşmuyor kardeş, bacı nedense

Oğlan gelir mutfak dolap karışır
Öğlen pizza, akşam burger yarışır
Her gelenle flört eder kırışır
Ötüşmüyor gönül kuşu nedense

Kızı desen mesaj çekip buluşur
İzdivaçta ne pislikler oluşur
Seyrederek millet buna alışır
Yatışmıyor benim öfkem nedense

Pantolonda parça parça delikler
Göğüs açık, kapanmıyor ilikler
Sandaletle babet şimdi kelikler
Katişmıyor ayrı durur nedense

Bekir gider yola seyr ü seferle
Gelecek ne olur böyle neferle
Hormonlu evlatla, sahte zaferle
Çatışmıyor benim gücüm nedense

NEVRUZ [8.12]

Ergenekon Türk'ün şanlı destanı
Dağları eritip diriliş Nevruz
Bu bayram Türklerin ünlü destanı
Baharla yaşama giriliş Nevruz

Börteçine adlı Asena kurttan
Çıkarken Asya'dan o anayurttan
Zorlukları yenip aştılar sırttan
Tanrıya şükredip varılış Nevruz

İl Hanın soyunun devamı kıyan
Bu şenlik Türklüğün töresi uyan
Yediden yetmişe koşuyor duyan
Kardeşçe kardeşe sarılış Nevruz

Destandır kutlanır bahar gelince
Toprakta nebatlar açıp gülünce

Efsane bozkurdum yolu bulunca
Varoluş yolunda yoruluş Nevruz

Altaylardan kopuş yeni yurtlara
Oğuz'dan bu güne alp bozkurlara
Bindiler bozkırdan yağız atlara
Yeniden yaşama örülüş Nevruz

Kırgız'ı, Türkmen'i, Azeri Türk'ü
Kazak'ı başına giyerken börkü
Hepsi bir ağızdan söylüyor türkü
Çağlayıp coşarak duruluş Nevruz

Ateşler yakılır demir dövülür
Çekiçle vurarak güçlü övülür
Atlayıp ateşten güzel sevilir
Türk'ün sevdasına seriliş Nevruz

Bekir der töremiz dünümüz Nevruz
Bilmeyen ne anlar ünümüz Nevruz
Türklerin doğuşu şanımız Nevruz
Milletçe el ele veriliş Nevruz

OKUSAYDIK [8.13]

Okusaydık keşke ilmi ve feni
Sadece kulaktan duyanlardanız
Kur'an'da "oku" der, değil ki yeni
Biz üretmez ele uyanlardanız

İletişim, uzay çağı karışır
Çıkar için doğu batı barışır
Kıt'adan kıt'aya füze yarışır
Bilimi kenara koyanlardanız

Müslümanı başladılar dilime
Müslümanlar niye bakmaz ilime
Günah diye aç kalmışız bilime
Allah verir diye doyanlardanız

Uyanıklar uyutuyor din ile
Kurtulalım bu gafletten fen ile
Beğenmedik gâvur dedik kin ile
Dini kullanarak soyanlardanız

Bu hastalık sarmış bütün bedeni
Beyin göç ediyor yoktur nedeni
Bey yaparız bize zulüm edeni
Çıkar için ilmi oyanlardanız

Bekir der ki; nefret sardı her yeri
Bilmem ki o huzur gelir mi geri
Kuruyorlar hep bizlere mahşeri
Zalimi baş tacı sayanlardanız

ORUÇ [8.14]

Bir ruh temizliğidir, on bir ayın sultanı
Rahmeti, bereketi dolup dolup taşıyor
Dua et, istiğfar et, Yaradan'ı Hakk tanı
İmanlı halis mü'min idrak edip yaşıyor

Tövbe kapısı açık, sende nice günah var
Kazanırsın sabırla, Hakk indinde felah var
İhlâslı idrakinde, ne mutlu ki salah var
Her yürek kandil olup, gecelerde ışıyor

Peygamber'im müjdeyi vermişti ümmetine
En azından şükredip sığınım himmetine
İslâm'ın şartı diyip girersen zimmetine
Orucu yaşayarak tutan Hakk'a koşuyor

O sayılı günlerin iklimi cennet kokar
Gündüz niyetli olan geceye nurla bakar
Yetim, fakir doyuran, altından bir taç takar
Verdikçe bereketi çağlayarak coşuyor

Bin aydan hayırlıdır şehr-i Ramazan ayı
Rabbim rahmet dağıtır, **Bekir** de alsın payı
Cennete giden yolda sevapta yoktur sayı
Damla damla bereket, gönlüme nur düşüyor (Güney 2014: 202)

SEVGİ [8.15]

Bir tatlı duygu ki içten yokluyor
Kalbimle birlikte atar bir sevgi
Doğmamışa bile sevgi saklıyor
Hoşgörüyü sarar, tutar bir sevgi

Kindar, gaddar, katı yürek, taş olma
Kötülüğe meyil verip, baş olma
Yay ol geril, cana batan kaş olma
Hakk'tan yana doğru yatar bir sevgi

Mânâsı incedir benzer bir tele
Demek isteneni anla bir hele
Ârifin meclisi benzer bir güle
Haz verir dinlerken katar bir sevgi

Kelamla mânâda özde yunsunlar
Meclisinden söze doysun kansınlar

Söz gümüş, sükût et, insan sansınlar
Hoyratı, nâdânı, yutar bir sevgi

Bekir der; bırakma, sevgiye tutun
Yaşama güzellik, bir ahenk katın
İçinizden kini, nefreti atın
Cahili pazarda satar bir sevgi

ŞAİR [8.16]

Yirmi dokuz harfte tek tek sıraya
Sokarak kalemde ezendir şair
Durakta virgülü hemen araya
Gözünden mürekkep süzendir şair

“E”de bükülürken kıvrılır “S”de
“B”de gözlük takar şişiyor “D”de
Şiirle kendini eder ifade
Uykuyu, düzeni bozandır şair

“Ğ”de yumuşarken “Ç”de sertleşir
Harfler ile konuşarak dertleşir
Alın açık dik yaşayıp mertleşir
İlim deryasında yüzendir şair

“O”da yuvarlanır “V”de yarılr
Gece kalkar kalemine sarılır
Saydamdır yüreği hemen kırılır
Edebi hayata düzendir şair

“Ö”de noktlanır “C”de kıvrılır
Sözün ateşinde yanıp kavrulur
“L”de köşe alır “J”de savrulur
Bozuk her düzene kızandır şair

“T”da düzlenirken şapkası “İ”de
Yazarak doyuyor şairde mide
Evlat gibi olur emek gitgide
Gönül harmanında tozandır şair

“R”de ayaklanır “P” tek gözlüğü
Karıştırır bakar her gün sözlüğü
Ne bir hakkı vardır ne de özlüğü
Hicivle haksızı üzendir şair

“Y”de kuyruk alır “Ş”de şaşırır
Sevdasını yüce dağdan aşırır
Yüreğinden damlaları düşürür
Gönülden gönüle gezendir şair

En ufak noktada ünlemde başka
Beyaz bir sayfaya yeni bir aşka
Getirir kondurur cananı köşke
Yârin mevsiminde hazandır şair

“M”de “N”de düzen verir yazıya
Son harf “Z”de ‘gem’i alır azıya
Yufka gibi lafı sarar bazıya
Şom ağızları hep büzendir şair

Bekir’im “K”lar bak dirsek gerendir
Sevinçle hüznünü aşka örendir
Boşa değil görmeyeni görendir
Kantar tartmaz aşka mizandır şair

ULUBATLI BAĞIRIR [8.17]

Müjdeci söylemişti Bizans İslâm olacak
Ne mutlu o askere tarihe nam salacak
Surların tepesinde Türk borusu çalacak
Ulubatlı bağırır ya Bismillah ya Allah
Ordu birden haykırır zafer bizim inşallah

Ordu secdede idi toplar vururken sura
Fatih fetih kazanır surlara vura vura
Kalyonlarla aştılar karayı yara yara
Ulubatlı bağırır ya Bismillah ya Allah
Ordu birden haykırır zafer bizim inşallah

Bir devri bitirip de bir çağı açan Türkler
Allah Allah diyerek surlardan uçan Türler
Bu zaferin uğruna serinden geçen Türkler
Ulubatlı bağırır ya Bismillah ya Allah
Ordu birden haykırır zafer bizim inşallah

Ezanlar yankılanır imsak vakti girerken
Melekler de gülüyor mü'minler şükür derken
"Her nefer zafer diyor" şhadete giderken
Ulubatlı bağırır ya Bismillah ya Allah
Ordu birden haykırır zafer bizim inşallah

Mehmet başka azamet fetih ondan da ulu
Ya o beni alacak ya da ben İstanbul'u
Ne kararlı Mevlâ'nın han unvanlı o kulu
Ulubatlı bağırır ya Bismillah ya Allah
Ordu birden haykırır zafer bizim inşallah

Salalar göğe çıktı zafer nail olmuştu
Beyaz atlı gelmişti gülen gözü dolmuştu
Ayasofya ilk secde hak yerini bulmuştu
Ulubatlı bağırır ya Bismillah ya Allah
Ordu birden haykırır zafer bizim inşallah

Dünya dize gelmişti sonunda büyük hakan
Erenler evliyalar yanında büyük hakan
Mazlumlar mutlu oldu şanında büyük hakan
Ulubatlı bağırır ya Bismillah ya Allah
Ordu birden haykırır zafer bizim inşallah

YEL ESER [8.18]

Zülüfleri top top bağlayan güzel
Tara zülüflerin yele ser güzel
Ben aşığım ser güzel
Zülfün yele ser güzel
Telin derman dediler
Yaram üste ser güzel
Mecnunum aşkına düştüm düşeli
Bu garip başımda yel eser güzel

Bakışın öldürür ya verem eyler
Ya Mecnun ya Ferhat ya Kerem eyler
Aşığım Kerem eyler
Aslı'ya Kerem eyler
Uğraşır can almaya
Her bir yana ram eyler
Özenmiş yaratmış Yaradan seni
O mühür gözlerin şaheser güzel

Seni gören nasıl baksın ellere
Güzelliğin destan olmuş dillere

Ben aşığım dillere

Bal damlayan dillere

İnsaf merhamet eyle

Salma beni dillere

Yandım ateşine döndüm küllere

Bekir'den kalır mı bir eser güzel

YEŞİLKALE [8.19]

Yeşil bahçeleri yeşil çayırı

Nasıl anlatayım ben Yeşilkale

Kırkpınarla birde deli bayırı

Nasıl anlatayım ben Yeşilkale

Çocukluğum geldi geçti doymadım

İstanbul'u hiç yerine koymadım

Sensiz geçen yılı ömür saymadım

Nasıl anlatayım ben Yeşilkale

Çal Dağı'nı dere tepe gezerdim

Çaykara'da göl yapıp da yüzerdim

Nevruz, çiğdem toplayıp da düzerdim

Nasıl anlatayım ben Yeşilkale

Düzyurt'tan yalıya bakardım öyle

Alma ağacına bir selam söyle

Çadır yeri kaldı hatırda böyle

Nasıl anlatayım ben Yeşilkale

Yılgın dere geçit vermez coşardı

Sel gelince sığmaz olur taşardı

Kar yağardı boyumuzu aşardı

Nasıl anlatayım ben Yeşilkale

Bahar gelir türlü çiçek biterdi
Serçeler oynaşır keklik öterdi
Tezekle sobalar ne hoş tüterdi
Nasıl anlatayım ben Yeşilkale

Sarı sarı buğdayları biçerdik
Alicın altında ayran içerdik
Dereleri boylayarak geçerdik
Nasıl anlatayım ben Yeşilkale

Hasan'ın kıyıda kuzu yayardım
Kenger sakızını yapıp sayardım
Temiz hava tabiata doyardım
Nasıl anlatayım ben Yeşilkale

Yarım kaldı seni tarifim burda
Hasret kaldık şimdi koyuna kurda
Bekir der; özlemim vatana yurda
Nasıl anlatayım ben Yeşilkale

YUH DEYİN [8.20]

Dik durup erkekçe yaşamadıysam
Yuh deyin siz bana adam değilim!
Helâlin peşinden koşamadıysam
Yuh deyin siz bana adam değilim!

Dostu, düşmanımı bilemediysem
Gariple, yetimle gülemediysem
Hakk için yaşayıp ölemediysem
Yuh deyin siz bana adam değilim!

Bile bile insan üzdüysem eğer
Faydasız boş yere gezdiysem eğer

Kasıtlı karınca ezdiysem eğer
Yuh deyin siz bana adam değilim !

Toplumda mecliste yerim yok ise
Dost arkadaş gibi gerim yok ise
Kırk beş yıl yaşadım verim yok ise
Yuh deyin siz bana adam değilim !

Helâlden ayrılıp haram yediysem
Bir canın ardından kötü dediysem
Yediğim nimete nankör kedysem
Yuh deyin siz bana adam değilim !

Söz verip sözümden dönersem bakın
Namertler dolaşır hep akın akın
Bunlardan birine olursam yakın
Yuh deyin siz bana adam değilim !

Varıp bir yüreğe giremediysem
Evladıma bir şey veremediysem
Geleceği sezip göremedysem
Yuh deyin siz bana adam değilim !

Bekir der; secdeye duramadıysam
Teslim olup Hakk'a varamadıysam
Verdiği güzeli saramadıysam
Yuh deyin siz bana adam değilim !

ZAFERİN ŞAFAĞINDA [8.21]

Sabah namazı ile göğe yükselir dua
Tekbir arşı sarıyor zaferin şafağında
Zafertepe şahlanır güneşle doğar şua
Asker safa duruyor zaferin şafağında

Yirmi altı Ağustos hücum borusu çaldı
Allah Allah diyerek düşman hattına daldı
Kahramanca savaşıp vatani geri aldı
Her cepheyi yarıyor zaferin şafağında

Mehmetçikler şahlanıp başlar savaşa erken
“Bu zafer Türk’ün diyor” şehitliğe giderken
“Vatan sağ olsun” son söz tek tek kurşunu yerken
Güller Hakk’a varıyor zaferin şafağında

Kocatepe şahika, Afyon coşku yaşıyor
Tınaztepe gülümser, Trikopis şaşıyor
Dere tepe demeden hepsi dağı aşıyor
Mehmet düşman arıyor zaferin şafağında

Geldikleri gibi de gideceklerdir derken
Başlar büyük taarruz, düşman daha uyurken
İzmir bayrak çekmişti şanlı ordu girerken
Ordumuzu soruyor zaferin şafağında

Bekir der; minnettarım dualar bugün size
Dokuz Eylül’de düşman dökülürken denize
Bu vatani emanet ederken sizler bize
Zafer marşı vuruyor zaferin şafağında

KARŞILAŞMA: GEL SİVAS’I ANLATALIM [8.22]

Bekir Akbulut:

Ruhsatî pîrimdir Kangal elinden
Gel Sivas’ı anlatalım Şevki Bey
Veysel’i yâd edek gönül dilinden
Gel Sivas’ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Ruhsatî'yle aynı yerden su içtim
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey
Veysel'in gezdiği yerlerden geçtim
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Zaralı Halil'le bütün olmadan
Akarsu'dan çağlayarak dolmadan
Kızıltuğ'la Ali Çınar solmadan
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Ozan, âşık tarih şehri bilinir
Kaleye çık Sivas başka görünür
Uğruna can adı için verilir
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Bütünleşsin Pîr Sultan'da deyişler
Zorba değil gönüllerde bey işler
Kolay değil bugün bile zor işler
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Çifte Minare'de, Gök Medrese'de
Selçuklu'dan izler vardır her yerde
Balıklı Kaplıca dermandır derde
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Ozanların hası, pîri bak bizde
Sefil Selimî'yi anarken özde
Ozanlar diyârı söylenir sözde
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Sivas cumhuriyet bir kültür şehri
Kızılırmak yurdun en uzun nehri
Yiğido sevdandan ver içer zehri
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Çalarken sazına veriyor düzen
Şarkışla'da doğmuş o Sarısözen
Özen gardaş özen bunlara özen
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Yüzölçümü ile ikinci ildir
Gardaş derken onu tanıtan dildir
Seksen bir vilayet içinde güldür
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Unutulmaz ozanların yeridir
Şemsi Sivasî'de saklı pîridir
Abdülvahap Gazi gönül erdir
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Güdük Minare'den, Taşhan'a kadar
Kurşunlu Hamam'dan sıcak su akar
Sevdası gurbette yüreğim yakar
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Emsalî feryadı ayrı bir çağır
Minhacî diyerek kaleden çağır
Ali İzzet sözde kalemde ağır
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Kartpostal gibidir kışına bakın
İlçeler içinde Ulaş en yakın

Dünyayı dolaşan görüyor farkın
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Meslekî'yi bilen yoktur sanırım
Seyit Yalçın Hakk'a âşık tanırım
Talibî, Serdarî kimdir bilirim
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Madımak çorbası, Sivas Kebabı
Onu yemenin de farklı âdâbı
Sılayı ziyaret çoktur sevabı
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Velî'yi sürgüne salmış paşalar
Kul Himmet'le nice yollar aşalar
Eflatun Cem Güney gibi coşalar
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Kadı Burhanettin, şair atanı
Devlet kurmuş başkent yapmış vatani
Abdulvahap Gazi burda yatani
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Şükrü Akkaya'yı atma yabana
Halil Rıfat Paşa gitmiş tabana
Aşirete selam olsun obana
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Medreseler, Ulu Cami ilimin
Sevdasıdır bülbül gibi dilimin
Plakası elli sekiz gülümün
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

Bekir Akbulut:

Vali Muammer içirmiş bade
İsmail Hakkı'dır İhramcızâde
Bekir hep bunları eder ifade
Gel Sivas'ı anlatalım Şevki Bey

Şevki Kayaturan:

Kayaturan şaha kalktı burası
Kongrenin atam dedi sırası
Yiğidom mert soğuk olur havası
Sor Sivas'ı anlatayım Bekir Bey

3.9. DURSUN HOCA

1914 yılında Kangal'a bağlı Alacahan beldesinin Dışlık köyünde doğmuştur. Ankara Mamak'ta 1983 yılında vefat etmiştir. Arapça, Farsça bildiği için Hoca namıyla anılmıştır. Mahlas olarak adı “*Dursun*”u kullanmıştır. Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur (Kaya 2009: 170). Doğan Kaya arşivinden alıntıladiğımız iki şiiri vardır.

DEVİRAN EDİYOR [9.1]

“Kaf u nun” emriyle bünyad-ı âlem
Mülki değil çarh-ı devran ediyor
Her kulunu bir sevdaya salmış Hakk
Girmiş kalp evine seyran ediyor

Hükümünde âdildir kullar biçâre
Onulmaz yaralar verse ne çare
Lokman Hekim gelse bulamaz çare
Cemali dermandır pünhan ediyor

Zalim kâtip devre çalmış kalemi
Bilmem talih kara bilmem çile mi
Gam kasavet hüznü derdi elemi
Yüklemiş çekmeye ferman ediyor

Macera serencam acayip hikmet
Nice zahmet türlü mihnet meşakkât
Ne çekmeye sabır ne kaldı takât
Ne öldürüp ne de derman ediyor

Akıl idrak ermez ne acayip iş
İmtihan çile mi nedir bu gidiş
Gâhî tipi boran, gâhi tipi kiş
Yıldırımlar çakıp meydan ediyor

Ayrılmış vatandan herkes bir yerde
Çalışır çırpınır dert kısmet nerde
Sen yüz bin tedbir al illa takdirde
“Nahnü kaseмна”dan taksim ediyor

Yazmak ile bitmez *Dursun Mahzunî*
Sağalır her yana öldüğün günü
Sabretmek, şükretmek bu işin sonu
Yüklendi kervanın göçtü gidiyor (Kaya 2009: 171)

VAR İDİ [9.2]

Hiçbir nesne yaratmadan ol Hûda
Arş yüzünde yeşil kubbe var idi
Hazret-i Fatıma kubbe içinde
Anda dört can birbirine yâr idi

Muhammed tac idi, Ali de kemer
Hasan’la Hüseyin şebberi şübber
Birliğe yetenler oldu muteber
Ol dem orda ne sen ne ben var idi

Küllî şeyin hikmetinde yâdında
Dört melek halk etti arşın katında
Evvel ahir zahirinde batında
Daha ondan evvel neler var idi

Ruhları gasp için memur Azrail
Yağmuru ekmeli oldu Mikâil
Ne çekmeye sabır ne kaldı takât
Çalmak için Hakk’tan emir var idi

Cebrail havada eyledi pervaz
“Sen kim ben kim” diye duydu bir avaz

Ne cevaba kadir, ne açtı ağız
Onu hâlden hâle salan var idi

Otuz bin yıl dahi açmaktır Hakk'ın
“Sen sensin ben benim” demeden sakın
De “Ben kulum sen kadîr-i mutlaksın”
Müşkiller halleden mürşit var idi

Cebrail havada bir kubbe gördü
Kubbenin etrafın dolandı durdu
İndi göğ eşiğe yüzünü sürdü
Anda Ali gibi üstat var idi

Hakk bir avuç toprak deryaya attı
Derya nihan olup dibine battı
“Kün” emriyle şu âlemi yarattı
Sır içinde nice sırlar var idi

Rahimsin gafursun lil-âleminsin
Hata benden eta senden kerimsin
Noksanlı kulundur biçare *Dursun*
Hizmet edip Hakk'a ermek var idi (Kaya 2009: 170)

3.10. EBUBEKİR BOZHÖYÜK

1937’de Kangal’a bağlı Alacahan beldesinde doğan Ebubekir Bozhöyük ilkokul mezunudur. Alacahan’ın merkez köyünde yaşayan Bozhöyük, şiirlerinde mahlas kullanmamıştır. Şiir yazmaya usta-çırak ilişkisiyle değil, kendi başlamıştır ve saz çalamamaktadır (Kaya 2009: 176). Nahide Koç’un yaptığı Alacahan Beldesi Folkloru adlı lisans tezi çalışmasından elde ettiğimiz az sayıda şiirine bakarsak Ebubekir Bozhöyük’ün şiirlerini birtakım olaylara ve aşk duygusuna istinaden yazdığını söyleyebiliriz.

HACI BAYRAM [10.1]

Dinleyin komşular destanın başı
Her zaman tersine gidiyor işi
Daha otuz beşe varmadan yaşı
Kaderim böyleymiş ağlaman bana

Pederim İhsan da yerde yatıyor
Validem Mevlide gama batıyor
Çifte gelinleri nara atıyor
Kaderim böyleymiş ağlaman bana

Motora yükledim yakacak kömür
Kadir Mevlâ’m bana vermedi ömür
Bana sebep oldu o soyha demir
Kaderim böyleymiş ağlaman bana

Şekerpınar’dan ben çıktım yola
Mevlâ’m yardım ede bu masum kula
Yanında arkadaş yok idi bile
Kaderim böyleymiş ağlaman bana

Yeter *Ebubekir* bu kadar yeter
Evladı olmayanın ocağı batar

Hacı Bayram şimdi toprakta yatar
Kaderim böyle imiş ağlama bana (Koç 2007: 205)

ORDAYIM [10.2]

Kara gözlüm efkârlanma gül gayrı
Güzel kuşlar öter ötmez ordayım
Mektubunan doldurayım orayı
Sütler kaymak tutar tutmaz ordayım

Aramıza dağlar girmiş koskoca
Emin ol ki derdim dağlardan yüce
Bir gün değil beş gün değil her gece
Yatağına yatar yatmaz ordayım

Âh çekerim fotoğrafa bakınca
Mahsunluk var şu boynumu bükünce
İnan bana bir sigara yakınca
Hemen duman tüter tütmez ordayım

Mor dağlara ordugâhlar kuruldu
Etrafına bölük bölük duruldu
Onar dak(i)ka istirahat verildi
Tüfeğimi çatar çatmaz ordayım

Dağlar taşlar bu hasretlik derdinden
Sabır sebat bulmaz gönül yurdundan
Akşamleyin tepelerin ardından
Hemen güneş batar batmaz ordayım

Ebubekir der ki; bu böyle kalsın
Haklı olan hakkını ahrette alsın
Yeni çavuşlar da insafa gelsin
Çünkü onlar yeni terfiye dikti (Koç 2007: 211)

ORUÇ GELİYOR [10.3]

Hazırlanak kardeş oruç geliyor
Bazıları gam gaflete dalıyor
Çok insanlar hakikâti biliyor
Cenab-ı Mevlâ'nın emridir emri

Bugün Perşembe, yarın Cuma
Unutup kardeş yemen yemeği
Kafana çalarlar bütün günahı
Cenab-ı Mevlâ'nın emridir emri

Kılak namazı tutak orucu
İyiye gider kardeş onun sonucu
Oruç tutmayanın kalıyor borcu
Cenab-ı Mevlâ'nın emridir emri

Gelin inananlar ne diyem size
Kardeş kendimizi çekmeyek naza
Oruç namaz farz buyurulmuş bize
Cenab-ı Mevlâ'nın emridir emri

Hakk'a şükür geldi Ramazan ayı
Herkes de bu aydan alsınlar payı
Oruç tutmanın ne kötü huyu
Cenab-ı Mevlâ'nın emridir emri

Biter oruç ayı gelince bayram
Herkes de bu aya oluyor hayran
Her akşam her akşam oluyor bayram
Cenab-ı Mevlâ'nın emridir emri

Yeter **Ebubekir** bitir sözünü
Hakk'a doğru çevirsene özünü
Yarın toprak kaplayacak yüzünü
Cenab-ı Mevlâ'nın emridir emri (Koç 2007: 210)

SAMAN DEYİŞATI [10.4]

Orağı tırpanı atar
Gider de gölgede yatar
Tarlayı biçere satar
Bulamazsın sen samanı

Çeteni de çıktı yüze
Reçberler geldi dize
İnanmayın yalan söze
Kandırıyor aldatıyor

Biçerde kabadan biçti
Reçberin tebdili seçti
Umudu da suya düştü
Bulamasan yol samanı

Samanlık dolmadı boştur
Malı olmayanın gözü hastır
Mal sahibinin işi yaştır
Bulamasan yol samanı

Kiloyla samanı satar
Ona bir de hile katar
Çuvalın dibinde yeter
Çek buraya al samanı

Ebubekir bitir sözü
İçerden yanıyor özü

Burda bitirsene sözü

Bulamasın alamasın (Koç 2007: 209)

SEVGİLİM GEL GEL [10.5]

Yine aldı beni bir öfke merak
Yanına varamam yollarım ırak
Koyunu kuzuyu orada bırak
Perişan bıraktın sevgilim gel gel

Senden ayrılalı ben oldum naçar
Kara gün değil mi zorunan geçer
Kötüler malını pazara açar
Perişan bıraktın sevgilim gel gel

Senin ile gezdim dağı, taşları
Akıttın gözümde kanlı yaşları
Hiç biter mi elâlemin işleri
Perişan bıraktın sevgilim gel gel

Sevgilim karşımda durur el gibi
Gözümde akıttı yaşı sel gibi
Bahçede açılmış gonca gül gibi
Perişan bıraktın sevgilim gel gel

Sevgilim sallanır serbestçe gezer
Kötüler her zaman canından bezer
Ebubekir sana bir şiir yazar
Perişan bıraktın sevgilim gel gel (Koç 2007: 206)

ŞANLI POLİSE [10.6]

Vatanda ağırdır polisin işi
Her zaman dik gezer eğilmez başı
Suçluyu görünce eğilir kaşı

Vatanda kahraman olan polisler

Ay yıldızı takmış gezer döşünde
Seher yıldızı da parlar başında
Herkes çalışıyor kendi işinde
Ağır vazifeli şanlı polisler

Polis vazifesi çok ağır iştir
Serbestçe gezmesi tabi ki hoştur
Sivas vilayeti çok fazla kıştır
Yiğit vazifeli cesur polisler

Komserler polise verir emiri
Emir vallah keser derler demiri
Sobada yakarlar linyit kömürü
Ağır vazifeli yiğit polisler

Ebubekir bilir yiğit sözünü
Güldürmezler suçluların yüzünü
Kimselere bildirmezler izini
Her zaman sadıktır şanlı polisler (Koç 2007: 207)

3.11. ERBAY ULUPINAR (GENÇ OZAN)

10.06.1966 günü Kangal'ın Alacahan beldesine bağlı Bahçeliyurt köyünde doğmuştur. Asıl adı Erbay Ulupınar'dır. Halen Ankara'da yaşamaktadır. Şiirlerinde Genç Ozan ve Ulupınar mahlasını kullanmaktadır. Bazı şiirleri bestelenmiştir ve çeşitli sanatçılar tarafından okunmaktadır. Mahallî sanatçı olan Genç Ozan, iyi derecede saz çalıp söyleyebilmektedir. “Ölüm Söylesin” adlı 13 eserden oluşan bir de solo albümü vardır (Mamak Bel. Baş 1997: 250). Ceviz köyünden, “Erbay” mahlasını kullanan Ali Erbay ile karıştırılmamalıdır.

ÇİLE BENİM [11.1]

Hiç kimseye yoktur sözüm

Acı, zulüm, çile benim

Yârim için tüter özüm

Yâr başına bela benim

Sel eyledin iki gözü

Yakar dostun acı sözü

İçim, dışım dolu sızı

Gurbet elde sıla benim

Donar damarımda kanım

Günden güne çürür tenim

Zalım olmuş dört bir yanım

Ferman dilde sıra benim

Dayan *Ulupınar* dayan

Bu dünyada her şey yalan

Olmaz ardından ağlayan

Derde derman veren benim

KARDELEN AKI [11.2]

Yok etmeyin artık kardelenin akını
Deşme gülüm bir ağacın kökünü
Çok çekmişiz acı, derdin yükünü
Daha yüklemeyin bellerimize

Zalimin zulmüne karşı duralım
Şu cehalet zincirini kıralım
Hoyratları bağımızdan kovalım
Diken sokmayalım güllerimize

Fırtınalar döktü nice yapraklar
Birçok canı yuttu kara topraklar
Umudumuz umut sizde genç kuşaklar
Kan bulaştırmayın ellerimize

Genç Ozan'ım emir değil bir rıza
Çıkarma onuru kalleş pazara
Namert ismi alma o tatlı ağıza
Küfür kattırmayın dillerimize (Mamak Bel. Baş 1997: 250)

YETER [11.3]

Nazlı yâr yokluğun ölümden beter
Derdin harmanında savurma yeter
Eşsiz güzelliğin gözümde tüter
Hasret kazanında kavurma yeter

Zülfünün telini cana bağladım
Coşkun ırmak gibi aktım çağladım
Bir kez gülemedim her dem ağladım
Gözyaşımı kana çevirme yeter

Bülbül feryad eder gonca gölüne
Kargayı kondurma kendi dalına
Serimi koymuşum senin uğruna
Fiske vurup beni devirme yeter

Ulupınar çektim bunca yükünü
Ciğerime soktun derdin okunu
Rzgardan alırım senin kokunu
El yerine koyup eğirme yeter

3.12. HALİFE BOZBAYIR (BOZBAYIR)

1965 yılında Sivas-Kangal-Akçamağara köyünde doğdu. İlkokulu köyünde bitirmiştir. 1976-1977 öğretim yılında eğitimine devam etmek için Malatya'ya geldi. Ortaokul ve liseyi Malatya'da bitirdi. İş hayatına 1987 yılında PTT'de başladı. Ekonomik nedenlerden dolayı üniversite okuyamadı. Şiire ilkokul yıllarında başladı. Evli ve 2 çocuk babası olan şair Malatya'da ikâmet etmektedir. Bozbayır mahlasını kullanmaktadır. 150'den fazla şiiri bulunan şair, “*Mesnevi'den Gönlüme*” ve “*İnciye Dökülen Nameler*” adlı iki şiir kitabı yayınlamıştır. Antolojilerden ve sosyal paylaşım sitelerinden elde ettiğimiz bazı şiirleri şunlardır:

AKÇAMAĞARA KÖYÜME [12.1]

Sivas ilimdir de Kangal'dır kazam
İçimde hasrettir şu Akçamağ(a)ra
Akçamağ(a)ra adın kalbimde yaram
Gönlümden sevdadır şu Akçamağ(a)ra

Çocukluğum geçti yüce dağında
Hayvanları güttüm köy otağında
Çok tren bekledim ben durağında
Dile gel de söyle ah Akçamağ(a)ra

Yazın tarlasında ekin biçerdik
Suyu gözelerden alıp içerdik
Derileni harman edip saçardık
Şimdi mazidesin sen Akçamağ(a)ra

Akçamağ(a)ra sen yarasın içimde
Dökülen dişimde o ak saçımda
Gam yükü gurbete giden göçümde
Yüreğimden ateş kor Akçamağ(a)ra

Akçamağ(a)ra seni nasıl anlatsam
Bir mektup yazıp da postaya atsam
Gurbette âh çekip yasını tutsam
Gönlümde sevdasın sen Akçamağ(a)ra

Gözümde tütüyor çaputlu çalı
Asfaltı da yoktur çamurlu yolu
Mavisi de kalkmış ne olur hâli
Gönlümde yarasın gül Akçamağ(a)ra

Deredeki sıra sıra söğütler
Hasretini çeker babayığitler
Bozbayır'ım adına yazdı beyitler
Dilimde türküsün sen Akçamağ(a)ra

AKILSIZ BAŞIN [12.2]

İbrahim'e ateş gül olmadı mı?
Yusuf'a o zindan yol olmadı mı?
Nemrut boğulurken kül olmadı mı?
İdrâke yetmez mi akılsız başın

Kulun değil Yaradan'ın bakması
Sana acı gelen Tanrı lokması
Kevser ırmağından balın akması
İdrâke yetmez mi akılsız başın

Ne ektinse onu biçersin dedim
Duayla çalışıp helâlden yedim
Fareyi tutup da yiyince kedim
İdrâke yetmez mi akılsız başın

Toprak attım altın ile gümüşe
Senin aklın şaştı inan bu işe

Yüreğimde hüznün doğmadan neşe
İdrâke yetmez mi akılsız başın

Halife hâlini arz et o şaha
Kitap elçi geldi ne desin daha
Bir anlık ömüre biçilmez paha
İdrâke yetmez mi akılsız başın

AYRI [12.3]

Yaktın beni bir sigara misali
Külüm ayrı duman ayrı tütüyor
Konmuştum dalına bülbül misali
Güller ayrı bülbül ayrı ötüyor

Yetmiyor mu bunca hasret çektiğim
Ağaç oldu küçük fidan diktiğim
Hesabın verirsin bana ettiğin
Sevdan ayrı hasret ayrı tütüyor

Yana yana tükettin bak bitecek
Gül olmazsa bülbül nerde ötecek
Zamanı yok *Halife* de göçecek
Sevdan ayrı hasret ayrı tütüyor

BAYRAĞIM [12.4]

Dalgalan üstümde şanlı bayrağım
Yıldızına kurban, ayına kurban
Can bulur renginde akan al kanım
Yıldızına kurban, ayına kurban

Doğuşun can verdi, millet canlandı
Al kanımla beyaz rengin allandı
Ayın yıldızını göklerden aldı

Yıldızına kurban, ayına kurban

Senin için canım sana hep feda
Kutsal bir varlığım sensin dünyada
Canımı yolunda alırsa Hûda
Yıldızına kurban, ayına kurban

Simgesisin ecdadımın, ırkımın
Notasıydın şiir, şarkı, türkümün
Nazlı gökyüzünde benim ülkümün
Yıldızına kurban, ayına kurban

ÇÖZ BİLMECEYİ [12.5]

Zincire vur dediler ,vur şunun ellerini
Bir zülfüne bağlandım, kıramam tellerini
Zikre meyil etmeyen, kesin o dillerini
Yâr zülfün teli hariç kırarım zincirleri

Varlık sarhoş edermiş, insanın mayasını
Sevgiliye vermezse bağlarmış ayasını
Gönlüne gün doğmadan karartır yuvasını
Yâr gönül gülü hariç karartır geceleri

İblis Adem önünde azazil kesilince
Dedi ben ateştenim balçıktan bana nice
İzin ver kandırayım Adem sana gelince
Dar gönül yolu hariç karartır heceleri

İçten haberin yoksa dışı da olur kibir
Kucaklayıp alınca sıkmasın seni kabir
Daim mal ve mevki arama, arar kafir
Kul ol girince kabre, aydınlat ilk geceyi

Dikeni döşer iblis düşenler lanet okur
Kim demişse düşmedim, kendine kilim dokur
Yazı yazılmış kağıt, yazı yazsan kim okur
“İkra bismi Rabbuke” de oku ilk heceyi

Ekilmemiş tarla ol, yazılmamış bir kağıt
Elif, lâm, mim, nun ile şeref kazan yak ağıt
Sana bir can verene sen bin tane can dağıt
“İkra bismi Rabbuke” de oku ilk heceyi

Düş yokluk denizine, sevgi davasına düş
Kötü zanna bulanma, Yusuf ol kuyuya düş
Âşık olmasa Leyla'ya, Mecnun kurarmıydı düş
Oku onu aşk ile oku çöz bilmeceyi

DÜŞME DELALETE [12.6]

Dünya denen oyuncakla
Oynayıp düşme gaflete
Yalana bağlanma aşkla
Düşme sakın delalete

Mal düşünüp sabahlama
Allah'a isyanda kalma
Sakın mazlum âhı alma
Düşme sakın delalete

Nimet göndermiş Yaradan
Ölümden ibret almadan
Sıratı yolda kalmadan
Kork da düşme delalete

Ahret için burda azık
Çalış fakir kalma yazık

Helâlinden gelir rızık
Düşme sakın delalete

Üç şey kurtarır insanı
Üç şey mahveder bu canı
Üç şey temizler günahı
Düşme sakın delalete

İBRET [12.7]

İnsan gibi hayvanlar da şaşırđı
Kurt peşine kuzuları düşürdü
Tavşan, tilki eti diye aş erdi
Aslan kral idi fareden kaçır

Tavuk yumurtayı verdi yılanı
Horozu tavuğun önünden kaçır
Öküzün altına gidiyor dana
İnek kendi sütün kendisi içir

Kediyse köpeğin sırtında gezer
Dostluk böyle bir şey değmesin nazar
Hayvanlar ibrettir insanlar azır
Bu handa bin konar, bini de göçer

Bu alamet ders veriyor insana
Akıl, iradesiz dersin hayvana
Fil altında süt emiyor bak dana
Kim düşmana böyle kucağın açır

Yeter ki iyiye olsun ha niyet
Düzelir *Halife*'m hele bir sabret
İnsanlık âlemi alırsa ibret
Herkes birbirine kucağın açır

KAÇMAK İSTİYOR [12.8]

Kafeste kalmışım bir kuş misali
Çırpınır yüreğim uçmak istiyor
Duygular zincirli mahkûm misali
Kırıp zincirini kaçmak istiyor

Haykırmak istiyorum ben dünyaya
Özgürlük hep palavra hepsi angarya
Bendeki duygular, hislerim var ya
Haykıra haykıra uçmak istiyor

Kalemim kızıyor beyaz kâğıda
Siyaset kattılar bakın ağıda
İşgalde ovası, hem de dağı da
Dağı ovasına saçmak istiyor

Özgürlük diyerek kan döken dinsiz
Gelmez mi özgürlük söyleyin kansız
Dünya neye yarar oysa insansız
İnsansız dünyadan göçmek istiyor

Gönül istiyor ki hep barış olsun
Bu dünya nesile çok temiz kalsın
Ne ocaklar sönüp ne evler yansın
Barışa bir sayfa açmak istiyor

Kemirir duygular çırpınır yürek
Yasalara gerek var mı ki gerek
Kafese koymuşsun kilit sürerek
Kilidini kırıp kaçmak istiyor

Bozbayır'ım bağrım yanar ocakta
Titriyorum Temmuz'daki sıcakta
Yaradan ne diyor ona bir bak da
Bakıp Yaradan'a göçmek istiyor

KIR ÇİÇEKLERİ [12.9]

Çeşit çeşit güller açmış
Allah der kır çiçekleri
Etrafına koku saçmış
Allah der kır çiçekleri

Rüzgâr vurur eğer başı
Secde eder toprak taşı
Bozkırların can yoldaşı
Allah der kır çiçekleri

Kâinata koku yayar
Hakk deyince boyun eğer
Gördüm zikre dalmış meğer
Allah der kır çiçekleri

Kır çiçeği kırdan açar
Kâinata koku saçar
O da bir gün Hakk'a göçer
Allah der kır çiçekleri

KIRK SENE [12.10]

Nasıl yaşamışım aklım ermedi
Uyuyup kalmışım sanki kırk sene
Dünyalığı koydum heybem dolmadı
Çalışıp çırpındım boşa kırk sene

İnanmak zor, kırk yıl nasıl uyunur?
Şimdi yürek yanar yanar göyünür
Ahmak kafam dize vurup dövünür
Uyurgezermişim sanki kırk sene

Kırkında uyandım Kur'an nuruyla
Ben gibi uyuyan gördüm sürüyle
Üzerimde bu kırk yılın kiriyle
Gezip dolaşmışım boşa kırk sene

Benim doğum günüm kırkında başlar
Hesap sorar bana topraklar taşlar
Gövde üzerinde uyuyan başlar
Uyurgezermişim sanki kırk sene

Şimdi beşindeyim taze hayatın
Kırk yıl yedim nefsin zalim tokadın
Kırk yıla bedeldi beş yıllık tadın
Uyurgezermişim sanki kırk sene

MESNEVİ'DEN GÖNLÜME [12.11]

Kılavuzsuz hiçbir yola gidilmez
Gider isen o yol sana zor gelir
Giydiklerin atlas ipek olsa da
Gururlanma sana ateş kor gelir

Nefis üç köşeli dikene benzer
Her ne yana dönsen batar canına
Kurtulmanın yolu yok seni ezer
Meyil verme yalan dünya malına

Akılla hüneri sat da hayret al
Hayretler içinde hikmetler vardır

Ya horluğa git ya da burada kal
Burada kalman için ibretler vardır

Zahiri kör ol da görmesin gözün
Görünen pisliğe bulaş silinir
Can gözün açılsın nur olsun sözün
Mahşer-i âlemde canlar dirilir

MÜSTEHAĞIN NEYSE [12.12]

Nuh beddua etti yer, gök yarıldı
Yer altı, yer üstü suya sarıldı
Çifter çifter o gemide vardı
Gemi gitti dağlar taşlar yol oldu

Lut, zalim şehri batırdı yere
Batar iken tövbe etsen bin kere
Binleri alırken şükret sen bire
Dağlar taşlar Yaradan'a kul oldu

Şehvet yarasının kapa üstünü
Dost eyle sen yaratanın dostunu
Adem, Muhammed'den gelen aslını
Unutanlar iblis ile zul oldu

Tanrı kullarının etini yersin
Müstehakın neyse Hakk onu versin
Yirmi dört altını bana pul dersin
Derdiklerin diken iken gül oldu

Kerbela misali sana bu dünya
Çevirdi etrafın su vermez oldu
İmam şehit eden o Yezit var ya
Hakk'ın huzurunda durdu kül oldu

NASİHAT [12.13]

Varırsın meclise yer gösterirler
Sakın ha! Yukarı oturma oğul
Sofra geldiğinde buyur ederler
Sakın ha! En önce oturma oğul

Büyüğe saygı göster küçüğe sevgi
O zaman alırsın mecliste övgü
Edepli davranan insanın beyi
Sakın ha! Edepsiz oturma oğul

Bu sana babandan olsun nasihat
İster dinle ister kulak ardı et
Kötülük düşünme iyiliğe niyet
Niyetin her zaman iyi olsun oğul

NE BULDUM [12.14]

Kara kalem beyaz kâğıt incidir
Okumaksa yüreğimde sancıdır
Han kapalı bense garip yolcudur
Ne yolumu buldum ne de yurdumu

Ayrı düştüm defter ile kitaptan
Dağlar zalim çekilmiyor aradan
Akıl vermiş ama ulu Yaradan
Ne defteri buldum ne de kalemi

İlim bana yakın ben ona uzak
Yoksulluk kurmuş bana bir tuzak
Kalem defter yok ki arz-ı hâl yazak
Ne defteri buldum ne de kalemi

Atılırız yabancılar yurduna
Boyun büktük memleketin kurduna
Bakmıyorlar *Halife*'nin derdine
Ne derdini buldu ne de dermanı

NEY'İN FERYADI [12.15]

Neyin feryadını herkes duyar da
Hiç kimse sormaz ki ne derdi vardır
Onun feryadıyla herkes ağlar da
Anlattığı o aşk ve intizardır

Kamışlıktan kesileli feryadım
Ney oldu adım her dem ağladım
Doldum gönüllere dertle çağladım
Aradığım dost o görünmez yârdır

Parça parça kalbe olurum ilaç
Kimine zehirim, kimine güllaç
Eğer dostum isen sırlarımı aç
Dostuma dediğim hep âh u zârdır

Ten canda can da benimde gizli
Üstüm küllense de yüreğim közlü
Var mı ki ben gibi bir yanık sözlü
Bağrımnda ateş var bedenim kardır

Balıktan başkası kandılar suya
Ben feryat ederim herkesler duya
Dillere dudaklar müşteri bu ya
Ham pişkin halinden anlamaz ardır

Halife'm ney gibi feryad edersin
Sabret sevgiliye bir gün gidersin

Çalışkan ol yap ki kalmasın dersin
Daha yapacak çok derslerin vardır

SÖZ İLE BENİ [12.16]

Gül yüzlü sevgilim kurban olayım
Her gün karşılama naz ile beni
Aşkına düşmüşüm sana köleyim
Yeter ki sen vurma söz ile beni

Yalancı sevdaya yanıp gidemem
Çoban etsen aşkı sensiz güdemem
Çekip silahını vursan dur demem
Yeter ki sen vurma söz ile beni

Sığı sulardayım akmayacağım
Senden başkasına bakmayacağım
Bu aşkın kahrına katlanacağım
Yeter ki sen vurma söz ile beni

YEDİ NOKTA İKİ [12.17]

Yedi nokta iki vurdu Van'ımı
Böyle acı daha gösterme yâ Rab
Tek yürek eyledi can vatanımı
Böyle acı daha gösterme yâ Rab

Deprem vurdu, yurdu bir matem aldı
Yunuslar, Yusufklar göçükte kaldı
Akıl almayacak mucize oldu
Böyle acı daha gösterme yâ Rab

Ülkemin gözyaşı şu akan kandan
Terör bir yandan, deprem bir yandan
Yirmi dört şehidim, binlerce candan

Böyle acı daha gösterme yâ Rab

Acıya boğuldu depremde Van'ım
Yıkıldı sarayım, kalmadı hanım
Kayboldu insanım, binlerce canım
Böyle acı daha gösterme yâ Rab

Ebu Cehil'denmiş, bozukmuş maya
Kör olur gözleri, insan azmaya
Kelimeler kifâyet etmez yazmaya
Böyle acı daha gösterme yâ Rab

İnsanlığı bir kenara atmışlar
Gelen yardımları çalıp satmışlar
Kan ve gözyaşından çorba yapmışlar
Böyle acı daha gösterme yâ Rab

Ekrandan bakamam dayanmaz özüm
İnsanlık ayıbı görmese gözüm
Dinsin akan kanlar bulunsun çözüm
Böyle acı daha gösterme yâ Rab

YIKMIŞLAR [12.18]

Gönül bahçemdeki gülü dermişler
Bozmuş bağ, bostanım dağ eylemişler
Yıkıvermiş sarayımı, hanımı
Baykuşlar ötüşen pağ eylemişler

Şimdi baykuş öter gönül bağımda
Ne sümbül, ne nergis biter dağımda
Başıma akları bu genç çağımda
Ne öldürmüş ne de sağ eylemişler

Yıkılmışlar genç yaşta etmişler viran
Yok mu gardaş bir tek halini soran
Göz göz olmuş şimdi kanıyor yaran
Seni gün görmeyen dağ eylemişler

Kar yağmış başına aklarla dolmuş
Ağacın kurumuş yaprağın solmuş
Bülbüller ötüşen bağ idin, n'olmuş?
Baykuşlar öten bağ eylemişler

Ruh musun, hayâl mi nerde gezersin
Aklından bin türlü şüphe süzersin
Bir de şair gibi dörtlük yazarsın
Seni şair değil şağ eylemişler

Yıkılmışlar *Halife*'m viran bağların
Ölen lanet okur bozuk sağların
Işığydın o karanlık çağların
Fitilin söndürüp yağ eylemişler

YUNUS GİBİ [12.19]

Taptuk bulup dergâha da girecek
Bu dünyada nara yanmak isterim
Erenler sırrını çözüp görecek
Bu dünyada nara yanmak isterim

Yunus gibi erenlere katsınlar beni
Yusuf gibi kuyulara atsınlar beni
Köle edip pazarlarda satsınlar beni
Bu dünyada nara yanmak isterim

İbrahim'i attılar yakmadı ateş
Bir sinek Nemrut'a oldu tebelleş

Kerbela'da susuz bak iki kardeş
Bu dünyada nara yanmak isterim

Taptuk Emre kul olmuştu Allah'a
Eğri odun sokmaz Yunus dergâha
Onun gibi mürit gelmez bir daha
Taptuk bulup Yunus olmak isterim

ZAMANI ÖLDÜRDÜK [12.20]

Katledip öldürdük onca zamanı
Bu dünyada hesabını sormazlar
Mahşere kaldı da affi amanı
Zamanı öldürdük katil saymazlar

Bazen tek başına bazen bir olduk
Verilen ömürün yaprağın yolduk
Kendi kendimize üzülür olduk
Zamanı öldürdük katil saymazlar

Bize bol geliyor bomboş gezeriz
Kazancımız yoktur vardan ezeriz
Varlık şaşırtıyor hemen azarız
Zamanı öldürdük katil saymazlar

Ölen zaman ölür gelmiyor geri
Mezarda yat ama olasın diri
Ömründen geçiyor günün her biri
Zamanı öldürdük katil saymazlar

Bozbayır'ım çok katlettik zamanı
Zaman gitti bana kaldı amanı
Öğrenmeden göçtü dini imanı
Zamanı öldürdük katil saymazlar

3.13. HASAN FEHMİ ARISOY (KUSURÎ)

Kusurî mahlasını kullanan âşîğın asıl adı Hasan Fehmi'dir. 1875 yılında, Alacahan'a bağı Dışlık köyünde doğan âşık, yine Dışlık'ta 1951'de vefat etmiştir. Sazı ve irticalî yönü olmayan Hasan Fehmi Arısoy'un incelediğimiz şiirleri genellikle Alevîlik-Bektaşîlik üzerinedir. Dinî konuları ele alır. Doğan Kaya (2009: 651), yaptığı bir çalışmada Hasan Fehmi'nin on dört yıl şair Süleyman Giryanî'den ders aldığını, Arapça ve Farsça öğrendiğini ve halkı bilgilendirmek için pek çok şehir gezdiğini aktarmaktadır. Süleyman Giryanî ile birlikte yaptığı Farsça'dan çeviri eserleri mevcuttur (Aslanoğlu 1985: 121; Kaya 2009: 651). Elimizdeki şiirleri şunlardır:

BAKAR [13.1]

Buluta girmekle güneş batamaz
Parlayıp çıkması bir yele bakar
Çör-çöp gelip su yolunu tutamaz
Silip süprülmesi bir sele bakar

Şahini durdurmaz karga avazı
Aslanı yenemez bir yüğrük tazı
Sessiz bellediğin düzensiz sazı
Öttürür ustası bir tele bakar

Uyumuş aslanı öldü mü sandın
Yurdu çakalların oldu mu sandın
İşlenmeyen bağı söndü mü sandın
Onun şenlenmesi bir bele bakar

İş başında belli olur yiğitlik
Uçan kuşa karşı dayanmaz çıtlık
Sona kadar sürüp gitmez bu kıtlık
Gelimli verimli bir yıla bakar

Kusurî topluluk yaratır neler
Birlik her bir gücü yener örseler
Dağları devirir kayalar deler
Çelik bilek güçlü bir ele bakar (Kaya 2009: 652)

DOST OLANLAR [13.2]

Sapa sağlam dost olanlar
Can vermeyi düşünmezler
Dost aşkıyla mest olanlar
Ser verip geri dönmezler

Birlik dolusun içmişler
İkilikten vazgeçmişler
Hakk'ı batıldan seçmişler
Yaramaza el sunmazlar

Dosta dost düşmana düşman
Canları canana kurban
Varlık yokluğu bir bilen
Her daldan dala konmazlar

Er oğlu ikrarın sıymaz
Post için dostuna kıymaz
Rezalet kaftanın giymez
Ar gömleğin soyunmazlar

Kusurî sevmez serkeşi
Sevilmez sevmeyen kişi
Ciddi seven Hakk'ın işi
Parlak nurdur söyünmezler (Kaya 2009: 653)

ENGİN OL [13.3]

Yükseldikçe engin yürü engin ol
Güneşten örnek al yere döşenir
Her tatlı meyveyi enginlerde bul
Yükseğe kar yağar gören üşenir

Kafayı kaldırıp etme fodulluk
Baş indir tanrıya edesin kulluk
Yağmur gökten yere yağdırır bolluk
Al yeşilden olur dört köşe pür nur

Su enginlik sever yüz üstü kaçır
Buhar olur sonra havaya uçar
Ay yıldız ışığın yerlere saçır
Aydınlanır nurdan kuşak kuşanır

Hangi varlık acep azdırır seni
Var etti bir damla sudan bu teni
Zengini fakiri uzununu eni
Ecel gelir topraklara bulanır

Kusurî özünü engine indir
Eşini hem yoldaşını sevindir
Bugün yarın bu yer senin evindir
Kendini pek kuran yarın utanır (Kaya 2009: 652)

GÜZELDİR [13.4]

Tanrının nurundan var olup gelen
Muhammet Mustafa Ali güzeldir
Mürşit buyruğunu emir hak bilen
Hünkâr Hacı Bektaş Veli güzeldir

Güzel yaşa güzel otur güzel kalk
Güzel gözle güzel dinle güzel bak
Güzel ol ki güzel görsün güzel Hak
Güzel erenlerin yolu güzeldir

Bir güzellik elde et de yitirme
Güzel başa çirkin işler getirme
Güzel bağda kara çalı bitirme
Güzel bağın güzel gülü güzeldir

Güzellikle güzelleşmiş güzel yol
Güzel yürü göze değme güzel ol
Güzel yalvar güzel ağla güzel gül
Güzel tut ki pîrin eli güzeldir

Kusurî'nin güzellere meyli var
Tarikâtte güzel erler hayli var
Güzel huylu güzel soylu Ali var
Abdal Musa Kızıl Deli güzeldir (Kaya 2009: 651)

3.14. HATİCE OTUGÜZEL

1940 yılında Kangal'ın Alacahan beldesinde doğmuştur. Çalışmamızdaki tek kadın ozan olması yönünden önemlidir. Evli olup halen Alacahan merkez köyünde ikâmet etmektedir. 5 erkek, 1 kız olmak üzere 6 çocuğu vardır. Okuma-yazması yoktur (Koç 2007: 200). Şiirlerinde mahlas kullanmayan Hatice Otugüzel'in çocuklarının ardından yaşadığı hüznü söze döktüğünü görmekteyiz. Nahide Koç'un çalışmasından aldığımız ağıt niteliğindeki iki eseri şunlardır:

MAHMUT'UN ARDINDAN [14.1]

Anan arkan süre boynunu bükür
Bacın gözlerinden kanlı yaş döker
Hasretlik babanın boynunu bükür
Ağlarım Mahmut'um gelene kadar

Uçağa bindin de yalnız başın
Sıladan kesildi ekmeğin aşın
Arkandan ağlıyor bacın kardaşın
Ağlarım Mahmut'um gelene kadar

Almanya'da dillerini bilemen
Ağlarsın da gözyaşını silemen
Ayrıldın anandan daha göremen
Ağlarım Mahmut'um gelene kadar

Almanya'nın toprakları kırmızı
Şu zalım Almanya ayırdı bizi
Bari rüyamda göreyim seni
Ağlarım Mahmut'um gelene kadar

Uçağa bindin de hemen yürüdü
Demek ki kaderde bunlar var idi
Mahmut'um da kabileden biridi

Ağlarım Mahmut'um gelene kadar (Koç 2007: 200)

YUSUF'UN ARDINDAN [14.2]

Yüklenmiş araba göçe benziyor
Şu benim emeğim hiçe benziyor
Sürmeli Yusuf'um ayrılmış gider
Sürüden ayrılmış koça benziyor

Gelin kurban pencerenin tülüne
Ne dedim Ziyet'im dilim alına
Ben nasıl dayanam taze geline
Yürü git sürmelim uğurlar olsun

Ne diyem Yusuf'um götürmen haktır
Biliyon ki sende hevesim çoktur
Vallaha salmazdım imkânım yoktur
Yürü git sürmelim uğurlar olsun

Havas-guvas ben bir gelin getirdim
Tadına doymadan geri yitirdim
Dizlerime vura vura oturdum
Yürü git sürmelim uğurlar olsun

Kapımızın önü bulgur sokusu
Yel vurdukça gelir m'ola kokusu
Sorun hele nasıl gelmiş uykusu
Yürü git sürmelim uğurlar olsun

Evim kapım hep gözüme kurt oldu
Duvar dibi hep bana yurt oldu
Senin gitmen bana büyük dert oldu
Yürü git sürmelim uğurlar olsun (Koç 2007: 201)

3.15. HAYATİ BİLGİN

1937 yılında Kangal'ın Alacahan beldesinde doğmuştur. Babasının adı Ömer Hulusi, annesinin adı Ayşe'dir. Malatya'nın Kömürhan beldesinden göç ederek Alacahan'a gelen âlim Hacı Hasan Efendi'nin soyundan gelmektedir. Sülalesi Alacahan bölgesinde yetişmiş âlimlerden geldiği için “*Hocalar*” olarak anılır. Çalışmamızda bahsi geçen Fahimî (Abdurrahim Doğan)'nin torunudur. İlkokulu Alacahan'da bitiren Bilgin, şehir dışında işçilik yapmış, 1972 yılında Almanya'ya göç etmiş ve 2002'de emekli olarak dönüş yapmıştır. 1964 yılında Feride Bilgin'le evlenmiş, bu evlilikten dört kız, üç erkek olmak üzere yedi çocuğu olmuştur.

Şairlik isti'dadı soyundan gelen Hayati Bilgin'in irticali yönü ve sazı yoktur, fakat şiir kabiliyeti yüksektir. Mahlas olarak adını kullanmıştır. Şiir yazmaya 11-12 yaşlarında başlamış olan şairin şiirleri genellikle dinî ve milli konular üzerinedir. Şairin bazı şiirleri şunlardır:

ACARLAR* [15.1]

Yâ Rabbi rüya mı, hayâl mi bunlar?

İzlerken Acarlar ağlattı beni

Allah diyemezdik yasaklı dünler

İzlerken Acarlar ağlattı beni

Cenaze gaslına kalmadı hoca

Yasaktı Kur'an'ı okurduk gece

Yüz binde bir kişi giderdi Hacc'a

İzlerken Acarlar ağlattı beni

Hacılar giderken yollarda ölür

Eşkîya soymazsa dört ayda gelir

Yâ Rab o günleri getirme n'olur

* “Tv 58'de Acar kardeşlerin programını izliyordum. İzlerken çektiğim acı günleri düşünüp derdimi döktüm.”

İzlerken Acarlar ağlattı beni

Ölür dedin Ender ölmedi şükür
Hıfzetmiş Kur'an'ı dilinde zikir
Hâfız'a dokunma münkir ve nekir
İzlerken Acarlar ağlattı beni

Dört tane kardeşin birisi bayan
Hâfız ve doçenttir alkışlan duyan
Maşa'allah deyin gelmesin ziyan
İzlerken Acarlar ağlattı beni

Bencil hocalarla ederdim nizâ
Elli sekiz tv teşekkür size
Hatice anamı getirdin bize
İzlerken Acarlar ağlattı beni

Çoğalsın Acarlar dünyayı sarsın
Doğurup büyüten cennete girsin
Mü'minin matlubu cemali görsün
İzlerken Acarlar ağlattı beni

Yalancı dünyanın eleme bitmez
Çektiğim çileye satırlar yetmez
Bilginler sözüne yalanı katmaz
İzlerken Acarlar ağlattı beni

Gurur duydu ülke dünyada teksin
Kıskanç hoca kendin hesaba çeksin
İstiğfar eyleyip gözyaşı döksün
İzlerken Acarlar ağlattı beni

Bu resme bakın da Sivas'ı görün
Âlimler çoğaldı kalmadı sorun
Gelecek aydınlık karara varın
İzlerken Acarlar ağlattı beni

Soyumuz Hocalar, tarihî köyüm
Âlimler yetişti ulemâ soyum
Günahkâr **Hayati** bendeniz buyum
İzlerken Acarlar ağlattı beni

AKRABA* [15.2]

Akrabam değişmem ben bu cihana
Damarda dolaşan kanımız aynı
En ednası benim hepsi şahane
Aslımız Hocalar, genimiz aynı

Takdir-i İlâhi, Mevlâ'dan emir
Topraktan halk olduk mayamız çamur
Sayılı günümüz bitecek ömür
Ervâh-ı ezelde dünümüz aynı

Babamız sülbünde bir katre suyduk
Annemiz rahminde günleri saydık
Doğarken ağlayıp boynumuz eğdik
Çileyle başlayan günümüz aynı

Elest-i bezminde eyledik iman
Önderim Muhammed Resûl-i zîşan
Millet-i halilim kitabım Kur'an

* "Kabirdeki asil ecdadımızı üzmemek için hayatta olan bizler her bir akrabamızı çok sevip dertlerine ortak olmalıyız. Bu sebeple yazdım."

Kiblemiz Kâbe'dir yönümüz aynı

Sırtında taşıma kibiri çözü at
Akraba, komşunu daima gözet
Fakire, düşküne elini uzat
Rezzâkü'l-âlemîn dinimiz aynı

Seyyiddir soyumuz sayısız âlim
Çalışıp etrafa yaydılar ilim
Edepli komşular herkesçe malûm
Muhteşem Alacahan'ımız aynı

Edep okulunda babam okuttu
Gönlümüze sevgi, şefkât akıttı
Ruhumuza ilim, irfan dokuttu
Tezgâhımız aynı, yönümüz aynı

Adem'den bu yana bu kadar insan
İster geda olsun isterse sultan
Nihayet kurulur sırat ve mizan
Orada kıyafet donumuz aynı

Alacahan beldem doğduğum köyüm
İlimle yoğrulmuş ulemâ soyum
Nurda yatsın ecdat, amcam ve dayım
Medâr-ı iftihar ünümüz aynı

Et ile tırnağız hasıl-ı kelâm
Biriniz ağlarken ben nasıl gülem
Dostumun elinde sopası olam
Çatlasın düşmanlar kinimiz aynı

Biz bir fidanız, kökümüz çınar
Aşımız onlardan aslına döner
Günahkâr **Hayati** belki de yanar
Çekerler hesaba sonumuz aynı

ALLAH'IM* [15.3]

Selviler semaya uzayıp gider
Dalları zikreder seni Allah'ım
Rüzgâr Hû çektirir duasın eder
Yelleri zikreder seni Allah'ım

Dağların başında kayası, taşı
Bulutlar gönderir yağmuru, yaşı
Deryada yüzerken ördeği, kuşu
Selleri zikreder seni Allah'ım

Şafağın sökmesi, kuşun ötmesi
Irmağın çağlayıp takla atması
Karların eriyip çiğdem bitmesi
Gülleri zikreder seni Allah'ım

Kibleye yönelir kıyama durur
Rükûya eğilip secdeye varır
Tahiyyat okuyup selamı verir
Dilleri zikreder seni Allah'ım

Mü'minler aşk ile Kur'an okurken
Güllerin dalında bülbül şakırken
Hanımlar ihlasla halı dokurken
Çulları zikreder seni Allah'ım

* "Allah'ın yarattığı her şey Yaradan'ı zikreder. Bunu anlatmak için yazdığım bir şiir."

İbrahim oğlunu kurban adarken
Hacılar Kâbe'yi tavaf ederken
Kulların Cebel-i Nur'a giderken
Yolları zikreder seni Allah'ım

Volkana dönmüştü Nemrud'un nârı
Halil'i yaktırmaz Halil'in yârı
Emrettin ateşi söndürdü arı
Külleri zikreder seni Allah'ım

Yarattığın her şey hep seni özler
Dağlarla ovalar, yamaçlar düzler
Haftalarla aylar, kışlar ve yazlar
Yılları zikreder seni Allah'ım

Arılar çiçekte poleni bulur
Yaradan emriyle nektarı alır
Şifayı yüklenip kovana gelir
Balları zikreder seni Allah'ım

İffetli gelinler, oğlu ve kızı
Kimine çok verdin, kimine azı
Kadere inanır rızkına razı
Hâlleri zikreder seni Allah'ım

Boşuna çalıştık beyhude gezdik
Kimisin ağlattık kimisin üzdük
Resûl'e arz-ı hâl dilekçe yazdık
Pulları zikreder seni Allah'ım

Hayati'yim bir gün yüklenir göçüm
Benimle gelecek günahım suçum

Yâ Rabbi yoldurma sakalım, saçım
Telleri zikreder seni Allah'ım

BAYRAĞIM [15.4]

Kurbanım sendeki nazlı yıldıza
Rengini kanımdan alan bayrağım
Hilâlin benziyor gelinlik kıza
Atamdan yadigâr kalan bayrağım

Denizlerde gemilerin başında
Havalarda uçakların düşünde
Gecelerde düşmanların düşünde
Korkulu rüyalar olan bayrağım

Kavgada sen varsın sulha gidersin
Dünyada vatanı temsil edersin
Seni çok severim canım kadarsın
Beni sevdasına salan bayrağım

Rengin aldın şehitlerin kanından
Onun için selam durur kumandan
Sen için can verdi nice kumandan
Ne mutlu bu yolda ölen bayrağım

Al ile beyazlı güllerin hası
Şehitler örtüsü ülkemin süsü
Dalgalan kalplerin silinsin yası
Gönüllere cila çalan bayrağım

Aştık karanlığı yıktık zulmeti
Devletten ayıran sensin devleti
Seni başta taşır bu Türk milleti
Hayati'den sana selam bayrağım

CAN VERDİK [15.5]

Nasıl kurtardık bu cennet vatanı
Kariş kariş toprağına kan verdik
Hakkın yok incitme şehit yatanı
Kılıç kalkan süngü ile can verdik

Kıtalar fethettik vardır izimiz
Uyumaz şehitler açık gözümüz
Dünyayı titretip şanlı gazimiz
Şu cihana çeki düzen yön verdik

Okuyup tarihi görün bizleri
Cephane taşıyan gelin kızları
Cefakâr anayı yaşlı gözleri
Bacı kardaş savaşarak ün verdik

Fatih eri Ulubatlı Hasan'ım
Canım feda sana güzel vatanım
Diktim sancağıma aksa da kanım
Tarihlere sayfa sayfa şan verdik

Atan der **Hayati** konuşma boşa
Doğru yaz kafanı vursalar taşa
Türklüğün İslâm'ın ruhuyla yaşa
Böylece sohbeti kelim son verdik

DEDELERİMİZE KENDİMİ ŞİKÂYET [15.6]

Selâmün aleyküm ya ehle'l-kabir
Derdimi dökmeye ben sana geldim
Bend eyledi beni bu nefis-i kibir
Ateş-i aşkınla büryana geldim

Hırs ile başladık kazma ve nacak
Kazıldı kabristan hep köşe bucak
Toplandı kemikler kol, kafa, bacak
Karıştı genç, yaşlı sübyana geldim

Dinleyin efendim işte biz buyduk
Nihayet katiller gıtale doyduk
Bu kadar mevtayı bir kabre koyduk
Tövbeler Allah'ım pişmana geldim

Saygısızca wc yaptık kabire
Gençler size tekme vurur ha bre
Duyurman Muhammed, Ebubekir'e
Şah Ali'yle Ömer, Osman'a geldim

Köylümle okurken ilm-i ilâhi
Jandarma götürdü elde silahı
Alır intikamı hublar penahı
Aziz-i Züntikam sübhana geldim

Ehl-i keramettin Çoban Baba'yla
Sen ilimle erdin o zât abayla
Sürüden biriyim güdün sopayla
Kabul edin başım kurbana geldim

Devlet baba tamir etti caminiz
Heyhat yerinizde yoktur haminiz
Divan-ı âlide vardır maziniz
Seyyid-i şuara sultana geldim

Beldemizde edep erkân yerinde
Eksilmedi şükür kökü derinde
Allah rahmet etsin yatın nurunda

Şeyhim tilavet-i Kur'an'a geldim

Yaradan yâr etsin bu son kelamım
Yoksa şifa bulmaz derd-i elemim
Lütfen Resûl'üme söylen selamım
Mürşidimiz ehl-i irfana geldim

Siz ilim yaydınız bu aciz torun
Benzemedik size derdimiz derin
Matemde *Hayati* hâlimi görün
Kurudu gözyaşım ummana geldim

DÜRÜSTLÜK* [15.7]

Babadan evlada bir kutsal öğüt
Dürüstlük daima düsturun olsun
Nefsiyle cenk edip yenmeli yiğit
Dürüstlük daima düsturun olsun

Kula kul olunmaz Mevlâ'nı düşün
Secdede gözünden akmalı yaşın
Yaradan'a yâr ol ağrılmaz başın
Dürüstlük daima düsturun olsun

Diklenmeden dik dur eğme başını
Aman ha hor görme vatandaşını
Kullardan ayırma öz kardeşini
Dürüstlük daima düsturun olsun

* "Oğlum Lütfi'nin genel müdür olması dolayısıyla babası Hayati'den evladına öğüt olsun diye yazdığım bir şiirdir."

Gaipten taş gelir etrafa bakın
Soysuza güvenme, kalleşten sakın
Toplumda daima edebin takın
Dürüslük daima düsturun olsun

Niyet halis ise yâre götürür
Sabırla kanaât kâra götürür
Haram lokma vallah nâra götürür
Dürüslük daima düsturun olsun

Genel müdür ne ki kul oğlu kulsun
Kibrini yere çal ölürse ölsün
Namerde sır verme yanında kalsın
Dürüslük daima düsturun olsun

Muhterem Şükrü Bey, Halid ve Murat
Deryalar sizinse Lütfi'miz Fırat
Nefsini düşünen geçemez sırat
Dürüslük daima düsturun olsun

Çileli günler de geçirdim bazı
Haramsız, hilesiz büyüttüm sizi
Aman ha yavrular üzmeyin bizi
Dürüslük daima düsturun olsun

Bu yalan dünyanın elemi bitmez
Gözümüz zirvede ömrümüz yetmez
Sadıklar balına katıran katmaz
Dürüslük daima düsturun olsun

Kolay mı yolsuzu getirmek yola
Eğriyi düzeltmek meşakkât, çile
Doğrular eğilmez kırılma bile

Dürüstlük daima düsturun olsun

Rehberin Muhammed, zikreyle Hakk'ı

Diz çöküp ihlasla Kur'an'ı oku

Rütbeler, makamlar değildir baki

Dürüstlük daima düsturun olsun

Neylerse Yaradan hep güzel eyler

Anlatma aslını edebin söyler

İslâm'da eşittir köleyle beyler

Dürüstlük daima düsturun olsun

İhlasla kuruldu bu güzel yuva

Çamurdan yapmayın dökülür sıva

El açıp *Hayati* eyledi dua

Dürüstlük daima düsturun olsun

GİDER [15.8]

Öyle bir umman ki sevgili hocam

Kur'an'ın peşinden çağlayıp gider

Gündüze çevirdi karanlık gecem

Saimler hicranla ağlayıp gider

Meydanda şakıyor bülbülün hası

Ayetler titretir toprağı, taşı

Bizimle namazda Şems-i Sivasî

Mürşidle deryayı boylayıp gider

Kardeş nerelisin nedir isminiz

Kahrolsun sevmeyen varsa hasmınız

Allah'ın va'(a)di var yanmaz cisminiz

Hafızım yüreğim dağlayıp gider

Muhammed Mustafa hublar penahı
Kur'an-ı Kibriya onun silahı
Hocamın dilinde nur-ı ilâhi
Cüzleri günlere paylayıp gider

Nurda yatsın seni doğuran ana
Kur'an'ın tadını öğrettin bana
Mahşerde duamız ulaşır sana
Peygamber şefaata eyleyip gider

Günlerdir bu mecnun Sivas'ı gezer
Görmedim siz gibi değmesin nazar
Yaşlandı **Hayati** bekliyor mezar
Bu şiiri size söyleyip gider

GİTTİ [15.9]

Hacı Hasan dedem pınarın gözü
İlmiyle âlemi sulayıp gitti
Altı oğlu vardı üç tane kızı
Peşinden âlimi sulayıp gitti

Hasan Efendi'den Osman Efendi
Bir Fahimî var ki o sulbden indi
Keramet ehliydi nefsinin yendi
Şeytana kılıncın bileyip gitti

Seyyidi'ş-şuara Ömer Efendi
İlmi ile âmil pervane döndü
Her biri bir yıldız kutuptu kendi
Mü'mine mağfiret dileyip gitti

Hacı Said'imiz ünü yüceler
Tevfik Efendiler, Bekir Hocalar

Sabri dayım daha daha niceler
Azrail elekten eleyip gitti

Evlad-ı Resûl' dü bunların soyu
Horasan'dan gelme Kömürhan köyü
Gönülleri alçak kadife huyu
Kaderi toprağa beleyip gitti

Kestike küçüldü o koca ınar
Bülbüller yerine baykuşlar konar
Virane mek nda kuzgunlar döner
Koyunlar kuzular meleyip gitti

Kuraydı babam kalbimde yeri
Sayısız âlimler gelir mi geri
D nd ke dünya  Ğ tt n yürü
Hayati'nin ipin dolayıp gitti

Hacı Hasan Efendi'nin torunu Fahimî'nin torunu olan Hayati Bilgin bir Şiirinde Hacı Hasan Efendi'yi aşağıdaki Şekilde methediyor. Bu Şiir Hacı Hasan Efendi'nin mezarının baŐındaki bir tabelada yazmaktadır.

HACI HASAN DEDEMİZE [15.10]

Beldende büyüdü bu koca ınar
Tahyurt'a uzadı dalı dedemin
Kudret-i İl h  muhteşem pınar
İlmiyle suladı seli dedemin

Hasan Efendi' miz çınarın  z 
Altı oğlu vardı, üç tane kızı
Yaradan onlardan halk etti bizi
Hepimiz kölesi kulu dedemin

Âliyyü'l Murtaza ilmin kapısı
O soydan gelirler seyyid hepsi
Torunlar elinde gerçek tapusu
Peygambere gider yolu dedemin

Aldım ki kalemi künyemi yazam
Alacahan beldem Kangal'dır kazam
Ayaklar altında ufacık tozam
Sivas'a götürdü yeli dedemin

Onlardan öğrendik ilmi, edebi
Yâ Râb bu kültürü alma ebedî
Aman ha yavrular saklan senedi
Altında imzası, pulu dedemin

Çoban Baba ile dost o nur çağda
Hakk âşığı koyun güderdi dağda
Gönül bahçemizde sümbüllü bağda
Muhammed Mustafa gülü dedemin

Dört tekbirle namaz kıldırıldı hatip
Kabire koydular kefenle tutup
Çekerler hesaba olsa da kutup
Yaradan'a kaldı hâli dedemin

Kurtaramam dedi Fatıma kızım
Peygamber'e benim geçer mi nazım
Lâl olur *Hayatî* kırılır sazım
Umarım tutulmaz dili dedemin

KENDİME NASİHAT [15.11]

Bilginsen öğüt ver kendi başına
Hiç kimseyi hakir görme ha görme
Aldatır, soysuzu katma işine
Kalleşe sırrını verme ha verme

Baba dostlarını eyle hâl hatır
Daima büyükten aşağı otur
Bir hizmet düşerse fırlayıp getir
Testiyi taşlara vurma ha vurma

Ağzındaki dişler edep duvarı
Gizle kötü sözü atma dışarı
Tatlı konuşmak hep kâmilin kârı
Cahil meclisine varma ha varma

Âlim meclisinde sohbeta alış
Kafanda tasarla aklına danış
Bir süzgeçten geçir uygunsu konuş
Kalbin şişesini kırma ha kırma

Herkes ile dost ol açma aranı
Borçlu gitme burda öde kiranı
Silahlan arkadaş bekle sıranı
Düşmana boynunu bükme ha bükme

Açlara yardım et susuza saki
Ağzında tesbihin zikreyle Hakk'ı
İkra diyor Allah kitabın oku
Abdestsiz elini sürme ha sürme

Konuşmak bir hüner, ustalık ister
Nezaketle başla kültürün göster

İnsan edeplidir yüzünde astar
Sen haya perdeni yarma ha yarma

Beyhude tartışma yersiz davayı
Gücenir ahbabın bozar havayı
Söz atar ârifler ölçer mayayı
Aslına lekeyi sürme ha sürme

Adapla besmele, sofraya otur
Büyükten sonra sen lokmayı götür
Hamd eyle Hâlik'e şükr ile bitir
Nimeti kendinden bilme ha bilme

Doğru konuş yalan sığmaz İslâm'a
Dürüstlüğü öğret gayri sen sana
Her sözü hiledir uyma şeytana
Fâsıkla irtibat kurma ha kurma

Komşu hakkı kutsal unutma sakın
Her gün yüz yüzesin babandan yakın
Hayati daima edebin takın
Kimsenin kalbini kırma ha kırma

KIYAMET KAPIYA DAYANDI GAYRI* [15.12]

Çarşıya çıkılmaz çifit pazarı
Kıyamet kapıya dayandı gayrı
Cahiller âlime basar azarı
Kıyamet kapıya dayandı gayrı

* "Âlime, evliyaya saygının kalmamasını, camilerde vaaz edilirken dışarıda edep dışı konuşmaların yapıldığını, tam bir cehalet içinde olduğumuzu dile getirdim burada."

Kimimiz hocaydık, kimimiz beydik
Pazara çıkarıp karıyı soyduk
Namusu katledip kabire koyduk
Kıyamet kapıya dayandı gayrı

Otobüs evlere çile getirir
Yaşlılar ayakta gençler oturur
Şüphesiz bu kültür nâra götürür
Kıyamet kapıya dayandı gayrı

Mahvettik dünyanın tadı kalmadı
İnsanın hayası, udu kalmadı
Adaletli hakim, kadı kalmadı
Kıyamet kapıya dayandı gayrı

Önünde evliya türbeyi görmez
Şems-i Sivasî'ye selamı vermez
Fatıha okuyup huzura ermez
Kıyamet kapıya dayandı gayrı

Abdulvahab Gazi gönül kuşumuz
Emanet-i Resûl kabir taşımız
Arap şeyhlerimiz din kardeşimiz
Kıyamet kapıya dayandı gayrı

Katlarda komşular komşuyu bilmez
Seksenlik dedeler namazı kılmaz
Verirsin selamı onu da almaz
Kıyamet kapıya dayandı gayrı

Alacahan beldem, tarihî köyüm
Hocalar diyorlar âlimdi soyum
Onlardan bir zerre bendeniz buyum

Kıyamet kapıya dayandı gayrı

Âlim, ulemaya saygımız vardı
O zaman güderdik kuzuyla kurdu
İçkiyle beldeme her pislik girdi
Kıyamet kapıya dayandı gayrı

Hayati günahın yazmayla bitmez
Dilekçen Rahmet-i Rahman'a gitmez
Korkarım Peygamber elinden tutmaz
Kıyamet kapıya dayandı gayrı

MESCİD-İ HARAM'A [15.13]

İsmail'im Halil soyu
Tekme ile açtı kuyu
Ordan çıktı Kevser suyu
İçmek için size geldim

Baba usta oğul çırak
Kâbe yapmış kazma kürek
Görem diye sardı merak
Ölçmek için size geldim

Tavaf olan yapınıza
Canım kurban hepinize
Tutundurun ipinize
Uçmak için size geldim

Affet yâ Rab bizi burda
Halil'im in izi burda
Yakmaz onun közü burda
Pişmek için size geldim

Sırtta günah dert ve çile
Kapındayım cürmüm ile
Bilgin ister burda öle
Göçmek için size geldim

RESÛLULLAH'A SELAM [15.14]

Yüklü geldik saygı ve sevgi dolu
Lütfedip bunları al Resûlullah
Elçi gönderdiler bu aciz kulu
Hepsine şefaata kıl Resûlullah

Temsilciyiz yurt ve ilim Sivas'tan
Saygı selam küçük büyük her yaştan
Çok dilek getirdik kavim kardeşten
Ümmetin yalvarır bil Resûlullah

Osmanlılar göçmen oldu çalışır
Camileri Allah için yarışır
Tarikâtlar ayrı sizde karışır
Sırat-ı müstakim yol Resûlullah

Şefaata istedi gördüğüm kullar
Geçtiğim güzergâh hep bütün iller
Tevhidle inledi geldiğim yollar
Bülbülü şakıtan gül Resûlullah

Saygı sundu Abdulvahab Gazi'miz
Bütün akrabalar(ımız) geçen mazimiz
Amcalar, dayılar, oğlan, kızımız
Arzular ahbablar el Resûlullah

Selam Almanyalı dindaşımızdan
Her ırktan gurbetçi gardaşımızdan

Hanım kızlar açık başlarımızdan
Dokundu imansız el Resûlullah

Ülkemize dirlik düzen isteriz
Yönetene iman, izan isteriz
Okusun Kur'an'lar, ezan isteriz
Tevhidsiz olur mu dil Resûlullah

Ya Rabbi sen koru vatan milleti
Layık görme fakirliği, zilleti
Kahreyle pkk denen illeti
Çocuğu öldürmez kul Resûlullah

Kabirdeki mevtaları dolaştım
Hasret(lik) ateşiyle kavrulup piştım
Ruhlara okuyup yollara düştüm
Bahşet şefaatin bol Resûlullah

Âlim idi bütün akrabam, soyum
Mümkün mü onlara benzesin huyum
Affederse Halik bendeniz buyum
Kalmadı tutacak dal Resûlullah

Ağlıyorum arşa çıktı avazım
Yalvarırım kabul eyle niyazım
Silahsız geldim yok idi levazım
Acep neci olur hâl Resûlullah

Çok idi derdimiz yazamaz kalem
Yıllarca vatansız bitmiyor çilem
Hayatî dünyada tükenmez elem
Büküldü kametim bel Resûlullah (Coşkun, 2014: 65)

RUHSATÎ'YE ARZ-I HÂL* [15.15]

Gel gör hâlimizi koca Ruhsatî
Bu dünyanın tadı tuzu kalmadı
İpsizler nihayet buldu fırsatı
Âşıkların aşkı, özü kalmadı

Edepsiz yol aldı koşup gidiyor
Haksızlar haklıya bühtan ediyor
Yeyin devlet malı helâldir diyor
Koroğlu, Ayvaz'ın sözü kalmadı

Hani o âşıklar, üstadlar nerde
Görmüyor gözümüz çektiler perde
Utanır Mevlânâ yatarken yerde
Fuzûlî'den birkaç dize kalmadı

Ayıbın görmeyen ilim satıyor
Devlete şerefsiz kafa tutuyor
Çalışmaz kahvede düşüş atıyor
Yoldular milletin kazı kalmadı

Devletin malına dediler deniz
Yemeyeni bunlar saydılar domuz
Yedikçe çatladı binlerce camız
Ehl-i namus oğlu, kızı kalmadı

Hakk'a kafa tutar hiç boyun eğmez
Kur'an ile küskün sözünden caymaz
Sünnetten bî-haber Resûl'ü saymaz

* "Alacahan'da 3. Deliktaşlı Ruhsatî'yi anma töreninde Ruhsatî Baba'ya arz-ı hâlimdir bu şiir."

Nebi-yi zişanın nazı kalmadı

Okudum Kur'an'da içki, kumarı
Kaldırır hayayı çatlar damarı
Sarhoş na'ra atıp geçer himarı
Kitabın mânâsı, cüzü kalmadı

Kabirde veliler gösterin çaba
Övünç kaynağımız Ruhsatî Baba
Dağdaki ceylanı sağarken kaba
Kimsenin diyecek sözü kalmadı

Merhum Mehmet Akif, Necip Fazıllar
Kayıp oldu âdet, töre, usûller
Yunus'la sizleri arar nesiller
Söndü ocağımız közü kalmadı

Duydun mu Ruhsatî'm yaşantı böyle
Kalmadı yüzümüz gelelim neyle
Kalp gözün açtı bir fikir söyle
Yetmiyor gücümüz pazı kalmadı

Şairsen *Hayatî* dünyayı anla
Alâkayı kestik imanla, dinle
Hâlâ övünürüz ecdat ve dünle
Bizde Hocalar'ın izi kalmadı

SİVAS* [15.16]

Gönül arz eyledi güzel yurdunu
Açılır menekşe gülü Sivas'ın

* "Güreşçi Ahmet Ayık'ın hiç kimsenin yenediği dünya şampiyonunu yendiği zaman yazmıştım."

Coşar Kızılırmak döver bendini
Durmadan çağlıyor seli Sivas'ın

Yaz gelip de yaylalara göçünce
Koyunlar kuz'layıp güller açınca
Çiçekten çiçeğe arı uçunca
Bol olur yoğurdu balı Sivas'ın

Tam bağrından Kızılırmak akıyor
Dağından taşından maden çıkıyor
Burada hapisler halı dokuyor
Dünyada eşi yok hali Sivas'ın

Ahmet Ayıklar var ücra köyünden
Çünkü Osmanlı'dan Oğuz soyundan
Kemlik gelmez paşasından beyinden
Sağlamdır erkânı yolu Sivas'ın

Cumhuriyete yön burada verildi
Hep yiğitler silahına sarıldı
Süngü ile düşman yurttan sürüldü
Tarihte yazılı ünü Sivas'ın

Tarihi mirastır hizmeti sever
Türk'ün İslâm'ı da dünyayı değer
Lâyık ki *Hayati* vatanı över
Öz Türkçe konuşur dili Sivas'ın (Kaya 2006: 99)

UMRE HATIRASI* [15.17]

Yaktı ciğerimi Şensoy kardeşim
İrşada çağırdı dile yürüdük
Taşa vurmalydım akılsız başım
Sırtımda günahım çile yürüdük

Kafile giderken Hira garına
Yürek dayanır mı âh u zârına
Herkes can bağışlar sadık yârine
Muhammed Mustafa güle yürüdük

Otobüs getirip bıraktı düze
Âdem'in Rahme'si gözüktü göze
Kanlı damlaları dökerek dize
Deryaya denize sele yürüdük

Otelde hileyle kapattık yolu
Hacının kavgayla kalmadı hâli
Şarj olmaya geldik kopardık teli
İdraksiz izansız pile yürüdük

Arap'ı, Acem'i, siyahı, beyazı
Beraber kat ettik yokuşu, düzü
Sabisi, sübyanı, gelini, kızı
Karıştık kardeşçe bile yürüdük

Arkadaş eyledik Kürt'ü, Dadaş'ı
Arap'a verdirdim ekmeği, aşı
Nihayet öptürdün o esmer taşı

* "Öğretim görevlisi Ali Şensoy hocamız ziyaret yerlerinde sohbet ediyordu, ağlamamak mümkün değildi. Onun etkisi ile bu şiiri yazmıştım 2004 yılında."

Hüccacla ağlaya güle yürüdük

Uzaktan gördük Cebel-i Nur'u
Gönlümüz her yerde arardı yâri
İkra'yla çözüldü Kur'an'ın sırrı
Tarik-i müstakim yola yürüdük

Yâ Allah deyince oruçlu kullar
Hira'ya götürdü çileli yollar
Boş dönmez Mevlâ'ya açılan eller
Ebubekir Sıddık kula yürüdük

Dertliyim derdimi bilen olmadı
Çağırdım imdada gelen olmadı
Satılmak istedim alan olmadı
Karıştım hengama köle yürüdük

İbrahim Halil'dir ustanın başı
Emretti İsmail getirdi taşı
Dostunu yakar mı kulun ateşi
Söndürdü nârını küle yürüdük

Yanıyor yüreğim içim kalmadı
İhramım sürünür biçim kalmadı
Hayati kestikçe saçım kalmadı
Dazlak kafa ile yele yürüdük

USANDIM [15.18]

Kalmadı rağbetim dostlarım saymaz
Âh ile feryadım kimseler duymaz
Büküldü kametim elbise uymaz
Kutnudan kumaştan şaldan usandım

Kar yağdı başıma döküldü saçım
Kırıştı yüzlerim kalmadı biçim
Çocuklar misali doluyor içim
Gözlerimden akan selden usandım

Kuvvetim tükendi döküldü dişim
Gevşedi sınırlar titriyor başım
Sanki zehir oldu ekmeğim aşım
Baklavayla börek baldan usandım

Sustu **Hayati**'nin lal oldu dili
Severdim kuşları illa bülbülü
Menekşe nergizi lale sümbülü
Şimdi her çiçekten gülden usandım

UYUMA DOST [15.19]

Şafağın atma vakti
Uyuma dost uyuma
Bülbülün ötme vakti
Uyuma dost uyuma

Seherde açar güller
Dosta götürür yollar
Belki saf tuttu kullar
Uyuma dost uyuma

Er kalkan menzil aldı
Herkes teheccüd kıldı
Bilmem ki sana noldu
Uyuma dost uyuma

Yaratana aç elin
O'na arz eyle hâlin

Gözünden akıt selin
Uyuma dost uyuma

İçerde sıcak soba
Dışarda bad-ı saba
Kalk emek olmaz heba
Uyuma dost uyuma

Kulun miracı namaz
Kıl, seni yolda komaz
Korkarım kulum demez
Uyuma dost uyuma

Hayati şaşkın kuldur
Onu imanla öldür
Cennette nimet boldur
Uyuma dost uyuma

YÂ RAB* [15.20]

Rahmetin gelince coşkunlar coşar
Semadan tufanın indirme yâ Rab
Göçtüyse Talibî torunu yaşar
Nuruna gark eyle yandırma yâ Rab

İlim tezgâhında yerini almış
Lütfedip Hasan Bey beldeme gelmiş
Serap'la resmini hatıra salmış
Sevgisin gönlümden söndürme yâ Rab

* “Âşık Talibî Coşkun’un torunu İlahiyatçı öğretim görevlisi Hasan Coşkun beyefendi benim İstanbul’da olduğum bir gün Alacahan’da hoca olan talebesi Serap Hanım’la kitap ve resmini göndermişti. Ona karşılık yazmıştım.”

Ağlıyorum arşa çıktı avazım
Dilerim şehadet olsun son sözüm
İmandan ayırma senden niyazım
Yolumuz yokuşa döndürme yâ Rab

Dünyanın meşakkât, çilesi bitmez
Düşkünün elinden kimseler tutmaz
Korkarım Muhammed şefaât etmez
Sen bize ağyarı güldürme yâ Rab

Annemiz Fatıma, atamız Ali
Hasan ve Hüseyin goncanın dalı
Muhammed Mustafa ümmetin gülü
Gönlümde gülümü soldurma yâ Rab

Yetmez mi **Hayati**'m çektiğın çile
Dostlardan uzakta görmedin sıla
Hasret gittin anne, babana bile
Gurbette saçlarım yoldurma yâ Rab

3.16. HÜSEYİN GENÇ

1940 yılında Kangal'ın Alacahan beldesinde doğmuştur. Babasının adı İsmail, annesinin adı Elif'tir. İlkokul mezunudur ve Alacahan'da okumuştur. Trabzon ve Gaziantep'te işçi olarak çalıştıktan sonra 1965'te TCDD'de işe başlamıştır. 1986'da emekli olmuştur. 1953 yılında evlenen Hüseyin Genç'in 4 erkek, 3 kız çocuğu vardır. 2014 yılında Sivas'ta vefat etmiştir.

Şiir yazmaya 50 yaşından sonra Âşık Ali Dayı sayesinde başlamıştır. Saz çalamayan şairin ustası da yoktur. İrticali yoktur. Doğan Kaya'ya göre şiirlerinde Âşık Ruhsatî etkisi görülmektedir. Din, vatan sevgisi ve sosyal konular ağırlıklı şiirler yazmıştır. Sivas İl Kültür Müdürlüğü tarafından şiir kitabı da yayınlanmıştır (Kaya 2009: 217; Koç 2007: 186). Bazı şiirleri şunlardır:

ALACAHAN [16.1]

Nasıl tarif edem Alacahan'ı
Mazisi, kültürü, âni güzeldir
Sevecen insanı ılıktır kanı
Sur ile çevrili hanı güzeldir

İçinde bulunan kervansarayı
Kültür hazinemiz görün burayı
Altında beyaz taş, üste karayı
Toplumda sevilen yanı güzeldir

On metre yükseklik kırk da gözü var
Taş kemer yapısı sağlam özü var
Her tarafta Selçuklu'nun izi var
Gün doğuya bakan yönü güzeldir.

Saymakla tükenmez âlim, hocası
Daha nice yıllar tüter bacası
İspat edin geldi geçti nicesi
Burda feda olan canlar güzeldir

Hepisi akraba ayrısı yoktur
Okudu çocuklar yetişkin çoktur
Kimisi mühendis, kimisi doktor
Damarda dolaşan kanı güzeldir

Çok âşıklar bu meydanda atıştı
Hüseyin'im yüreğim yandı tutuştu
Âlim, ulemâlar burda yetişti
Köyümün şerefi, şanı güzeldir (Koç 2007: 190)

BAĞDAT [16.2]

İki bin üç yılı on dokuz martta
Bomba yağdırdılar başına Bağdat
Kıtalar ötesi düşman ordusu
Karıştılar senin işine Bağdat

Yıkıldı şehirler virane oldu
Hastaya yer yoktur cesetler doldu
Umudum tükendi gül benzim soldu
Kandan sürme çekmiş kaşına Bağdat

Kan ile yoğurdun toprağı taşı
Bu vatan uğruna çok koydun başı
Şarapnel parçası süslemiş döşü
Kimler zehir kattı aşına Bağdat

Karalar giymişsin gülmüyor yüzün
Her yerde kaynıyor petrolün gazın
Zaman ne gösterir tarihe yazın
Kaç savaş not ettin yaşına Bağdat

Şehit toprakları mis gibi kokar
Fırat Dicle nehri içinden akar
Bir tarih yok oldu elâlem bakar
Düşmüş Amerikan peşine Bağdat

Sinem gam yükünü aldı oturdu
Bu nasıl dert idi yedi bitirdi
Ozan *Hüseyin*'im dile getirdi
Bir de ben gireyim düşüne Bağdat (Kaya 2009: 219)

BAĞDAT'IN [16.3]

Toplanmış Irak'ta Haçlı Ordusu
Hasan'la Hüseyin eri Bağdat'ın
Tanınmıyor asker sivil hangisi
Hikmet-i ilâhi sırası Bağdat'ın

Attılar bombayı yıktı sarayı
Hani insan hakkı görün burayı
Kadın çoluk çocuk almış yarayı
Kimi ölmüş, kimi diri Bağdat'ın

Amerikan soykırımını yapıyor
Misket bombaları, füze atıyor
İmam Âzâm bu toprakta yatıyor
Şehidi gazisi seri Bağdat'ın

Arap devletleri öteden bakar
Fırat, Dicle nehri ciğerim yakar
Masum insan kanı sel olmuş akar
Görünür gözüme nuru Bağdat'ın

Parçalanmış cesetleri duruyor
Zalim düşman hiç durmadan vuruyor

Özgürlük bu muydu herkes soruyor
İnanmıyor halktan biri Bağdat'ın

Saddam değil petrolünde gözü var
İsrail'i büyütecek yeri dar
Utanmaz İngiliz yoktur namus, ar
Yıkılmış kalesi suru Bağdat'ın

Dünya devletleri seyirci buna
Dinsiz Amerikan doyar mı kana
Kül oldu *Hüseyn*'im hep yana yana
Bir gün temizlenir kiri Bağdat'ın (Koç 2007: 197)

BAHAR [16.4]

Bir gün doksan kuşu dışarı çıkar
İlgıt ılgıt eser yeli baharın
Geçilmez dereler, bulanık sular
Ummana karışır seli baharın

Leylekler havada yüksekten bakar
Kararır bulutlar, şimşekler çakar
Su yatağa sığmaz bendini yıkar
Yeşile dönüşür hâli baharın

Bazen güneş değer mest eder bizi
Öyle dokunur ki aratmaz yazı
Anğıdı, ördeği, kekliği, gazı
Zikreder konuşur dili baharın

Bak koyun yavrular, kuzu meleşir
Girsem arasına mayıs bulaşır
Lale, sümbül birbirine dolaşır
Çiçekle buluşur dalı baharın

Bahçeler bellendir, bentler vurulur
Burda yere göğe destur verilir
Hıdırellez gelir dergâh kurulur
Burcu burcu kokar gülü baharın

Hüseyin'im uykuya yatmış horular
Bahçemde yemyeşil olmuş darılar
Çiçekten kısmetin almış arılar
Gayet tatlı olur balı baharın (Koç 2007: 191)

BALI ÖZLEDİM [16.5]

Gine hatırladım eski günleri
Kutnuyu, kumaşı, şalı özledim
Unutamam bugünleri, dünleri
Nerde kara petek balı özledim

Dökerdim daneyi mal davar doya
Beklerdim baharı gün saya saya
Erimiş kürtükler sığmıyor çaya
Laleyi, sümbülü gülü özledim

Sürmedi süreği koşardım çüte
Köyde meskenim yok bacamız tüte
Kırmızı çörekler düşerdi küte
Tandır kuleyi külü özledim

Nasıl tarif edem perişan hâller
Kırılmış kanatlar, tutmuyor kollar
Yürümeyen tükenmezdi o yollar
Yaylamıza giden yolu özledim

Hüseyin'im bu sitemin bana mı
Eller güler oynar derdi sana mı
Yalın ayak kuzu yayan anamı
Şefkâtle sarılan kolu özledim (Koç 2007: 195)

BÜYÜK ODA [16.6]

Yaptırmışlar seni çomartlık için
Bahçemde bir gülsün sen büyük oda
Bu yalan dünyayı bir ölçüp biçin
Ağzıma bir dilsin sen büyük oda

Babamda düzenli varıdı servet
Her gün doluyordu burda comahat
Ahıra çekmişler beş on tane at
Zülfümde bir telsin sen büyük oda

Baktım Şah İsmail Elif de gitti
Sızladı kemiğim burnumda tüttü
Nice sofraya serdi çok hizmet etti
Çeşmimde bir selsin sen büyük oda

Kalmamıştır sana gelmeyen konuk
Viran oldu şimdi bağrımız yanık
Unutuldu gitti yoktur bir tanık
Petekte bir balsın sen büyük oda

Kimisi yemek yer, kimi de yemez
Felek bu âlemi bir düzen komaz
Comahat toplanır kılınır namaz
Selvide bir dalsm sen büyük oda

Beş altı kardeşlik terk ettik seni
Hiç yoktur komşular, kalmamış hanı

Ruhunuz şad olsun bekleyin beni
Hüseyin de ölsün sen büyük oda (Koç 2007: 192)

GÜZ [16.7]

Şu karşı dağların otu kurumuş
Sordum bir ehline güz geldi dedi
Daldan düşen elma yerde çürümüş
Bu yıl bir gün evvel tez geldi dedi

Aradım dostumu her yerde andım
Tutuştü yüreğim su içtim kandım
Koştum arkasından bulurum sandım
Turnayla karışık kaz geldi dedi.

Başladı soğuklar kar mı yağıyor
Elim yusam elbet yüzüm donuyor
Mevsim değışecek hava boğuyor
Oluktan salanmış buz geldi dedi

Şaşırdım yolumu dolandım durdum
Elime çalıdan bir çubuk kırdım
Yanıma yaklaşan ördeğı vurdum
Niçin bunu yaptın söz geldi dedi

Hüseyin'im bilen bilir yazarı
Bak dünyada az belleme nazarı
Elbet bir gün hazırlarken mezarı
Senin kısmetine bez geldi dedi (Koç 2007: 186)

HAYRANIM [16.8]

Yaşım ilerledi çalamam sazı
Pek yakın zamanda tanıdım sizi
Haneme misafir ol bazı bazı

Çaldığın tellere hayran olmuşum

Söylediğin sözler sanki bir kitap
İnsanın ruhuna ediyor hitap
Asalete uygun erkânı edep
Geldiğin yollara hayran olmuşum

Mekânda görmezsem sorarım dosttan
Bana tesir eden bir çeşit besten
Yaradan saklasın kötü nefesten
Yorduğun kollara hayran olmuşum

Seni anlatamam acizdir dilim
Âşıklığım yoktur affeyle gülüm
Cefaî sen çınar ben de bir dalım
Bildiğin dillere hayran olmuşum

Hüseyin'em çok seviyom bu işi
Tipi boran gibi Temmuz'un kışı
Ozanı sevmenin olur mu yaşı
Derdiğin güllere hayran olmuşum (Koç 2007: 187)

KARS'TAN GELEN ÂŞIKLARA HİTAP [16.9]

Uzaktan mı geldin, yoksa buradan?
Ehl-i dil ustalar sefa geldiniz
Bilmem uçakla mı, belki karadan
Yâreme melhem sür sefa geldiniz

Âşıklar ezgindir mahmur gözleri
Bakın şad şaduman ettin bizleri
Haneme misafir edem sizleri
Sivas'ta dinlen dur sefa geldiniz

Gayet çok acizim söylemez dilim
Düştüm bir sevdaya yazıyor elim
Saç sakal ağardı çok görme gülüm
Sormayın kalsın sır sefa geldiniz

Ben bunları yazdım lüzum yok dendi
Göz ucu okundu, elime döndü
Açık söylenmedi ciğerim yandı
Baksana yerim dar sefa geldiniz

Hüseyin'im ben dostumu beklerim
Bu sineme gam yükünü yüklerim
Has bahçeden bir gül aldım saklarım
Sazına dertli vur sefa geldiniz (Koç 2007: 188)

KÖYLÜ [16.10]

“Efendi” diyerek ne hâle geldik
Kalmadı davarı, malı köylünün
Tarlayı çayırı bulamaz olduk
Yoktur araziye yolu köylünün

Durmadan çalışır işleri çoktur
Motora binecek yakıtı yoktur
Hastaysa yüzüne bakmıyor doktor
Dertler sıra sıra dolu köylünün

Şarbon korkusundan malı satılmaz
Eti yenmez hem peyniri tutulmaz
Bu acı reçete böyle yutulmaz
Teneşiri bekler salı köylünün

Yokluk sere çökmüş nedir bu telaş
Buğday para etmez çavdarı beleş

Dolanmış her yeri bulamamış iş
Görsen per-perişan hali köylünün

Üç-beş ölçek buğday nohudu eker
Biçare biçtirir ofise döker
Koperatif borcu belini büker
Kırılmış kanadı kolu köylünün

Cebinde bulunmaz parası pulu
Kırılmış kanatlar kalkmıyor kolu
Biçare *Hüseyin* dert dolu dolu
Sofrada bulunmaz balı köylünün (Kaya 2009: 218)

KÖYLÜYE DOĞRUDAN DESTEK YARDIMI [16.11]

Doğrudan desteği hak eden kardaş
Yolunun üstünde engel oldun mu
Yalan beyan ile dosya doldurdun
Hiç elini vicdanına koydun mu

Kimde varmış beş yüz dönüm arazi
Her taraf dağ bayır yoktur hiç düzü
Hanımı oğlanı gelini kızı
Kaç dönüm yazdırdın onu saydın mı

Muhtarlar ilçeden alır sırayı
Bilmez misin dostum akı karayı
Devlet kasasından kirli parayı
Çocuklara yedirdin de doydun mu

Bakan mı söyledi buldun yolunu
Görmez misin bu vatanın hâlini
Tüyleti bitmemiş yetim malını
Kılıfını hazırlayıp soydun mu

Çağırdılar ifadeyi verdiniz
Herhalde bu işe pişman oldunuz
Olmayan tarlayı nerden buldunuz
Mahşerde de soracaklar duydun mu

Arazim yüz elli yüz dönüm yazdım
Toplumun içinde gururlu gezdim
Oturdum düşündüm ben beni ezdim
Hüseyin'im pis nefesine uydun mu (Kaya 2009: 220)

MUHANNET [16.12]

Gönül ben seninle nereye varsam
Seni eğleyecek yârân kalmadı
Dolansam birinin kapısın(ı) vursam
Yarama bir melhem saran kalmadı

İnsanlık kalmadı arayın bakın
Bulunmaz kardeşim ister mum yakın
Muhannete muhtaç olmayın sakın
Yalvarsan bir tas su veren kalmadı

Kandırmak isterler malımı satsam
Mürşid-i kâmilin elinden tutsam
Seneler dolansa yıllarca yatsam
Baksana hâl hatır soran kalmadı

Hüseyin'im kıl ip ile boğsalar
Gel demezler kapı kapı kovsalar
Birkaç kişi bir insanı dövseler
Öldürseler bile gören kalmadı. (Koç 2007: 187)

SATAR MI BİLMEM [16.13]

Yıllar yılı çeşmim aktı çağladı
Çekemem bu derdi beter mi bilmem
Kement attı yollarımdan bağladı
Gelmedi seherde yatar mı bilmem

Yaradan kuluna kismet saçıyor
Bülbüller ötüşüp serden geçiyor
Kuşlar kanatlanmış yüksek uçuyor
Havada turnalar katar mı bilmem

Yetişmek isterse menzile yolcu
Sakın boş götürme heybeyi, hurcu
Elinde var iken vermezler borcu
Götürür pazarda satar mı bilmem

Yalvar Yaradan'a durma el-aman
Gözler görmez olur çökerse duman
Sırat köprüsünden geçtiğim zaman
Acır da elimden tutar mı bilmem

Varıp gidip dost elinde bulunsam
Eğlensem bir zaman yanına kalsam
Hüseyin'im sürüm sürüm sürünsem
Felek muradına yeter mi bilmem (Koç 2007: 194)

TÜRKİYE'M [16.14]

Birleşmiş Milletler eski bir düşman
Avrupa'dan üst olur mu Türkiye'm?
Giremedim diye hükümet pişman
Bataklıkta pist olur mu Türkiye'm?

Fransızlar Gaz(i)antep'e girdiler
Beşikteki bebeleri vurdular
Kadın, erkek ayırmadan kırdılar
Hiç ayıdan post olur mu Türkiye'm?

Cezayir'de soykırımı yapanlar
Yalan tasarıya imza atanlar
Türk düşmanı Ermeni'yi tutanlar
Bozuk kana test olur mu Türkiye'm?

Yanar *Hüseyin*'in yüreği yanar
Meclis Avrupa'ya girerim sanar
Niçin Türk Devleti bunlara kanar?
Eski düşman dost olur mu Türkiye'm? (Koç 2007: 196)

VASİYET [16.15]

Oğul vadem yeter bir gün ölürsem
Geride gözüm yok bunu bilesin
Sakın ola sen köyümü düşünme
Cenazemi Vişneli'de kılasın

Sizden başka servetim yok nefsim
Hakkım helâl olsun eşim dostuma
Bir taş koyun mezarımın üstüne
Hatıra geldikçe onu bulasın

Haber verin yavrularım gelsinler
Göster beni öldüğümü bilsinler
Hem melesin hem sızlasın dursunlar
Sen burada soğukkanlı olasın

Ayetli sabittir İslâm'ın yeri
Beş vakit namaz kıl secdede eri

Bedenin topraktır ruh diri diri
Unutmayın bir Fatiha salasın

Muhannet zor kapısına varmayın
Bir kula borcum yok benden sormayın
Hayat budur siz ağlayıp durmayın
Kefenimle gözyaşların silesin

Ozan *Hüseyn*'im kim tanır seni
Yâ Rab Resûl'ünden ayırma beni
Teneşir üstünde o nazik teni
İman ile kabristana gelesin (Kaya 2009: 217)

YAKTI SAVUŞTU [16.16]

Vefasız yüzünden yollara düştüm
Sel oldu çeşmimden aktı savuştu
Bir sevdaya düşdüm kaynadım coştum .
Yaklaştı yüzüme baktı savuştu

Dolandım dağları akarsu buldum
Elimi yıkadım yüzümü yudum
Yoruldum orada oturdum durdum
Durmadin yanımdan kalktı savuştu

Kapandı gözlerim kirpiği yaktım
Şaşırdım kendimi etrafa baktım
Bu tatlı canımdan usandım bıktım
Pişirdi yüreğim yaktı savuştu

Yetmez mi bu kadar ettiğin zulüm
Tutmuyor kanadım, kırıldı kolum
Acep tükenmez mi çileli yolum
Hançeri sineme çaktı savuştu

Hüseyin'im yüce dağları aştım
Durmadım peşinden yıllarca koştum
Kalmadı mecalim yatağa düştüm
Felek pençesini taktı savuştu (Koç 2007: 193)

YAKTIN NAR ETTİN [16.17]

Nedir zalim felek niyetin senin?
Aldın bir ateşe yaktın nâr ettin
Çiçekle süslenmiş baktım her yanın
Bu yalan dünyayı bana dar ettin

Acımadın bana çamur boylarken
Tükenmiş yüreğim pişip kaynarken
Eller çimenlerde güler oynarken
Kapandı yollarım tipi kar ettin

Ben kendi halimde akar çağlarım
Sen verdin bu derdi durmaz ağlarım
Bülbül gitti viran oldu bağlarım
Bitmeyen sevdayı daha zor ettin

Hüseyin'im ne söyledin kanarım
Bekliyorum yolları gelir sanarım
Gece gündüz bu aşk ile yanarım
Geçmiyor günlerim âh u zâr ettin (Koç 2007: 197)

YAŞLILIK [16.18]

Hani sen yığtın kırar dökerdin
Bardakta suyunu içemiyorsun
Yıllar yılı taş koymadın sökerdin
Saksıda çimeni biçemiyorsun

Emsalin içinde eser coşarken
Dünyaya sığmazdın hızlı yaşarken
İniş yokuş demiyordun koşarken
İlikte düğmeyi açamıyorsun

Belinde silahın gezer dururdun
Menzili tutarsa atar vururdun
Karşı dağda kara kuşu görürdün
Ne oldu gözlerim seçemiyorsun

Dizlerin titriyor belin bükülmüş
Damarlarda kan kalmamış çekilmiş
Bir deri bir kemik etler dökülmüş
Tehlike de görsen kaçamıyorsun

Niceleri Kaf'tan Kaf'a hükmetti
Az yaşa çok yaşa ömür de bitti
Hüseyin gördün mü gelenler gitti
Şu fani dünyadan geçemiyorsun (Kaya 2009: 219)

YAYLA YOLLARI [16.19]

Yine bahar geldi karlar eridi
Misafir alır mı beni yaylalar
Çevremizi mor menekşe bürüdü
Yabancı değilim tanı yaylalar

Kokardı kekiğin, sümbülün, gülün
Sanki zikir çeker o tatlı dilin
Kuşlar kara giymiş ötmez bülbülün
Kurulmaz çadırın hani yaylalar

Armudun güneyde koyunum kuzum
Noldu kumru, keklük, ördeğim, kazım

Al yeşili giyinen gelinim, kızım
Sararmış soluyor teni yaylalar

Sende çok olurdu güller, goncalar
Nesli mi yok oldu bilmez yoncalar
Felek ayağıma vurmuş goncalar
Garip mi bıraktım seni yaylalar

Her gece rüyamda görürdüm seni
Kaderde varımış terk ettin beni
Zamanla yarışan babamgil hani
Efendi geldi mi sonu yaylalar.

İsmi çağırır duyar Karadağlı
Çok günler geçirdim karalı, ağılı
Hüseyin'im sana özünden bağlı
Duyuram ellere bunu yaylalar (Koç 2007: 189)

3.17. HÜSEYİN KARA (KARANÎ)

1961 yılında Kangal'a bağlı Alacahan beldesinin Dışlık köyünde doğmuştur. İlkokulu Dışlık'ta, ortaokulu Ankara'da bitirmiştir. 1984-1986 yılları arasındaki dönemde Arabistan'da işçi olarak çalışmıştır. Türkiye'ye döndükten sonra bir süre Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Müdürlüğü' (HAGEM)'de de çalışmıştır. Garip Musa Derneği, Ozan-Der gibi derneklere üyelikleri bulunmaktadır. En çok Pîr Sultan ve Mahsuni Şerif'ten etkilendiğini söylemektedir. Alevî kökenli olan ozan, pîr olarak Seyyid Garip Musa'yı kabul etmektedir. Ustası yoktur, fakat Mahsunî'den etkilenmiştir denilebilir. İrticali olmayan ozan, saz çalabilmektedir. Yazdığı şiirlerinin bazılarını türküleştirmiştir ve “*Yalansız Dünya*” , “*Hacı Bektaş ile Mahsunî*” adlı iki türkü kaseti vardır. Mahlas olarak adını kullanmıştır.

ALINMAZ İMİŞ [17.1]

Şu dünyada bildiklerimden biri
Cahillerden dostluk olunmaz imiş
Türlü ipek kumaş geynip kuşana
Bir sözünden mânâ alınmaz imiş

Dostu dosta düşman eder bir sözü
Çünkü yoktur onun gururu, özü
Yalan söylemekte kızarmaz yüzü
İkrarında ikrar bulunmaz imiş

Dost *Hüseyin* söyler acayip dilden
Kargalar ne bilir çiçekten, gülden
Kâmil olan anlar her türlü hâlden
Haylazlardan fayda gelinmez imiş (Mamak Be. Baş. 1997: 232)

BENZER [17.2]

Cümle nesnelere üstündür insan
İnsanların hası canana benzer
Dostanî haliyle ününü salan

Yedi düvel başı sultana benzer

İnsan ki benliği elden salmazsa
Dost ile ağlayıp dost ile gülmezse
Kadirten, kıymetten, hâlden bilmezse
İnsandan daha çok hayvana benzer

Diplomayla olmaz hakim olanlar
Para yığınıyla zevki bulanlar
Yetimi, mazlumu yolum yolanlar
O görünür kara şeytana benzer

Bir insanı insan eden huyudur
Gönüllere akan berrak suyudur
İnsanlık *Hüseyin*'in kârlı payıdır
Hakk yoluna duran kurbana benzer (Mamak Be. Baş. 1997: 233)

BU DÜNYA [17.3]

Zalimler aşkıyla dönen bu dünya
Mazlumlar eliyle kurulmalıymış
Cefadan dökülen alın terleri
Sefalardan hakkı sorulmalıymış

Bir bombayla nice insan ölürse
Bütün dünya buna seyir kalırsa
Açlığın yanında tokluk gelirse
Böylesi adalet kırılmalıymış

Ne silahtır ne kılıçtır ne kalkan
Seferber edilmeli dardaysa bir can
Yeryüzünü kurtarır haşmetli bir han
Hüseyin'e karar verilmeliymiş (Ozan Naçari 1995: 160)

ŞU BİZİM HALK [17.4]

Ak(ı)lım ermiyor şu bizim halka
Kargayı padişah eder mi eder
Bütün dünya bilir karga kargadır
Biz de bülbül olup öter mi öter

Bozuk adaletin bozuk kantarı
Ne doktoru belli ne de baytarı
Ekranlarda zıplar üç beş soytarı
Milyonlar da alkış tutar mı tutar

Hüseyin'im yüz­süz oğlu yüz­süzler

Her rezili kabul eder arsızlar

Köşe başlarını tutan hırsızlar

Yetim hakkı demez yutar mı yutar (Ozan Naçari 1995: 160)

3.18. HÜSEYİN ŞENGÜL

1936 yılında Kangal'ın Alacahan beldesine bağlı Dışlık köyünde dünyaya gelmiştir. Babasının adı Mustafa, annesinin adı ise Döndü'dür. Çocukluk ve gençlik çağları Dışlık'ta, sonraki hayatı Ankara'da geçmiştir. Veli, İclâl, Nurhayat ve Zehra adlarında dört çocuğu vardır. Şiirlerinde adını ve soyadını mahlas olarak kullanmıştır. Sazı ve irticalî yönü yoktur. Seyyid Garip Musa Derneği'ne ve Ankara Cem Kültür Evi yönetim kuruluna üyelikleri vardır (Kaya 2009: 241). Vefat tarihini bilmemekle birlikte, edindiğimiz bilgiler yakın bir zamanda Ankara'da vefat ettiği yönündedir.

ALACAHAN [18.1]

Ecdat yadigârı bu Alacahan
Tarihe mâl olmuş hanımız bizim
Halkımın kalbinde yücedir yerin
Tarihe mâl olmuş hanımız bizim

Alaca, Hekimhan, Yazıhan bunlar
Malatya'ya kadar sırayla hanlar
İçinde yaşarmış güzelim canlar
Tarihe mâl olmuş hanımız bizim

Alacahan derken sakın şaşmayın
Kepez'in başında çadır açmayın
Hanımızı siz görmeden geçmeyin
Tarihe mâl olmuş hanımız bizim

Taş ile kaynamış tavan direkli
İpek Yolu geçer hem de sürekli
Yiğitleri vardır çatal yürekli
Tarihe mâl olmuş hanımız bizim

Hüseyin Şengül'üm Han'a varayım
Köyüm Dışlık'ta bir gece durayım
Komşuların hatırını sorayım
Tarihe mâl olmuş hanımız bizim (Kaya 2009: 243)

BİR GARİP MUSA [18.2]

Hüseyin soyundan geldin
Hünkâr'dan icazet aldın
Alan köyüne karar kıldın
Erlerden bir Garip Musa

Taliplerin hâlin soran
Garibin hâlinde bilen
Mansur dârına duran
Erlerden bir Garip Musa

On iki imamın yâri
Doksan bin erlerden biri
Hünkâr Hacı Bektaş Veli
Erlerden bir Garip Musa

Senin el eteğin tutan
Yoluna göz gönül katan
Hak olup birliğe yeten
Erlerden bir Garip Musa

Garip kaldın yol üstünde
Ardıç kılıç var üstünde
Hüseyin der hâl üstünde
Erlerden bir Garip Musa (Altınok, Karakaş 2006: 124)

DİLBER SÖZLERİ [18.3]

Dilber senin sözlerine vurgunum
Mânâlı oluyor dilber sözleri
Uzaktan gelmişim ben de yorgunum
Mânâlı oluyor dilber sözleri

Halının üstüne döktüğüm nakış
Beni meftun etti hüznü bakış
Bilmeden yolunun üstüne çıkış
Mânâlı oluyor dilber sözleri

Güldükçe tomurcuk gülün açılır
Zamanı gelince o da biçilir
Etrafına mis kokular saçılır
Mânâlı oluyor dilber sözleri

Hüseyn der bir dilberle kalmışım
Ömür boyu beraberce olmuşum
Mevlâ'nın yazdığım ben de bulmuşum
Mânâlı oluyor dilber sözleri (Kaya 2009: 242)

HÖBEK KÖYÜNE VARINCA [18.4]

Höbeğe varınca yolun da yoktur
Hünkâr'ın özüsün Pîr Garip Musa
Bu diyarda senin sevenin çoktur
Hünkâr'ın özüsün Pîr Garip Musa

Bulduğun yer güneşin zirvesi
Doğundadır ardıcının gövdesi
Ulu bir Garip Musa'nın simgesi
Hünkâr'ın özüsün Pîr Garip Musa

Seyrangâhım erenlerin yeridir
Ne kadar methin etsem de yeridir
Benim bağlandığım gönül eridir
Hünkâr'ın özüsün Pîr Garip Musa

Yüce Allah'ın sevgili kulusun
Hazreti Muhammed, Ali soyusun
Hacı Bektaş Veli ile dolusun
Hünkâr'ın özüsün Pîr Garip Musa

Erenlerden ilhamımı alırım
Kabul edersen de sana gelirim
Hüseyin de özüm böyle bilirim
Hünkâr'ın özüsün Pîr Garip Musa (Altınok, Karakaş 2006: 133)

MEKÂN KILAN [18.5]

Alan yazısına mekânın kuran
Seyyid Garip Musa Sultan dediler
Hem de padişaktan ruhsatın alan
Seyyid Garip Musa Sultan dediler

Sahü'l-nesep Hüseyin'in soyundan
Okunu atarmış ardıç yayından
Atını sularmış Güneş çayından
Seyyid Garip Musa Sultan dediler

Kendisi geldi Horasan ilinden
Nesli temiz has bahçenin gülünden
Ardıç kılıcını takarmış belinden
Seyyid Garip Musa Sultan dediler

Selçuklu eseri türbe yapısı
Altı köşelidir mimarî yapısı

Ulu ardıca bakıyor kapısı
Seyyid Garip Musa Sultan dediler

Garip Musa kaldın dağlar başında
Alan yazısı toprağı taşında
Hüseyin Şengül gördüğü düşünde
Seyyid Garip Musa Sultan dediler (Altınok, Karakaş 2006: 135)

MUHARREM [18.6]

Ehl-i bey(i)t aklımıza geliyor
Muharrem ayının onu olunca
Resül torunları şehit oluyor
Muharrem ayının onu olunca

Ol imamlar çölde şehit oldular
Ölmeden de öleceğın bildiler
Bizim ile bugüne dek geldiler
Muharrem ayının onu olunca

Yılda bir Muharrem oruç geliyor
Müslimler de başlangıcı oluyor
Hep sevenler matemine duruyor
Muharrem ayının onu olunca

Ehl-i Beyt'i seven yasın tutuyor
Buğz edenler pusulara yatıyor
Akşam oldu güneş yine batıyor
Muharrem ayının onu olunca

Gözyaşlarım sel sel oldu akıyor
Ayla güneş birbirine bakıyor
Hüseyin de divanına çıkıyor
Muharrem ayının onu olunca (Kaya 2009: 241)

NİYAZA GELDİM [18.7]

Büyük kişi olduğunu bilirim
Garip Musa sana niyaza geldim
Gittiğin yoluna serim veririm
Garip Musa sana niyaza geldim

Yedi yüz yıl geçti sırrın çözüldü
Fermanların sıralandı dizildi
Sana kin edenin bağrı ezildi
Garip Musa sana niyaza geldim

Seni sevenlerin sana geldiler
Türbenin içinde dâra durdular
Beyitlerle hatırını sordular
Garip Musa sana niyaza geldim

Hakikât yolunda dolaşan sensin
Karacahöyük'e ulaşan sensin
Hünkârla beraber birleşen sensin
Garip Musa sana niyaza geldim

Hüseyin der pîr sırrına ereydim
Kerametın bir kerecik göreydim
İnip eşiğine yüzler süreydim
Garip Musa sana niyaza geldim (Kaya 2009: 242)

SECEREN SIRAYLA [18.8]

Amcandan himmet sana verildi
Hünkâr Veli soyu Pîr Garip Musa
Sofracı postun meydana serildi
Hünkâr Veli soyu Pîr Garip Musa

Musa el-Kâzım'la çıktınız yola
İbrahim Sanî'den kolumuz ola
Bektaşî Veli'den himmetin bula
Hünkâr Veli soyu Pîr Garip Musa

Tarihî seceren sırayla dizilmiş
Adına da pîr ünvanı yazılmış
Ardıç kılıncın tarihe yazılmış
Hünkâr Veli soyu Pîr Garip Musa

Soyun Mustafa Mentеш'e ulaşır
Taliplerin etrafında dolaşır
Garip Musa erenlerle bölüşür
Hünkâr Veli soyu Pîr Garip Musa

Hüseyin Şengül bu günü bekledim
Sabırla günüme günler ekledim
Umutla bekledim garibim seni
Hünkâr Veli soyu Pîr Garip Musa (Altınok, Karakaş 2006: 134)

3.19. MEMİŞ EROĞLU (ÂŞIK MEMİŞ)

1341(Miladî 1922) yılında, Sivas'ın Kangal ilçesine bağlı Alacahan kasabasında doğdu. 2007 yılında Sivas'ta vefat etti. Okur yazarlığı olmayan âşıklarımızdandır. Âşık Memiş, on yaşlarında annesi Keziban'ı, on iki yaşlarında da babası Mevlüt'ü kaybetmiştir. Büyük sıkıntılar içerisinde geçen çocukluğunda akrabalarının birçoğunu Osmanlı-Rus Harbi, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda kaybetti. Âşık Memiş Eroğlu, âşıklık geleneğine büyük önem vermiş usta âşıklardan biridir. Öyle ki; Deliktaşlı Ruhsatî, yine Alacahanlı Emsalî gibi usta âşıklara hayranlığını her fırsatta dile getirmiştir. Âşıklık geleneğine bağlılığını ise çocuklarına verdiği isimlerden görüyoruz. Memiş Eroğlu'nun adları *Feryadî*, *Ruhsatî*, *Emsalî* (Mehmet), *Sümmanî* (Ahmet) ve *Mahsunî* olmak üzere 5 erkek çocuğu ve 3 de kız çocuğu vardır. Ruhsatî Eroğlu âşıklık geleneğini devam ettiren tek evladıdır. İrticali çok kuvvetli olan âşık, aşağıda örnekleriyle belirteceğimiz üzere iyi derecede atışma yapabilmekteydi. Kasabada yaptığı çiftçiliğin yanı sıra güzel sesi ile kemancı arkadaşıyla beraber düğünlere de çalıp söyleyebilen Memiş Eroğlu'nun saz veya herhangi başka bir enstrüman çalmadığını da belirtmek isteriz. Memiş Eroğlu köy köy gezerek türküler söylediğini şu şekilde anlatır: *“Sesim çevrede çok beğenilirdi. Oldukça da güçlü bir ses yapım vardı. Bundan dolayı düğünden düğüne davet edilir, eve gelmeye zaman bulamazdım. O zamanki düğünlerde âşıkların çok önemli yeri vardı. Alacahan ve Kangal çevresinde uzun süre bu böyle devam etti. Kemancı arkadaşım Halil Koşar'la o çalar ben söyledim. Eskiden düğün odaları kültür etkinliklerinin mektebi gibi yerlerdi.”*

Oğlu Ruhsatî Eroğlu'nun aktardıklarına göre âşığın irticalî olarak yazdığı ve belli olayları dile getirdiği şiirleri elimizde mevcuttur. Badeli âşıklarımızdan Memiş Eroğlu bade içtiği rüyayı da şöyle dile getirmektedir: *“16 yaşlarındayım. Bir gece rüyamda öyle susamışım ki su arıyorum. Su ararken yaşlı bir adam bir tas su verdi. “Bu ne?” diye sordum. “Su al iç. Susamışsın ya.” dedi. “Bu su nereden, kim saldı?” diye sorunca “Âşık Ruhsatî saldı.” dedi. Suyu içtim. “Bu nasıl su böyle tadı bir hoş, suya benzemiyor” deyince yaşlı adam “Sen iç, ötesini sorma” dedi. Harmanda yatıyordum. Suyu içtim, uyandım. Baktım bana su veren adam motosiklete binmiş gidiyor. Arkasından koştum, yetişemedim. Meğer yaşadığım bu olay rüyada bade*

içme olayı imiş. Daha sonra öğrendim. İşte bu rüyadan sonra kendi kendime şiir söylemeye başladım. Daha önceleri Âşık Ruhsatî ve Karacaoğlan'dan çok söyledim.”

Memiş Eroğlu'nun irticalî yönünün kuvvetini ve atışmalardaki başarısını yine kendi anlattıklarından yola çıkarak anlıyoruz. Eroğlu, bir gün köy odasında Dışlıklı Mehmet ile yaptığı atışmayı şöyle anlatıyor: “*Eskiden düğün odaları kültür etkinliklerinin mektebi gibi yerlerdi. Öyle çoluk çocuk yaştakilerin girip çıktıkları yerler değildi. Düğün odalarında oturup kalkmanın bir âdâbı vardı. Köyün en saygın kişileri, yaşlı ve bilge kişileri, köy hocası, misafirler ve âşıklar odanın baş köşesinde oturlardı. Daha aşağılarına da yaş sırası dikkate alınarak oturulurdu. Güzel sohbetler edilirdi. Âşıklar çalar söylerdi. Hele düğünlerde birkaç âşık varsa düğün odalarının tadı bir başka olurdu. Karşılıklı atışmalar olur, muammalı karşılaşmalar yapılırdı. Özellikle Alacahan Sekiliyurt'tan Âşık Ali (İcazet) Dışlık köyünden Pîri'nin oğlu Mehmet'le çok karşılaşmalarımız olurdu. İcazet taşlama yönü güçlü bir âşıktı, fakat çabuk kızar dövüşürdü. Kalkım köyünde bir düğünde Dışlıklı Pîri'nin oğlu Mehmet'le bulunduk. Mehmet bana Âşık Emsalî'nin bir taşlamasını söyledi. Mehmet derlemeciydi. Kendisi irticalen söyleyemezdi.*

Mehmet:

Sarp kaya oynar mı sallamayınan

Katıran yenir mi allamayınan

Beslersen şahin yavrusu besle

Könez av mı alır yallamayınan

Mehmet söze böyle başlayınca bana cevap verme gereği hasıl oldu.

Âşık Memiş:

Âşığın methini söyleyim ancak

Pöslükte buldum bir kırık boncuk

Babası zağardır, anası kancık

Dışlık'tan bir köpek yallanmış gelmiş

Mehmet:

...

Cevapsız kalınca ben bir dörtlük daha söyledim.

Âşık Memiş:

Isparta'da diktirmişler çulunu

Kangal'da da çaktırmışlar nalını

İlkbaharda kırkmamışlar kılını

Şimdi topukları kıllanmış gelmiş

Atışmaya böyle başlayınca Dışlık'tan gelenler bozuldu ve ortam biraz gerginleşti. Oradakiler, arkadaşlar, âşıklıkta bunlar olağandır. Bir âşık ne söylerse öyle karşılık alır. Buna bozulmaya gerek yok diye havayı tekrar yumuşatmaya çalıştılar. Kalkım'dan Ömer Osman Hoca bana "Memiş bir de Mehmet'in gönlünü al" deyince şöyle söyledim:

Bir su akmayınca durulmaz Mehmet

Arap at koşmakla yorulmaz Mehmet

Ustalara soru sorulmaz Mehmet

Gücenip de sakın darılmayasın

Devamı şimdi aklıma gelmiyor. Bu şekilde devam ederek Mehmet'in gönlünü tekrar aldık. Dedik ya Alacahan ve çevresinde düğün odalarının kendine has âdeti, töresi vardı. Herkes rastgele konuşmaz, bir konuyu en iyi bilen konuşur, diğerleri saygıyla dinlerdi. Düğünler hem eğlence yeri hem de bir kültür alışverişi yapılan toplantı yeri gibiydi."

Ruhsati Eroğlu'ndan aldığımız bilgiler ışığında Âşık Memiş'in ilk şiirini 18-19 yaşlarında askerlik çağı gelince söylediğini söyleyebiliriz. Âşık, o zamanki sağlık durumunu ve askerlik öncesi başına gelenlerden yola çıkarak ilk şiirini nasıl yazdığını anlatıyor: "Askerlik yoklamam da gelmişti. Kabak Yazısı'ndaki askerî hastaneye gittim. Teyfik Tan adında bir askerî doktor muayene etti. Bana "Memiş seni çok sevdim. Sevkinin Ankara Gülhane Hastanesi'ne yapacağım." dedi. İki askerle

beni Ankara Gülhane Hastanesi'ne gönderdi. Orada tam 5 ay yattım. Çok iyi baktılar. Kalp hastası olduğumu öğrendim. 5 ay sonra Alacahan'a döndüm. Bir süre ablam Gülistan'ın yanında kaldım. Kalp hastası olmam beni çok etkiledi. Sivas'tan askerî doktor Teyfik Tan beni Ankara'ya sevk kararı verdiğinde ilk şiirimi şöyle söylemiştim. Okuma yazmam olmadığı için yazmıştım diyemiyorum. Düşündüğüm şiirleri aklımda iyi tutardım. Daha sonra birine yazdırırdım. Sivas'la Ankara arasında geçecek olan 5 aylık hastane ve tedavi olayı benim şiirimde şöyle yer aldı:

SÖYLE DOKTOR BEY

Sivas'a vardım kaydım alındı
Röntgene girdim derdim bulundu
Aman beyim aman kalbim delindi
Söyle Teyfik Bey'im ben ölür müyüm?

Bizim evrak Ankara'ya salındı
Levh-i kalem böyle kara çalındı
Küçükten öksüzüm bağrım delindi
Söyle Teyfik Bey'im ben ölür müyüm?

İstasyona geldim tren vızılar
Sılayı andıkça sînem sızılar
Bir görüp geleyim o yâr arzular
Söyle Teyfik Bey'im ben ölür müyüm?

Ankara'ya vardım tüm hatlar döner
Başkentin ışığı al yeşil yanar
Eziktir yüreğim çok çabuk kanar
Söyle İrfan Bey'im ben ölür müyüm?

İrfan Bey dedi ki; "Derdin alamet"
Şükrolsun kurtardık sonu selamet
Hayatın boyunca dikkat et gayet

Söyle İrfan Bey'im ben ölür müyüm?

Allah İrfan Bey'e ömürler versin

Yaşasın Türkiye şöhreti dursun

Sağlıklı neşeli bir hayat sürsün

Söyle İrfan Bey'im ben ölür müyüm?

Reçete yazıyor kalemi gümüş

*Yattı servisinde **Eroğlu Memiş***

Bu destanı Ankara'dan söylemiş

Söyle İrfan Bey'im ben ölür müyüm?

Âşık Memiş çok çalışkan biri olduğunu anlatmaktadır. Bir gün başına gelen ilginç bir olayı ve bunun üstüne yazdığı şiiri hem kendi ağzından hem de oğlu Ruhsati Eroğlu'nun ağzından aktarmakta fayda vardır. “İlkbahar, yaz der demez yorucu bir çalışma başlardı. Malum o devirde her iş insan ve hayvan gücüyle yapılırdı. Benim imkânlarım ve işleyecek pek de arazim olmadığından başkalarının çiftini sürer, ekin zamanı ekinlerini biçerdim. Bu şekilde çalışarak temel ihtiyaçları (un, bulgur, yakacak) hemen yapmaya çalışırdım. Un, bulgur, yakacaktan sonra yağ, soğan, patates, peynir ve çökelek de tamamsa kışın keyfine diyecek olmazdı.

Bir sene yağ bitti. Kışın ortası. Bulamıyorum. Ne kadar aradıysam, kime sorduysam yok. Arkadaşım Halife Koç dedi ki : “Memiş, vita yağı diye bir yağ çıkmış. Biz aldık, çok güzel. Sen de al” dedi. Yağı aldım. Aldım da, yağ için de bir şeyler söylemeden edemedim:

UMUT KESMEMEK

İlit kızım ilit, çorbayı ilit

Yağa selam söyle, peyniri unut

Çayınan çörekta kaldı bir umut

Aradım da yağı bulduramadım

Âh ettikçe kanlar akar sineden

Çökelik tumasım yoktur binadan

Kaymak kendisini asmış semadan

Mansur gibi dârdan indiremedim

*Hele durun yavrularım şükreylen
Yaradan 'ın ismi ile zikreylen
Habibin hürmeti bir ihsan eylen
Garip arz-ı hâlim bildiremedim*

*Otuz yıldır doldurmadım çileyi
Kabul ettim senden gelen belayı
Koca çalkamayla bulgur pilavı
Yayıktay ayrıntı döğdüremedim*

*Hakk Tealâ ihsan etmiş bu ayı
Her tarafta zeytin yağı sanayi
Bize küsmüş eriştenin pilavı
Çok minnet eyledim güldüremedim*

*Çağır Âşık Memiş, Tanrı 'ya çağır
Dönmüyor dolabın çarkı pek ağır
Bereket kesildi kalmadı hayır
Demek ki kulluğu bildiremedim*

Böylece tereyağından başka yağlarla da tanışmış olduk. Zaman içerisinde alıştık gitti. “

Âşık Memiş'in Halife Koç'la aralarında geçen bu durumun ardından olanları oğlu Ruhsatî Eroğlu şu şekilde aktarmaktadır: “Bir gün aralarında böyle bir muhabbet geçer emmiyle (Halife Koç). Mevsim kış. Sabah olur. Çok geç olmadan, sabah erken saatlerde kapı çalınır. Her taraf kar, kış. O gün paltolu, yün çoraplı Ramazan Albayrak diye babamın çok samimi konuştuğu biri vardır. Kepez Yaylası'nda kalırdı. Hayvancılıkla uğraşırlardı. Dostlukları da sıkı. Ramazan Albayrak'ın babası diyor ki: “Ya oğlum siz nasıl adamsınız! Memiş'i unuttunuz. Bizim orada bir ahbabımız vardı. Memiş'e gidin de bir yoklayın, arayın, sorun. Bu adam ne yapıyor? Ne ediyor? Bakın da bir haber getirin.” Gelirken epey bir miktar

tereyağı, yoğurt, peynir, çökelek vb. şeylerden, o gün ki şartlarda 3 ay yetecek kadar böyle gıda getiriyorlar. Bugün bu şekilde bir şiir yazılıyor. Ertesi gün böyle bir şey oluyor. Yani bu enteresan bir rastlantı oluyor. Bu nasıl bir durumsa onu Allah bilir. İçeri buyur ediyorlar. İkram edilecek ne varsa ikram ediyorlar. Biraz muhabbetten sonra müsaade istiyor, gidiyor. Yine Emmi'nin yanına kadar gidiyor babam. "Gel emmi gel. Bak bizim dilekçeyi kabul etti Allah. Dün bir dilekçe yazdık, bir şeyler yazdık. Bugün bize bir sürü yağ, yoğurt, peynir geldi." diyor. Emmi diyor ki: "Oğlum bundan kolay ne var? O zaman sen darda kaldıkça Allah'a bir şiir yaz. O sana göndersin." diyor ve gülüşüyorlar."

Memiş Eroğlu'nun elimizde sınırlı sayıda şiiri mevcuttur. Âşık bunun sebebinin bir tanıdığıın okumak için defterini alması ve bir daha getirmemesi olarak açıklıyor. Hafızasında kalan diğer şiirlerini de çocuklarına yazdırarak günümüze ulaştırabilmiştir. Destan düzme yönü de oldukça güçlü olan âşığın Alacahan'da eskiden gerçekleştirilen düğünlerdeki cirit oyunlarını anlattığı "*Cirit Destanı*", Kıbrıs Harbi'ne oğlunu gönderdikten sonra yazdığı "*Haydi Oğlum Kıbrıs'a Destanı*" ve Gaziantep'te çalışırken şahit olduğu bir cinayet üzerine yazdığı ağıt olan "*Antepli Aliye Gelin*" adlı eserleri önemli eserleridir. Hayatından bahsettiğimiz Âşık Memiş Eroğlu'nun elimizdeki şiirleri şunlardır:

ALLAH [19.1]

Bana dert verip de niçin zâr ettin
Dünyayı başıma yıktın dar ettin
Adem'i balçıktan yaptın var ettin
Küllü şeye kadir can veren Allah

Adem'i cennetten niçin sürdürdün
İblis bir musallat buğday yedirdin
Adem'e, Havva'ya üryan dedirdin
Yemiş yaprağından don veren Allah

İptida Muhammed bu yolu kurdu
Gece gündüz Hakk'tı onun ivirdi
Kaf Dağı'nı omuzlayıp devirdi

Hamza'ya kuduret, şan veren Allah

Ol Muhammed bizi ümmet diledi
Daha tıflıken de vergil söyledi
Melekler semaya müjde eyledi
Zemine arşa da nur veren Allah

Herkes fark eyledi bu sırrı resmen
Yetiş Ebubekir, ya Ömer, Osman
Büsbütün dünyayı ıstırır kısmen
Aya da müsait gün veren Allah

Cömertlerin pîri Hazreti Ali
Allah'ın aslanı sevgili veli
Hakk ilham eylemiş bükülmez kolu
Hazreti Ali'ye ün veren Allah

Hakk Tealâ onu ruhtan eyledi
Çoğu ne hak yerden bühtan eyledi
Anası üstünde kimler söyledi
İsa'ya doğmadan dil veren Allah

Kendim zerre bir damladan yetinen
Dokuz ayda noksanımı bitiren
Emreyleyip hem dünyaya getiren
Bütün cesetime can veren Allah

Bağdat'la Basra'dan toplayıp gelir
Biraz akli olan anlayıp bilir
Arılar kendinden ticaret alır
Sırrına erilmez bal veren Allah

Âşık Memiş der ki; dünya durunca
Mahlûkat canlanır destur verince
Herkes bir kâr bulmuş kendi kârınca
Karıncaya bile nan veren Allah

ANTEPLİ ALİYE GELİN DESTANI [19.2]

Dinleyin efendim bu serencamı
Hiç kimse görmemiş böyle zulümü
Kırdı kanadımı iki kolumu
Perişan hâlimi görün efendim

Biraz durun hakim beyim girmeyin
Üzerim çıplaktır etim görmeyin
Benim bu ahdımı alın koymayın
Örtün üzerimi girin efendim

Dikkat eyle hakim beyim sözüme
Al kanlarım dökülüyor dizime
Düğün tutun amcasının kızına
Çifte davullara vurun efendim

Dinle hakim beyim dinle sözümü
Üç kuruş üst üste yaktı özümü
Kırdı kollarımı iki dizimi
Eziktir kollarım sarın efendim

Aliye de der ki; ben de gülmedim
Yaşım pek gencidi murat almadım
Düşman imiş kocam bana bilmedim
Yaktı kurşunları yârin efendim

Taze gelin idim murad almadım
Bu nasıl ölümdü ben de bilmedim

Vallah dahi komşuları görmedim
Vebali komşuya sorun efendim

Yazık oldu şu Aliye geline
İşitenler hep yandılar hâline
Havadis yayıldı Antep iline
Yazıp gazeteye verin efendim

Söyleyin de annemgile gelsinler
Artık ben yolcuym hâlim bilsinler
Davetiyem her tarafa salsınlar
Gelinlik duvağım dürün efendim

Sorarsanız aslım Orul köyünden
Bir hatıra resmim kaldı düğünden
Siyah saçım sarkar idi boyumdan
Saçlarım kefene bürün efendim

Âşık Memiş duydu acılı sözü
Biçildi kefeni örtüldü yüzü
Aliye ağlattın sen cümlemizi
Okuyun destanı derin efendim

BAŞKA BAŞKA [19.3]

Kimi kahvaltıya yapıyor balı
Kiminin perişan durumu hâli
Kimisi beğenmez yeşili, alı
Kiminin de bir dal giyeceği yok

Gene aldı beni bir öfke merak
Dedim dosta gidem yollarım ırak
Kimisi beğenmez baklava, börek
Kiminin bir ekmek yiyeceği yok

Kimisinin almış elin dizini
Kimi sabır ile bekler özünü
Kiminin de almış iki gözünü
Kimi akraz olmuş duyacağı yok

Kimisi de bıkmış yağdan, tuzundan
Kimisi kırılır ince nazından
Kimi şikâyetçi oğlu kızından
Kiminin el kadar seveceği yok

Bırak n'edeceksin falan filanı
Kardeş kardeşine eder planı
Herkes öndücünen söyler yalanı
Kimsenin kimseye diyeceği yok

Günü günü yalvardığı(ı)mız ol Hakk'a
Kimi de Süleyman olmuştur mülke
Kimi Karun gibi tutmuş bir ülke
Kimi nankör olmuş doyacağı yok

Acımazlar gözlerinin yaşına
Nerde bela varsa gelir başına
Âşık Memiş düşmüş nefsin kışına
Daha tükenmedi sayacağı çok

BAZI GÜZEL [19.4]

Bazı güzel var ki çok nazlı olur
Sevdası gönlünde hep gizli olur
Sarı saçlı,yeşil,gök gözlü olur
Güzel budur güzellerin meşhuru

Güzellere pek meftunum naçarım
Nerde güzel görsem kıymet biçerim
Bir buse isteyip gelip geçerim
İşte budur güzellerin öşürü

Sarı saça dalga dalga yel vurur
Al yanağa damga damga gül vurur
Açma göğsün kurban olam el görür
Âşık Memiş güzellerin âşığı

BOZGUNCU [19.5]

Çalar kazanın karasın
Bulamaz derde çaresin
Meğer akraba arasın
Bozar bir namussuz bozar

Şeklen bir insana benzer
Halk içinde adam gezer
İblis gibi örme çözer
Çözer bir namussuz çözer

Bazen okur, bazen yazar
Senin ile kurar pazar
Nemrut gibi kuyu kazar
Kazar bir namussuz kazar

Araya fesat düşürür
Yakar sinemi pişirir
Kardeş kardeşe düşürür
Üzer bir namussuz üzer

Her şeyi görür başında
Utanma yoktur eşinde

Hâlâ ellerin peşinde
Gezer bir namussuz gezer

Her şeyi gördü gözünde
Hiç doğru yoktur sözünde
Memiş der ki; yeryüzünde
Azar bir namussuz azar

CİRİT DESTANI [19.6]

Dinleyin efendim size bir destan
Gülmedi yüzümüz kederden yastan
Meydanda yaralı dört bile aslan
Akan kan toprağı göller efendim

Düğün başlayıp da davul vuruldu
Arap atlar meydanına derildi
Koç yiğitler değneğine sarıldı
Eyvah kalkmaz oldu kollar efendim

Atları meydanda düşük gördüler
Alacahan halkı koşup geldiler
Sediye eyleyip atı aldılar
Kırıldı kalkmıyor beller efendim

Biz de geldik tam şosenin önüne
Dinleyelim ne olacak sonu ne?
İnsan bildik çıkıp gittik evine
Ona Dödüşoğlu derler efendim

Mevlâ'm kısmet etsin Kâbe'yle tacı
Sarrafsız tanınmaz altının tuncu
Büyük insan imiş Hancı'nın Hacı
Dili şeker, sözü ballar efendim

Abdullah'la Hamza orda yaralı
Sona eriyordu düğün şöleni
Misafir eyledi bütün geleni
Çiğnendi döseği hallar efendim

Bu kimseden değil Allah'ın işi
Atları yediler çobanın beşi
Lavey'in Bekir de kantarcı başı
Ziyafetli geçti günler efendim

Atları da şimdi verdik kasaba
Bekir Kuru dikkat eyle hesaba
Acep kim dayanır böyle azaba?
Gözlerden akıyor seller efendim

Sanki oldu kasaphane orası
Böyle midir komşuluğun töresi?
Hani kime kelle etin parası
Ciğeri bahşişe yerler efendim

Muhtar Kâzım çıktı emir buyurdu
Vilayete ta valiye duyurdu
Hemen cankurtaran gelsin diyordu
Kulaklık elinde teller efendim

Allah'tan oldu da kimse bilmedi
Gelin kara bağlar yenge gülmedi
Hani noldu Hacı Bayram gelmedi
Eleğe yakışır kıllar efendim

Alacahan sende oldu bu kaza
Acı haber tez duyuldu herkese

İfade yazıldı gitti merkeze
Abdullah'la Hamza inler efendim

Acılı bir destan kaldı düğünden
Gelmişlerdi Seçenyurdu köyünden
Böyle kazaların gelin önünden
Memiş destanını sonlar efendim

ÇARESİZ [19.7]

Bu gizli yarayı doktor bulamaz
Yârin acı sözü derin işledi
Toprak merhem olsa yine sağlamaz
Tabipler bilemez yaramı yâr yâr

Ceylan mısın yoksa bilmem kuzusun
Sana el atanın eli üzülün
Aslı gibi yoksa keşiş kızısın
Yaktın ateşine Kerem'i yâr yâr

Lale boyun verse bülbüller ötse
Tüm yaban gülleri sinemde bitse
Her gün seher yeli ziyaret etse
İyleşmez sevdanın veremi yâr yâr

Günden güne gül benzimi soldurdun
Muhabbeti tam ortadan kaldırdın
Her olur olmazı bana güldürdün
Âşık Memiş bahtın kara mı yâr yâr

ÇİLE [19.8]

Sana çevirdim yönümü
Bağışla kemter kulunu
Bir kez yitirdim yolumu

Dönenece neler çektim

Mecnun'um sahraya saldın
Leyla'yı musallat kıldın
Leyla dedim Hakk'ı buldum
Bulanaca neler çektim

Düşmüşüm her dem peşine
Elim sürmedim işine
Attın aşkın ateşine
Sönenece neler çektim

Kendimi ummana vurdum
Gözüm açtım seni gördüm
Sabah namazına durdum
Kılanaca neler çektim

Hısım akrabam obamdan
Şifa bulmadım tövbemden
İntizar aldım babamdan
Ölenece neler çektim

Bir dedim kapına geldim
Sana bağlanıp da kaldım
İşte *Âşık Memiş* oldum
Olanaca neler çektim

DUYSANA GÖNÜL [19.9]

Aha geldi Mehdi Resûl dayandı
Sur düdüğü çaldı dünya uyandı
Beyaz minareden bir seda geldi
Açıp kulağımı duysana gönül

Var mıdır ki şüphen, yok mu imanın
Vakit tamam oldu doldu zamanın
Sonra fayda etmez aman yamanın
Bunları kafana koysana gönül

Cehennem ateşi kaynar taşıyor
Asi kul feryadı dağdan aşıyor
Çoğu insan amma boşa yaşıyor
Beş vakit namazı kılsana gönül

Sekiz cenneti var, yedi de tamu
Yarın mahşer günü ederler cemi
Cümleye dermandır şefaât kani
Böyle bir sultanı bilsene gönül

Hakk'ın kelamını kesme dilinden
Ayrılma hiç hakikâtin yolundan
Kurtuluş yok bak ecelin elinden
Kendine bir mürşit bulsana gönül

Dertlere dermandır fahr-i kâinat
Âşık Memiş dünyadan almadı murat
Ağzın açmış seni yutacak türap
Ölenlerden ibret alsana gönül

FERAH FERAH [19.10]

Severim hazret Allah'ı
Mahrum bırakmaz billahi
Tabibim Habibullah'ı
Gider yolum ferah ferah

Muhammed'dir derman zâtı
Odur pîrlerin üstadı

Severim ben çarıyârı
Döner dilim ferah ferah

Gittiğim Muhammed yolu
Derde koymaz asla beni
Bekir, Ömer, Osman, Ali
Her suâlim ferah ferah

GEÇİYORDUM ELİNİZDEN [19.11]

Geçiyordum elinizden
Çok hoşlandım huyunuzdan
Kemer düştü belinizden
Sizi görüp âşık oldum
Bir gül verin gülünüzden

Çeşmede suyun doldurur
Bakışın adam öldürür
Gören âşıklar çıldırır
Bir su verin içem gidem
N'olur kızlar elinizden

Aşka düştüm dolanırım
Coştum yine bulanırım
Muhtaç oldum dilenirim
Birer buse verin kızlar
Ne koparsa kolunuzdan

İster dögün ister kesin
İster söylen ister küsün
Şu *Âşık Memiş*'i asın
Bir armağan olsun verin
Kızlar saçın telinizden

HAYDİ OĞLUM KIBRIS'A [19.12]

Haydi oğlum durma Kıbrıs'a yürü
Elbet meydan sever er oğlu eri
Kıbrıs'ta senindir ecdadın yeri
O hain düşmanı vur benim oğlum

Türk oğluyuz demirdendir pazumuz
Daha silinmedi eski yazımız
Ya ölümdür ya istiklâl sözümüz
İstersen tarihten sor benim oğlum

Türk ordusu dağı taşı sökecek
Var mı Türkiye'ye gözün dikecek?
Kim gelirse cezasını çekecek
Düşmanın belini kır benim oğlum

Kıbrıs'ta yatıyor şanlı şehitler
Çıktı meydanına şimdi yiğitler
Daha saldıramaz kudurmuş itler
Çekip bayrağını gir benim oğlum

Karadan, denizden, saldır havadan
Feda et canını geçme davadan
Âşık Memiş hazırlandı Kangal'dan
Sorarsan soyadım Er benim oğlum

İNTİZAR [19.13]

Dilerim yâr Allah'ından bulasın
Sebep oldun hayatıma ömrüme
Gidem de gurbete ölem gelmiyem
Ela gözlerini sürmele de gez

Merhem almaz yârelerim azdırdın
Kurduğum yuvanın taşın bozdurdun
Mecnun gibi çöl koymadın gezdirdin
Halka zülûflerin burmala da gez

Kimse benim gibi Mecnun gezmesin
Çeke çeke tatlı candan bezmesin
Yâd eller değip de gülün bozmasın
Açma ak göğsünü düğmele de gez

Kurtulamam yâre aldı her yanım
Ne bir sefam kaldı, ne de seyranım
Memiş der ki; kutlu olsun bayramın
Sunam ak ellerini kınala da gez

KALMADI [19.14]

Dünyanın temeli kökten bozuldu
Kırıldı zincirler bağlar çözüldü
Baksanıza neden neye süzüldü
Kalktı edep hayâ bir ud kalmadı

Kitabın dediği bir bir çıkıyor
Fen yükseldi gündün güne kalkıyor
İnsanoğlu gitti Ay'a çıkıyor
Görüp inanmayan bir fert kalmadı

Akıl vermek değil sizlere hâşâ
İtimat kalmadı bacı kardaşa
İftira garaz da güreşir başa
Bozuldu her taraf bir tat kalmadı

Yaşadıkça neler görecek başın
Herkes bir planla çevirir işin

İmkânlar fırsatlar puştun kalleşin
Sırrını diyecek bir mert kalmadı

Kanaât kalmadı almazlar azı
Hani kim dinliyor kitabı sözü
Şimdi de on bine satarlar kızı
Gitti çayır tarla bir hat kalmadı

Kolay mı çetin mi zor bilen nerde
Var mıdır yok mudur dar bilen nerde
Hani şimdi şeref ar bilen nerde
Çöker pazarlığa kıymet kalmadı

Bazı mazlumlara acırım yazık
Sıyrılmış kalayı bakırı bozuk
Kırık tasa benzer her yanı ezik
Kaynana gelinde ülfet kalmadı

Elliye değince boynunu eğer
Oğul babasının dinine söver
Yolar sakalını üstelik döver
Ana ata bilen evlat kalmadı

Gönül gel uzatma bu kadar sözü
Kimsenin kimseyi görmüyor gözü
Bu zaman isterler kemanı sazı
Âşık Memiş size rağbet kalmadı

KUZULAR [19.15]

İşitenler bu destanı duramaz
Azdı yaralarım merhem yaramaz
Yüksek Fatma'mla yiğit Feramuz
Yandı ciğerimin başı kuzular

Aktı gözüm yaşı dindiremedim
Çark edip dolabı döndüremedim
Vallahi bu zulmü kaldıramadım
Ağırdır feleğin taşı kuzular

Yandım yavrularım yandım derdine
Yayla haram olsun geldim yurduna
Bir çift kuzu verdim ardı ardına
Gayet pek genç idi yaşı kuzular

Unuttum günleri sayamaz oldum
Dalıma elbise giyemez oldum
Su içip ekmeği yiyemez oldum
Zehir eylediniz aşî kuzular

Çıkar mı yürekten böyle bir acı
Ağladı bir âlem kardaşla bacı
Ben anan Hatice o baban Hacı
Koymadı ağzımda dişi kuzular

Sivas'a giden de geri gelmiyor
Küçük hanım "Babam" diye ağlıyor
Gelinin yalnız evde durmuyor
Yuvada tek kaldı eşi kuzular

Sivas kabirine varıp uğrasam
"Kuzum" diye yana yana meleşem
Âşık Memiş yiğidimi arasam
Gariptir mezarın taşı kuzular

NE DERSİN [19.16]

Âh ile firkatim semaya erdi
Aşk ile hicranın kalbimi yardı
Coş etti yaşlarım ovayı sardı
Ağlama gözlerim sele ne dersin?

Nedir bu çektiğim ıstırap, çile
Düşerim peşine ben bir ve çile
Bülbül de ermedi o gonca güle
Sarıp da soldu güle ne dersin?

Elaman aşkının oduna yandım
Nice bir kapında durdum yalvardım
Zülfün kement ettin boynuma sardım
Astı beni saçın tele ne dersin?

Aşkın ırmağına girme üşürsün
Allah seni düzenine düşürsün
Din bir amma neden iki taşırırsın?
Böyle bir erkâna yola ne dersin?

Gönlüm yaşlı gecelerim gamlettin
Yüze güldün gaybetime zemmettin
Bilmiyorum bana neden kin güttün
Âşık Memiş gibi kula ne dersin?

SÖYLE DOKTOR BEY [19.17]

Sivas'a vardım kaydım alındı
Röntgene girdim derdim bulundu
Aman beyim aman kalbim delindi
Söyle Teyfik Bey'im ben ölür müyüm?

Bizim evrak Ankara'ya salındı
Levh-i kalem böyle kara çalındı
Küçükten öksüzüm bağrım delindi
Söyle Teyfik Bey'im ben ölür müyüm?

İstasyona geldim tren vızılar
Sılayı andıkça sînem sızılar
Bir görüp geleyim o yâr arzular
Söyle Teyfik Bey'im ben ölür müyüm?

Ankara'ya vardım tüm hatlar döner
Başkentin ışığı al yeşil yanar
Eziktir yüreğim çok çabuk kanar
Söyle İrfan Bey'im ben ölür müyüm?

İrfan Bey dedi ki; "Derdin alamet"
Şükrolsun kurtardık sonu selamet
Hayatın boyunca dikkat et gayet
Söyle İrfan Bey'im ben ölür müyüm?

Allah İrfan Bey'e ömürler versin
Yaşasın Türkiye şöhreti dursun
Sağlıklı neşeli bir hayat sürsün
Söyle İrfan Bey'im ben ölür müyüm?

Reçete yazıyor kalemi gümüş
Yattı servisinde **Eroğlu Memiş**
Bu destanı Ankara'dan söylemiş
Söyle İrfan Bey'im ben ölür müyüm?

UMUT KESMEMEK [19.18]

İlit kızım ılıt, çorbayı ılıt
Yağa selam söyle, peyniri unut
Çayınan çörekte kaldı bir umut
Aradım da yağı bulduramadım

Âh ettikçe kanlar akar sineden
Çökellik tumasım yoktur binadan
Kaymak kendisini asmış semadan
Mansur gibi dârdan indiremedim

Hele durun yavrularım şükreyle
Yaradan'ın ismi ile zikreyle
Habibin hürmeti bir ihsan eyle
Garip arz-ı hâlim bildiremedim

Otuz yıldır doldurmadım çileyi
Kabul ettim senden gelen belayı
Koca çalkamayla bulgur pilavı
Yayıpta ayranı döğdüremedim

Hakk Tealâ ihsan etmiş bu ayı
Her tarafta zeytin yağı sanayi
Bize küsmüş eriştenin pilavı
Çok minnet eyledim güldüremedim

Çağır *Âşık Memiş*, Tanrı'ya çağır
Dönmüyor dolabın çarkı pek ağır
Bereket kesildi kalmadı hayır
Demek ki kulluğu bildiremedim

YÂR BANA [19.19]

Ela gözlü yâri küstürdüm gene
Herhalde darılmış yâr bana bana
Yusuf Zalha gibi ayırdı felek
İnşallah kavuşmak var bana bana

Yârin bir sözüne ben de dargınım
Şimdi değil ta ezelden vurgunum
Hem hasretim hem de gayet yorgunum
Sinem döşek edip sar beni beni

Âşık Memiş söyler bana bu sözü
Çekemem güzelim bu kadar nazı
Gerdanın beyaz ki billur beyazı
Tomurcuk güllerin ver bana bana

3.20. METİN DALKÜREK (GARİP METİNİ)

1983 yılında Alacahan'da doğmuştur. İlkokulu, ortaokulu ve liseyi Alacahan'da bitirmiştir. Sülalesine Alacahan'da Deli Dervişler denmektedir. 3 yaşındayken babası Necmettin Dalkürek'i kaybetmiştir. Küçük yaştan itibaren şiire, âşıklığa merakı olduğunu söylemektedir. 2003 yılında askerlik görevini yapan Metin Dalkürek, 2006 yılında evlenmiştir. Bu evlilikten Perihan İmgenur ve Hafzanur adlarında iki kız çocuğu olmuştur.

Bade içmediğini aktarmıştır. Halk hikâyesi, destan anlatamamaktadır. Sivas Belediyesi tarafından açılan bir kursta saz çalmayı öğrendiğini, fakat usta derecede çalamadığını, şiirlerini saz çalmadan okuduğunu söylemektedir. Şiire başlama merakında, babasının kütüphanesindeki kitapları incelemesinin ve babasının da şiirle uğraşmasının etkisi olduğuna inanmaktadır. İlk şiirini de ilkokul 5. sınıfta yazmıştır. Devamlı olarak gittiği bir dergâhta dost meclisinde karşılaşmalar yaptığını belirtir. Dursun Güneş isimli bir şahsı kendisine pîr, usta olarak görmektedir. Bu ustalığı da âşıklık geleneğindeki gibi usta-çırak ilişkisi bağlamında değil, ilham kaynağı olarak ifade ettiğini eklemektedir.

Babası Necmettin Dalkürek de âşık tarzı şiir denemeleri olmuş biridir ve Metin Dalkürek bu geleneği aile içinde devam ettiren tek bireydir. İrticalî yönünün olduğunu, fakat çok kuvvetli olmadığını söyleyebiliriz. Âşık meclisinde olmasa da, dost meclislerinde kısa atışmaları bulunmaktadır. 500'den fazla şiiri bulunmaktadır ve bu şiirleri internet aracılığıyla paylaşmaktadır. Kendine ait bir defteri olmakla birlikte, çağın şartlarına uygun olarak sosyal ağı da aktif olarak kullanabilmektedir.

“Garip Metin” mahlasını kullanan âşık, bu mahlası çileli, gariban bir hayat yaşadığı için seçtiğini söyler. Sivas'ta yayımlanan pek çok antolojide şiirleri bulunmaktadır. Sivas'taki yerel televizyon kanallarında, âşık bayramlarında, şiir gecelerinde şiirlerini okuma fırsatı bulmuştur.

Metin Dalkürek, hâlen Sivas'ta ikâmet etmekte olup, özel bir şirkette güvenlik görevlisi olarak çalışmaktadır.

Âşık, millî konulara kayıtsız kalmamıştır. Aşağıdaki şiirinde Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar olan öykülerini anlatır. Manzum destan türündeki bu eser, yapısal olarak beşer mısradan oluşmaktadır:

ADIMIZ İSLÂMDIR SOY İSMİMİZ TÜRK [20.1]

Büyük Hun olarak ilk kez kuruldum
Hükümdar Teoman ile duruldum
Tek bayrak altında dedi sarıldım
Adımız İslâm'dır soyismimiz Türk
Bunu böyle belle yiğidimden ürk

Sonra Bumin Kağan'la Göktürk dedim
Ulus bilincini hep önemsedim
Orhun Yazıtı'nda edepli idim
Adımız İslâm'dır soyismimiz Türk
Bunu böyle belle yiğidimden ürk

Yerleşik hayatı Uygur'la seçtim
Mimarî, tarımda ileri geçtim
Alfabemiz oldu çığırlar açtım
Adımız İslâm'dır soyismimiz Türk
Bunu böyle belle yiğidimden ürk

Sonrası Avarlar, Hazarlar, Kırgız
İskitler, Karluklar, Türkmen'em, Oğuz
Avrupa'yı salladı göç eden uz
Adımız İslâm'dır soyismimiz Türk
Bunu böyle belle yiğidimden ürk

İslâm'la tanıştım Karahanlı'ydım
Satuk Buğra Han'dan yanlıydım
Dilim Türkçe Mehmet Bey'le şanlıydım
Adımız İslâm'dır soyismimiz Türk

Bunu böyle belle yığidimden ürk

Gaznelimi Tolunoğlu gözledi
İhşitleri Harezmsahlara izledi
Eyyubi, Memlük'ü Selçuk özledi
Adımız İslâm'dır soyismimiz Türk
Bunu böyle belle yığidimden ürk

Selçuklu sultanı Alparslan dedem
Bin yetmiş bir Malazgirt'tendir bu dem
Devletlim Osman Bey Söğüt'tür obam
Adımız İslâm'dır soyismimiz Türk
Bunu böyle belle yığidimden ürk

Şeyh Edebali de gönüller eri
Dedi yigitlerim durmayın geri
Orhan Bey'im de İznik'ti yeri
Adımız İslâm'dır soyismimiz Türk
Bunu böyle belle yığidimden ürk

Murat'im, Mehmet'im söyler hep dilim
İstanbul'u kuşatan Fatih'tir gülüm
Halifem soyunda Yavuz Selim'im
Adımız İslâm'dır soyismimiz Türk
Bunu böyle belle yığidimden ürk

Destanım bitmez ki daha nicesi
Sakarya, Çanakkale Türk'ün ecesi
Garip Metin Âkifler'in hecesi
Adımız İslâm'dır soyismimiz Türk
Bunu böyle belle yığidimden ürk

Garip Metinî'nin diğer şiirleri şunlardır:

ALACAHAH ŞİRİN BELDEM [20.2]

Alacahan şirin beldem

Tarihinde izi vardır

Dört mahalle hep bir elden

Tarifinde bizi vardır

Hemeşlerden tek mezara

Fazla değil kısa ara

Yürür name güzel yâra

Yiğidinin sözü vardır

Kervansaray miras bize

Ecdat yapmış dize dize

Kurban olam canlar size

Atamızın közü vardır

Sümbül dağın gelin olur

Kış gelende yârin bulur

Bu aşkları bilen bilir

Güzelliğin tozu vardır

Kepez'e gel bir gidelim

Taşlarını seyredelim

Çütlüğe de gel edelim

Toprağının yozu vardır

Alacahan dedin yurdum

Yollarına baktın durdun

Çok hayâller düşler kurdun

Her güzün bir yazı vardır

Garip Metin satırları

Daima say hatırları

Çoban Baba yatırları

Evliyanın özü vardır

ANAM [20.3]

Gülzarın en hoşu ıtırsı kokan

Güllerine kurban olayım anam

Sevgi kovasından petekten akan

Ballarına kurban olayım anam

Dolunay cemalin zümrüt gözüne

Kalp kâsen içinde bade özüne

Lebinden dökülen güzel sözüne

Dillerine kurban olayım anam

Temiz saf aşkın coşturur kanımı

Şefkâtin kuşatmıştır her yanımı

Sarmalayıp basar canın canımı

Kollarına kurban olayım anam

Gündüzün sıcacık güneşim oldun

Geceler yıldızım ışığım oldun

Yönüm bulmak için pusulam oldun

Yollarına kurban olayım anam

Garip Metin'yim sende bulduğum

Doyumsuzca baka baka kaldığım

Tavrını kendime örnek aldığım

Hâllerine kurban olayım anam

AR ORDAYMIŞ* [20.4]

Şöyle baktım dağ başına
Edep, haya, ar ordaymış
Oturdum kaldım taşına
Aradığım yer ordaymış

Bakışrlar sevgi ile
Zâr etmiyor bülbül güle
Seyir ettim yoktur hile
Muhabbetler gör ordaymış

Yoruldum ben varıncaya
Gıpta ettim karıncaya
Mor dağlarda turuncuya
Boyanınca sır ordaymış

Nimet olan topraklara
Üzerında yapraklara
Coşup giden ırmaklara
Dostluğunu sor ordaymış

Yiğit olan işte aslan
Gel de yiğidine yaslan
Büyüğün bağrında uslan
Bilmediğin var ordaymış

* “Yine bir gün ikinci vakitleriydi. Gönlüme insanların kendilerini büyük görmesi geldi. Aslında hiçbir şeyiz ama kendilerini büyük görmesi, toprağa basması ama toprağın gerçekten mütevazi, güzel olmasından esinlenerek insanlarla kâinattaki güzellikleri karşılaştırdım. Bakın işte kâinata kendini büyük zannedenler. Aslana bak ibret al, ağaca bak, dağa bak, taşta bak, toprağa bak ibret al, kendine gel diye de bir eser çıktı meydana. “Ar Ordaymış” diye bir eser.”

Kâinattan ibret aldım
Garip Metin bakakaldım
Sevdaları gönle saldım
Daha nice tür ordaymış

BİR GELİN GÖRDÜM [20.5]

Ahu gelin gördüm çeşme yolunda
Bakışı sinemi dağladı gitti
İnce zarif idi helke kolunda
Doldukça doldurup çağladı gitti

Zavallı belli ki murat almamış
Âşktan yana mutlu günü olmamış
Yaşamı boyunca yüzü gülmemiş
Dişlerini sıkıp ağladı gitti

Giderken uzağa ıslandı yeri
Dönüp de bakmadı ardına geri
Garip Metin dedi sevdamın eri
Gönlünü gönlüme bağladı gitti

DAĞINDA DAĞINDA [20.6]

Saçlarına karlar düşmüş
Gel gör dağında dağında
Bülbül neden zâra düşmüş
Gül var bağında bağında

Dertten nasıl gülesiymiş
Âşıkların çilesiymiş
Bunu böyle bilesiymiş
Bul yâr değinde değinde

Değınmeyi ar bilirmiş
Aslı'sını sır bilirmiş
Kavrularak kor olurmuş
Yanar yağında yağında

Küle dönmüş izağında
Kerem gibi uzağında
Garip Metin tuzağında
Kalmış ağında ağında

ES-SELÂM BACIM [20.7]

Gönülden selamlar es-selâm bacım
Allah'ın şanıyla başlarım söze
Bismillah her hayrın başı baş tacım
Onunla başlarız hep Kur'an'a cüze
El ele verelim çikalım düze

Kelamullahı çok oku ibret al
Doğruyu yanlışı öğrenerek kal
Aşkıyla derine deryasına dal
Ummanında yüzebilirsin yüze
El ele verelim çikalım düze

Emir buyurduğu ölçülere uy
Can kulağını aç gafil olma duy
Kelamını kalbe zikir eyle koy
Nakış nakış işle ismini öze
El ele verelim çikalım düze

Ona sadık olan kul sürü sürü
Korkmadan sende gel durmadan yürü
Garip Metin dinle âşıkklar eri
Derler ki yakışmaz kin nefret bize

El ele verelim çıkalım düze

GARİP METİNİ'YİM* [20.8]

Gönlümde gizli yaralar
Sızlar Garip Metinî'yim
Yanıyorum bu aralar
Közler Garip Metinî'yim

Çileli aha Şu başım
Dertler ile arkadaşım
Sabah akşam gam yoldaşım
İzler Garip Metinî'yim

Sermayemdir bana ilem
Pazar ettim gelin bilem
Söylen gayrı nasıl gülem
Yüzler Garip Metinî'yim

Őanssızlıklar bana eŐti
Talihsizlik boyum aştı
KıŐlardayım bahar Şaştı
Güzler *Garip Metinî'yim*

GEL OĞUL OĞUL [20.9]

Bağına girip de çiçeklerinden
Güle sevdalıysan gel oğul oğul
Dünyadaki değil ahiretteki
Mala sevdalıysan gel oğul oğul

* "İŞte başta dediğim gibi ben biraz çilekeŐ bir insanım. Kendi kendimle sıkıntılıyım. Kendi kendimle bile kavgalıyım. Burda da işte hem kendi mahlasım Garip hem de yapılanlar, bende olanlar garip. Hep bende ki hareketler garip. Bunu da dile getirmiŐim."

Bırakıp uzaklaş şöhreti şanı
Mevlâ ile yaşa daim her ânı
Diyar-ı gurbetten vuslat zamanı
Hâle sevdalıysan gel oğul oğul

Muhabbetle bahşedilen ihsandan
Ârifler ceminden salih insandan
Zikiri söyleyen güzel lisandan
Dile sevdalıysan gel oğul oğul

Hoşgörülü davran bütün canlıya
Uyma sakın oğul suizanlıya
Garip Metin gider hüsnü zanlıya
Bile sevdalıysan gel oğul oğul

HABERİN YOK VEFASIZ [20.10]

Aşk elinden divaneye dönerek
Şaştığımdan haberin yok vefasız
Kerem gibi ateşin de yanarak
Piştiğimden haberin yok vefasız

Gülüm ağlayarak vardım iline
Bilmedin hâlimi böyle biline
Sevdamın uğruna ağyar diline
Düştüğümden haberin yok vefasız

Silmedin bir kere akan yaşımı
Acı gerçek böldü tatlı düşümü
Günden güne yumruk ile döşümü
Deştiğimden haberin yok vefasız

Kurudu fidanım harap dalları
Ayrılık ölümdür hüzün yılları
Sana çıkar diye uzun yolları
Aştığımdan haberin yok vefasız

Sevenin sürünür yerlerde bağı
Saplandı dinmiyor dinmedi ağrı
Artık yavaş yavaş bak Hakk'a doğru
Koştuğumdan haberin yok vefasız

Her güzele meyil verip yâr denmez
Elin tutmuyorsa yârim var denmez
Gönül deryam çağlar hem taşar dinmez
Coştuğumdan haberin yok vefasız

Asla terk etmedim aşka büründüm
Senelerce peşin sıra süründüm
Garip Metin nehir olup göründüm
Taştığımdan haberin yok vefasız

HİKMET SIRRI DERİN MANALI [20.11]

Sadıklar dergâha edeple gider
Edep yâ Hû sözü derin mânâlı
Kırk boğum ilmini ârifler güder
Hikmet sırrın özü derin mânâlı

Güzel ahlâk ilki, baştan okunur
Diz çöküp huzurda sükût takınır
Es-sabır zikiri gönle dokunur
Önündeki yazı derin mânâlı

Akıl fikretmeli can içre canda
Ruhunu kirletme ora sultanda

Garip Metin gezme ha suizanda
Hüsn-i zanın hazzı derin mânâlı

KAŞIM NAMUS GÖZÜM NAMUS [20.12]

Senin için atar kalbim
Gel sineme gir sevdiğim
Gönül hanem sana albüm
Bul sayfamı gör sevdiğim

Uzak değil yakınımda
Nefes gibi her ânımda
Damarımda sen kanımda
Bana hayat ver sevdiğim

Yaşayalım muhabbette
Güzel olan hoş sohbetle
Dostlukta samimiyette
İyilikler var sevdiğim

Akşamları senle batam
Yıldızları ayda tutam
Senin ile şafak katam
Sabahıma nur sevdiğim

Aşk üzeri doğan güneş
Işık saçar ne kadar hoş
Yalnızca ben gönlüme eş
Seni bildim yâr sevdiğim

Garip Metin sözüm namus
Yalan değil özüm namus
Kaşım namus, gözüm namus
Beni böyle gör sevdiğim

KEREM EYLEDİ [20.13]

Gönülden çıkarmam visal-i yâri
Sevdası özümü bağlar derinden
Onsuz ne yapayım ben bu diyarı
Durmaz akar çeşmim ağlar derinden
Coşkun ırmak gibi çağlar derinden

Aşkı âşıkları kerem eyledi
Derde düşürdü de verem eyledi
Mecnun, Leyla, Ferhat, Şirin eyledi
Yâr için yarılır dağlar derinden
Aşk ateşi yakar dağlar derinden

Nice âşıklara deli dediler
Kaba esen poyraz yeli dediler
Pîrimiz Muhammed Ali dediler
Yaşayan ölüler sağlar derinden
Garip Metin onlar çağlar derinden

KERVANIM [20.14]

Kervanım ıstırap yükünü almış
Takip ederiken bitmesin hızın
Çileli dünyaya ağlayıp gelmiş
Dinmiyor ruhuma verdiğin sızın

Sefilim kimseye geçmiyor nazım
Taşa geçer amma insana sözüm
Olmuyor diyerek ağlama gözüm
Hakikâte tevcih değil mi özün

Düşman sürü olsun, sen çobanıyla
Hemhâl ol, aşinâ hem yabancıyla

Garip Metin'im kaltabanıyla
Mezarın taşına bir adsız yazın

KUR'AN O RUHDUR [20.15]

Ezel-i ervahta Mevlâ safında
Başı dik olarak duran o ruhdur
Ol vakti zamanda Mevlâ affında
Rahman'ın affını gören o ruhdur

İnsanı kendine âlemi bize
Bahşeyledi canı cananla öze
Bundan sonra gerek yok başka söze
Ayet ayet canlı Kur'an o ruhdur

Adem safiyullah secde hâlinde
Hikmetli kelimeler düşmez dilinde
Rızasın kazanmak için yolunda
İlerleyen Hakk'a yâren o ruhdur

Şeytan kibirlendi Hakk huzurunda
Adem'e secdede yok huzurunda
Büyükük tasladı bak huzurunda
Şerri kötülüğü kıran o ruhdur

Garip Metini'yim ruhunda Ali
Ârifler ceminde sadıkla veli
Hayır hasenede o Hakk'ın eli
Bağında gülünü deren o ruhdur

KÜLDE BE HEY BÜLBÜL [20.16]

Aşktır onu yakıp yıkan
Gül elinden külde bülbül
Bentlerini yıkıp akan

Boz bulanık selde bülbül

Gülmez olmuş gonca gülde
Gamlı dertli söyler dilde
Hasretinden gurbet elde
Kalan yaban ilde bülbül

Seher vakti çıkar dağa
Öter durur akar bağa
Döner sola bakar sağa
Gülden irak gülde bülbül

Garip Metin ne söylesin
Gülü olmazsa eylesin
Bülbül kimle yaylasın
Hele gör ne hâlde bülbül

MUHABBET ÖZÜYLE ÇEKER ÂRİFLER [20.17]

Erenlerle yâr yan yana saf durdum
Salih insanları orada gördüm
Dergâhında kalıp murada erdim
Muhabbet sözüyle akar ârifler

Gönül zikir eyler candan Hakk aşkı
Dilindedir bade nuş eder meşki
Kavurur sevdası ateştir köşkü
Muhabbet közüyle yakar ârifler

Derler hüsnüzana sahip olunuz
Suizan cinayet bunu biliniz
Allah dostlarını varın bulunuz
Muhabbet gözüyle bakar ârifler

Kimleri seversen onla kalırsın
Neyle meşgul isen bak o olursun
Garip Metin düşün kendin bulursun
Muhabbet özüyle çeker ârifler

ÖĞRETMENİM* [20.18]

Rehber oldun yolumuza
Dilde yönsün öğretmenim
Aşkla doldun gönlümüze
Kalpte sensin öğretmenim

Soğuk sınıfa girersin
Buğulu camı silersin
Sevgi ile hep gülersin
Daim şensin öğretmenim

Şefkât verdin dizi dizi
Okşayıp da sevdin bizi
Merhametin sende izi
Bizden yansın öğretmenim

Eserini onlar anlar
Hakikâti çözen canlar
Yetiştirdi nice hakanlar
Bize önsün öğretmenim

* "Öğretmenleri gerçekten çok sevdiğim için ve bunun yanında kız kardeşim de öğretmen olduğu için öyle bir 'Öğretmenim' diye, 2010'da bir eser yazmışım. 2010 Pazar günü, gece... Öğretmen olanların bende, gönlümde ayrı bir yeri var. Yani Hz. Ali efendimiz buyurmuş ya, "Bana bir kelime öğretmenin kırk yıl kölesi olurum" diye. Öğretmenlik mesleği gerçekten çok kutsal. Çok emek isteyen bir iş."

Garip Metin oku dedin
İlim irfan doku dedin
Hedefe at oku dedin.
Mızrak sensin öğretmenim

ÜZME BENİ [20.19]

Güzel aşkım gül yüzünü
Asma öyle üzme beni
Bırak artık şu hüznü
Şaşma öyle üzme beni

Gelmeyelim bak nazara
Gözler değen o pazara
Sonra tutuluruz zâra
Susma öyle üzme beni

Can cananda birdir eştir
Aynı görmek üstün iştir
Kalpsiz beden ölü leştir
Deşme öyle üzme beni

Sevgin burda sözde sanma
Gönlümdesin özde amma
İnadımla közde yanma
Pusma öyle üzme beni

Garip Metin hece hece
Seni çözmek bir bilmece
Kraliçe canım ece
Küsmeye öyle üzme beni

YORULDUM [20.20]

Gurbetin kahrını aldım omuza
Dert yükünü çeke çeke yoruldum
Kanlı hicran doldu gözüme
Yaşlarını döke döke yoruldum

Ayrılık acısı ölümden zormuş
Her günü ıstırap insana kormuş
Dört yanımı harlı ateş sarmış
Körükleyip yaka yaka yoruldum

Bu acıyı elbet tadanlar bilir
Çileli yaşantı sefili bulur
Hâline bakanlar perişan olur
Dişlerimi sıkı sıkı yoruldum

Garip Metin böyle ben nasıl dursam
Uzaktan da olsa bir kez görsem
Bırakmaz gidip de sılama varsam
Yollarına baka baka yoruldum

KARŞILAŞMA -I- (Dursun Güneş-Metin Dalkürek) [20.21]

Dursun Güneş:

Ne olur sevdiğim bir selam gönder
Selamün aleyküm, aleyküm selam
Bak devrana girdi şems ile kamer
Selamün aleyküm, aleyküm selam...

Garip Metinî:

Allah'ın selamı dostlara olsun
Selamün aleyküm, aleyküm selam
Muhabbetler dilden gönüle dolsun
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Dursun Güneş:

Şam ile Bağdat'a yükselen duman
Meydana çıktı da bak bir nevcivan
Gittikçe yükselir güttüğün davan
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Garip Metinî:

Şam ile Bağdat'ı karıştı yazık
Yahudi İslam'la vuruştı yazık
Kur'an-ı Kerim aş olmalı azık
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Dursun Güneş:

Meydanda dolaşır deccal ordusu
Mehdi Resûl'dandır onun korkusu
Seyir ediyorum şeb-i arusu
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Garip Metinî:

Etrafı sarmışlar haydutlar böyle
Müslümanın hâli ne olur söyle
Ruh sahiplerinin gönlünü eyle
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Dursun Güneş :

Seher vakti cemalini göreyim
El atıp da saçlarını öreyim
Sen benim şirinim huri meleğim
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Garip Metinî:

Seher vakti çık da gel ordun ile
Deccalleri yık da gel ordun ile
Hâlimize bak da gel ordun ile
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Dursun Güneş:

Ol selamün kavlen min rebirrahim
Allah kullarına eyliyor rahim

Ali Haydar der ki ezeli payım
Selamün aleyküm, aleyküm selam

Garip Metinî:

Önce selam deyip baştan vermiştik
Mevlâ'nın kelamıyla ceme girmiştik
Garip Metin muhabbetler dermiştik
Selamün aleyküm, aleyküm selam

KARŞILAŞMA –II- (Esat Engin- Metin Dalkürek) [20.22]

Garip Metinî:

Âşığın kendine sordum bir kere
Dedi yürek yaram görülmez sırdır
Çileli hâlini gördüm bir kere
Dedi âşık gönlü girilmez surdur

Esat Engin:

Kerem olmazsan Aslı görülmez
Varlığı çok latif renksiz bir nurdur
Her yerde karşında bil ki sofranda
Ekmeğin aşında lokmanda vardır

Garip Metinî:

Ataşına yan da külün gül olsun
Kerem gibi anda Aslı'n kul olsun
Korkuya bakılma çünkü sen gülsün
Aslını bildiğin maşuğun yârdır

Esat Engin:

Mihman-ı Hakk olan Kur'an konuşur
Bülbül güle konup bağda dolaşır
Musa-yı didarla Allah konuşur
Âlem-i ervâhın halıkı birdir

Garip Metinî:

Âyet süre furkan âlemindeki
Yüz on dört erkân kelimindeki
Yazmış levh-i mahfuz kalemindeki

Bunları yazdıran sultanı vardır

Esat Engin:

Mânâ sırlarını etmezsen zahir
Kâmil-i mükemmil erbab-ı tahir
Salih amel ile olasin mahir
Gizli ibadetler her zaman kârdır

Garip Metinî:

Gösterişe gelme yapma aşikâr
Riyadan uzak dur eğleme şikâr
Garip Metin böyle kendine şaşar
Gizli o ibadet gafile zordur

Esat Engin:

Esat Engin ârif seyr-i illallah
Dört unsuru okur bak kulhuvallah
Velayet nübüvvet şehri Resûlullah
Esaret zinciri kırılmış hürdür

3.21. MUSA KARAKAŞ

1937 yılında Kangal'a bağlı Alacahan beldesinin Dışlık köyünde doğmuştur. Askerlik çağına kadar köyünde yaşayan Musa Karakaş, daha sonra Ankara'ya göç etmiştir. Burada edindiği çevre ile birlikte pek çok sosyal faaliyette başrolü üstlenmeye başlamıştır. Alevîlik inancı çerçevesinde dernek çalışmaları yürütmüştür. İlk şiirini ise 1976 yılında bulunduğu çevreyi anlatmak üzere Bahçe Dergisi'nde "Gecekondü" adıyla yazdığını söylemektedir. Gençlik çağlarında köyünde birçok cem ayinine bizzat katıldığı için nasıl cem yapıldığını bildiğini ve bunu yeni nesillere aktarması gerektiği için de uğraş verdiğini dile getirmektedir. Alevîlik inancındaki "Dede" ünvanına sahip olduğu için birçok kez cem töreni yönetmiştir (Altınok, Karakaş 2006: 19; Kaya 2009: 194). Dedelik kurumunu yapılan bir röportajda şu şekilde anlatmaktadır:

"Dedelik kurumu; Alevîliğin temelidir. Alevîliğin ön temeli İslâmiyet'ten sonra, Hz. Peygamber'in Hakk'a yürümesinden sonra, Hz. Ali'ye taraf olmalarından başlar. Birçok kurumlarımız Alevîliği din yapmaya çalışıyorlar. Alevîlik din olursa bir kitap ister, bir peygamber ister. Bugüne kadar gelen süreç içerisinde her inancın bir peygamberi var. Hz. Ali'ye taraf olmanın ötesinde Hz. Ali'nin soyundan gelen Ehl-i Beyt sevgisi ile dedelik kurumu seyitlere intikâl eder. Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin Anadolu'ya gelip ser çeşmeyi kurmasından sonra, etrafına toplayan, ocaklarını, dervişlerini yetiştirip Anadolu'yu bir bütün olarak İslâmlaştıran, Türkleştiren, Türklük kültürünü yayan kimselerdir erenler, dedeler. Dedelik kurumu; gittiği yerlerde o kadar güzel ve önemli bağlantılar kurmuştur ki, taliplerle bölüşmüşler, Anadolu'ya bir ağ gibi yayılmış, irşat etmiş, insanlara güzel ahlâkı, doğruluğu, insan sevgisini, hoşgörüyü öğreten bir kurum olmuşlardır. Dedeler; bugüne kadar, işlevlerini kırsal kesimden kentsel kesime dağılıncaya kadar bu yerleşik düzende çok güzel sistemli şekilde yerine getirmişlerdir.. 1990'dan sonra kurulan derneklerle dedelik kurumu harekete geçti. Alevî toplumu ikiye bölünmüştür; Alevî-Bektâşî

yaratılmıştır. Şu anda dedelik kurumunu yok etme çalışmaları var. Hacı Bektaş'a gidiyoruz, orada Veliyettin Efendi postnişin olarak saygımız var, talibini getirip orada posta oturtturuyor. Herkes gelip ona niyaz ediyor, böyle bir şey olmaz. Bana göre dedelik kurumunun yok edilşinin ayağıdır bu. Alevilikte birkaç kural vardır. Musahiplik diyoruz. Onu da bitirmeye yaklaşıyorlar. Musahiplik kalkarsa ortadan, dedelik kurumu kalkarsa, Aleviliği hangisinin yanına oturtturacağız. Bilgisiz bir insan halkı eğitemezse oturduğu yer kendini rahatsız eder.” (Aydın, 2008).

Saz çalabilen ozan, şiire ve saza genç yaşta ilgi duymuştur. Ankara-Mamak'ta faaliyet gösteren Seyyid Garip Musa Kültür ve Tanıtma Derneği'nin kurucu üyelerindendir ve başkanlığını yapmıştır. Muhteva olarak şiirlerinde Alevilik inancını, Ehl-i Beyt sevgisini ve Garip Musa'ya olan sevgisini dile getirdiğini söyleyebiliriz. Şiirlerinde mahlas olarak kendi adını tapşırıldığını görüyoruz. Ozanın antolojilerde ve dergilerde şiirleri yayınlamıştır. Musa Karakaş, 2008 yılında Ankara'da vefat etmiştir.

ALEVÎ KIZILBAŞIM [21.1]

Kimseden korkmaz söylerim

Ben Alevî Kızılbaş'ım

Hakk'a şükürler eylerim

Ben Alevî Kızılbaş'ım

Hakk'a bağladım özümü

Herkes bilsin iç yüzünü

Mevlâ'ya döndüm yüzümü

Ben Alevî Kızılbaş'ım

Secdegâhım yüc'Allah'tır

Kiblegâhım Resul(ul)lah'tır

Niyazgâhım Aliy(ul)lah'tır

Ben Alevî Kızılbaş'ım

Düşürsünler beni dile
Bağlanmışım ben bir pîre
Mürşidim rehberim ile
Ben Alevî Kızılbaş'ım

Hakkımda kara yazsalar
Çekip kurşuna dizeseler
Nesimî gibi yüzseleser
Ben Alevî Kızılbaş'ım

Âşık Musa'm gelmez hınca
Bağlıyım on iki burca
Duysun cihan ucdan uca
Ben Alevî Kızılbaş'ım (Altınok, Karakaş 2006: 150)

ALEVÎYİZ [21.2]

Alevî'yiz Allah'ı bir bileniz
Başımız ol yüce Kur'an'a bağlı
Resûlüne iman edenlerdeniz
Yolumuz bir ulu divana bağlı

Severimiz Resûl'ü aşk ile candan
Hazreti Ali'yi seçmeyiz ondan
Musahip oldular hem teni tenden
Kalbimiz bir ulu ikrara bağlı

Âşığız bizler hakikâtin nuruna
Rehberine, mürşidine, pîrine
Hazreti Resûl'ün İslâm dinine
Mezhebimiz İmam Cafer'e bağlı

Etmeyin iftira ne kârınız var
Hakk'a doğru dönen didarımız var

Hacı Bektaş gibi Hünkâr'ımız var
Gittiğimiz yollar dergâha bağlı

Severiz bizler on iki imamı
Kalben bağlıyız yoktur gümanı
Gelecek diye Mehdi sahip zamanı
Âşık Musa'nın gözü yollara bağlı (Altınok, Karakaş 2006: 149)

ALİ'SİZ ALEVÎ OLUR MU [21.3]

Be hey nankör nâdan adam
Ali'siz Alevî olur mu
İnkâr ediyorsun neden
Ali'siz Alevî olur mu

İnancı ikrarı n'ettin
Hayâlen Ali ürettin
Şeytana mı biad ettin
Ali'siz Alevî olur mu

Bilesin ki Ali İslâm
Eşi yoktur örnek insan
Böyle emrediyor Kur'an
Ali'siz Alevî olur mu

Kaldıraman ağır taşı
Ali'dir her ilmin başı
Muhammed'in yol kardaşı
Ali'siz Alevî olur mu

Hem Ali hem Şah-ı Merdan
Size mi kaldı bu meydan
Amacın ne fitne şeytan
Ali'siz Alevî olur mu

Ali'miz yücedir gayet
Hakkında var birçok ayet
İnkâr eyleyene lanet
Ali'siz Alevî olur mu

Âşık Musa'm ikrar verdim
Gerçeği Ali'de gördüm
Ali'ye kavuşmak derdim
Ali'siz Alevî olur mu (Altınok, Karakaş 2006: 152)

EYVALLAH [21.4]

Varam Kırklar Meclisi'ne
Girem eyvallah eyvallah
Mansur gibi Hakk dârına
Duram eyvallah eyvallah

Gönlümü ol Hakk'a salam
Pîrimden bir dua alam
Delile niyaz bend olam
Diyem eyvallah eyvallah

Üstadım İmam Cafer zakir
İlham aldım ondan çok şükür
Dilim her an Kur'an okur
Söyler eyvallah eyvallah

Garip Musa'lıdır aslım
İmamlardan benim neslim
Yüce Hakk'a özüm teslim
Derim eyvallah eyvallah

Âşık Musa Karakaş'ım

Hakk yoluna koydum başım

Çıksın ruhum kalsın naşım

Ölem eyvallah eyvallah (Altınok, Karakaş 2006: 146)

GARİP MUSA [21.5]

Yıllar yılı hasretinle

Yandım sana Garip Musa

En sonunda huzuruna

Geldim sana Garip Musa

Amaç ziyaret etmekti

Bir görüp geri gitmekti

Sana niyaz ne nimetti

Durdum dâra Garip Musa

Türbeni perişan gördüm

Gönülden huzursuz oldum

Burada bir karara vardım

Düştüm zâra Garip Musa

Adına bir dernek kurdum

Uğruna çok hizmet verdim

Nice sıkıntılar gördüm

Sokma zora Garip Musa

Âşık Musa benim adım

Kimse duymadı feryadım

Kırıldı kolum kanadım

Yaram sara Garip Musa (Altınok, Karakaş 2006: 103)

NEDEN AYIRIRLAR [21.6]

Alevî diyorlar bize
Neden ayırırlar bilmem
Kardeşiz birbirimize
Neden ayırırlar bilmem

İrkımız bir dinimiz bir
Hakk katında ulumuz bir
Davamız bir kanımız bir
Neden ayırırlar bilmem

Musa'm der ki; bitsin kinler
Unutulsun geçmiş günler
Olalım hep bir bütünler
Neden ayırırlar bilmem (Kaya 2009: 194)

TÜRAB OL [21.7]

Hakk ile hak olmak için
Türab ol gönül türab ol
Ol sireti görmek için
Türab ol gönül türab ol

Hizmet et Hakk'ı bulasın
Orada mekân kılasın
Hakk'ın lütfuna eresin
Türab ol gönül türab ol

Kalma *Musa*'m sen şekilde
Her şey Hakk'tan gel şükür de
Kalma sen yanlış fikirde
Türab ol gönül türab ol (Altınok, Karakaş 2006: 151)

3.22. MUSTAFA TURGUT (EMSALÎ)

1900 yılında Kangal'ın Alacahan beldesinin Sarıpınar köyüne bağlı Sekiliyurt mezrasında doğmuştur. Alacahan'da yetişmiş en önemli âşıklardandır. Asıl adı Mustafa Turgut'tur. Emsalî'yi diğer âşıklarımızdan ayıran en önemli özelliği henüz kundaktayken mahlas verilmesidir. Bu şekilde mahlas alan tek âşıktır. Babası Molla Hasanoğulları'ndan Osman Efendi, bir gün misafiri olan Deliktaşlı meşhur Âşık Ruhsatî'den yeni doğan oğluna isim verip, ezan okumasını ister. Ruhsatî onun bu isteğini yerine getirmek için önce ezan okur, daha sonra “*Adı adım, emsali emsalim olsun*” diyerek adını Mustafa, mahlasını da Emsalî koyar.

Emsalî, 3 defa evlenir. İlk evliliğini 1919 yılında Meryem ile yapar ve bu evlilikten 1 kız, 2 oğlu olur. Eşi Meryem'i kaybedince 1965'te Malatya, Darende'den Ayşe ile evlenir. Son evliliğini ise Şebinkarahisarlı Zeliha ile yapar. Geçimini imamlık yaparak sağlamıştır. Kangal'ın Demiriz köyünde imamlık yapmıştır. Hayatının bir dönemini Sarıpınar'dan ayrılıp ailesiyle beraber Zağal köyünde geçirirler; fakat köy ağasının köpeğinin ölmesi sonucu olan olaylardan dolayı orada barınamazlar. Daha sonra Kangal'ın Kargalı köyüne göç ederler. Buradan da 1970'te Konya'ya taşınırlar.

Emsalî'nin sazı yoktur, fakat irticali çok kuvvetli bir âşıktır. İbrahim Aslanoğlu, diğer akrabaları İcazet ve San'atî ile haftalar süren atışmalarından bahsetmektedir. Âşık, bade içtiğini kendisi Aslanoğlu'na anlatmıştır. Aslanoğlu bade içtiği rüyayı şu şekilde aktarıyor: “*15 yaşıma girince tuhaf bir düş gördüm. Ruhsatî bir bahçede oturmuş, üç güzel kızla âlem yapıyor. Bir ara deyişatla kızın birinden su istedi. Kız suyu getirdi. Ama o almadı, bana vermesini işmar etti. Suyu aldım, düşünmeden son yudumuna kadar içtim. Bitirince başımı kaldırıp baktım ki, dille medhine imkân olmayan bir güzel duruyor. Başım döndü, gözüm karardı. İçimde bir kor tutuşup aniden bütün vücudumu sardı. Tuhaf olan yalnız düş olsa neyse. Gerçeği ondan da beter. Aradan haftalar, aylar geçti ama düşteki kız aklımdan bir türlü çıkmadı. Unutmak istedim, olmadı; oyalanmak istedim, boşuna. Elbet bunda bir hikmet vardı. Aramak için düştüm yola. Bir süre köy köy, kasaba kasaba gezdim durdum. Malatya'da bir kadına fincan falına baktırdım. Bana “oğul” dedi, “sen bir şey arıyorsun o buralarda değil ki, senin memleketinde, hem de yakınında”. Bu söz*

üzerine oralarda daha durur muyum? Geri döndüm Kangal'ı köy köy dolaştım. Onu Kızılınış köyünde buldum.” Emsalî aradığı kızı bulunca hemen orada şu dörtlükleri düzer:

*Kara gözlüm senden ayrı düşeli
Benim çektiğimi bir Allah bilir
Benim sana yakıldığım yandığım
Yerde padişahla gökte şah bilir*

*Özlerimi ataşlara yakıtığım
Gözlerimden ganlı yaşlar döktüğüm
Anca ben bilirim benim çektiğim
Ne Garip, ne Kerem, ne Emrah bilir*

*Sinemde yarem var inceden ince
Sızılar yüreğim yâri görünce
Yârin yarasını yâr sarar anca
Ne hekim, ne doktor, ne cerrah bilir*

*Kalktı gönül terk eyledi yurdunu
Bulamadım bu sevdanın ardını
Kimse bilmez **Emsalî**'nin derdini
Derinden çektiğim derin âh bilir*

Hayatının son dönemlerini Konya'da geçiren Emsalî, 29 Mart 1978 yılında Hakk'a yürür. Mezarı Konya'da, Hacı Fettah Mezarlığı'ndadır.

Emsalî, Latin harfleriyle okuma-yazmayı bilmiyordu; fakat Arap harfleriyle okuma-yazması vardı. Eski yazı ile kendini dinî konularda geliştirmiştir. Âşıklık geleneğine hakim usta bir âşıktır (Aslanoğlu 1964: 15-16; Aslanoğlu 2006: 301; Halıcı 1992: 474; Kaya 2009: 214; Özen 1984: 24). Pek çok âşıkla atışmaları bulunan âşığın Davut Sularî ile karşılaşmasını Doğan Kaya (2005: 128-131) bir makalesinde şu şekilde anlatmaktadır: “Günlerden bir gün Erzincan'ın Tercan kazasından Âşık Davut Sularî namında bir şair Kangal'a gelip Belediye'den ya bir hasım yahut büyük bir bahşiş talep eder. İş, Kaymakam'a aksedip Kaymakam kaza

halkına haberle akşam Halkevi'ne birikilmesi ilaniyeti üzere halk toplanıp Emsalî'yi Davut Sularî'nin karşısına geçirirler. Davut Sularî misafir olduğu için, Emsalî merhaba der."

Aldı Emsalî:

Merhaba ey âşık-ı dilrubalar merhaba
Merhaba ey muhibba-yı mihribalar merhaba
Çoktan beri arzularlık biz sizi görmek için
Can u dilden öz gönülden ehıbbalar merhaba

Bu diyara azm eyleyip gelmekte sebep nedir
Bu güzel teşrifinize bais-i esbap nedir
Herkes fark eylemez bunu dost nedir ahbap nedir
Erbab-ı şî'r-i tabiat üdebalar merhaba

Terk-i vatan eylemekte yâr mıdır muradınız
Ta kâsib-i dünya için kâr mıdır muradınız
Ya idare darlığından çar mıdır muradınız
Şerh eyleyin bize bir bir şehribalar merhaba

Ad u mahlasınız kimdir imzanız nedir sizin
Eliniz vilâyetiniz kazanız nedir sizin
Emsalî'ye çektirecek cezanız nedir sizin
Ta ata Adem Havva'dan akrabalar merhaba

Aldı Sularî:

Merhaban var olsun âşık-ı irfan
Gönül hasbîhallerinden geliriz
Aslımız sorarsan hısm-ı vatandan
Doğru Tercan ellerinden geliriz

Canan ellerine bir canan açtık
Nice dağlar nice ormana düştük
Çardaklı Dağı'nı zorunan geçtik

Erzincan'ın çöllerinden geliriz

Âlem-i muhibbi yâr muradımız
Sohbet-i kibarda cer muradımız
Dostlara kavuşmak ger muradımız
Ehl-i aşkın hâllerinden geliriz

Aldı Emsalî:

Merhaba hoş geldin ey ciğer köşem
Hangi kaza ellerinden olupsun
Hangi mürğ-i zerde doğup büyüdün
Hangi bağın güllerinden olupsun

Hangi dilber için yandın tutuştun
Hangi kanlar ile kardın katıştın
Hangi burçtan hangi kökten yetiştin
Hangi fidan dallarından gelipsin

Hangi mürid manzumuna yazıldın
Hangi mürşid muştasında ezildin
Hangi çuha şalvarında süzüldün
Hangi gümüş mallarından olupsun

Emsalî'm sualim sorarım toptan
Cevaplar isterim külli hesaptan
Hangi dinden olup hangi mezhepten
Hangi tarik yollarından olupsun

Aldı Sularî:

Âşık ne sorarsın asıl künyemiz
Biz Erzincan ellerinden oluruz
Dilbazlıkta kimse kesmez önümüz
Tercan ehl-i dillerinden oluruz

.....(Eksik)

Ehl-i dil içinde açarız meydan
Ömürde kimseye demedik aman
Mahlasım **Sularî** üstazım Umman
Bahr-ı umman göllerinden oluruz

Aldı Emsalî:

Zannımca aslınız “Güruh-ı naci”
Hariciden olmayasın biley ki
Hata edip şeriatın harici
Ham yollardan gelmeysin biley ki

Bazı cahil sözü benzer çayıra
Ne bir şere yarar ne bir hayıra
Hele ayağından dağa bayıra
Çağlar çeşme olmayasın biley ki

Olmayasın ayaksızdan elsizden
Mahşer günü ağızsızdan dilsizden
Kitapsızdan erkânsızdan yolsuzdan
Yanlış öğüt almayasın biley ki

Âşık Emsalî'yi bilesin iyi

Kimseye söylemem ben mudarayı
Ağzı çeliklenmiş keskin baltayı
Sarp kayaya çalmayasın biley ki

Aldı Sularî:

Âşık ne sorarsın tarikâtımdan
Edep bizim erkân bizim yol bizim
Ebedî ayrılmam aşiretimden
Kavim bizim kardaş bizim yol bizim

.....(Eksik)

Sularî görmüşüm çok serencamı
Haddelerden süzölmüşüm encamı
Erenler elinde içmişim camı
Şeker bizim şerbet bizim bal bizim

Aldı Emsalî:

Ben âşığım deyi aşka düşenler
Hele söyle görek dilde neler var
Kaynayıp aşk ocağında pişenler
Hakikât yolunda hâlde neler var

Ehl-i dil sözleri hakikât gerek
Terk et mecazînin sözünü bırak
Yolların akabe menzilin ırak
İnişli yokuşlu yolda neler var

Kemâl bulam dersin kâmile katış
Mürîd olam dersin mürşide yetiş
Evvel bir meyvenin köküne yapış
Sonra yukarı bak dalda neler ver

Benlik edem dersin pîrden olursun
Serkeş olam dersin serden olursun
Varma haristana hardan olursun
Dolaş gülşene ki gülde neler var

Bahar suyu gibi bulanık akma
Şiraziden sapıp çığırdan çıkma
Hasmın karıncaysa sakın hor bakma
Bayağı bildiğın kulda neler var

Emsalî'yim Ruhsatî'nin çırağı
Cihatle geçirdik zamanı çağı
Cehd ile alınmaz âlemin önü

Nice dehri çıkar elde neler var

Aldı Sularî:

Ne sorarsın ey birader din eri derler bize
Beşinci mezhep tarik-i rehber derler bize
Karşına değerse hasım ne nam kalır ne nişan
Üstazım Umman mahlasım **Sularî** derler bize

Aldı Emsalî:

Düşmüşüm sevda-yı aşka sevdalı derler bize
Derunumda yara çoktur yaralı derler bize
Şu dünyada çekmediğim cevr ü mihnet kalmadı
Her felâket geçti şerden belalı derler bize

Şöyle bir melek simaya eylemiş nazar gönül
Dembedem suret ü nakşı kalbine yazar gönül
Cazibe-yi aşk içinde dalgalı gezer gönül
Beyhudeler gâh divane gâh deli derler bize

Zevrakımız ummandadır kaptanın gark eylemez
Müptelâdır Mecnun gönül Leylâ'sın terk eylemez
Sağlığımızda kimseler kadrimiz fark eylemez
Öldükten sonra tanıyıp tam veli derler bize

Madenimiz mücevherdir alanlar alsın bizi
Ehl-i diller zümresinde arayan bulsun bizi
Ruhsatî'nin çırağımı bilmeyen bilsin bizi
Bu hususta mahlas ile **Emsalî** derler bize

Mustafa Turgut'un şiirlerinin bulunduğu defterlere ulaşamamaktadır. Çocukları bu konuda net bilgiler vermediği için ulaşabildiğimiz kaynaklardan elimize geçen bütün şiirlerini aktarmaya çalıştık. Emsalî'nin diğer şiirleri şunlardır:

ALMIŞIZ [22.1]

Efendim biz bu ilhamı sırrı- hikmetten almışız
Girip kûşe-yi tenhada bab-1 vahdetten almışız
Herkes fark edemez bunu bilir erbab-1 aşk ancak
Tutup dameni mürşitten bezl-i himmetten almışız

Bu aşk bizim kendi ahlâk kendi tıynetimizdendir
Terk edip hubb-1 dünyayı zevkten uzletimizdendir
Zannetmen ki kendi idrak kendi kuvvetimizdendir
Hemen ancak inam-1 Hak lutf-1 kudretten almışız

Hesab et ki hubb-1 dünya kesb-i maldan ne hasıl
Olur mu cifeden şifa ahırı nara vasıldır
Sanman ki aşk-1 hakikât mecaziden tahassuldur
Tutup ahkâm-1 şer'iyi şer-i Ahmet'ten almışız

Ehl-i diller serdarıdır severiz pîrimizi
Yaslanmış karlı dağa vermişiz böğrümüzü
Değme âşık tekin hâlde kesemez uğrumuzu
Biz bu dersi Deliktaşlı Âşık Ruhsat'tan almışız

Emsalî'm aşka müstağrak har etmez zehirle sem hiç
İçmişiz aşkın meyini olmazız biz terk-i dem hiç
Kuh-1 Kaf'ça günah için çekmeziz biz zerre gam hiç
Sığınıp Gaffar ismini fazl-1 rahmetten almışız (Kaya 2009: 220)

Kangal'ın Kabakçevliği köyünden, Ozan Tataroğlu mahlaslı Ali Rıza Öztürk Emsalî'nin kaymakama arz ettiği dilekçe hüviyetindeki bir şiirinin elinde olduğunu, 1961'de yazılmış bu şiiri kendisine verdiğini söylemektedir. Tataroğlu bu şiire bir de cevap yazmıştır. Bu şiir ve Tataroğlu'nun verdiği cevap şu şekildedir:

ARZ-I HÂL [22.2]

Arz-ı hâl eylerim Kaymakam Bey'e
Bir kere kazanı gez kerem eyle
Bozbayır bu köyü yıktı, batırdı
Kurduğu tuzağı çöz kerem eyle

Akçamağra, Abdurrahman Bozbayır
Kafa kontak, ne şer bilir, ne hayır
İnkilâbda elde etmiş bir möhür
Yıktı köyü etti düz kerem eyle

Asla bilmez ahalinin hâlinden
Zerre bir doğru söz çıkmaz dilinden
Kurtar bizi bu azmanın elinden
Gel gör hâlimizi, tez kerem eyle

Ne akraba bilir, ne emmi, dayı
Bozbayır'a para veren çok iyi
Altı kişi aldı on ton buğdayı
Hep tohumuz kaldık biz kerem eyle

Ondan, bundan vurgun eder bir kerre
Bank için topladı iki yüz lira
Cerme gitti, ne bank aldık, ne para
Aldığımız kuru söz kerem eyle

Arşa çıktı ahalinin tütünü
Dört gözle bekleriz yüce zâtını
Halktan suâl eyle ehliyetini
Çağırtıp bir, yüz be yüz kerem eyle

Emsalî'den arz-ı hâldir bu name
N'olur, bir kerem eyle, gel bu yana

Bir rençber parçası köylüyüm ama
Sözüme kulak ver, az kerem eyle (Kılıç 2005:)

Tataroğlu'ndan Emsali'ye

Yazdığın arz-ı hâl erişti makama
Karışmış hatları düzen kalmamış
Tebdil-i kıyafet geldim köyüne
Basiret bağlanmış, sezen kalmamış

Fitnenin kaynağı belli ki imam
Sanırsın muhtardan alır intikam
Olayı yerinde gördü kaymakam
Eğriyi, doğruyu süzen bilirmiş

İnsafın zerresi yok mudur sende?
Dilin dualarda, elin ceplerde
Yalnız Bozbayır mı şu koca köyde?
Sözü sağlam bir tek insan kalmamış

Hacı bilmez, hoca bilmez şer hayır
Her yıl bir kelle yer tarlayla çayır
Tunç oldu altın, gümüş; döndü devir
Adalet, merhamet, izan kalmamış

Keçi can derdinde, et derken kasap
Yoklandı defterler görüldü hesap
Bankası, parası, cermesi nisap
Eğriyi dünyada bozan kalmamış

Kim tanır bu devirde emmi, dayı
Hep el sofrasına banar lokmayı
Faizli borç diye almaz buğdayı
Helâli, haramı çözen kalmamış

Bir rençber parçası köylüymüş amma
Yalan dolandan uydurmuş bir name
Tataroğlu dahi düştü gümane
Yıkıl dünya başka ozan kalmamış

BE HEY ÂŞIK [22.3]

Be hey âşık nice süslen kendini
Çirkin güzel m'olur allanmayınan
Seç halis madenden al şekerini
Katıran yenir mi ballanmayınan

Kuş yuva mı yapar ferik olmazsa
Üzüm ekşi m'olur koruk olmazsa
Ağacın özünde çürük olmazsa
Polat bozular mu ellenmeyinen

Cevahiri elden ele tutarlar
Has altını mizan ile tartarlar
Yeğnik taşı sapan ile atarlar
Sarp kaya yürür mü sallanmayınan

Bey olmaz soysuzun binde birisi
Asalete yeter olmaz doğrusu
Beslersen besle bir şahin yavrusu
Könez av mı alır yollanmayınan

Gelir *Emsalî*'ye eş olmak ister
Kanat bağlamadan kuş olmak ister
Şair derneğinde baş olmak ister
Hemen birkaç cevap bellenmeyinen (Halıcı 1992: 475)

BENİM ÇEKTIĞİMİ BİR ALLAH BİLİR [22.4]

Kara gözlüm senden ayrı düşeli
Benim çektiğimi bir Allah bilir
Benim sana yakıldığım yandığım
Yerde padişahla gökte şah bilir

Özlerimi ataşlara yaktığım
Gözlerimden ganlı yaşlar döktüğüm
Anca ben bilirim benim çektiğim
Ne Garip, ne Kerem, ne Emrah bilir

Sinemde yarem var inceden ince
Sızılar yüreğim yâri görünce
Yârin yarasını yâr sarar anca
Ne hekim, ne doktor, ne cerrah bilir

Kalktı gönül terk eyledi yurdunu
Bulamadım bu sevdanın ardını
Kimse bilmez *Emsalî*'nin derdini
Derinden çektiğim derin âh bilir (Halıcı 1992: 476)

BİZİ [22.5]

Efendim dertlidaş olduk her gören ağlar bizi
Hakikâtte bir noktayız götürmez dağlar bizi
Sohbetinden belli gerek ehl-i dil şair olan
Hakikât âşık mı deyü sınarlar baylar bizi

Bir vefasız yâre düştüm ağlatır çeşmim yumaz
Ne öldürür ne ondurur netice bir söz demez
El çekip kılsam feragât aşk beni rahat komaz
Ebru zülfün tellerine bent eder bağlar bizi

Hangi bir meclise varsam Şu beni divan çeker
Gâhî soldan sağlık verir gâhî sağdan can çeker
Gâhî yerden dertler verir gâh gökten derman çeker
Alır kabr-i sualine imtihan eyler bizi

Zevrakımız ummandadır kaptanı gark eylemez
Müpteladır Mecnun gönöl bu aşkı terk eylemez
Yüküm cevahirdir ama her sarraf fark eylemez
Ehl-i irfan meclisinde ârifan anlar bizi

Şu fani mülkü dünyadan sürürler bir gün olur
Eyvah âşık n'oldu deyü sorarlar bir gün olur
Kabrimiz taşı altından ararlar bir gün olur
Sağlığımızda fark edip tanımaz sağlar bizi

Emsalî'yim bu aşk ile per-perişan olmuşum
Düşüp halk âlem içinde rüsva-yı şan olmuşum
Gizlenmek imkânı yoktur belli nişan olmuşum
Herhangi diyara varsam her gören söyler bizi (Makal 1977: 66)

DAHA NEYİM KALDI DÂR-I DÜNYADA [22.6]

Daha neyim kaldı dâr-ı dünyada
Elimden bir Mihri Hanım da gitti
Çok çalıştım eremedim murada
Devretti zamanım günüm de gitti

Bu ayrılık boynumuza takıldı
Bağrım büryan oldu, yürek yakıldı
Hanem harap oldu, evim yıkıldı
Servetim, kazancım, malım da gitti

Hasret kaldım yârin al yanağına
Değişmezdim güzellerin çoğuna

Hoyrat el uzatmış gülşen bağına
Nevruzum, nergizim, gülüm de gitti

Farıdı bu garip gönlüm, farıdı
Bağrım yandı tüm cesedim çürüdü
Üç yüz altmış damarlarım kurudu
Aktı gözlerimden kanım da gitti

Emsalî'm der; boşa geçti zamanım
Anar m'ola bizi kaşı kemanım
Ağyâre yâr oldu ruh-ı revanım
Ayrıldı cesetten canım da gitti (Aslanoğlu 2006: 303)

DERLER BİZE [22.7]

Düşmüşüm sevda-yı aşka sevdalı derler bize
Derunumda yara çöktür yaralı derler bize
Şu dünyada çekmediğim cevr ü mihnet kalmadı
Her felâket geçti şerden belalı derler bize

Şöyle bir melek simaya eylemiş nazar gönül
Dembedem suret ü nakşı kalbine yazar gönül
Cazibe-yi aşk içinde dalgalı gezer gönül
Beyhudeler gâh divane gâh deli derler bize

Zevrakımız ummandadır kaptanın gark eylemez
Müptelâdır Mecnun gönül Leylâ'sın terk eylemez
Sağlığımızda kimseler kadrimiz fark eylemez
Öldükten sonra tanıyıp tam veli derler bize

Madenimiz mücevherdir alanlar alsın bizi
Ehl-i diller zümresinde arayan bulsun bizi
Ruhsatî'nin çırağıyım bilmeyen bilsin bizi
Bu hususta mahlas ile *Emsalî* derler bize (Kaya 2009: 216)

FAKİRLİK [22.8]

Şu dâr-ı dünyanın mihnetlerinde
Her şey çetin amma hele fakirlik
Yiğidi farıdan üç şey var imiş
Züğürtlük, yoksulluk, illa fakirlik

Ne kapıda iki inek sağdırır
Ne tarlaya sulu yağmur yağdırır
Varır bir namerde boyun eğdirir
Koç yiğidi eder köle fakirlik

Gam kasavet temel tutar gönlüne
Zevk ü sefa zerre gelmez aynına
Yorganı döşeği sarar boynuna
Yiğidi düşürür yola fakirlik

Borçlu yakasından tutar bam gibi
Ne çete, eşkıya, ne haram gibi
Ne humma, ne tifo, ne verem gibi
Ölümden besbeter bela fakirlik

Hiç kimse fakirin yüzüne gülmez
Fukaranın dostu, ahbabı olmaz
Her nereye varsa işi rast gelmez
Küçük başa büyük bela fakirlik

Soran olmaz fukaranın hâlini
Tutan olmaz düşkünlerin elini
Yoksula yok eder dünya malını
Hasret kor altına, pula fakirlik

Başını taşlardan taşlara çalar
Gübreden çıkarır ahbuna beler
Haddelerden çekip elekten eler
Çektirir her türlü çile fakirlik

Emsalî'm der; eyvah geçen günümde
Gezemedim uzunumda, enimde
Âhir nefesimde son zamanımda
Bana da bir sille vurdu fakirlik (Aslanoğlu 1965: 87)

FARELER [22.9]

Dinleyin efendim bir sohbetim var
Hep şayan-ı destan oldu fareler
İkâmet-i dava şikâyetim var
Belimi beş yerden kırdı fareler

Kıtlığın elinden çok çile çektim
Harcadım, evimi başıma yıktım
Temin-i idare bir tohum ektim
Yetmeden göğ iken yoldu fareler

Kazması küreği beş dişi de var
Çadırı direği şiltesi de var
Ordu komutanı binbaşı da var
Geldi bölük bölük kondu fareler

Nerde bir bozartı görse yetişir
Kimi hona gider kimi bölüşür
Geceyi gündüze katar çalışır
Kahraman tezgâhı kurdu fareler

Gönül ne gezersin sıçan avında
Ellisi destede yüzü yığında

İki bölük koydu dört kulağında
Tarlayı ortadan böldü fareler

Gördüğü insana dalaşmak ister
Hemen karşı koyup söyleşmek ister
Mültezimler ile uğraşmak ister
İlkbahardan behi verdi fareler

Toplanıp bir meclis olur akşamdan
Durur konuşurlar ince makamdan
Ne müdürden korkar ne kaymakamdan
Nizam defterini dürdü fareler

Bir gün keşf ederken ev eşyasını
Bulgur çuvalında duydum sesini
Güç ile öldürdüm bir tanesini
Kolorduya haber saldı fareler

Dinlen farelerin ferasetini
Çete başlarının cesaretini
Tamam kuşanmışlar cenk aletini
Geldi bizim eve doldu fareler

Gizlendi kediler tor da kalmadı
Bir karşı koyacak er de kalmadı
Kaçıp kurtaracak yer de kalmadı
Mal-ı ganimete daldı fareler

Önlerine bir taş atmadım hele
Yalnız bir yere gitmedim hele
Serbestçe uykuya yatmadım hele
Belki beni bile yerdi fareler

Emsalî'm bundan da çektim çok elem
Bir diyecek söz kalmadı vesselâm
Hasıl-ı şikâyet hülâsa kelâm
Harap etti bizim yurdu fareler

GÖNLÜMÜN [22.10]

Cana kâr eyledi bu cevır ü hasret
Yâre mektup yazası var gönlümün
Bu ellerden terk-i vatan eyleyip
Diyar diyar gezesi var gönlümün

Yâr yârene hasret gönül dostuna
Avcı gezer meri keklik kastına
Bağdaş kurup ağ göğsünün üstüne
İnci mercan dizesi var gönlümün

Gönül kaldı güzellerin hasında
Sedefler içinde dürr danesinde
Yârin ipek çarşaf karyolasında
İki düğme çözesi var gönlümün

Korkan gönül dostu elden kaçıırır
Şeyda bülbülünü gülden uçurur
Emsalî'ye atma günler geçirir
Mihribanla nızası var gönlümün (Kaya 2009: 219)

HAVAI CEHT ETME BE HEY DİVÂNE [22.11]

Havai ceht etme be hey divâne
Engine çekilir göç var ucunda
Boran eser boğulursun tufanda
Kırcılı, boranlı kış var ucunda

Zahmalar yiyip de yırtıldım sanma
Kudret mizanında tartıldım sanma
Kabir azabından kurtuldum sanma
Başına gelecek iş var ucunda

Olur olmazınan meydana girme
Topal beygir gibi dizini yorma
Tavus kuşu gibi özünü kurma
Tüyü yolunacak kuş var ucunda

Emsali'ye bir söz diyemezsin ha
İslâmın şartını sayamazsın ha
Dişlerin tutup da yiyemezsin ha
Zehre macun olmuş aş var ucunda (Aslanoğlu 2006: 302)

KİM VERDİ [22.12]

(Malatyalı Aziz Efendi'ye)

Doğrusunu söyle muhterem beyim
Bu kadar serveti sana kim verdi
Buldun mu çaldın mı nereden aldın
Tükenmez devleti sana kim verdi

Bu yüksek konağı yüce eyvanı
Bu çifte çeşmeli şadıravanı
Bu gramofonu bu iradıyonu
Bu süsü ziyneti sana kim verdi

Parlamışsın billur aynası gibi
Han elinde Hutun aynası gibi
Kokularsın Yusuf aynesi gibi
Bu kibar evladı sana kim verdi

Kınalanmış keklik merisi gibi
Sürmelenmiş ceren yavrusu gibi
Hizmet eder cennet hurisi gibi
Bu güzel avradı sana kim verdi

Hani irahmetlik baban sağ iken
Yoksulluk arkanda karlı dağ iken
Doğrulmaya takâtın da yoğ iken
Bu kudret kuvveti sana kim verdi

Akıl ile alsa âlem alırdı
Fikir ile bulsa herkes bulurdu
Çalışmakla verse bana verirdi
Bu nanı nimeti sana kim verdi

Hele düşün evvelini fikreyle
Bunu sana bahşedeni zikreyle
Kanaât et şerefine şükreyle
Bu şanı şöhreti sana kim verdi

Ben kazandım deyi eyleme paya
Tanrı vergisidir damızlık maya
Hakk'ın lütf u ihsanıdır bu saya
Bu refah hayatı sana kim verdi

Âlemi halk eden ol Gani Hüda
Kimin bey eylemiş kimini geda
Vereni düşün de hakkını öde
Bu tamah niyeti sana kim verdi

Anla *Emsalî*'nin son haberini
Bugün gelir geçer düşün yarını
Hesap et malının kırkta birini

Heccile zekâtı sana kim verdi (Kaya 2013: 94)

KUR'AN [22.13]

Size nasihatım budur evladım
Adem olam dersen oku Kur'an'ı
Dinin direğidir Kelam-ı Kadîm
Kelam bulam dersen oku Kur'an'ı

Hakk buyurdu bu yüz on dört sureyi
İptidada nazil etti "İkra"yı
Gönülden siyahı kalpten karayı
Yuyup silem dersen oku Kur'an'ı

Bir Euzu çekip bir de Besmele
"Oku" diye emreyledi Hakk kula
Gamdan halas olup şad hurrem ile
Murat alam dersen oku Kur'an'ı

İlm-i saf babından içeri girip
Nahiv sahasında sıtajlar görüp
İlm ile mânâya muktedir olup
Hakk'ı bilem dersen oku Kur'an'ı

Namaz surelerin alıp ezbere
Divan-ı dergâha durup beş kere
Hayıra mal kaydettirir deftere
Levh-i kalem dersen oku Kur'an'ı

Durup divanullah secdegâhında
Tarik-i müstakim doğru rahında
Cennet-i â'lânın taht(ı)gâhında
Sultan olam dersen oku Kur'an'ı

Kul olayım dersen kani Allah'a
Ümmet olam dersen Resulullah'a
Cevap verem dersen divanullah'a
Vekil salam dersen oku Kur'an'ı

Fatiha İhlas'ın hülasasında
İsm-i azam yazılıdır Yasin'de
Emsalî'm ömrünün son nefesinde
Mısmıl ölem dersen oku Kur'an'ı (Kaya 2009: 217)

MECAZÎ AŞK [22.14]

Ey birader ileride tufan var
Gel vakitsiz yola gitme kış değer
İdareden fazla lokma haramdır
Kanaâti elden koyma aş değer

Her pehlivan Şah-ı Merdan olamaz
Her muabbir düş ilmini bilemez
Kişi evmek ile menzil alamaz
Yavaş yürü ayağına taş değer

Edep ile iz'an farz ile sünnet
Hayasız insana haramdır cennet
Şin sene havayı eylesen hizmet
Akıbette ücretine boş değer

Emsalî'm der düşme mecazî aşka
Mecazî aşk ile çıkılmaz köşke
Her adam adamdır pehlivan başka
Bir şahin tırnağı yüz bin baş değer

SELAM SÖYLE [22.15]

Bad-ı saba gül yüzlümü görürsen
Şah u hünkârıma var selam söyle
Öz canım uğruna eylerim caba
Kıymetli yârime var selam söyle

Benden selam söyle ağa gönlüme
Servi kametlime ince bellime
Tirendaz tabyata dudu dillime
Hulk-ı kibarıma var selam söyle

Benden selam söyle kutb-ı devrana
Hurşit ziya gibi mah-ı tabana
Şeyda bülbül gibi düştüm figana
Gül-i ruhsarıma var selam söyle

Bad-ı saba hâlim deme yaman ha
Ebru zülfe dokunmasın duman ha
Emsalî'yi unutmasın aman ha
Sadık ikrarıma var selam söyle (Kaya 2009: 216)

SEN N'OLACAKSIN [22.16]

Be hey gönül düşün âhir gününü
Ateş-i suzan var sen n'olacaksın
Haram ile beslediğin tenini
Tamir-i viran var sen n'olacaksın

Bir gün olur ulu mahşer kurulur
Bin bir ayak bir araya derilir
Kaynar saç üstünde sorgu sorulur
Sırat u mizan var sen n'olacaksın

Doğru taşı teraziyle ölçeği
Kılıçtan keskindir kudret bıçağı
Kadim kaynar cehennemın ocağı
Kat(ı)ran kazan var sen n'olacaksın

Ey biçare hâlin n'olur amelsiz
Mürıtsiz mürşıtsiz yoldur erkânsız
Sıratsız mizansız sorgu sualsiz
Bekayı bulan var sen n'olacaksın

Sarılr yakandan yapışır borçlar
Ayağına değer attığın taşlar
Göz önüne gelir ettiğin işler
Kusurun yazan var sen n'olacaksın

Dermanın var mıdır divan duracak
Amelin var mıdır cevap verecek
Hep kusurum göz önüne gelecek
Günahın gören var sen n'olacaksın

Emsalî'm ne gezen kendi halinde
Hani bir amelin var mı elinde
İki melek durur sağ u solunda
Amelin yazan var sen n'olacaksın (Kaya 2013: 95)

UCUNDAN [22.17]

Benim böyle ateşlere yandığım
Kerem gibi Aslıhan'ın ucundan
Mecnun gibi pervaneye döndüğüm
Leyla gibi bir cıvanın ucundan

Dertli gibi sır defterin açtığım
Eyyup gibi derin derde düştüğüm
Ferhat gibi sefil serden geçtiğim
Şirin gibi bir cananım ucundan

Bülbül gibi gül dalına konduğum
Âhir gibi yâr aşkına yandığım
Kamber gibi yâr aşkıyla döndüğüm
Senin gibi bir sunanın ucundan

Garip gibi el dilinde kaldığım
Emrah gibi ummanlara daldığım
Gazel gibi sararıp da solduğum
Billahi sevdiğim senin ucundan

Yazıcı' oğlu gibi hatlar yazdığım
Âşık Ömer gibi ebyat düzdüğüm
Emsalî'yim yazı yaban gezdiğim
Bir vefasız Mihriban'ın ucundan (Aslanoğlu 1964: 15)

YANAĞINA [22.18]

Bu nasıl kaşlardır bu nasıl gözler
Güzel hayran oldum al yanağına
Bu nasıl yanaklar bu nasıl gözler
Ebrular dökülmüş tel yanağına

Güzel beni sana mihman edeyim
Öz canım uğruna kurban edeyim
Şeyda bülbül gibi figan edeyim
Konup mekân tutma gül yanağına

El-aman ey güzel öldürdün beni
Kara gözler eder her gün bir cengi

Seher vakti hele kaldır yorganı
Essin bad-ı saba yel yanağına

Emsalî'yim elden gitti irade
Derdim oldu Kaf Dağı'ndan ziyade
Ört mah cemalini gösterme yâde
Bakmasın sevdiğim el yanağına (Kaya 2009: 215)

YÂR OLMAZ İMİŞ [22.19]

Bir kulun kaderi yanlış olursa
Talihi kendine yâr olmaz imiş
Yiğidin bahtında yokluk olursa
Ne kadar çalışsa var olmaz imiş

Koluna alıcı doğan kondursan
Turna katarını gökten indirsen
On parmağın kandil olsa yandırısın
Vefasızdan vefadar olmaz imiş

Şu dâr-ı dünyada çektiğim âhlar
Nice bir seneler nice bir mahlar
Ervahından ayrı yazılan ruhlar
Kıyamete kadar bir olmaz imiş

Emsalî'yim derim binde birini
Ferhat olan nice sevmez Şirin'i
Aradım kitapta buldum yerini
Kanaâttten yahşi kâr olmaz imiş (Aslanoğlu 1964: 16)

ZAVALLI [22.20]

İnsanlık görmemiş insan içinde
Kendini bir insan sanır zavallı
Oturup kalmamış adem içinde

Sohbetini irfan sanır zavallı

Ehl-i kâmil meclisine varmamış
Medeniyet mektebine girmemiş
El içinde el yumruğun görmemiş
Pençesini aslan sanır zavallı

Terbiye zamanı yatmış uyumuş
İz'an bilmez edep erkân ne imiş
Yabanda yetişmiş dağda büyümüş
Minareyi orman sanır zavallı

Sohbet etmiş Acem ile Kürt ile
Ülfet etmiş ayı ile kurt ile
Karşı durup konuşmamış mert ile
Kendisini merdan sanır zavallı

*Emsali'*m der Delidağ'da salınır
Sanır akıl hep kendinde bulunur
Kulağında zilli çalkar çalınır
Yoldan geçen kervan sanır zavallı (Aslanoğlu 2006: 302)

3.23. MÜKREMİN ALBAYRAK

1948'de Kangal – Alacahan'da doğmuştur. Babasının adı Osman, annesinin adı Huriye'dir. 1970 yılında Almanya'ya giden Albayrak, halen orada terzilik yapmaktadır. Evli ve 4 çocuk sahibidir.. Mahlas olarak adını kullanan şairin sazı ve irticali yoktur (Kaya 2009: 245).

HOR GÖRMİYİN İNSANLARI [23.1]

Ayrı ayrıdır dinleri
Hor görmeyin insanları
Allah'ta birleşir yolları
Hor görmeyin insanları

Rengiyle insan ölçülmez
Ölmeden kefen biçilmez
İnsan insandan seçilmez
Hor görmeyin insanları

Ana sarı baba siyah
Bunu idrak et bedbah(t)
Sonra dersin ki eyvah
Hor görmeyin insanları

*Mükrem*in insan hayranı
Bütün gönüller sultanı
Tanrıdır bil sen onu
Hor görmeyin insanları (Kaya 2009: 246)

YAŞ KEMÂLE ERDİĞİNDE [23.2]

Hayatı çok düşünürsün
Kalkmaya da üşenirsin
Yolu da yavaş yürürsün
Yaş kemâle erdiğinde

Kafadaki saç ağarır
Derdin büyüyüp çoğalır
Dünün seni hep çağırır
Yaş kemâle erdiğinde

Nedir bu senin telaşın
Başlar bir gün kara kışın
Yardım etmez oğlun kızın
Yaş kemâle erdiğinde

Gençlik geri gelsin dersin
Gelmeyince acep ne dersin
Allah'tan sağlık dilersin
Yaş kemâle erdiğinde

Mükremin hep düşünürsün
Zaman geçer şaşırırsın
Dileğim tanrıdan insanlar gülsün
Yaş kemâle erdiğinde

(Kaya 2009: 245)

3.24. NECMETTİN DALKÜREK

Sivas'ın Kangal ilçesine bağlı Alacahan beldesinde 1954 yılında doğmuştur. İlkokul mezunudur. Metin, Bünyamin, Kader ve Özlem adlarında dört çocuğu vardır. Amatör olarak şiir yazan Necmettin Dalkürek hakkındaki sınırlı bilgileri oğlu Metin Dalkürek'ten alabildik. Dalkürek, 1986 yılında bir trafo patlaması sonucu genç yaşta vefat etmiştir. Mahlas olarak adını ve soyadını bir arada kullanmıştır. Genelde dinî konularda şiirler yazmıştır. Sazı ve irticali yoktur. Ailesinde âşık tarzı şiir yazma geleneğini Metin Dalkürek sürdürmektedir. Elimize geçen sınırlı sayıdaki şiirleri şunlardır:

A'Yİ ÖĞRENMEDEN BE'Yİ BİLEMEN [24.1]

İlimi irfanı uludur yüce
Bilinmez iki harf bilmekle hece
Niçin yaratılmış gündüz ve gece
A'yi öğrenmeden Be'yi bilemen

Bilmişlik taslama bir bilene sor
Edep haya hicap ölçüsünde dur
Âlimin gözünden kâinatı gör
Be'yi öğrenmeden Ce'yi bilemen

Gafilce söz edip savuran kişi
Siyahca görünür ağzında dişi
Sabırdır derler ilimin başı
Ce'yi öğrenmeden De'yi bilemen

Hakk'ı bulmuş olsan yüzün ak olur
Bulmaz isen sana çok yazık olur
Necmettin Dalkürek bir gün yok olur
De'yi öğrenmeden E'yi bilemen

ÂŞIK'IN GÖZÜYLE TABİÂTTAKİ SİVAS [24.2]

Mis gibi havası var şu ülkenin
Güzel tepesinde yeri Tekke'nin
Gül yurdunda işi ne ki dikenin
Âşıkların gülü Sivas elleri

Yaylası ki haritanın dizisi
Maşukla ne de hoş olur gezisi
Ovasında meler koyun kuzusu
Âşıkların dili Sivas elleri

Bağı ile bahçesidir bostanı
Kır çiçeği gülü ve gülistanı
Şifalara kavuşturur hastanı
Âşıkların eli Sivas elleri

Dağlarında geyik var sürü sürü
Kara kovan süzme bal yapar arı
Kızılırmak akar berrak duru
Âşıkların seli Sivas elleri

Gelinleri edep örtüsündedir
Âşıkları halkın dertlisindedir
Bayramları neşe kutlusundadır
Âşıkların balı Sivas elleri

Bütün dünya onun hayranı olmuş
Şems'ler hakikâti Mevlâ'da bulmuş
İsmail Toprak Efendi gülmüş
Âşıkların veli Sivas elleri

Ruhsatî'ler belli etmiş Tecer'de
Emsalî belirmiş bak perde perde

Sedası duyulur hep seherde
Âşıkların yeli Sivas elleri

Abdulvahabi'si gönül sultanı
Unutma sakın gardaş sakın atanı
Niceleri şehit yerde yatanı
Âşıkların alı Sivas elleri

Yazmaya hacet yok koleksiyonda
Bitmiyor lütfunu çoksa sayyomda
Bunların tümü de Hakk'ı kıyamda
Âşıkların hâli Sivas elleri

Necmettin Dalkürek elin obanın
Öyle evlatları var ki abanın
Yerini sakın boş koyma babanın
Âşıkların ili Sivas elleri

FECRİN ALTIN SARRAFIDIR [24.3]

Fecrin altın sarrafıdır
Alın sabah namazını
Marifet ile affıdır
Kılın öğle namazını

Hicran olmaz varsa sönsün
Yönün yârdan yana dönsün
İlkindi de Hakk'ı ansın
Kılın orta namazını

Uyma şeytan ibliseye
Dikkat eyle tehlikeye
Niyetliysen ar etmeye
Kalın akşam namazına

İlelebet davan dinin
Bu uğurda geçsin günün
Allah'a sen dönder yönün
Gelin yatsı namazına

Dalkürek söyledi kelam
Sözü Hakk'a kurban olam
Ben aşkları onda bulam
Bulun beştir namazını

HER ZERRE YÖNELMİŞTİR O'NA [24.4]

Her zerre yönelmiş Mevlâ'ya doğru
Zikir eder onu Hû diyerekten
Vızıl vızıl aşkla çalışır arı
Şükür eder O'nu Hû diyerekten

Dağlar taşlar kurtlar kuşlar bunca baş
Yaratılışları değil asla boş
Canlı cansız bütün kuru ve de yaş
Aşkını haykırır Hû diyerekten

Hikmetini bilmen anlaman duyman
Yok ise gönlünde hakiki iman
Olmaz ise ihlas bunları koman
Ama kor dervişler Hû diyerekten

Ben bunları söylüyom koy kafaya
Tapınmayasın ha güneşe aya
Atma sözlerimi kulak arkaya
Fikir eyle dostum Hû diyerekten

Necmettin Dalkürek olma sen hayın

Akıt göz yaşını büküver boyun

Bilir isen adaletli bu oyun

Sınav eder Allah Hû diyerekten

3.25. NİZAM BOZKURT

1943 yılında Sivas'ın Kangal ilçesine bağlı Alacahan beldesinin Dışlık köyünde doğmuştur. İlkokulu Dışlık'ta bitirdikten sonra 1953'te Ankara'ya göç etmişlerdir. Ortaokulu Ankara'da bitiren âşık, maddi imkânsızlıklar nedeniyle eğitimini tamamlayamamıştır. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü'nde memur olarak çalıştıktan sonra askerlik dönüşü Ordu Yardımlaşma Kurumu Küçükesat Ordu Pazarı'nda çalışmaya başlamıştır ve buradan 1991 yılında emekli olmuştur. Evlidir, iki oğlu vardır.

Alacahan'ın meşhur âşıklarından Âşık Yarım Ali (Ali Bozkurt)'nin oğludur. Ustası olarak babasını kabul etmektedir. Saz çalamayan Nizam Bozkurt, bade içmeye inansa da bade içmediğini söylemektedir. İrticali yoktur. Bade içen 7 Hakk âşığı “*Fuzûlî, Nesimî, Pîr Sultan, Viranî, Yeminî, Hatayî, Kul Himmet*”, kendine üstad olarak kabul eder. Âşık Veysel'i de çocukken babasından eserlerini dinlediği için ayrı bir yere koymaktadır.

Eserlerini dost meclislerinde icra etmesinin yanında, Ankara Can Dostlar Cem Evi'ndeki âşık meclislerine de katılmaktadır. Nizam Bozkurt'un Can Dostlar Cem Evi'ne, Cem Vakfı'na ve Tuzluçayır Garip Musa Derneği'ne üyelikleri bulunmaktadır. Can Dostlar Cem Evi'nin 2010'da düzenlediği bir yarışmada ikincilik elde etmiştir.

Gençlik çağlarında genellikle aşk ve güzellik üzerine şiir yazarken, olgunlaştıkça daha çok tasavvufa yönelmiştir. Devriye, şathiye, nefes, deyiş, güzelleme türünde eserleri vardır. En önemli eserlerinden biri 50 dörtlükten oluşan bir makaleye de konu olan “*Turnalar*” deyişidir. Bozkurt'un Alevîlik, Batınîlik, Hurûfîlik ile ilgili araştırmaları ve bu konularda yazılmış kitapları, basıma hazır eserleri bulunmaktadır. 1999 yılında “*Alevîliğin Oluşumu ve Alevîlikte Cem İbadeti*” adlı kitabını, 2002'de ise “*İslâm Tarihindeki Gerçekler, Kur'an'da Övülenler ve Lanetlenenler*” isimli kitabını yayınlamıştır (Ozan Sinemî 2007: 120; Turan, Saluk 2011: 401). Nizam Bozkurt'un basıma hazır eserleri şunlardır:

1-Peygamberler Tarihi

2-550 Tekke Şairinin 3500 Seçme Nefesleri Antolojisi

3-İnanç Önderleri Dinin Fedailerini

4-Kur'an'dan Seçme 500 Ayetin Meâlleri

5-Kafiyeli Atasözleri ve Deyimleri

ALEVÎDİR [25.1]

Hakk'ın nurundan var oldum

Özüm Alevîdir kardaş

Dört nesneden libas giydim

Bezim Alevîdir kardaş

Nurum bana ilim verdi

Kâinat emrime girdi

Melekler secdeme indi

Yüzüm Alevîdir kardaş

Nebiler beni anlattı

Hayırî şerri öğretti

Yüz dört kitapta ayetti

Sözüm Alevîdir kardaş

Bir gece miraca çıktım

Nurum ile sohbet ettim

Tarik-i müstakim hakkım

İzim Alevîdir kardaş

Üçlerle beşler yediler

On İki İmam dediler

Kırklar bir üzüm yediler

Gizim Alevîdir kardaş

Alevî kendini bilir
Mürşidine teslim olur
Musahip kavline girer
Tezim Alevîdir kardaş

Nizam der ki; ikrar verdim
Dört kapı kırk makam bildim
Üç sünnet yedi farz kıldım
Sazım Alevîdir kardaş (Ozan Sinemî 2007: 128)

BAHAR [25.2]

Lodos esip karlar eridi yine
Geliyorum diye seslendi bahar
Göçmen kuşlar yuvasına dönüyor
Kırlangıç, sığırcık, kuşlandı bahar

Yağmur yağdı, gökte şimşek çakıyor
Bulanmış sular da coşkun akıyor
Dalga dalga kenarlara taşıyor
Dere, çay, ırmakla sellendi bahar

Bahar geldi tabiata can verdi
Arı uçtu peteğine bal verdi
Koyunlar kuz(u)ladı sürü döl verdi
Yağ, süt, kaymak ile ballandı bahar

Kekik, nane, narpuz kokuyor hava
Gelin kızlar çıktı bahçeye bağa
Bahar resim yaptı ovaya, dağa
Çiğdemli, çiçekli güllendi bahar

Yeşillendi dere tepe yamaçlar
Yapraklandı çiçek açtı ağaçlar

Tarlalarda boy veriyor başaklar
Arpalı, buğdaylı dallandı bahar

İlkbaharda bütün nebat dirilir
Yayla, ova yeşil renge bürünür
Nizam bahar sana cennet görünür
Yârin çevresine işlendi bahar (Turan, Saluk 2011: 402)

DEVİRİYE [25.3]

Lâ-mekân ilinde bir nokta iken
İsmi var, cismi yok yerden gelirim
Daha hiçbir nesne yaratılmadan
Kandilin içinde nurdan gelirim

Dört nesneden yoğrulup da yapıldım
Şekillendim fırınlara atıldım
Mevlâ'm ruh verince ayağa kalktım
Adem denen bir beşerden gelirim

Kâbil, Hâbil olup dünyaya geldim
Öldüren ben idim, ölen ben oldum
İdris ile bile cennete girdim
Nâciye'den pak mâderden gelirim

Nuh peygamber ile bir gemi yaptım
Her mahlûktan bir çift içine attım
Tufanda münkîri suya gark ettim
Mü'minlerle bir seferden gelirim

Hûd peygamber ile gezdim bir zaman
Zalimler elinden dedim el-aman
Salih ile taştan çıkardım bir can
Mucize gösterdim "bir"den gelirim

İbrahim’le bile putları kırdım
Nemrud’un emrine ben karşı durdum
Elim kolum bağlı ateşe girdim
Nârı nur eyledim kordan gelirim

İsmail, Hacer’le çöle atıldım
Yakup ile figanlara katıldım
Yusuf ile kul oluban satıldım
Mısır ülkesinden vardan gelirim

Eyyüb ile derde düştüm küsmedim
Kurt yedi vücudum, şükürüm kesmedim
Şuayb ile doğruluktan geçmedim
Lâl u mercan satan şârdan gelirim

Tuvâ vadesinde Allah’ı gördüm
Tûr Dağı’na çıktım Tevrat’ı aldım
Âsâm canlı idi ben onu bildim
Künt ü kez sırr-ı esrârdan gelirim

Hızır ile âb-ı hayatı içtim
İlyas ile bile göklere uçtum
Yunus peygamberle ummana düştüm
Balığın karnından ga(a)rdan gelirim

Lokman oldum ölüme çare buldum
Danyal ile rahmet suyunda yundum
Üzeyir’e yeni bir Tevrat sundum
Zülkarneyn’le bile sırdan gelirim

Davud oldum sapanımla taş attım
Calût’u öldüren kahraman zâttım

Süleyman'la ine cine hükmettim
Kuş dilini bilen pîrden gelirim

Zekeriya ile beni biçtiler
Yahya ile bile başım kestiler
İsa ile çarmıhlara astılar
Bedenim bıraktım dârdan gelirim

Muhammed Mustafa şefaât kâni
O'na tâbi olan buldu imanı
Aliyye'l-Mürtezâ veliler şahı
Kamber, Selman oldum yârdan gelirim

Mansur geldim âzâlarım kestiler
Nesimî'ydim bedenimi yüzdüler
Bu gelmemde adım *Nizam* dediler
Bir gerçek evladı erden gelirim (Turan, Saluk 2011: 412)

DİŞLİK [25.4]

Çatal bir dağ eteğinde kurulmuş
Yaslanmış yıllarca durursun Dışlık
Sakinlerin varlığıyla bilinmiş
Tâ ezelden böyle gurursun Dışlık

Dedemin dedesi yurt etmiş seni
İmar edip şen eylemiş her yeri
Dedem babam ecel şerbeti meyi
Sende içmiş sen de korursun Dışlık

Dağlar arasında yeşil yaylasın
Her tarafta suların var çağlarsın
Senden ayrı kalanları dağlarsın
Sevenlere özlem olursun Dışlık

Bülbül güle âşık sen de yeşile
Bürünmüş yeşile türbe misin ne
Benzetemem hiçbir yeri eşine
Cennetin görevin görürsün Dışlık

Nizam hasretini çekip gidiyor
Ahalin kentlere göçüp gidiyor
Evini barkını yıkıp gidiyor
Korkarım virana dönersin Dışlık (Turan, Saluk 2011: 404)

DİN VE KERBELA [25.5]

Muhammed Mustafa bir din getirdi
İnsanlığı yüceltecek ha deyi
Kâfirleri zorla yola getirdi
Kalksın ara yerden putlar ta deyi

Kerhen iman etti Ümeyye nesli
Halife olunca terk etti dini
İslâmiyet diye putperestliği
Sundu insanlara İslâm bu deyi

Resûl'ün torunu gözünün nuru
Din bu değil diye çıktı ileri
İslâm'ı yaşatmak idi ameli
Yandı içi bir yudumcuk su deyi

Yetmiş üç can Ehl-i Beyt evladı
Kâfir Yezid acımadı doğradı
Yerde insan, gökte melek ağladı
Aman Allah! Bu nasıl iş hû deyi

Bir bela kapısı cehennem ne ki
Bir ânı bin yılın belası sanki
Bunu kabul etmez bela kendisi
Bela kendi korktu aman ha deyi

Bin yıl namaz kılsa affetmez Allah
Bin yıl oruç tutsa boşuna billah
Bin yıl Hacc'a gitse geçersiz vallah
Yer gök kabul etmez gelme tü deyi

Hangi yaratığa benzetsem seni
Kabul etmez ol yaratık kendini
Nizam der ki; sen sev Ehl-i Beyt'i
Sevmez isen hiçten hiçsin nâ deyi (Ozan Sinemî 2007: 124)

DİVAN [25.6]

Niçin şu dünyada benim de yüzüm gülmüyor
İnleyen bu kalbimin feryâdı hiç dinmiyor

Zulmetli günlerim de geçmiyor hiçbir zaman
Alnımdaki yazıyı silmiyor geçen zaman

Muradıma ermeden geçti bu gençlik çağım
Bülbül konmaz gülüme ben bir solmuş çiçeğim

O kadar ağladım ki arşa yükseldi âhım
Zaman duydu dağ duydu Tanrı duymadı sesim

Korkmaz iken aslandan hiçbir el öpmez iken
Ufacık bir gölgeden korkar oldum işte ben

Ruhu kirli insanlar öptürüyor elini
Talih ey kahpe talih sen vurdun hançerini (Ozan Sinemî 2007: 122)

GARİP MUSA [25.7]

Salavat getirdim kabrin başında
Ehl-i Beyt soyu pîr Garip Musa
Yalvardım yakardım türben içinde
İhlas ile geldim car Garip Musa

Derde düştüm geldim derman bulmaya
Sabır yok ki beklemeye durmaya
Ulu erenlerdensin çare olmaya
Lütfeyle çaremi ver Garip Musa

Talibinim sen de benim pîrimisin
Âlem bilir kerametli velisin
Naçar kalanlara yardım edensin
Gani gönüllüsün yâr Garip Musa

Aman dedim düştüm haki payına
Rahmeyle bendenin bak şu haline
İrtica eyledim o pak soyuna
Parlayıp durursun nur Garip Musa

Mevlâ'nın yardımı senin himmetin
Umuyorum yok olacak illetim
Seneye kurbanla gelmek niyetim
Adağı *Nizam*'ın var Garip Musa (Altınok, Karakaş 2006: 132)

HÜNKÂR HACI BEKTAŞ VELİ [25.8]

Hakikât bâbının sırrına erdin
Hünkâr Hacı Bektaş Veli dediler
Güvercin donuna Urum'a girdin
Gerçek evliyanın hâli dediler

Urum erenleri karşı geldiler
Sival edip kimliğini sordular
Elinde, alnında beni gördüler
Biad edip şahım beli dediler

Soyun gelir Ehl-i Beyt soyundan
Musa el-Kâzım'ın Mücab boyundan
Horasan mülkünün Türkmen köyünden
Nişabur şehridir ili dediler

Senin hocan Ali ile Muhammed
Ne Yusuf'tur, ne Perende, ne Ahmet
Okuduğun ilim hikmettir elbet
Cümle ilimlerden ulu dediler

Hakikâte erdin nefsi yok ettin
Kalp evini temizleyip pak ettin
Dünya malı varlığını terk ettin
Saf ve arı Hakk'ın kulu dediler

Küfrü iman edip kendini bilen
Allah'ı her zaman kalbinde gören
Ölmeden ön(ce) ölüp sivalin veren
Teneşirde yatar salı dediler

Her eşyada olan Allah'ı gördün
Vahdet-i vücudun sırrına erdin
İnsan sıfatını Vechullah bildin
Münkir münafıklar deli dediler

Kudretinle çok keramet gösterdin
Kurumuş ağaçta elma yetirdin
Beş taşı kendine şahit getirdin

Boş değildir bu er dolu dediler

Seni bilen hidayetine erer
Nice veli gelip emrine girer
Hakikât ehli olan yolunu sürer
Muhammed Ali'nin yolu dediler

Dört kapı kırk makam senin öğretin
Dünyaya yayılmış şanın şöhretin
Âşık-ı sadıklar bilir kıymetin
Bektaş Ehl-i Beyt'in gülü dediler

Seni anlatmaya kudretim yetmez
Sözüm aciz kalır beyanın bitmez
Nizam Hünkâr'ını asla terk etmez
Daima zikreder dili dediler (Turan, Saluk 2011: 410)

İNSAN [25.9]

Bir nokta açıldı kâinat oldu
İşte o noktada varıdı insan
Yel, su, ateş, toprak yaratılmadan
Evvelin evveli nur idi insan

Dört nesne özünden harcını yaptı
Kendi suretinde insan yarattı
Ruhundan ruh verdi ayağa kalktı
Melekler secd'etti er idi insan

Akıl verdi, fikir verdi, his verdi
İlim verdi, idrâk verdi, düş verdi
Sevgi verdi, sabır verdi, coş verdi
Canlar içinde bir idi insan

Nice icat buluş yaptı şen etti
Uzakları yakın etti an etti
Bu dünyayı aydınlattı gün etti
Karanlık geceye kor idi insan

Nizam der; Adem'den Havva'dan beri
Yüz binlerce âlim okudu seni
Hâlâ çözemedi birçok sırrını
Anlaşılmaz gayet zor idi insan (Turan, Saluk 2011: 408)

KAR VE KIŞ [25.10]

Mevsim mevsim yaşadık ilkbaharı ve yazı
Sonbaharda hazanı işte kışın ayazı

İlk karın yağışını zevkle seyrediyorum
Mevsim boyu olacakları düşünüyorum

Beyaz beyaz uçarak dengesiz sağa sola
Gökler çiçek yolluyor bu mukaddes toprağa

Düşerek birikecek yerlerde küme küme
Beyaza bürünecek dağlar ovalar yine

Bir rüzgârın önünde uçarken alacak hız
Dolacak çukurlara, dereler olacak düz

Arza bir gelin gibi giydirecek tülünü
Bir mevsim sürdürecektir varlığını ününü

Dağların yamacında birikip çığ olacak
Kim bilir ki kaç yolcu altında can verecek

Örtecek tabiatı beyaz renkten bir perde
Canavarlar insana saldıracak her yerde

Yol vermeyip soğuktan donduracak çok canı
Batıracak mutluluk tüten birkaç ocağı

Salkım salkım saçaktan uzanarak sarkacak
Buzlar bir heykel gibi mevsim boyu kalacak

Tâ ki lodos esince erecek ömrü sona
Yavaş yavaş eriyip karışacak toprağa

İşleyecek toprağın tâ kalbinin içine
Baharda bir gül olup çıkacak yeryüzüne

Yaz gelince açacak tomurcuğu yaprağı
Sonbaharda solacak yaprağı ve sapsarı

Mevsimler döner gelir başlar kışın ayazı
Nizam yine seyrederek ilk karın yağışını (Ozan Sinemî 2007: 121)

KÖYÜM [25.11]

Senelerce ayrı kaldım köyümden
Özlemimi duydum tâ kalp evinden

Sıla hasretiyle yanıp tutuştum
Aşılmaz dağları aştım kavuştum

Nihayet özlemim erince sona
Her tarafın gezdim ben doya doya

Gezdim bahçesini bağın bostanını
Kır bayır tepesini deresini çayını

Çayın üstü ile dere boyunu
İçtim kana kana soğuk suyunu

Mis gibi tertemiz suyu havası
İşte budur yaşamının sefası

Kırmızı gelincik, beyaz papatya
Yolları süsleyen güller kokmakta

Tarlada ekinler selviler gibi
Rüzgârla sallanır dans eder sanki

Bazen sisli olur dağların başı
Yağmur yağsa kokar toprağı taşı

Gece mehtabında sen bak bir defa
Sanki nurla kaplanmışlar dağ ova

Sevgi bu kötüyü görmez gözlerim
Ne kadar bir olsak bitmez özlemim

Her tarafın bana cennet görünür
Seni sevmeyenler seni ne bilir

Senden ayrı kalmak büyük işkence
Nizam'ın özlemi biter ölünce (Ozan Sinemî 2007: 122)

OZAN [25.12]

İnsan var olunca ozan var oldu
Dünya tarihini yazandır ozan
Bütün mahlûkata candan yâr oldu
Sevgi ocağında kazandır ozan

Ozan soyguncuya karşı durandır
İnsan haklarına saygı duyandır
Gerçeklere, hakikâte uyandır
Kötü fikirleri bozandır ozan

Çağdaş medeniyet oldu ilkesi
İlimden irfandan duyuldu sesi
İnsanı yüceltmek onun gayesi
Diyardan diyara gezendir ozan

Barışın mayası sulhün önderi
İnsanları eşit görür gözleri
Anayasa, kanun olur sözleri
İleri görüşlü düzendir ozan

Ozan söz üstadı, duygulu olur
Her söylediği söz yerini bulur
Nizam da kendini bir ozan sanır
Sır içinde sırrı çözendir ozan (Turan, Saluk 2011: 407)

ÖZLEDİM [25.13]

Yakup kardeş bu dünyadan gidince
Ayrılınca yüzlerini özledim
Kolay değil böyle birden ayrılmak
Umut dolu gözlerini özledim

Bilgili insandı seveni çoktu
Açık sözlü idi yüreği paktı
Gönlünde kin kibir buğuzu yoktu
Böyle güzel hâllerini özledim

Eli açık yardım seven er idi
Yaradan'a, Ehl-i Beyt'e yâr idi
İlahi kelimeler söyler dil idi
Mânâlıca sözlerini özledim

İtibar etmezdi paraya, mala
Özden bağlı idi sevgiye, cana
Zerrece gözünde yoktu bu dünya
Latif sözlü dillerini özledim

Ecel geldi sona erdi hayatın
Dışta değil içte yaşayacaksın
İnan seni özler *Nizam* kardeşin
Meclisini, sohbetini özledim (Ozan Sinemî 2007: 123)

SONBAHAR [25.14]

Havalar soğudu, mevsim değişti
Hazan yeli esti, geldi sonbahar
Ağaçlar, bitkiler yaprağın döktü
Gazele dönüştü soldu sonbahar

Ekinler biçildi, mahsül alındı
Kışlık yiyecekler kilere kondu
Sobalar kuruldu, ocaklar yandı
Dışardan içeri girdi sonbahar

Merasimle koç katımı yapıldı
Göçmen kuşlar sıcak yerlere döndü
Yılan, çayan gelen uykuya daldı
Aldı sinesine sardı sonbahar

Evlenen gençlere düğün tutuldu
Davul zurna çaldı, halay çekildi

Adağı olanlar türbeye vardı
Kesildi kurbanlar yendi sonbahar

Bu güzelliklerin sonbahar adı
Her mevsimin ayrı ayrıdır tadı
Nizam bu günleri çok kez yaşadı
Şimdi özlem oldu kaldı sonbahar (Turan, Saluk 2011: 406)

TARIK [25.15]

Cennette Tûbâ ağacı
Dalından verdiği tarık
Adem cennetten çıkınca
Yanına aldığı tarık

Âdem'in rehberi oldu
Bir ömür yanında kaldı
Nebiden nebiye geldi
Emanet olduğu tarık

Eyyüb karısına vurdu
Yemini yerine geldi
Dertlerinden arı oldu
Murada erdiği tarık

Şuayib Musa'ya verdi
Atınca ejderha oldu
Sihirbazlar secde kıldı
Düşmanı yendiği tarık

Muhammed Mirac'a gitti
Tanrı ile sohbet etti
Tarıkın altına yattı
Sirtına vurduğu tarık

Ali elinde Zülfikâr
İstediği kadar uzar
Kâfirlerin başın keser
Hakk için çaldığı tarık

Erenler cemine girdi
Mü'minlere erkân oldu
Nizam cana ilham geldi
Beytini yazdığı tarık (Ozan Sinemî 2007: 123)

TURNALAR [25.16]

Ali Ali diye öter durursun
Horasan, Meşhed'ten kalkın turnalar
Şah İmam Rıza'ya bir niyaz edin
O şahtan himmeti alın turnalar

Horasan ilinde gezin dolaşın
Dede Korkut bilge ile görüşün
Ahmet Yesevî'ye varın ulaşın
Pîrlerin pîridir bilin turnalar

Türkmen illerinde dolaşın durun
Kırgız'dan, Özbek'ten Azer'e varın
Nahçıvan'dan Anadolu'ya girin
Ağrı dağlarından aşın turnalar

Ağrı Dağı'ndadır Nuh'un gemisi
Gök taşı çukuru ve Kan Kalesi
Çok meşhurdur Erzurum'un Oltu'su
Seyredin Dadaş'ın barın turnalar

Ordan geçin Erzincan'ın iline
Bağlık bahçeliktir konun gölüne
Ocak köyde Hıdır Abdal Veli'ye
Düşkün ocağıdır düşün turnalar

Sivas'ın içine uğraman sakın
Asarlar, yakarlar kaçın ha kaçın
Garip Musa Seyyid Samud'a bakın
Kangal'da bu iki er defin turnalar

Tokat'ın da taşı toprağı kimya
Erba'da yatıyor Keçeci Baba
O oluyor bütün dertlere deva
Orada bir gece yatın turnalar

Ölüme çareyi buldu dediler
Kitabını suya verdi dediler
Geldi Amasya'da öldü dediler
Lokman Hekim'i de anın turnalar

Hüseyin Ovası Çorum'un düzü
Semah tutup döner gelini, kızı
Koyun Baba Sultan korusun sizi
Korkusuz menzile varın turnalar

Şeyh Şabanî Veli Kastamonu'da
Ziyaret eyleyin sizler O'nu da
Çokça mühübbanı vardır yanında
Daim bir ikrarda durun turnalar

Muradî, Turabî, Kalender Veli
Mehemmed Abdal'a demişiz beli
Sürerler erkânı yaparlar cemi

Çankırı, Çubuk'ta görün turnalar

Kırıkkale Keskin Balışh ilin
Alp Ereni Seyyid Koçu Baba'nın
Haydar-ı Sultan'la Hasan Dede'nin
Duymayan kalmadı ünün turnalar

Türkiye'nin kalbi Ankara ili
Orda yatar Hacı Bayramı Veli
Hüseyin Gazi'nin yüksektir yeri
Her zaman havası serin turnalar

Ankara'dan Eskişehir'e varın
Sücaattin Veli dârına durun
Yunus Emre Battal'a da yüz sürün
Ordan Bilecik'e geçin turnalar

Edip Ali edep demek manası
Osmanlı'nın temelinde duası
Kızı oldu padişahlar anası
Bilecik'e varıp yetin turnalar

İzmit'le Kocaeli ikisi birdir
Bunu bilmeyenler akıldan kördür
Sultan Baba, Ese Babalar sırdır
Çok gelip giderler batın turnalar

Ereni bol İstanbul'a varınız
Yuşe Peygamber'e niyaz olunuz
Eyyüp Sultan divanına durunuz
Resûle bahşetti evin turnalar

İstanbul'dur şehirlerin anası
Karacaahmet babaların babası
Cibali Sultan'ı var evliyası
Atılan topları tutun turnalar

Kaygusuz, Gül Baba, Sarı Saltuk'u
Kızıl Deli, Akyazılı Melik'i
Demir Baba, Otman Baba, Sümbül'ü
Avrupa'da yatan eren turnalar

Burdan geri dönün Bursa'ya uçun
Somuncu Baba'ya sırrınız açın
Emir Sultan, Geyik Baba Hakk için
Çığırtıp çığırtıp ötün turnalar

Çinilerle meşhur Kütahya ili
Sultan Bağları'nın çok olur gülü
Söylemez Dede'nin lâl olmuş dili
Bu sirlara vakıf olun turnalar

Hacım Sultan derler büyük bir veli
Mağripten maşrıga yetişir eli
Mesken etmiş Uşak Aybey'de yeri
Hacı Bektaş açmış kolun turnalar

Afyon Kalesi'yle mermer taşını
Maden suyu, haşhaş çekmiş başını
Abdulkadir Geylanî'nin düşünü
Hayra tevil edip yorun turnalar

Afyon'dan kalkınca konun Konya'ya
Meram bağlarında verin bir mola
Mevlânâ Sultan'a edin temenna

Nasreddin Hoca'ya gülün turnalar

Antalya'nın cennet gibi her yanı
Dünyaya yayılmış şöhreti şanı
Elmalı'da Abdal Musa Sultan'ı
Sizler de ziyaret edin turnalar

Mersin'in meşhurdur bağı, bahçesi
Denizi, sahili, kumu, plajı
Danyal Nebi Ashab-ı Keyf Mağarası
Vardığınız yerde öğün turnalar

Adana Ovası Kozan belini
Pamuk toplar oğlu, kızı, gelini
Çoban Baba, Hasan Dede halini
Merak ederseniz sorun turnalar

Adana'dan kalkın Hatay'a konun
Caferi Tayyar'ın ahvalin sorun
Amik Ovası'nda eğlenip kalın
Yolunuz çok uzak çetin turnalar

Bir müddet dinlenin Hatay'da kalın
Suriye'den geçip Lübnan'a varın
Arabistan ülkesidir menzilin
Kâbe'nin önüne konun turnalar

Kâbe'nin etrafın yedi kez dönün
Hacerü'l-Esvet'e yüzünüz sürün
Âdem'in bedeni olduğun bilin
Elest-i ikrarı verin turnalar

Arafat'tan pervaz vurup da uçun
Medine şehrine varınca durun
Peygamber'in makberine yüz sürün
Size şefaati olsun turnalar

Baki mezarlığı cennet-i âlâ
Orada yatıyor Fatıma Ana
İmam Hasan ile hem Zeynel Aba
Siz de o cennete girin turnalar

Muhammed Bakır da yatar orada
Caferi Sadık da hemen yanında
Hakk erdirdin sevenleri murada
Siz de muratlara erin turnalar

Velilerin şahı Murtaza Ali
Allah'ın aslanı insan evveli
Kur'an-ı Natık'tır ilmin önderi
Mekânı Necef'te Şah'ın turnalar

Müaviye, Yezid dini bozdular
Batıl dini İslam diye sundular
Ehl-i Beyt'e çok zulümkâr oldular
Astılar kestiler çoğun turnalar

Karşı çıktı Hüseyin bu duruma
Geldi konu Kerbela'nın çölüne
Canın verdi İslâmiyet yoluna
Payidar eyledi dinin turnalar

Niyaz edip Kerbela'dan ayrılın
Bağdat'ta Musa-yı Kâzım'a varın
Muhammed Taki'ye yüzünüz sürün

Ordan Samara'ya uçun turnalar

Samara'da yatar Aliyyü'l Naki
Muhammed Mehdi'yle Hasan Askerî
Tamam oldu on iki imam mekânı
Tekrar Türkiye'ye dönün turnalar

Ümmetini suya gark etti geldi
Sular çekilince gemiden indi
On gün oruç tuttu, aşure yedi
Şırnak'ta Nuh yatar inin turnalar

Siirt'te yatıyor Veysel Karanî
O'dur Muhammed'in sevgili yâri
Ali için başın verdi ol veli
Resûl'ün evladın tanın turnalar

Hurmayı Resûl'den emanet alıp
Ağzının içinde saklayıp durup
Üç yüz yıldan sonra Ahmed'e verip
Aslan Baba derler methin turnalar

Kılavuza uyun ayrılman yoldan
Alıcı kuş çoktur sakının ondan
Zülkifi Nebi'yi görün yakından
Diyarbakır Çarıkören turnalar

Hasan Basri tarikâtın babası
Ona uymayanın boşa çabası
Abdül Vehhab Gazi Sancak livası
Malatya'ya uğrar yolun turnalar

Üzeyir'le İshak her iki nebi
Abuzer Gıffari Resûl'ün yâri
Adıyaman ilinde mezarları
Konup oraları gezin turnalar

Şanlıurfa Halilullah makamı
Eyyüp Peygamber'in olmuş mekânı
Rahima Sultan da Eyyüb'ün yâri
Uğrayıp Urfa'da kalın turnalar

Gaziantep gazi oldu vatana
Düşmanla savaştı vermedi yâda
Ökkeşe Sultan'la hem Memik Dede
Varınca selamlar sunun turnalar

Nurhak Dağları'ndan inin Maraş'a
Döngüle Çayı'nda verin bir mola
Dede Baba, Ümmet Baba erlere
Bir niyaz eyleyin çıkın turnalar

Kayseri'de Yeşilhisar'a varın
Sultan Sazlığı'nda eğlenip kalın
Seyyid Ali, Akçakoca'yı görün
Menziliniz oldu yakın turnalar

Gülbank çeke çeke dergâha gelin
Türbenin üstünde bir semah dönün
Hacı Bektaş eşşiğine yüz sürün
Kalkıp yine dâra durun turnalar

Batınında Hacı Bektaş Ali'dir
Evliyalar şahı gerçek velidir
Nizam'ı söyleten aşkın dilidir

Alıp içinize katın turnalar (Akyol 2013: 225)

YAZ AKŞAMI [25.17]

Güneşin yakıcı koru
Küllenmiş de sönmek ister
Tepelerden son nurunu
Yavaş yavaş çekmek ister

Güneş battı geçti vakit
Ortalığa çöktü sükût
Ateşlendi birkaç bulut
Alevlenmiş yanmak ister

Harelendi dik yamaçlar
Uykuya daldı ağaçlar
Gökyüzünde uçan kuşlar
Yuvasına dönmek ister

Akşam oldu bizim köyde
Lambalar yandı her evde
Çoban kavalını dağda
Dertli dertli çalmak ister

Yıldız doğdu küme küme
Geceyi süsledi yine
Sessiz sessiz akan dere
Cıvıl cıvıl akmak ister

Hayat uğradı sükûta
Tabiat derin uykuda
Kurbağalar durgun suda
Vıyak vıyak ötmek ister

Mehtap ıktı gece yarısı
Aydınlattı göçü yeri
Nizam da sevdiği yâri
Sinesine sarmak ister (Turan, Saluk 2011: 405)

3.26. ORHAN KIZLARKAYASI

1966 yılında Kangal'ın Alacahan beldesinin Akçamağara köyünde doğmuştur. Babasının adı Mustafa, annesinin adı Ayşe'dir. Ortaokul mezunudur ve şu anda bir kamu kuruluşunda çalışmaktadır. 5 yaşındayken babası Mustafa'yı kaybeden şair, şiir yazmaya 1980 yılında gördüğü bir rüya sonrası başlamıştır. Ustası ve irticali yoktur. Saz çalamamaktadır (Alim 2009: 213). Henüz yayınlanmış bir kitabı bulunmayan Kızlarkayasası'nın şiirleri antolojilerde ve sosyal ağda birçok şiir sitesinde yer almaktadır. 500'e yakın şiiri bulunmaktadır. Millî duygular, sosyal konular ve aşk üzerine şiirleri ağırlıktadır. Bazı şiirleri şunlardır¹²:

BABAYA CEVAP [26.1]

Sözüm sözdür baba sana
Her kelime kana kana
İlim irfandan hep yana
Okuyorum görsen baba

Bazen haylazlık yapsam da
Kanım hükmedip aksam da
Oyuna fazla dalsam da
Bakıyorum görsen baba

Feyiz alırım atamdan
Okumazsam tut yakamdan
Her şey geçiyor kafamdan
Başlıyorum görsen baba

Rahman ve Rahim Allah
O ol derse olur vallah
Cahile olur mu selah
Kaçıyorum görsen baba

¹² Şairin kaynakçası belirtilmemiş şiirleri şiirdefteri.com adlı siteden alınmıştır.

İkra dedi yâ Muhammed
Elbet bunda var ki rahmet
Çekeceğim biraz zahmet
İşliyorum görsen baba

Emek verdin saygım sonsuz
Arı hiç olmaz oğulsuz
Ağaçlar var kollu kolsuz
Yokluyorum görsen baba

Nasihatine şükranım
Senden de ılıktır kanım
Bu vatana can kurbanım
Veriyorum görsen baba

Herkes senin gibi olsa
Hakk yolunda rehber olsa
Tıkalı kulaklar duysa
Duyuyorum görsen baba

Sırat gibi ince yoldan
Gayret benden takdir O'ndan
Her limana gemi burdan
Yolluyorum görsen baba

Haram yok helâlden yana
Çalışmalı bu vatana
Kızarım yan gelip yatana
Kalkıyorum görsen baba

BAĞIŞLASIN YARADAN [26.2]

Çıkıp yücelere seyran eyledim
Her fırsatta sevdiğimi söyledim

Aşkı ilanımdan başka neyledim
Seviyorum ne geçti ki aradan

Biliyorsun beni garip kul idim
Seher vakti esen ılık yel idim
Sen bülbüldün yâr karşında lâl idim
Şansıma mı çıktın yazı turadan

Bir ümit var belki döner gelersen
Çare olmaz gözyaşımı silersen
Vicdanını yoklar aman dilersen
Ben kimim ki bağışlasın yaradan

BU VATAN BİZİM [26.3]

Vatan mı uğruna canlar verenin
Vatan mı toprağa şehit düşenin
Vatan mı ne mutlu Türk'üm diyenin
Bu memleket bizim, bu vatan bizim

Kırpmadan gözünü cepheye giden
Açıp sinesini kurşunu yiyen
Daha yirmisinde kefeni giyen
Bu memleket bizim, bu vatan bizim

Yiğitlerim girer iken toprağa
Yeşermeden sarı düştü yaprağa
Gözyaşları her gün döner ırmağa
Bu memleket bizim, bu vatan bizim (Alim 2009: 216)

ÇANAKKALE GEÇİLMEZ [26.4]

Mehmet'im korkusuz yattı pusuya
Düşman gemileri gark oldu suya
Telaşa kapıldı koskoca dünya

Nice seyitlere minnettir vatan
Çanakkale geçilmez, şehittir yatan

Şu koca tepede heybetle duran
Bir top mermisiyle düşmanı vuran
İman dolu yürek elinde Kur'an
Nice seyitlere minnettir vatan
Çanakkale geçilmez, şehittir yatan

Düşersen bir dara tarihine bak
Saplansa göğsüne o hain mızrak
Düşmana yok burdan bir karış toprak
Nice seyitlere minnettir vatan
Çanakkale geçilmez, şehittir yatan

DİLİM DÖNSÜN HUZURDA [26.5]

Gözyaşı döktüğüme şahitlik etti mihrap
Döndüm yönümü sana bağışla beni Allah
Bir matem havası var benimle ağlar mehtap
Dilim dönsün huzurda diyebileyim Allah

Biliyorum dünyanın sonrası kara toprak
Senden habersiz bir tek dalından düşmez yaprak
Korkuyorum nefsimden uyup da yoldan sapmak
Dilim dönsün huzurda diyebileyim Allah

Haramdan uzak eyle helâlinden rızklandır
Bu kalbim sana teslim gönlümü aşka yandır
Öyle bir içeyim ki zemzeminden de kandır
Dilim dönsün huzurda diyebileyim Allah

Yüzüm yerden kalkmasın secdesine varayım
Huzur-ı mahşerinde ben sana ulaşayım

Utandırma yâ Rabbim karşında pak durayım
Dilim dönsün huzurda diyebileyim Allah

GARDAŞ TUT ELİMDEN GİDEK SİVAS'A [26.6]

Can yoldaşım olsan gardaş yanıma
Dayanırım soğuşuna karına
Gurbette dokunur hasret canıma
Gardaş tut elimden gidek Sivas'a

Çetin geçer kış, başka havası
Bereketli olur Kangal ovası
İşte ora yiğidolar yuvası
Gardaş tut elimden gidek Sivas'a

Alibaba, Tekke'den Gök Medrese
Gerek yoktur kılavuza, adrese
Ozanlardan gelen büyülü sese
Gardaş tut elimden gidek Sivas'a

Kurban olam toprağına, adına
Ben doymadım doyan var mı tadına
Uzak kaldık madımağa, badına
Gardaş tut elimden gidek Sivas'a

Ne kâğıt, ne kalem yazmaya yeter
Sivas'im her şeyin burnumda tüter
Cumhuriyet kalbi burada atar
Gardaş tut elimden gidek Sivas'a

Hiç olmadı Ankara'da dayımız
Nedense hep kırılıyor payımız
Vekillere haram olsun oyumuz
Gardaş tut elimden gidek Sivas'a

Yatırım yapılmaz işsizlik çoktur
Yoksulluk alınına yazılmış haktır
Yiğidom dünyada benzerin yoktur
Gardaş tut elimden gidek Sivas'a (Alim 2009: 214)

GURBETİN ÇİLESİ ZOR BİLİYORUM [26.7]

Söyle hele unuttun mu köyünü?
Bu sene de yolun düşmedi gardaş
Harabeye dönmüş görsen evini
Bu sene de yolun düşmedi gardaş

Hele düşün bir geçmişi hatırla
Ne sohbetti Osman dayı şatırla
Sana yazıyorum iki satırla
Bu sene de yolun düşmedi gardaş

Her biriniz bir tarafa göçtünüz
Olsaydınız kocaman bir güçtünüz
Demiyorum isteyerek seçtiniz
Bu sene de yolun düşmedi gardaş

Gurbetin çilesi zor biliyorum
Akan göz yaşımı gâh siliyorum
Bayramdan bayrama ben geliyorum
Bu sene de yolun düşmedi gardaş

Ayda bir demedim yılda bir gelsen
Camlar is bağlamış tozunu silsen
Ataların mezar yerini bilsen
Bu sene de yolun düşmedi gardaş

Gurbet tuttuk Ankara'yı Aydın'ı
Kimisi aldırđı köyden kaydını
Muhtar sizin haneleri saydı mı?
Bu sene de yolun düşmedi gardaş

GÜLSÜN ÇOCUKLAR [26.8]

Çocuklar gül, dokunmayın solmasın
İçi hüznün, gözü yaşla dolmasın
Ekmeğini sokaklarda bulmasın
Sıcak yuvasında gülsün çocuklar

Kokla gelir onda cennet kokusu
Yatağında mışıl mışıl uykusu
Bir başkadır onda ana duygusu
Ana kucacağında gülsün çocuklar

Ne suçları var, ne günahları
Hani vahşi dünya, çocuk hakları
Oyuncak sanıyor yavrum tankları
N'olur ağlamasın gülsün çocuklar (Alim 2009: 217)

KELEBEĞİN KANADINDA DESENSİN [26.9]

Kelebeğin kanadında desensin
Seher vakti ılgıt ılgıt esersin
Çok tatlısın ama hemen küsersin
Gönül kovanımda bal olur musun?

Uçan turnalardan adın sorarım
Sevdana düşmüşüm hayal kurarım
Bülbülün öttüğü bağda ararım
Baharda çiçeğim gül olur musun?

Gönül defterinden bir sayfa açsan
Aşk badesin ben doldursam sen içsen
Ela gözlerinden ışıklar saçsan
Geceme yıldızım kul olur musun (Alim 2009: 215)

KİRPİĞİM OK DESEN [26.10]

Başımı koyup da göğsün üstüne
Öylece uykuya dalasım gelir
Kurban olam gözlerinin restine
Kovsan da yanında kalasım gelir

Uzasın geceler saat dolmasın
Aşkımıza açan güller solmasın
Ayrılırsak vuslatımız olmasın
Ebedî yanında durasım gelir

Sen çiçeksin arı olup bal alsam
Kollarımı ince bele dolasam
Saçlarını ellerimle tarasam
Yâr seni sineme sarasım gelir

Bakmasan yüzüme intizar derim
Kalbinde zerrecik olmasa yerim
Ben seni almadan nere giderim
Kirpiğim ok desen ölesim gelir

KÖPEĞİ İNSANDAN SAYAN UTANSIN [26.11]

Birer güldü hepsi birer fidandı
Kimisi evliydi kimi bekârdı
Yolunu gözleyen sevdiği vardı
Onları hedefe koyan utansın

Hayâlleri vardı gelecek için
Biz haini besliyoruz ne için
Boğazına urgan geçirin piçin
Köpeği insandan sayan utansın

Bir hevesle getirdiler vatana
Kinim dolu şimdi atıp tutana
Biraz haya eyle şehit yatana
Çark edip de geri cayan utansın

Her gün bu kadar kan düşer mi yere
Bu hâllere düştük boş vere vere
Bu çığlığa kulak verin bir kere
Mehmed'ime kurşun sıkan utansın

KUL YAVAŞ YAVAŞ [26.12]

Gurbetin çilesi derdi mi biter
Hasretin eklendi o daha beter
Senden ayrı kalmak bu kadar yeter
Set çeker önüme yol yavaş yavaş

Arz-ı hâlim bildiremem kimseye
Niyetlendik geleceğiz seneye
Bütün kötü sözü çektik sineye
Set çeker önüme dil yavaş yavaş

Dilim dönse kalbim onay vermiyor
Şu yüreğin acısı hiç dinmiyor
Gurbetlik mi içerime sinmiyor
Set çeker önüme tel yavaş yavaş

Her gün âh çekerim buramda sızı
Belli değil mevsim kışıyla yazı

Tanınmıyor ne erkeği ne kızı
Set çeker önüme kul yavaş yavaş

OKU YAVRUM [26.13]

Kulak vermez sözlerime
şimdi vurur dizlerine
Kurban oğul gözlerine
Oku yavrum oku oku

Okumayınca olmuyor
Oğul ekmek bulunmuyor
Baban hesap mı soruyor
Oku yavrum oku oku

Bilmez kimseler hâlinden
Her şey geliyor elinden
Bal damlasın o dilinden
Oku yavrum oku oku

Sende hayat başlar yeni
Oku mahcup eyle beni
Rabbim esirgesin seni
Oku yavrum oku oku

Kurulacak düzen baştan
Sık suyunu çıksın taştan
Olursun ekmekten aştan
Oku yavrum oku oku

Oğul varlık para etmez
Emeklerim boşa gitmez
Hiç kimse elinden tutmaz
Oku yavrum oku oku

N'olur oğlum üzme beni
Gel kaçırma Şu treni
Dost sanma yüze güleni
Oku yavrum oku oku

Örnek işte ben pişmanım
Okumayana düşmanım
Sen kitaba de kardaŐım
Oku yavrum oku oku

TOZ EYLE AŞKIN YELİNE BENİ [26.14]

Taramıő zülfünü dökmüş gerdana
Kurbanın olurum kız Yaradan'a
Nasip etsin Mevlâ da seni bana
Bağla saçlarının teline beni

ÂŞığım yâr sana koyma yollarda
Hiç bülbül öter mi kuru dallarda
Ar, haya kalmamış bazı kullarda
Düşürme ellerin diline beni

Çekmiş sürmeleri aklımı çeldin
Sen bu yüreğimi hedeften deldin
Hayâl misin yoksa gerçek mi geldin
Toz eyle yâr aşkın yeline beni

Ađlamıősin hâlâ yaşlı gözlerin
Çözemedim bilir misin gizlerin
Silinmez bendeki senin izlerin
Kaptırma sevdanın seline beni

Ciğerim parçalar masum duruşun
Hele açıp kollarını sarışın
Sözün değil bakışınla vuruşun
Baktırma kimsenin eline beni (Alim 2009: 218)

TÜRK'ÜN SON YURDUNA TÜRKİYE DEDİK [26.15]

Kıymetini bilemedi bu millet
Hainler türedi bitmedi illet
Başımızdan eksik olmadı zillet
Ezelden ebede yârsın Türkiye'm

Bu yürek ki sevdan ile yoğruldu
Şehit haberiyle yandı kavruldu
Yine yıkılmadım yine doğruldu
Bütün dünya bunu görsün Türkiye'm

Dağları ateşle eritip geldik
Kervanı Asya'dan yürütüp geldik
Gemiyi karadan sürütüp geldik
Milletim huzura ersin Türkiye'm

Düşmana yavuz dosta açık kapımız
Yetmiş milyon bir arada hepimiz
Haine verecek yok bir çöpümüz
Beğenmeyen yükün sarsın Türkiye'm

Aşkın çağlayanı bak Sakarya'mız
Vatan, bayrak işte bizim gayemiz
Alnımız açıktır paktır mayamız
Gönlümüzde namus arsın Türkiye'm

Hiç emsali var mı vatansa vatan
Bağrında binlerce şehittir yatan

Böyle mi emanet etmişti atan
Sevdam ömür boyu sürsün Türkiye'm

Sözde eyaletmiş sözde federe
Kilisede söz verdiler pedere
Avrupa'dan aldı gücü kefere
Kervan yürür itler ürsün Türkiye'm

Girdiler meclise adam olmadık
Asırlardır hiçbir hayır bulmadık
Bu vatanı biz onlara kurmadık
O çakallar hayâl kursun Türkiye'm

Hani ant içmiştin hani ya yemin
Bölünmez vatanım ben oldum emin
Sende gam olmaz ki yüzüyor gemin
Bulunmaz nimetsin birsin Türkiye'm

Orhan'ım Yavuz'um büyük hakanım
Başbuğlar ölür mü hey halkım kalkın
Bu hep böyle gitmez kırılır çarkın
Sen dünya durdukça varsın Türkiye'm

ÜÇ ADIM ÖTENİ GÖREMEYESİN [26.16]

Dilerim ilmekler geçe boynuna
Âh edip ömrünce gülemeyesin
Yılanlar akrepler gire koynuna
Bir türlü murada eremeyesin

Bedduamdır hep perişan olasın
Olmayacak hayâllere dalasın
Yurduna yuvana hasret kalasın
Yedi gün sefanı süremeyesin

Ettiklerin ayağına dolana
Lanet okuyorum seni alana
Adımı andıkça aklın bulana
Yüreğine bir gün soramayasın

Yaşlanmadan ince belin büküle
Tel tel ola sırma saçın döküle
Kan kusasın ciğerlerin söküle
Üç adım öteni göremeyesin

Ellerinden tutan bulunamaya
Cenaze namazın kılınamaya
Bir top bezin bile alınamaya
Orda hesabını veremeyesin

VEYSEL HOCA'NIN MARİFETLERİ – 1 [26.17]

İmama tel çeker haber almaya
Bir daha gidecek köyde kalmaya
İmamın ardında namaz kılmaya
Elbet cevabımız var Veysel Hoca

Köyden irtibatı bakın kesmiyo
Yine rüzgâr ondan yana esmiyo
Şinasi de daha bir şey yazmıyo
Elbet cevabımız var Veysel Hoca

Senede bir kere gittin ne oldu
Koca köy senin ününle doldu
Bir gecede sınırları bozuldu
Elbet cevabımız var Veysel Hoca

Bir daha gidersen aman tedbir al
Bu defa ya Hasan ya Hoca'da kal
Yeme ellerinden verseler de bal
Elbet cevabımız var Veysel Hoca

Kafasına göre koruma tutmuş
Arkamızdan utanmadan laf atmış
Latif'in orada konakta yatmış
Elbet cevabımız var Veysel Hoca

Köye gidip yeni ekip kurarmış
Metin'le Orhan'dan hesap sorarmış
Olmadık işlere kafa yorarmış
Elbet cevabımız var Veysel Hoca

Halil'le çöştüğü aldım yanıma
Ulan yeter tak ettiniz canıma
Desen ki kast etmeyin malıma
Elbet cevabımız var Veysel Hoca

Eniştem dururken sen kim oluyon
Bakıyorum nefes almaz soluyon
Mağaranın önünde tavuk yoluyon
Elbet cevabımız var Veysel Hoca

Bir şiir yazarız sana üçümüz
İnönü'de köyde bizim elçimiz
Şeytan değil yok delikte tilkimiz
Elbet cevabımız var Veysel Hoca

En iyisi seni Hasan kurtarır
Bu üçlü şairi o iyi tanır
Senin ile çatın gölde yıkanır

Elbet cevabımız var Veysel Hoca

Çok önemli projeleri varmış
Namı Akçakale, Bektaş'ı sarmış
Gelecek seçime başrol oynarmış
Elbet cevabımız var Veysel Hoca

Baş azası Hasan, Erhan olacak
Bu denenler bir yerlerde kalacak
Osman abi ondan taraf duracak
Elbet cevabımız var Veysel Hoca

Vaad ediyor köye oda ve okul
Herkes duyacak gel buna sokul
Mehmet halı kilim niye ki dokur
Elbet cevabımız var Veysel Hoca

Boz sekiyi sallamayla pekledi
İki evlek dedi onu ekledi
Şeben ağa oldu malı yükledi
Elbet cevabımız var Veysel Hoca

İster koca köyü yanına alsan
Konak değil camilerde de kalsan
İmama okutup tövbekâr olsan
Elbet cevabımız var Veysel Hoca

VEYSEL HOCA'NIN MARİFETLERİ – 2 [26.18]

Birileri yanaşiyor yanına
Bir el değdi dolaştı ki boynuna
Nasıl da getirdin latif oyuna
Akşam Ankara'ya dönersin vallah

Kırk yılda bir geldin bu köye
Bibim oğlu dedin gittin evine
Sinsi sinsi geldi girdi böğrüne
Çok kızma be hocam sönersin vallah

Demek ki sen beni köyde ekersin
İşte böyle ettiğini çekersin
Şimdi bu hırs ile bize çökersin
Sinirlenme hocam yanarsın vallah

Metin'le Orhan'a yalvardın durdun
Ulan Latif beni çok kötü vurdun
Son günümde öyle bir tuzak kurdun
Senin de yüzlerin kararsın vallah

Domuzdan kaçtığın sanki yetmedi
Daha izinin çok köyde bitmedi
Bu Latif'i acep kimler fitledi
Sen her şeyinle bize yararsın vallah

Beni kandırırısın Orhan n'olacak
Bu gidişle sen de saç baş yolacak
Bu şiir alnında eser kalacak
Türküsünü bile çalarsın vallah

Bir gece konağa misafir oldun
Şiirlerde bak kendine yer buldun
Kalbi tertemizdi sefil bir kuldun
Şimdi ummanlara dalarsın vallah

VEYSEL HOCA'NIN MARİFETLERİ – 3 [26.19]

Ben eşek sırtında sığır yayardım
Ayran boldu su yerine dayardım
Seher vakti kuş sesini duyardım
Şimdi o yaylalarda olmak vardı

Ben bir garip çoban, o ise şair
Her şeyi bilirim ben sana dair
Elbette kadere etmedim kahir
Şimdi orda şiir okumak vardı

Havamı atarsın kürsüye çıkıp
Gözünün ucuyla bir bana bakıp
Kızılırmak gibi çağlarsın akıp
Seni kilim gibi dokumak vardı

Eşeğin sırtında sanma ha cahil
Ben sen gibilere vermedim meyil
Kabul et ustanım saygıyla eğil
Seni sığ sularda yıkamak vardı

İnat ettin hiç demedin ustasın
Bahanen hazırıldı dedin hastasın
Köyden gurbet ele giden postasın
Seni bir şiirle de yıkmak vardı

VEYSEL HOCA'NIN MARİFETLERİ – 4 [26.20]

Yalvarsan da kabul görmez dileği
Çok güzel oynarsın masum meleği
Kendine çevirdin çark-ı feleği
Yine de ağabeyimsin kızamıyorum

Yiyip göbeleği motor bozduğun
Define arayıp yerler kazdığın
Dayımla bir olup bana kızdığın
Kıyıp da bunları yazamıyorum

Sakın girme kaynanamla arama
Senin gibi güvenmem ki parama
Gelen dostlar sadık olur arkama
Senin yönün nere çözemiyorum

Gel etme eyleme benle yarışma
O köyle arama asla karışma
Boşa cilveleşip boşa kırışma
Sen gibi avare gezemiyorum

Bu son olsun artık fazla uzatma
Baş gelmen zor benle hiç hava atma
Köylüyü kandırıp beni kuşatma
Bir kalemde üstün çizemiyorum

Gardaş nasihati gel kabul eyle
Ustan olduğumu hem yaz hem söyle
Cevabın yok belli olmuyor böyle
Sana dost elini uzatıyorum

3.27. REŞİT ÇELİK

1968 yılında Alacahan'da doğmuştur. Babasının adı Hacı Yusuf, annesinin adı Keziban'dır. İlkokulu ve ortaokulu Alacahan'da okumuştur. Lise yıllarına kadar Alacahan'da çobanlık da yapmıştır. 1981 yılında başladığı liseyi Sivas Endüstri Meslek Lisesi'nde okumuştur. 1982 yılında şiir yazmaya başladığını söylemektedir. Âşık Ruhsatî'nin ve Memiş Eroğlu'nun şiirlerini okuyarak âşıklığa yönelmiştir. 1986 yılında liseyi bitirmiştir. 1987 yılında Bursa'ya mevsimlik işçi olarak gitmiştir. 1988 yılında askere gittikten sonra 1990 yılında evlenmiş, bu evlilikten Cevriye, Filiz ve Mehmet Emin adlarında iki kız, bir erkek olmak üzere üç çocuğu olmuştur. Kangal'da bir süre muhtelif işlerde çalıştıktan sonra 1991'de DSİ'de işe girmiştir ve hâlen burada çalışmaktadır. Orta derecede saz çalabildiğini söyleyen şairin irticali yoktur. Genellikle millî ve siyâsî konuları şiirlerine konu edinmiştir.

ALACAHAN [27.1]

Dağlarında yavşan, kekik kokusu

Seni unutamam hiç Alacahan

Tam ikiye böler seni akan su

Seni unutamam hiç Alacahan

Arpan, yulafın var, nohut, mercimek

Buğdayından olur o yufka ekmek

Seni unutmak ne, nedir, ne demek

Seni unutamam hiç Alacahan

Vakıf kurduk sana ulaşmak için

Ulaşmak ne demek, yeşertmek için

Kınalar, Kalkım'da buluşmak için

Seni unutamam hiç Alacahan

Kuzyaka'ya davetiye gönderdim

Oradan Mescit'e yolu dönderdim

Şimdi Düzce, ona Kötüköy derdim

Seni unutamam hiç Alacahan

Halepçe, Kepez'den geçtim ben yola
Tepeden görünür o Akçakale
Yemyeşil görünür Yeşil(in)kale
Seni unutamam hiç Alacahan

Dolaştım on sekiz pare köyünü
Unutamam Akçamağara köyünü
Hele bir de Sarıpınar yolunu
Seni unutamam hiç Alacahan

Alacahan var siyah beyaz kaya
Vakfının başkanı Gültekin Kaya
Dur da bakayım ben doya doya
Seni unutamam hiç Alacahan

Toprağında bürokratlar yetişmiş
Bir de duydum bir tanesi vekilmiş
Doktoru, avukatı, müdürü varmış
Seni unutamam hiç Alacahan

Kimi başkan, kimi öğretmen olmuş
Kimi polis, kimi hemşire olmuş
Bak sen Türkiye'ye her yanı dolmuş
Seni unutamam hiç Alacahan

Yazları tatile sana gelirler
Senin güzel toprağını görürler
Arpa, buğday, yulafını dererler
Seni unutamam hiç Alacahan

Seni övmek ile bitmiyorsun hiç
Reşit'in gözünden gitmiyorsun hiç
Şarkıya, türküye yetmiyorsun hiç
Seni unutamam hiç Alacahan

BİR AKŞAM ÜSTÜ [27.2]

Efkâr bastı gurbet elde garibe
Sılayı düşündüm bir akşam üstü
Bir elimde tüfek nöbet yerinde
Sılayı düşündüm bir akşam üstü

Gurbet elin hiç bitmiyor çilesi
İştima mıntıka bir üç nöbeti
Üç buçuğa kurdum çalar saati
Evimi özledim bir akşam üstü

Koğuş kalk yapılır saat altıda
Giyinip yaparsın her gün mıntıka
Hasret kaldık gurbet elde mektuba
Sılayı özledim bir akşam üstü

Düşünme bu kadar askersin sen de
Bak benzin kalmamış o güzel tende
Gelmez oldu gurbet ele tren de
Evimi özledim bir akşam üstü

Çavuş *Reşit* senin derdin bilinmez
Tugaydaki yaptıkların silinmez
Senin buralarda kadrin bilinmez
Evimi özledim bir akşam üstü

DOSTUM* [27.3]

Gurbet ilin tükenmeyen çilesi
Her gün bir yenisi buluyor bizi
Gitmiyor akşamın hüzün, kederi
Anlatmak gerekmez bunları dostum

Düşen bilir şu gurbetin iline
Sahip olamazsın sen hiç diline
Çalışırsın ağrı girer beline
Anlatmak gerekmez bunları dostum

İnşaat tam beşte paydos olunca
Çimentolu harç da boyna dolunca
Patronlar da iş başına gelince
Anlatmak gerekmez bunları dostum

Kireç yakar elin açılmaz olur
O meret paradan geçilmez olur
Usta olsan pahan biçilmez olur
Anlatmak gerekmez bunları dostum

DÖN YAYLAYA [27.4]

Kibar kibar ne bakarsın
Benim ciğerim yakarsın
Gördükçe kaşın yıkarsın
Etme güzel dön yaylaya

Sakin şehri iyi sanma
El sözüne çabuk kanma

* “Okul hayatı bitmişti, geçim sıkıntısı yani para kazanma telaşı başladı. Para kazanmak için evden ayrıldım. Nereye mi? İnşaata Bursa’ya. Orada hayat çok zordu.”

Her yol ayrımında konma
Etme güzel dön yaylaya

Göçmen gibi olacaksın
Çok cefalar çekeceksin
Boynu bükük kalacaksın
Etme güzel dön yaylaya

Kesin bir söz söyle bana
Kurban olsun âşık sana
Reşit'i sen deli sanma
Etme güzel dön yaylaya

DÜNYA HÂLİ* [27.5]

Yalan dünya almış başın gidiyor
Fakirlere bir sokumcuk ekmek yok
Tarlasına yalnız buğday ekıyor
Gübreyi ekecek parası da yok

Zenginin her zaman yüzü gülüyor
Fakirin kırmızı benzi soluyor
Şu dünyanın çarkı yanlış dönüyor
Çay içecek bir çay parası da yok

Reşit sana düşmez dünyanın hâli
Almış başı gider zaten besbelli
Kırılmış sazımın incecik teli
Saza tel almaya parası da yok

* "1985 yılının Ekim ayında köye gelmişim. Halk öyle telaşlıydı ki. Nedeni ise tohum ekecek para yok ki gübre alsın. Kooperatif veriyor ama daha geçen yılki borcunu ödememiş. O sıralar yine başbakan her şeye zam yapmıştı. Her şey ateş pahası olmuştu. Bu şiiri o zaman yazdım."

DÜŞÜNÜR OLDUM [27.6]

Şu fani gurbette akşam olunca
Acıyla sılamı düşünür oldum
Yorgun gözlerime yaşlar dolunca
Özlemle sılamı düşünür oldum

Anan nasıl baban nasıl bilmezsin
Akan gözyaşını elden gizlersin
Her an postacıdan mektup gözlersin
Mis kokan sılamı düşünür oldum

Yârim yok ki bana bir satır yaza
Kimseyi tanımam mezarım kaza
İlim Sivas ise Kangal'dır kaza
Sevgiyle sılamı düşünür oldum

Âşık gurbet senin baş belan oldu
Kahpe felek bir tek seni mi buldu
Reşit'in benzi de sararıp soldu
Türkümle sılamı düşünür oldum

ESKİDENDİ [27.7]

Şöyle bir baktım da doğduğum yere
Dağda kayaların rengi değişmiş
Ekmeğini yiyip doyduğum yere
Yufkayla çöreğin tadı değişmiş

O zaman çıkardık malın peşine
Lastik bağlar idik sapan meşine
Şimdi rastlamadım onun eşine
Kınalı kekliğin rengi değişmiş

Korucular komazlardı çayıra
Koyunları salar idik bayıra
Ömer Dayı gelir idi sığıra
Şimdi sığır çobanları değişmiş

Karağla'dan Ulama'dan Çakan'a
Bağırırdık Dödüşler'in çobana
Sarılırdı kör halfeler sabana
Şimdi sabanlarda şekil değişmiş

Halil Dayı kovalardı bizleri
Ağrınınca bırakırdı dizleri
Hoşumuza gider idi sözleri
Şimdi büyüklerin sözü değişmiş

Bahar olur yaylalara göçerdik
Dağdan çakıldakla çayır biçerdik
Tuzlamaya koyunları seçerdik
Şimdi tuz verecek koyun değişmiş

GARDAŞ [27.8]

Bu nasıl gidişat, bu nasıl dünya
Ar, namus ayaklar altında gardaş
Laf geçemez oldu bazı insana
Asortik masortik oldular gardaş

Dışarıya çıksan gezilmiyor hiç
İyisi kötüsü seçilmiyor hiç
Mini etekliden geçilmiyor hiç
Dekolte giyinen çoğaldı gardaş

Gardaş bu memleket bu muydu sence
Ahlâk verilmiyor çocuğa, gence

Kırk altılık tutup pantol giyince
On beşlik ne yapsın bu işe gardaş

Ağacı yaş iken eğersin derler
İneği danayla sağarsın derler
Fitneyi İslâm'la boğarsın derler
Bunu bilen gençlik azaldı gardaş

Ders alamaz hazalından kışından
Allah verir o aldırır kaşından
Kokuyorsa balık kendi başından
Evladın terbiye eden yok gardaş

Avrupalı olmak buymuş onlarca
Boya ithal ediyoruz tonlarca
Reşit de bir şeyler yazdı kendince
Dinini boşveren çoğaldı gardaş

İNŞALLAH [27.9]

Dini alet edip kullanan insan
Günah olmaz gibi sen öyle inan
Ağzından burnundan bak geliyor kan
Yılan gibi sürünürsün inşallah

İslâm dini kutsal doğru yol sana
İstersem hiç kimse karışmaz bana
Gün gelir oturur ağlarsın amma
Gözyaşını silen olmaz inşallah

Eğlence neşeyi kadehte bulan
O insan değildir zehirli yılan
Sonra da köşeye yığılıp kalan
Elinden tutanın olmaz inşallah

Âlem yapıp neşesini getiren
Desinlere kahvelerde oturan
Çoluk çocuğunun rızkın yediren
Tutup kaldırının olmaz inşallah

Allah'ım bunları insan eyledin
Sonra da yolumdan yürüyün dedin
Reşit senin dinin çok ulu bir din
Yolundan ayıran olmaz inşallah

KIZIM [27.10]

Bir buçuk ay bana çok uzun geldi
Bu zaman içinde ne yaptın kızım
Hâlbuki bu zaman geçen bir yeldi
Derslerin nasıldır ne yaptın kızım

Geceler rüyamda, gündüz düşümde
Sizi uyuturdum sıcak döşümde
Her zaman sizsiniz benim işimde
Hasta mısın yoksa nasılsın kızım

Babanız sizinle yatıp kalkıyor
Resminize uzun süre bakıyor
Günler geçmedikçe candan bıkmıyor
Sizleri özledim nasılsın kızım

Hayâliniz gözden gitmez oluyor
Sizi düşündükçe yaşlar doluyor
Sanki sabahları sesin geliyor
Sizleri özledim nasılsın kızım

Ankara'yı mesken tutmam kendime
Sizi çok özleyip düştüm derdime
Zaman çok az kaldı düşmem bendime
Sizi çok özledim nasılsın kızım

KÖYLÜ KADINI [27.11]

Tarlada çocuğu sırtına saran
Bizim oralarda köylü kadını
Dinlemez işinde kar ile boran
Bizim oralarda köylü kadını

Tarladan gelince ekmek yapardı
Çocuğunu o toprağa sarardı
Elinde idare günü karardı
Bizim oralarda köylü kadını

Gündüz tarlasında, gece evinde
İhtiyar, yaşlısı, kızı, gelin de
Kocasına karşı saygı yerinde
Bizim oralarda köylü kadını

Ekini biçerdi ellikle orak
Evine gelince yapardı çörek
Yaşamı bu onun yapması gerek
Bizim oralarda köylü kadını

Kış gelince yeygisini yapardı
Erkeğinden her işini kapardı
Sobasında kerme kıvı yakardı
Bizim oralarda köylü kadını

Onlar çamaşırı çayda yıkardı
Üçü, beşi hep beraber sıkardı

Ütüsünü halısıyla yapardı
Bizim oralarda köylü kadını

Sabah beşte kalkar sobayı yakar
Ahırdaki ineklere o bakar
Bir de kocasına nazire yapar
Bizim oralarda köylü kadını

Ekmeğini yapar azık alırdı
Sabah çay yerine çorba yapardı
Kaynanaya, kaynataya bakardı
Bizim oralarda köylü kadını

Şimdikininki hepsi asortik oldu
Onun mutfağına robotlar doldu
Kendisine göre bir koca buldu
Bizim oralarda köylü kadını

Ekmeği fırından, yaktığı kömür
Rahatından yaşar uzun bir ömür
Kocasından bile dinlemez emir
Bizim oralarda köylü kadını

Çocuğunun bile hazırır bezi
Ne yaparsa yapsın bağlamaz bizi
Reşit hep onlara çalıyor sazı
Bizim oralarda köylü kadını

KÜSENLER Mİ VAR [27.12]

Bizi toprağında büyütüp salan
Alacahan sana küsenler mi var
Emmisi, dayısı geride kalan
Alacahan sana küsenler mi var

Buğday ektik dağlarının başına
Katık oldun ekmeğine, aşına
Vurulmuşuz senin ala taşına
Alacahan sana küsenler mi var

Gönüller bir oldu yapıldı şenlik
Yirmi iki köyle seni bir bildik
Kırgınlığın, kinin hepsini sildik
Alacahan sana küsenler mi var

Kışların çetindir bunu biliriz
Özel günlerinde sana geliriz
Tatlında, acında hep bir biliriz
Alacahan sana küsenler mi var

Her türlü yetişmiş insanların var
Seni düşündükçe yüreğim yanar
Yufka ekmeğini suyuna banar
Alacahan sana küsenler mi var

Öğretmeni, polis, subayı, doktor
Güzel hayâlinle yananın çoktur
Reşit'in kalbinde garezi yoktur
Alacahan sana küsenler mi var

OLABİLTEN [27.13]

Her gün sabah akşam secde ederdin
Ağlayıp sızlayan kul olabilsen
Bunu nasıl neden yaparlar derdin
Arının yaptığı bal olabilsen

Aranıza koymazdınız nifakı
Zevkine uyarak içerdin rakı
Boynuna takmazdın altından takı
Fakirlikten bir dem hâl olabilsen

Gözlerinle ibret almazsan eğer
Büyüğü küçüğü saymazsan eğer
Yükünle giderken korkmazsan eğer
Denizde sürülen sal olabilsen

Rabbim sana nice nimetler vermiş
Âlemi, cihanı önüne sermiş
Yaprakları dahi rükû edermiş
Meyvesi yenilen dal olabilsen

Madem ki gezersin boşu boşuna
Yediğin içtiğin gider hoşuna
Cenab-ı Hakk iyi yazar başına
Abdestli, namazlı kul olabilsen

ÖYLE BAKMA [27.14]

Kaşî gözü kara hey esmer güzel
Divane gezerdim ceylanım ezel
Ben seni severim gelse de ecel
Ne olursun öyle bakma sen bana

Dün gece rüyamda görmüşüm seni
Dizinin üstünde avuttun beni
Unutturdun bana nefreti kini
Ne olursun öyle bakma sen bana

Reşit bu ceylana meyil bağlama
Bağlayıp da yüreğini dağlama

Hemen sırt dönerse sakın ağlama
Ne olursun öyle bakma sen bana

ŞOFÖR ARKADAŞ [27.15]

Yükünü yüklemiş gidiyor musun?
Hayırlı yolculuk şoför arkadaş
Gelin gibi Volvo'n anlıyor musun?
Güle güle git gel şoför arkadaş

Yoldaki geçtiğin araba Man mı?
Geride bıraktın toz mu duman mı?
On saat İstanbul sence zaman mı?
Yolun açık olsun şoför arkadaş

Sevdiğin yolunu bekleyecektir
Ömrünü ömrüne ekleyecektir
Ö güzel resmini gizleyecektir
Geriyi düşünme şoför arkadaş

Yavuz'un şahlansın asfalt yollarda
Mola ver yemek ye uygun yerlerde
Aileni düşünme emin ellerde
Allah'ı unutma şoför arkadaş

Unutma *Reşit*'e verdiğin sözü
Doğru söyler sana doğrudur özü
Yollarda kalmasın ananın gözü
Çabucak git de gel şoför arkadaş

TÜRKİYE'M [27.16]

Zümrüte bezenmiş tek bir vatansın
Senin hiçbir eşin yoktur Türkiye'm
Senin tarihini kağıda yazsam

Sayfa sayfa diyeceğim Türkiye'm

Asırlarca insanları doyurdun
Yabanlara senin ismin duyurdum
Eğer bana sorarlarsa neredir
Adım adım gez gör derim Türkiye'm

Bir avuç toprağın doyurur beni
Dünyaya değişmem Türkiye'm seni
Bir dünya biliyor erenlerini
Bilmeyene duyururum Türkiye'm

Batı Edirne'dir, doğu Ardahan
Seni gezmiş adım adım Yavuz Han
Nöbette kapamam gözümü bir an
Sana kimse göz dikemez Türkiye'm

TÜRK'ÜM [27.17]

Atalarım Ort'Asya'dan gelmişler
Malazgirt'te nice yiğit vermişler
Üç yüz bin orduyu yere vermişler
Atalarım Türk'tür ben de bir Türk'üm

Ort'Asya'dan başlamıştır göçümüz
Avrupa'ya ayak basmış ucumuz
Dört kıt'aya baş eğdirmiş tacımız
Atalarım Türk'tür ben de bir Türk'üm

Koca Fatih yeni bir çağ açıyor
Mehmetçikler kılıçtan kan saçıyor
Şehadet şerbetin aşkla içiyor
Atalarım Türk'tür ben de bir Türk'üm

Ulu Önder nice teşkilât kurdu
Yurda saldırandan hesabın sordu
“İlk hedef Akdeniz” diye buyurdu
Atalarım Türk’tür ben de bir Türk’üm

YAZ GAYRI [27.18]

Ayrılırken doyasıya bakmadım
Ceylan gözlüm mektubunu yaz gayrı
Kalbin kırık diye mektup yazmadım
Kömür gözlüm mektubunu yaz gayrı

Kenar mahallede ayrıldım senden
Ne istersen iste canım sen benden
Beni bir komşuna gösterdin neden
Can yoldaşım mektubunu yaz gayrı

Tek isteğim sana kavuşmak Hakk’tan
Sana gönül verdim bir tanem çoktan
Artık ben usandım yalnız olmaktan
Gülüm benim selamını yaz gayrı

O güzel sesini duymak isterim
Bir tanem resmini her an gizlerim
Bir gün görmez isem hemen özlerim
Reşit’ini yalnız koyma yaz gayrı

3.28. RIZA ARISOY

1903 yılında Kangal'ın Alacahan beldesinin Dışlık köyünde doğmuştur. Kusurî mahlaslı âşık Hasan Fehmi Arısoy'un oğludur. Askerlikten sonra orduda kalan Rıza Arısoy, Sıhhiye Astsubayı olmuşsa da daha sonra istifa ederek 1936'da Emniyet Müdürlüğü'ne geçerek polis olur ve komiserliğe kadar yükselir. 1965'te emekli olarak Ankara'ya yerleşir. Evli ve 4 çocuk babasıdır.

Babasının âşık olmasından etkilenen Rıza Arısoy, farkında olmadan babasının şiirlerini ezberler ve daha sonra da kendi yazmaya başlar. Önceleri yazdıklarını kendini rahatlatmak için yazdığı gerekçesiyle yayınlamaz fakat daha sonra İbrahim Aslanoğlu şiirlerinden bazılarını yayınlar. Mahlas olarak adı "Rıza'yı kullanmıştır (Aslanoğlu 2006: 297). Vefat ettiği tarih hakkında bilgi yoktur. Elimizdeki kaynaklardan irticalî yönünün olmadığını anlıyoruz. İbrahim Aslanoğlu'nun Sivas Meşhurları eserinde yer bulan bazı şiirleri şunlardır:

EHL-İ BEYT'İN YİĞİTLERİ [28.1]

Gönlümüzde çıban başı
Kerbela'nın şehitleri
Unutulmaz andan naşi
Ehl-i Beyt'in yiğitleri

Aklımızdan nasıl çıkar
Gönlümüzü oda yakar
Ali Asgar suya bakar
Su vermez Şam yezitleri

Ali Ekber binip ata
Gözünü dikmiş Fırat'a
Su vermediler bu zâta
M(u)aviye'nin pelitleri

Bunca mahlûk suya kanmış
Âh Sakine susuz yanmış

Babasının dilin emmiş
Kesilmiş de ümitleri

Felek bahtı yâr etmemiş
Mel'un Ömer ar etmemiş
Pend-i Hüseyin kâr etmemiş
Yoldan çıkmış cıvıtları

Alev saçar çöl Kербela
Kızgın güneş yakar hâlâ
Saçın yolar Ümmü Leyla
Görüp cabbar anıtları

Esir olmak daha beter
İmam Zeynel hasta yatar
Rıza durmaz küfür atar
Gördükçe ol yezitleri (Aslanoğlu 2006: 301)

ESKİ BAYRAMLAR [28.2]

Bayram hey gidi günler
Dargınlar barışırdu
Demler yine o demler
Küskünler konuşurdu

Zenginin keseleri
Doyurur niceleri
Yetimi körpeleri
Gördükçe devşirirdi

Bay yoksul bir olurdu
Kötülük sır olurdu
Gönüller nur olurdu
İnsanı şaşırırdu

Kâbe olurdu diller
Şad olurdu gönüller
Semaya kalkan eller
Allah'ı coştururdu

Rıza öyle arzular
Gönül öyle sızılar
Allah diyen gaziler
Damlayı taşıyordu (Aslanoğlu 2006: 304)

GİDERİN [28.3]

Gönlünüzün pasını
Ağlamakla giderin
Şah Hüseyin'in yasını
Sızlamakla giderin

Miracınız cemaldir
Mertebeiniz kemâldir
Sorsan kazanç helâldir
Sahavetle giderin

Sonu yoktur nimetin
Karşılığı külfetin
Yetim yoksul zahmetin
Merhametle giderin

Haklı söze hak verin
Hakk yolunda çok verin
Hasetleri pek görün
Hem şiddetle giderin

Rıza nefsin kalesin
Yıkmasını bilesin
Nefsin çetin çilesin
Kanaâtle giderin (Aslanoğlu 2006: 303)

GURBETE DÜŞTÜM [28.4]

Felek ayırdı sıladan
Gurbete düştük gurbete
Kurtulamadık beladan
Mihnete düştük mihnete

Aşkına duçar olalı
Zülfünde berdar olalı
Hâlden haberdar olalı
Sohbete düştük sohbet

Olduk cananın harimi
Baş müşaviri nedimi
Feraşının da kadimi
Vuslata düştük vuslata

Bade içtik kana kana
Sermest olduk yana yana
Çevre yanında pervane
Ülfete düştük ülfete

Tadını aldık gurbetin
Etkisin attık mihnetin
Suyun çıkardık sohbetin
Hayrete düştük hayrete (Aslanoğlu 2006: 300)

MEDET ALLAH [28.5]

Şaşar düşer kulların
Medet Allah çığrışır
Şaşılmazlar yolların
Medet Allah çığrışır

Korku senden ümit sen
Rahmet senden müfit sen
Nasıl yakarır bilsen
Medet Allah çığrışır

Kuldur kusur içinde
Bin bir özür içinde
Bazen huzur içinde
Medet Allah çığrışır

Allah der de ayrılmaz
Nasıl olur gayrılmaz
Sensiz diller çevrilmez
Medet Allah çığrışır

Tövbe bunca isyana
Sultan bakmaz noksana
Geda layık ihsana
Medet Allah çığrışır

Rıza ar haya eder
Varını heba eder
Dilden iltica eder
Medet Allah çığrışır (Aslanoğlu 2006: 303)

MEVLÂNÂ [28.6]

Seni anlamayan bir sensin cihanda Mevlânâ
Kâinat ulviyetinde birleşip der âmenna

Seni Hakk'tan ayrı görmek olsa da farz-ı muhal
Tecezzi kabul etmez O'nunla şahsın lâmehal

Der-i dergâhın açıktır misali bâb-ı Rahman
Mücrimlere cay-ı fevz necatsın yâr-i Sübhân

Her din ü yönden var kim konukların yoldan
Hayye-ale'l-felah deyip feryat eder her koldan

Vâris-i ilm-i yakın Habib-i Kibriya'nın

Rıza emindir vesile-i şefaât-nümasın

(Aslanoğlu 2006: 297)

MEYDANIMIZDA [28.7]

Erenlerin bedestanı

Açılır meydanımızda

Türlü maden gevher-kâni

Satılır meydanımızda

Eri anlar deseninden

Diri çıksa kefeninden

Öyle başlar bedeninden

Kesilir meydanımızda

Olsa bir haksızlık peyda

Hakk'ı hak eyler hüveyda

Nice Nesimî-i şeyda

Kesilir meydanımızda

Kanarız şahlar sözüne
Bakarız gerçek özüne
Haksızın kapı yüzüne
Kapanır meydanımızda

Rıza bâb-ı rızadalar
Her dem nefis-i kazadalar
Varlığından âzâdeler
Görülür meydanımızda (Aslanoğlu 2006: 300)

SELAM GÖTÜR [28.8]

Unutma ana yevm-i aşuradır
Şah-ı Kerbela'ya bir selam götür
Bugün inan ki her hacet revadır
Hazret-i Zehra'ya bir selam götür

Cümle hanedanı bugün görürsün
Umarım hepsine yüzün sürürsün
Kemal-i hürmetle civan durursun
Ali Mustafa'ya bir selam götür

Başına toplanır hanedanımız
Gönlümüz gözümüz baş ü canımız
Hem kendi ırkımız kendi kanımız
Rical-i nisaya bir selam götür

Seni beklemekte ol serv-i simen
Yoluna gül ekmiş çayır ve çimen
Şefa(a)tli babamız Hazret-i Hasan
Ol ilm-i deryaya bir selam götür

Hükümün icra eder hâkim-i devran
Bu hükme ram olur geda vü sultan

Varsa kârında bir hata vü noksan
Sahib-i ataya bir selam götür

Bir cam ü cem olur kevser başında
Şefaatlere akar gözün yaşında
Okunur Fatıha mezar taşında
Sure-i Taha'ya bir selam götür

Rıza "Anam" der de yanar kavrulur
Gün olur bu servinaz da devrilir
Şimdiden görürüm ecel çevrilir
Der hükm-i kazaya bir selam götür (Aslanoğlu 2006: 299)

ULAŞTIR [28.9]

Derdinden deliyim derman ulaştır
Canımı nezrettim ferman ulaştır
Derd-i firakınla düşeli cana
Selamı sabahı her an ulaştır

Hayli zaman oldu gözde nihansın
Bu hüsn-i ânınla tam bir cihansın
Ben bülbül-i nalan sen gülistansın
N'ola visal için her an ulaştır

Yeter *Rıza*'yı ezip üzdüğün
Bir can iken ayıp ayrı gezdiğin
Belli ayrılıktan bıkip bezdiğin
Tenha gönül tahtı sultan ulaştır (Aslanoğlu 2006: 298)

VERDİK [28.10]

Meydan-ı vefada istenen canı
Elhamdülillah kim şükranı verdik
Sinede tutuşan nâr-ı suzanı

Gözyaşlarımızla Turan'a verdik

Er yolunda aldık bu şanımızı
Şan uğruna döktük çok kanımızı
İnancımız için de canımızı
Asla çekinmeden merdane verdik

Erenler görmedi inkârımızı
Elinden tanırız Hünkâr'ımızı
Tâ bezm-i elestten ikrarımızı
Sıfatullah olan insana verdik

Yaratıldı insan şekl-i Rahman'da
Döndü âyân oldu zat-ı insanda
Benlik tâ o zaman kaldı şeytanda
O yüzden bed huyu şeytana verdik

Ali Muhammed'e olunca ümmet
Hanedan-ı pâke farz oldu hürmet
Âl-i Ali'den kim eyleye nefret
Rıza ol bedbahtı Mervan'a verdik (Aslanoğlu 2006: 298)

YİNE HÜNKÂR'IM [28.11]

Evliyanın serdarı
Saadetli Hünkâr'ım
Kâinatın esrarı
Reşadetli Hünkâr'ım

Nur-ı Ahmet gözünde
Nur-ı Ali yüzünde
Sevenlerin izinde
Celadetli Hünkâr'ım

Gönlümüzde ayetsin
Cümleye hidayetsin
Sahib-i sahavetsin
Kerametli Hünkâr'ım

İlmin her derde deva
Nutkun hastaya şifa
Varis-i ilm-i Hûda
Dirayetli Hünkâr'ım

Düzen verdin cihana
Belde tahtın şahane
Ta o demden bu yana
İnayetli Hünkâr'ım (Aslanoğlu 2006: 302)

3.29. RIZA KARAHAN (FAKİR)

1948 yılında Kangal'a bağlı Alacahan beldesinin Bahçeliyurt köyünde doğmuştur. Âşık Fakir mahlasını kullanan âşığın asıl adı Rıza Karahan'dır. Babasının adı Cebrail, annesinin adı Hatice'dir. Babasını 5 yaşındayken kaybetmiştir. 1964 yılında evlenmiş ve bu evlilikten 7 çocuğu olmuştur (Kaya 2009: 313). Geçimini esnafılık ve saz çalarak sağlayan Rıza Karahan, Mersin'de vefat etmiştir. Vefat yılının 2009 olduğunu Vasif Şentürk adlı ozan tarafından Antoloji.com'da paylaşılan bir şiirden (paylaşım tarihinden) öğreniyoruz. Şiirin ilk hanesinde Şentürk, Rıza Karahan'a olan sevgisini şöyle dile getiriyor:

Bir öğle vakti idi aradı Bayram

Haberi alınca vuruldum o an

Sözümde bulunmaz zerrece yalan

Düştü yüreğime kor Rıza dayı

Sazı kuvvetli olan âşığın ustası yoktur. Mahlası “Fakir”i de kendisi almıştır. Anadolu'nun pek çok yerinde konserler vermiştir.

AH O BOYU DEVRİLESİ [29.1]

Nereden karşıma çıktın

Evimi başıma yıktın

Hayatıma kurşun sıktın

Ah o boyu devrilesi

Uzun boyu ince beli

Baldan tatlı şirin dili

Sanki kerneğin bülbülü

Ah o boyu devrilesi

Bir de yâr sevmiş üstüne

Bilmem *Fakir*'e kastı ne

Tuz yemiş balın üstüne

Ah o boyu devrilesi

BENİ [29.2]

Ne güzel dururdum kendi hâlimde
Yaralı kullara kattılar beni
Evvel kıymetime paha yetmezdi
Götürüp bir pula sattılar beni

İkrar verdim ikrarımdan caymadım
Kan ağladım insanlara kıymadım
Sahte dostlar ile kumar oynadım
Bin bir hile yaptı uttular beni

İflah olmaz el sözüne uyanlar
Murat almaz sevenlere kıyanlar
Bir zamanlar emmim dayım diyenler
Şimdi bir kenara attılar beni

Mihrabımdır kaşlarının arası
Bitmez bu *Fakir*'in gönül yarası
Ne gramı belli ne de darası
Puştun kantarında tarttılar beni (Kaya 2009: 313)

BUL GETİR [29.3]

Tabip sen elleme benim yaramı
Beni bu dertlere salanı getir
Kabul etmem bir gün eksik olursa
Benden bu ömrümü alanı getir
Git ara bul getir
Saçlarını yol getir

Merhamet etmiyor gözüm yaşına
Sen derman arama boşu boşuna
Ölür isem mezarımın başına
Hayatıma sebep olanı getir

Git ara bul getir
Saçlarını yol getir

Bir kor oldu gövünüyor özümde
Nağme nağme iniliyor sazımda
Dünyayı verseler yoktur gözümde
Dili bülbül kaşı kemanı getir
Git ara bul getir
Saçlarını yol getir

Mînet eyle karşısında bıkmadan
İncitmeden hatırını yıkmadan
Çabuk getir can bedenden çıkmadan
Fakir'in derdine dermanı getir
Git ara bul getir
Saçlarını yol getir (Kaya 2009: 314)

HAYÂL [29.4)

Bir gül olup bitsen bizim bahçede
Günde yüz bin kere yoklardım seni
Yuva yapar dallarına konardım
Her nefes aldıkça koklardım seni

Ben gülüme kargaları kondurmam
Gölgen olur yaprakların soldurmam
Fidanların hoyratlara yoldurmam
Oturur başında beklerdim seni

Yüksek yapar idim duvarlarını
Elimle kazardım topraklarını
Yere düşürmezdim yapraklarını
Döküldüğün yerden toplardım seni

Böyle sever idi **Fakir** gülünü
Uğruna harcardım olan ömrümü
Hiç kimseye söyler miyim yerini
Canımın içine saklardım seni (Kaya 2009: 314)

TEZ GELSİN [29.5]

Hazin esen seher yeli
Söyle o yâre tez gelsin
Dağıtma zülfün telini
Söyle cananım tez gelsin
Kaşı kemanım tez gesin

Ayrıldım kaşı karadan
Yıllar geçiyor aradan
Kurtulamam bu yaradan
Söyle cananım tez gelsin
Derde yanarım tez gelsin

Kuruyorlar kazanımı
Kazıyorlar mezarımı
Örtecekler üzerimi
Söyle cananım tez gelsin
Bahtı karalım tez gelsin

3.30. RUHSATÎ EROĞLU (EROĞLU)

18 Nisan 1956 tarihinde Kangal'a bağlı Alacahan beldesinde doğmuştur. Alacahan'ın meşhur âşıklarından Âşık Memiş Eroğlu'nun oğludur, annesinin adı Emine'dir. İlkokulu Alacahan'da, ortaokulu Çetinkaya'da bitirdikten sonra Gaziantep Öğretmen Okulu'nu kazanır ve 1975 yılında oradan mezun olarak ilkokul öğretmenliği hayatına başlar. Öğretmenliğinin ilk yılları zor şartlar altında o zamanlar Siirt'e bağlı olan Şırnak'ta geçmiştir. Âşık, zor günlerini bir dörtlükte şöyle anlatıyor:

*Gönüllü gittiğim Güneydoğu'yu
Sanmayın yol şaştı azdım dolandım
Gülü boğmuş ayrık otu diz boyu
Acıyı tatlıdan süzdüm dolandım*

Şırnak'tan sonra Sivas'a tayin olan Ruhsati Eroğlu, sebebini anlayamadığı bir şekilde 1982 yılında Erzurum'a gönderilir ve burada görev yapmaya devam eder. Kamyon sırtında Erzurum'a gittiğini söyleyen âşık, gidişini bir dörtlükte şu şekilde dile getirir:

*Sene seksen iki, burkuldu içim
Erzincan, Erzurum, yüklendi göçüm
Kırk bir günlük bebek, keyif o biçim
Sormayın kafayı bozdum dolandım*

4 yıl Erzurum Uzundere'de görev yaptıktan sonra Zonguldak'a tayin ister. Burada da 6 yıl görev yaptıktan sonra Mersin'e tayin ister ve Mersin Fındıkpınarı'nda da 2 yıl görev yapar. Ruhsati Eroğlu, 1982 yılında evlenmiştir ve bu evlilikten Saygın, Ozan Emre ve Damlanur adlarında 3 çocuğu vardır. Bir şiirinde çocuklarının adını şu şekilde zikrediyor:

*Kızım Damla, oğlum Saygın ve Ozan
Hiç cahil kalır mı okuyup yazan
Beladan kurtulmaz dururken azan
Her taşın dibini eşmeyin oğlum*

1997 yılında son olarak Sivas'a tayin ister ve 2003 yılında emekli olana kadar görev yapar. Emeklilik yıllarında Sivas'ın yerel kanalı Sipas Tv'de âşıklık geleneğini

tanıtın “*Âşıkların Dilinden*” adlı 4 yıla yakın program sunar. Bir dönem de 3 aylık bir süre için Afganistan’a işçi olarak gider. 2002 yılında Viyana’da Türk milliyetçiliği konulu bir konferans verir. 2006-2007 yıllarında 2 yıllık süreyle kurucu üyelerinden olduğu Alacahanlılar Vakfı’nın başkanlığını yapar.

Âşık Ruhsatî Eroğlu ilk şiirlerini ortaokul yıllarında yazdığını söylemektedir. Şiire başlamasında birinci dereceden etkili olan babası Âşık Memiş Eroğlu’dur. Babasının şiir yazıp söylemesine küçük yaştan beri şahit olan âşık, kendi de denemeler yaparak şiir hayatına adım atar. Adının Ruhsatî olması da babasının Deliktaşlı Âşık Ruhsatî’ye hayran olmasından dolayıdır. Ruhsatî Eroğlu mahlas olarak adını kullanmasına dair pişmanlığını şu şekilde anlatıyor: “*Aslında mahlas olarak Ruhsatî’yi kullandığıma pişmanım. Zaten benim adım Ruhsatî. Ruhsatî’ye tekrar mahlas gibi bir şey aklıma gelmemişti ama sonradan düşündüm ki e Ruhsatî iki tane oluyor. Bu Erzurumlu Sümmânîlerin durumuna döndü biliyor musun? Aslında soyismimi kullansaydım şiirlerimde daha doğru olurdu, karıştırılmazdı. Ama bir çok yerde de Ruhsatî olarak geçince değiştiren bir sıkıntı, değiştirmesen başka sıkıntı oluyor. Ancak şiirlerin muhtevaları bakımından, içerikleri bakımından Âşık Ruhsatî’yle, yani Deliktaşlı Ruhsatî’yle benim aramda tabii dönem farkı var, belki kullandığımız dil farkı var, işlenen konuların farkı var, ama bunu da yine de her şeye rağmen karıştırma olur diye endişeleniyorum yani.*” Bundan dolayı 2015 yılında mahlas olarak “*Eroğlu*”nu kullanmayı tercih etmiştir.

Âşık, saz çalmayı öğretmen okulu yıllarında Musa adlı bir arkadaşından öğrenmiştir. İlk sazını o zamanlarda alan âşık, saz çalmayı çok iyi derecede bilmediğini söylemektedir. İrticali olan âşığın şiirleri teknik yönden kuvvetlidir. Şiirlerinde sosyal ve millî konular ağırlıklıdır. Halen Sivas’ta ikâmet etmektedir. Derlediğimiz bazı şiirleri aşağıdadır.

Türk Ocağı’nın düzenlediği bir törende Ağustos ayının Türk tarihi açısından önemi adlı konu işlenir ve Âşık Ruhsatî Eroğlu programa davet edilir. Davetten haberi olmayan âşık, tesadüf sonucu törenin yapılacağı yere gider ve sahne alacağını öğrenir. Derhâl bir yere geçerek kısa bir sürede Ağustos ayı ve Türklük konulu bir şiir yazar. Daha sonra program akışı içerisinde sahneye çıkarak saz eşliğinde eserini icra etme imkânı bulur.

AĞUSTOS AYI [30.1]

Anadolu toprağına Türklüğün
Ekildiğı aydır Ağustos ayı
Tevhid bayrağının küfrün bağına
Dikildiğı aydır Ağustos ayı

Ort'Asya'dan bir sel gibi coşarak
Altaylardan, Kafkaslardan aşarak
Anadolu toprağına taşarak
Akıldığı aydır Ağustos ayı

Sene bin yetmiş bir, Cuma gününde
Malazgirt ovası, er meydanında
Romen Diyojen'in Türk'ün önünde
Yıkıldığı aydır Ağustos ayı

Sultan Alparslan'ım bindi atına
Bir zafer duyulur dünya satına
Tekbir sesleriyle Hakk'ın katına
Çıkıldığı aydır Ağustos ayı

Bütün bir vahşetin çıplaklığıyla
Benzeri olmayan alçaklığıyla
Yunan'ın denize korkaklığıyla
Döküldüğü aydır Ağustos ayı

Hürriyet zaferi eşsiz hediye
Kadın, erkek yetmişinden yediye
Eroğlu hayretle mucize diye
Bakıldığı aydır Ağustos ayı

Âşık, başına gelmiş üzücü bir olayı daha dizelere dökerek tarihe not düşmeyi ihmâl etmemiş. Bu üzücü olayı kendi ağzından aktarmakta fayda görüyoruz. “*Sene 80. Yine Alacahan’dan... Bu çok ayrı bir hikâye. Bunun hikâyesi çok farklı. Alacahan’da çok hırslı, azimli çalışan bir öğretmenim. Ve Alacahan’da herkes öğretmen olarak Ruhsatî dedikleri zaman akan sular duruyor. Ve herkes de çocuğunu benim okutmamı ısrarla çok istiyorlar. Ama bir öğretmensin, bir sınıfın var. Derken yine 82 Eylül ayı. Okullar açıldı okula gidiyorum. Okula yaklaşırken Tahsin Şaşkın isminde çok samimi olduğum bir arkadaşım var. Aynı zamanda belediyede zabıtaydı kendisi. Karşılaştık, selamlaştık bana dedi ki “Ya Hocam sen başka tayin isteyecek yer bulamadın da Erzurum’u mu istedin?” dedi bana. Şaka yapıyor düşüncesiyle ben de ona güya espri yapıyorum. Dedim ki “Niye, Erzurum’a nolmuş ki? Erzurum da vatanın bir parçası değil mi? Ben de Erzurum’u istedim.” dedim. Dedi ki: “Hakikâten Erzurum’u ne diye istedin sen?” dedi. Üsteleyince dedim ki: “Ya ne Erzurum’u sabah sabah nerden çıkardın?” Dedi ki: “Ya senin Erzurum’a tayinin çıkmış ya” dedi. “Ya ne tayini sabah sabah benimle dalga geçme.” filan dedim bana böyle deyince. Dedi ki “Ya sen gerçekten mi diyorsun ? E ben Erzurum’a tayininin çıktığını duydum” dedi. Ya ne tayini filan derken “Ya hakikâten senin haberin yok” dedi bana. Dedim ki “Ya ne tayini gerçekten söyle.”. Üstelik de daha yeni düğün yapmışım, bir yıllık evliyim, bir sürü borcum var, yeni doğmuş bebeğim var. Anında öyle bir oldum ki, o kadar moralim bozuldu ki, yani ruhen alt üst oldum, doğru okula vardım. Rahmetli oldu İsmet Abi, Allah rahmet eylesin. İsmet Farımaş okul müdürümüz. E tabi bu haberi alan, bu kadar olumsuz haberle karşılaşan insanın haliyle yüz ifadesi, rengi filan değişir değil mi? Vardım, İsmet Abi dedim benim Erzurum’a tayinim mi çıkmış dedim. Dedi ki: “Ya Ruhsatî inan ki o kadar üzüldüm ki sana bir türlü söyleyemedim.”. Ya söylenmeyecek ne var ki, zaten olan olmuş. Fakat nasıl çıkmış, niçin çıkmış, niye çıkmış? Dedi ki “Vallahi ben de bilmiyorum”. “Ya nasıl olur hocam sen okul müdürüsün.. E ben Erzurum’a tayin istemediğime göre. Sürgün edildiysem niye sürgün edildim? Sürgün edilmenin bir gerekçesi olur. E ben istemediğime göre sürgün edildim” diyorum gerekçesi yok. E ben de istemedim nasıl bu tayin? Bir muamma oldu, bir bilmece oldu. Bu çok uzun hikâye. Bunun nedenini, niçinini iki bölümde öğrendim. 4 yıl sonra Erzurum’dayken sürgün olmadığımı öğrendim, 7 yıl sonra da nasıl bir oyun oynanarak beni oradan*

uzaklaştırdıklarını öğrendim. Bu da ayrı bir hikâye. Fakat tabi Erzurum'a göçü kamyon sırtında... Bir kamyon tuttuk, kamyonun üzerine branda filan çekildi, içine yatak filan yaptık. Yiyeceğimizi filan koyduk. Hanım, 41 günlük bebek, ben kamyonun içerisinde Erzurum'a yol aldık. Hava soğuk. Erzurum'a indiğimizde zaten kar yağmıştı. Fakat o ruh hâli içerisinde şöyle bir şiir yazmışım. "Bebeğe Sesleniş"

BEBEĞE SESLENİŞ [30.2]

Aç da bak gözünü yavrum
Yollar uzar kıvrım kıvrım
Seslensem duyulmaz çağrım
Vatan için, millet için

Bugün bir bebeksın amma
Yarın tapusun vatana
Duyup beni anlasana
Vatan için, millet için

Gördün fırsat kolluyorlar
Gözümüzü küllüyorlar
Sürgün edip yolluyorlar
Vatan için, millet için

Bebeksın şimdilik uyu
Bilme bendeki duyguyu
Haydi yavrum çabuk büyü
Vatan için, millet için

Sakın bizim gibi olma
Ağlanacak yerde gülme
Cepheden dönüp de gelme
Vatan için, millet için

Neme lazım dediğin gün
Elinden gidecek bu din
Deden şehit olmuştu dün
Vatan için, millet için

Eroğlu'nun ışığı ol
Ay yıldızın âşığı ol
Oku ilmin beşiği ol
Vatan için, millet için

Ruhsati Eroğlu, öğretmenliğinin ilk yıllarında Sivas'ta başka bir köy okuluna sürgün edilir. Karışıklığı gidermek için Ankara'ya yolu düşer ve devrin bürokratlarından Sivashlı şair-yazar Yavuz Bülent Bakiler'le tanışma fırsatı bulur. Âşığın adına dikkat çeken Bakiler, Deliktaşlı Âşık Ruhsatî ile bir bağı olup olmadığını sorunca Ruhsatî Eroğlu, kendini şu dizelerle tanıtmayı uygun görür:

BEN [30.3]

Zamanın çarkında savruldu, döndüm
Bir kara sevdaya tutuldum, yandım
Bir yabancı gibi bakma efendim
Yavuz'un, Fatih'in yolundanım ben

Bilirim şairsin her sözün ile
Türk'sün, Müslüman'sın tam özün ile
Çok şeyler anlattın bir gözün ile
Susan ağzların dilindenim ben

Malûmdur hâlimiz iyi bilersen
Yaramız pek çoktur merhem olursan
Teşrif edip hâlimizi görürsen
Yakılan yuvanın külündenim ben

Şikâyet değildir sizlere karşı
Vatanım uğruna koymuşum başı
Bakıp bayrağıma döktüm gözyaşı
Ülkü pınarının selindenim ben

Çok şey söylerim ya bilmem ki kime
Kemiklerim isyan etti etime
Komünistler balta vurdu köküme
O ulu çınarın dalındanım ben

Benim derdim bir milletin derdidir
Ne bir başlangıcı, ne de ardıdır
Memleketim şairlerin yurdudur
Bilir misin Sivas elindenim ben

Eroğlu'yum yolum atamın yolu
Millet sevdasıyla olmuşum deli
Bazen iç dökerim şair misali
Gönül bahçesinin gülündenim ben

BENZER* [30.4]

Pembe, beyaz yanaklarda
Gamzeleri güle benzer
Bu Sivas'ta konaklarda
Gezinirken ele benzer

* "Bir gün Sivas Âşıklar Derneği'ndeyim. Sohbet ediyorken iki genç kız geldi. Ankara Gazi Üniversitesi'nde Türk Dili bölümü okuyorlarmış. Bana dediler ki hocam sizi duyduk biz. Ruhsati Eroğlu ismiyle hem öğretmen, hem şairmişsiniz, âşıkmişsiniz. Sizinle biraz sohbet edebilir miyiz filan. Tabi yine sizin gibi o da. Âşıkların kendi özel durumundan, hayat hikâyelerinden, yazdıkları şiirlerinden, birtakım örnekler alarak yazdılar, çizdiler. O arada da kızın ismi Gamze ama soyismini bilemiyorum, unutmuşum. Bu arada tabi âşık olarak bizden şey yaparken Gamze'ye birkaç dörtlük irticalen söyledik. Belki sazla söyledim bilemiyorum. Şu anda hatırlamıyorum, belki sazla çalıp söylemişimdir."

Ankara Gazi Türk Dili
Türk'ün hep doğrudur yolu
Belli tertemiz her hâli
Salih, dürüst kula benzer

Allah nazardan saklasın
Hem de bahtını akласın
Yalnız sahibi koklasın
Çiçekli dala benzer

Gözler ceylan gözü gibi
Hayat onda sızı gibi
Eroğlu'nun kızı gibi
Biraz ehl-i dile benzer

BÖYLE NEREYE [30.5]

Hayatın kumardan farkı kalmadı
Bugün alan yarın borçlu düşüyor
Sabah haklı diye hak bildiğini
Akşama konuşan suçlu düşüyor

Kara borsa stok kazanır mangır
Öttürür herifi şangır da şangır
Doğrunun önüne set çekti aygır
Eğriler pazarda güçlü düşüyor

Aslanlar avlasın, çakallar yesin
Tarih utancından yazamam desin
Bırak oğlum deli misin sen nesin
Kalleşler mertlere öçlü düşüyor

Telgraf çek gaz yağına, sabuna
Zam yakıştı ilacına, habına
Selam Ramazan'a, Recep, Şaban'a
Yeni yıl şimdiden piçli düşüyor

Eroğlu ölenler niçin ölmüştür
Kimler ağlamıştır, kimler gülmüştür
Tarih boyu bütün rakip olmuştur
Al bayrağa kızıl haçlı düşüyor

Âşık Ruhsatî Eroğlu'nun "*Fındıkpınarı*"ndan sonra birincilik alan bir diğer şiiiri "*Çanakkale*" adlı şiiirdir. 14 heceli olması yönünden diğer şiiirlerinden farklı olduğunu söyleyebiliriz. Kayseri'de yapılan "*Çanakkale ve Diriliş*" başlığı altındaki şiiir yarışmasına bir arkadaşı vasıtasıyla katılan âşık, pek çok şiiir arasından birincilik elde etmeyi başarmıştır.

ÇANAKKALE* [30.6]

Bin dokuz yüz on dördten on beşe tam bir sene
İyice bakmak gerek tarihin ötesine
Uyandı Çanakkale şafakla top sesine
Hava, kara, deniz bir kıyamet ve velvele
Bütün dünya bir olsa geçilmez Çanakkale

İngiliz, Fransız'ın Rusya ile oyunu
Gayeleri ortaktır, yok etmek Türk soyunu
Yunan her zaman kahpe, biliyoruz huyunu
Ermeni, Rum içerden düşmanlarla el ele

* "Bu şiiiri yazarken hep gözümün önünde Mehmet Akif ve Çanakkale vardı. İstiklâl Marşı vardı. Yani Mehmet Akif'in Çanakkale'sinin karşısında Çanakkale şiiiri yazmak öyle kolay bi iş değildi. Tabi Çanakkale duygusunu yaşamak, o Türklük ruhunu yaşamak, ve o duyguyu yaşayan insanlara tercüman olacaksınız. Bu şiiir okunduğu zaman herkes kendini o şiiirin içerisinde bulabilecek. O duygular bana hep hakim oldu. Ben de o duygularla bu şiiiri yazmaya çalışmıştım. Ve yazdım zannediyorum. O duyguyu yaşayanların hepsine ithaf olunur bu şiiir. "

Bütün dünya bir olsa geçilmez Çanakkale

Yamyamlar sürüsüne İtalyan da katıldı
Havadan bomba yağdı, denizden top atıldı
Bu korkunç manzarada can alıp can satıldı
Mehmetçik göz kırpmadan kurban oldu hilâle
Bütün dünya bir olsa geçilmez Çanakkale

Anlatmak mümkün değil bu harbin şiddetini
İnsanlık savaşının şüphesiz en çetini
Kan seli sürükledi kemiğini, etini
Vahşet insanoğlunu getiriyor ne hâle
Bütün dünya bir olsa geçilmez Çanakkale

Seyit Onbaşı'ları kim, nasıl anlatacak
O Müslüman bir Türk'tü, elbet yine olacak
Bu mananın yerini hangi madde alacak
Ozanlar şiirle getiremezler dile
Bütün dünya bir olsa geçilmez Çanakkale

Çanakkale Harbi'nde mana maddeyi yendi
Yerdeydi evliyalar, gökten melekler indi
Gökyüzü kara duman, deniz kızıyla döndü
Tâ Anzaklar, Hintliler edilmişti havale
Bütün dünya bir olsa geçilmez Çanakkale

Cephane Mehmetçikte ya yoktu, ya da azdı
Hangi millet tarihe böyle bir destan yazdı
Burdan doğdu Atatürk, bir daha olamazdı
Genç, ihtiyar, kadın, kız can verdi istiklâle
Bütün dünya bir olsa geçilmez Çanakkale

Türk vatansız, bayraksız, hürriyetsiz olamaz
Çekinmez can vermekten, zulme sessiz kalamaz
Kölelik ruhu asla Türk'te vücut bulamaz
Biz böyle bir milletiz, tüm dünya böyle bile
Bütün dünya bir olsa geçilmez Çanakkale

Çeyrek milyon şehitle boğaza kilit vurdu
Çiğnetti cesedini, çiğnetmedi bu yurdu
Gaziler yarasıyla bayrağa selam durdu
Anadolu Türklüğün sığındığı son kale
Bütün dünya bir olsa geçilmez Çanakkale

Ey Resûl-i Ekrem'in övdüğü yüce millet
O şeref sana layık, senindir ilelebet
Bu topraklar kutsaldır çiğnenmez onca mabed
Eroğlu'nun duası hep yansın bu meşale
Bütün dünya bir olsa geçilmez Çanakkale

DAĞLAR* [30.7]

Yiğide kalesin, âşığa sırdaş
Sende ne sevdalar gizlenir dağlar
Çiçekler, çimenler olunca yoldaş
Baharda bir başka nazların dağlar

* "Birkaç arkadaşla, Mahmut Genç, İhsan Genç, Hacı Bayram Sarıtepe, Allah rahmet eylesin çocukluktan beri yakın arkadaşım, şimdi rahmetli. Ve Lokman Demirci diye bir o zaman öğretmendi, şimdi ziraat mühendisi arkadaşımız... Bunlarla beraber Tecer Dağları'na mantar toplamaya gittik. Tabi dağa çıkınca arkadaşlar mantar toplamak için her biri bir tarafa dağıldı. Ben de kendi kendime Tecer Dağları'na çıktığımda bir an o Tecer Dağları beni başka yerlere götürdü. Dağlara hitaben, hem Tecer Dağı'nın tepesindeyim, hem de görünen dağlara bakarak bir "Dağlar" diyelim bakalım dedik, o anda elimde ne bulduysa ona yazarak müsvettesini yazdık, sonra üzerinde çalışırım diye dağlara hitaben bir şiir yazmıştım."

Doyumsuz, güzeldir otun, ormanın
Dadaloğlu senden almış fermanın
Avcılara mekân olur dört yanın
Vurulur keklikler, közlenir dağlar

İlkbaharın, yazın dostlar başına
Sonbaharda güvenilmez işine
Hiçbir tedbir çare değil kışına
Beyaz çarşaf örter buzlanır dağlar

Heybetli duruşun, dumanlı başın
Sert eser rüzgârın, uzundur kışın
Mayıs'ta belirir toprağın taşın
Temmuz, Ağustos'ta yazlanır dağlar

Kekiğın kokusu, kuşların sesi
Açar binbir çiçek, artar neşesi
Sarıncı bağrını çamı, meşesi
Eşsiz güzellikle pozlanır dağlar

Çayırlar biçilir, ot kucak kucak
Çöker ovalara amansız sıcak
Kurtlar, kuşlar gölge arar kaçacak
O zaman bir başka özlenir dağlar

Yaylasam bağrına çadırı kurup
Koroğlu misali sırtımı verip
Endişe duyamaz senden bir garip
Bilirim mertlikten hazlanır dağlar

Erciyes'te, Uludağ'da kayılır
Palandöken bu sporda sayılır
Ağrı'dan Türkiye'm sesi duyulur

Kıskanç duygularla sözlenir dağlar

Ege'de bölünüp yaralandılar
Akdeniz boyunca sıralandılar
Ormanı yanınca karalandılar
Kederiniz artar, hızlanır dağlar

Hain eller ormanını bitirir
Yel eser savurur, yağmur götürür
Erozyon belası ölüm getirir
Aşınır toprağın azlanır dağlar

Masallarda anılırsın ne diye
Yıldan yıla kar saklarsın hediye
Yanan yüreklere al da ye diye
Şifa niyetiyle gözlenir dağlar

Eroğlu'ya döner olursun naçar
Sinende barınan canlılar kaçır
Yanından yörenden yol gelir geçer
Gün gelir ki tepen düzlenir dağlar

DAVET* [30.8]

Vallahi bu bildiğin dert değildir
İçimdeki sızı beni yer bugün
Düğünden dernekten hiç söz etmemiş
Bir mektup yazmış ki nazlı yâr bugün

* "Bu da kişinin kendi şahsına münhasır bir şeyler yaşadığı bir durum var demek ki değil mi?"

Sakın uyma elin sözüne diyor
Aylardır hasretim yüzüne diyor
Bir zaman görünmem gözüne diyor
Biraz konuşalım gel de der bugün

Yazdığım mektubu alıp okurmuş
Çeyizine halı kilim dokurmuş
Kendisi de bülbül gibi şakırmış
Yakıyor kalbimi âh u zâr bugün

Hele sabret diye beni sınıyor
Hâlbuki tutuşmuş, o da yanıyor
Vuruldum yürekten içim kanıyor
Gel kendi elinle n'olur sar bugün

Bir sevda pınarı oldum akarım
Gizli, açık demez döner bakarım
Harap etti beni aşkım, efkârım
Gayri ölüyorum, gel de gör bugün

Bağlıdır yollarım varamıyorum
Görüp de hâlini soramıyorum
İçer(i)de dışar(ı)da duramıyorum
Eroğlu'ya dünya oldu dar bugün

DEREBOĞAZ* [30.9]

Kuru dere umudumu kurutma
Çağla nazlı yârin gözleri gibi
Susuz koyup güllerimi çürütme
Ağla nazlı yârin gözleri gibi

Su içsin gözünden bağı yananlar
Çekilip gitsinler içip kananlar
Ayrılmasın senden âşık olanlar
Bağla nazlı yârin gözleri gibi

Bükülüp akarak doldur gölleri
Sînende barındır azgın selleri
Koparırsam kıyındaki gülleri
Dağla nazlı yârin gözleri gibi

Öyle sessiz durma küsmüş yâr olup
Çağla **Eroğlu**'ya ilkbahar olup
Amasya'dan elma, Kars'tan kar olup
Sağla nazlı yârin gözleri gibi

* "Bir gün Alacahan'dayım. Alacahan'ın Dereboğaz diye bir ilkbaharla sonbahar yağmurlarıyla çoşan, diğer zamanlarında kuruyan bir deresi vardır. Bu dereye şöyle kendi kendime bakarken... Hani âşıklara da bir bahane gerekir ya. Bu beni tuhaf bir ilhama getirdi. Ve o dereyle ilgili bakalım Ruhsatî ne demiş:"

Âşık Ruhsatî Eroğlu, aşağıdaki şiirinde şimdiye kadar yaşadıklarını ustalıklı dille getirir

DOLANDIM* [30.10]

Gönüllü gittiğim Güneydoğu'yu
Sanmayın şaştı yol azdım dolandım
Gülü boğmuş ayırık otu diz boyu
Acıyı tatlıdan süzdüm dolandım

İlk göreve başlamıştım şırnak'ta
Orda kavga buldum etle tırnakta
Duymak değil, fayda gidip görmekte
Cudi Dağları'nı gezdim dolandım

şırnak Balveren'den Siirt Gaziler
Hep ihanet sloganları, yazılar
Bakar düşünürüm içim sızılar
Çaresiz kendimi üzdüm dolandım

Hakkari'den beri Uludere'den
Bitlis, Tatvan, Ağrı, Van'a oradan
Daha nice yerler gördüm sıradan
Savruldum yellere, tozdum dolandım

Batman, Diyarbakır, Urfa, Mardin'i
Çözülmez bilmece sorma derdini
Rahat gezemezsin kendi yurdunu
Kara bulutları sezdim dolandım

* . "İşte benim hayatımı anlatan şiir. Tabi hayatım derken, bu benim meslek hayatımı anlatırken, bir taraftan da ülkemizin durumunu anlatıyor. O bakımdan önemseğiğim bir şiir."

Elazığ, Tunceli, Malatya derken
Adıyaman, Antep, Maraş giderken
Bolca ayran içtim çiğ köfte yerken
Hatıra destanı yazdım dolandım

Göremedim Kars'ı, Bingöl'ü, Muş'u
Anlatmak mümkün mü bütün olmuşu
Nice hesap ettim doluyu, boşu
Bir kördüğüm buldum, çözdüm dolandım

Kördüğümü eğitime bağladım
Acı manzaraya baktım ağladım
Dicle'de, Fırat'ta coştum çağladım
Cehaleti vurdum, ezdim dolandım

Yetmiş yedi yılı buldum Sivas'ı
Yaman soğuk olur kışın havası
Orda yakaladı aşk fırtınası
Çoğu tatlı hayaller düzdüm dolandım

Sene seksen iki, burkuldu içim
Erzincan, Erzurum yüklendi göçüm
Kırk bir günlük bebek, keyif o biçim
Sormayın kafayı bozdum dolandım

Erzurum'dan Zonguldak'a yol aldık
Safranbolu derken Ulus'u bulduk
Kilimli'ye nasıl olduysa geldik
On altı seneyi çizdim dolandım

Yine de kadere olmadım dargın
Hep ileri dedim düşsem de yorgun
Kiminden gönüllü, kiminden sürgün

Çoğu kez talihe kızdım dolandım

Zonguldak'tan Mersin, ordan Sivas'a

Ayrılmadı benden gam ile tasa

Huzurla aramız yoktur hülasa

Kendi hayatımdan bezdim dolandım

Eroğlu olmaz mı bu kadar gezen

Elde kırık bir saz, dilimiz ozan

Öğretmenim, arzum dirlik ve düzen

Bağrıma acılar kazdım dolandım

Âşık Ruhsatî'nin Mersin'de görev yaparken belediye başkanının isteği üzerine Fındıkpınarı'nı tanıtan bir program düzenlediğini öğrendik. Bu program içerisinde bir de Fındıkpınarı'nı tanıtan şiir yarışması vardır ve Ruhsatî Eroğlu sunuculuğunu yaptığı bu programda şiiriyle birincilik alır.

FINDIKPINARI* [30.11]

Çamların yeşili, karın beyazı

Başka bir hayattır kışı ve yazı

Mangalda harlanır meşenin közü

Gönüllerde korsun Fındıkpınarı

Kayaların kurdun, kuşun durağı

Kıyın, köşen avcıların merağı

Kasım sonu dallar tutar kırağı

Aralık'ta karsın Fındıkpınarı

* "...Ve programın içerisinde şiir yarışması da var. Fındıkpınarı'nı anlatan şiir yarışması. Ben de dahilim o programa. Tabi yazarlar olmuştu. Ama bizim şiir orada birincilik aldı. Doğrusu bu şiir de ordaki şiirler içerisinde birinciliği hak etmiş bir şiirdi. Evet şimdi o şiiri okuyalım bakalım. Fındıkpınarı'na ne demişiz."

Yağmurlar konuşup, karlar susanda
Baharına doyum olmaz insanda
Fazla değil Mart sonunda, Nisan'da
Yeşilini sersin Fındıkpınarı

Mayıs gelir başlar insan akını
Eylül'e yayla çeker yükünü
Dostluk kurar uzak ile yakını
Hatırını sorsun Fındıkpınarı

Bin bir renkten yeşil olur, al olur
Bir yaz boyu petek petek olur
Şehir göçer bu yaylaya gel olur
Ne güzel diyarsın Fındıkpınarı

Çadır çadır Yörük'lerin dolaşır
Etrafında koyun kuzu meleşir
Ort' Asya'dan bir ses bize ulaşır
Ben tarihim dersin Fındıkpınarı

Serin sularından içip kanarlar
Görenler her yerde seni anarlar
Eylül sonu yaylacılar dönerler
Toroslar'da birsin Fındıkpınarı

Sela Tepesi'nden seslensem gazel
Yaylacılar gelir hep sana özel
Hangi yönden baksam ayrı bir güzel
Harika bir yersin Fındıkpınarı

Mersin sahiline yüksekte bakar
Menekşe, sümbülü, kekiği kokar

Gönül sevdalanır bir türkü yakar
Sevgiliye yârsın Fındıkpınarı

Unutmaz bir daha yaylaya gelen
Tertemiz havayı koklayıp alan
Beşgöz'den su içsin sevdası olan
Muradına ersin Fındıkpınarı

Toroslar'ın bağrındaki yer senin
Yolların var kıvrım kıvrım dar senin
Çok hizmete ihtiyacın var senin
Unutmasın Mersin, Fındıkpınarı

Namını söylerim Sivas Kangal'da
Koyun eti kebab olur mangalda
Kirazlar kızarır sallanır dalda
Elma, ayva, narsın Fındıkpınarı

Akdeniz'de köpük, yaylada duman
Sevgisi gönlümde bir gibi hemen
Mekân tutsun seni kalsın bir zaman
Eroğlu'da dursun Fındıkpınarı

HESAP SERBEST* [30.12]

Dünya gemi olmuş, kaptanı para
Bir türlü aklımız ermez bu sırra
Derdimiz bir değil, bin türlü yara
Akıldan, bedenden sakat sayısız

* "Bu yaşadığımız sosyal hayatla ilgili yazılmış bir şiirdir. Bunun hikâyesi herkesin yaşadığı hayata hitap ediyor. "

Halk el aman diyor, rezillik dizde
Kafalar vuruşur, yumruklar gözde
Bütün insanlıklar, ikramlar sizde
Zenginden zengine paket sayısız

Ben ekmek bulmazken sen yersin ballı
Sen kadife kumaş, bizimki çullu
Ben yırtık yamalı; sen yeşil, allı
Çok çeşit giydiğın ceket sayısız

Silkinip de çıksak şu rezaletten
Cehalet denilen bu melanetten
Sen ona, o bana hep hıyanetten
Puştan yediğımız tokat sayısız

Bu yol *Eroğlu*'ya çile katıyor
Adaletin kalbi zayıf atıyor
Her yerde zenginin şansını tutuyor
Yoksula gelince fakat sayısız

Bir program yapımcısının Alacahan'a geleceğini öğrenen âşık, sunucuya bir hoşlama yazmaya ve Alacahan'ı tanıtmaya karar verir.

HOŞGELDİN ŞORAY* [30.13]

Yıl iki bin altı, mevsim kış, Şubat
Bu karlı yollara hoşgeldin Şoray
Rakım bin yedi yüz, soğuktur fakat
Sıcak gönüllere hoşgeldin Şoray

* "Bu da Şoray Uzun Yolda diye bir program yapımcısı var ya... Kanal 7'de yapıyordu. O zaman Alacahan Festivali'ne gelir. Alacahan'da program yapacak. E ben de Sivas'tan çıktım Alacahan'a gideceğim. Yani dedim yolda, Alacahan'la Sivas arası yolda giderken dedim ki bu Şoray'a bir şiir yazayım da bari Alacahan'ı Şoray'a anlatmış olayım. Ya da Şoray'a ne diyeceksek diyelim dedik."

Biliyoruz uzun yoldan gelirsin
Türk'ün âdet, töresini bilirsin
Gönül hanemize konuk olursun
Sen bizim ellere hoşgeldin Şoray

Sivas, Kangal, Alacahan yerimiz
Vatansever kadınıımız, erimiz
Farklı düşünmezler asla birimiz
Samimi kullara hoşgeldin Şoray

Kameralar çeksin âdet, töreyi
Devlet hatırlasın bizim yöreyi
İyice görsünler kervansarayı
Virane hâllere hoşgeldin Şoray

Eskiden ormanmış şu bizim dağlar
Şimdi bir çalı yok, âh edip ağlar
Azmettik yeniden olacak bağlar
Dikensiz güllere hoşgeldin Şoray

Belediye, vakıf, köy muhtarları
Şimdi el eleyiz gönül erleri
Güzel yapacağız biz bu yerleri
Meyveli dallara hoşgeldin Şoray

Dört mevsimden bahar güzel, yaz güzel
Eroğlu'ya doğru olan söz güzel
Düğün dernek, davul zurna, saz güzel
Türkülü dillere hoşgeldin Şoray

Âşık, başına gelmiş bir olay üzerine sosyal düzen eleştirisini yine bir şiiri vasıtasıyla yapar.

NÜFUSÇU BEY* [30.14]

Ceddimin künyesi senin elinde
Daha benden beni sor nüfusçu bey
Cihangir tavrı vardır halinde
Kendini iyice kur nüfusçu bey

Yüz yıl öncesine tutanak tuttun
Nerdeyse milattan önceye gittin
Şöyle bol keseden epeyce attım
Bir yalan söyledim gör nüfusçu bey

Bir imzaya haftalarca gelim var
Sanarsın ki ötesinde ölüm var
Bura gibi daha nerde zulüm var
N'olur sert sert bakma dur nüfusçu bey

Yoksulluktur ak alınımın karası
Halimi bir bilsen yürek yarası
Cepte yoktur otel, yemek parası
Dağına yağmaz mı kar nüfusçu bey

* "Bir zamanlar Nüfus Müdürlüğü'nden nüfus cüzdanı almak o kadar zordu ki. Hele bir de köyden geliyorsanız. Günlük bir vasıtayla gitmek gelmek zorundaydınız. Bakın. Her gün araba parası vereceksiniz. Her gün yeme içme masrafınız olacak. Her gün zaman masrafınız olacak. Ve ne zaman da verileceği belli olmayacak. Bir nüfus cüzdanını 20 günde alamayanlarımız oldu. Kangal Nüfus İdaresi'ne de bu Ruhsati Hoca da aynı durumda nüfus cüzdanı değiştirmek için mi ya da almak için mi gelir. Fakat artık bundan o kadar usandım, bezdim ki. Ya 20 günde bir nüfus cüzdanı olur mu ya?! 20 gün Alacahan'dan Kangal'a gidip geleceksin. Düşünebiliyor musun? Ve en son olmadı orda Ender isminde, Dursun isminde birileri... Ender'le Bekir var nüfus memurları. En son bunlara bir şiir yazdım.
"

Sen tabi bilmezsin ne hâlle geldim
İçim ağlıyorken dışımdan güldüm
Sadece bir günlük müsade aldım
Belki isyan etti yâr nüfusçu bey

Ufak bir bahane günlerce korsun
Sabah yok öğleden sonraya dersin
Ender Bekir oldu, Bekir de Dursun
Eroğlu'nun işi zor nüfusçu bey

Öğütleme türüne örnek olabilecek çocuklarına hitaben yazdığı şiiri şu şekildedir.

OĞLUM* [30.15]

Malım mülküm yoktur miras kalacak
Tavsiyem doğrudan şaşmayın oğlum
Her yanışın bir hesabı olacak
Çamurlu yollarda koşmayın oğlum

Biteceği gün gelecek nefesin
Belli ömrü vardır her bir hevesin
Yerinde konuşun, yerinde susun
Asla haddinizi aşmayın oğlum

Yaza kar dayanmaz dağlardan iner
Güneş doğar doğmaz yıldızlar söner
Sabırla koruklar helvaya döner
Yıkıp bendinizi taşmayın oğlum

* “Bu da “Çocuklarıma Öğüt”. Dedik ya bizim hayatımız maalesef ekonomik olarak güllük gülistanlık olmadı. Ama bu isyan değil. Bu bir şükürsüzlük değil. Demek ki böyle olacakmış, böyle olmuş. Ama çocuklarıma tavsiyem şiirimde ne demişsem o kadar işte.”

Kaçandan ibret al âh edip yanma
İki yüzlü çoktur aldanıp kanma
Her zaman fırsatı bulurum sanma
Düşenin dostu yok, düşmeyin oğlum

Kızım Damla, oğlum Saygın ve Ozan
Hiç cahil kalır mı okuyup yazan
Beladan kurtulmaz dururken azan
Her taşın dibini eşmeyin oğlum

Bedenim nerede düşüncem nerde
Sabırla katlandım çileye, derde
Eroğlu sizlerden çok uzak yerde
Öyle doluyum ki deşmeyin oğlum

Âşık Ruhsatî, “Ruhsatî sizlerden çok uzak yerde” deyince “Uzak yerde neredeydiniz?” diye sorduk ve Afganistan’da olduğunu öğrendik. Söz gurbetten açılınca da ardından hemen bir ana-oğul dertleşmesini bağladı âşık.

OĞUL* [30.16]

Gurbet seni benden aldı götürdü
Yeter bu hasretlik artık dön oğul
Görsen tanımazsın yedi bitirdi
Saçlarım bembeyaz oldu yün oğul

Geçim derdi var ya canıma yetti
Köyde kim kaldı ki çekilen gitti

* “Afganistan’da yazdım. Sivas insanının yüzde kaç gurbetçidir desek ne diyebiliriz? Nereden baksak dörtte üçü gurbetçidir ya Sivas’ın. Korkunç bir rakam değil mi? E gurbetçi olunca sıla hasreti, ana-oğul, baba-oğul özlemi, ya da eş dost özlemi, arkadaşlık özlemi biter mi? Ya da gurbetin sıkıntısı asla biter mi? Bitmez. Öyleyse bir ana-oğul dertleşmesini şiiirleştirdik. Bunda da İstanbul’daydım. İnşaattayım. Yani benim hayatım hem öğretmenlik, hem inşaat, hem işçilik hep beraber geçmiştir. Hayatımda tatil diye bir şey tanımadım ben. Benim tatilim okul kapandığı an köyde, şehirde yine bir işte çalışmaktı. Benim tatilim oydu.”

Gurbet aldı sanki bizi el etti
Derdimiz bir değil oldu bin oğul

Duydum ki çam dalı gibi olmuşsun
Oralardan bir de gelin almışsın
Düğünüm var diye haber salmışsın
Bu ne acı, bu ne tatlı gün oğul

Köyden birisine dünür gitseydik
Düğünün keşke burda etseydik
Davullar çaldırıp halay tutsaydık
Hem de öyle olurdu ki şen oğul

Oğul olan olmuş, hayırlı olsun
Evinize neşe, bereket dolsun
Gelinim, torunum bayrama gelsin
Belki ömrüm yetmez olur son oğul

Çok şükür sonunda çıkıp gelmişsin
N'oldu yavrum sararıp da solmuşsun
Babandan da çok ihtiyar olmuşsun
Taş olsa dayanmaz buna can oğul

Eroğlu hangi bir yanını desin
Kursağında kalır her bir hevesin
Gurbet bal deseler kimse yemesin
Yüreğine her gün dolar kan oğul

Âşık Ruhsatî'nin en önemli özelliklerinden biri de içinde bulunduğu sıkıntılı durumları iyi bir şiir tekniğiyle nazma dökebilmesidir. Bu şiiri de kendi anlattıklarına göre değerlendirirsek, bu yorumumuzun yanlış olmayacağını düşünüyoruz: “

PERİŞAN* [30.17]

Arz-ı hâlim vardır sitem karışık
Şair dili bu hitaba alışık
Huzura küskünüm, çile barışık
Öğretmenim amma hâlim perişan

İlçem Ulus, görev yerim Döngeller
Yolu çamur, ulaşımı engeller
Yetkili makamdan uzanmaz eller
Vasıta çalışmaz, yolum perişan

Telefonu yoktur, duyulmaz sesim
Her zaman güzele çoktur hevesim
Yaya yürümekten biter nefesim
Ayağım perişan, elim perişan

Bahsedecek olsam ya okulumdan
Yardıma muhtaç çok fakir, fonundan
İsim saysam birkaç tane sonundan
Ali, Osman, Zeynep, Selim perişan

Köyünün hâlini *Eroğlu* bilir
Hastası doktorsuz, ilaçsız ölür
Umarız mutluluk bize de gelir
Solup kurumasın, gülüm perişan

* "Perişan" demişiz. Bu perişanlık da neyin nesi. Erzurum'dan Zonguldak'a gittiğimde Zonguldak'ın Ulus ilçesinin –şimdi Bartın'a bağlı- en uzak köyündeyim ama en kıdemli öğretmen benim. E biz batıyı hayâl ederken her şeyiyle mükemmel hayâl ederiz. Batı hep böyle bir iz bırakmıştır bizde. Fakat batıya gittiğimde ben hayâl kırıklığı yaşadım. Erzurum'da çalıştığım yer oradan kat kat üstündü. Yol yok, vasıta yok... Yıl 1986. 82'de Erzurum'a gittim, 4 sene Erzurum'da kaldım, 86'da oraya geçtim. Yol filan yok, araba yok, telefon yok. Yani köylünün herhangi bir sıkıntısı olduğu zaman durumu perişan. E ben de bu durumu nasıl anlatıyım nasıl anlatıyım? İlçenin yöneticisi kim? Kaymakam. E benim daire amirim kim? İlçe Milli Eğitim müdürü. Dedim ya bu şeye durumu Ruhsatî olarak anlatıyım bakalım ne diyelim..."

2001 yılında Deliktaşlı Ruhsatî'yi anma etkinliğine katılan âşık, adını aldığı Ruhsatî ile kendini şöyle karşılaştırıyor:

RUHSATÎ [30.18]

Adınla anıldım benzedim sana
Yaşayan Ruhsatî, ölen Ruhsatî
Sen gerçekte, bense fani dünyada
Geçici, ebedî kalan Ruhsatî

Öyle benzeriz ki desen ve nakış
Sadece değişen tarihle akış
Yürüdüğüm yolun hep(i)si yokuş
Bana miras kalmış çilen Ruhsatî

Deliktaş mekânın, ebedî yerin
Yağdonduran'a eş, serin mi serin
Alacahan'da ben senin eserin
Anlayıp değerini bilen Ruhsatî

Hep doğru söylemiş, gerçeği yazmış
Kimseyi üzmemiş, kendini üzmüş
Bir gün iki kişi mezarın kazmış
İsmi tarih olup kalan Ruhsatî

Bakıyorum geçmişine, dününe
Hakk erisin kavuşulmaz ününe
Sivas'tan katıldım anma gününe
Davetsiz, habersiz gelen Ruhsatî

Ansızın gelirim hiç belli değil
Belki erken belki geç belli değil
Ne zaman yüklenir göç belli değil

Bir varmış, bir yokmuş, yalan **Ruhsatî**

SEVGİLİYE ÇAĞRI [30.19]

Hasretimi rüzgârlara söyledim
Haber ver yanıma yârânım gelsin
Bir Leyla'ya gönlüm Mecnun eyledim
Zülfünü yüzüme serenim gelsin

Bakışı ateştir yüreği yakar
Kırpikleri oktur sineye çakar
Ayda yılda hatırlamış ne çıkar
Her gün rüyasında görenim gelsin

Canını bağışlar nazdan habersiz
Dört mevsim çiçektir yazdan habersiz
Dili şeker acı sözden habersiz
Benim her derdimi soranım gelsin

Sakin bu sevgimi görmeyesin çok
Uzun ayrılığa tahammülüm yok
Gösterişli sofralara karnım tok
Gönül rızasından verenim gelsin

Gönül kapım açık, hanem boş iken
Gam kervanı **Eroğlu**'ya eş iken
Dalgın bakışlarla gözüm yaş iken
Kolunu boynuma saranım gelsin

“Bu şiirin bir hikâyesi var mı?” diye sorduğumuzda şunları dile getiriyor âşık:
“Aslında şiirlerin hepsinin bir hikâyesi vardır ya. Özellikle aşk ve sevdaya hitap eden
bir şiirse onun mutlaka bir muhattabı vardır. Ama muhattap okuyucuyla şiiri
kendisine de bir muhattap bulur. Herkesin dünyasında bir sevgili mutlaka vardır”

Âşık, taşlama türünde de iki güzel eser yazmıştır. İlk taşlamada herhangi bir şahsın adı geçmiyor, ikincisinde ise Kangal'dan Tekin diye birine ithafen yazılmış bir taşlama olduğunu öğrendik.

TAŞLAMA [30.20]

İki kelimeyle sırtarır dişi
Ciddiyete sahip olmazsa kişi
Uyuyarak geçiriyor bir kışı
Baharda şaşırđım bu kimdir diye

Kimse anlamadı hiç şakasından
Görenler şaşırđı fiyakasından
İşe yaramıyor tut yakasından
Kaldır at çöpe zibildir diye

Kendi durumuna kendi de şaştı
Artık geçilmiyor göbeği aştı
Sulandıkça bataklığa dönüştü
Kurutulması şart çipildir diye

Eski vaziyetten eser kalmadı
Ne arpa, ne saman tımar kalmadı
Ne eyer, ne yular semer kalmadı
Kaldırıp atıldı mitildir diye

Kovuldu çaresiz eski haneden
Hayat kavgasına düştü yeniden
Bir tasma bulunca demir haneden
Demez mi yakıştı tipindir diye

Eroğlu yüklenme olur ki incir
Hâli anlatılsa belki de bin bir
Gitmiş de boynuna takmış bir zincir

Uzattı elime ipimdir diye

TEKİN* [30.21]

Meskeni Kangal'dır ismi de Tekin
Sordum kimliğini öğrendim itin
Mayası tezektir, sembolü tütün
Şeklen insan amma yüzü başkadır

Melez bir tipi var belli yüzünden
Bir bardak süt alma ölsen acından
Kırk taş yemiş boynuzunun ucundan
Sürünün içinde pozu başkadır

Meziyeti havlamakmış vakitsiz
Laf alır laf satar sade nakitsiz
Hep vitesten sallar gider yakıtsız
Herifin yokuşu, düzü başkadır

Kangal, Alacahan yiğit yeridir
Can verir sır vermez sözün eridir
Amma Tekin medeniyet körüdür
Ancak kendin görür gözü başkadır

Eroğlu'yu görüp bir hisse alsa
Zaten insan olur kendini bilse
Kendini bir ölçer edebi olsa
Terbiyeden uzak sözü başkadır

* "Bir tarihte Kangal'dayım. Tekin isminde birisi ya o kadar terbiyesizce geldi. Bir de Kangal'ın özelliği vardır. Kangal'da sizin hiç haklı olma şansınız yoktur. Şartlar ne olursa olsun siz Kangal'da haklı olamazsınız, en ufak bir harekette de dayak yemeden kurtulamazsınız. E böyle bir yerdesiniz. Ve Tekin isminde biri geliyor size terbiyesizce davranıyor ve sizin burda haklı olma şansınız olmadığına göre sesinizi çıkaramıyorsunuz. Ne yaparsınız ancak?"

Bir ozanı ozan yapan en önemli unsurlardan biri de manzum destan düzebilmesidir. Âşık Ruhsatî Eroğlu'nun 23 dörtlükten oluşan ve Türk dünyasını özetleyen manzum destanı şu şekildedir:

TÜRKLÜK DESTANI* [30.22]

Bir dünya savaşı, kan ve gözyaşı
Neler alır, ne götürür insandan
İnsan ne ki, yakar toprağı, taşı
Hiç yoktur ki bahsedilsin vicdandan

Kara günler karartırken ufkumuz
Vatan, bayrak, namus idi korkumuz
Esir, yorgun dağılmışken ordumuz
Dakikayı çalıyorduk zamandan

İçte, dışta paramparçaydı vatan
Doğu, batı kan ağlıyordu her yan
Trablusgarp'ta gördü İtalyan
Sarılp silahı tuttuğu andan

Büyük kongreyi kurdu Erzurum
Tarihte hiç yoktu böyle bir durum
İçeride çıban Ermeni, Urum
Baş kaldırdı Doğu Trabzon'dan

* "Türk dünyasının gerçekten incelendiği zaman çok övüneceğimiz, çok gururlanacağımız tarafı olduğu kadar, çok acı çekeceğimiz tarafları da var. Türk tarihi zor bir tarih. Çünkü biz Orta Asya'dan dünyaya yayılmış bir milletiz. Çoğu yerlerde çektiğimiz çilelerin, ıstırapların haddi hesabı yoktur. Çoğu yerde de zaten bugün Türk adına, Türklük adına asimile olmuş hiçbir şeyi kalmamış, kaybolmuş gitmişler. Yani kendilerini koruyabilenler korumuş, koruyamayanlar da yok olmuş gitmişler. Ve ne yazık ki geçmişte çok zorluklar yaşadığımız gibi, gelecekte de ne yaşayacaklarımız belli değil. Hala ülkemizin üzerinde biliyorsun oynanan oyunlar, pazarlıklar bitmiyor, tükenmiyor. Bir Kurtuluş Savaşı yaşamışız da, Allah bir daha bize Kurtuluş Savaşı yaşatmasın. Hani rahmetli Akif'in Allah bir daha bu millete İstiklâl Marşı yazdırmasın dediği gibi. Allah bir daha bu millete bir Kurtuluş Savaşı ve destanı yazdırmasın. Ama buna rağmen yaşanmış anlatmaya çalıştık dörtlüklerle. Ne kadar anlatabildimse."

Dikkat çeker Amasya'dan bildirir
Düşman yedi yerden yurda saldırır
Yunan çoluk çocuk demez öldürür
Vatan, namus için geçmeli candan

Sivas'ta kuruldu milli kongre
Kararları duyuruldu her yere
Vatan kurtulacak can vere vere
Son karar bu idi büyük atandan

Çoğu artık vatan kurtulmaz derken
İnanmıştı o, vapura binerken
Dokuz yüz on dokuz şafak sökerken
Atatürk'üm haykırıyor Samsun'dan

Padişah yerinde ah vah ederken
Düşmanlar her yeri sarmıştı erken
Haykırdı Atatürk, bu millet varken
Düşmanları atacağım vatandan

Muş ile Bitlis'te bir şimşek çaktı
Kafkas cephesinde Rusları yıktı
Hicaz'a, Bağdat'a ve Şam'a baktı
Her cephede görülürdü her yandan

İtalyan, İngiliz, Fransız, Rus'u
Yunan'la bir olup kurdular pusu
İmza ettirmişler şu Mond(o)rosu
Pay ummuşlar yaralanmış aslandan

Çanakkale Türk'ün şanlı zaferi
İngiliz köpeği kiçner(?) neferi

Cönkbayırı, Kocatepe seferi
Tarihe şerefle yazıldı kandan

Dünyanın namerdi sarı İngiliz
Düşmanı tanırız, dostu biliriz
Öğrendin mi biz Mustafa Kemal'iz
İyi hatırlarsın Anafarta'dan

Barbarın kendisi ey kahpe Yunan
Daima aldanır seni dost sanan
Çirkefin İzmir'e girdiği zaman
Tamdın Ata'yı nasıl kumandan

Eskişehir, Aslıhanlar, Sakarya
İstanbul'um melûl, mahzun bakar ya
Kütahya der Atatürk'üm çıkar ya
Büyük Taarruz'a çıktı Afyon'dan

İzmir, Aydın, Muğla efe diyarı
Açık, çıplak, yorgun, renkler sapsarı
Son çare, son gayret koyma küffarı
Vur kâfiri olma dinden imandan

Bursa, Aydın, Manisa'mız tam harap
Yakarlar, yıkarlar, içerler şarap
Bebekler süngüye takılır ya Rab
Tanınmaz insanlar tozdan, dumandan

Genç, ihtiyar tek bir yürek, tek yumruk
Yurda göz dikenin gözüne vurduk
Millet Kemal oldu, Kemal Atatürk
O günleri sor ki büyük babandan

Derelerden geçilmiyordu kandan
Genç, ihtiyar yoktu geçmişti candan
Bu nasıl askerdi, nasıl kumandan
Okuyalım, dinleyelim destandan

Dokuz yüz yirmi iki, otuz Ağustos
Vatan bayram etti, kâfir çekti yas
Haykırdı dünyaya muhteşem bir ses
Hesap soracağım yurdu satandan

İşte bu tarihi biz böyle yazdık
Sınırları şehit kanıyla çizdik
Kaç defa sarıldık, kaç çember bozduk
Kurtardık sonunda yurdu düşmandan

Bin bir yokluk savaşları bitirdik
Hükümeti Ankara'ya getirdik
Millet Meclisi'ni açtık oturduk
Uzun sözler geçti yeni kanundan

Yeni Cumhuriyet olunca devlet
Atatürk'ü başkan istedi millet
Eskiler tarihe karıştı elbet
Ses çıkmazdı padişahıtan, sultandan

Büyük şükranımız vardır bu güne
Çalış Türk milleti benzeme düne
Selam bayrağıma, kurban rengine
Eroğlu seslenir Alacahan'dan

UNUTMA* [30.23]

Çok sözüm var kelimeler sıralı
Almanya'ya gidip yurdu unutma
Türkiye'de yüreğimiz yaralı
Sargıya muhtaçtır, derdi unutma

Gittiğin zamanlar tezce geri gel
Benliğine, kimliğine sahip ol
Ele güvenilmez anla iyi bil
İçimize fitne girdi unutma

Batı Avrupa'da geçme kendinden
Azgınlığı taşımayan bendinden
İlim öğren geri kalma denginden
Felek kollarımı kırdı unutma

Bilirsin ki güvenilmez ellere
Hafif olup gitmeyeyin sellere
Kimileri sapmış kötü yollara
Al bayrağa leke sürdü unutma

Eroğlu dayanmaz kahra, zulüme
Acılı söz yakışmıyor dilime
Misafir ederdik Anadolu'ma
Almanlar soframda yerdi unutma

* “Yine bir gün Alacahan'dayız. Ben o zaman zannediyorum daha öğrenciyim. Ya öğretmenliğimin ilk yıllarıdır, ya da öğrencilik yıllarımdır. Öğretmen okulu yıllarım. Alacahan'a Sabit Turgut diye bir abimiz gelir Almanya'dan. Benimle biraz dertleşmek ister. Ben de o zamana göre, onlara göre güzel türkü söylüyorum filan. “Ruhsatî bir iki söyle de teybe alıyım, Almanya'ya gidince dinlerim.” der. Ben de Allah'tan ya işte o an içimden böyle geldi. O an söylüyorum bunu. “

YETER UYAN [30.24]

Yüce Türk milleti etrafına bak
Sana çevrilmiş füze, tüfek, tank
Ya Allah, bismillah deyiver de kalk
Yeter uyan artık Allah aşkına

Karabağ yaralı, analar yaşlı
Azeri Türk'ünün gözleri ıslı
Kafkaslar dumanlı, Kafkaslar puslu
Yeter uyan artık Allah aşkına

Bosna Hersek kan gölünde yüzüyor
Sırp lar bebeklere mezar kazıyor
Kıbrıs'a bak Ru mlar her gün azıyor
Yeter uyan artık Allah aşkına

Sibirya kampları bir dipsiz kuyu
Gidenin yok artık şehiri, köyü
Şimdi ne Kırım var, ne Cemil Bey'i
Yeter uyan artık Allah aşkına

Irak'ta Türkmenler ayrı bir acı
Ya Do ğu Türkistan, daha da feci
Ensesinden kurşunlanan Türk genci
Yeter uyan artık Allah aşkına

Elli yıldır Filistin'de kan akar
İsrail öldürür hür dünya bakar
Bu ateş âlem-i İslâm'ı yakar
Yeter uyan artık Allah aşkına

Yok huzurlu bir tek İslâm ülkesi
Ne insan hakları, ne demokrasi

Anlamak çok mu zor bu neyin nesi
Yeter uyan artık Allah aşkına

Ne dilde, ne dinde birliğimiz yok
Yan yana gelsek de dirliğimiz yok
Çoğumuz tutsağız hürliğümüz yok
Yeter uyan artık Allah aşkına

Türk'ün yaşadığı her yer bir vatan
Aynı ülkü, aynı bayrak hür vatan
Her Türk gibi **Eroğlu**'ya yâr vatan
Yeter uyan artık Allah aşkına

Elimizde yüzden fazla şiiri bulunan âşığın bazı halk şiiri türlerindeki eserlerine hikâyeleriyle birlikte yer vermeye çalıştık. Âşık Ruhsatî Eroğlu'nun hem muhteva, hem şekil açısından güçlü eserler verdiğini görüyoruz. Yukarıda da görüldüğü üzere manzum destan, taşlama, öğütme, güzelleme gibi türlerde ve vatan sevgisi, sosyal düzen, aşk gibi konularda kendine has üslûbuyla eserler verdiğini söyleyebiliriz. Âşık tarzı şiir icrasındaki başarısını, babasından küçük yaşta farkında olmadan aldığı hayat akışı içerisindeki derslere ve âşık edebiyatındaki irsiyet kavramına bağlamakla birlikte, ayrıca genç yaşta eğitim-öğretim hayatına atılmış bir öğretmen olması ve dolayısıyla da meydana gelen olayları farklı bir bakış açısıyla değerlendirmesine, kültürlü bir birey olarak kelime hazinesinin geniş olmasına da bağlayabiliriz.

3.31. SALİH ÇELİK

1957 yılında Alacahan'da doğmuştur. Babasının adı Hacı Yusuf, annesinin adı Keziban'dır. İlkokulu Alacahan'da, ortaokulu Hekimhan'da, liseyi Sivas'ta Sivas Lisesi'nde okumuştur. Yükseköğrenimini Sivas Eğitim Enstitüsünde bitirdikten sonra Gaziantep ve Bingöl'de öğretmenlik yaptıktan sonra Alacahan'daki ilköğretim okuluna müdür olarak atanmıştır. Evli olan Salih Çelik, altı çocuk babasıdır.

Şiire ortaokul yıllarında başlamıştır. Genellikle millî konularda yazan şair, Ruhsatî, Memiş Eroğlu gibi âşıklardan etkilendiğini söylemektedir. Mahlas olarak adını kullanmaktadır. İrticali yoktur.

BAYRAMIMIZ VAR [31.1]

Toplantı yiğitler çadır kuruyor
Çıktı Mart dokuzu bayramımız var
Mehteran da cenk havası vuruyor
Gündüz gece aynı bayramımız var

Kaygılar tükenir gelince bahar
Has bahçenin renk renk gülleri açar
Çiçekten çiçeğe arılar uçar
Her 21 Mart'ta bayramımız var

Dört bir yandan Ankara'da toplandık
Kendi kimliğimiz bulup aklandık
Tuna ile Maver'a da paklandık
Gündüz gece aynı bayramımız var

Börteçine bugün çıktı yoluma
Sıgıyordum Ergenekon yurduna
Boz yeveli kurdun düştüm ardına
O zamandan beri bayramımız var

Bugün ile selamete eriştim
Dört yüz yıllık kinim ile vuruştum
Esirlikten hürriyete kavuştum
O zamandan beri bayramımız var

Kırgız'a Kazak'a salam haberi
Çatlasın hırsından azgın Ermeni
Bu günde hatırla Oğuz dedeni
O zamandan beri bayramımız var

Toplanak meydana çalak davulu
Güldürmek kendimize gâvuru
Olsun içimizde Türklük gururu
Bilge Han'dan beri bayramımız var

Güneydoğu batı hepimiz aynı
Farklı düşünenin alınsın boynu
Kol kola girelim şehirli köylü
Malazgirt'ten beri bayramımız var

Sebebi bahara ermek içindir
O zaman da düşündüren geçimdir
Oğlum bilmiyorsa benim suçumdur
Tuğrul Bey'den beri bayramımız var

Biz Nevrûz'u Ötüken'de yetirdik
Atilla'yla Avrupa'ya götürdük
Üç kıtadan karış karış bitirdik
O zamandan beri bayramımız var

Sorarsan Nevrûz'u yeni gün demek
Kardeş dediğin kardeşçe sevmek
Birlikte çalışıp beraber yemek

Alparslan'dan beri bayramımız var

Neler yazam daha okursan oğlum
Yaşatmak Nevruz'u şehirim köylüm
Gidelim Kerkük'e gel suna boylum
Keykubat'tan beri bayramımız var

Bölüm bölüm benimseyip sevmişiz
Kimi yerde "Sultan Nevruz" demişiz
Bir zaman unutup eli görmüşüz
Çağlar evvelinden bayramımız var

Salih'e sorarsan bayramım milli
Kültür bu yaşasın ağızlı dilli
Mete Han'dan beri yolumuz belli
Çağlar evvelinden bayramımız var (Kaya 2011: 18)

BİRSİN TÜRKİYE'M [31.2]

Yedi iklim bir arada yaşıyor
Ülkeler içinde birsin Türkiye'm
Her şeyimiz kendimize yetiyor
Ülkeler içinde birsin Türkiye'm

Cihan devletini kurduk burada
Onunla eriştik bir çok murada
Rağbet etmeyelim Rus'a Arap'a
Vatanlar içinde birsin Türkiye'm

Selçuk oğulları eyledi imar
Türk için ağlayıp Türk için güler
Haçlı sürüsüne göğsünü gerer
Vatanlar içinde birsin Türkiye'm

Ertuğrul Gazi'nin oğlu Osman Bey
Attı Constantin'e narasını hey!
Savaş onlar için oldu düğün, toy
Vatanlar içinde birsin Türkiye'm

Gemiyi karadan bizler yüzdürdük
Kendi yakamıza hisar dizdirdik
Bizanslı'yı öz canından bezdirdik
Ülkeler içinde birsin Türkiye'm

Arap'ı, Acem'i, Bulgar'ı, Rum'u
Söylenir dillerde Türklerin şanı
Akıp bayrak olmuş şehidin kanı
Vatanlar içinde birsin Türkiye'm

Çanakkale'de de gördüler Türk'ü
Hâlen konuşuyor Anzaklar belki
Çıkardı bağrından o koca Türk'ü
Ülkeler içinde birsin Türkiye'm

Büyük Ata'm kurdu yeni düzeni
Affetmeyiz çizgisini bozanı
Yürütür yolunda genci kızanı
Ülkeler içinde birsin Türkiye'm

Asırlarca adaletin timsali
Bulunur mu bu vatanın emsali
O zamanı yaşar Kangallı *Salih*
Ülkeler içinde birsin Türkiye'm

GELDİM [31.3]

Vatanım Türkiye'm şanlı bayrağım
Şerefim varlığım kardeşim aman
İmanım tarihim ekmeğim yuvam
Senin için canım vermeye geldim

N'idem kopacakmış Nuh'un tufanı
Yücelerden seyredelim dört yanı
Bölücü dediğin hain düşmanı
Gönlümce alnından vurmaya geldim

Bilsinler sahibi kimmiş vatanın
Şad olsun ruhları şehit yatanın
Yaşar ebediyen adı Ata'mın
Ölümden korkmadan ölmeye geldim

Ahdım alacağım komam yanına
İşte Çanakkale akıyor Tuna
Bölücünün tüfeğine topuna
Kalemimle karşı durmaya geldim

Kangallı *Salih*'im tanıyın beni
Hata yapmayalım eski ve yeni
Aynı rafa koyma gülü diken
Vatan için canım vermeye geldim

İŞTE GELDİK GİDİYORUZ [31.4]

Dünya fani diyenlere gülerdim
İşte geldik gidiyoruz kardeşim
Ömür yıllar yılı sürecektir derdim
İşte geldik gidiyoruz kardeşim

Kimsenin işine karışmam asla
Gelmiyor gidenler ağıtla yasla
Bir gün yıkanırız şu sapsız tasla
İşte geldik gidiyoruz kardeşim

Daha dün çocukken gezerdim damda
Bugün siyah saçım yoktur kafamda
Benim gibi idi anam babam da
İşte geldik gidiyoruz kardeşim

Hep güzeli sevdim suç ise eğer
İnsanları alan Azrail meğer
Bir günde cırnağı *Salih*'e değer
İşte geldik gidiyoruz kardeşim

KARA GÖZLÜM [31.5]

Yolunu beklerim aylardan beri
Hatırla da bir gün gel kara gözlüm
Yıl oldu hasretim güzel yüzüne
Bir de bizim ele gel kara gözlüm

Üzme bekleyeni bükme boynunu
İyi düşün evvelini sonunu
Ne olur unutma dünkü gününü
Hatırla da bir gün sor kara gözlüm

Gözlerim yollarda ha bugün yarın
Yaralandım gene yaram çok derin
İkrarda durmayan zalimi vurun
Hatırla da beni sor kara gözlüm

Kara gözler kimi bekler burada
Cismim gurbet elde fikrim sılada

Eller gibi erer miyim murada
Hatırla da bir gün sor kara gözlüm

Gençlik çağım gitti âh ile cefa
Bu yıl da bitecek gelmedi aha
Yataklara düştüm gelme bir daha
Sen de benim gibi yan kara gözlüm

Ağardı saçlarım ihtiyar oldum
Bak senin uğruna bir ömür verdim
Bitti dünyalığım kabire kondum
Hani *Salih* de de sor kara gözlüm

NEREDEN GELDİ [31.6]

Şaşırdık arada kaldık neyleyim
Hangi yöne kimler ile gideyim
Kimi örnek alıp kimi güdeyim
Bu rüşvetçi beyler nereden geldi

Hepisi istismar hepsi yalan
Bulsalar fırsatı olacak talan
Kaybetti yolunu arkadan gelen
Bu rüşvetçi beyler nereden geldi

İslâmcıyım diyen grup çoğaldı
Kimler bu fetvayı nereden aldı
Şeriat, tarikat hakikât yoldu
Bu rüşvetçi beyler nereden geldi

Farz, sünnet, vacibi bellek önce
Gözyaşımız aksın Allah deyince
Hep bir düşünelim inceden ince
Bu rüşvetçi beyler nereden geldi

Muhammed Mustafa gerçek pîrimiz
Kur'an-ı Kerim'de belli yolumuz
Bunların uğruna aksın kanımız
Bu rüşvetçi beyler nereden geldi

Ne yapmış İslâm'a yalancı şeyhler
Neslini batağa soktukça sokar
Menfaat uğruna birliği yıkar
Bu rüşvetçi beyler nereden geldi

Her biri bir fetva verir her şeye
Birlik olsalar ya beyler bey beye
Böldüler İslâm'ı beşe yediye
Bu rüşvetçi beyler nereden geldi

Kangallı *Salih*'im bu benim fikrim
Güvenmem kimseye yanlıştan korkum
Öyle yaratıldım Türk ise ırkım
Bu rüşvetçi beyler nereden geldi (Karaman 1993: 84)

NEVRÛZ [31.7]

Çin Seddi'nden Viyana'ya üç kıta
Her yerinde Nevrûz bizim günümüz
Gafiller boş yere görmesin rüya
Alp Dağı'nda Nevrûz kutlar idik biz

Balkanlarda, Eflak, Boğdan, Bosna'da
Afrika'da, Bingazi'de, Basra'da
Akdeniz'de, Kocaada, Kıbrıs'ta
Beşparmak'ta Nevrûz kutlar idik biz

Kırım'da, Kafkas'ta, Ural Dağı'nda
On altı devletin bütün çağında
Alparslan'la Anadolu bağında
Ağrı'da da Nevruz kutlar idik biz

Edirne'yi başkent yapıp oturduk
Haçlıları uzaklara götürdük
Mevlânâ'yla kardeşliği getirdik
Kaz Dağı'nda Nevruz kutlar idik biz

Üç kıt'ayı adım adım dolaştım
Atatürk'le Sakarya'ya ulaştım
Dört yüz sene Haçlılarla uğraştım
Köstence'de Nevruz kutlar idik biz

İhanet etmeyin azizdir yurdum
Beraber yaşasın koyunum kurdum
Bedeldir dünyaya kahraman ordum
Girit'te de Nevruz kutlar idik biz

Kangallı *Salih*'im yazarım bitmez
Türk'ü anlatmaya lisanım yetmez
Kendin bilen yurda ihanet etmez
Çukurca'da Nevruz kutlar idik biz

NOHUT [31.8]

Duyun hâlimizi size söylüyom
Nohut bizi yerden yerlere vurdu
Umududu eyle dedi bilmeyen
Nohut bizi yerden yerlere vurdu

Hesabımız doğru yaptık tutmadı
Yüz dönümü topraktan da çıkmadı

Bir milyonu aldık beş yüz etmedi
Nohut bizi yerden yerlere vurdu

Hepimiz aynıydık Alacahan'da
Fırsat bulup ekemedik baharda
Bizi mahkûm etti kendi firarda
Nohut bizi yerden yerlere vurdu

Dört yüz dönüm ettik yüzü bitmedi
Doksanı tarlada hâlen yetmedi
Yeni yıla bilet aldım tutmadı
Nohut bizi yerden yerlere vurdu

Köylünün kaderi tersine gider
Kendine parasız hamallık eder
Bazen çayır biçer bazen mal güder
Nohut bizi yerden yerlere vurdu

Salih öğretmenim denedim şansım
Kızmam ki toprağa vatansın, cansın
Doldurun sobaya tutuşsun yansın
Nohut bizi yerden yerlere vurdu

OĞLUMA NASİHAT [31.9]

Bunlar nasihattir anla ha beni
İmanla İslâm'la bütün ol oğlum
Gurbet elindeyim görmezsen beni
Mazlumun yanında insan ol oğlum

İyi tanı kendin yapma ha hata
Ömür gelip geçer yıkıla yata
Neme gerek deyip benzeme ota
Bu vatani seven insan ol oğlum

Oğuz Han'ı Kubilay'ı Mete'yi
Tanımadan göremezsın öteyi
Aman ha unutma büyük Ata'yı
Tarihin bilen insan ol oğlum.

Başkasını taklit etmeye kalkma
Hep kendinde ara ellere bakma
Bu vatan uğruna ölümden korkma
Al bayrağı seven insan ol oğlum

Çin Seddi'ni kuşlar gibi aşardık
Kafkaslardan Viyana'ya koşardık
Sakarya'da al kan ile yıkandık
Zaferleri bilen insan ol oğlum.

Salih öğretmenim çok daha sözüm
Ellere benzemek olur mu çözüm
Anlayabildi mi oğlum kızım
Benliğini bilen insan ol oğlum

ÖRNEK ALIN [31.10]

Nicesini yolcu ettik
Ordan gelmeden unuttuk
Belli artık kaybettik
Gidenlerden örnek alın

Var idi oğlu, gelini
Şimdi soran yok hâlini
Yaşadı en son gününü
Gidenlerden örnek alın

Tarla, mal ellere kaldı
Mirasçılar malı böldü
Ağlayanlar çoktan güldü
Gidenlerden örnek alın

Benim diye inat ettin
Mahkemede dava güttün
Ne oldu tarla işte bittin
Gidenlerden örnek alın

Avukatai savcı beye
Taksi tuttuk köyden köye
Tüm emeğin gitti zâya
Gidenlerden örnek alın

Salih de yolcudur gider
Makamı, şöhreti n'eder
Nefse uyup olma heder
Gidenlerden örnek alın

SİVAS'TAN MANZARALAR [31.11]

Kalesine çıkıp seyran eyledim
Selçuklu'yu gördüm beyler Sivas'ta
Tuttuğum nameyi yarım söyledim
Yoksulluğu gördüm beyler Sivas'ta

Kızılırmak ağır ağır akıyor
Yiğidosu ufuklara bakıyor
Hâlen sobasında tezek yakıyor
Sefaleti gördüm beyler Sivas'ta

Kongre binasının önünde durdum
Dört Eylül gününde hayâle daldım

Kış gelmeden soğğundan usandım
Yalnızlığı gördüm beyler Sivas'ta

Atölyesi avutulup alınmış
Kaynakları komşusunca çalınmış
Fabrikası yad ellere verilmiş
Yolsuzluğu gördüm beyler Sivas'ta

Yıldızeli karşılama kulvarı
Kavuşunca vekillere sormalı
Huzur için herkes bütün olmalı
Haksızlığı gördüm beyler Sivas'ta

İmranlı göç eyler, Hafik de aynı
Uyuza tutulmuş gerdanı, boynu
Terk etmiş köyünü kardeşi, kayını
Çaresizlik gördüm beyler Sivas'ta

Kangallı *Salih*'im biz de aynıyız
Kimi şehirli olduk kimi köylüyüz
Doktor var ilaç yok hasta sayırız
Sefaleti gördüm beyler Sivas'ta

3.32. ÜMİT BİLGİN (KUL ÜMİT)

1963 yılında Sivas'ta doğdu. Aslen Kangal-Alacahanlı olup, çocukluğu Gürün'de geçmiştir. İlkokulu Samsun'da, ortaokul ve liseyi Sivas'ta, üniversiteyi Tokat'ta okumuştur. Meslek Yüksekokulu İnşaat bölümü mezunudur. Halen Ceza İnfaz Kurumu ikinci müdürü olarak Bilecik'te görev yapmaktadır. Evli ve 3 çocuk babasıdır. 2010 yılında katıldığı Halk Şairleri sınavını kazanıp Kültür Bakanlığı Devlet Halk Şairi ünvanını elde etmiştir. Şiir yazmanın teknik yönünü Âşık Celalî (Celalettin Tokmak)'den öğrendiğini söylemektedir ve ustası olarak kabul eder. Şiirlerinde mahlas olarak “*Kul Ümit*”i kullanan Ümit Bilgin'in sazı ve irticali yoktur. Birçok antolojide şiirleri yayımlanmıştır. 200'den fazla şiiri vardır. Bazı şiirleri şunlardır:

ANLAMADI YÂR BENİ [32.1]

Geda oldum yâr peşinde dolaştım
Bir gün olsun anlamadı yâr beni
Visal için felek ile dalaştım
İnat edip ücralarda kor beni

Mecnun gibi ardı sıra gezdirir
Katran sürüp yaralarım azdırır
Gâhi ağıt gâhi destan yazdırır
Kızgın çölde kavuruyor har beni

Sevda değdi nazlı yâre vuruldum
Kırk senedir daha yeni duruldum
Allah için yeter artık yoruldu
Bir gün olsun arayıp da sor beni

Kul Ümit'im değdi derdin derini
Kayıp olsa kimse sormaz yerini
Parça parça eylediler serini
Vur hançeri baştan sona yar beni

BU GECE AKLIMLA ARAMI AÇTIM [32.2]

Yalnızlık denilen girdap içinde
Bu gece aklımla aramı açtım
Tarifi tanımsız garip biçimde
Aynada gördüğüm kişiden kaçtım
Bu gece aklımla aramı açtım

Mahşer meydanında kaybolmuş yerim
Cehennem odunda eriyor serim
Karanlık içinde bir muhacirim
Ensarım olarak cürmümü seçtim
Bu gece aklımla aramı açtım

Ezeli kazıyıp ebedi kurdum
Ters tepti çılgılığım fecrimi vurdum
Tek kişiydim tek başıma kudurdum
Asuman dururken alçakta uçtum
Bu gece aklımla aramı açtım

Kardeşim dediğim katilim ile
Bana çare oldu çektiğim çile
Dibi gözükmeyen deryada bile
Susuzluktan yanıp kanımı içtim
Bu gece aklımla aramı açtım

CANAN [32.3]

Yıllar gelip geçse bile aradan
Bu sevda bir türlü bitmiyor canan
Çarem kesik ayrı koydu Yaradan
Senede bir görmek yetmiyor canan

Hasret bu ya çöktüğünde sineye
Dertli yürek dayanır mı seneye
İnanmam, yemin et taptığın şeye
Efkârım bir türlü gitmiyor canan

Gafil olup şu hâlimi sezmedin
Bir gün olsun benim ile gezmedin
Ne dedim ki iki satır yazmadın
Hiçbir sözün bana batmıyor canan

Ömür geldi geçti su gibi aktı
Aşk denen şey hangi kulu bıraktı
İçimde çarptıkça döşümü yaktı
Sensiz bir saniye atmıyor canan

Peşin sıra nice gedikler aştım
Zay oldu aklım yönümü şaştım
Çare diye çok bezirgan dolaştım
Hiçbir esnaf derman satmıyor canan

Kul Ümit'im sığmaz oldu bir yere
Gözyaşımla doldu kurumuş dere
Bırak vuslatımız kalsın mahşere
Kaderim yan yana katmıyor canan

DAHA İYİYDİ [32.4]

Ne olursan ol artık ben karışmam dedin ya
İşte orda bir kurşun sıksan daha iyiydi
Elli yıllık ömrümü saniyede yedin ya
Bağrıma paslı hançer soksan daha iyiydi

Bir saniye görmesem sanki asır gelirdi
Sana olan sevdami bir asuman bilirdi

Tırnağına taş değse benim canım alırdı
Sen o canı yerinden söksen daha iyiydi

Eğer varsa geride o ömrü de kor ettin
Bu dünyayı sen bana ellerinle dar ettin
Yâr olarak değil de yâd olarak yer ettin
Bir el gibi gönlümden çıksan daha iyiydi

Üstümde çok hakkın var haşa inkâr edemem
Ne kadar kırarsan kır terk edip de gidemem
Yaralayıp bıraktın yine kötü şey demem
Mevta edip ardından baksan daha iyiydi

Benim derdim mazimle kalan ömürle değil
Kul Ümit'in ölümü tunçla, demirle değil
Beni yakmak istersen közle kömürle değil
Şimşek olup üstüme çaksan daha iyiydi (Tokmak 2011: 25)

DESTEGÜL – I [32.5]

Sen ki; benim gülistanda yeşeren
En muhteşem gülüm oldun Destegül
Kirpiğimde hicranımla yaşaran
Gözlerimde selim oldun Destegül

Hayat bulup hayâlinde fikreden
Vuslat için yalnız seni zikreden
Senin için her hâline şükreden
Dilimlenmiş dilim oldun Destegül

Ahit ettim döner miyim sözümünden
Dava güttüm aynadaki yüzümünden
Vurgunu yiyince bil ki özümünden
Benim için zulüm oldun Destegül

Sensiz gönül zerre huzur bulmadı
Bu ne iş ki gayrı akıl almadı
Hicrin daim yakaladı salmadı
Hem kolum hem elim oldun Destegül

Kul Ümit'im her dem seni düşledim
Senelerdir sensizlikte kışladım
Bundan gayrı öz canımı boşladım
İnan bana ölüm oldun Destegül

DESTEGÜL – II [32.6]

Sende olan dertleri yükle gitsin sırtıma
Bırak artık yerine yorulayım Destegül
Hiç düşünme nazlı yâr ne varsa koy tartıma
Sana gelen kurşunla vurulayım Destegül

Yeter ki sen üzülme ! Hüzün varsa bana ver
Kaderinde kararmış yazın varsa bana ver
Her nerende ne kadar sızın varsa bana ver
Parça parça ufalıp kırılalım Destegül

Dinimde emir gibi vacibimsin farzımsın
Sen dünyamı kuşatan asumansın, arzımsın
Üç ayaklı sehpa inanın ki son arzumsun
Kefen diye tenine sarılayım Destegül

Elli yıldır zay oldu ömür denen harmanım
Kesilse de haz verir senin için fermanım
Lokman lokman dolaştım bulunmuyor dermanım
Yârden gelen dert diye sorulayım Destegül

Kul Ümit'in levhinde kaderine yazıldın
Hançer ile yoklayıp zerresine kazıldın
Tüm sitemim kendime sen ne diye bozuldun
Hangi yüzle ben sana darılayım Destegül

GAMLI HİCRİNDEN GEÇER [32.7]

Muammaya yan verip, bilinmezde saklanan
Zifirle sıvazlanmış gamlı hicrinden geçer
Nuruyla yeşerttiği nebatatta koklanan
O Şems'tir ki her leylin mutlak fecrinden geçer

İffetini zay eder, zillet ile ulaşan
Acep ârif olur mu necasete bulaşan
Bu mukaddes tarikte menzil için yol aşan
Güruh-ı naciyede âzam ecrinden geçer

Emareyle başlayan meşakkâtli yokuşta
Ne nazarlar sarf olur o edalı bakışta
Rehasını gizlemiş ebrulanmış nakışta
Bu nefsi-salihada cümle zecrinden geçer

Fenaya gark olunur Mevlâ'nın pazarında
İsteneşle girer maşukun hızarında
Seyr ü sülüğe dalıp mürşitin nazarında
Cürüm ehli *Kul Ümit* bütün mücrinden geçer

HABER VER [32.8]

Be hey felek kul koymayıp uğraştın
Alayların doldu ise haber ver
Her geleni hasım sayıp dalaştın
Tek bir adem güldü ise haber ver

Cürmün ile cümlesini batırdın
Derya kadar dert yükleyip getirdin
Pay eyleyip tamamına yetirdin
Dermanı kim buldu ise haber ver

Ne işti ki inadından caymadın
Çok can yaktın ama bunu saymadın
Âh etmedik hiç kimseyi koymadın
Biri murat aldı ise haber ver

Bundan sonra *Kul Ümit*'i kaldır at
Bana sahip çıkan benden de berbat
Harabat ettin beni, ehl-i harabat
İstediğin oldu ise haber ver

HASRETİMİ AL KANIMA BULADIM [32.9]

Hasretimi al kanıma buladım
Hâl bir yanda, dil bir yanda ağladı
Fidanımı gözyaşımınla suladım
Dal bir yanda, gül bir yanda ağladı

Son yolculuk, belki de son bakışım
Her adımda müşkül oldu çıkışım
Hiç bitmedi fırtınalı yokuşum
Yol bir yanda, yel bir yanda ağladı

Kılavuzsuz bir kervana katıldım
Yusuf gibi diyar diyar satıldım
Gâh deryaya, gâh sahraya atıldım
Gül bir yanda, çöl bir yanda ağladı

Yanılıp da ahde vefa umduğum
Sayamadım kaç bin defa umduğum

Asırlardır bir tek şifa umduğum
Kul bir yanda, yıl bir yanda ağladı

Kul Ümit'in kimse gelmez yaşına
Hiçbir hâli gitmez yârin hoşuna
İmdat için dal ararken boşuna
Kol bir yanda, el bir yanda ağladı (Tokmak 2011: 216)

HAYIR YOK [32.10]

Her yanım bir yerden sökülmüş amma
İğnede hayır yok, ipte hayır yok
Adam diye karşıma dikilmiş amma
Şekilde hayır yok, tipte hayır yok

Tâ kâlû beladan musallat olmuş
Murat alan var mı hangi kul n' olmuş
Bal, şeker yerine şapınan dolmuş
Teknede hayır yok, küpte hayır yok

Tecellim vazgeçip inadın kırmaz
İki mümin gelip halimi sormaz
Bir metelik desen içinde durmaz
Cüzdanda hayır yok, cepte hayır yok

Kul Ümit'im nice tepeler aştım
Kendi ellerimle derdimi deştim
Çaresi olmayan bir dara düştüm
Tabipte hayır yok, tıpta hayır yok

HOŞ OLAN GELSİN [32.11]

Bağrıma ok deşip bağırdığımda
Yâr ile arası hoş olan gelsin
Medet ey can diye çağırduğımda

Daveti tam yirmi, beş olan gelsin

Kırk tür cürüm ile yanına varsam
Affımı dileyip gönlüme sarsam
Derdime bir çare diye ararsam
Bütün tabiplere baş olan gelsin

Kısmet mi beklenir vaktinden erken
Dünyada ahrette benimdir derken
Cümlesi cennete heves ederken
Hakk'tan gayrısından boş olan gelsin

Kul Ümit her daim kusurlu kuldur
Lütfeyle sultanım maşuku buldur
İster abad eyle istersen öldür
Himmette emsali kuş olan gelsin

KOY BENİ [32.12]

Ey canan ! Cehr ile cemalin görsem
Öldü diye söylesinler oy beni !
Senden gayrısına sevdiğim dersem
Tut kolumdan al kapıya koy beni !

Peşin sıra gençliğimi bitirdim
Neyim varsa alıp sana getirdim
Aklım kıttı olanı da yitirdim
Deli deyip divaneden say beni !

Nazargâhı biraz olsun arala
İster meth et istiyorsan karala
Bedel diye hem öldür, hem yarala
Derinlerden dehlizlerden duy beni

Kul Ümit'i istemezsen kaldır at
Koy tezgâha kim ne verir ise sat
Seni bırakıp da gitmek var fakat
Neyleyim ki bırakmıyor huy beni

NE İZAN BİLİR [32.13]

Şu koca alemin ayarı kaçtı
Ne hizaya girer ne düzen bilir
Saki elindeki şarabı saçtı
Ne bir dava güder ne izan bilir

Akl'olan azmini tüketti bitti
Sağlamı sayanlar savuşup gitti
Zakirin tüm zikri zay olup yitti
Ne kaybeden arar ne gezen bilir

Gönül avcısının kırıldı yayı
Kapandı kısmeti zay oldu payı
Seyr-i sülük ilmi için kafayı
Ne okuyan yorar ne yazan bilir

Güzergâh nereye itibar neye
Saat şaki olup çattı seneye
Kul Ümit'te sızı sindi sineye
Ne bir lokman sarar ne bozan bilir

NE YAZAR [32.14]

Feryadım fezaya çıktıktan sonra
Duymasın ne yazar, duysan ne yazar
Gam vurup gönlümü yıktıktan sonra
Kıymasın ne yazar, kıysan ne yazar

Yâr diye sarıldım yâr oldu gada
İster yarala at, vur öldür ya da
Bundan sonra her ne varsa sırada
Koymasın ne yazar, koysan ne yazar

Vuslat ile kapladığım düşümü
Dur dedikçe sarpa sardın işimi
Paslı hançer alıp dertli döşümü
Oymasın ne yazar, oysan ne yazar

Ayrılığın farkı mı var ölümden
Şükür *Kul Ümit*'i kaldırdın tümünden
Gayret edip gösterdiğin zulümden
Caymasın ne yazar, caysan ne yazar

SAYDILAR BENİ [32.15]

Talihim ters döndü tecellim kara
Yüz bin lokman gelse kapanmaz yara
Kudret kalemiyle yazmışlar zâra
Zay edip ziyana saydılar beni

Nerde kem iş varsa bağrıma batar
Karganın namesi kuzguna yeter
Hakk takdir ederse meşakkât biter
Onca kul içinde kıydılar beni

Dertlere eş olup kem demler sürdüm
Ne yâr selam verdi, ne yâren gördüm
Felek ile çetin kavgaya girdim
Sırt çevirip yalnız koydular beni

Kul Ümit'im daim derbeder dendim
Yaş elliye geldi duruldum dındim

Uğrun uğrun yavukluya seslendim
Her nasıl olduysa duydular beni
Zay edip ziyana saydılar beni

SIZAN BOZULDU [32.16]

Mey de aynı meyhane de ey dostum
Demlenen bozuldu, sızan bozuldu
Ümidim tükenmez yine de dostum
Zaman eski zaman, düzen bozuldu

Birinin yaptığın diğeri bozar
Hesaplar tutmadı dağıldı pazar
Herkes kendisince bir yolda gezer
Yol eski yol amma, gezen bozuldu

Derman arayarak boşuna gezdi
Sonunda vazgeçip canından bezdi
Azıcık akli yeten bir çare yazdı
Kalem eski kalem, yazan bozuldu

Kaybetti yönünü düz yolda şaştı
Bir anlık vuslata ne sırtlar aştı
Sevdayla kabaran denize düştü
Deniz aynı deniz, yüzen bozuldu

Kul Ümit hiç vefa kalmadı yârda
Düşmeyen olmadı bu yaman derde
Yâr için bir ömür verenler nerde
Ayrılık değişti hazan bozuldu
Zaman eski zaman düzen bozuldu

UMRU DUYMAZ DEYYUSUN [32.17]

Anasını eve almaz odasında it besler
Babası acından ölse umru duymaz deyyusun
Karisını soyundurup elâlem için süsler
Ne edebe ne imana arı uymaz deyyusun

Çıplaklığı moda sayar adını çağdaşlık kor
Namusun n'sini bilmez, inanmazsan kendin sor
Kibir riya had safhada insanlık bir hayli zor
Yüce Mevlâ ar kabına damla koymaz deyyusun

İblisle arayı düzmüş her dem peşinden gider
Millet yokluktan kırılrsa onun için ne keder
Hırsızlığı huy edinmiş bulduğunu iç eder
Dünyanın sahibi olsa gözü doymaz deyyusun

Kul Ümit'im hiç yorulma söylediğin boşuna
Kendini telef etsen de lafin gitmez hoşuna
Karartısı kaybola da kurşun değsin kaşına
Her türlü pisliği yapar nefsi caymaz deyyusun

USANDIM [32.18]

Ey sevgili sakın bana gücenme
Her yanımlı yakışından usandım
Ne dersen de ama hayırsız deme
Hiç bitmeyen yokuşundan usandım

Gururun uğruna aşkımdan geçip
Gönül köşkümdeki kapımı açıp
Beni tek başıma bırakıp kaçıp
Uzaklardan bakışından usandım

Sakın sorma ne koydun ki gücümden
Telef ettin kenarımdan, ucumdan
Ömür boyu tuttuğum bu avcundan
Su misali akışından usandım

Benim hüznüm ile murada erip
Yüreğimi ayak altına serip
Tutup da kocaman kasnağa gerip
İşlediğin nakışından usandım

Ümit'te kararttım güneşi ayı
Saniye zor gelir bırak haftayı
Bin bir emek ile olan sevdayı
Acımadan yıkışından usandım
Uzaklardan bakışından usandım

YÂRENLER [32.19]

Kulak asmaz kimse şu feryadıma
Dert dökümü mülk edindi yârenler
Yâr bildiğim gelmez oldu yardıma

Nâdan ehli hâl bilmeze ne denir
Namerdin elinden lokma mı yenir
Gam çökerse rızık bile tükenir
Batman batman şelek bindi yârenler

Gün geçtikçe başta bela çoğaldı
Her türlü gadayı sineme saldı
Satamadım malım elimde kaldı
Baş bezirgan bile sindi yârenler

Tâ ezelden gönül yüke alışık
Gün kayboldu gözüküyor bir ışık

Çile benim can özüme yapışık
Ruhum çıktı acım dindi yârenler

Kul Ümit'im darmadağın pazarım
Hayırsıza kâr etmiyor nazarım
Gel diye çağırır gayrı mezarım
Ecelim ebede bindi yârenler

ZAY OLUR [32.20]

Derdi güzel didarını açarsan
Kaşlar keman gözler bedir, ay olur
Yele verip perçemini saçarsan
Aman sakla el görürse zay olur

Senden gayrı güzel beni eşlemez
Gönül bu ya başkasını düşlemez
Sevda zırhtır kurşun bile işlemez
Beni vuran okun ile yay olur

Yastık yoksa göğsüme koy başını
Senelerdir anlamadım işini
Bir gün bile yıkar isen kaşını
Kısmetimde “eyvah” ile “vay” olur

Sensiz olan her karanlık zamanda
Başım közde duygularım dumanda
Hele sensiz gözlerimi yumanda
Şu cesedim yılanlara pay olur

3.33. YUSUF KARACAKALE

Sivas, Kangal'ın Alacahan beldesine bağlı Ceviz köyü doğumlu olan Yusuf Karacakale, 1950 yılında dünyaya gelmiştir. İlkokul mezunudur. İlk şiirini 1969'da yazmıştır. Evli ve 3 çocuk babasıdır. Âşık fasıllarına dinleyici olarak katılmaktadır. Badeli olduğunu söylemektedir. Mahlas olarak adını kullanmıştır. İrticali ve sazı yoktur. Şiirlerinde genellikle sosyal konulara ağırlık vermiştir. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği yönetimine üyedir. Şair halen hayattadır (Turan 2011: 506).

BAHÇELİYURT KÖYÜM [33.1]

Bahçeliyurt'a kapı açtık
Doğru yolu böyle seçtik
Kabahatı vurduk geçtik
Birlik olmak güzelliştir

Bir niyetle çıktık yola
Dolaşalım gel kol kola
Sapmayalım sağa sola
Birlik olmak güzelliştir

Soy ayrımı yapmayalım
Köyümüzü katmayalım
At gözlükle bakmayalım
Birlik olmak güzelliştir

Yıkmayalım güzel şeyi
Bahçede yurt denen köyü
Muhtar seçtik verdik oyu
Birlik olmak güzelliştir

İçtik cennet pınarından
Kuzu gölü kenarından
Umutluyuz hep yarından

Birlik olmak güzeldir

Sarmaş dolaş coşmalıyız

Zorlukları aşmalıyız

Yusuf'um bir koşmalıyız

Birlik olmak güzeldir (Turan 2011: 514)

BARIŞÇA KARDEŞÇE [33.2]

Barişça kardeşçe yaşamak güzel

Daima senettir sözümüz bizim

Dürüst olan dostlar daim özeldir

Birlikte karılır tuzumuz bizim

Güzelliklere hep değer veririm

Gerçek dost olanı canım görürüm

O öldüğü yerde ben de ölürüm

Dostlara açıktır gizimiz bizim

İnsanlık sevgisi kutsaldır bende

Bütün içtenlikle yolum bu yönde

Hakk'ın yarattığı bu canlı tende

Temiz asaletli özümüz bizim

Yusuf'um sözlerim ders vericidir

Dostluğu bilmeyen can gericidir

Dünyadaki herkes kardeş bacıdır

Bir yaşar kardeşçe kızımız bizim (Turan 2011: 513)

BEN KÖYÜMÜ ÇOK ÖZLEDİM [33.3]

Güzel bahçe bağlarıyla

Ben köyümü çok özledim

Yemyeşil o dağlarıyla

Ben köyümü çok özledim

Baydığına doğru çıksak
Mantar var mı diye baksak
Mesaj için keven yaksak
Ben köyümü çok özledim

Gurbet beni bağlıyorken
Hasret içim dağlıyorken
Dereleri çağlıyorken
Ben köyümü çok özledim

Köyden göçen evini yıkmış
Her şeyini almış çıkmış
Yaşlılarda canın sıkılmış
Ben köyümü çok özledim

Yusuf'um der yazıyorum
Gençlere çok kızıyorum
Eden bulur çiziyorum
Ben köyümü çok özledim (Turan 2011: 511)

GÖRMEZ DUYMAZ BİZİ YÖNETİCİLER [33.4]

Emekli bankada sıra bekliyor
Görmez duymaz oldu yöneticiler
Yaşlı bedenlere dertler ekliyor
Görmez duymaz oldu yöneticiler

Yüzde iki zammı zar zor verdiler
Yaşamayı bize kısık gördüler
Ne arar oldular ne de sordular
Görmez duymaz oldu yöneticiler

Bizler kemer sıktık onlar sıktılar
Yalanla dolanla sözü büktüler
Balık gibi su yüzüne çıktılar
Görmez duymaz oldu yöneticiler

Maaş az yiyecek alamıyoruz
Huzurlu bir ortam bulamıyoruz
Dizimiz tutmuyor gelemiyoruz
Görmez duymaz oldu yöneticiler

Yusuf'um yaşlandık bağlandık hapa
Ömür boyu olduk beye tataba
Onlar et süt yerken bizde yok çorba
Görmez duymaz oldu yöneticiler (Turan 2011: 509)

SENDE VARIKEN [33.5]

Hainlik fesatlık sende var iken
İnsan olmak senin için zor iken
Görüş alanların gayet dar iken
Beni yorma adam olamazsın sen

Aldığın borcu dönüp vermezsen
Verdiğin sözünde gelip durmazsan
Hatır gönül görüp sual sormazsan
Beni yorma adam olamazsın sen

Toplumunu bulatıp huzursuz yaptın
İyi yöne değil yanlışa saptın
Nerde ayyaş bulsa peşine koştun
Beni yorma adam olamazsın sen

Dostun(u) düşmanını bilmeyen bir can
İçindeki kini sinmeyen bir can

Hırçınca her şeye parlayan bir can
Beni yorma adam olamazsın sen

Vatanı milleti sevmeyen ahlâk
Cehennem nârında olurmuş helâk
Haksızca davranıp gel olma ulak
Beni yorma adam olamazsın sen

Yusuf'um yanlışa karşı dururum
Hata yapanları yere vururum
Kötülükten bütün halkı korurum
Beni yorma adam olamazsın sen (Turan 2011: 510)

SENİN YÜZÜNDEN [33.6]

Delirdi şu gönlüm seni anıyor
Çektiğim acılar senin yüzünden
Beni gören canlar deli sanıyor
Çektiğim acılar senin yüzünden

Bana eller gibi durma yâr öyle
Rahatlat gönlümü güzel söz söyle
Beni melül mahzun gezdirme böyle
Çektiğim acılar senin yüzünden

Nere gitsen döner döner bakarım
İçimi çekerim boynum bükerim
Yusuf'um aşkından kan yaş dökerim
Çektiğim acılar senin yüzünden (Turan 2011: 513)

YÜREKTEN [33.7]

Yürekten içimi döktüm ben sana
Yaralarım em olur musun yâr
Sevemedim seni bir kana kana

Neler çektiğimi bilir misin yâr

Aşkın beni yaktı göz eyledi gör
El dibine düştü söz eyledi gör
Elimi ayağımı buz eyledi gör
Sen de sevip sarsan ölür müsün yâr

Kalbimdeki aşkın gayet derindir
Can evimdeki yer senin yerindir
İster kabul eyle ister süründür
Çağırduğım zaman gelir misin yâr

Yusuf um der neden bahtım karalı
Sen de olsan benim gibi buralı
Bilesin ki sensiz kalbim yaralı
Adres versem gelip bulur musun yâr (Turan 2011: 508)

4. BÖLÜM

ŞİİRLERDE YAPI VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Bu başlık altında, incelenen 381 şiirin yapısal ve muhteva özellikleri tahlil edilecektir. Aşağıdaki tabloda hangi halk şairinin kaç numaraları şiirinin hangi yapı ve muhteva özelliğine sahip olduğu belirtilmiştir. Bir diğer tabloda ise halk şairlerinin şiir sayıları, hece ölçülerini, dize sayılarını, hane sayılarını, ayak ve uyak düzenlerini kullanım sayıları açıklanmıştır.

Birinci bölümde şiirlerin yapısal özellikleri, ikinci bölümde muhtevaları, üçüncü bölümde ise şiirlerde geçen özel adlar incelenmiştir. Çalışmada ilk kez denenecek olan “*şiirlerde değer yargıları-ileteler*” başlığı ise muhteva özellikleri başlığı altında bulunmaktadır.

Şiirlerin genel özelliklerini belirttiğimiz tablo için bkz. (Ek-1).

Şiirlerle ilgili çıkardığımız sayısal veriler ise aşağıdadır. Bu veriler halk şairlerinin şiirlerinin yapısal gücü hakkında kısmen de olsa bilgi verecektir.

Tablo 2. Âşıkların Şiirleri Hakkında Sayısal Veriler

Sıra Nu.	Âşık Mahlası	Şiir Sayısı	Hece Sayıları						Dörtlük Sayısı	Beşlik Sayısı	Beyit Sayısı	Hane Sayısı	Ayak Türü (Döner /Tek)
			11	8	7	14	15	16					
1	Fahimî	8	6	1	1	-	-	-	7	1	-	57	6/2
2	San'atî	10	8	2	-	-	-	-	10	-	-	54	10/0
3	A. Başer	4	4	-	-	-	-	-	4	-	-	19	4/0
4	İcazet	22	17	5	-	-	-	-	22	-	-	209	19/3
5	Yarım Ali	4	3	1	-	-	-	-	4	-	-	57	4/0
6	Ali Erbay	4	3	1	-	-	-	-	4	-	-	18	1/3
7	Batınî	15	10	1	-	4	-	-	14	1	-	77	15/0
8	Bekir	21	16	-	-	4	1	-	19	1	-	149	17/4

9	Dursun	2	2	-	-	-	-	-	2	-	-	16	2/0
10	Ebubekir	6	5	1	-	-	-	-	6	-	-	34	2/4
11	Erbay	3	2	1	-	-	-	-	3	-	-	12	3/0
12	Halife	20	17	2	-	1	-	-	20	-	-	98	15/5
13	Kusurî	4	3	1	-	-	-	-	4	-	-	20	4/0
14	Hatice	2	2	-	-	-	-	-	2	-	-	11	0/2
15	Hayati	20	18	1	1	-	-	-	20	-	-	172	16/4
16	H. Genç	19	19	-	-	-	-	-	19	-	-	102	19/0
17	H. Kara	4	4	-	-	-	-	-	4	-	-	13	4/0
18	H. Şengül	8	7	1	-	-	-	-	8	-	-	39	0/8
19	Memiş	19	15	4	-	-	-	-	18	1	-	118	18/1
20	Metinî	20	12	8	-	-	-	-	17	3	-	96	19/1
21	Musa	7	1	6	-	-	-	-	7	-	-	34	3/4
22	Emsalî	20	17	-	-	-	2	1	20	-	-	115	20/0
23	Mükremin	2	-	2	-	-	-	-	2	-	-	9	0/2
24	Necmettin	4	3	1	-	-	-	-	4	-	-	24	3/1
25	Nizam	17	12	3	-	2	-	-	14	-	3	173	14/0
26	Orhan	20	17	2	-	1	-	-	19	1	-	115	14/6
27	Reşit	18	17	1	-	-	-	-	18	-	-	94	4/14
28	Rıza	11	3	3	4	-	1	-	10	-	1	58	9/1
29	Fakir	5	3	2	-	-	-	-	4	1	-	18	4/1
30	Eroğlu	24	21	2	-	1	-	-	23	1	-	183	22/2
31	Salih	11	10	1	-	-	-	-	11	-	-	79	3/8
32	Ümit	20	16	-	-	3	1	-	19	1	-	89	19/1
33	Yusuf	7	5	2	-	-	-	-	7	-	-	33	2/5
TOPLAM		381	298	55	6	16	5	1	365	11	4	2365	295/82

4.1.YAPISAL ÖZELLİKLER

4.1.1.Ahenk Unsurları

4.1.1.1.Vezin ve Durak

Âşık tarzı şiir geleneğinin olmazsa olmaz kaidelerinden biri şiirlerin hece veznine uygun olarak oluşturulmasıdır. Âşık, sadece anlatmak istediğini dile getirmekle yetinmez, bir de anlattıklarını karar kıldığı hece veznine ve ona uygun duraklara göre inşa eder. Onay (1996b: 7), hece vezninin milli vezin olduğunu, eski Türklerin dilimize kazandırdığı vezin olup aruz taraftarlarının aşağılamasına rağmen de günümüze kadar varlığını muhafaza ettiğini belirtmektedir. Vezin sözcüğü Arapça kökenli bir sözcüktür ve ölçü anlamına gelmektedir (TDK 2005: 2090). Bilindiği üzere klasik şiirde aruz ölçüsü, halk şiirinde hece ölçüsü esas ölçü olarak kullanılmaktadır. Aruzlu örnekleri bir tarafa bırakırsak heceli şiirlerin genellikle 7, 8, 11, 14, 15 ve 16 hece ile yazıldığını söyleyebiliriz. Farklı olarak 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 12, 13, 20 heceli örneklere az da olsa rastlanmıştır (Kaya 2014: 649-656).

Çalışmamızda yer alan 381 şiirde hecenin 7, 8, 11, 14, 15 ve 16'lı örneklerine rastlanmıştır. Bu şiirlerin büyük çoğunluğunu 11 heceli şiirler oluşturmaktadır.

11 Heceli Şiirler

İncelediğimiz 381 şiirin 298'i 11'li hece ile yazılmıştır. Yani bu sayısal sonuç yaklaşık olarak şiirlerin %78.21'ine tekabül etmektedir. Âşıklık geleneğinin geneline baktığımız zaman da âşıkların genellikle 11 heceli şiir yazdıklarını söyleyebiliriz. Bu durum âşıklığın genel kuralı mıdır? Âşıklar şiirlerinin teknik gücünü gösterebilmek için mi bu vezni tercih etmektedirler? Yoksa yazılması en kolay ölçülerden biri midir? Akla gelen bu soruların hepsinin muhakkak âşıklar içinde bir karşılığı bulunmaktadır. Diğer taraftan Boyraz (2010: 110)'a göre; 11 heceli şiirlerin daha çok yazılmasının sebeplerinden biri, insanın günlük yaşantısında kullandığı kalıplaşmış sözlerin çoğunun 11 heceli olmasıdır ve insan zihni bu kalıplara öyle aşina durumdadır ki farkında olmadan zihni müzikalite ve ahenk olarak 11 heceli şiir yazmaya meyillidir. Bireyin günlük hayatında gösterdiği her tepkinin bir bilinçaltı yansıması olduğunu ve sebepsiz olmadığını kabul edersek Boyraz'ın bu fikri muhakkak ki doğru bir tespit olarak görülecektir. Biz de çalışmamızda 33 halk

şairinin seçilmiş şiirlerini inceleyerek adeta tepeden bir bakışla 11 heceli şiirlerin daha çok tercih edildiğini ispat etmiş oluyoruz. Şiir seçimleri yapılırken şairlerin diğer şiirleri incelendiğinde 11 heceli şiirlerin daha çok olduğuna şahit olundu. Oluşturduğumuz tabloda farklı hece ölçülerinin kullanım sıklığı detaylı şekilde gösterilmiştir.

Geleneksel kalıplara uyma ihtiyacı duyan Alacahanlı halk şairlerinin büyük çoğunluğu daha çok 11 heceli şiir yazmayı tercih etmiştir. Sayısal verilere baktığımız zaman bir tek Musa Karakaş'ın 11 heceli şiirinin az olduğunu (1 adet), 8 heceli şiirinin daha çok olduğunu (6 adet) söyleyebiliriz. Bazı şairlerin şiirlerinin çok az kısmına ulaşabildiğimizi düşünürsek kesin bir yargı çıkarmamız doğru olmayacaktır. Fakat mevcut şiirlerden çıkan sonuçlar bu şekildedir. 11 heceli şiirlerin durakları 6+5 ve 4+4+3'tür. 11 heceli şiir yazan şairlerimiz de bu genel kalıba uyarak durak konusunda gereken hassasiyeti göstermektedirler. Şairlerden 11 heceli şiirlere birkaç örnek aşağıda verilmiştir.

Yarım Ali:

*Üstazım Hasan'dır Efendi sani
Yoğurdu pişirdi var etti beni
Yâr diyerek Yarım Ali adını
Koydu bu isimle dillere düştük* [5.1/5]

Emsalî:

*Kalktı gönül terk eyledi yurdunu
Bulamadım bu sevdanın ardını
Kimse bilmez Emsalî'nin derdini
Derinden çektiğim derin âh bilir* [22.4/4]

Ruhsati Eroğlu:

*Eroğlu'yum yolum atamın yolu
Millet sevdasıyla olmuşum deli
Bazen iç dökerim şair misali
Gönül bahçesinin gülündenim ben* [30.3/6]

8 Heceli Şiirler

11 heceli şiirlerden sonra en çok kullanılan ölçü 8'li hece ölçüsüdür. 381 şiirin 55 tanesinin 8 heceyle yazıldığını söyleyebiliriz. Bir diğer deyişle şiirlerin % 14.43'ü 8'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Bize göre dikkate değer bir durum da 8 heceli şiirlerin daha çok şairliğin ilk yıllarında yazılmasıdır. Halk şairlerinin ilk şiirlerine baktığımız zaman 8 heceli şiirlerinin sonraki dönemlere göre daha çok olduğunu söylemek doğru olacaktır. Nasıl ki, birey bir şeyi öğrenmeye başlarken ilk önce kolay olandan başlar ve giderek ustalaştıkça zora doğru giderse bu durum da ona benzerlik göstermektedir. Halk şairleri bize göre 8 heceli şiirleri daha kolay şekilde yazmaktadırlar. Kullanılan kelime sayısının azlığı, durakların daha basit oluşu temel etkenlerden bazılarıdır. Şekil açısından kolay yazılabilen 8 heceli şiirlerin az kelimeyle çok şey anlatma zarurietini doğurduğu da aşikârdır. Bundandır ki, 8 heceli şiir yazan şairlerin şiirlerinin muhtevası daha zayıf olmaktadır. Biz bunun bir tesadüf olmadığını düşünüyoruz. Örneğin; çalışmamızda yer alan şiirlerinin çoğu 8 heceli olan Musa Karakaş şairlik yönünün ön plana çıkmasından ziyade anlatmak istediklerini dile getirme ihtiyacı duyduğu için genel olarak 8'li heceye başvurmuştur. Dile getirmek istediği toplumsal sıkıntıları muhteva ve şekil kaygısına kapılmadan sade bir şekilde anlatması ve bunu yaparken de 8 heceli olarak yazması 8 heceli şiirlerin daha kolay yazıldığının kanıtıdır. Bahsi geçen ölçüyle daha çok eser veren bir diğer şair de Rıza Arısoy'dur. Arısoy'un şiirlerinin çoğunluğu 7 ve 8 hecelidir. Bunun sebebi bahsettiğimiz gibi Arısoy'un âşıklık geleneğine sonradan başlamasıdır. Şairin elimizde sınırlı sayıda şiirinin bulunmasından dolayı bu yargımızın kesin olmadığını belirtmeliyiz. 8 heceli şiirlerde durak olarak 4+4 ve 5+3 kullanılmıştır. Aşağıda birkaç 8 heceli şiir örneği verilmiştir.

San'atî:

İsmim Abdurrahman derler

Mahlasım San'atî korlar

Bir gün cenazemi yurlar

Nice servi çınar gider [2.4/5]

Atilla Akbulut (Batnî) :

Batnî'yim sakla özüm

Hakk'ı saysın daim sözüm

Eğri yoldan âmâ gözüm

Koruyorum yavaş yavaş [7.15/5]

Nizam Bozkurt:

Erenler cemine girdi

Müminlere erkân oldu

Nizam cana ilham geldi

Beytini yazdığı tarık [25.15/7]

7 Heceli Şiirler

En az rastlanılan hece ölçülerinden biridir. Durak olarak 4+3 veya 3+4 durakları kullanılmaktadır. 8 heceli şiirler gibi genellikle şairliğin ilk yıllarında tercih edilebilir. Aynı şekilde az sözcükle çok şey anlatmanın zorluğu bu hece ölçüsünün az tercih edilmesine neden olur. Bir diğer fikrimize göre ise ustalaşmış halk şairleri 7 heceli şiirleri basit yazılan şiirler olarak düşündükleri için ustalıklarını sergileyemeyecekleri kaygısına düşüyor olabilirler. Bu yüzden birkaç örnek dışında 7'li heceyi tercih etmedikleri kanaâtindeyiz.

381 şiirden sadece 6 tanesi 7'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Yüzde olarak bakıldığında % 1.57 gibi az bir kısım olarak görülmektedir. 6 şiirin 4'ünü Rıza Arısoy yazmıştır. Bunlar 28.2, 28.3, 28.5 ve 28.11 numaralı şiirlerdir. Diğer iki şiirden 1.3 numaralı şiir Fahimî'ye, 15.19 numaralı şiir ise Hayati Bilgin'e aittir.

Rıza Arısoy:

Rıza öyle arzular

Gönül öyle sızılar

Allah diyen gaziler

Damlayı taşıyordu [28.2/5]

Hayati Bilgin:

Hayati şaşkın kuldur

Onu imanla öldür

Cennette nimet boldur

Uyuma dost uyuma [15.19/7]

14 Heceli Şiirler

14'lü hece ölçüsü en çok kullanılan üçüncü ölçü birimidir. Çok kelimeyle anlatılmak istenen geniş kapsamlı konuların şiirleştirilmesinde tercih edildiğini söyleyebiliriz. Diğer taraftan çok daha fazla kelime kullanılacağı için anlamda genişlemeye neden olma sıkıntısı doğurduğundan şiirlerde ahenk ve ritim unsurlarının azaldığını söylemek gerekmektedir. Tespitlerimize göre genellikle tarihî olayların anlatımında bu veya daha üstü (15, 16 gibi) hece ölçüleri kullanılmaktadır. Tarihî olaylardaki detayların, yer adlarının, şahısların daha detaylı ve etkileyici şekilde aktarılmasında 14 hece şairin işini kolaylaştırmakta ve kendisine daha geniş bir alan bulmaktadır.

İncelediğimiz şiirlerin yaklaşık olarak % 4.19'u bu ölçüyle yazılmıştır. Yani, 381 şiirden 16'sı 14 hecelidir. Bize göre şairlerin bütün şiirlerinden oluşan bir şiir havuzu oluştursak da bu yüzdellik dilim aşağı yukarı bu oranlarda olacaktır. Çünkü 11 ve 8 heceli şiirlerin kullanım alanına göre daha az tercih edilmektedir. Atilla Akbulut'un 4 şiiri (7.10, 7.11, 7.12, 7.13 numaralı şiirler); Bekir Akbulut'un 4 şiiri (8.2, 8.14, 8.17, 8.21 numaralı şiirler); Halife Bozbayır'ın 1 şiiri (12.5 numara); Nizam Bozkurt'un 2 şiiri (25.6, 25.10 numaralar); Orhan Kızılarkayasının 1 şiiri (26.5 numara); Ruhsati Eroğlu'nun 1 şiiri (30.6 numara); Ümit Bilgin'in 3 şiiri (32.4, 32.6, 32.7 numaralar) 14 heceli şiir örnekleridir.

Kul Ümit (Bilgin) :

Benim derdim mâzimle kalan ömürle değil

Kul Ümit'in ölümü tunçla, demirle değil

Beni yakmak istersen közle kömürle değil

Şimşek olup üstüme çaksan daha iyiydi [32.4/5]

15 Heceli Şiirler

15 heceyle yazılmış şiirlere baktığımız zaman 14 heceli şiirler için söylediklerimizin kısmen geçerli olduğunu görüyoruz. Bu ölçüyle yazılan şiirler genellikle divanî denilen şiirlerdir. Emsalî'ye ait 22.5 numaralı “*Bizi*” ve 22.7 numaralı “*Derler Bize*” şiirleri divanî örnekleridir. 15 heceli şiirler geleneksel kalıplara göre daha az tercih edilmektedir. 381 şiirin sadece 5'inin (% 1.31'lik bir kısım) 15 heceli olması bunu ispatlamaktadır. Bekir Akbulut'un 8.9 numaralı; Rıza Arısoy'un 28.6 numaralı gazel şekliyle yazdığı şiiri; Ümit Bilgin'in 32.17 numaralı taşlaması da 15 heceyle yazılmış şiirlerdir.

Emsalî:

Emsalî'yim bu aşk ile per-perişan olmuşum
Düşüp halk âlem içinde rüsva-yı şan olmuşum
Gizlenmek imkânı yoktur belli nişan olmuşum
Herhangi diyara varsam her gören söyler bizi [22.5/6]

16 Heceli Şiirler

16 heceli 1 şiir bulunmaktadır. Emsalî'ye ait olan bu şiir divanîdir. 8+8 duraklıdır. 22.1 numaralı “*Almışız*” şiirinin son beyiti şu şekildedir:

Emsalî:

Emsalî'm aşka müstağrak har etmez zehirle sem hiç
İçmişiz aşkın meyini olmazız biz terk-i dem hiç
Kuh-ı Kaf'ça günah için çekmeziz biz zerre gam hiç
Sığınıp Gaffar ismini fazl-ı rahmetten almışız [22.1/5]

4.1.1.2.Uyak

Şiirde ahengi sağlayan unsurlardan biri de uyaktır. Kafiye de denilen uyaklar dizelerin muhtelif yerlerindeki sözcüklerin ses uyumlarının olmasıdır. Başka bir deyişle şiirde dizelerin sonunda yinelenen ve aynı sesi veren heceler veya aynı görevde olmayan, ses bakımından benzeşen eklerdir (TDK 2005: 2040). Uyak; şiirde ahengi ve anlam zenginliğini sağlama vazifesini gördüğü, dizelerin başında,

ortasında veya sonunda belirli seslerle oluşturulan ses benzerlikleridir (Kaya 2014: 429). Çeyrek, yarım, tam, zengin ve cinaslı olmak üzere beş çeşit uyak vardır. İnceleme alanımızda şiirlerin bütününde 2365 hanenin olduğunu göz önünde bulundurursak hangi şiirin kaçınıcı hanesinde nasıl bir uyak kullanıldığını belirlemek oldukça güç olacaktır. Şunu söyleyebiliriz ki; 381 şiirini incelediğimiz 33 halk şairinin bu 5 uyak çeşidini de kullandığına şahit olduk. Diğer taraftan şiirlerde bulunan uyak düzenleri çıkarılarak bir liste haline getirilmiştir. Liste haline getirilen bu uyaklar tablolarda kod numaraları ile belirtilerek hangi halk şairinin hangi şiirinde nasıl bir uyak düzeni kullandığı bilgisini vermektedir. Aşağıdaki tablolardan ikincisinde ise şairlerin bahsi geçen uyak düzenlerini kaç şiirinde kullandığı verilmiştir.

Uyak düzenlerini çıkardığımız şiirlerden vardığımız sonuca göre -birey bazında düşündüğümüz zaman- bir halk şairinin genel olarak bir uyak düzenini ağırlıklı olarak kullandığını söyleyebiliriz. 381 şiirden belirlediğimiz ve kod numaralarıyla işaret ettiğimiz uyak düzenleri (beyitler halinde yazılan şiirler dahil) şunlardır:

Tablo 3. Uyak Düzenleri

UYAK DÜZENİ KODLARI	
1	<i>abab – cccb – dddb – eeeb</i>
2	<i>aaab – cccb – dddb – eeeb</i>
3	<i>abxb – cccb – dddb – eeeb</i>
4	<i>aaxa – bbba – ccca – ddda</i>
5	<i>ababb – cccb – dddb – eeeb</i>
6	<i>aaabb – cccb – dddb – eeeb</i>
7	<i>aaaxa – bbba – ccca – ddda.....</i>
8	<i>xxxa – bbba – ccca – ddda.....</i>
9	<i>aa – bb – cc – dd – ee.....</i>
10	<i>abab – cdcd – efef – ghgh</i>

Tespit edilen bu 10 uyak düzeninin kodları, şiirlerin yapı ve muhteva özelliklerini gösterdiğimiz tabloda belirtildi. Örneğin; bir şairin şiirinin genel kodunu şiir numarası, hece ölçüsü, dize sayısı, uyak düzeni kodu, hane sayısı, nazım şekli ve ayak düzeni sırasıyla olacak şekilde şu şekilde yazabiliriz:

Fahimî'nin "*Felek*" şiirinin genel kodu: **1.5 – 11 – 4 – 2- 5 – K – D**

Burada şiir kodunun açılımı, **1.5**=şiir numarası; **11**= hece ölçüsü; **4**= dördlük; **2**= aaab cccb uyak düzeni; **5**= hane sayısı; **K**= koşma, **D**= döner ayak şeklindedir.

Bu kodlaştırma sayesinde varacağımız sonuçları daha kolay ve akılda kalıcı şekilde aktarmış olacağız. Örneğin; T1 şeklinde yazılmış bir şiirin daha kolay şekilde yazıldığını ve muhteva olarak daha zayıf olduğunu gözlemledik. T1 = tek ayaklı ve *abab-cccb-dddb* uyak düzenli şiirlerin genel kodudur. T1 şeklinde yazılmış bütün şiirlere baktığımızda o şiiri yazan halk şairinin şiirlerinde muhteva olarak bir zayıflık göze çarpmaktadır. Diğer bir deyişle, bir şair genel olarak şairliğe tek ayaklı ve genel uyak düzenine uyarak yazdığı şiirlerle başlamaktadır. İstisnalar olmakla birlikte şairliğe ilk adımda döner ayak kullanımının zorluklarını atlatamayan şairler bu yönteme başvurmaktadırlar. Halk şairleri tarafından en çok kullanılan şekil ise D1 şeklinde yazılan şiirlerin şeklidir. Âşıklık geleneğinin kaidelerini bilen veya daha sonra pişerek öğrenen şairler daha çok döner ayaklı ve 1 kodlu uyak düzenli şiirler yazmaktadırlar.

Bir diğer tespitimizde ise bir âşık uyak düzeni olarak hangi yolu izliyorsa diğer şiirlerinde de ağırlıklı olarak o uyak düzenini kullanmaktadır. Sözgelimi, 19 şiirini incelediğimiz Âşık Memiş Eroğlu 16 şiirinde 2 kodlu (aaab – cccb) uyak düzenini kullanmıştır. Âşığın geleneğe başlarken ayağı ilk dördlüğün ikinci dizesinde değil de dördüncü dizesinde başlattığını söyleyebiliriz. Âşık, belki de bu uyak düzenini kullanarak kendini daha iyi anlatmaktaydı. Bunun için kesin bilgiler vermek oldukça güçtür. Aynı şeyler diğer halk şairleri için de geçerlidir. Hayati Bilgin, incelediğimiz 20 şiirinin 18'inde 1 kodlu uyak düzenini kullanmıştır. Bir sonuca varırsak bize göre âşıklık geleneğine adım atan Alacahanlı âşıklar ilk olarak nasıl öğrenirse o şekilde şiir yazmayı daha çok tercih etmektedir. Ayrıca irticalen şiir yazan âşıklar 2 kodlu uyak düzenini seçerek işlerini kolaylaştırıyor olabilirler. Çünkü Memiş Eroğlu irticalî yönü kuvvetli bir âşıktı ve gördüğü bir olayı anında şiire

dökebilmekteydi. Şiire *aaab* uyak düzeniyle başlıyor olması ona kolaylık sağlamış olabilir.

Âşıkların en çok kullandıkları uyak düzeni % 55.64'lük bir yüzdeye sahip olan 1 numaralı uyak düzenidir. Âşıklar 381 şiirin 212'sinde şiire *abab* düzeniyle başlamıştır. Âşıklık geleneğinde en çok kullanılan uyak düzeni olduğu muhakkaktır. 2 numaralı düzen 93 defa, 3 numaralı düzen 51 defa, 4 numaralı düzen 10 defa, 5 numaralı düzen 4 defa, 6 numaralı düzen 4 defa, 7 numaralı ve 8 numaralı düzenler 1 defa, 9 numaralı düzen 4 defa, 10 numaralı düzen ise 1 defa kullanılmıştır. 4 numaralı uyak düzenine ayrıca değinmek gerekmektedir. “*aaxa*” düzeniyle şiirine başlayan halk şairlerinin bu şekilde bir düzen kullanmalarının temel nedeninin bilinçaltılarında bulunan maniler olduğunu düşünüyoruz. Buldukları ortamlarda sık sık maniler dinleyen, özellikle kadınlar tarafından söylenen manilere aşına olan şairler şiirlerinde bu düzeni de kullanmışlardır. Alacahanlı kadın halk şairi Hatice Otugüzel de bir şiirinde mani uyak düzeniyle şiirine başlamıştır. Şiire bu şekilde başlaması onun mani bilgisi olan, çevresinden maniler dinlemiş biri olduğunu göstermektedir. Aşağıdaki tabloda hangi şairin hangi uyak düzenini kaç defa kullandığı belirtilmiştir.

Tablo 4. Âşıkların Kullandıkları Uyak Düzenleri

Sıra No	Şairin Mahlası	Uyak Düzeni Kodları									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Fahimî	2	5	1	-	-	-	-	-	-	-
2	San'atî	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-
3	Başer	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
4	İcazet	5	14	3	-	-	-	-	-	-	-
5	Yarım Ali	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
6	Ali Erbay	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
7	Batmî	10	-	-	4	1	-	-	-	-	-
8	Bekir	15	1	2	1	-	1	-	-	-	1

9	Dursun Hoca	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
10	Ebubekir	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Erbay	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Halife	13	5	2	-	-	-	-	-	-	-
13	Kusurî	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	Hatice	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
15	Hayati	18	2	-	-	-	-	-	-	-	-
16	H. Genç	15	1	3	-	-	-	-	-	-	-
17	H. Kara	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-
18	H. Şengül	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Memiş	-	16	1	-	-	-	1	1	-	-
20	Garip Metinî	14	1	2	-	2	1	-	-	-	-
21	Musa	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-
22	Emsalî	10	-	7	3	-	-	-	-	-	-
23	Mükremin	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Necmettin	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
25	Nizam	10	-	4	-	-	-	-	-	3	-
26	Orhan	4	15	-	-	-	1	-	-	-	-
27	Reşit	12	5	1	-	-	-	-	-	-	-
28	Rıza	9	-	-	1	-	-	-	-	1	-
29	Fakir	-	1	3	-	1	-	-	-	-	-
30	Eroğlu	12	8	3	-	-	1	-	-	-	-
31	Salih	6	3	2	-	-	-	-	-	-	-
32	Kul Ümit	19	1	-	-	-	-	-	-	-	-
33	Yusuf	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-

4.1.1.3.Ayak

Âşık tarzı şiirlerde genellikle ilk dördlüğün ikinci dizesiyle başlatılan ve bütün dördlüklerin son dizelerinde yarım, tam, zengin hatta cinaslı kafiyelerle oluşturulan veya dizenin tamamında aynen tekrar edilerek oluşturulan, şiirin iskeleti olan kafiye “*ayak*” denmektedir (Artun 2010: 263). Âşık şiirinde iki çeşit kafiye sistemi vardır. Birincisinde; dördlüklerin ilk üç dizesinde oluşturulan kafiyeler; ikincisinde ise, dördlüklerin son dizesinde ses birliği sağlama esasına dayalı olarak meydana getirilen kafiyelerdir. Bunlardan birincisine kafiye veya uyak, dördlüklerin son dizelerinde oluşturulan kafiyelere ise ayak denir. Ayaklar, kafiyelerin özelliğine göre “*tek ayak*” ve “*döner ayak*” diye ikiye ayrılır. Kullanılan kafiyenin zorluğuna göre ise “*geniş ayak*”, “*dar ayak*” ve “*kapanık ayak*” olmak üzere üçe ayrılırlar (Kaya 2014: 128-129).

Ayak, halk şairinin şiir gücü hakkında ipuçları vermesi bakımından önemlidir. Eğer halk şairi âşık tarzı bir şiir yazıyorsa şiirini başlattığı ayağa uyarak diğer dördlükleri de inşa etmek zorundadır. Eğer ayakta uyumsuzluk söz konusu ise bu halk şairinin şiir gücünde eksiklik olduğunu gösterir ve şair başarısız sayılır. Öyle ki, âşık atışmalarında da ayak kaçırın âşıklar atışmayı kaybederler. Ayak bu sebeple âşık şiirinin olmazsa olmazlarından. Tek ayakla, yani dizenin aynen tekrarıyla yazılan şiirler döner ayakla yazılan şiirlere göre kısmen daha kolaydır. Uyak başlığında belirttiğimiz T1 kodunu ele alırsak halk şairi T1 şekliyle şiir yazıyorsa şairlik yeteneğinin diğerlerine göre daha az olduğu kanısına varabiliriz. Tespitlerimize göre de T1 şekliyle yazılan şiirlerin muhtevası daha zayıftır ve biz bunun tesadüf olmadığını düşünüyoruz. Döner ayak tek ayağa göre kısmen daha zordur. Döner ayakla kusursuz şiirler yazabilen bir halk şairi kendini bu alanda ispatlamış ve şiirinin gücünü göstermiş olur. Âşıklık geleneğinde en çok tercih edilen şekil de zaten D1’dir. D1 şekliyle şiirini oluşturan bir halk şairi muhteva olarak da daha sağlam bir şiir ortaya koymaktadır. Döner ayakla yazılan şiirlerin de kendi aralarında zorluk dereceleri vardır. Geniş ayakla yazılan şiirlere göre dar ayakla yazılan şiirler daha zordur. Eğer bir halk şairi dar ayakla kusursuz bir şiir yazabiliyorsa âşıklıkta yeteneklerini göstermiş olmaktadır. Biz de buna göre halk

şairinin gelenekteki yerini belirlemiş olabiliriz. Kapanık ayakta ise oluşturulacak dörtlük sayısı çok azdır ve fazla bir seçenek olmadığı için daha zordur. Halk şairi geniş ayakla, dar ayakla ve kapanık ayakla rahatlıkla şiirler meydana getirebiliyorsa onun bu gelenek içinde ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir. Nitekim Alacahanlı halk şairleri içerisinde de bu şekilde gücünü ispat etmiş Emsalî, San'atî, Yarım Ali, Memiş Eroğlu, Ruhsati Eroğlu, Bekir Akbulut, Hayati Bilgin gibi halk şairleri bulunmaktadır.

381 şiir içinde döner ayakla yazılan şiir sayısı dikkate değer derecede fazladır. 295 şiirin döner ayakla yazıldığını söyleyebiliriz. Elbette bunların içinde kafiyeyi göz ardı edip sadece redif kullanan halk şairleri de olmuştur. Yine de bu sayı oldukça fazladır. Şiirlerin yaklaşık olarak % 77. 42'sine denk gelmektedir. Bu sonuç Alacahanlı halk şairlerinin âşıklık geleneği içerisinde yapısal olarak çok iyi derecede olduğunu göstermektedir. Diğer 82 şiir ise tek ayakla, son dizelerin yinelenmesiyle oluşturulmuştur. 4 şiir ise beyitlerle oluşturulmuştur. Şiirlerin hangi ayakla oluşturulduğu genel tabloda belirtilmiştir.

4.1.2.Nazım Şekilleri

Bu başlık altında, çalışmada yer alan şiirler hece sayıları, dörtlük sayıları gibi kriterler göz önünde bulundurularak dört ayrı nazım şeklinde gruplandırılarak incelenmiştir. Bu gruplandırma şu şekildedir:

1-Destan

2-Divan

3-Koşma

4-Semai

4.1.2.1.Destan

Halk şiirinde hacim olarak diğer şiirlerden ayrılan, en az 5 dörtlükten oluşan ve dörtlük sayısının belirli bir sınırı olmayan nazım biçimidir. Âşık tarzı şiir geleneğinde destanlar konusunda en kapsamlı çalışmalardan birini yapan Özkul Çobanoğlu (2000), destanları hem muhteva bakımından tür olarak değerlendirmiş, hem de hacimlerini göz önünde bulundurarak nazım biçimleri kategorisinde “*Uzun*

biçimler” başlığı altında incelemiştir. Çobanoğlu (2000: 14)’na göre nazım şekilleri koşma tipi ve mani tipi olarak; nazım biçimleri ise kısa biçimler (koşma, mani) ve uzun biçimler (destan) olarak ayrılırlar. Yani; destanların bir de hacimlerine, yani dörtlük sayılarının uzunluğuna göre biçim açısından ele alınması gerekmektedir.

Destanların şekil ve tür açısından ele alınmasında araştırmacılarca bir ihtilaf bulunmaktadır. Onay ve Dilçin’in *şekil*; Dizdaroğlu ve Boratav’ın *tür*; Oğuz ve Çobanoğlu’nun *hem tür hem şekil* içine dahil ettikleri destanlar, Sakaoğlu ve Artun tarafından koşmanın “*ezgileri bakımından koşmalar*” başlığı altında gösterilmiştir (Aça, 2007: 211).

4.1.2.2.Divan

Âşıkların 14, 15 ve 16 heceyle ve dörtlüklerle meydana getirdikleri şiirlerin nazım şeklidir. Artun (2012: 145) divanları heceli nazım şekilleri arasına dahil ederken, Kaya (2014: 266) aruzun “*fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*” kalıbıyla yazılan ve kendine has ezgisi olan, aruz ölçüsüyle yazamayan âşıkların 14, 15, 16 heceyle oluşturdukları şiirlerin nazım şekli olarak tanımlamıştır. Bu çalışmada heceli nazım şekillerini gruplandırırken 14,15 ve 16 heceyle yazılan şiirleri belli bir başlık altında toplayabilmek adına bahsi geçen şiirlerin nazım şekline “*divan*” denildi. Muhteva itibariyle diğerlerinden ayrılan destanlar haricindeki 14, 15 ve 16 heceli şiirlerin hepsi divan nazım şeklinde değerlendirilecektir. İncelenen şiirlerde en az bulunan nazım şekli divandır.

4.1.2.3.Koşma

Koşma, en çok kullanılan halk şiiri nazım şeklidir. Koşmayı nazım şekli yapan unsurlar, hece ve mısra sayısı ile hacmidir (Boyraz 1996: 184). Koşmaların hece sayısı, dörtlük sayısı, şekil-tür ayrımı açısından ihtilafla değerlendirildiğini söyleyebiliriz. Aça (2012: 570), koşmaları “*Genellikle 8 ve 11 heceli, 4+4; 4+4+3 duraklı dizelerin oluşturduğu dörtlüklerden kurulur. Dörtlük sayısı 3 ile 5 arasında değişmektedir.*” diye tanımlamaktadır. Evliyaoğlu (1988: 100), koşmayı halk şiiri türleri arasına dahil ederek 11 heceli dörtlüklerden oluştuğunu söylemektedir. Artun (2012: 130), 11 heceli nazım şekli olarak tanımlarken, Kaya (2014: 478), “*Âşıkların ayak kullanmak suretiyle dörtlüklerle vücuda getirdikleri , genellikle 11 hece ile ve*

hemen her konuda söyledikleri şiirler” olarak tanımlar. Onay (1996a: 92) ise 5,6,7,8 ve 11 heceli şiirleri de koşma olarak tanımlamıştır.

Bazı araştırmacılar 8 heceli şiirleri semai adı altında değerlendirerek koşmaları sadece 11 heceli şiirler olarak tanımlar. Bahsi geçen semai tür olarak bildiğimiz ve kendine has ezgisi olan semailerle karıştırılmamalıdır. 8 heceli koşma tipi şiirlere semai adının verilmesi ittifakla kabul edilmiş bir görüştür. Çalışmamızdaki 8 heceli şiirler bu görüş bağlamında semai olarak değerlendirilecektir. Koşmaların tür olarak değerlendirilmesi fikrine de katılmayarak onları nazım şekli olarak kabul edeceğiz.

İncelediğimiz şiirlerin büyük çoğunluğunun koşma nazım şekliyle yazıldığını söyleyebiliriz. Koşmaların çoğunlukta olmasının sebebi âşıkların daha çok 11 heceli şiir örnekleri vermesiyle bağlantılıdır. 11 heceli olan bu şiirlerde 4+4+3 ve 6+5 duraklarının ikisi de kullanılmıştır. Kafiye düzeni ise genellikle *abab, cccb, dddb...* şeklinde olmakla birlikte *aaab, cccb, dddb...* şekline de rastlanmıştır.

4.1.2.4.Semai

Halk şiiri nazım şekillerinden olan semailer 8 heceli olmasından dolayı koşmalardan ayrılırlar. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi 8 heceli koşma tipi şiirlere bir kimlik yüklemek adına, birçok araştırmacının ittifakla kabul ettiği üzere (Boyras, 2010: 133 ; Kaya, 2014: 701) “*semai*” adını veriyoruz. 8 heceli semailer yine 8 heceli olan fakat ezgi ve muhteva yönünden farklılıklar gösteren semailerle karıştırılmamalıdır. Örneğine az rastlanan 7 heceli şiirleri de semailer içinde değerlendireceğiz. Yani; koşmalar gibi ayak usûlüne uygun, belirli bir kafiye düzeni olan semailerin incelenmesinde şekil olarak hece sayısının 8 olmasına bakmak yeterli olacaktır. Semailer de koşmalar gibi her konuda yazılabilirler.

İncelenen şiirlerde koşmalardan sonra en çok kullanılan nazım şekli semaidir. Çalışmamızda yer alan âşıkların hemen hepsi 7 ve 8 heceli şiir örnekleri vermektedirler. Durak olarak da 4+4 ve 5+3 olmak üzere her iki durak da kullanılmıştır. Bize göre semai şeklinin az tercih ediliyor olmasının iki sebebi olabilir. Ustalaşmış ve henüz ustalık seviyesine ulaşmamış iki âşık profiline gözüyle bakarsak, birincisi; ustalaşmamış âşıklar az heceyle dolayısıyla az sözcükle çok şey anlatmak konusunda sıkıntı çekiyor olabilirler. İkincisi; bazı âşıklara göre 8 heceli

şiiirler daha kolay yazılıyor olarak görülebilir ve kendini usta olarak nitelendiren âşık bu nazım şeklini hafife alıyor olabilir.

4.1.3.Nazım Türleri

4.1.3.1.Âşık Edebiyatı Nazım Türleri

4.1.3.1.1.Ağıt

Bir ölüm veya ayrılık neticesinde meydana gelen üzüntülerin dile getirildiği, insanî bir tepki olarak ortaya koyulan ve feryad edip yakınılan manzumelerdir. Anonim ağıtlar bulunduğu gibi, sahibi belli olan ağıtlar da mevcuttur.

Ağıtların en önemli özelliği insanlığın ortak ıstırabını canlı bir şekilde ifade etmesidir. Genellikle kadınlar tarafından söylenmektedir (Görkem 2001: 10). Türkiye’de ağıt yakma geleneği, en eski devirlerde izine rastlanan ve günümüze kadar yaşatılmış bir gelenektir (Kaya 2014:42).

Ağıtlar Türkiye’nin farklı bölgelerinde değişik isimlerle de karşılık bulur. *Bayatı, deme, deşet, deyiş, deyişet, dil, las,ölgülü,sabu, şin, şivan, yakım* gibi adlar alırlar (Görkem 2001: 16-17 ; Kaya 2014: 43). “Ağıta Altaylar *sıgıt*; Azerbaycan Türkleri *ağı*; Başkurtlar *mersiye, eytiv*; Çuvaşlar *ville şinçi yari*; Karakalpaklar *joklav*; Kazaklar *joktov, koşuk ırı, köri*; Kırgızlar *cır, cektov, koşak*; Kumuklar *yas*; Nogaylar *bozlau, bozlaw*; Özbekler *mersiye, matemname*; Tatarlar *taqmaq, mersiye*; Türkmenler *âğı, tavş, tavşa, tovum, ses etmek*; Uygurlar da *jiğa, haza derler.*” (Kaya 2014: 42).

Yaptığımız çalışmada birkaç ağıt örneği bulunmaktadır. Aslında halk şairi olmayan, fakat çeşitli sebeplerle iki tane ağıt yazmış olan Hatice Otugüzel ağıt türünde örnek teşkil etmesi için çalışmamıza dahil edilmiştir. Otugüzel, Mahmut ve Yusuf adlarında iki oğlunun gurbete gitmesinin üstüne üzüntüsünü anlatmak için iki ağıt yazmıştır. Bunlardan bir tanesi şu şekildedir:

MAHMUT’UN ARDINDAN

Anan arkan süre boynunu büker

Bacın gözlerinden kanlı yaş döker

Hasretlik babamın boynunu büker

Ağlarım Mahmut'um gelene kadar

Uçağa bindin de yalnız başın

Sıladan kesildi ekmeğin aşın

Arkandan ağlıyor bacın kardaşın

Ağlarım Mahmut'um galene kadar

Almanya'da dillerini bilemen

Ağlarsın da göz yaşını silemen

Ayrıldın anandan daha göremen

Ağlarım Mahmut'um gelene kadar

Almanya'nın toprakları kırmızı

Şu zalım Almanya ayırdı bizi

Bari rüyamda göreyim seni

Ağlarım Mahmut'um gelene kadar

Uçağa bindin de hemen yürüdü

Demek ki kaderde bunlar var idi

Mahmut'um da kabilede biridi

Ağlarım Mahmut'um gelene kadar

Bir diğer ağıtta Âşık Memiş henüz bebeklerken kaybettiği iki çocuğunun ardından üzüntüsünü dile getiriyor. Memiş Eroğlu şiirine “destan” diyerek başlamışsa da içerik özellikleri bakımından ağıt olarak kabul ediyoruz.

KUZULAR

İşitenler bu destanı duramaz

Azdı yaralarım merhem yaramaz

Yüksek Fatma'mla yiğit Feramuz

Yandı ciğerimin başı kuzular

Aktı gözüm yaşı dindiremedim

Çark edip dolabı döndüremedim

*Vallahi bu zulmü kaldıramadım
Ağırdır feleğin taşı kuzular*

*Yandım yavrularım yandım derdine
Yayla haram olsun geldim yurduna
Bir çift kuzu verdim ardı ardına
Gayet pek genç idi yaşı kuzular*

*Unuttum günleri sayamaz oldum
Dalıma elbise giyemez oldum
Su içip ekmeği yiyemez oldum
Zehir eylediniz aşî kuzular*

*Çıkar mı yürekten böyle bir acı
Ağladı bir âlem kardaşla bacı
Ben anan Hatice o baban Hacı
Koymadı ağızımda dişi kuzular*

*Sivas'a giden de geri gelmiyor
Küçük hanım "Babam" diye ağlıyor
Gelinin yalnız evde durmuyor
Yuvada tek kaldı eşi kuzular*

*Sivas kabirine varıp uğrasam
"Kuzum" diye yana yana meleşem
Âşık Memiş yiğidimi arasam
Gariptir mezarın taşı kuzular*

Âşık Ali İcazet'in yazdığı, Abidin Oğlu adlı birinin ağzından Abidin Oğlu'nun oğlu Mehmet'e söylediği ağıt ve yine İcazet'in yazdığı "*Hamal Çayı Abdurrahman Bey*" ağıdı diğer önemli ağıtlardır.

4.1.3.1.2. Alkışlama (Dualama)

Âşıkların herhangi bir bireye, nesneye, topluma, yere veya kendine vb. dua ettiği, yaratıcıdan yardım dilediği şiirlerdir (Boyras 2010: 141; Kaya 2014: 290). Âşık, bu şiirlerde iyiliğini istediği şey için talepte bulunur ve duasının kabul edilmesini diler.

Halife Bozbayır'ın 23 Ekim 2011'de meydana gelen 7.2 şiddetindeki Van depremi hakkında yazdığı "Yedi Nokta İki" adlı şiiri alkışlama örneğidir. Bahsi geçen şiir şöyledir:

YEDİ NOKTA İKİ

*Yedi nokta iki, vurdu Van'ımı
Böyle acı daha, gösterme yâ Rab
Tek yürek eyledi can vatanımı
Böyle acı daha gösterme yâ Rab*

*Deprem vurdu, yurdu bir matem aldı
Yunuslar, Yusufklar, göçükte kaldı
Akıl almayacak mucize oldu
Böyle acı daha gösterme yâ Rab*

*Ülkemin gözyaşı şu akan kandan
Terör bir yandan, deprem bir yandan
Yirmi dört şehidim, binlerce candan
Böyle acı daha gösterme yâ Rab*

*Acıya boğuldu depremde Van'ım
Yıkıldı sarayım, kalmadı hanım
Kayboldu insanım, binlerce canım
Böyle acı daha gösterme yâ Rab*

*Ebu Cehil'denmiş, bozukmuş maya
Kör olur gözleri, insan azmaya
Kelimeler kifâyet etmez yazmaya*

Böyle acı daha gösterme yâ Rab

*İnsanlığı bir kenara atmışlar
Gelen yardımları çalıp satmışlar
Kan ve gözyaşından çorba yapmışlar
Böyle acı daha gösterme yâ Rab*

*Ekrandan bakamam, dayanmaz özüm
İnsanlık ayıbı, görmese gözüm
Dinsin akan kanlar, bulunsun çözüm
Böyle acı daha gösterme yâ Rab*

4.1.3.1.3.Bilgileme (Tarifleme)

Herhangi bir konu hakkında bilgilendirmeyi amaçlayan, duygu yönünden zayıf olan şiirlerdir (Boyras 2010: 141). Doğan Kaya bu tarz şiirleri “*tarifleme*” terimiyle karşılamaktadır. Şairler bu tür şiirlerde bir konu, bir yer, bir terim, bir kişi vb. hakkında detaylı bilgiler verirler. Boyraz, bu şiirlerde tarafsızlığın ön planda olduğunu vurgulamaktadır.

Şairlerin yaşantıları hakkında bilgiler veren ve örneğine rastlanması zor olan Bekir Akbulut’un “*Şair*” adlı şiiri bilgileme örneği sayılabilir.

ŞAİR

*Yirmi dokuz harfte tek tek sıraya
Sokarak kalemde ezendir şair
Durakta virgüli hemen araya
Gözünden mürekkep süzendir şair*

*“E”de bükülürken kıvrılır “S”de
“B”de gözlük takar şişiyor “D”de
Şiirle kendini eder ifade
Uykuyu, düzeni bozandır şair*

“Ğ”de yumuşarken “Ç”de sertleşir
Harfler ile konuşarak dertleşir
Alını açık dik yaşayıp mertleşir
İlim deryasında yüzendir şair

“O”da yuvarlanır “V”de yarılır
Gece kalkar kalemine sarılır
Saydamdır yüreği hemen kırılır
Edebi hayata düzendir şair

“Ö”de noktalanır “C”de kıvrılır
Sözün ateşinde yanıp kavrulur
“L”de köşe alır “J”de savrulur
Bozuk her düzene kızandır şair

“T”da düzlenirken şapkası “İ”de
Yazarak doyuyor şairde mide
Evlat gibi olur emek gitgide
Gönül harmanında tozandır şair

“R”de ayaklanır “P” tek gözlüğü
Karıştırır bakar her gün sözlüğü
Ne bir hakkı vardır ne de özlüğü
Hicivle haksız üzendir şair

“Y”de kuyruk alır “Ş”de şaşırır
Sevdasını yüce dağdan aşırır
Yüreğinden damlaları düşürür
Gönülden gönüle gezendir şair

En ufak noktada ünlemde başka
Beyaz bir sayfaya yeni bir aşka
Getirir kondurur cananı köşke

Yârin mevsiminde hazandır şair

*“M”de “N”de düzen verir yazıya
Son harf “Z”de ‘gem’i alır azıya
Yufka gibi lafı sarar bazıya
Şom ağızları hep büzendir şair*

***Bekir**’im “K”lar bak dirsek gerendir
Sevinçle hüznünü aşka örendir
Boşa değil görmeyeni görendir
Kantar tartmaz aşka mizandır şair*

4.1.3.1.4.Dertleme

Âşıkların gerçek veya hayâl dünyalarında yarattıkları kişilerin çektiği sıkıntıları anlattıkları şiiirlerdir. Hayâlî kişilerin acılarının anlatıldığı şiiirler hikâyeleştirilerek anlatıldığı için “öyküleme” türüne daha yakındır.

Bu tür şiiirlerde âşıklar, halk şairleri üçüncü bir kişinin sıkıntılarına tercüman olurlar ve onların içine düştükleri zor durumları anlatırlar, acındırma yoluna giderler (Boyraz 2010: 141).

İncelediğimiz şiiirlerde sadece iki tane dertleme türüne rastlanmıştır. Ruhsati Eroğlu’nun yazdığı “Oğul” adlı şiiirde oğlu gurbette yaşayan ve onun özlemine çeken bir annenin çektiği acılar anlatılır. Bir diğer şiiir Reşit Çelik’in “Köylü Kadını” şiiiridir. Ruhsati Eroğlu’nun şiiiri şu şekildedir. Şiiir şu şekildedir:

OĞUL

*Gurbet seni benden aldı götürdü
Yeter bu hasretlik artık dön oğul
Görsen tanımazsın yedi bitirdi
Saçlarım bembeyaz oldu yün oğul*

*Geçim derdi var ya canıma yetti
Köyde kim kaldı ki çekilen gitti
Gurbet aldı sanki bizi el etti*

Derdimiz bir değil oldu bin oğul

*Duydum ki çam dalı gibi olmuşsun
Oralardan bir de gelin almışsın
Düğünüm var diye haber salmışsın
Bu ne acı, bu ne tatlı gün oğul*

*Köyden birisine düünür gitseydik
Düğünün keşke burda etseydik
Davullar çaldırıp halay tutsaydık
Hem de öyle olurdu ki şen oğul*

*Oğul olan olmuş, hayırlı olsun
Evinize neşe, bereket dolsun
Gelinim, torunum bayrama gelsin
Belki ömrüm yetmez olur son oğul*

*Çok şükür sonunda çıkıp gelmişsin
N'oldu yavrum sararıp da solmuşsun
Babandan da çok ihtiyar olmuşsun
Taş olsa dayanmaz buna can oğul*

***Eroğlu** hangi bir yanını desin
Kursağında kalır her bir hevesin
Gurbet bal deseler kimse yemesin
Yüreğine her gün dolar kan oğul*

4.1.3.1.5.Dertlenme / Şikâyetlenme

Şairlerin dertlerini, çeşitli konulardaki şikâyetlerini anlattıkları şiir türleridir. Bu türdeki şiirleri güzellemelerden ayrı olarak dertlenme-şikâyetlenme başlığı altında ilk kez değerlendiren ve Türk Halk Edebiyatı'na kazandıran Doğan Kaya (2014: 238)'dir.

Yaşantılarında çeşitli zorluklar gören, olumsuzluklarla karşılaşan şairler şahit oldukları bu olayları nazma dökerek yakınma yoluna giderler. Bu yakınmalar bir sevgiliye duyulan özlem, ayrılık acısı, ölen birinin ardından duyulan özlem sebebiyle olabileceği gibi, toplumda görülen bozukluklar, bir kişinin yaptığı hataları şikâyet etme, devlet düzeninde görülen aksaklıkları dile getirme gibi konularda da olabilir.

Alacahanlı halk şairlerinin şiirlerini genel bir bakışla incelediğimiz zaman dertlenme-şikâyetlenme türünün -güzellemelerle birlikte- diğer halk edebiyatı nazım türlerine göre daha baskın olduğunu görmekteyiz. Elbette ki ortaya çıkan bu baskınlık sadece Alacahanlı halk şairlerine has bir durum değildir. Yaşantıları boyunca pek çok olumsuzluğa şahit olan ve bunları insanlara şiir yoluyla anlatma ihtiyacı hisseden âşıklarımız, şairlerimiz bu görevi her yerde yerine getirmektedirler. Çalışmamız gereği Alacahanlı halk şairlerine baktığımız zaman bu yakınmaların sebeplerinin başında “*gurbet*” faktörünün geldiğini gördük. Nitekim gurbete çıkma her kim olursa olsun duygusal yönleri ortaya çıkaran, çeşitli olumsuzluklar doğuran bir durumdur. Sılaya özlem, anne-babaya, arkadaşlara duyulan hasret, sevgiliye duyulan özlem gurbette kalınan sürede her zaman ön planda olur. Hüseyin Genç’in “*Balı Özledim*” şiirinin son dördlüğü bu özlemi en iyi anlatan dörtlüklerden biridir:

Hüseyin'im bu sitemim bana mı

Eller güler oynar derdi sana mı

Yalın ayak kuzu yayan anamı

Şefkâtle sarılan kolu özledim

Dertlenmeleri tetikleyen unsurlardan biri de sevgiliden ayrı kalma, ona duyulan özlem, vuslat talebinin karşılıksız kalması gibi konulardır. Pek çok insanın hayatında görülen sevgiliden ayrılma veya hiç kavuşamama durumu Alacahanlı halk şairlerinde de sık görülen bir durumdur. Şair sevgilisine yalvaracak derecede dertlenir, bazen şikâyet eder, bazen de artık acısına son vermesini ister. Ayrılık acısının kendinde yarattığı tahribatları şiirlerinde anlatarak biraz da acındırma yoluna gider. Bu acındırma ile sevgilinin insafa geleceği düşüncesi ağır basmaktadır. Halife Bozbayır’ın “*Ayrı*” şiirinde sevgilinin verdiği acıları görüyoruz.

Yetmiyor mu bunca hasret çektiğim

Ağaç oldu küçük fidan diktiğim

Hesabın verirsin bana ettiğin

Sevdan ayrı, hasret ayrı tütüyor

Aynı şekilde Bekir Akbulut'un türkü formatında bestelenmiş olan "Meyri" şiiri de sevgilinin verdiği acıları en güzel biçimde tasvir etmektedir.

Yalvardım Mevlâ'ya, hatim okudum

Kirpiğinde canı örüp dokudum

Seslenip geceye seni şakıdım

Hasretin içimde ışıyor Meyri

Seher melteminde şafak atarken

Güneşim bak sensiz doğup batarken

Rûhum karanlığı sarıp yatarken

Gözlerinufuktan aşıyor Meyri

Dertlenme ve şikâyetlenmeleri ortaya çıkaran bir diğer durum ise zamandan yakınmadır. Devrin bozulduğunu, insanların artık vefasız olduğunu, dostluğun bittiğini ve dürüstlüğün kalmadığını anlatan şairler yaşadıkları devirleri şikâyet etme yoluna giderler. Rıza Karahan'ın yazdığı "Beni" şiiri de bu konuyu ihtiva etmektedir. Karahan şiirinin bir bölümünde şunları söylemektedir:

İkrar verdim ikrarımdan caymadım

Kan ağladım insanlara kıymadım

Sahte dostlar ile kumar oynadım

Bin bir hile yaptı uttular beni

Askere gitme durumunu gurbetten saymayıp ayrı bir alanda değerlendirirsek askerlik sırasında çekilen sıkıntıların da şiirlere konu olduğunu söyleyebiliriz. Şairler askerlik yaparken aileye, sevgiliye şiirler yazarak özlemlerini ve çektikleri sıkıntıları anlatırlar. Bu şiirler içinde askerlikle ilgili kavramları görmek mümkündür. Ebubekir Bozhöyük'ün askerliği sırasında yazdığını tahmin ettiğimiz 92 numaralı şiiri buna en iyi örnek olacaktır. Bozhöyük şiirin iki dördlüğünde şunları dile getirmektedir:

Mor dağlara ordugâhlar kuruldu

Etrafına bölük bölük duruldu

Onar dakika istirahat verildi

Tüfeğimi çatar çatmaz ordayım

*Dağlar taşlar bu hasretlik derdinden
Sabır sebat bulmaz gönül yurdundan
Akşamleyin tepelerin ardından
Hemen güneş batar batmaz ordayım*

Dertlenme-şikâyetlenme türü ile örnekleri yukarıda bahsi geçen gurbet, ayrılık, zamandan yakınma, askerlik gibi konular etrafında daha da çoğaltabiliriz. Sonuç olarak; âşıkların, halk şairlerinin her konuyu şiirlerinde dile getirdikleri gibi dertlerini, şikâyetlerini de ifade ederek bir tür rahatlama, kişisel motivasyon içine girdiklerini görüyoruz.

4.1.3.1.6.Elifname

Arap alfabesindeki harflerin sırasına uyarak genellikle dize başlarına, dize sonlarında, dörtlük başlarında veya sonlarında olmak üzere muhtelif yerlere bu harfler yerleştirilerek oluşturulan şiir türüdür (Kaya 2014: 325). Elifnameler muhteva olarak yaşname veya şairname özelliği de gösterebilmektedir. Divan şiirinde de örnekleri görülen elifnameler kesin bir kuralı olmadan çeşitli şekillerde yazılabilir. Latin harfleriyle yazılan elifnameler de bulunmaktadır.

Çalışmamızda bir adet elifname örneği bulunmaktadır. San'atî'nin yazdığı elifnamede âşık her dizenin başına bir harf yerleştirmiştir. Örneğin; bu düzene göre “*Elif*”le başlayan dizenin ilk harfi Latin alfabesindeki karşılığı olan “**A**” (Allah.....) ile, “*Cim*” ile başlayan dizenin ilk harfi ise “**C**” (Canım kurbandır....) ile başlamaktadır. San'atî'nin yazdığı elifname şu şekildedir:

ELİFNAME

Elif Allah *Be* Besmele başladım
Te talihtir gönül yâre baksana
Se serden gitmiyor gam ile mihnet
Cim canım kurbandır Bir'e baksana

Ha halimden bilsen yârim nic' olur
Hı hayalden çıkmak bana güç olur
Dal devadır vuranlara taç olur

Zal zelil olursun köre baksana

Rı reyi vermiştir kendi eline

Ze zar ile gitmek ister yoluna

Sin senden isterim yardım kuluna

Şin şefaatkâni nura baksana

Sad sefa sürmedim dünyada bir gün

Dad dallinden etme niyazım her gün

Tı tarih okudum gönüller yorgun

Zı zalim olursun mâra baksana

Ayin alâmtten verir haberi

Gayın gasavetle ettim kederi

Fe fehmedip düşünsene kaderi

Kaf karar verildi Sur'a baksana

Kef Kelâmullah'tır okudum baktım

Lâm lale sümbülü koynuma soktum

Mim Muhammet dedim serimi yaktım

Nun ne var Habîb'im zâra baksana

Vav ile va'd ettim bütün ümmete

He hele devamım farza sünnete

Lâmelifle yardım eyle cennete

Ye yardım isterim çare baksana

Yirmi dokuz harfî okudum yazdım

İsmim Abdurrahman havayî gezdim

Âşık **San'atî**'yim canımdan bezdim

Düşün gideceğin yere baksana

4.1.3.1.7.Güzelleme

Âşık tarzı şiir geleneğinde güzellik kavramının ön planda olduğu, âşıkların şiirlerinde bir şahsın, bir güzelin, bir yerin, bir nesnenin güzelliklerini övdüğü nazım türüdür. Boyraz (2010:142)'a göre sadece bir güzelin değil, herhangi bir varlığın veya kavramın övüldüğü şiirler de güzelleme içerisine dahil edilmelidir. Birçok araştırmacının güzelleme içerisine dahil ettiği sevgilinin verdiği acılar ve bundan duyulan şikâyetler, sılıya duyulan özlem gibi dertlenmeler Kaya (2014: 238)'nın ayrı bir başlıkta değerlendirdiği gibi “dertlenme-şikâyetlenme” olarak gruplandırılrsa daha doğru olacaktır. Böylelikle adını “*güzel*” kavramından alan güzelleme esas konusunu ihtiva etmiş olacak ve türler konusundaki kavram karmaşalarından biri bu şekilde farklı bir boyuta ulaşacaktır. Çalışmamızda da bu esaslar dikkate alınarak güzelleme ve dertlenme-şikâyetlenme ayrı başlıklarda işlenmiştir. Aça (2007: 209)'nın da belirttiği üzere Onay (1996a)'ın “*sağıklar*” başlığı altında topladığı doğa güzelliklerini anlatan şiirler güzellik kavramının çatısı altında olması gerekçesiyle güzelleme başlığı altında değerlendirilmiştir.

Güzelleme, Onay (1996a) ve Boratav (2013)'a göre ayrı bir nazım türü olarak ele alınmalıdır. Artun (2012) ise koşmalara has bir tür olarak değerlendirmiş ve koşmaları tasnif ederek güzelleme “*konularına göre koşmalar*” başlığında incelemiştir.

Alacahanlı halk şairlerinin incelediğimiz şiirlerinde çok sayıda güzelleme bulunmaktadır. Bu güzelleme hepsinde ya bir sevgilinin ya da memleketin veya gidilen bir yerin övüldüğünü görüyoruz. İnsanların manevîyatı aradıkları dönemlerine paralel olarak ilerleyen bir de beşerî güzellik ihtiyacı inkâr edilemez bir gerçektir. Hatta bazen bu beşerî güzelliğin halk şairliğine başlamada önemli bir etken olduğunu söyleyebiliriz. Halk şairleri hem manevî duygularını, düşüncelerini yansıtırlarken hem de beşerî güzelliklerin tasvirini yapmayı da ihmâl etmezler. Gurbete çıkmanın da memleket hasretini ortaya çıkardığını varsayarsak halk şairlerinin zihinlerinde bu özlem neticesinde memleketlerinin güzelliklerini hatırlamaları ve bunları yâd etmeleri gayet tabiidir. Çalışmamızda yer alan âşıkların, halk şairlerinin büyük çoğunluğunun gurbette yaşamış ve halen yaşıyor olmaları

Sivas, Kangal veya Alacahan'ın güzelliklerinin methedilmesini ortaya çıkarmıştır. Örneğin; uzun yıllar gurbette yaşamış olan Hayati Bilgin “Sivas” Şiirinin başında;

Gönül arz eyledi güzel yurdunu

Açılır menekşe g l  Sivas'ın

Coşar Kızılırmak d ver bendini

Durmadan  ağlıyor seli Sivas'ın

dizeleriyle Sivas'a olan özlemini dile getirir ve Sivas'ı methetmeye başlar. Şiirin devamında da Sivas'la ilgili güzellikleri sayarak gururlandığını “Sağlamdır erkânı, yolu Sivas'ın” dizeleriyle anlatır.

Aynı Şekilde Hüseyin Genç'in “Alacahan” adlı Şiirinde Alacahan'ı methedip güzel yönlerine vurgu yaptığını görmekteyiz. AŞağıdaki d rtl kte Alacahan'a has bazı  zellikleri Şöyle anlatır:

Çok  Őıklar bu meydanda atıştı

Hüseyin'im yüreğim yandı tutuştu

Âlim, ulem lar burda yetişti

Köyümün Şerefi, Şanı güzeldir

Mersin'e bağlı Fındıkpınarı'nda öğretmenlik yapmış olan Ruhsati Eroğlu bir yarışmada Fındıkpınarı'nı metheder. Bu g zellemeyle de yarışmada birincilik elde eder. Eroğlu Şiirinin bir bölümünde Fındıkpınarı'nın güzelliğinden bahseder:

Bin bir renkten yeşil olur, al olur

Bir yaz boyu petek petek olur

Şehir g cer bu yaylaya gel olur

Ne güzel diyarsın Fındıkpınarı

G zellemelerdeki bir diğer konu karşı cinse duyulan aşktır. ÂŞık maşuğuna öyle farklı bakar ki, Şiirlerinde onda kimsenin göremediği güzelliklerden bahseder ve onu metheder. ÂŞık bu yolla maşuğundan vuslat talep eder. Hayatının bir döneminde beşerî güzelliğin farkına varmış, bu duyguyu tatmış olan bazı Alacahanlı  Őıklar bu duygularını maŐuklarını tasvir ederek dile getirmişlerdir. Sözgelimi, Batınî mahlaslı Atilla Akbulut “Geldim” Şiirinde sevgiliyi överek vuslata ermek istemektedir.

Batınî'yim yelken açayım aşka

Medcezirle doldum sema-yı meşke

Otur sinemdeki saraya köşke

Sevda zincirini kırmaya geldim

Âşık Ali İcazet'e (Ali Beşiktepe) göre sevgiliden daha güzeli dünya üzerinde bulunmamaktadır. Bu duygularını “*Sevdiğim*” adlı şiirinde dile getirir.

Güllere benzettim rengini dilber

Vasfettim gerdanda bengini dilber

Aradım dünyada dengini dilber

Gelmemiştir bu cihana sevdiğim

Güzellemelerin sadece memlekete ve sevgiliye yazılmadığını Ruhsatı Eroğlu'nun “*Benzer*” şiirinde görmekteyiz. Eroğlu, bir tez çalışması için kendisiyle tanışmaya gelen bir öğrenciye irticalî olarak bir güzelleme yazmıştır ve safiyane duygularla Gamze adlı öğrenciyi övmüştür.

Gözler ceylan gözü gibi

Hayat onda sızı gibi

Ruhsatî'nin kızı gibi

Biraz ehl-i dile benzer

Görüldüğü üzere güzelleme türü adı altında şiirlerin muhtevasında sadece “*güzellik*” kavramının aranması doğru olacaktır. Yukarıda verilen örnekler diğer âşıkların şiirlerine bakarak çoğaltılabilir. Araştırmanın sınırlandırılması adına burada sadece birkaç örnek verilmiştir. Aynı şekilde diğer başlıklar altında da bu yol izlenecektir.

4.1.3.1.8.Kargışlama

Âşıkların herhangi birine beddua ettikleri şiirlerdir. Kötülük görülen birinin aynı şekilde kötülüğü istenir (Boyraz 2010: 142). Bedduaların karşılığı olarak *kargış*, *ilenç* sözcükleri de kullanılmaktadır. Kargışlama terimi bu şekilde ortaya çıkmıştır. Bu terimi Türk halk edebiyatına kazandıran Şeref Boyraz'dır (Kaya 2014: 447). İnsana has duygulardan olan öfkenin bir tezahürü olarak beddualar, birey için bir tür rahatlama aracıdır. Âşıklar ve halk şairleri de yaşadıkları bu ve benzerî duyguları en iyi yaptıkları işi yaparak manzum şekilde yansıtma yoluna giderler.

Çalışmamızda iki tane kargışlama örneği bulunmaktadır. Bunlardan biri Orhan Kızılarkayası'na ait “Üç Adım Öteni Göremeyesin” şiiiridir. Diğer ise Reşit Çelik'in “İnşallah” şiiiridir.

ÜÇ ADIM ÖTENİ GÖREMEYESİN

Dilerim ilmekler geçe boynuna

Âh edip ömrünce gülemeyesin

Yılanlar akrepler gire koynuna

Bir türlü murada eremeyesin

Bedduamdır hep perişan olasın

Olmayacak hayâllere dalasın

Yurduna yuvana hasret kalasın

Yedi gün sefanı süremeyesin

Ettiklerin ayağına dolana

Lanet okuyorum seni alana

Adımı andıkça aklın bulana

Yüreğine bir gün soramayasın

Yaşlanmadan ince belin büküle

Tel tel ola sırma saçın döküle

Kan kusasın ciğerlerin söküle

Üç adım öteni göremeyesin

Ellerinden tutan bulunamaya

Cenaze namazın kılınamaya

Bir top bezin bile alınamaya

Orda hesabını veremeyesin

İNŞALLAH

İslâm dini kutsal doğru yol sana

İstersem hiç kimse karışmaz bana

*Gün gelir oturur ağlarsın amma
Gözyaşını silen olmaz inşallah*

*Eğlence neşeyi kadehte bulan
O insan değildir zehirli yılan
Sonradan köşeye yığılıp kalan
Elinden tutanın olmaz inşallah*

*Âlem yapıp neşesini getiren
“Desinler”e kahvelerde oturan
Çocuğun rızkını ele yediren
Tutup kaldıranın olmaz inşallah*

*Allah'ım bunları insan eyledin
Sonradan “Yolumdan yürüyün” dedin
Reşit senin dinin çok ulu bir din
Olundan ayıran olmaz inşallah*

4.1.3.1.9.Karşılama

Âşıkların muhatab olunan kişiyi/kişileri selamlamak amacıyla söylediği şiiirlerdir. Karşılamlar genellikle âşık fasıllarının başında yapılır ve bu karşılama “hoşlama, merhabalaşma” da denir. Yaptığımız çalışmada âşık fasıllarındaki düzene uygun olan fakat herhangi bir fasılda icra edilmemiş şiiirler de mevcuttur. Bu şiiirleri de karşılama olarak değerlendirdik.

Karşılama türünde âşıklar genellikle şiiirin ayağında “hoş geldiniz”, “merhaba”, “safa geldiniz” gibi redifler kullanırlar (Boyras 2010: 142). Karşılama türüne dahil ettiğimiz şiiirlerden biri Ruhsati Eroğlu’na aittir. Eroğlu, Alacahan’a gelen program yapımcısı Şoray Uzun’a “hoş geldin Şoray” redifli bir şiiir yazarak onu karşılar ve şiiirinde Alacahan’ı tanıtır.

HOŞGELDİN ŞORAY

*Yıl iki bin altı, mevsim kış, Şubat
Bu karlı yollara hoşgeldin Şoray*

*Rakım bin yedi yüz, soğuktur fakat
Sıcak gönüllere hoşgeldin Şoray*

*Biliyoruz uzun yoldan gelirsin
Türk'ün âdet, töresini bilirsin
Gönül hanemize konuk olursun
Sen bizim ellere hoşgeldin Şoray*

*Sivas, Kangal, Alacahan yerimiz
Vatansever kadınımuz, erimiz
Farklı düşünmezler asla birimiz
Samimi kullara hoşgeldin Şoray*

*Kameralar çeksin âdet, töreyi
Devlet hatırlasın bizim yöreyi
İyice görsünler kervansarayı
Virane hallere hoşgeldin Şoray*

*Eskiden ormanmış şu bizim dağlar
Şimdi bir çalı yok, âh edip ağlar
Azmettik yeniden olacak bağlar
Dikensiz güllere hoşgeldin Şoray*

*Belediye, vakıf, köy muhtarları
Şimdi el eleyiz gönül erleri
Güzel yapacağız biz bu yerleri
Meyveli dallara hoşgeldin Şoray*

*Dört mevsimden bahar güzel, yaz güzel
Eroğlu 'ya doğru olan söz güzel
Düğün dernek, davul zurna, saz güzel
Türkülü dillere hoşgeldin Şoray*

Bir diğerk şiir ise Hüseyin Genç'e aittir. Genç, "sefa geldiniz" [154] redifli şiirinde Kars'tan gelmiş âşıkları selamlar.

4.1.3.1.10.Koçaklama

Âşıkların, mensup oldukları milletin uzak veya yakın tarihte yaşadıkları savaşları, kurtuluş mücadelesini ve bu mücadelelerdeki isimli ve isimsiz kahramanları kendilerine has bir coşkuyla anlattıkları kahramanlık şiirleridir. "Koçaklama, kahramanlığı, yurt sevgisini, yiğitliği ve coşkuyu ihtiva eder." (Kaya 2014: 474). Koçaklamalara "yiğitleme" de denmektedir. Âşıkların koçaklamalarında destanî ögeler bulunmaktadır. Âşıklar vatan konulu koçaklamalarında birlik, beraberlik kavramlarını coşkulu bir şekilde anlatarak topluma mâl ederler (Artun 2012: 195).

Alacahanlı âşıkların neredeyse hepsinin bu türde yazılmış eseri vardır. Bunun sebebi Alacahanlılar'ın büyük çoğunluğunun vatan, millet sevgisini derinden hissetmeleri ve bu hissiyatı yaşantılarında da göstermeleridir. Bu hisler doğal olarak şiirlerine de yansımıştır. Şiirlerde görülen tarihî isimler, savaş adları, yer adları ve savaşların nasıl geliştiği gibi konular Alacahanlı âşıkların kültür düzeylerine de ışık tutar niteliktedir. % 100'lük bir oranda okuma-yazma bilen Alacahan halkının ve özel olarak da âşıkların/halk şairlerinin kendilerini sürekli geliştirdikleri de ayrıca belirtilmelidir. İnceleme alanımızdaki âşık ve halk şairlerinin içinde en çok koçaklamayı Bekir Akbulut ve Ruhsati Eroğlu yazmıştır. Şiirlerin muhtevasına bakıldığı zaman Türk askerine, Türk bayrağına, Türklük kavramına, vatan, millet kavramlarına önem verildiği görülmektedir. Ayrıca 20. yüzyıla kadar düşünlerde cirit yarışmaları düzenlenen Alacahan'da yörenin destan âşığı diyebileceğimiz İcazet'in bu yarışmalarda gördüklerini aktarması ve Alat isimli bir atı methetmesi de dikkate değerdir. Bir diğerk dikkate değer konu da birkaç âşığın 1974 Kıbrıs Çıkartması'na şahit olmalarıdır. Bu çıkartmanın uyandırdığı milli duygular şiirlere de yansımıştır. Âşık Memiş'in Kıbrıs'a asker olarak gönderdiği oğluna yazdığı "Haydi Oğlum Kıbrıs'a" şiiri bu konuda yazılmış bir koçaklama örneğidir.

İncelediğimiz şiirlerde koçaklamaların sayısının fazla olması nedeniyle birkaç örnek vermekle yetineceğiz. Alacahanlı âşıkların yazdıkları koçaklamalardan bazıları şunlardır:

Salih Çelik:

GELDİM

Vatanım Türkiye'm şanlı bayrağım
Şerefim varlığım kardeşim aman
İmanım tarihim ekmeğim yuvam
Senin için canım vermeye geldim

N'idem kopacakmış Nuh'un Tufanı
Yücelerden seyredelim dört yanı
Bölücü dediğin hain düşmanı
Gönlümce alnından vurmaya geldim

Bilsinler sahibi kimmiş vatanın
Şad olsun ruhları şehit yatanın
Yaşar ebediyen adı Ata'mın
Ölümden korkmadan ölmeye geldim!

Ahdim alacağım komam yanına
İşte Çanakkale akıyor Tuna
Bölücünün tüfeğine topuna
Kalemimle karşı durmaya geldim

Kangallı **Salih**'im tanıyın beni
Hata yapmayalım eski ve yeni
Aynı rafa koyma gülü dikenini
Vatan için canım vermeye geldim

Atilla Akbulut (Batnî):

SELEN ŞEHİDİM

Bu ülke kaç kere sana seslendi
Herkesin ağzında aslan şehidim
Baştaki beylerin gönlü paslandı
Şehit makamıyla süslen şehidim

*Ana feryad eder parçalar döşün
Ağutlar yakıyor bacınla eşin
Rengini sen verdin kızıl güneşin
Çık arş-ı âlâya yaslan şehidim*

*Kuddusi imanla toprak savundun
Vatan, millet, bayrak ! Öyle avundun
Bir parça gidecek diye dövündün
Diyemem ben sana uslan şehidim*

*Vatan aşkı sende bitmez hiç zaman
Gün olur dağılır ülkemden duman
Hakk'a sevdalısın, gönlünde iman
Yaradan aşkıyla beslen şehidim*

*Batınî boşuna kendini yorma
Nedir bu yaşanan, nedendir sorma
Akılsız başlara boşa laf vurma
Hakkım haram diye seslen şehidim*

4.1.3.1.11.Öğütleme

Âşıkların yaşantıları boyunca elde ettikleri tecrübeleri, çıkardıkları dersleri içinde buldukları topluma aktardıkları şiir türüne “*öğütleme*” denir. Öğütlemelere şekil açısından bakıldığında koşma tipinde yazıldığını, genellikle de 11’li hece ile oluşturulduğunu (Kaya 2014: 649) söyleyebiliriz.

Âşıklar yaşadıkları toplumun sözcüsü olma görevini üstlenirler. Toplumsal değerlerden ödün vermeyen, ahlâkçı olan âşıklar güncel, toplumsal olaylara kayıtsız kalmayarak göndermeler yaparlar ve halkı barış, sevgi, kardeşlik gibi insanlığın ortak değerlerine duyarlı kılmak için onlara uyarılarda bulunurlar (Artun 2012: 187). “Öğütlemeler, muhatabı belirli davranış kalıplarını sergilemeye sevk etme düşüncesinin tezahürleri ile doludur.” (Boyras 2010: 143).

Öğütlemelere baktığımız zaman içerisinde pek çok ahlâki, toplum yapısının nasıl olması gerektiğine ilişkin iletiler barındırdığını görürüz. Âşık şiirinin esas görevlerinden biri olan toplumun sesi olma, yönlendirme işlevi öğütlemelerde daha baskın şekilde karşımıza çıkar. Bu yönüyle birey eğitiminde aynı işlevi gören masallara benzemektedir. “ Öğüt kavramı ders verme, doğruyu gösterme amacının yanı sıra dolaylı ve dolaysız olarak eleştiriyi, yergiyi, ve bazen öfkeyi de içerir. Öğütler genelde düzeltilmesi gereken bir davranış üzerine söylenir. Öğütler uyarma, deneyim aktarma ve eğitim amaçlıdır, geçmişte ve günümüzde olmuş, gelecekte olabilecek olumsuzlukların önceden gösterilerek olumsuzlukların tekrar yaşanmaması çabasına ve isteğine dayanır. Öğütle taşlama, eleştiri arasında ince bir çizgi vardır.” (Artun 2012: 187).

Artun (2012), öğütlemeleri muhtevalarına göre dörde ayırır:

1-Kişisel Öğütlemeler

2- Toplumsal Öğütlemeler

3-Dini Öğütlemeler

4-Taşlama/Takımlalarda Öğütlemeler

Hemen hemen her âşığın nasihat verdiği, tecrübelerini aktardığı öğütleme türünde şiirleri vardır denebilir. Alacahanlı halk şairlerin içerisinde de yukarıda bahsi geçen özelliklere uygun, öğütleme türünde eserlere rastlamak mümkündür. Bu öğütlemelerin bazıları kişilere, bazıları toplumun bütün bireyelerine, bazıları ise âşığın hem kendine hem de topluma verdiği öğütleri içerir. Sözelimi, Ahmet Başer’in “Gönül” şiirinde bir insanın gönlünün nasıl olması gerektiği şöyle anlatılmaktadır:

“Amenna, Eyvallah” akıbet yolu

Gerçekler dünyaya verir mi pulu

Dinleyin her daim her ehl-i kulu

Haklı nefesleri tutmalı gönül

Bekir Akbulut’un yazdığı “Düşün” adlı şiir de öğütleme türünün önemli örneklerinden biridir. Akbulut, bu şiirde insanların nefesine hakim olması gerektiğini, sevginin önemini ve insan için faydalı birçok şey anlatır. Nefis terbiyesinin önemini

anlatıldığı, Hz. Adem'in yediği yasak meyveyi de hatırlatarak ders veren dörtlük şöyledir:

*Nefis ağacını tutma dalından
Uyup meyvesini yeme alından
Şayet çıkar isen Hakk'ın yolundan
Belayı başına sarabilirsin*

Kusurî mahlaslı Hasan Fehmi Arısoy da bir şiirinde alçakgönüllü olmanın önemini anlatır.

*Yükseldikçe engin yürü engin ol
Güneşten örnek al yere döşenir
Her tatlı meyveyi enginlerde bul
Yükseğe kar yağar gören üşenir*

Alacahan'ın usta âşıklarından Emsalî “*Mecazî Aşk*” şiirinde beşerî aşkın önemsizliğini, asıl aşkın manevî aşk olduğunu tasavvufî bir dille nasihat eder.v

*Emsali'm der düşme mecazî aşka
Mecazî aşk ile çıkılmaz köşke
Her adam adamdır pehlivan başka
Bir şahin turnağı yüz bin baş değer*

Alacahanlı âşıkların çocuklarına vasiyet niteliğinde yazdıkları öğütlemeleri de vardır. Hüseyin Genç'in “*Vasiyet*”, Orhan Kızlarkayası'nın “*Oku Yavrum*”, Ruhsati Eroğlu'nun “*Oğlum*” şiirleri öğütleme türünde yazılmıştır.

Hüseyin Genç:

*Ayetli sabittir İslâm'ın yeri
Beş vakit namaz kıl secdede eri*

Orhan Kızlarkayası:

*Nolur oğlum üzme beni
Gel kaçırma şu treni
Dost sanma yüze güleni
Oku yavrum oku oku*

Ruhsatî Eroğlu:

Kaçandan ibret al âh edip yanma

İki yüzli çoktur aldanıp kanma

Her zaman fırsatı bulurum sanma

Düşenin dostu yok, düşmeyin oğlum

İncelediğimiz şiiirlerden öğütleme türünde olanların bazıları bunlardır. Diğer öğütlemeleler “İletiler” başlığında ayrıca incelenecektir.

4.1.3.1.12. Taşlama

Âşıkların toplumu, devleti, bireyi veya herhangi bir varlığı hicvettikleri, mizahî bir dille eleştirdikleri halk edebiyatı nazım türüdür. Bazı örneklerinde hakarete varan sözlerin bulunduğu da görölmektedir. “Kimi zaman küfür boyutlarına varan yaklaşımlar, kimi zaman da insanları güldürürken iğneleyen tavırlar görülür.” (Kaya 2014: 754). Özellikle âşıkların âşık meclislerinde atışirlarken birbirleriyle alay ettikleri görülür. Taşlama türünde hiciv ve alay sanatlı bir şekilde yer alır (Aça 2012: 577).

“Taşlamalar, âşık şiiirinde sosyal normları düzenleyen bir nitelik kazanmış, toplumun ve devletin aksayan yönleri bu şiiirlerde dile getirilmiştir. Âşık şiiirinin lirizmden uzak gerçekçi yönü taşlamalarla ortaya çıkmıştır.” (Artun 2012: 204).

Doğan Kaya (2014: 754), taşlamaları 5 gruba ayırır:

1-Kişilerle ilgili taşlamalar

2-Toplumla ilgili taşlamalar

3-Felek ve kaderle ilgili taşlamalar

4-Tabiatla ilgili taşlamalar

5-Hayvanlarla ilgili taşlamalar

Taşlamalar diğer âşık edebiyatı ürünleri gibi belirli işlevlere sahiptir. Taşlamayı yazan âşığın kendini rahatlatması, okuyan bireylerin düşünmesine yardımcı olması, mizahî bir üslubunun olmasından dolayı güldürmesi ve eğlendirmesi işlevlerinden bazılarıdır. Nilgün Çıblak (2008), William Bascom’un “Folklorun Dört İşlevi” çalışmasında belirlediği folklorun işlevlerini taşlamalardan

yola çıkararak eksik bulur ve taşlamaların farklı işlevlerini de ortaya koyar. Çıblak'a göre taşlamaların işlevleri şunlardır:

1-Toplumsal yapıyı yansıtma

2-Toplum değerlerinin korunup yaşatılmasını sağlama

3-Bilgilendirme ve eğitime

4-İktidarı yıpratma

5-Psikolojik rahatlama sağlama

6-Eğlendirme, hoşça vakit geçirme

7-Âşıkların birbirlerine karşı tutumlarını ve ustalıklarını belirleme (Çıblak 2008: 132).

Birçok âşık edebiyatı nazım türünde eser veren Alacahanlı âşıklar taşlama türünde de güçlü eserler meydana getirmişlerdir. İncelediğimiz taşlamalardan geneli koşma nazım şekliyle yazılmıştır. Genellikle 11 heceli olmakla birlikte 15 heceli bir örnek de bulunmaktadır. Âşık Memiş'in "*Bozguncu*" şiiri ise 8 hecelidir.

Emsalî'nin "*Be Hey Âşık*" taşlaması uzun yıllar Kangal yöresinde ezberlenerek dilden dilde dolaşan bir eserdir. Âşık Memiş bir anısında bu taşlamayı Dışlık köyünden birinin kendisine okuduğunu ve karşılık verdiğini anlatmaktadır. Emsalî'nin "*Zavallı*" şiiri de güçlü taşlamalardan biridir.

Ruhsati Eroğlu'nun bir gün Kangal'da Tekin isimli biriyle yaşadığı bir kavga sonrası yazdığı taşlaması da dikkat çekmektedir. Sarıpınar'ın Sekiliyurt mezrasından Âşık Ali İcazet'in "*İmansız*", Âşık Memiş'in "*Bozguncu*" şiiri diğer önemli taşlamalardır.

Elimizdeki taşlama örnekleri kişilerle ve toplumla ilgili taşlamalardır. Bekir Akbulut'un "*Görmedim*" şiiri toplum düzenini, devleti eleştiren bir taşlamadır. Yukarıda bahsi geçen şiirlerin haricinde Ümit Bilgin'in "*Umru Duymaz Deyyusun*" adlı şiiri de bir taşlama örneğidir.

Görüldüğü üzere örnek olarak verdiğimiz şiirlerin başlıklarından dahi taşlama oldukları anlaşılmaktadır. Bahsi geçen şiirlerden bazıları şunlardır:

ZAVALLI

*İnsanlık görmemiş insan içinde
Kendini bir insan sanır zavallı
Oturup kalmamış adem içinde
Sohbetini irfan sanır zavallı*

*Ehl-i kamil meclisine varmamış
Medeniyet mektebine girmemiş
El içinde el yumruğun görmemiş
Pençesini aslan sanır zavallı*

*Terbiye zamanı yatmış uyumuş
İz'an bilmez edep erkan ne imiş
Yabanda yetişmiş dağda büyümüş
Minareyi orman sanır zavallı*

*Sohbet etmiş Acem ile Kürt ile
Ülfet etmiş ayı ile kurt ile
Karşı durup konuşmamış mert ile
Kendisini merdan sanır zavallı*

***Emsali**'m der Delidağ'da salınır
Sanır akıl hep kendinde bulunur
Kulağında zilli çalkar çalınır
Yoldan geçen kervan sanır zavallı*

UMRU DUYMAZ DEYYUSUN

*Anasını eve almaz odasında it besler
Babası acından ölse umru duymaz deyyusun
Karısını soyundurup el alem için süsler
Ne edebe ne imana ar'ı uymaz deyyusun*

*Çıplaklığı moda sayar adını çağdaşlık kor
Namusun n'sini bilmez, inanmazsan kendin sor
Kibir riya had safhada insanlık bir hayli zor
Yüce mevla ar kabına damla koymaz deyyusun*

*İblisle arayı düzmüş her dem peşinden gider
Millet yokluktan kırılrsa onun için ne keder
Hırsızlığı huy edinmiş bulduğunu iç eder
Dünyanın sahibi olsa gözü doymaz deyyusun*

***Kul Ümit**'im hiç yorulma söylediğin boşuna
Kendini telef etsen de lafın gitmez hoşuna
Karartısı kaybola da kurşun değsin kaşına
Her türlü pisliği yapar nef's'i caymaz deyyusun*

BOZGUNCU

*Çalar kazanın karasın
Bulamaz derde çaresin
Meğer akraba arasın
Bozar bir namussuz bozar*

*Şeklen bir insana benzer
Halk içinde adam gezer
İblis gibi örme çözer
Çözer bir namussuz çözer*

*Bazan okur, bazan yazar
Senin ile kurar Pazar
Nemrut gibi kuyu kazar
Kazar bir namussuz kazar*

*Araya fesat düşürür
Yakar sinemi pişirir
Kardeş kardeşe düşürür
Üzer bir namussuz üzer*

*Her şeyi görür başında
Utanma yoktur eşinde
Hala ellerin peşinde
Gezer bir namussuz gezer*

*Her şeyi gördü gözünde
Hiç doğru yoktur sözünde
Memiş der ki; yeryüzünde
Azar bir namussuz azar*

4.1.3.2.Dinî-Tasavvufî Türler

4.1.3.2.1.Devriye

Dinî-tasavvufî halk edebiyatında bütün kâinatın ve insanların Allah'tan gelerek tekrar O'na döneceği felsefesini yansıtan tasavvuf şiiirleridir. Genellikle Bektaşî ozanlar tarafından kullanılan bir nazım türüdür. Devriyelerin konusunu tasavvufun temelini yer alan “*devir nazariyesi*” oluşturmaktadır. Tasavvufta devir nazariyesi ile ilgili birçok bilgi ve terim bulunur ve devriyelerde bu bilgi ve terimlere sık rastlanır. Devir teorisine göre beşerî âleme yani dünyaya gelen varlık önce cansızdır, sonra bitki, daha sonra hayvan, en sonda da insan şekline girer. Yani aslına dönmüş olur. Bu devir hareketi daire şekline benzetilir. Vücut-ı Mutlak'tan kâinata gelinceye kadarki bölüme “*kavs-ı nüzûl*” (iniş yayı), dünyadan Vücut-ı Mutlak'a varıncaya kadarki bölüme de “*kavs-ı uruc*” (çıkış yayı) denmektedir. Kavs-ı nüzûlü anlatılara “*arşiyye*”, kavs-ı urucu anlatılara ise “*ferşiyye*” denir. Halk şiiirinde devir nazariyesi en az 8 dörtlükten oluşur. Genellikle 11'li heceyle yazılır (Artun 2010: 139 ; Kaya 2014: 253 ; Pala 2014: 115).

İnceleme alanımızdaki şiirler içerisinde bir tane devriye türünde yazılmış şiir bulunmaktadır. Nizam Bozkurt'un yazdığı devriye şu şekildedir:

DEVİRİYE

*Lâ-mekân ilinde bir nokta iken
İsmi var, cismi yok yerden gelirim
Daha hiçbir nesne yaratılmadan
Kandilin içinde nurdan gelirim*

*Dört nesneden yoğrulup da yapıldım
Şekillendim fırınlara atıldım
Mevlâm ruh verince ayağa kalktım
Âdem denen bir beşerden gelirim*

*Kâbil, Hâbil olup dünyaya geldim
Öldüren ben idim, ölen ben oldum
İdris ile bile cennete girdim
Nâciye'den pak mâder'den gelirim*

*Nuh peygamber ile bir gemi yaptım
Her mahlûktan bir çift içine attım
Tufanda münkîri suya gark ettim
Mü'minlerle bir seferden gelirim*

*Hûd Peygamber ile gezdim bir zaman
Zalimler elinden dedim el-aman
Salih ile taştan çıkardım bir can
Mucize gösterdim "bir"den gelirim*

*İbrahim'le bile putları kırdım
Nemrud'un emrine ben karşı durdum
Elim kolum bağlı ateşe girdim
Nârı nur eyledim kordan gelirim*

*İsmail, Hacer'le çöle atıldım
Yakup ile fiğanlara katıldım
Yusuf ile kul oluban satıldım
Mısır ülkesinden vardan gelirim*

*Eyyüb ile derde düştüm küsmedim
Kurt yedi vücudum, şükriüm kesmedim
Şuayb ile doğruluktan geçmedim
Lâl u mercan satan şârdan gelirim*

*Tüvâ vadesinde Allah'ı gördüm
Tûr Dağı'na çıktım Tevrat'ı aldım
Âsâm canlı idi ben onu bildim
Künt ü kez sırr-ı esrârdan gelirim*

*Hızır ile âb-ı hayatı içtim
İlyas ile bile göklere uçtum
Yunus Peygamber'le ummana düştüm
Balığın karnından ga(a)rdan gelirim*

*Lokman oldum ölüme çare buldum
Danyal ile rahmet suyunda yundum
Üzeyir'e yeni bir Tevrat sundum
Zülkârneyn'le bile sırdan gelirim*

*Davûd oldum sapanımla taş attım
Calût'u öldüren kahraman zâttım
Süleyman'la inse cine hükmettim
Kuş dilini bilen pîrden gelirim*

*Zekeriya ile beni biçtiler
Yahya ile bile başım kestiler*

*İsâ ile çarmıhlara astılar
Bedenim bıraktım dârdan gelirim*

*Muhammed Mustafa şefaât kâni
O'na tâbi olan buldu imânı
Aliyye'l-Mürtezâ veliler şâhı
Kamber, Selman oldum yârdan gelirim*

*Mansur geldim âzâlarım kestiler
Nesimî'ydim bedenimi yüzdüler
Bu gelmemde adım **Nizam** dediler
Bir gerçek evladı erden gelirim*

4.1.3.2.Hikmet

Varlıkların ve yaratılışın hakikâtini yansıtan tasavvufî şiirlerdir. Öğretici ve nasihat verici bir dili vardır. hikmetlerin amacı insanları gittikleri yanlış yoldan çevirip doğru olan yolda gitmesine yardımcı olmaktır. Aruzlu hikmetler çoğunlukta olmakla birlikte aşağıda vereceğimiz örnekte görüleceği gibi hece ölçülü olan hikmetler de mevcuttur (Artun 2010: 137 ; Kaya 2014: 405).

Yarım Ali'nin yazdığı tasavvufî felsefeye dayanan “*Sensin*” şiiri şu şekildedir:

SENSİN

*Kendini kendin bil kendin arama
Baktığın her yerde görünen sensin
Hak kendi ruhundan ruh verdi sana
“Ene'l-hak” sırrına bürünen sensin*

*Senin için yaratıldı kâinat
Emrine verildi bunca mahlûkat
Topraktan var olup bulunca hayat
Meleklerle boyun eğdiren sensin*

*Tanrı gizli iken tek bir noktada
Görünmek istedi her bir eşyada
Âdemde tecelli olunca Hüda
“Hüsn-i Mutlak” diye bilinen sensin*

*Sensin “yedi kat yer” sensin “Arşullah”
Sensin “Kâbe kavseyn” sensin “Beytullah”
Seni methediyor Kur’an’da Allah
“Yüz Suhuf” “Dört Kitap” verilen sensin*

***Yarım Ali** kendi kendine bir bak
“Nefs-i emmare”yi benliği bırak
Kalp evini pak et mihman olsun hak
Kâmil insan olup erişen sensin*

4.1.3.2.3.İlahi

Allah sevgisini ve Allah’a olan bağlılığı ihtiva eden, Allah’la ilgili her konuda yazılabilen, kendine has bir ezgisi olan nazım türüdür. Genellikle 8 ve 11 hece ile yazılmaktadır, diğer hece ölçüleriyle yazılmış örnekleri de mevcuttur. İlahilere Mevlevîler *ayin* veya *cumhur*; Gülşenîler *tapuğ*; Halvetîler *durak*; Bektaşîler *nefes* veya *cumhur* adını verirler (Artun 2010: 126 ; Kaya 2014: 418).

Halife Bozbayır’ın yazdığı “*Kır Çiçekleri*”, Emsalî’nin “*Almışız*”, Orhan Kızılarkayası’nın “*Dilim Dönsün Huzurda*” ve Rıza Arısoy’un “*Medet Allah*” şiirleri ilahi türündedir.

Halife Bozbayır:

KIR ÇİÇEKLERİ

*Çeşit çeşit güller açmış
Allah der, kır çiçekleri
Etrafına koku saçmış
Allah der, kır çiçekleri*

*Rüzgâr vurur eğer başı
Secde eder toprak taşı
Bozkırların can yoldaşı
Allah der, kır çiçekleri*

*Kâinata koku yayar
Hakk deyince boyun eğer
Gördüm zikre dalmış meğer
Allah der, kır çiçekleri*

*Kır çiçeği kırda açar
Kâinata koku saçar
O da bir gün Hakk'a göçer
Allah der, kır çiçekleri*

4.1.3.2.4.Maktel

Hz. Hüseyin'in Kerbela'da Yezit'in askerleri tarafından şehit edilmesinin verdiği acıları anlatan manzum ve mensur eserlerdir. "*Maktel-i Hüseyin*" de denir. Genellikle Alevî-Bektaşî yazarlar ve ozanlar tarafından kaleme alınmıştır. Dinî-tasavvufî edebiyatta çok sayıda şiir örneği bulunmaktadır. Trajik bir muhtevaya sahiptir. Nazım, nesir ve nazım-nesir karışık olarak yazılmış örnekleri bulunmaktadır. Bu şiirlerin muhtevasında üzüntü, intikam duygusu, beddua, medet dileme gibi duygular hakimdir. Hz. Hüseyin'e yazılabileceği gibi Ehl-i Beyt'in ve On İki İmam'ın çektiği acılar için de yazılabilir (Artun 2010: 142 ; Kaya 2014: 504 ; Pala 2014: 296).

Nizam Bozkurt'un "*Din ve Kerbelâ*", Rıza Arısoy'un "*Ehl-i Beyt'in Yiğitleri*" eserleri maktel türünde yazılmış eserlerdir.

EHL-İ BEYT'İN YİĞİTLERİ

*Gönlümüzde çıban başı
Kerbela'nın şehitleri
Unutulmaz andan naşi
Ehl-i Beyt'in yiğitleri*

*Aklımızdan nasıl çıkar
Gönlümüzü oda yakar
Ali Asgar suya bakar
Su vermez Şam yezitleri*

*Ali Ekber binip ata
Gözünü dikmiş Fırat'a
Su vermediler bu zâta
M(u)aviye'nin pelitleri*

*Bunca mahlûk suya kanmış
Âh Sakine susuz yanmış
Babasının dilin emmiş
Kesilmiş de ümitleri*

*Felek bahtı yâr etmemiş
Mel'un Ömer ar etmemiş
Pend-i Hüseyin kâr etmemiş
Yoldan çıkmış ciftleri*

*Alev saçar çöl Kerbela
Kızgın güneş yakar hâlâ
Saçın yolar Ümmü Leyla
Görüp cabbar anıtları*

*Esir olmak daha beter
İmam Zeynel hasta yatar
Rıza durmaz küfür atar
Gördükçe ol yezitleri*

4.1.3.2.5. Medetname

Medet; Arapça, yardım anlamında bir kelimedir. Allah'tan yardım istemeye “*istimdâd*”, din ulularının ruhlarından yardım istemeye “*medet*” denir (Cebecioğlu 2005: 420).

Artun (2010: 147), medetnameleri “Hz. Muhammed, Hz. Ali ve din ulularından yardım isteyen şiiirler” olarak tanımlarken, Kaya (2014: 546), “Alevî-Bektaşî şairlerin Ehl-i Beyt'ten ve On İki İmam'dan yardım istedikleri şiiirler” olarak tanımlar. İncelediğimiz üç tane medetname örneği yukarıdaki tanımlara uymaktadır.

Fahimî, inceleme alanımızdaki iki şiiirinden birinde Hz. Ali'den, diğesinde ise Etyemez Hazretleri'nden medet ister. Bir diğere medetname ise Nizam Bozkurt'a aittir. Alevî kökenli şairlerimizden olan Bozkurt, ocağına bağlı olduğı Seyyid Garip Musa Sultan'dan medet istemektedir. Bahsettiğimiz medetnameler Fahimî'nin medetnamesi şu şekildedir:

ET YEMEZ HAZRETLERİ'NE ARZİYYE

Bir mâh-ı tabâna gönül düşürdüm

Kapuna ihsâna geldim Et Yemez

Yandım ateşine kendim şaşırđım

Derdime dermana geldim Et Yemez

Ol esmâ-i hayy-ı Hudâ hakkıçün

İki cihânda rahnumâ hakkıçün

Ya'ni Muhammed Mustafa hakkıçün

Ol nutk-ı dürdâne geldim Et Yemez

Çâr-ı yâr ol bâ-sefâ hakkıçün

Hem ehl-i beyt-i Mustafa hakkıçün

Hasan Hüseyin Zeynel-âbâ hakkıçün

Bu gamdan ferhâne geldim Et Yemez

Eğer sen Horasan erinden isen

Zümre-i evliyâ serinden isen

*Bağçe-i sa'dât gülünden isen
Himmat-i himâyene geldim Et Yemez*

***Fahimî** gedâdır arz-ı hâl isen
Zâtından himmeti bî-nihâ uman
Eğer murâdımı virirse Süphân
Bil ki kurbanile geldim Et Yemez*

4.1.3.2.6.Nefes

Dinî-tasavvufî edebiyatta yer alan ilahi türünün Alevî-Bektaşî edebiyatındaki karşılığına “nefes” denmektedir. Saz eşliğinde söylenen nefesler genellikle 11 hecelidir. Kendisine has bir ezgisi vardır. Alevî-Bektaşî edebiyatında kullanılan en yaygın şiir türüdür. Nefeslerde Alevî yol ve erkânı, talip-mürşit ilişkisi, cem kuralları, on iki hizmet, On İki İmam yolundan gitme, Alevî-Bektaşîliği yüceltme gibi konular işlenir (Çıblak Coşkun 2014: 200 ; Kaya 2014: 257).

Çalışmamıza konu olan Alevî ozanlar tarafından yazılan çeşitli nefes örnekleri mevcuttur. Bunlardan bazıları şöyledir:

DÜŞTÜK

*Ta “Kalu belâ”da “Bezm-i Elest”te
İçtik dolusunu illâya düştük
Zatı sıfat olduk “Ahsen takvim”de
“Kevn ü mekân” içre türaba düştük*

*Din Muhammed dinin kabul eyledik
Hak Âdem’de bulduk sücut eyledik
Dört kitap ilmini teyid eyledik
“Ehl-i Beyt”e “Şah-ı Merdan”a düştük*

*Bütün canlı mahlûkata yar olduk
“Nefs-i emmare”den biç-kenar olduk
“Men aref” sırrını bildik var olduk
Mürşide bağlandık ikrara düştük*

*“Tarik-ı Bektaş”a verdik elimiz
Kem sözlerden pak eyledik dilimiz
Tevhit ile bağlayuban belimiz
“Erenler cemi”nde erkâna düştük*

*Üstazım Hasan’dır Efendi sani
Yoğurdu pişirdi var etti beni
Yar diyerek **Yarım Ali** adını
Koydu bu isimle dillere düştük*

ALEVÎDİR

*Hakk’ın nurundan var oldum
Özüm Alevîdir kardaş
Dört nesneden libas giydim
Bezim Alevîdir kardaş*

.....
.....

*Alevî kendini bilir
Mürşidine teslim olur
Musahip kavline girer
Tezim Alevîdir kardaş*

***Nizam** der ki; ikrar verdim
Dört kapı kırk makam bildim
Üç sünnet yedi farz kıldım
Sazım Alevîdir kardaş*

4.1.3.2.7.Övgüleme

Din ulularını, devlet büyüklerini, şair ve kumandanları, bir beldeyi yahut dağ, dere, ırmak gibi herhangi bir tabiat parçasını hatta bir hayvanı öven şiirlerdir. Dört halifeden en çok Hz. Ali ve Hz. Ebubekir için övgüleme yazılmıştır. Divan şairleri genellikle maddi karşılık almak amacıyla devlet büyüklerine övgülemeler

yazmışlardır (Artun 2010: 136 ; Kaya 2014: 563). Genellikle divan şairlerinin yazdıkları kaside nazım şekline sahip övgülemeler çoğunlukta olmakla birlikte âşıkların da yukarıda bahsi geçen şahıslara, yerlere ve diğer canlılara yazdıkları övgü şiirleri bulunmaktadır.

Âşık Ali İcazet'in Hz. Ali için yazdığı ve Hüseyin Şengül'ün Seyyid Garip Musa Sultan için yazdıkları övgüleme örnekleri şu şekildedir:

NİYAZA GELDİM

Büyük kişi olduğunu bilirim

Garip Musa sana niyaza geldim

Gittiğin yoluna serim veririm

Garip Musa sana niyaza geldim

Yedi yüz yıl geçti sırrın çözüldü

Fermanların sıralandı dizildi

Sana kin edenin bağı ezildi

Garip Musa sana niyaza geldim

Seni sevenlerin sana geldiler

Türbenin içinde dara durdular

Beyitlerle hatırını sordular

Garip Musa sana niyaza geldim

Hakikât yolunda dolaşan sensin

Karacahöyük'e ulaşan sensin

Hünkârla beraber birleşen sensin

Garip Musa sana niyaza geldim

Hüseyin der pir sırrına ereydim

Kerametini bir kerecik göreydim

İnip eşiğine yüzler süreydim

Garip Musa sana niyaza geldim

4.1.3.2.8.Şathiye

Allah'a hitap ederek nükteli bir yaklaşımla O'nunla konuşurcasına söylenen tasavvuf şiirleridir. Dışarıdan bakıldığında şeriate aykırı, şirk kokan ifadelerin görüldüğü sanılsa da, aslında tasavvufi açıdan derin anlamları olan bir türdür. Şathiyelerde Yaradan ile senli benli olma havası görülür, alay ediliyormuş izlenimi yaratır. Tasavvufun derin taraflarını anlamamış kişiler tarafından küfür olarak addedilen şiirlerdir (Artun 2010: 140 ; Kaya 2014: 734).

Âşık Memiş Eroğlu'nun Allah'la konuşurcasına yazdığı ve bazen de sitem ettiği iki şiiri vardır ki bu şiirleri şathiye türü içinde değerlendirdik. Bunlardan biri "Allah", diğeri "Çile" şiiridir.

ALLAH

*Bana dert verip de niçin zâr ettin
Dünyayı başıma yıktın dar ettin
Âdem'i balçıktan yaptın var ettin
Küllü şeye kadir can veren Allah*

*Âdem'i cennetten niçin sürdürdün
İblis bir musallat buğday yedirdin
Âdem'e, Havva'ya üryan dedirdin
Yemiş yaprağından don veren Allah*

*İptida Muhammed bu yolu kurdu
Gece gündüz Hakk'tı onun ivirdi
Kaf Dağı'nı omuzlayıp devirdi
Hamza'ya kuduret, şan veren Allah*

*Ol Muhammed biiz ümmet diledi
Daha tıfliken de vergil söyledi
Melekler semaya müjde eyledi
Zemine arşa da nur veren Allah*

*Herkes fark eyledi bu sırrı resmen
Yetiş Ebubekir, ya Ömer, Osman
Büsbütün dünyayı ıstır kısmen
Aya da müsait gün veren Allah*

*Cömertlerin pîri Hazreti Ali
Allah'ın aslanı sevgili veli
Hakk ilham eylemiş bükülmez kolu
Hazreti Ali'ye ün veren Allah*

*Hakk Tealâ onu ruhtan eyledi
Çoğu ne hak yerden bühtan eyledi
Anası üstünde kimler söyledi
İsa'ya doğmadan dil veren Allah*

*Kendim zerre bir damladan yetinen
Dokuz ayda noksanımı bitiren
Emreyleyip hem dünyaya getiren
Bütün cesetime can veren Allah*

*Bağdat'la Basra'dan toplayıp gelir
Biraz akli olan anlayıp bilir
Arılar kendinden ticaret alır
Sırrına erilmez bal veren Allah*

*Âşık Memiş der ki; dünya durunca
Mahlûkat canlanır destur verince
Herkes bir kâr bulmuş kendi kârınca
Karıncaya bile nan veren Allah*

4.1.3.2.9.Şefaaname

Hz. Muhammed'in ve diğer peygamberlerden mahşer günü sahip çıkılmasının istendiği, şefaate dilendiği şiirlerdir.

Hayati Bilgin tarafından yazılan şefaaname özellikleri gösteren "Resûlullah" şiiri şu şekildedir:

RESÛLULLAH'A SELAM

Yüklü geldik saygı ve sevgi dolu

Lütfedip bunları al Resûlullah

Elçi gönderdiler bu aciz kulu

Hepsine şefaate kıl Resûlullah

Temsilciyiz yurt ve ilim Sivas'tan

Saygı selam küçük büyük her yaştan

Çok dilek getirdik kavim kardeşten

Ümmetin yalvarır bil Resûlullah

Osmanlılar göçmen oldu çalışır

Camileri Allah için yarışır

Tarikâtlar ayrı sizde karışır

Sırat-ı müstakim yol Resûlullah

Şefaate istedi gördüğüm kullar

Geçtiğim güzergâh hep bütün iller

Tevhidle inledi geldiğim yollar

Bülbülü şakıtan gül Resûlullah

Saygı sundu Abdulvahab Gazi'miz

Bütün akrabalar(ımız) geçen mazimiz

Amcalar, dayılar, oğlan, kızımız

Arzular ahbablar el Resûlullah

*Selam Almanyalı dindaşımızdan
Her ırktan gurbetçi gardaşımızdan
Hanım kızlar açık başlarımızdan
Dokundu imansız el Resûlullah*

*Ülkemize dirlik düzen isteriz
Yönetene iman, izan isteriz
Okusun Kur'an'lar, ezan isteriz
Tevhidsiz olur mu dil Resûlullah*

*Ya Rabbi sen koru vatan milleti
Layık görme fakirliği, zilleti
Kahreyle pkk denen illeti
Çocuğu öldürmez kul Resûlullah*

*Kabirdeki mevtaları dolaştım
Hasret(lik) ateşiyle kavrulup piştım
Ruhlara okuyup yollara düştüm
Bahşet şefaatin bol Resûlullah*

*Âlim idi bütün akrabam, soyum
Mümkün mü onlara benzesin huyum
Affederse Halik bendeniz buyum
Kalmadı tutacak dal Resûlullah*

*Çok idi derdimiz yazamaz kalem
Yıllarca vatansız bitmiyor çilem
Hayafı dünyada tükenmez elem
Büküldü kametim bel Resûlullah*

4.2.MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Muhteva özellikleri incelemesinde dört ayrı başlık bulunmaktadır. İlk başlıkta şiiirlerde işlenen konular, görüşler örnekler verilerek açıklanmıştır. Duygu ağırlıklı temalar ve düşünce içeren temalar bir arada verilmiştir. İkinci başlıkta Yavuz (2013)'un masallar üzerinde uyguladığı, belki de âşıklık geleneği ile ilgili yapılan çalışmalar içinde ilk kez denenecek olan şiiirlerde verilen iletiler çıkarılmıştır. Bu iletiler aynı zamanda âşıkların değer yargılarını da yansıtmaktadır. Üçüncü başlıkta, şiiirlerde geçen dinî-tasavvufî terimler hakkında bilgilere yer verilmiştir. Son bölümde ise âşık şiiirinde en çok kullanılan motifler şiiirlerde tespit edilerek belirtilmiştir.

4.2.1.Temalar

4.2.1.1.Aile Sevgisi

Her insan için aile kavramı, anne, baba, kardeş gibi birinci dereceden kan bağı olan bireyler ön plandadır ve içgüdüsel olarak bir sevgi beslenir. İnsan fitratında bulunan sevgi hissi aile üyelerine karşı daha da çok duyulan bir histir. Bazı bireyler bu sevgiyi ailesinin yanındayken pek fark edemese bile gurbete çıkınca veya kısa süreliğine ayrılmak zorunda kalınca fark ederler. Halk şairleri de ailelerine duydukları minneti anlatmak ve onlara teşekkür etmek için şiiire başvurma yolunu seçerler. Uzun yıllar gurbette yaşamış ve ailelerinden uzak kalmış Atilla Akbulut ve Orhan Kızılarkayası gibi halk şairleri anne ve baba sevgisini dile getiren şiiirler yazmışlardır. Aynı şekilde çalışmamıza dahil etmediğimiz bir Bekir Akbulut şiiirinde Akbulut, annesinin vefatından sonra ona olan sevgisini dile getirir.

Atilla Akbulut, “Anam” şiiirinde annesinin çektiği sıkıntıları ve ona olan sevgisini anlatır.

Yıllarca çileyi çekip de sustun

Eller duyar diye öylece pustun

Ağular yutup da zehirler kustun

Hiç mi konuşmazsın lâl mısın anam?

Aile sevgisini yansıtan bir diğer şair Garip Metinî mahlaslı Metin Dalkürek'tir. Dalkürek, küçük yaşta babasını kaybetmiştir ve hayatta tutunabileceği

tek dal annesi kalmıştır. Bu durum Dalkürek'in babasına olan özlemine paralel olarak annesine olan sevgisini de arttırmıştır. Garip Metinî şiirinde annesine sevgisini şöyle anlatıyor:

Dolunay cemalin zümrüt gözüne

Kalp kâsen içinde bade özüne

Lebinden dökülen güzel sözüne

Dillerine kurban olayım anam

Aile sevgisini yansıtan örnekler çoğaltılabilir, fakat çalışmada yer alan halk şairlerinin bütün şiirlerini dahil edemediğimiz için her başlıkta birkaç şiir örneği vermek zorunda kalacağız.

4.2.1.2. Allah, Peygamber ve Din Ulularına Duyulan Sevgi

Bulduğumuz İslâm coğrafyası içinde hemen hemen bütün âşıklar, halk şairleri Yaratıcı'ya, O'nun gönderdiği peygamberlere ve din ulularına karşı duydukları sevgilerini anlatan şiirler yazmışlardır. Kimisi bu şiirlerde Allah'tan, Hz. Muhammed'den ve diğer din ulularından medet dilerken, kimisi de onları överek sevgilerini anlatma ihtiyacı duymuşlardır.

Alacahan yöresinde yetişmiş halk şairlerinin hemen hemen hepsinin bu sevgiyi dile getiren şiirleri vardır. Bölgenin inanç yapısının karışık bir düzende olmasından dolayı da Sünnî ve Alevî kökenli halk şairleri sevgilerini farklı şekillerde dile getirirler. İnanç unsurlarının öne çıkmasının sebeplerinden biri Fahimî, Emsalî ve San'atî gibi âşıkların dinî-itikadî temellerinin sağlam olmasıdır. Öyle ki; Kaynar Hoca adıyla anılan Fahimî iyi bir medrese eğitimi almış, Emsalî ve San'atî de çevre köylerde imamlık yapmışlardır. Doğal olarak bu durum şiirlerine de yansımıştır. Kesin bir yargı olmamakla birlikte Sünnî halk şairlerinden farklı olarak Alevî halk şairleri Hz. Ali, Hz. Hüseyin, Hz. Hasan, On İki İmam, Hacı Bektaş Veli ve Garip Musa gibi Alevîlik inancında büyük saygı ve sevgi duyulan zâtları daha ön planda tutarlar. Bu durum Sünnî inanca sahip halk şairlerinin adı geçen din ulularına karşı oldukları anlamına gelmemelidir. Nitekim Sünnî kökenli Âşık Ali İcazet de Hz. Ali'ye olan sevgisini “*Hz. Ali'nin Methi*” şiirinde göstermiştir. Anlatılmak istenen şey Sünnî ve Alevî kökenli halk şairlerinin bakış açılarının tasavvufî olarak farklılıklar arz ettiğidir. Fakat her iki inanca sahip halk şairlerinin birleştiği nokta

Allah'ın birliği, Hz. Muhammed sevgisi ve Hz. Ali'nin İslâm'ın savunucusu olması gibi hususlardır. Yine Sünnî kökenli bir halk şairi olan Fahimî Hz. Ali'yi bir şiirinde şöyle över:

*Kıyamete kadar havfin çekilir
Duyan münafiğın beli bükülür
Ehl-i iman sana imdada gelir
Cümle dertlilerin dermanı Haydar*

Yukarıda da söylenildiği gibi hemen hemen her halk şairinin bu konuda yazılmış şiir mevcuttur. Araştırmanın sınırlandırılması gereği birkaç örnek vermekle yetineceğiz. Alevîlik inancına sahip Kusurî “Güzeldir” şiirinin ilk dörtlüğünde tasavvuf inancını yansıtan bir biçimde Hz. Muhammed, Hz. Ali ve Hacı Bektaş Veli'yi övmektedir:

*Tanrının nurundan var olup gelen
Muhammet Mustafa Ali güzeldir
Mürşit buyruğunu emir hak bilen
Hünkâr Hacı Bektaş Veli güzeldir*

Şiirlerinde Halife mahlasını kullanan Halife Bozbayır da bir şiirinde kâinattaki her şeyin Allah'ı zikrettiğini ifade etmektedir. Bunu izah etmek için de sembolik olarak kır çiçeklerini seçer.

*Çeşit çeşit güller açmış
Allah der, kır çiçekleri
Etrafına koku saçmış
Allah der, kır çiçekleri*

Alevî-Bektaşî halk şairlerinin 13. yüzyıl mutasavvıflarından Bektaşîlik tarikâtı lideri Hacı Bektaş Veli'ye karşı yoğun bir muhabbet beslediklerini görmekteyiz. Bu muhabbeti yansıtan Nizam Bozkurt şiirinden bir kısmı verelim:

*Hakikâte erdin nefsi yok ettin
Kalp evini temizleyip pak ettin
Dünya malı varlığını terk ettin
Saf ve arı Hakk'ın kulu dediler*

Alevî-Bektaşî kökenli halk şairlerinin sevgilerini dile getirdikleri bir diğer din ulusu Seyyid Garip Musa Sultan'dır. Garip Musa, Hacı Bektaş Veli'nin kardeşi Mustafa Menteş'in oğludur. Mustafa Menteş, Köseadağ Savaşı'nda şehit düşünce Garip Musa'ya Hacı Bektaş sahip çıkar ve onu dergâhında yetiştirir. Daha sonra da Divriği'ye gönderir. Garip Musa hayatının geri kalanını Divriği'ye bağlı Güneş köyünde geçirir. Alevî kökenli vatandaşlar burayı Garip Musa Ocağı olarak kabul ederler (Altınok 2006: 58-59). Ocak; dede, seyyid, pîr gibi adlarla anılan dinsel hizmetleri gören kişilerin ailelerinin geldikleri soyları nitelendirmek için kullanılan bir kavramdır (Merdanoğlu 2014: 46). Alacahan yöresindeki Alevî kökenli halk şairleri Garip Musa'ya olan sevgilerini şiirlerinde dile getirirler. Musa Karakaş, Nizam Bozkurt ve Hüseyin Şengül'ün Garip Musa'yı öven şiirleri mevcuttur. Bu şiirlerden birinde Hüseyin Şengül, Garip Musa Sultan Ocağı'nı ziyaretini ve ona olan sevgisini şu şekilde anlatır:

*Seni sevenlerin sana geldiler
Türbenin içinde dara durdular
Beyitlerle hatırını sordular
Garip Musa sana niyaza geldim*

Görüldüğü üzere Alacahan'ın inanç yapısının Sünnîlik ve Alevîliği teşkil etmesi Allah, Peygamber ve din ulularına duyulan sevginin ve saygının da farklılıklar ortaya çıkarmasına neden olmuştur. Fakat bu farklılıklar hiçbir zaman bir çatışmayı, kavgayı tetikleyecek türden değildir. Sonuç olarak; Alacahanlı halk şairlerinin bölgedeki inanç sistemine ışık tuttuğunu ve inanç temellerinin sağlam olduğunu söyleyebiliriz.

4.2.1.3.Ayrılık

Her birey hayatının çeşitli dönemlerinde ayrılık acısını hissetmiştir. Ayrılık, ayrılığın yarattığı bunalımlar deyim yerindeyse hayatın kuralıymış gibidir. İnsan modelinin yansımaları diyebileceğimiz halk şairleri bu modeli yazdıkları her şiirle gösterirler. Tasavvur ettiğimiz insan modelinin sıkıntılarından biri de ayrılıktır, ayrılığın bıraktığı derin izlerdir. Halk şairleri de bu derin izleri şiirlerine nakış nakış işlerler. Ayrılık hâli kimi zaman bir sevgiliden, kimi zaman sevilen bir dosttan, kimi zaman da kan bağımız olan insanlardan olabilir. Alacahanlı halk şairlerinin

şiiirlerindeki ayrılık teması çoğunlukla sevgiliden ayrılmanın verdiği üzüntüyü yansıtır. Bir şiirde ise oğullarından ayrılmış bir annenin ağıdını görürüz. Bu ağıtta Hatice Otugüzel, Mahmut ve Yusuf adlı iki oğlunun gurbete gitmelerini ve onlardan ayrı kalmanın verdiği acıyı anlatır. Buradan anlıyoruz ki, sadece ölüm acısı değil, ayrılık acısı da ağıt yaktırmaktadır.

*Anan arkan süre boynunu bükür
Bacın gözlerinden kanlı yaş döker
Hasretlik babanın boynunu bükür
Ağlarım Mahmut'um gelene kadar*

Karşı cinse duyulan muhabbet bazen karşılık bulmaz. Âşık maşuğundan vuslat ister fakat maşuk buna razı olmaz. Reddedilmenin verdiği acı ve maşuktan ayrılmanın verdiği hüznle âşıklar ayrılığını, özlemini dile getirirler. Öyle ki, bazı durumlarda âşık sazını bırakır, hastalanır ve yataklara düşer. Bu tür şiirlerde halk hikâyelerinde geçen âşık tipini görmek mümkündür. Ahmet Başer'in yazdığı “*Diye Diye*” şiiri buna örnektir. Âşık, şiirinde ayrılık acısından dolayı sazını duvara astığını, artık ayrılığın verdiği acıyla ölüme yaklaştığını ve sayılı günlerinin kaldığını ifade eder.

*Yârim senin için bir vade kestim
Sedefli sazımı duvara astım
Vakit tamam olsun gelirim dostum
Sayılı günlerim bil diye diye*

Bir diğer şiirde Emsali'nin rüyasında görüp âşık olduğu maşuğuna sitem ettiğini görmekteyiz. Âşık öyle sevdalanmıştır ki ayrılığa dayanamadığını, kendi aşkının adına hikâyeler anlatılan meşhur âşıklardan bile daha büyük olduğunu anlatır.

*Özlerimi ataşlara yaktığım
Gözlerimden kanlı yaşlar döktüğüm
Anca ben bilirim benim çektiğim
Ne Garip, ne Kerem, ne Emrah bilir*

Ayrıca, Âşık Memiş çektiği acıyı “*İntizar*” şiirinde, Âşık Fakir “*Tez Gelsin*” ve “*Bul Getir*” şiirlerinde dile getirir. Bahsi geçen şiirlerde dikkat çeken unsurlardan biri de “*kanlı yaş dökme*” motifidir. Halk şiirinde ayrılık acısının kanlı yaş dökerek anlatılması Türk destanlarında ve halk hikâyelerinde görülen motiflerdendir. Halk

şairi şiirini oluştururken bu motiflerden yararlanarak şiirini kuvvetlendirme, acısını daha derinden hissettirme gayretinde bulunur. Sonuç olarak; incelediğimiz her âşığın ayrılık acısını yansıtan şiirinin bulunduğunu, bu şiirlerin motiflerle süslendiğini söylemek mümkündür.

4.2.1.4.Dert /Sıkıntı/Çile

Dert çekme, çileli bir hayat yaşama bize göre pek çok temayı kapsayan bir temadır. Ölüm, ayrılık, aşk acısı, gurbet, yoksulluk vb. gibi konular insan hayatındaki dertlerin başında gelir. Bulunulan bir ortamda dışlanmamız, hor görülme, ekonomik sıkıntılar, duygusal boşluklar, iç sıkıntıları, sürgün edilme gibi durumlar bireyin yalnızlaşmasına, topluma karşı kapanmasına ve dertli, çile çeken bir insan olduğunu düşünmesine neden olur.

Ruhsati Eroğlu'nun genç yaşta Türkiye'nin farklı yerlerine sürgün edilmesi, yoksulluk çekmesi şiirlerine de yansımıştır. “*Dolandım*” şiirinde kendi hayatını anlatarak dertlerini, sıkıntılarını sıralamıştır. Bir başka halk şairi Metin Dalkürek'in babasını çok küçük yaşta kaybetmesi ve ardından yaşadığı zorluklar kendini çileli bir insan olarak tanımlamasına neden olur. Garip mahlasını da o yüzden aldığını söyler. Yukarıda da söylenildiği gibi birey bu tür durumlarda içine kapanabilir. Halk şairlerinde de bu durumu görebiliriz. Çektiği sıkıntıları mısralara dökmek yerine tam tersi şiir yazmayı da bırakabilir. Örneğin; Reşit Çelik 2004 yılında annesini kaybettiğini ve bundan sonra sıkıntıya girdiği için şiir yazmayı bıraktığını söylemektedir.

Bir diğer sıkıntı kaynağı inanç boşluğunun oluşmasıdır. Dinî açıdan kendini boşlukta hisseden birey çektiği sıkıntılardan arınmak ve yepyeni bir yola girmek için inancına sarılır. Halk şairleri bu yeni yolu şiirlerine de yansıtırlar. Bu şiirlerde yeni yollarına girmeden önceki çektikleri sıkıntıları dile getirirler ve bunu didaktik bir tavırla anlatırlar.

Gözlemlediğimiz bir başka durum da Alevî kökenli vatandaşların bir dönem kendilerinin dışlandıklarını, ayrıma varan tavırlarla karşılaştıklarını anlatmalarınıdır. Onlara göre bu durumun çıkardığı zorluklar ve sıkıntılar vardır. Şairler bundan yakınırken birlik olma çağrısı da yaparlar. Musa Karakaş bir şiirinde “*Neden Ayırırlar*” diyerek sıkıntılarını dile getirir.

Atilla Akbulut'un “*Yavaş Yavaş*”, Dursun Hoca'nın “*Devran Ediyor*”, Rıza Karahan (Âşık Fakir)'in “*Beni*”, Ümit Bilgin'in “*Saydılar*” şiirleri de dertlerin, sıkıntıların yansıtıldığı şiirlerdir.

4.2.1.5. Geçmişe Duyulan Özlem

Birey, ömrünün merdivenlerini adımladıkça ve sona yaklaştığını hissettikçe geçmiş yaşantısına ve güzel günlerine karşı konulamaz bir özlem duyar. Özellikle de yaşlılık hâlinin hissedilmesiyle insanların daha da duygusallaştığı söylenmektedir. Ayrıca yaşadığı zamandan memnun olmayan, herhangi bir sıkıntı içine düşmüş bireylerin geçmişe olan özlemleri tetiklenmektedir diyebiliriz. “İnsanın beni, biz istesek de istemesek de yaşadığı anla geçmişi sürekli karşılaştırma hâlinindedir. Geçmiştekiler yaşanıp bittiği için zihinde onun ekseriyetle güzellikleri kalmaktadır.” (Boyras 2010: 237). Gurbete çıkma, belli bir süre farklı yerlerde yaşama gibi durumlar da eskiden yaşanan memlekete olan özlemi arttıran etkenlerden biridir. Birey, gurbette girdiği duygu yoğunluğuyla geçmişe olan özlemini derinden hissetmeye başlar. Halk şairleri yaşadıkları bu durumları nazma dökerek özlemlerini bir nebze azaltmak isterler.

Her insan çocukluk, gençlik ve olgunluk döneminden sonra yaşlılık evresini yaşamaktadır. Yaşlanmış insanlar geçmişteki yaşantılarını dile getirerek eskisi gibi olmadıklarını hayıflanarak anlatma ihtiyacı duyarlar. Hüseyin Genç de “*Yaşlılık*” şiirinde bu şekilde bir hayıflanma içerisine girmiştir.

Emsalin içinde eser coşarken

Dünyaya sığmazdın hızlı yaşarken

İniş yokuş demiyordun koşarken

İlikte düğmeyi açamıyorsun

Halk şairleri örf ve âdetlere sahip çıkmayı, insanlara eski geleneklerimizi tekrar hatırlatmayı vazife olarak görürler. Rıza Arısoy bir şiirinde eski bayramların daha güzel olduğunu, o zamanki bayramları özlediğini dile getirerek insanlara yine eski âdetlerin yaşanması gerektiği iletisini verir. Bunu verirken de özlemini gösterir.

Bayram hey gidi günler

Dargınlar barışırdı

Demler yine o demler

Küskünler konuşurdu

Ümit Bilgin de geçmişe özlem duyan, şimdiki toplum yapısından rahatsız olduğunu dile getiren şairlerimizden biridir. “*Sızan Bozuldu*” şiirinde eskiden toplumsal düzenin daha iyi olduğunu, şimdi ahlâkî değerlerin giderek çökmeye başladığını eski ve yeni karşılaştırması yaparak anlatır. “*Alacahan*” ve “*Eskidendi*” şiirlerinin şairi Reşit Çelik geçmişe yoğun şekilde özlem duyan şairlerden biridir. “*Eskidendi*” şiirine “*Şöyle bir baktım da doğduğum yere, Dağda kayaların rengi değişmiş*” diyerek başlayan, “*Alacahan*” şiirinde “*Seni unutmam hiç Alacahan*” diyen şair geçmişe duyduğu özlemi anlatır.

4.2.1.6.Gurbet

Gurbet konusu Alacahanlı halk şairlerinin en çok değindikleri konulardan biridir. Alacahan nüfusunun %95’inden fazlasının göç ettiğini, özellikle büyükşehirlerde yaşadıklarını, mevsimlik işçiliğin temel geçim kaynağı olduğunu bilmekteyiz. Bundan dolayıdır ki, gurbet kavramı halk şairlerinin şiirlerinde sık geçmektedir. Bulduğu yerde sıkıntılar çeken, memleket özlemiyle dertlenen şairler için şiir yazmak bir tür sığınacak limandır diyebiliriz. Çalışmamızda yer alan şairlerin hemen hepsi gurbeti görmüş, yaşamış insanlardır. Gurbet konulu şiirlerin hepsinde gurbetin yarattığı buhranın tasvirini görmekteyiz. Ali Erbay’ın şu dizeleri söylediklerimizi kanıtlar niteliktedir:

Kaderim düşürdü gurbet ellere

Şaşırdım yolumu düştüm dillere

Ben beni düşürdüm çıkmaz hallere

Kime ne söyleyim kime ne deyim

Orhan Kızılarkaya, “*Kul Yavaş Yavaş*” ve “*Gurbetin Çilesi*”; Bekir Akbulut, “*Geçti Aklımdan*” ; Rıza Arısoy, “*Gurbet*” şiirlerinde gurbetin ortaya çıkardığı hasarı en iyi şekilde anlatmaktadırlar.

4.2.1.7.İnsan Sevgisi

Bilindiği üzere halk şairleri insanları iyiliğe, güzelliğe teşvik etmek ve onları sevgiye yöneltmek misyonunu üstlenirler. Tasavvuf düşüncesinde yer alan “*Allah insanda zuhur etmiştir, insan sevgisi ön planda yer almalıdır*” inancı halk şairlerinin

şairlerine de konu olmuştur ve pek çoğu bu hayat felsefesiyle yaşarlar. Şairler çevresindekileri sürekli olarak insanları sevmeye, onlara kötülük etmemeye ve barışa davet ederler. Erbay Ulupınar bir şiirinde [11.2] insanların artık savaştan uzak durmalarını söylemektedir. Şiirin bir dörtlüğünde şöyle demektedir:

*Fırtınalar döktü nice yapraklar
Birçok canı yuttu kara topraklar
Umudumuz umut sizde genç kuşaklar
Kan bulaştırmayın ellerimize*

Mükremin Albayrak, “*Hor Görmeyin İnsanları*” şiirinde insanlığın kanayan yaralarına parmak basar. Irkçılığın, insanları renklerine, dinlerine göre ayırmanın kötülüğünden bahseder.

*Rengiyle insan ölçelmez
Ölmeden kefen biçilmez
İnsan insandan seçilmez
Hor görmeyin insanları*

İnsan sevgisi teması sadece genel insan kavramına değil bir bireye duyulan sevgide de görülebilir. Sözgelimi, Ruhsati Eroğlu'nun kendisiyle röportaj yapmak isteyen bir öğrenciye yazdığı güzelleme buna en iyi örnektir. Bu şiirden yola çıkarak Eroğlu'nun içinde bulunan insan sevgisini, humanist yaklaşımını görebiliriz. Aynı şekilde Metin Dalkürek de ilkökul öğretmenine yazdığı bir şiirinde sevgisini dile getirir. Bu örneklerden hareketle halk şairlerinin felsefelerinin temelinde insan sevgisinin yattığını söyleyebiliriz. Çünkü insan sevgisi olmadan karşı cinse duyulan aşk, ölüm acısı, ayrılık acısı gibi duygular da körelecektir.

4.2.1.8.Karşı Cinse Duyulan Aşk / Sevgi

İnsan fitratında bulunan kadının erkeğe, erkeğin kadına olan kalpten bağı her bireyin yaşantısının bir döneminde büyük ihtimalle karşılaştığı bir duygudur. Bu durumu çocukluk ve gençlik çağlarını kırsal kesimde yetişerek geçirmiş halk şairlerimiz açısından düşünürsek henüz büyükşehirlerin kasvetli ortamına girmedikleri için bu tür duyguları en saf şekillerde yaşadıklarını söylememiz yanlış olmayacaktır. Şehir yaşantısının insanı giderek duyarsızlaştırdığı bir düzende kırsal alanda yetişmiş halk şairlerimiz yaşadıkları bu duyguları en güzel şekilde dile

getirirler. Hayatlarının sonraki dönemlerinde şehirlere göç etmiş olsalar dahi bu duyguların en saf şekillerini bildikleri için de zorluk çekmezler. Ayrıca bu duyguyu yaşamamış, fakat hayâl gücü yüksek halk şairleri hayâli bir güzel tasavvur ederek şiirler yazabilirler. Az rastlanan bir durum da Emsalî'nin başına gelen rüyada bir güzel görüp ona âşık olarak köy köy gezip aramaktır. Emsalî bir şiirinde aradığı güzele olan sevgisini en safiyane duygularıyla anlatır.

Divan Edebiyatı'nda görülen sevgili modeli âşık tarzı halk şiirinde de daha edebî sanattan uzak hâlde de olsa görülür. Sevgilinin boyu, yüzü, gözleri, kaşları, dudakları, yürüyüşü, bakışı, sesi vs. hep en güzel şeylere benzetilir ve sevgili övülerek vuslat talebinde bulunulur. Örneğin; Âşık Ali İcazet'in "gözlerin" redifli bir şiirinde sevgili şöyle tarif edilmektedir:

Otuz altı pare köyle beraber

Değiyor Alacahan'ı gözlerin

Âşık Ali'ye göre sevgilinin gözleri öyle güzeldir ki Alacahan ve çevresinde öyle gözler görülmemiştir. Yukarıda da söylenildiği gibi sevgilinin gülüşü, bakışı, kokusu dahi dikkate değerdir ve şiirlerde bahsedilmektedir. Hüseyin Şengül'ün "Dilber Sözleri" şiirinin bir dördlüğünde sevgili aynen bu şekilde tarif edilmektedir.

Güldükçe tomurcuk gülün açılır

Zamanı gelince o da biçilir

Etrafına mis kokular saçılır

Mânâlı oluyor dilber sözleri

Emsalî de sevgilisinden yana sıkıntılar çekmiştir. Bir şiirinde bad-ı sabadan sevgilisine selam götürmesini isterken sevgilinin özelliklerini sıralar.

Bad-ı saba hâlim deme yaman ha

Ebru zülfe dokunmasın duman ha

Emsalî'yi unutmasın aman ha

Sadık ikrarıma var selam söyle

Karşı cinse duyulan aşkın yansıtıldığı bu tür şiirlerin örneğini çoğaltabiliriz. Buradan yine şunu anlıyoruz ki; âşık, halk şairi insan hayatının aynasıdır ve yaşadıklarının tercümanıdır.

4.2.1.9.Memleket Özlemi

Alacahan’ın büyük oranda göç verdiğini ve büyük kısmının farklı şehirlerde yaşadığını düşünürsek memleket özleminin de kaçınılmaz olacağını anlamak zor olmayacaktır. İncelediğimiz şairlerin büyük çoğunluğu gurbette yaşayan insanlardır ve memleketlerine yılda bir belki gelebilmektedirler. Yaşadıkları yerlerin bazen bunaltıcı, yaşanmayacak bir yer olduğunu düşündüklerinden kendi memleketleriyle bir kıyas içine giriyor ve bu kıyastan memleketlerini yani Alacahan’ı galip çıkarıyor olabilirler. Gurbete düşme, sıla özlemi, geçmişe duyulan özlem, sevilen kişilerin özlenmesi gibi duygular birleşince memleketin bütün güzellikleri akla gelmekte ve bu şekilde nazma dökülerek özlemin derecesi anlatılmaktadır. Bu özlemin yansıtıldığı şiirlerden Bekir Akbulut’a ait “*Yeşilkale*” şiirinde Akbulut, Yeşilkale köyünün kendinde bıraktığı izleri ve köyüne özlemini anlatmaktadır. Akbulut bu şiirini çok yakın bir zamanda kaleme almıştır.

*Yılgın dere geçit vermez coşardı
Sel gelince sığmaz olur taşardı
Kar yağardı boyumuzu aşardı
Nasıl anlatayım ben Yeşilkale*

Yukarıdaki şiire benzer şekilde Alacahan’a bağlı Akçamağara köyünde doğup büyümüş Halife Bozbayır da köyüne duyduğu özlemi “*Akçamağara*” şiirinde anlatır. Şair bu şiirinde hece ölçüsüne uymak adına dil sapması olarak tanımlayacağımız bir yazım değişikliği yaparak köyünün adını “Akçamağra” şeklinde telaffuz etmektedir.

*Akçamağ(a)ra sen yarasın içimde
Dökülen dişimde o ak saçımda
Gam yükü gurbete giden göçümde
Yüreğimde ateş kor Akçamağ(a)ra*

Hüseyin Genç’in “*Balı Özledim*” ve Orhan Kızılarkayası’nın “*Gardaş*” şiirleri de yukarıda bahsi geçen şiirler gibi memleket özlemini anlatan şiir örnekleridir.

4.2.1.10.Memleket Sevgisi

Alacahan nüfusunun büyük kısmının gurbette olmasından dolayı bu durum memlekete olan özlemi arttırmakta ve değerinin daha iyi anlaşılacağı duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Memlekete duyulan sevginin iki farklı teması vardır. Birisi memleketin güzelliklerinin hatırlanarak övülmesi, anlatılması; diğeri silya olan özlemin anlatılmasıdır. Bu bölümde halk şairlerinin memleket sevgilerini yansıtan, Sivas, Alacahan ve Alacahan'a bağı köylerin övüldüğü, güzelliklerinin yansıtıldığı şiirler yer almaktadır. San'atı'nın "*Sivas Methiyesi*", Hayati Bilgin'in "*Sivas*" şiirleri Sivas'ın güzelliklerini yansıtan, burada yaşamış ünlü simaları anlatan şiirlerdir. Aynı şekilde Hüseyin Genç, Metin Dalkürek ve Hüseyin Şengül "*Alacahan*" başlığı altında Alacahan'a has özellikleri âşık tarzı şiirle anlatırlar. Memleket sevgisinin yansıtıldığı bir diğeri şiir ise Nizam Bozkurt'un "*Dışlık*" adlı köyüne yazdığı şiirdir. Bu şiirlerin hepsinin ortak yönü Sivas, Alacahan ve köylerin övülecek yanlarının ortaya çıkarılmasıdır. Alacahan ile ilgili özellikleri dile getirirsek Alacahan kervansarayının, Çoban Baba'nın vs. ön plana çıkarıldığını görürüz. Metin Dalkürek'in "*Alacahan Şirin Beldem*" şiirinin son dördlüğünde Çoban Baba'nın adı geçmektedir.

Garip Metin satırları

Daima say hatırları

Çoban Baba yatırları

Evliyanın özü vardır

Hüseyin Genç, "*Alacahan*" şiirinde surlarla çevrili kervansarayı överek söze başlar:

Nasıl tarif edem Alacahan'ı

Mazisi, kültürü, âni güzeldir

Sevecen insanı ılıktır kanı

Sur ile çevrili hamı güzeldir

Memleket ve tabiat sevgisinin yansıtıldığı bu şiirler âdetâ orada geziyormüş hissi vermektedir. Bölgeye gidilirse de o bölge hakkında gerekli bilgileri verecek satırlar detaylı şekilde oluşturulmuştur.

4.2.1.11.Ölüm

Ölüm, her insanın bir gün varacağı son duraktır. Sevdiklerini kaybeden insanlar ölen kişileri hiç kaybetmeyecekmiş gibi yaşadıkları için kaybettikten sonra psikolojik bir boşluğa ve yeise düşerler. Gidenin geri gelmeyeceği düşüncesi, ebedî ayrılık hissi büyük üzüntülere ve kapanması zor yaralara neden olur. Beklenen ölümlerin yanında genç yaşta beklenmedik anda kaybedilen insanların acıları daha tarifsiz ve üzücü olabilmektedir. İçinde sevgi barındıran her insan bu üzüntüyü ilk gününden son gününe kadar derinden hisseder. Halk şairlerimiz de bu tür ölüm olaylarına tanıklık etmişlerdir. Kimisi bir yakınını, kimisi birinci derece akrabasını, kimisi de yaşadığı bölgedeki birini kaybeder ve ölümün verdiği tahribata şahit olur. Yaşadığı her duyguyu nazma dökme becerisine sahip şair, duyduğu üzüntüyü de biraz olsun hafifletmek için ölen kişinin ardından ağıt türünde şiirler yazar. Şair böylelikle kaybettiği kişiyle bağını kaybetmeyeceğini ve ona karşı son görevini yapacağını düşünür. Çünkü şairin şiiri iç dünyasını yansıtır.

Alacahanlı halk şairlerimizin de tanık oldukları ölüm vak'aları olmuştur. Kimisi çocuğunu, kimisi anne-babasını, kimisi yakın bir arkadaşını, kimisi de çevresinden birini kaybetmiştir. Bu ölümlere tanıklık eden şairlerimiz tarihe not düşmeyi ihmâl etmemişlerdir. Ebubekir Bozhöyük "*Hacı Bayram*" şiirinde ismi geçen şahsın ölümü ardından yaşananları ve duyulan üzüntüyü dile getirir. Memiş Eroğlu da ölüm acısını en derinden yaşayanlardandır. İş içi gittiği Gaziantep'te Aliye adlı bir gelinin katledilmesi üzerine bir destan yazarak hem olayı anlatır hem de duyduğu üzüntüyü dile getirir. Yine Memiş Eroğlu iki çocuğunu kaybetmiştir ve onların ölümü üzerine büyük sıkıntılar çekmiştir. "*Kuzular*" isimli şiirinde ölümün çok küçük yaşta aldığı çocuklarına olan sevgisini anlatır. Sevdiği bir arkadaşını kaybeden Nizam Bozkurt da "*Özledim*" şiirinde arkadaşına olan özlemini anlatarak ölümünün verdiği hüznü ifade etmektedir.

Ölüm hadisesine farklı bir açıdan bakacak olursak halk şairlerinin bazı durumlarda ölümlerden etkilenerek şiir yazmayı bıraktıklarını da görebiliriz. Bazı halk şairleri ölümlerden duydukları üzüntüyü nazma dökerken, bazıları ise yazamayacak duruma gelebilirler. Psikolojik olarak etkilenen şairin artık eli kalemine gitmez olur. Reşit Çelik, 2004 yılında annesini ve daha sonra da ağabeyini

kaybetmesinin üzerine artık şiir yazamadığını, denediğini fakat içinden gelmediğini söylemektedir. Buradan anlaşıldığı üzere ölüm hadisesi şairlerin psikolojik durumları üzerinde doğrudan etkilidir ve üretkenliklerini köreltebilir.

4.2.1.12. Tasavvufi Düşünce

Din felsefesi olarak değerlendirebileceğimiz tasavvuf, şiirlerde en çok değinilen konulardan biridir. Allah, Peygamber ve din ulularına duyulan sevgi başlığında ayırımamızın sebebi kendi içerisinde bir felsefesi olması ve kendine has terimlerle ifade edilmesidir. Öyle ki, bir halk şairi Allah sevgisini gayet sade ve samimi bir dille anlatırken, tasavvufî düşünceyle şiir yazan halk şairi daha çok mistik düşünceyle tasavvuf felsefesiyle ve terimleriyle şiirini harmanlar. Tasavvufî düşünceyle şiirler yazan Alacahanlı halk şairlerinin başında Fahimî, Kusurî, Emsalî, Nizam Bozkurt, Dursun Hoca gibi halk şairleri gelmektedir. Bahsi geçen şiirlerdeki dinî-tasavvufî terimler ayrı bir başlıkta açıklanmıştır.

4.2.1.13. Toplumsal Sorunlar

Nasihatlerde olduğu gibi halk şairleri toplumda gördükleri çarpıklıkları dile getirme vazifesini üstlenirler. Bu şiirlerde genellikle bürokraside ve devlet düzeni içinde görünen bazı sorunlar dile getirilir ve o konuya dikkatleri çekmek arzusu ağır basar. Halk şairi günlük hayatında karşılaştığı bir sorunu kaleminin yardımıyla nazma dökerek hem kendini rahatlatır hem de okuyucusuna, çevresine o konuda uyarılarda bulunur. Mümkünse de bu soruna bir çare bulunmasını ister. Örneğin; Ruhsati Eroğlu 30.14 numaralı “*Nüfusçu Bey*” şiirinde Kangal’a kimlik çıkarmak için gittiğini ama bir türlü işlemlerinin yapılmadığını, aksatıldığını söyler. Nüfus Müdürlüğü’nde bulunanları şikâyet ederek bu konudaki problemlere dikkat çeker.

Ayrıca halk şairleri teknolojinin gelişmesiyle bireyin içine dönmesi sonucu ahlâkî bir çöküntü içine girdiğimizi, eski âdet ve geleneklere sahip çıkılmadığını söylerler. Bazı şiirlerde sahtekâr, riyakâr insanların çoğaldığından, zarar verdiklerinden yakınır. Ataerkil bir toplum olan Türk milletinde anne, babaya saygının kalmadığına da dikkat çekerler. Ümit Bilgin’in 32.17 numaralı şiirinin ilk iki dizesi buna en iyi örnektir:

Anasını eve almaz odasında it besler

Babası acından ölse umru duymaz deyyusun

Bu temayla yazılan şiirlerin çoğunluğu taşlama türünde yazılmıştır. Toplumsal sorunlara yergi yoluyla yaklaşım söz konusudur.

4.2.1.14.Vatan, Millet ve Bayrak Sevgisi

Alacahan insanının en dikkat çeken özelliklerinden biri vatanına, milletine bağlı olmaları ve bayrağı yere düşürmemek için gösterdikleri hassasiyettir. Türk insanının kalıtsal özelliği diyebileceğimiz bu özellik deyim yerindeyse ateşini hiç kaybetmeden Alacahan'da devam etmektedir. Alacahanlı her halk şairinin vatan, millet ve bayrak sevgisini yansıttığı şiiri mevcuttur. Milliyetçilik onlarda vazgeçilmez bir sevdadır. Bu sevginin etnik yapıya göre farklılıklar göstermediğini, her vatandaşın vatan, millet kavramlarına bağlılığını gözlemledik. Şiirlerin başlıklarından dahi vatan, millet ve bayrak sevgisini hissetmek mümkündür. Şiirlerde Türk milletinin tarihte geçirdiği savaşlar, bu savaşlarda gösterilen kahramanlıklar destanlaştırılarak anlatılır. Malazgirt Savaşı, Çanakkale Savaşı, Kıbrıs Harekâtı gibi Türk insanında derin izler bırakmış tarihî vak'aların şiirlerde en çok anlatılan konular olduğunu görüyoruz. Alacahan'da yaşamış Yarım Ali, Emsalî, San'atî, Ali İcazet, Memiş Eroğlu gibi usta âşıklar 1950-1953 yılları arasında vuku bulmuş Kore Savaşı ve bu savaş için Türkiye'den yapılan asker sevkıyatı, 1974 Kıbrıs Harekâtı gibi tarihî hadiselerle tanıklık etmişlerdir. Bu tanıklık vatan sevgisinin perçinlenmesine neden olmuştur. Memiş Eroğlu oğullarından birini Kıbrıs'a asker olarak gönderince "*Haydi Oğlum Kıbrıs'a*" diyerek vatan sevgisini göstermiştir. Yaşadığı her olayı destanlaştırmasıyla bilinen İcazet "*Kıbrıs Destanı*" ve "*Kore Destanı*" şiirleriyle tarihe not düşmüştür. Bekir Akbulut'un "*Çanakkale*", Hayati Bilgin'in "*Bayrağım*", Reşit Çelik'in "*Türk'üm*", Ruhsati Eroğlu'nun "*Türklük Destanı*", Salih Çelik'in "*Geldim*" şiirleri vatan, millet ve bayrak sevgisini yansıtan diğer önemli şiirlerdir.

4.2.2.Değer Yargıları - İletiler

Bu başlık altında halk şairlerinin eserlerinde geçen değer yargıları ve ileti dizinleri incelenecektir. Muhsine Helimoğlu Yavuz (2013)'un masallar üzerinde denediği ve çıkardığı iletilerin sadece masallarda değil diğer halk bilimi ürünlerinde de bulunduğu fikrindeyiz. Bu fikirden hareketle bazı şiirlerde çeşitli konularda

iletiler verildiğini gösterdik. Nasıl ki, masallar sadece eğlendirici işlevleriyle değil, aynı zamanda toplum yapısını düzenleyici işlevleriyle de ön plana çıkıyorsa, halk şairleri de yazdıkları şiirlerle toplum yapısını düzenleyen iletiler vermektedirler. Yavuz (2013: 27-28), masallarda yer alan iletileri etik, psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve öteki iletiler olarak 5 ana grupta incelemiştir. Bu ana gruplar altında da hangi konu hakkında ileti verildiğini belirtmiştir. Biz de bu çalışmada farklı iletiler saptadığımız için ana başlıklarda farklı bir yaklaşım sergiledik. Örneğin; halk şairlerinin şiirlerinde dinî-itikadî iletiler oldukça fazladır ve masallardan bu yönüyle farklıdır. İncelediğimiz şiirlerde tespit edilen iletileri 4 ana başlıkta inceledik:

1.Ahlâkî İletiler

-Kibir – Mütevazilik

-Hile Hud'a – Dürüstlük

-Edep

-Kanaatkâr olma

2.Dinî-İtikadî İletiler

-Fanilik – Ebedî Hayat

-Günah – Sevap

-Nefis

-Beşerî Aşk – İlahî Aşk

-Haram – Helâl

-İnanç

3.Psikolojik İletiler

-Gerçekçi Olma – Hayâlperestlik

-Sabır

4.Sosyolojik İletiler

-Cehalet – Bilgelik

-İyilik – Kötülük

-Çalışkanlık

-Sevgi -Saygı / Öfke-Nefret

Belirlediğimiz bu iletiler aynı zamanda belirli değer yargılarını da yansıtmaktadır. İleti dizinlerine tepeden bir bakışla bakarsak iyi ve topluma faydalı bir insanın nasıl olması gerektiği konusunda fikir sahibi oluruz. Bu yönden halk şairlerinin şiirleri oldukça önemlidir. Mütevazî olmak, edep sahibi olmak, iyilik yapmak, çalışkan olmak, sevgi ve saygı, sabır, dinin toplumsal yapıyı düzenlemesi, bilge olmak, dürüst olmak insanı insan yapan temel değer yargılarıdır. Bu niteliklerin hepsine olmasa bile çoğuna sahip olmayan bireylerin bulunduğu toplumlar ahlâkî çöküntüye maruz kalmaktadırlar. Halk şairleri bu çöküntüyü önlemek ve en azından azaltmak için önemli bir rol üstlenirler. İncelediğimiz şiirlerde tespit ettiğimiz iletiler şunlardır:

4.2.2.1.Ahlâkî İletiler

Kibir-Mütevazilik

- Şan, şöhret için kimsenin hakkına girilmemelidir. (1.2/2)
- Alçakgönüllü olmak her zaman daha iyidir. (1.2/5)
- Bugün var olan mal-mülk yarın bir anda gidebilir. Alçakgönüllü olmak gerekir. (6.2/1)
- Kimseyi hor görüp aşağılamamalıyız. (6.2/4), (23.1/1)
- Şeytana kanıp kibre düşmemeliyiz. (7.11/5), (7.12/3)
- Atlas ipek de giysek kibirlenmemeliyiz. (12.11/1)
- Kibirden uzak durup Allah'a layık kul olmak gerekir. (13.3 / 2-5)

Hile Hud'a-Dürüstlük

- Aynı dine mensup kişilerin hile hud'adan uzak durması gerekir. (1.2/4)
- Her hile mutlaka tekrar sahibine döner. (1.2/4)
- Hileden, tuzaktan uzak durulmalıdır. (1.3/5), (7.4/4)
- İnsanlar dürüstlükten şaşmamalıdır. (1.3/11)
- Söylenen sözler havada kalmamalı, icraate dökülmelidir. (2.2/1)
- Her zaman haklı olanın yanında yer almak gerekir. (3.3/2), (28.3/4)
- Dürüst insanlar haksız kişileri savunmamalıdır. (6.2/2)

- Mazlumun ahını almamak gerekir. (6.2/4), (7.4/2), (12.6/2)
- Kimsenin arkasından konuşup gıybeti yapılmamalıdır. (8.7/1)
- Er kişi sözünden dönmez. (13.2/4)
- Mazlum âhı alan, yetim hakkı yiyen şeytan gibidir. (17.2/3)
- Riyakâr insanlara kanmamak gerekir. (30.15/4)

Edep

- İnsan her zaman edepli olmalıdır. (7.7/5), (12.13/2), (22.14/3)
- Söz gümüşse sükût altındır. (8.15/4)
- Doğru yoldan çıkmamak gerekir. (30.15/1)
- Yerinde konuşup yerinde susulmalıdır. (30.15/2)

Kanaâtkâr Olma

- Aza kanaât etmeyen çoğu bulamaz. (19.14/5)
- Kanaâtkâr olup şükredilmelidir. (22.12/7), (22.14/1)

4.2.2.2. Dinî-İtikadî İletiler

Fanilik-Ebedî Hayat

- Bu dünya yalandır, geçicidir. Asıl olan ahiret hayatıdır. (1.2/1), (4.9/1), (8.9/1), (12.6/1), (20.9/1)
- Her canlı ölümü tadacaktır. (1.3/4-8), (2.4/4-5), (2.9/1), (4.7/1), (13.3/4), (19.9/6), (26.5/2)
- Bütün dünya malına da sahip olsanız size hiçbiri kalmaz. (2.9/2), (4.7/2), (12.11/2)
- Dünyanın güzelliğine aldanmamak gerekir. (2.9/4)
- Bu dünyanın geçici şeyleriyle vakit harcanmamalıdır. (6.2/2)
- Sadece mal-mülk kaygısına düşmeyip Allah'a layık kul olunmalıdır. (12.5/4), (12.6/2)
- Ecelden kaçılmaz. (19.9/5)

Günah-Sevap

- Günahlardan sakınmak gerekir. (3.2/3)

Nefis

- Nefsimizin tuzağına düşerek gaflete düşmemeliyiz. (1.2/2), (1.3/12), (2.1/2), (2.9/4), (4.20/4), (8.5/3), (12.11/2), (26.5/2), (28.3/5)
- Şeytanın tuzağına düşmemek gerekir. (8.8/4)

Beşerî Aşk-İlahî Aşk

- Beşerî aşk geçicidir. Asıl aşk ilahî aşktır, Allah aşkıdır. (1.2/3), (22.14/4)
- Doğru yol Allah yoludur. (1.3/5)

Haram-Helâl

- Haram yiyenlerin sonu kötü olur. (4.7/2)
- Helâl kazanç elde etmeliyiz. (8.8/1-2), (12.2/3), (12.6/4), (22.14/1), (26.1/10), (26.5/3)

İnanç

- İman sahibi insan dinine sadık olmalıdır. (7.7/3)
- Şüpheye düşmeden tövbe etmek gerekir. (7.7/3), (8.14/2)
- Bayramları hakkıyla yaşamalıyız. (8.1/1)
- Cennet'e girebilmek için dört kitabı iyi bilip Hakk yolunda olmak gerekir. (8.5/2)
- Hakk yolundan çıkan başına bela alır. (8.5/3)
- Allah'a isyan edilmemelidir. (12.6/2)
- Dinin gereği olan namaz ibadetini yerine getirmek gerekir. (16.15/4), (19.9/3)
- Her işe besmele ile başlanmalıdır. (20.7/1)
- Kur'an-ı Kerim okunmalı ve ibret alınmalıdır. (20.7/2)
- İyi bir insan olmak için Kur'an okumak gerekir. (22.13/1)
- Şan, şöhretten uzak durup Allah'a yakın olunmalıdır. (20.9/2)
- Kadere sitem etmeden azimle yola devam edilmelidir. (30.10/12)

4.2.2.3. Psikolojik İletiler

Gerçekçi Olma-Hayâlperestlik

- Hayâl kurup gerçeklerden uzak kalanlar ömrünü boşa geçirmiş sayılır. (2.4/2)
- Parası olmayanın dostu da olmaz. (22.8/5)
- Düşenin dostu olmaz. (30.15/4)

Sabır

- Sabır her şeyin anahtarıdır. (8.14/2)
- Her ne olursa olsun sabredip şükretmek gerekir. (19.18/3)
- Çekilen çilelere sabredip katlanmak gerekir. (30.15/6)

4.2.2.4. Sosyolojik İletiler

Cehalet-Bilgelik

- Cehaletten uzak durup ilim sahibi olunmalıdır. (1.2/2), (7.7/6), (8.13/1), (11.2/2), (30.15/5)
- Bir şeyin kıymetini ancak ondan anlayanlar bilir. (1.7/5), (13.1/2)
- İyi bir insan olabilmek için okuyup ilin irfan sahibi olunmalıdır. (6.4/1)
- Okuyan insanlar farklı bakış açıları kazanır, kültürüne sahip çıkar. (6.4/2)
- Cehalet felaket getirir. (6.4/5)
- Kişisel çıkarlar için ilim, irfandan uzak kalınmamalıdır. (8.13/5)
- Cahilden dost olmaz. (17.1/1)
- Okumayan, ilim sahibi olmayan ekmek sahibi olamaz. (26.13/2)

İyilik-Kötülük

- Her güzel şeyin kusuru da bulunabilir. (1.7/6)
- İyi şeyler yapanlara kötü söz eden çok olur.Meyve veren ağaç taşlanır. (1.7/6)
- Her şey gider insanlık kalır. (6.2/3)
- Güzel işlerle meşgul olunmalıdır. (7.7/3)
- İyiliği savunup adil olmak gerekir. (7.7/4)
- Yardıma muhtaç kimselere yardım etmeliyiz. (8.1/3)
- Çocukların ailesine bakması gerekir. (8.11/3)
- Yetim ve fakirleri doyurmalıyız, merhamet göstermeliyiz. (8.14/4), (28.3/3)
- Kin tutmak, kalpsiz olmak, kötülük etmek iyi şeyler değildir. (8.15/2--5)
- Zulmedenlere karşı durulmalıdır. (11.2/2)
- Her şeye güzellikle, iyilikle bakmak gerekir. (13.4/2)
- Güzel işlerin sonucu da güzel olur. (13.4/3)
- Başkalarının sözünü dinleyen başından bela eksik olmaz. (29.2/3)
- Sevenlerin arasına girenler âh alırlar, başlarına felaket gelir. (29.2/3)

Çalışkanlık

- Meşgul olduğu işte çok çalışmayan, kendini geliştiremeyen aç kalır. (2.2/3)
- Zamanı boşa geçirmemeliyiz. (8.9/3)
- Karınca gibi çalışkan olunmalıdır. (8.8/5)
- Tüketim değil üretim toplumu olmalıyız. (8.13/1)
- Ne ekersen onu biçersin. (12.2/3)
- Çalışan kazanır. (12.6/4), (26.1/10)
- Giden zaman geri gelmiyor. İyi şekilde değerlendirmek gerekir. (12.20/4)

Sevgi-Saygı/ Öfke-Nefret

- Ana gibi yâr, Bağdat gibi diyar olmaz. (7.2/5)
- Rüzgâr eken fırtına biçer. (7.14/4)
- Komşuluk ilişkilerimizin iyi olması gerekir. (8.1/3)
- Anne-babayı üzmemeliyiz, hayırlı evlat olmalıyız. (8.1/4), (19.14/8)
- Kûs olan insanlar barıştırılmalıdır. (8.1/6)
- Öfke hiçbir şeyi çözmez. Keskin sirke küpüne zarar verir. (8.7/1)
- Sevgi her kapıyı açar. (8.15/1)
- Kötülükten uzak durup sevgiyle hareket edilmelidir. (12.5/7)
- İnsanlar her zaman barıştan yana olmalıdır. (12.8/5), (33.2/1)
- Büyüklere saygı, küçüklere sevgi göstermeliyiz. (12.13/2)
- Kıymet bilmeyen, hâlden anlamayan insanın hayvandan farkı yoktur. (17.2/2)
- İnsanlara karşı hoşgörülü olunmalıdır. (20.9/4)
- İnsanları din, dil, ırk diye ayırmamak gerekir. (23.1/2)
- Birlik, beraberlik, dayanışma güzeldir. (33.1/1)

4.2.3.Şiirlerde Geçen Dinî-Tasavvufî Terimler

Ahsen-i Takvîm: İnsana Allah tarafından verilen en güzel ve en mükemmel biçimdir. "Ahsen-i takvîm" , "*Andolsun ki biz insanı en güzel şekilde yarattık*" (*Tin Suresi 95/4*) meâlindeki ayette geçer. Yaratıkların en mükemmeli olan insandaki güzelliğin kaynağı, bazı ayet ve hadislerde dile getirildiği üzere, Allah'ın onu kendi eliyle yaratıp ruhundan üflemesi (*Sad Suresi 38/72*), kendi suretinden yaratması ve onu yeryüzünde kendine halife olarak seçmesidir (*Bakara Suresi 2/30*). İnsan,

bazılarına göre hem ruh hem beden olarak, bazılarına göre de sadece ruh olarak yaratılmışların en güzelidir (Uludağ 1989: 178).

Ta “Kalû belâ”da “Bezm-i Elest”te

İçtik dolusunu illâya düştük

Zatı sıfat olduk “Ahsen takvim”de

“Kevn ü mekân” içre türaba düştük Yarım Ali [5.1]

Anasır-ı Erbaa: Tasavvuf inancındaki devriye esasına göre insanın meydana geldiği dört nesne vardır. Bu nesnelere anasır-ı erbaa denmektedir. Bu nesnelere; toprak, su, ateş, havadır (Kaya 2014: 254).

Hakk’ın nurundan var oldum

Özüm Alevidir kardaş

Dört nesneden libas giydim

Bezim Alevidir kardaş Nizam Bozkurt [25.1]

Bezm-i Elest: “*Elest Meclisi*” demektir. İslâm inancında Âdem’den kıyamatekadar gelecek olan bütün insanların ruhlarının Allah’ın Rableri olduklarını kabul ve itiraf ettikleri meclise verilen addır (Artun 2010: 172). Allah kâinatı yaratmadan önce ruhları toplayıp; “*Elestü bir-Rabbiküm*” (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?) diye sormuş, ruhlar da –imansız olanlar haricinde- “*Beli*” (Evet) demişlerdir (*Araf Suresi 7/172*). Böylece Allah ile ruhlar arasında bir sözleşme olmuş, bunun ardından da levh ü kalemle ruhların ve insanların kaderi yazılmıştır (Kaya 2014: 175).

Yarım Ali, “*Düştük*” şiirinin ilk dizesinde “*Ta kalû belâda bezm-i eleste*” demektedir.

Dört Kapı Kırk Makam: Dört Kapı: 1- Şeriat 2-Tarikat 3-Hakikat 4-Ma’rifet.

Şeriat, baba mesabesinde olup dinin inanç, ibadet ve muamelât esaslarının hepsini oluşturur. Birinci kapıyı gerçekleştirmek şeriatı yaşamak demektir. *Tarikat* anadır. Şeriat bilgilerini oluş bazında ispat ettirmektir. *Ma’rifet* oğuldur. Bilgi-amel tevhidî bütünlüğünün neticesidir. *Hakikat* ise torundur. Varılacak son noktadır.

Her kapının on tane makamı vardır. Şeriatın makamları hac, zekât, namaz, oruç vs. Tarikatın makamları tövbe mücahede, hırka giyme vs. dir (Cebecioğlu 2005: 172).

Bektaşî edebiyatında birinci kapının sahibi Hz. Muhammed'dir. İkinci kapının sahibi ve diğer kapılara giden yolun temsilcisi Hz. Ali'dir. Mistiklere göre dört kapı âlem-i nasût, ceberût, melekût ve lahûtur. Dört unsura benzetenlere göre ise *şeriat*: yel; *tarikât*: ateş; *ma'rifet*: su; *hakikat*: topraktır. Bektaşîlere göre ise *şeriat*: anasından doğmak; *tarikât*: ikrar vermek; *ma'rifet*: nefsini bilmek; *hakikat*: Hakk'ın kendi özünde bulabilmektedir (Noyan 1987: 217).

Nizam der ki; ikrar verdim

Dört kapı kırk makam bildim

Üç sünnet yedi farz kıldım

Sazım Alevîdir kardaş Nizam Bozkurt [25.1]

Ene'l-Hakk: “*Ben Hakk'ım*” manasına gelmektedir. Hallac-ı Mansur tarafından söylenen bu söz batınî olarak Tanrılık iddiasında bulunmak anlamına gelmemelidir. Mansur burada Tanrı'dan bir parça olduğunu anlatmak istemiştir. Onun düşüncesinde Allah'tan başka gerçek olan bir varlık yoktur. Vecd halinde söylenmiş bu sözün Tanrılık iddiası aksine bir hiçlik belirttiğini söylemek gerekir (Pala 2014: 139).

Kendini kendin bil kendin arama

Baktığın her yerde görünen sensin

Hakk kendi ruhundan ruh verdi sana

“Ene'l-Hakk” sırrına bürünen sensin Yarım Ali [5.3]

Erenler: Allah'a yakın, velilik mertebesine ulaşmış kimselerdir. Alevî-Bektaşî edebiyatlarında daha çok rastlanır. Bektaşî babalarına erenler denilir. Üçler, Beşler, Yediler, Kırklar olarak bilinirler (Pala 2014: 140).

“Tarik-ı Bektaş”a verdik elimiz

Kem sözlerden pak eyledik dilimiz

Tevhid ile bağlayuban belimiz

“Erenler cemi”nde erkâna düştük Yarım Ali [5.1]

Ervah-ı Ezel / Âlem-i Ervah: Ruhların ilk yaratıldığı âlemdir. Cisim olmadıkları için zaman ve mekân kavramlarıyla ilgisi bulunmamaktadır. Âlem-i ervahta bulunan her ruh, kendisini ve kendi başlangıcı olan Hakk'ı idrak eder (Kaya 2014: 63).

Ârifler katında irfan içinde

Mansur gibi dâra durmalı gönül

Ervah-ı ezelden yazılı senet

Mürşid-i kâminden sormalı gönül Ahmet Başer [3.3]

Esmâü'l-Hüsnâ: Arapça kökenli bir tamlamadır. Güzel isimler anlamına gelir. Tasavvufta Allah'm 99 güzel ismine esmâü'l-hüsnâ denmektedir (Cebecioğlu 2005: 197).

Nokta-yı burhandan dersimi aldım

Esmâü'l-Hüsnâ'mı arayıp buldum

Evliyanın erin sırrını bildim

Hikmetine erdim elhamdüllilah Yarım Ali [5.2]

Fenâfillâh: Tasavvufun temel düşüncelerinden biri olan "Allah'm varlığı için yok olma" fikridir. Sufi bütün varlığını yok ederek her şeyi unuttur ve dünyayla olan bağlantısını keserek Allah'la bir olmayı amaçlar (Artun 2010: 178).

Hakîki mahbûba âşık ol dilden

Fenâfillâh olup geç cân u maldan

Mürşid-i kâmilin dâmin tut elden

Pîrim Abdulkâdir Hoca'yı düşün Fahimî [1.2]

Gülbank: Mehter musikîsinin icrası sırasında veya bazı tarikât toplantılarında törenler esnasında okunan dualardır. Kalenderî, Mevlevî, Bektaşî tarikat törenlerinde bütün kaideler yerine getirildikten sonra tarikat şeyhi gülbank çeker (Kaya 2014: 371).

Müminlerin zikri böyle Nun Kaf'ta

Gülbenkler çekilir sofular safta

Amel defterimiz inşallah afta

Ağlayıp gözyaşı silmeli gönül Ahmet Başer [3.3]

Hakikât: Sufilerin Allah’a ulaşma yolunda kabul ettikleri dört kapıdan biridir (Cebecioğlu 2005: 243). Zahirin ardındaki örtülü mânâ, dinî hayatın en iyi derecede yaşanarak ilahî sırlara aşına olmaktır. Şeriatın iç yüzü olan hakikate ulaşmak için geçilecek yol tarikâttır (Artun 2010: 179).

Hakikâtte dilim olsa

Marifette elim olsa

Bütün dünya benim olsa

Ahirete yolum vardır San’atî [2.9]

İlm-i Ledün: Allah tarafından öğretilen ilim demektir. Şer’i ve zahirî ilimler melekler ve peygamber aracılığıyla gelirken ilham direkt Hakk’tan gelmektedir. Bu yüzden ilhama ilm-i ledün denir (Cebecioğlu 2005: 307).

Gördüm cemalini sevinç içinde

Mevlâ’ya emanet olun efendim

Âşıklar metain âriife satar

İlm-i ledününden alın efendim Ahmet Başer [3.2]

İnsan-ı Kâmil: Olgun insan manasındadır. Hakk ile insan arasında aracı olan kişidir. İnsan-ı kâmil derecesine ulaşan artık Hakk’a ulaşmış demektir (Kaya, 2014: 420).

Hevâ-yı nefis ile gafletde kalma

Şöhret bulam diye vebale dalma

İnsan-ı kâmil ol cehl ile olma

Dâra çık menzil-i ukbâyı düşün Fahimî [1.2]

Kaf u Nun: Arapça Kaf ve Nun harfleri bir araya gelince “Kün” (Ol) sözünü meydana getirir. “Bakara/117, Âl-i İmrân/47, Meryem/35, Yasin/83, Mü’min/67 âyet-i kerimelerinde, Allah’ın bir şeyin olmasını istemesi ve onun hemen olması, bu sözle bildirilir. Tasavvuf edebiyatında Allah’ın dilemesi “kaf u nun” veya “kün” sözleriyle belirtilir. İlahî iradenin sûreti “kün” emridir.” (Cebecioğlu 2005: 337).

“Kaf u nun” emriyle bünyad-ı âlem

Mülki değil çarh-ı devran ediyor

Her kulunu bir sevdaya salmış Hakk

Girmiş kalp evine seyran ediyor Dursun Hoca [9.1]

Kâlû Belâ: Arapça “evet, dediler” manasındadır. A’raf Suresi 172. Ayette yer alan bu söz Allah’ın ruhlardan söz aldığı bezm-i elestin karşılığıdır (Cebecioğlu 2005: 345). Yarım Ali’nin “Düşük” şiirinin ilk dörtlüğünde geçmektedir.

Kelamullah: Allah’ın kelamı demektir. Allah’ın ayetlerine verilen isimdir.

Kef Kelâmullah’tır okudum baktım

Lâm lale sümbülü koynuma soktum

Mim Muhammet dedim serimi yaktım

Nun ne var Habib’im zâra baksana San’atî [2.3]

Kevn ü Mekân: “Kevn”, Arapça oluş, olmak manasındadır. Bir şeyin varlığının tümü demektir. Tasavvufta maddede sûretin oluşumuna kevn denmiştir. Hakikat ehline göre, Hakk olmak bakımından değil, âlem olma bakımından bakılırsa âlemin vücuduna “kevn” denir (Cebecioğlu 2005: 369). Kevn ü mekân; âlem, kâinat anlamındadır, bütün evreni kapsar. Yani; evrenin zahirî ve batınî bütün varlığı kevn ü mekândır.

Yarım Ali, “Düşük” şiirinde bir dizede “*Kevn ü mekân içre türaba düştük*” demektedir.

Kevser Irmağı: Cennette bulunan bir suyun adıdır. Kur’an-ı Kerim’de Kevser Suresi’nde adı geçmektedir (*Muhakkak biz sana Kevser’i verdik.*). “Tefsirlerde Kevser hakkında çok çeşitli izahlar yer alır. Akarsu veya göl olduğu, boyunun Mekke ile Yemen; eninin Safâ ile Aden arası kadar olduğu, etrafında birçok kıymetli kâseler bulunduğu, oradan bir kez içenin bir daha susamadığı vs. bunlardandır. Kevser suyu süttten beyaz, baldan tatlı, kardan soğuk, kaymaktan yumuşakmış.” (Pala 2014: 268).

Kulun değil Yaratan’ın bakması

Sana acı gelen Tanrı lokması

Kevser ırmağından balın akması

İdrâke yetmez mi akılsız başın Halife Bozbayır [12.2]

Kırklar / Kırklar Meclisi: Gayb erenlerinden kırk veliye “*kırklar*” denir. Kırklar, halka zor ve müşkül durumlarda yardım eder. Alevî-Bektaşî zümresince Hz. Muhammed’in Hz. Ali’den hakikat sırrını öğrenmesi Miraç’tır. Hz. Ali’nin yönettiği “ayn-ı cem”e de “*kırklar meclisi*” denmektedir (Artun 2010: 184).

İlçen Kangal merkez orda durursun
Hangi pîrin himmetini alırsın
Bu rumuzlu sözü belki bulursun
Kırkların elinden içtin mi söyle San’atî [2.1]

Kıyl u kâl: Lügât mânâsı dedikodu, esassız söz beyhûde suâl ve cevaptır (Onay 2007: 240). Dinî-tasavvufi halk edebiyatında çok rastlanan bir terimdir.

Kesilir kıyl u kâlin
Vârisler alır malın
Soran olmaz ahvâlin
Ecel geldi n’idersin Fahimî [1.3]

Levh ü Kalem: Alın yazısı, kader anlamındadır. Allah öncelikle levh ü kalemi yaratmıştır. Daha sonra emir vererek kâinatta vuku’ bulacak ne kadar olay varsa onları levh ü kaleme yazdırmıştır. “Levh” Allah’ın bilgisi, “kalem” de onun iradesidir (Kaya 2014: 493).

Namaz surelerin alıp ezbere
Divan-ı dergâha durup beş kere
Hayıra mal kaydettirir deftere
Levh-i kalem dersin oku Kur’an’ı Emsalî [22.13]

Ma’rifet: Âriflik makamı olan ma’rifet, tasavvuftaki dört kapının sonuncusudur. Allah’ı tanımak ve bilmektir. Keşfetme ve ilm-i ledün yoluyla Allah ve niteliklerini ait bütün bilgileri edinmektir. Bu bilgilere sahip olanlara ise “ârif” denmektedir (Artun 2010: 186).

Pîrimden olursa Mevlâ’dan ola
Ma’rifet kanidir zulmetmez kula
Gece gündüz âşık olmuş bir güle
Bülbülün zarı var senin neyin var İcazet [4.4]

Mâsiva: Tasavvufta Allah'tan başka her şey için kullanılır. Dünya ve dünya ile ilgili her şey. Tasavvufta mâsivayı kalpten atarak sadece Allah'ı koymak esastır (Artun 2010: 186).

İnanma ey gönül fâni dünyaya
Ahirete göç eden mevtâyı düşün
Rızkı taleb kılma masivâyı Allah'tan
Rezzâk-ı hakîki Mevlâ'yı düşün Fahimî [1.2]

Men Aref: “Kendini bilen Allah'ı bilir.” hadisinin ilk kelimeleridir, kısa şeklidir. Hadisin tamamında “Men arafe nefsehû fe kad arafe rabbehû” denmektedir (Kaya 2014: 553 ; Pala 2014: 305).

Bütün canlı mahlûkata yar olduk
“Nefs-i emmare”den biç-kenar olduk
“Men aref” sırrını bildik var olduk
Mürşide bağlandık ikrara düştük Yarım Ali [5.1]

Musahiplik: Sözcük anlamı, dünya ve ahiret kardeşliğidir. Alevîlikte kullanılan bir terimdir. Alevîlikte musahiplik, cem evinde dedenin ve ceme katılan diğer kişilerin huzurunda törenle iki ailenin kardeş (akraba) yapılmasıdır ve eşlerinden (namuslarından) başka her şeylerine ortak olduklarına söz vermeleridir (Merdanoğlu 2014: 49).

Alevî kendini bilir
Mürşidine teslim olur
Musahip kavline girer
Tezim Alevidir kardaş Nizam Bozkurt [25.1]

Mürşid-i kâmil: Mürşid; Arapça, doğru yola gösteren, irşâd eden anlamındadır. Gerçek mürşid Hz. Muhammed'dir. Diğer mürşidler O'nun manevî mirasını elde etmeyi başarmış kişilerdir. Tasavvufta tarikat lideri anlamına da gelmektedir. Mürşid olan kişinin Allah'ın ahlâkını tahakkuk ettirmiş olması, fenâ makamına ulaşmış olması gerekir. Fenâ makamına ulaşmış kâmil olanlara “mürşid-i kâmil” denir (Cebecioğlu 2005: 455).

Hakîki mahbûba âşık ol dilden
Fenâfillâh olup geç cân u maldan

Mürşid-i kâmilin dâmun tut elden

Pîrim Abdulkâdir Hoca'yı düşün Fahimî [1.2]

Nahnü Kasemna: Zuhruf Suresi'nin 32. ayetinde geçer. "Taksimi biz yaptık" manasındadır. Bu ayette Allah'ın kime neyi nasip edeceğinin belli olmadığı anlatılmaktadır. Herkes rızkını kendisi aramalıdır (Kaya 2014: 603).

Ayrılmış vatandan herkes bir yerde

Çalışır çırpınır dert kısmet nerde

Sen yüz bin tedbir al illa takdirde

"Nahnü kasemna"dan taksim ediyor Dursun Hoca [9.1]

Nefs-i Emmare: Emredici nefis anlamına gelen bir tamlamadır. Yedi çeşit nefis vardır. Nefs-i Emmare bunların ilk basamağıdır ve insanları kötülüğe sevk eden nefistir. İnsanı ulvî nesnelere değil şeytanî şeylere yönlendirir (Cebecioğlu 2005: 473 ; Kaya 2014: 616 ; Pala 2014: 355).

Ey Fahimî gümrâh olma avâre

Gark-ı isyan oldun derde bul çare

Nefs-i emmâreyi bağla var yâre

Güle âh eyleyen şeydâyı düşün Fahimî [1.2]

Nûr-ı Muhammedî: Hakikat-ı Muhammediye de denmektedir. Tasavvuf düşüncesine göre Allah'ın yarattığı ilk şey Peygamber Efendimizin nûrudur. Diğer bütün varlıklar O'nun nûrundan yaratılmıştır (Cebecioğlu 2005: 488).

Muhammedî nur ile canlanır cümle varlık

İman öyle ateş ki, köşkü gönülde harlık

Kabzeder bedenimi beni ruhumda darlık

Bir sabah uyandım ki rampa rampa düzlerim Atilla Akbulut [7.12]

Talib – Pîr: *Talib*; Arapça, taleb eden, isteyen demektir. Tasavvufta hedefe ulaşana kadar dört derece vardır. Bunlar; talip, mürid, sâlik ve vâsıldır. Alevî-Bektaşî zümresinde gerçek mânâlardan haberdar olmak isteyeneye "*talib*" denir. Bu istek sonsuz mertebeye ulaşmışsa "*âşık*" denir. Yola düşen (talib) yol göstericisine (pîr) nikâhlı gibidir. Ondan habersiz yedi adım atarsa boşa düşer. Talib ikiyi, zahir ile batını bir etmelidir. Dıştan halk gibi görünse de içte evliya olmalıdır (Cebecioğlu 2005: 625 ; Noyan 1987: 63).

Pîr; Farsça, ihtiyar anlamındadır. Tasavvufta bir tarikatın ilk kurucusu, zamanın kutbu olan kişidir. Arapçası şeyhtir. Tasavvufta Allah yolunda bulunan, talibine, müridine doğru yola gösteren rehberdir. Pîrin türbesinin bulunduğu dergâha “pîr evi”, “huzur-ı pîr” denir (Artun 2010: 190).

Talibinim sen de benim pîrimsin

Âlem bilir kerametli velisin

Naçar kalanlara yardım edensin

Gani gönüllüsün yâr Garip Musa Nizam Bozkurt [25.7]

Tevhid: Birlik, Allah’ın bir olduğunu bilmektir. Tasavvufta tevhid inancı Allah’tan başka varlık tanımamak, her şeyi O’nun sıfatlarının görüntüsü olarak algılamak esasına dayanır. Sûfîlerin tevhidi yaşayarak bilmelerine “*tevhid-i hâlî*” denir. İki çeşit tevhid vardır. 1. **Kusûdî Tevhid:** Sadece Allah’ı kastetmek, istemek. Kulun Allah’ın iradesi ile bir noktada birleşmesidir. 2. **Şuhûdî Tevhid:** Sâlikin vecd hâlinde masivayı terk ederek sadece Hakk’ı görmesidir (Artun 2010: 193 ; Cebecioğlu 2005: 659).

Tevhid ile devrâna gel

İç câm-ı hûyı mestâne gel

Masivâ-yı fenâ ol câna gel

Aşk beni nâlân eyledi

Dertlere giryân eyledi Fahimî [1.8]

Tûbâ Ağacı: Ra’d Suresi 29. ayette “*Ellezîne âmenû ve amilûs sâlihâti tûbâ lehum ve husnu meâb*” buyurulmaktadır. Burada geçen “tûbâ” kelimesini çeşitli şekillerde aktaranlar olmuştur. Bazı meâllerde çok güzel, en hoş anlamında geçerken bazılarında cennette var olan bir ağaç olarak düşünülmüştür (*Ahmet Hulûsi tercümesi: İman edip imanın gereğini yaşayanlar var ya, onlara Tûba (cennet ağacı) ve hakikatlerindeki yaşamanın güzellikleri vardır*).

Tûbâ, cennette bulunan ve kökü yukarıya, dalları aşağı uzanan ve bütün cenneti gölgeleyen ilâhî bir ağaçtır. Her çiğnenmesinde bambaşka lezzetleri bulunan meyveleri vardır ve bir rivayete göre de gövdesi sarı altından, dalları kırmızı mercanda, yaprakları yeşil zümrülden ve meyveleri şekerden olan bu ağaçta her

insanın bir yaprağı vardır. İnsan öldüğü zaman yaprağı da yere düşer (Pala 2014: 459). Âşık tarzı halk şiirinde Tûbâ ağacı motifine sık rastlanır.

Cennette tûbâ ağacı

Dalından verdiği tarık

Adem cennetten çıkınca

Yanına aldığı tarık Nizam Bozkurt [25.15]

Üçler-Beşler-Yediler: *Üçler*; Ricâl-i gaybden üç büyük velilerdir. Bunlar Allah'a, darda kalan kullarına yardım etmesi için dua ederler. Üçler bir kutb ve iki imamdan oluşur. Kutbun sağında bulunan imamın ismi Abdu'r-Rab; solundaki Abdu'l-Melik'tir. Kutubun adı ise Abdullah'tır (Cebecioğlu 2005: 674 ; Kaya 2014: 816)).

Beşler; kalpleri Cebrail'in kalbi üzerinde bulunan beş velidir. Beşlerin ilimleri ve nefesleri ile gönüller dirilir. Bir diğer düşünceye göre Alevî-Bektaşî inancında Hz. Muhammed, Hz. Fatma, Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin beş ulu kişi olarak kabul edilir. (Cebecioğlu 2005: 98 ; Kaya 2014: 173)

Yediler; yedi büyük velidir ve Hz. İbrahim'in ruh yapısı üzere şekillenirler, insanlara rıfk (nezaket) ve hilm (sükûnet) ile muamelede bulunurlar. Alevî-Bektaşî zümreleri yedi büyük şairi yediler olarak zikrederler. Bunlar; *Fuzûlî, Kul Himmet, Nesimî, Pir Sultan, Yeminî, Viranî* ve *Şah Hatayî*'dir. Bir başka düşünceye göre Alevî-Bektaşîler Hz. Ali'nin 7 sadığını yediler olarak kabul ederler. Bunlar; *Selman-i Farisî, Kanber Ali, Ammar bin Yaser, Malik Eşter bin Haris, Muhammed bin Ebubekir, Benân İbn-i Selman* ve *Nusayrî*'dir (Cebecioğlu 2005: 712 ; Kaya 2014: 853)

Üçlerle beşler yediler

On İki İmam dediler

Kırklar bir üzüm yediler

Gizim Alevidir kardaş Nizam Bozkurt [25.1]

Üç Sünnet Yedi Farz: Alevîlikte, İmam Cafer Sâdık yol ehlinin yerine getirmesi gereken üç sünnet, yedi farzı zorunlu görmüştür. Buna göre, pîr ve talib olanlar bunları yapmak zorundadır. Birinci sünnet; Allah'tır. Bunun gereği inananların Allah adını dillerinden, sevgisini kalplerinden eksik etmemeleridir. İkinci

sünnet; Hz. Muhammed'dir. Bunun gereği Hz. Muhammed'in ahlâkına sahip olmaktır. Üçüncü sünnet; Hz. Ali'dir. Bunun gereği ise Hz. Ali yolunda olmaktır. Muhammed-Ali'nin yoluna gönül rızası ile girmektir.

Yol ehlinin yerine getirmesi gereken 7 farz bulunmaktadır. Birinci farz musahip edinmektir. İkinci farz mürebbiye düşmektir. Yani; Hakk kazanında pişmektir. Üçüncü farz kendine bir rehber edinip onunla Hakk'a ulaşmaktır. Dördüncü farz mürşid edinmektir. Beşinci farz aşinâ bulmaktır. Altıncı farz peşine düşmektir. Yedinci farz ise çeğildeşi olmaktır. Bu yedi farz tarikatın yedi direğidir. Bunlara sahip olmayan ceme giremez (Bozkuş 2006: 288).

Nizam der ki; ikrar verdim

Dört kapı kırk makam bildim

Üç sünnet yedi farz kıldım

Sazım Alevidir kardaş Nizam Bozkurt [25.1]

Vahdet-i Vücut: Arapça, varlığın birliği anlamındadır. Allah'tan başka varlığın olmadığını bilme ve kâinatı “bir” olarak tasavvur etmedir. Vahdet-i vücud tasavvuruna göre kâinat var olmadan önce Allah vardı ve her şey yok olduğunda da Allah var olmaya devam edecektir. Vahdet-i vücud yaşanarak bilinir, kitaplardan okunarak öğrenilmez. Vahdet-i vücud felsefesine sahip sâlik Hakk'tan gayrı bir şeyin olmadığını düşünür (Artun 2010: 194 ; Cebecioglu 2005: 683 ; Kaya 2014: 820).

Her eşyada olan Allah'ı gördün

Vahdet-i vücudun sırrına erdin

İnsan sıfatını Vechullah bildin

Münkir münafıklar deli dediler Nizam Bozkurt [25.8]

4.2.4.Şiirlerdeki Âşık Edebiyatı Motifleri

Bu bölümde âşık edebiyatında en çok kullanılan motiflere yer verilmiştir. Alacahanlı halk şairleri şiirlerinde bu motiflerden yararlanarak muhtevayı daha güçlü kılmayı amaçlamaktadırlar. Tespit edebildiğimiz motifler ve bu motiflerin geçtiği şiirlerin numaraları ve hane sayıları aşağıdaki gibidir:

Ab-ı revan: Akan su, ırmak anlamındadır. Âşığın gözyaşı durmadan akan su gibidir. Âşık gözyaşlarını ab-ı revana benzetir. (I.6/2)

Aşk ateşiyle yanma: Âşık, maşuğun aşkıyla yanıp kavrulduğunu, sevgili885nin gözlerinin, dudaklarının, yanaklarının ateş gibi yaktığını söyler. (1.6/1), (2.6/1), (4.9/2), (8.18/3)

Ayrılık ateşi (ateş-i firkât / nâr-ı firkât): Âşığın yârin hasretiyle yanıp kül olması, ayrılık ateşinin yakması. (1.5/1)

Baykuş: Edebiyatımızda uğursuzluğun sembolü, kötüye yorulan hayvandır. Damına baykuş konan evde kötü olaylar olacağına inanılır. Âşıklar da şiirlerinde sembolik olarak baykuşu kullanırlar. (15.9/6)

Boz atlı Hızır: Dede Korkut Hikâyeleri'nde de rastladığımız, baş kahramana yardımcı olan velîdir. Türk mitolojisinin önemli karakterlerinden biridir. Âşık şiirine de konu olmuştur. Zora düşenlerin imdadına yetişir. (4.18/18)

Bülbül: Edebiyatımızda âşığı simgeleyen, gülistanda gülün hasretiyle öten kuştur. Güzel sesiyle mest eden bülbül, en çok kullanılan motiflerden biridir. (1.8/4), (2.6/2), (2.8/5), (4.4/3), (12.3/1), (19.7/3), (20.6/1), (20.16), (22.17/2), (22.18/2), (26.9/2), (26.14/2)

Derdin tabibi sevgili: Sevgili, âşığın aşk yüzünden açılan yaralarını tedavi edebilecek tek kişidir. Bundan dolayı âşık, sevgilisini doktoru olarak görür. (2.6/1)

Düşte yâri görme: Âşık, aşk acısından yataklara düşer ve artık rüyalarında bile maşuğunu görmeye başlar. (2.10/1)

Eyyüb sabrı: Hz. Eyyüb kıssasından mülhem bir motiftir. Âşık, çektiği dertlere Eyyüb'ün sabrıyla katlanmasını bilir. Sabrının boyutunu da bu benzetmeyle ifade eder. (4.4/2), (8.9/1)

Ferhat gibi dağı delme: Âşık, edebiyatımızın en meşhur hikâye kahramanlarından Ferhat'ın Şirin için dağları delmesine atıfta bulunarak aşkın boyutunu onunla kıyaslama yoluna gider. (4.4/1), (22.17/2), (22.19/4)

Gazel gibi sararıp solma: Âşığın aşkıdan/derdinden yaprak gibi sararıp dökülmesini ifade eden motiftir. (22.17/4)

Gül: Bülbül gibi edebiyatımızda en çok kullanılan motiflerden biridir. Güzelliğiyle sevgiliye benzetilir. Nazı, güzelliği gülşende en çok dikkat çeken çiçek

olmasına sebep olmuştur. Diğer çiçekler onun yanında boyun bükmektedir. Âşık, şiirinde sevgilisini güle, kendisini de bülbüle benzeterek sevgilisini metheder. (1.8/4), (2.6/2), (2.8/5), (12.3/1), (19.7/3), (20.6/1), (20.16), (22.15/3), (22.17/2), (22.18/2), (26.9/2)

Kanlı gözyaşı akıtmak: Âşık, çektiği acılardan dolayı gözyaşı döktüğünü, artık gözyaşının da kalmadığını ve kanlı gözyaşları dökmeye başladığını ifade eder. Çekilen acının büyüklüğünü göstermek için sembolik olarak kullanılan bir deyimdir. (1.5/2), (4.10/1), (33.6/3)

Kerem gibi yanma, Aslı için kül olma: Kerem ile Aslı hikâyesine telmihte bulunan bir motiftir. Hikâyedeki âşık sevgilisi için yanarak kül olur. Çok kullanılan motiflerden biridir. (2.4/1), (4.3/2), (19.7/2), (20.6/4), (20.10/1), (22.17/1)

Kırkların elinden bade içmek: Halk hikâyelerinde rastladığımız motiflerden biridir. Âşık, kırkların elinden bade içerek âşık olur. (2.1/3)

Mansur gibi dâra çekilme: Hallac-ı Mansur'un asılmasına telmihte bulunan bir motiftir. Âşık da onun gibi dâra çekildiğini söyler. (3.3/1), (4.8/2), (21.4/1)

Mecnun gibi gezme, Leyla için çöle düşme: Leyla ile Mecnun hikâyesine telmihte bulunan bir motiftir. Âşık, kendisini Mecnun'la kıyaslayarak aşkının onun kadar büyük olduğunu, Leyla'sı için delirip çöle düştüğünü söyler. (2.10/2), (3.1/1), (4.3/2), (8.3/3), (8.18/1), (19.8/2), (19.13/2), (22.17/1), (30.19/1), (32.1/2)

Nazlı yâr: Âşık, yârinin naz yapmasına sitem eder. Âşık şiirinde bahsi geçen bütün sevgililer nazlarıyla âşıklara eziyet ederler. Sevgilinin özelliklerinden biridir. (2.8/2), (4.3/3)

Pervanenin mum ışığında dönmesi gibi sevgilinin etrafında dönme: Özellikle divan edebiyatında çok görülen mazmunlardan biridir. Pervane böceğinin mum ışığı etrafında bir süre dönmesi ve yanmasından mülhemdir. Âşık da pervane böceği gibi sevgilinin etrafında döndükçe yanmaya başlar ve en sonunda eriyip kaybolur. Genellikle “şeme dönen pervane” olarak geçer. (1.8/1)

Sazı duvara asma: Sembolik bir ifadedir. Saz, âşıkların dert ortağıdır, yoldaşdır. Hiçbir zaman yanından ayırmaz. Fakat gün gelir sevgiliden dolayı öyle bir noktaya gelir ki sazını bile duvara asacak olur. Âşık, burada sazını bile duvara

asacak kadar bu dünyadan elimi eteğimi çektim demek istemektedir. Yine de dayanamayıp sazını tekrar alarak çalmaya başlar. (3.1/2)

Sevgilinin kirpiklerinin ok/hançer gibi olması: Divan edebiyatında da çok kullanılan mazmunlardan biridir. Sevgilinin güzelliğini yansıtan özelliklerinden biri de kirpikleridir. Fakat gün olur ki bu kirpikler âşığın bağına ok gibi, hançer gibi saplanmaya ve yaralamaya başlar. Âşık, çektiği acıyı bu şekilde tarif eder. (2.10/1), (8.3/1), (30.19/2)

Sevgilinin zülfüne bağlanma: Sevgilinin kirpikleri gibi saçları da âşık için tehlikelidir. Sevgilinin zülüfleri âşığın kendini astığı ip gibi tahayyül edilir. (12.5/1)

Turna: Diyardan diyara haber götüren haberci olarak sembolize edilmiş kuştur. Âşık, sevgiliye, özlediklerine, memleketine haber göndereceği zaman bunu turna ile yapar. (22.19/2), (25.16), (26.9/2)

Yusuf gibi kuyuya düşme: Hz. Yusuf kıssasından mülhem bir motiftir. Hz. Yusuf'un kardeşleri tarafından kuyuya atılması gibi âşık da çektiği dertleri kuyuya düştüğünü, çaresiz kaldığını söyleyerek anlatır. (12.5/7)

Yusuf gibi zindana düşme: Hz. Yusuf'un zindana atılmasına telmihte bulunulur. Âşık da Hz. Yusuf gibi zindanlarda acı çektiğini söyler. (12.2/1)

Zalim felek: Edebiyatımızda feleğe suç bulma, feleği bütün olanların sorumlusu olarak görme ve hesap sorma motifi sık kullanılır. Âşıklar da suçlayacak birini bulamayınca artık bütün suçun feleğin olduğunu söylerler. (4.1/5)

4.3.ŞİİRLERDE GEÇEN ÖZEL ADLAR

Özel adların belirtildiği bu bölümde Alacahanlı halk şairlerinin şiir dünyalarının sınırlarının belirlenmesi için bazı ipuçları bulunmaktadır. Aşağıda da görüleceği üzere Alacahan'da yetişmiş halk şairleri kültür seviyesi ve dünya görüşü olarak geniş bir yelpazeye sahiptirler. Özel adların incelenmesi Şeref Boyraz (2010)'ın çalışmasına benzer şekilde yapılmıştır. Parantez içinde belirtilen ilk sayı özel adın geçtiği şiirin numarası, diğer sayı ise kaçınıcı hanede geçtiğidir. Şiirlerde geçen özel adlar 7 ana başlıkta incelenmiştir. Bu başlıklar şu şekildedir:

1-Tarihî, Dinî ve Hikâyevi Şahsiyetler

2-Yakın Dönemde Yaşamış Şahıslar

3-Kıt'a-Ülke-Bölge Adları

4-Şehir Adları

5-İlçe-Belde-Köy Adları

6-Mıntıka-Dağ, Nehir vb. Adları

7-Topluluk Adları

4.3.1.Tarihî, Dinî ve Hikâyevi Şahsiyetler

Abdal Musa (13.4/5)

Abdal Musa Sultan (25.16/25)

Abdulkadir Geylanî (1.2/3), (25.16/23)

Abdulahabi Gazi (15.12/6), (15.14/5), (24.2/8), (25.16/41)

Abuzer Gaffari (25.16/42)

Ahmet Yesevî (25.16/2)

Akçakoca (25.16/46)

Akyazılı Melik (25.16/19)

Alaeddin Keykubat (31.1/12)

Ali Asgar(28.1/2)

Ali Ekber (28.1/3)

Ali er-Rıza (25.16/1)

Aliyyü'l-Naki (25.16/36)

Alparslan (20.1/7), (30.1/4), (31.1/11), (31.7/3)

Aslan Baba (25.16/39)

Aslı (4.4/4), (8.18/2), (19.7/2), (20.6/3), (22.17/1)

Âşık Dertli (22.17/2)

Âşık Emrah (22.4/2), (22.17/4)

Âşık Garip (22.4/2), (22.17/4)

Âşık Ömer (22.17/5)

Âşık Ruhsatî (15.15/1), (22.1/4), (22.7/4), (24.2/7), (30.18)

Atilla (31.1/10)

Aziz Baba (2.7/4)

Bilal Habeşî (4.7/4), (7.6/2)

Bilge Han (31.1/7)

Bumin Kağan (20.1/2)

Cafer-i Tayyar (25.16/28)

Câlût (25.3/12)

Cibalı Sultan (25.16/18)

Çoban Baba (15.6/6), (15.10/6), (20.2/7)

Dadaloğlu(30.7/2)

Dede Baba (25.16/45)

Dede Korkut (25.16/2)

Demir Baba (25.16/19)

Ebu Cehil (7.6/2), (12.17/5)

Edip Ali (25.16/15)

Ehl-i Beyt (1.4/3), (5.1/2), (7.8/2), (18.6/1-4), (25.5/4), (25.7/1), (25.8/3), (25.13/3), (25.16/33), (28.1/1)

Emir Sultan (25.16/20)

Ertuğrul Gazi (31.2/4)

Etyemez Hazretleri (1.4)

Eyyüb Sultan (25.16/17)

Fatih Sultan Mehmet (8.17/2), (15.5/4), (20.1/9), (27.17/3), (30.3/1)

Ferhat (4.4/1), (8.18/2), (20.13/2), (22.17/2), (22.19/4)

Fuzûlî (15.15/3)

Garip Musa (18.2/1), (18.4), (18.5/1), (18.7), (18.8/1), (21.4/4), (21.5), (25.7), (25.16/6)

Geyik Baba (25.16/20)

Gül Baba (25.16/19)

Habil (25.3/3)

Hacı Bayram Veli (25.16/13)

Hacı Bektaş Veli (13.4/1), (18.2/1-3), (18.4/1-4), (18.8/1-2), (21.2/4), (25.8/1), (25.16/22-47-48)

Hacı Hasan Efendi (15.9/1), (15.10/2)

Hacı Osman Efendi (15.9/2)

Hacı Ömer Hulûsi Efendi (15.9/3)

Hacı Said Efendi (15.9/4)

Hacım Sultan (25.16/22)

Hallac-ı Mansur (3.3/1), (4.8/2), (18.2/2), (19.18/2), (21.4/1), (25.3/15)

Hasan Askerî (25.16/36)

Hasan Basri (25.16/41)

Haydar-ı Sultan (25.16/12)

Hıdır Abdal Veli (25.16/5)

Hüseyin Gazi (25.16/13)

Hz. Adem (5.1/2), (5.3/3), (12.5/3), (12.12/3), (15.2/8), (15.17/3), (19.1/1-2), (20.15/3), (22.13/1), (25.3/2), (25.9/5), (25.15/1), (25.16/29)

Hz. Ali (1.6), (4.13/1), (7.7/6), (7.8/3-4), (9.2/2), (13.4/1), (15.6/4), (18.4/4), (19.1/6), (19.10/3), (20.13/3), (20.15/5), (21.3), (21.2/2), (25.3/14), (25.8/4), (25.15/6), (25.16/1), (28.10/5)

Hz. Danyal (25.3/11), (25.16/26)

Hz. Davut (25.3/12)

Hz. Ebubekir (15.6/4), (15.17/8), (19.1/5), (19.10/3)

Hz. Eyüb (4.4/2), (8.9/1), (22.17/2), (25.3/8), (25.15/3), (25.16/43)

Hz. Fatma (9.2/1), (15.10/8), (15.20/5), (25.16/31)

Hz. Hacer (25.3/7)

Hz. Hamza (19.1/3)

Hz. Hasan (1.4/3), (7.8/4), (9.2/2), (15.20/5), (16.3/1), (25.16/31), (28.8/4)

Hz. Havva (19.1/2), (25.9/5)

Hz. Hızır (25.3/10)

Hz. Hud (25.3/5)

Hz. Hüseyin (1.4/3), (7.8/4), (9.2/2), (15.20/5), (16.3/1), (18.2/1), (18.5/2), (25.16/34), (28.1/5), (28.3/1)

Hz. İbrahim (12.2/1), (12.19/3), (15.3/6), (15.17/10), (25.3/6)

Hz. İdris (25.3/3)

Hz. İlyas (25.3/10)

Hz. İsa (19.1/7), (25.3/13)

Hz. İshak (25.16/42)

Hz. İsmail ((15.13/1), (15.17/10), (25.3/7)

Hz. Lokman (9.1/2), (25.3/11), (25.16/8)

Hz. Lut (12.12/2)

Hz. Muhammed (1.4/2-3), (2.1/1), (2.3/6), (4.4/5), (4.7/4), (4.19/9), (5.1/2), (7.4/4), (7.7/1-6), (7.8/3), (9.2/2), (12.12/3), (13.4/1), (15.2/4), (15.6/4), (15.7/11), (15.8/4),

(15.10/6), (15.17/2), (15.20/4-5), (18.4/4), (19.1/3-4), (19.10/2-3), (20.13/3),
(21.3/4), (25.3/14), (25.5/1), (25.8/4), (25.15/5), (26.1/5), (28.10/5), (31.6/5)

Hz. Musa(25.15/4)

Hz. Nuh (7.8/1), (12.12/1), (15.15/7), (25.3/4), (25.16/37), (31.3/2)

Hz. Osman (15.6/4), (19.1/5), (19.10/3)

Hz. Ömer (15.6/4), (19.1/5), (19.10/3)

Hz. Salih (25.3/5)

Hz. Süleyman (25.3/12)

Hz. Şuayb (25.3/8), (25.15/4)

Hz. Üzeyr (25.3/11), (25.16/42)

Hz. Yahya (25.3/13)

Hz. Yakup (25.3/7)

Hz. Yunus (7.8/1), (25.3/10)

Hz. Yusuf (12.2/1), (12.5/7), (12.19/2), (19.19/1), (25.3/7), (32.9/3)

Hz. Yuşe (25.16/17)

Hz. Zehra (28.8/1)

Hz. Zekeriya (25.3/13)

Hz. Zülkarneyn (25.3/11)

İbrahim Sani(18.8/2)

İmam Cafer-i Sadık (3.3/3), (21.2/3), (21.4/3), (25.16/31)

İmam-ı Azam (16.3/3)

Kabil (25.3/3)

Kalender Veli (25.16/11)

Kamber ve Arzu (22.17/3)

Kanuni Sultan Süleyman (19.3/6)

Karacaahmet (25.16/18)

Karamanoğlu Mehmet Bey (20.1/5)

Karun (19.3/6)

Kaygusuz (25.16/19)

Keçeci Baba (25.16/7)

Kerem (2.4/1), (4.3/2), (4.4/4), (8.18/2), (19.7/2), (20.6/4), (20.10/1), (20.13/2), (22.4/2), (22.17/1)

Kızıl Deli (13.4/5), (25.16/19)

Koyun Baba Sultan (25.16/9)

Köroğlu(15.15/2), (30.7/7)

Kubilay (31.9/3)

Lahima Sultan (25.16/43)

Leyla (3.1/1), (7.7/1), (8.3/3), (12.5/7), (19.8/2), (20.13/2), (22.7/3), (22.17/1), (30.19/1)

Mecnun (1.5/4), (3.1/1), (4.3/2), (4.4/2), (4.20/3), (7.7/1), (7.14/3), (8.3/3), (8.18/2), (12.5/7), (19.8/2), (19.13/2), (20.13/2), (22.7/3), (22.17/1), (30.19/ 1), (32.1/2)

Mehdi Resûl (19.9/1), (21.2/5)

Mehammed Abdal (25.16/11)

Memik Dede (25.16/44)

Mervan (28.10/5)

Mete Han (31.1/14), (31.9/3)

Mevlânâ Celaleddin Rumî (7.12/1), (15.15/3), (25.16/24), (28.6/1), (31.7/4)

Muaviye(25.16/33), (28.1/3)

Muhammed Bakır (25.16/31)

Muhammed Mehdi (25.16/36)

Muhammed Taki (25.16/35)

Muradî (25.16/11)

Murat (II.) (20.1/9)

Musa el-Kâzım (18.8/2), (25.8/3), (25.16/35)

Mustafa Kemal Atatürk (2.7/1-2-5-6), (4.22), (30.6/7), (30.22/7-12-14), (31.7/5)

Nasreddin Hoca (25.16/24)

Nemrut(12.2/1), (12.19/3), (15.3/7), (19.5/3), (25.3/6)

Nesimî (216.15), (25.3/15)

Oğuz Han (31.9/3)

On İki İmam (7.8/4), (25.1/5)

Orhan Bey (20.1/8), (26.15/10)

Osman Bey (20.1/7)

Otman Baba (25.16/19)

Ökkeşe Sultan (25.16/44)

Romen Diyojen (30.1/3)

Sarı Saltuk (25.16/19)

Satuk Buğra Han (20.1/5)

Selman-ı Farisî (25.3/14)

Seyid Onbaşı (30.6/5)

Seyyid Koçu Baba (25.16/12)

Somuncu Baba (25.16/20)

Söylemez Dede (25.16/21)

Sultan Baba (25.16/16)

Sücaattin Veli (25.16/14)

Şemsi Sivasî (2.7/4), (15.8/2), (15.12/5), (24.2/6)

Şemsi Tebrizî (7.12/1)

Şeyh Edebali (20.1/8)
Şeyh Şabanî Veli (25.16/10)
Şirin (20.13/2), (22.17/2), (22.19/4)
Taptuk Emre (12.19/4)
Teoman (20.1/1)
Tuğrul Bey (31.1/9)
Ulubatlı Hasan (8.17), (15.5/4)
Ümmet Baba (25.16/45)
Veysel Karanî (25.16/38)
Yahya Çavuş (8.2/2)
Yavuz Sultan Selim (20.1/9), (26.15/10), (27.16/4), (30.3/1)
Yazıcıoğlu (22.17/5)
Yedi Uyurlar (Ashab-ı Keyf) (7.8/2)
Yezit (12.12/5), (25.5/4), (25.16/33)
Yunus Emre (12.13/2), (15.15/9)
Yunus Emre Battal (25.16/14)
Zeynel Aba (1.4/3), (1.6/5), (25.16/31), (28.1/7)
Züleyha (19.19/1)

4.3.2.Yakın Dönemde Yaşamış Şahıslar

Abdurrahman Bey (4.12/1)
Adnan Menderes (4.18/15)
Ahmet Ayık (15.16/4)
Albay Celil Dara (4.19/12)
Âşık Derdimend (Fadime Bacı) (2.1/1)
Cefaî (16.8/4)

Celal Bayar (4.19/18)

Celal Neşat Nuri Paşa (4.12/16)

Dödüşoğlu (19.6/4)

Emsalî (Mustafa Turgut) (24.2/7)

İrfan Bey (19.17)

İsmail Toprak Efendi (24.2/6)

İsmet Paşa (İnönü) (5.4/10)

Kadir Erovalı (4.2/1)

Kâzım Efendi (4.2/5)

Mehmet Akif Ersoy (15.15/9)

Mehmet Nadim Bey (4.11/6)

Metin Göktepe (6.1)

Necip Fazıl Kısakürek (15.15/9)

Poyraz Ağa (4.11/6)

Saddam Hüseyin (16.3/6)

Şoray Uzun (30.13)

Tahsin Yazıcıoğlu (4.19/6-10)

Tevfik Bey (19.17)

Vefik Kitapçığıl (2.7/8)

4.3.3.Kıt'a-Ülke-Bölge Adları

Afrika (31.7/2)

Almanya (14.1/3), (15.14/6), (30.23/1)

Altaylar (8.12/5), (30.1/2)

Amerika (4.19/11)

Anadolu (25.16/3), (30.1/2), (30.6/3), (30.23/5), (31.7/3)

Asya (8.12/2), (26.15/3), (27.17/1), (30.1/2), (30.11/6)

Avrupa (16.14/1-4), (20.1/4), (25.16/19), (26.15/7), (27.17/2), (30.23/3), (31.1/10)

Balkanlar (31.7/2)

Bosna hersek (30.24/3), (31.7/2)

Cezayir (16.14/3)

Çin (4.19/7-8-14)

Doğu Türkistan (30.24/5)

Filistin (30.24/6)

Güneydoğu (30.10/1)

Irak (16.3/1), (30.24/5)

İsrail (16.3/6), (30.24/6)

Kafkaslar (30.1/2), (30.24/2), (31.7/3), (31.9/5)

Karabağ (30.24/2)

Kıbrıs (4.18/4-6), (4.22/10), (19.12/1), (30.24/3), (31.7/2)

Kırım (30.24/4), (31.7/3)

Kore (4.19)

Lübnan (25.16/29)

Mısır (25.3/7)

Nahçıvan (25.16/3)

Rusya (30.6/2)

Sibirya (30.24/4)

Suriye (25.16/29)

Suudi Arabistan (25.16/29)

Türkiye (4.19/24), (5.4/10), (7.3/1), (16.14), (19.17/6), (19.12/3), (25.16/13), (26.15), (27.1/9), (27.16), (30.2/8), (30.23/1), (31.2), (31.3/1)

Yemen (7.14/3)

4.3.4.Şehir Adları

Adana (25.16/27)

Adıyaman (25.16/42)

Afyon (25.16/23), (30.22/14)

Ağrı (30.7/8), (30.10/4), (31.7/3)

Amasya (25.16/8), (30.9/4), (30.22/5)

Ankara (2.7/5), (4.22/7), (5.4/8), (19.17/2-7), (25.16/13), (26.6/6), (26.7/6),
(27.10/5), (30.22/21), (31.1/3)

Antalya (25.16/25)

Ardahan (27.16/4)

Aydın (30.22/15-16)

Bağdat (16.2), (16.3), (19.1/9), (25.16/35), (30.22/9)

Basra (19.1/9), (31.7/2)

Batman (30.10/5)

Bilecik (25.16/14)

Bingöl (30.10/7)

Bitlis (30.10/4), (30.22/9)

Boğdan (31.7/2)

Bursa (25.16/20), (30.22/16)

Çanakkale (8.2), (20.1/10), (26.4), (30.6), (30.22/11), (31.2/7), (31.3/4)

Çankırı (25.16/11)

Çorum (25.16/9)

Diyarbakır (25.16/40), (30.10/5)

Edirne (27.16/4), (31.7/4)

Eflak (31.7/2)
Elazığ (30.10/6)
Erzincan (25.16/45), (30.10/10)
Erzurum (264/4), (329/10), (341/4)
Eskişehir (25.16/14), (30.22/14)
Gaziantep (16.14/2), (19.2/7), (25.16/44), (30.10/6)
Girit (31.7/6)
Hakkari (30.10/4)
Hatay (25.16/28)
Hicaz (30.22/9)
Horasan (1.4/4), (15.9/5), (18.5/3), (25.8/3), (25.16/1)
İstanbul (8.17/5), (8.19/2), (20.1/9), (25.16/17-18), (27.15/3), (30.22/14)
İzmir (4.9/1), (30.22/13-15)
İzmit (25.16/16)
Kahramanmaraş (25.16/45), (30.10/6)
Kars (30.9/4), (30.10/7)
Kastamonu (25.16/10)
Kayseri (25.16/46)
Kerbela (12.12/5), (12.19/3), (25.16/34), (28.1/1-6), (28.8/1)
Kerkük (31.1/12)
Kırıkkale (25.16/12)
Konya (4.9/1), (25.16/24)
Kütahya (25.16/21), (30.22/14)
Malatya (18.1/2), (25.16/41), (30.10/6)
Manisa (30.22/16)

Mardin (30.10/5)

Medine (25.16/30)

Mersin (25.16/26), (30.10/13)

Meşhed (25.16/1)

Muğla (30.22/15)

Muş (30.10/7), (30.22/9)

Necef (25.16/32)

Nişabur (25.8/3)

Ötüken (31.1/10)

Sakarya (3.4/3), (4.18/24), (20.1/10), (26.15/5), (30.22/14), (31.7/5), (31.9/5)

Samara (25.16/35)

Samsun (2.7/5), (30.22/7)

Siirt (25.16/38), (30.10/3)

Sivas (2.1/1), (2.7/1), (4.12/2-14), (4.22/12), (10.6/3), (12.1/1), (15.1/10), (15.8/6), (15.14/2), (15.16/1), (16.9/2), (19.17/1), (19.15/6), (24.2), (25.16/6), (26.6), (27.6/3), (30.4/1), (30.10/9), (30.11/12), (30.13/3), (30.22/6), (31.11)

Şam (30.22/9)

Şanlıurfa (25.16/43), (30.10/5)

Şırnak (25.16/37), (30.10/2)

Trablusgarp (30.22/3)

Trabzon (30.22/4)

Tokat (25.16/7)

Tunceli (30.10/6)

Uşak (25.16/22)

Van (12.17/1), (30.10/4)

Viyana (31.7/1), (31.9/5)

Zonguldak (30.10/11)

4.3.5.İlçe-Belde-Köy Adları

Akçakale (27.1/5)

Akçamağara (12.1), (22.2/2), (27.1/6)

Alacahan (4.10/3), (4.22/12), (15.2/6-9), (15.12/8), (15.10/4), (16.1/1), (18.1/1), (19.6/3), (20.2/1), (27.1), (27.12), (30.13/3), (30.18/3), (30.21/4), (30.22/23), (31.8/3)

Arpaçay (3.4/5)

Bahçeliyurt (33.1/1)

Balışlı (25.16/12)

Çubuk (25.16/11)

Darende (4.12/2)

Deliktaş (30.18/3)

Dışlık (18.1/5), (25.4)

Dumlupınar (4.18/24)

Düzceköy (27.1/4)

Elmalı (25.16/25)

Erbaa (25.16/7)

Fındıkpınarı (30.11)

Gelibolu (8.2/5)

Göğebakan (4.1/15)

Gürün (4.12/2)

Hafik (31.11/6)

Hekimhan (18.1/2)

Höbek (18.4/1)

İmranlı (31.11/6)

İznik (20.1/8)

Kalkım (27.1/3)

Kangal (2.1/3), (4.22/12), (12.1/1), (15.10/4), (19.12/5), (25.16/6), (26.6/2), (27.6/3),
(30.11/12), (30.13/3), (30.21/4)

Karacahöyük (18.7/4)

Kepez (18.1/3)

Keskin (25.16/12)

Kızlıniş (4.1/3)

Kilimli (30.10/11)

Kocatepe (30.22/11)

Kozan (25.16/27)

Kömürhan köyü (15.9/5)

Kuluncak (4.11)

Kuzyaka (27.1/4)

Malazgirt (20.1/7), (27.17/1), (30.1/3), (31.1/8)

Mescit (27.1/4)

Oltu (25.16/4)

Safranbolu (30.10/11)

Sarıpınar (27.1/6)

Seçenyurdu (19.6/13)

Sekiliyurt (4.1/19)

Söğüt (20.1/7)

Tahyurt (15.10/1)

Tonus (Altınyayla) (4.2/1)

Yazlıhan (18.1/2)

Yeşilhisar (25.16/46)

Yeşilkale (8.19), (27.1/5)

Yıldızeli (31.11/5)

4.3.6.Mıntıka-Dağ-Nehir vb. Adları

Ağrı Dağı (25.16/4)

Alibaba Mahallesi (26.6/3)

Alp Dağları (31.7/1)

Amik Ovası (25.16/28)

Arafat Dağı (25.16/30)

Cudi Dağları (30.10/2)

Çin Seddi (31.7/1)

Delidağ (22.20/5)

Dicle (16.2/5), (16.3/4), (30.10/8)

Erciyes (30.7/8)

Fırat (16.2/5), (16.3/4), (28.1/3), (30.10/8)

Gökmedrese (26.6/3)

Hıra Dağı (15.17/8)

İpek Yolu (18.1/4)

Kâbe (15.2/4), (15.3/6), (15.13/2), (19.6/5), (25.16/29), (28.2/4)

Kan Kalesi (25.16/4)

Kaz Dağı (31.7/4)

Kızılırmak (2.7/3), (15.16/1), (24.2/4), (31.11/2)

Nurhak Dağları (25.16/45)

Palandöken (30.7/8)

Sivas Kalesi (2.7/9)

Sultan Sazlığı (25.16/46)

Tecer Dağı (24.2/7)

Toroslar (30.11/7)

Tur Dağı (25.3/9)

Tuva Vadisi (25.3/9)

Uludağ (30.7/8)

Ural Dağı (31.7/3)

Vişneli Camii (16.15/1)

Yağdonduran (30.18/3)

Yıldız Dağı (2.7/2)

Yukarı Tekke (26.6/3)

4.3.7. Topluluk Adları

Acem (15.17/5), (22.20/4), (31.2/6)

Alman (30.23/5)

Amerikan (4.19/9), (16.2/5), (16.3/3-7)

Anzak (8.2/4), (30.6/6), (31.2/7)

Arap (4.2/6), (15.17/5), (16.3/4), (19.6/2), (31.2/6)

Avar (20.1/4)

Azeri (8.12/6), (25.16/3), (30.24/2)

Bizanslı (31.2/5)

Bulgar (31.2/6)

Büyük Hun (20.1/1)

Çinli (4.19/4-14-18)

Ermeni (16.14/3), (30.6/2), (30.22/4)

Eyyübi (20.1/6)

Fransız (16.14/2), (30.6/2), (30.22/10)

Gazneli (20.1/6)

Göktürk (20.1/2)

Harezşah (20.1/6)

Hazar (20.1/4)

Hint (30.6/6)

İhşit (20.1/6)

İngiliz (4.18/11-17-21-25), (4.19/9-11), (8.2/4), (16.3/6), (30.6/2), (30.22/10-11)

İskit (20.1/4)

İtalyan (30.6/6), (30.22/3-10)

Karahanlı (20.1/5)

Karlık (20.1/4)

Kazak (31.1/6)

Kırgız (8.12/6), (20.1/4), (25.16/3), (30.22/6)

Kürt (15.17/6), (22.20/4)

Memlüklü (20.1/6)

Moskof (3.4/5)

Oğuz (7.3/1), (8.12/5), (15.16/4), (20.1/4), (31.1/6)

Osmanlı (15.14/3), (15.16/4), (25.16/15)

Özbek (25.16/3)

Rum (30.6/2), (30.22/4), (30.24/3), (31.2/6)

Rus (30.22/9-10)

Selçuklu (16.1/3), (18.5/4), (20.1/7), (31.2/3)

Sırp (30.24/3)

Türk (2.2/1), (2.7/2), (3.4/5), (4.18/1), (7.13/2), (8.2), (8.12/1), (8.17/1), (15.4/6), (15.5/5), (15.16/6), (16.14/3-4), (19.12/2), (20.1/1), (26.3/1), (27.17), (30.1/1), (30.3/2), (30.4/2), (30.6/2), (30.13/2), (30.22/11), (30.24/1), (31.1/7), (31.2/3), (31.6/8), (31.7/7)

Türkmen (8.12/6), (20.1/4), (25.8/3), (25.16/3), (30.24/5)

Uygur (20.1/3)

Yunan (4.18/2-3-11-17-20-25), (4.22/5), (30.1/5), (30.6/2), (30.22/5)

5. BÖLÜM

ALACAHANLI ÂŞIKLARI ETKİLEYENLER VE ONLARIN TOPLUMDAKİ YERİ

5.1.ALACAHANLI ÂŞIKLARDA ÂŞIK RUHSATÎ ETKİSİ VE ORTAK AYAKLI ŞİİRLER

Âşıklık geleneğinin en güçlü simalarını çıkaran Sivas'ta, bu güçlü âşıkların ünleri sadece buldukları köylerde, beldelerde değil, deyim yerindeyse Sivas'ın bütün bölgelerinde bilinmektedir. Bunun başlıca sebeplerinden biri âşığın sanatındaki ustalığıdır. Ayrıca bahsi geçen âşıkların ledun ilmiyle donatılmış olduklarına inanılması, manevî yönlerinin çok kuvvetli olduğunun duyulması da ünlerini arttıran bir etkidir. Manevî yönlerinin gücü onların çevresinde oluşturulacak efsanelerin oluşmasına, bu efsanelerin dilden dile dolaşmasına sebep olmuştur. Bu meşhur âşıklar, zaman zaman köy köy, belde belde dolaşarak diğer âşıklarla atışıp onları mat ederek gücünü gösterince de ünlerine ün katmışlardır.

Yukarıda özelliklerinden bahsettiğimiz âşıklardan olan ve Sivas'ın yetiştirdiği en güçlü âşıklardan biri diyebileceğimiz Kangal'ın Deliktaş beldesinde doğup yaşamış Âşık Ruhsatî de çevresinde ünlenmiş, pek çok âşığa etki etmiş bir âşıktır. Ruhsatî Baba olarak da bilinen âşık, 1835 yılında Deliktaş'ta doğmuştur. Asıl adı Mustafa'dır. Babasının adı Mehmet, annesinin adı ise Eflatun Cem Güney'e göre Safiye'dir. 12 yaşında öksüz ve yetim kalan Ruhsatî'nin başından 4 evlilik geçmiştir ve bu evliliklerden toplam 23 çocuğu olmuştur. Ailesinde âşıklık geleneğini sürdürmüş tek âşık, ilk eşi Mihri Hanım'dan olan oğlu Ali'dir. Minhacî mahlasını kullanan Ali de Ruhsatî gibi Sivas 'ın en güçlü âşıklarından olmuştur. Uzun süre Deliktaş ağalarından Ali Ağa'nın yanında azaplık yapan âşık, sonra köyünde rençberlik, çiftçilik ve ömrünün son dönemlerinde imamlık yapmıştır. Anlatılan rivayetlere göre genç yaşta bade içmiştir. Sazı olmayan fakat irticali çok kuvvetli olan âşığın mahlasını Törnüklü Şeyh İbrahim Efendi vermiştir (Kaya 2013: 15-34). Sivas'ın muhtelif bölgelerinde atışmalara katılan ve irticali yönünün gücüyle çok

sayıda atışmayı kazanarak üne kavuşan Ruhsatî'nin âşıklık yönü oldukça güçlüdür. Çevre köylerde, beldelerde, hatta ilçelerde pek çok kişi şiirlerini ezberlemiştir. Bazı âşıklar da bildikleri Ruhsatî şiirlerinin etkisinde kalarak o şiirlere benzer muhtevada ve yapıda şiirler yazmışlardır.

Alacahanlı âşıklar içerisinde de Deliktaşlı Ruhsatî'den etkilenen, onun şiirlerindeki ayakları kullanarak şiirler yazan âşıklar bulunmaktadır. Bir görüşme gerçekleştirdiğimiz Ruhsatî Eroğlu babası Memiş Eroğlu'nun tarlada çalışırken her zaman Ruhsatî şiirleri okuduğunu söylemektedir. Memiş Eroğlu, Ruhsatî'yi çok seven, onun şiirlerini okumaktan zevk alan bir âşıktır. Âşıklık geleneğinin içinde yer alan Âşık Memiş çocuklarının adını ünlü âşıkların adlarından koyarak geleneğe ilgisini göstermiştir. Bunlardan biri de Ruhsatî'dir. Ruhsatî'yi çok seven âşık, oğlunun adını Ruhsatî koymuştur. Oğlu Ruhsatî Eroğlu da babası gibi âşıktır ve çalışmamızda hayat hikâyesi ve eserleriyle yer almaktadır.

Bireyin sevdiği bir şeyi sürekli tekrar etme alışkanlığı o şeyin zihnine kalıcı olarak yerleşmesine ve bazı durumlarda farkında olmadan onu dışa vurmasına neden olur. Âşıklıkta da aynı durum söz konusudur. Bir âşık okuduğu, duyduğu şiirleri farkında olmadan beğeni ile belleğine atar. Belleğinde işlenen bu kalıntılar farklı bir zamanda ve yerde başka şekillerde ortaya çıkar. Ortak ayaklı şiirlerin oluşumunun temel nedenlerinden biri budur. Yukarıda bahsettiğimiz Memiş Eroğlu, Ruhsatî şiirlerini keyifle ezberleyip okuduğu için belleğinde kalıcı olarak yer etmiştir. Ruhsatî'yle aynı ayağı kullandığı birkaç şiiri bulunan Âşık Memiş bu şiirleri bu sebepten ötürü yazmış olabilir. Bir diğer etken ise sevilen, sayılan âşığa nazire yapma isteğidir. Nazire yapan âşık bu şekilde hürmet duyduğu âşıkla kendisini yan yana getirebilme fırsatı bulacak ve psikolojik rahatlama yaşayacaktır. Bunu yaparken aynı zamanda o meşhur âşıkla arasındaki sanat gücünü de keşfetmiş olacak ve kendini daha da geliştirmek için bir sebep bulacaktır. Bize göre, ortak ayaklı şiirlerin ortaya çıkışları bu şekilde bilinçli ve bilinçsiz olmak üzere iki şekildedir. Memiş Eroğlu'ndan başka Ruhsatî'nin çırağı Emsalî ve San'atî'nin de ortak ayaklı şiirleri bulunmaktadır. Ortak ayaklı şiirlerin bir kısmı kafiye-redif, bir kısmı da sadece rediften oluşturulmuştur. Yani; âşık, şiirinde Ruhsatî'nin şiirindeki redifi kullanmış, kafiye-yi kendisi belirlemiştir. Bahsettiğimiz üç âşığın Ruhsatî'yle ortak ayaklı olan şiirleri:

Ruhsatî:

Ey Ruhsatî niye derdin taylaman
Varıp bir yaylada gezip yaylaman
Devamsız olmasan sen de söylemen
O da seni yaman *sanır* devamsız
(Kaya, 2013: 488)

Ruhsatî:

Esrarımız her adama denilmez
Geçen ömür geçti gitti sayılmaz
Hey Ruhsatî bu dünyaya doylmaz
Velâkin on arşın bez *var ucunda*
(Kaya, 2013: 116)

Ruhsatî:

Ye yemez Ruhsatî seni sevdiğim
Sırrını kimseye demez sevdiğim
Ak göğsün üstüne namaz sevdiğim
Sen de benim gibi kıl *kerem eyle*
(Kaya, 2013: 160)

Ruhsatî:

Sevda dolu Ruhsatî'nin meyinde
Âh u zârım kaldı kaşı yayında
Sevdiğim Hafik'in Gulam köyünde
Bu yıl da gidemek yaz *olmayınca*
(Kaya, 2013: 110)

Emsalî:

Emsalî'm der Delidağ'da salınır
Sanır akıl hep kendinde bulunur
Kulağında zilli çalkar çalınır
Yoldan geçen kervan *sanır* zavallı

Emsalî:

Emsalî'ye bir söz diyemezsin ha
İslâmın şartını sayamazsın ha
Dişlerin tutup da yiyemezsin ha
Zehre macun olmuş aş *var ucunda*

Emsalî:

Emsalî'den arzuhâldir bu name
N'olur, bir kerem eyle, gel bu yana
Bir rençber parçası köylüyüm ama
Sözüme kulak ver, az *kerem eyle*

San'atî:

İsmim Abdurrahman gözyaşım akar
Âşık San'atî'yim sılaya bakar
Aşkının ateşi sinemi yakar
Yanar mı serimde nar *olmayınca*

Ruhsatî:

Müminim diyende kalmadı gayret
Bu da bir nasihat alırsan ibret
Yüz yüze muhabbet arkandan gıybet
Gayri ben de Ruhsat bundan *usandım*
(Kaya 2013: 276)

Ruhsatî:

Her dereye söğüt olmaz Ruhsatî
Her anadan yiğit olmaz Ruhsatî
Bundan güzel öğüt olmaz Ruhsatî
Aklın başta ise al *ferah ferah*
(Kaya 2013: 184)

Ruhsatî:

Eğer benim kıymetimi bilmezsen
Yazık sana intizarım almazsan
Ervah-ı ezelden benim olmazsan
Âşık Ruhsat böyle coşar mı *yâr yâr*
(Kaya 2013: 391)

San'atî:

İsmim Abdurrahman nice bir yana
Âşık San'atî'yem badeler suna
Bülbül gibi ben de düştüm figana
O reyha vermeyen gülden *usandım*

Memiş Eroğlu:

Gittiğim Muhammed yolu
Derde koymaz asla beni
Bekir, Ömer, Osman, Ali
Her suâlim *ferah ferah*

Memiş Eroğlu:

Günden güne gül benzimi soldurdun
Muhabbeti tam ortadan kaldırdın
Her olur olmazı bana güldürdün
Âşık Memiş bahtın kara mı *yâr yâr*

Görüldüğü üzere Alacahanlı bazı güçlü âşıkların şiirlerinde ayakta bulunan redifler Ruhsatî'nin kullandığı ayaklarla benzerlik göstermektedir. Alacahanlı âşıklarda Ruhsatî'den etkilenmenin farklı şekillerde ortaya çıktığını görmekteyiz. Ortak ayak kullanımının haricinde Emsalî'nin Ruhsatî'nin çırağı olması, birkaç âşığın Ruhsatî'ye hitâben şiirler yazması da Ruhsatî etkisini gösteren önemli noktalardır.

Bilindiği üzere Emsalî mahlasını henüz kundaktayken Ruhsatî'den almıştır. “Emsalim olsun” dediği Mustafa Turgut'un gerçek adı da Ruhsatî'nin adı Mustafa ile aynıdır. Ruhsatî'nin yakın arkadaşı olan babası hem adını Mustafa koyarak hem de mahlasını Ruhsatî'ye koydurarak Ruhsatî'ye olan hürmetini göstermiştir. Âşıklık geleneğinde eşi olmayan bu mahlas alış hikâyesinden sonra da Mustafa Turgut, diğer deyişle Emsalî hayatının geri kalanını Ruhsatî'nin çırağı olarak geçirmiştir ve bu bilinçle yaşamıştır. Emsalî'nin Ruhsatî şiirlerini ezbere bildiğini tahmin etmek zor değildir. Hafızasında yer alan Ruhsatî şiirlerinin etkisiyle de şiirlerinde Ruhsatî izleri görülmektedir. Emsalî, Ruhsatî'den öyle etkilenmiştir ki bade içtiğini söylediği rüyasında bile Ruhsatî'yi görmüştür. Ruhsatî'nin çırağı olduğunu da girdiği atışmalarda dile getirmeyi ihmâl etmemiştir. Sularî'yle girdiği bir atışmada şöyle söylemektedir:

Emsalî'yim Ruhsatî'nin çırağı

Cihatle geçirdik zamanı çağı

Cehdile alınmaz âlemin önü

Nice dehri çıkar elde neler var

Adını Ruhsatî'den alan Memiş Eroğlu'nun oğlu Ruhsatî Eroğlu şiirlerindeki teknik ve muhteva yönünden Ruhsatî'nin etkisinde kalmasa da bir şiirinde Ruhsatî'ye seslenmektedir. Bu şiiri Deliktaş'ta düzenlenen Ruhsatî'yi anma törenlerinde kürsüye çıkararak okuduğunu söylemektedir. Şiirinde şöyle demektedir:

Adınla anıldım benzedim sana

Yaşayan Ruhsatî, ölen Ruhsatî

Sen gerçekte, bense fani dünyada

Geçici, ebedî kalan Ruhsatî

Alacahanlı bir diğerk âşığımız Hayati Bilgin de en sevdiği, şiirlerini okuduğı âşıklardan birinin Ruhsatî Baba olduğunu söylemektedir. Bir defasında Alacahan'da düzenlenen Ruhsatî'yi anma programında Ruhsatî'ye zamandan yakındığı bir şiirini okuduğunu belirtmektedir. Bu şiirde Ruhsatî'ye seslenen Bilgin şunları söylemektedir:

Gel gör hâlimizi koca Ruhsatî

Bu dünyanın tadı tuzu kalmadı

İpsizler nihayet buldu fırsatı

Âşıkların aşkı, özü kalmadı

.....

.....

Duydun mu Ruhsatî'm yaşantı böyle

Kalmadı yüzümüz gelem neyle

Kalp gözün açıldı bir fikir söyle

Yetmiyor gücümüz pazı kalmadı

Sonuç olarak; daha kapsamlı yapılacak bir çalışmayla Ruhsatî şiirlerine benzeyen şiirlerin sayısının artacağı, Ruhsatî'ye gösterilen ilginin, saygının tespit edilebileceği muhakkaktır. Nasıl ki, Emsalî Alacahan ve çevresinde çok tanınan meşhur bir âşıkta, Deliktaşlı Ruhsatî'nin de Sivas çevresinde en çok tanınan âşıklardan biridir diyebiliriz.

5.2.ALACAHANLI ÂŞIKLARDA SEYYİD GARİP MUSA SULTAN ETKİSİ

Alacahan'ın Dışlık köyünde doğmuş bazı ozanlar şiirlerinde Seyyid Garip Musa Sultan'a olan sevgilerini dile getirmektedirler. Şiirlerinde Garip Musa hakkında bazı bilgilere rastlamaktayız. XIII. yüzyılın sonlarıyla XIV. yüzyılın başlarında yaşadığı tahmin edilen Garip Musa, Hacı Bektaş Veli'nin kardeşi Mustafa Mentеш'in oğludur. Mustafa Mentеш Köseadağ Savaşı'nda şehit düşünce amcası Hacı Bektaş Veli yetim kalan yeğenini yanına alır (Altınok 2006: 58-59). 1605-1667 yılları arasında yaşayan, Hacı Bektaş dergâhında postnişinlik yapmış Yusuf Çelebi oğlu Zülfikâr Çelebi'nin elindeki el yazma defterinde bulunan menakıbnamede birçok ocak ve uygulanan erkân hakkında bilgiler bulunmaktadır. Bu menakıbnamede Garip Musa Sultan hakkında şunlar söylenmektedir:

Garip Musa Horasani: Horasan diyarı Nişabur'un Niş şehrinde doğan daha sonra Nişabur'dan kalkan İbrahim Sani Oğlu Mustafa Mentеш Sivas iline geldi. Haramiler ona orada şehitlik şerbeti içirdiler. Bir oğlancığı kaldı, Haktan mâda kimseciği yok idi. Hünkârın ulu dergâhına getirdiler. Nasibini Hünkârdan alıp Sivas'ta kaim oldu. Adına Garip Musa derler (Karakaş 2003: 100).

Hakkındaki rivayetlerden birinde Anadolu'ya 90 atlısı ve tahta kılıcıyla Türkistan'dan geldiği, Hacı Bektaş Veli'den nasip aldığı ve Hoca Ahmet Yesevî'nin felsefesine uygun olarak faaliyetlerde bulunduğu söylenmektedir (Kaya 2002: 241). Garip Musa, Hacı Bektaş dergâhından ayrılınca Divriği'nin Alan köyüne yerleşir. H. Şengül'ün şiirlerinden birinde Alan köyünden bahsedilmektedir. Aynı dürtlükte Garip Musa'nın padişahattan ruhsat aldığı da söylenmektedir Devrin padişahları Garip Musa ve onun ocağına çeşitli imtiyazlar sağlamışlardır. Musa Karakaş'ın ulaştığı bazı vesikalarda bu ruhsatlar görülmektedir.

Alan yazısına mekânın kuran

Seyyid Garip Musa Sultan dediler

Hem de padişahta ruhsatın alan

Seyyid Garip Musa Sultan dediler H. Şengül [18.5]

Garip Musa hakkında birçok menkıbe bulunmaktadır. Bir menkıbeye göre Garip Musa tekkesi yakınında ardıç ağacı bulunmaktadır ve kutsal bir ağaçtır. Halk inanişına göre Garip Musa tahta kılıcını bu ağacın dalından yapmıştır. Çocuğu olmayanlar Garip Musa tekkesini ziyaret ederek kurban keser, daha sonra ardıç ağacının meyvelerinden yerlermiş. Ardıç ağacı günümüzde kurumuş vaziyettedir (Özen 2001: 62). Garip Musa'nın ardıç kılıcından Hüseyin Şengül bir dörtlüğünde bahsetmektedir:

Garip kaldın yol üstünde

Ardıç kılıç var üstünde

Hüseyin der hâl üstünde

Erlerden bir Garip Musa H. Şengül [18.2]

Bir diğerk menkıbede Garip Musa, babası Menteş ile tartışır ve evi terk eder. Menteş de oğluna “*Garip kal, dağın başına düşesin ama ziyaret edenin de çok olsun*” der. Başka bir menkıbede Garip Musa nasip almak için Hacı Bektaş Veli dergâhına gider. Uzun yıllar kaldıktan sonra Hünkâr Hacı Bektaş, Musa'ya “*Musa, Divriği topraklarına git. O topraklarda garip kalasın!*” der ve Garip Musa Divriği'ye gelir. Menkıbenin birine göre ise Pir Sultan asıldıktan sonra Garip Musa'yı ziyarete gider. Daha önce Pir Sultan'ın asıldığını duyan halk onu orada görünce hayretler içinde kalarak asıldığını söyleyenlere “*Biz onu Güneş köyünde gördük.*” diyorlar (Ersoy 2011: 143-144 ; Özen 2001: 63). H. Şengül “Bir Garip Musa” şiirinin ilk dörtlüğünde Garip Musa'nın Hacı Bektaş'tan icazet aldığını da belirtmektedir.

Hüseyin soyundan geldin

Hünkâr'dan icazet aldın

Alan köyüne karar kıldın

Erlerden bir Garip Musa H. Şengül [18.2]

Garip Musa'nın soy seceresinin yedinci imam Musa el-Kâzım'a dayandığını söyleyebiliriz. Seyyid olan Garip Musa, Seyyid İbrahim Sanî'nin torunudur (Karakaş 2003: 101). Ayrıca oğlu Güneş Dede, erken yaşta vefat etmiştir ve Garip Musa ile yan yana yatmaktadır. Garip Musa'nın soyunun nereden geldiğini Hüseyin Şengül “Seceren Sırayla” şiirinde anlatmaktadır:

Musa el-Kâzım'la çıktınız yola

İbrahim Sanî'den kolumuz ola

Bektaşî Veli'den himmetin bula

Hünkâr Veli soyu Pîr Garip Musa H. Şengül [18.8]

Garip Musa çevresinde Alevî-Bektaşî inancında halk inanışları ve pratikler günümüze kadar gelmiştir. Alevî-Bektaşî cemlerinde on iki hizmette sofracı postu Garip Musa'ya aittir. Cem sonunda lokma yenilirken dede: “*Umanın küsenin, Garip Musa'nın olsun*” diyerek canlara lokma verir (Altınok, Karakaş 2006: 64). Garip Musa'nın türbesini ziyaret edenlerin de bazı inanışları bulunmaktadır. Türbeyi ziyaret edenlerden çocuk sahibi olmak isteyenler ziyaret sonrası Garip Musa'ya bağlılıklarını göstermek için çocuklarına *Garip, Musa, Dilek, Sultan, Güneş* gibi adlar koymaktadırlar (Ersoy 2011: 140). Musa Karakaş da ismini Garip Musa'dan almıştır. Türbe ziyaretinde bulunanların kurbanlar kestiğini, dilekler dilediğini Dışlıklı ozanların şiirlerinde görmekteyiz. Nizam Bozkurt bir şiirinde adağının olduğunu, ertesi sene kurban kesmeye geleceğini söyler:

Mevlâ'nın yardımı senin himmetin

Umuyorum yok olacak illetim

Seneye kurbanla gelmek niyetim

Adağı Nizam'ın var Garip Musa Nizam Bozkurt [25.7]

Seyyid Garip Musa'nın dergâhını ziyarete giden Musa Karakaş, dergâhın bakımsızlığını görünce çok üzülür ve bunun üzerine Ankara'da Garip Musa adına bir dernek kurar. Garip Musa'ya yazdığı şiirinde de bunu anlatır:

Türbeni perişan gördüm

Gönülden huzursuz oldum

Burada bir karara vardım

Düştüüm zâra Garip Musa

Adına bir dernek kurdum

Uğruna çok hizmet verdim

Nice sıkıntılar gördüm

Sokma zora Garip Musa Musa Karakaş [21.5]

31 Kasım 1995 yılında Musa Karakaş önderliğinde kurulan ve başkanlığını yaptığı “*Seyyid Garip Musa Sultan Kültür ve Tanıtma Derneği*” halen Ankara-Mamak'ta faaliyet göstermektedir.

İncelediğimiz 381 şiir içerisinde 7 şiirin Garip Musa'ya hitaben yazıldığını tespit ettik. Hüseyin Şengül'ün 18.2, 18.4, 18.5, 18.7, 18.8 numaralı şiirleri, Musa Karakaş'ın 21.5 numaralı şiiri, Nizam Bozkurt'un 25.7 numaralı şiiri bahsi geçen şiirlerdir.

6. BÖLÜM

ALACAHANLI ÂŞIKLARIN TOPLUMDAKİ YERİ

6.1.GELENEKSEL TOPLUMSAL YAPI İÇERİSİNDEKİ YERLERİ

Halkın sesi olma görevini üstlenen halk şairleri tecrübelerini, fikirlerini ve bilgilerini şiirleri vasıtasıyla hedefledikleri kitleye aktarırlar. Bu aktarımlar sonucu belirli bir zaman sonra sıradan vatandaş kimliklerinin yanı sıra bir de şairlik kimliği elde ederler. Bu kimlik kazanımı neticesinde bazı ortamlarda farklı yaklaşımlarla karşılaşabilirler. Bu yaklaşımların başında saygı gösterme, ilgiyle karşılama gibi tepkiler gelir. 20. yy'da ve öncesinde âşıkların toplumda ne kadar saygı gördüklerini anlatılan rivayetlerden bilmekteyiz. Örneğin; Deliktaşlı Ruhsatî bulunduğu çevrede çok tanınan, saygı gören bir âşıktı. Yine eski zamanlarda köy odalarının kullanıldığı, köy düğünlerinin yapıldığı yörelerde âşıklara büyük hürmet gösterilmekteydi. Alacahan halkıyla ve çalışmamızda yer alan Alacahanlı halk şairleriyle yaptığımız görüşmeler vasıtasıyla Alacahan'da eskiden yapılan köy odası sohbetlerinde ve düğünlerde âşıklara büyük değer verildiğini öğrendik. Âşıklar köy odasına geldiklerinde muhakkak en güzel köşeye otururlardı. Köy düğünlerinde de bir âşık muhakkak düğüne çağırılır ve şiirler söylenir, en güzel ikramlar ona yapılırdı. Sözelimi, Memiş Eroğlu sadece Alacahan'da değil çevre köylerde de saygı gören, tanınan meşhur bir âşıktı ve nerede bir düğün varsa oraya giderek türküler söyleyip şiirler okumaktaydı. Gezdiğimiz Alacahan köylerinin çoğunda hâlâ Memiş Eroğlu adı bilinmektedir. Düğünlere geldiği, büyük bir âşık olduğu söylenmektedir. Aynı şekilde ziyaret ettiğimiz bütün köylerde Emsalî ve Ali İcazet'in isimleri bilinmektedir. Emsalî, Alacahan'ın dışında pek çok köyde, hatta Kangal'da da bilinen bir âşıktır. Alacahan'ın yetiştirdiği en büyük âşıktır diyebiliriz. Bunda Deliktaşlı Ruhsatî'nin çırağı olması da büyük etkidir. Bahsi geçen bu âşıklar köy odalarında, düğünlerde baş köşede yer alır, şiirler söylerlerdi. Destancı âşıklar Memiş Eroğlu ve İcazet de gittikleri yerlerde gördükleri garip olayları destanlaştırıp tarihe not düşerlerdi. Memiş Eroğlu'nun katıldığı bir düğünde söylediği "Cirit Destanı"

bunlardan biridir. Dikkatimizi çeken noktalardan biri de gittiğimiz köylerde “Çevrenizde yetişen âşık var mıdır bildiğiniz?” diye sordüğümüzde ortak cevap olarak “Sekilyurt âşıkları meşhurdur. Emsalî çok meşhur âşıktır.” denmesidir.

Günümüze geldiğimizde bu durumun hiç de aynı şekilde devam etmediğini görmekteyiz. Köy nüfusunun azalması, şehirlere göç edenlerin şehir kültürüne adapte olması ve geleneklerden yavaş yavaş kopmalar meydana gelmesi, teknolojinin getirdiği yalnızlık, ekonomik sıkıntılar gibi nedenler âşıklık geleneğini bitirme noktasına getirmiştir. 20. yy’da saygı gören âşıklarımız 21. yy’a gelindiğinde bu saygınlığı daha az görmeye başlamıştır. Öyle ki, hatta bazı halk şairlerimizin şiir yazdıkları dahi bilinmemektedir. Metin Dalkürek, kendisiyle yaptığımız bir görüşmede çevresindekilerin şiir yazmasının boş iş olarak değerlendirildiğini söylemiştir. Hayati Bilgin, köyünde ve çevresinde şairlik yönüyle fazla tanınmadığını belirtmektedir. Ancak dernekler tarafından yapılan organizasyonlarda halk şairlerimiz seslerini duyurabilmekte ve kendilerini tanıtmaya fırsatı bulmaktadırlar. Halk şairlerimizin yeterince tanınmıyor olmalarında sebep olarak âşıklık geleneğinin yeteri kadar tanıtılmaması, yayın sayısının azlığı ve yapılan çalışmaların yeni yeni çoğalması gösterilebilir. Diğer taraftan, toplumda kendilerini fazla tanıtmaya imkânı bulamayan halk şairleri içinde buldukları camiada oldukça tanınmaktadırlar. Türkiye genelinde bulunan halk şairleri, yazarlar derneklerinin hepsinde aktif olarak yer alan Alacahanlı halk şairlerimiz de mevcuttur. Ümit Bilgin, Bekir Akbulut gibi şairler Kültür Bakanlığı’ndan halk şairi ünvanı alarak statülerini bir derece daha yükseltmişlerdir. Alınan ünvanlar toplum tarafından daha dikkat çekici hale gelmelerini sağlamaktadır. Sonuç olarak; yukarıda saydığımız sebeplerden dolayı âşıklık, halk şairliği geleneği eski zamanlarını aratmaktadır. Ortaya konulacak projelerle, uygulamalı halk bilimi çalışmaları ile bu olumsuzluklar tersine çevrilebilir.

6.2.SOSYAL AĞDAKİ YERLERİ

Alacahanlı halk şairlerini sosyal ağdaki yerleri açısından incelediğimiz zaman ise birçok halk şairinin sosyal ağda bulduklarını tespit ettik. Sosyal ağ, içinde bulunduğumuz internet çağında bireyin kendini ifade ettiği, başka bireylerle

etkileşim içine girebildiği ve kendine bir kimlik yüklediği sanal dünyadır. İnternet kullanımının giderek yaygınlaştığı bir zamanda hemen hemen her kesimden insanın sanal dünyada bir yer edindiğini görmekteyiz. Birey, teknoloji vasıtasıyla oluşturduğu bu sanal dünyasında hem tanıdığı kişilere rahatlıkla ulaşabilmekte hem de yeni insanlar tanıyarak sosyalliğini arttırmaktadır. Edindiği bu çevreye de çeşitli yollarla hitap ederek psikolojik rahatlama ihtiyacını karşılamaktadır. Özellikle sanatsal icrada bulunan ve bir eser ortaya koyan bireyler sosyal ağ sayesinde hedef kitleye daha kolay ve zamandan tasarruf ederek ulaşma imkânı bulmaktadır. Örneğin; bir müzisyen meydana getirdiği bir eserini çok kısa bir süre içerisinde, sosyal paylaşım sitelerinde diğer insanlarla paylaşma imkânı bulur.

Halk şairleri de aynı şekilde sosyal ağda şair kimliklerini yansıtarak yazdıkları şiirleri paylaşmaktadırlar. Bu paylaşımları da günümüzde en yaygın olarak kullanılan sosyal paylaşım sitelerinde yapmaktadırlar. İncelediğimiz 33 Alacahanlı halk şairinin vefat etmiş olanlarını, yaşı ilerlemiş ve teknolojiden uzak olanlarını saymazsak birçok halk şairinin sosyal ağda bir yerlerinin olduğunu söyleyebiliriz. Neredeyse 33 şairin dörtte biri diyebileceğimiz kısmı sosyal ağda aktif olarak yer almaktadır. Aktif paylaşımlarını çok fazla kullanılan Facebook, Youtube, şiir paylaşım sitelerinde yaptıklarını görüyoruz. Bahsi geçen paylaşım sitelerinden en çok kullanılanı Facebook'tur. Şunu söyleyebiliriz ki Facebook bulunduğumuz çağda bir bireye ulaşabilmenin en kolay yollarından biri haline gelmiştir. Öyle ki, biz de birkaç halk şairine ancak bu vasıtayla ulaşabildik.

Facebook'ta sosyal hesabı bulunan halk şairleri Bekir Akbulut, Ümit Bilgin, Metin Dalkürek, Halife Bozbayır, Orhan Kızılarkayası, Reşit Çelik, Erbay Ulupınar'dır. Diğer halk şairlerinin Facebook hesaplarına rastlanmamıştır. Görüşme yaptığımız Ruhsati Eroğlu ve Hayati Bilgin'e neden sosyal ağda yer almadıklarını sorduğumuzda her ikisi de ilgilerini çekmediğini söylediler. Yukarıda adları geçen şairlerin hemen hemen hepsi her gün aktif olarak sosyal ağda yer almaktadırlar. Şiirlerini okuyucularıyla paylaşarak beğenileri ve eleştirileri kabul ettiklerini gördük. Ayrıca çoğunun birbirini tanıdığına ve fikir alışverişinde bulduklarına da şahit olduk.

Bir diğerk paylaşım sitesi olan Youtube de sık sık kullanılan bir video paylaşım alanıdır. Youtube'de yaptığımız aramalar neticesinde çok az halk şairinin video paylaşımı yaptığını gördük. Bekir Akbulut, bestelenmiş “Meyri” ve “Bağrıma Benim” şiirlerinin türkü formatlarını slayt video halinde paylaşmıştır. Erbay Ulupınar'ın da birkaç videosu bulunmaktadır, fakat bu videolar Erbay Ulupınar'ın şahsen paylaştığı videolar değildir. Erbay Ulupınar'ın TRT'de katıldığı bir programın videosudur. Erbay Ulupınar'ın kendine ait Youtube hesabı bulunmaktadır. Bu hesapta da kendinin yer aldığı videolar bulunmaktadır. Müzikle uğraşan Ulupınar'ın iyi derecede saz çaldığını söylemiştik. Ulupınar'ın saz çalıp türkü söylediği çok sayıda videosu bulunmaktadır. Youtube video kanalını en çok kullanan halk şairi Ümit Bilgin'dir. Bilgin, yazdığı şiirleri profesyonel kayıt stüdyolarında fon müzikleri üzerine söyleyerek kaydetmiştir. Bu kayıtları da slayt video şeklinde Youtube hesabında aktif olarak paylaşmaya devam etmektedir. Metin Dalkürek'in de bu şekilde slayt videoları bulunmaktadır.

Şiir paylaşım siteleri de en çok kullanılan paylaşım alanlarıdır. Halk şairlerinin şiirlerini en kolay ve çabuk şekilde okuyucularına aktarmalarını sağlamaktadır. Yapılan araştırmada iki ayrı şiir paylaşım sitesinde Alacahanlı halk şairlerinin paylaşımlar yaptıklarını tespit ettik. Bunlardan biri Antoloji.com, diğeri Şiirdefteri.com'dur. En çok kullanılan site Antoloji'dir. Bekir Akbulut, Ümit Bilgin, Halife Bozbayır ve Metin Dalkürek Antoloji.com'da çok sayıda şiirini paylaşmıştır. Orhan Kızlarkayasası ise aktif olarak Şiirdefteri.com'da paylaşım yapmaktadır.

Diğerk popüler paylaşım siteleri olan Twitter, Google Plus, Netlog, Myspace, Flickr ve Instagram'da şairlerimizin sosyal paylaşım hesabına rastlanmamıştır.

Sonuç olarak; incelediğimiz halk şairleri içerisinde yaşayan şairlerden bir kısmı sanal dünyaya ilgi duymamaktadır. 33 şairden % 25'lik bir bölümü ise aktif olarak sosyal ağda bulunmaktadır. Gelişen teknoloji ve internet çağı pek çok şeyi değiştirdiği gibi âşıklık geleneğinde de farklılıklar meydana getirmiştir. Bu durumun avantajları şiirlerin daha kolay bir araya getirilmesi ve saklanması, hedef kitleye daha hızlı bir şekilde sunulması, âşıklara, halk şairlerine kimlik yüklemesidir. Performansa dayalı geleneksel toplantıların, âşık meclislerinin azalmasına olan etkisi ise olumsuz yönleridir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İlk sözde de belirttiğimiz gibi bir toplumu insan bedeni olarak düşünürsek sanırız bedenini tutan iki ayağı inancı ve kültürü, dili ise âşıkları, halk şairleri ve sanatçıları olacaktır. Milletin ruh hâlini yansıtan, toplumun o anki yapısı hakkında bilgiler veren bu gelenek edebiyatı üzüntüyle belirtmek isteriz ki giderek kaybolmaktadır. Bizlere düşen bu geleneği ayakta tutmaya çalışmak, farklı metodlar geliştirerek, öneriler ve projeler oluşturarak Türk kültürüne katkıda bulunmaktır. Bu katkıları vermek için bizden önce kültürümüz için çalışan araştırmacılarımızın izinden giderek ve onların ortaya koyduklarının üstüne yeni şeyler ekleyerek çalışmamız gerekmektedir. Yaptığımız bu çalışma âşıklık geleneği içerisinde önemi olan, kendi bünyesinde amaçlar barındıran bir çalışmadır. İncelediğimiz âşıkların yaşadıkları dönemlere göz atarsak yaklaşık olarak 120 yıllık bir süreç gözden geçirilmeye çalışılmıştır. Eski ve yeninin çatışması, bu çatışmadan doğan olumlu ve olumsuz sonuçlar çalışma içerisinde yorumlanarak aydınlatılmak istenmiştir. Çalışmanın sonunda tepeden bir bakışla baktığımız zaman birtakım sonuçlara ulaştığımızı söyleyebiliriz.

Alacahan yöresinde yaptığımız saha çalışmasında görüldüğü üzere sadece âşıklık geleneği açısından değil, genel olarak köy hayatından bir kopukluk olduğunu söylemek gerekir. Bu nüfus azalmasının, köy âdetlerinin neredeyse yok olmasının çeşitli sebepleri vardır. Gezdiğimiz köylerde ikâmet eden ve geleneğin gereklerini barındıran âşık bulunmamaktadır. Her köyde âşıklık geleneği denildiği zaman ilk söylenen sözcük “Emsalî” olmuştur. Âşık Emsalî, Alacahan yöresinin yetiştirdiği en büyük âşıktır diyebiliriz. Bunda Deliktaşlı Ruhsatî'nin çırağı olmasının etkisi de vardır.

Bir diğer husus halk hikâyesi ve destan anlatma geleneğinin yok olmasıdır. Köy odalarında, düğünlerde sık sık icra edilen bu türler artık icra edilmemektedir. Geleneğin yok olmasında pek çok sebep bulunmaktadır. Açıkçası Alacahan'da halk hikâyesi ve destan anlatabilen şahısların azlığı da etkenlerden biridir. Sadece Vahap diye birinin ve Memiş Eroğlu'nun anlattığı bilinmekte, fakat konuyla ilgili hiçbir kayıt, belge bulunmamaktadır. Şunu söyleyebiliriz ki; âşıklık geleneğinde halk hikâyesi anlatma ve destan söylemeler bitme noktasına gelmiştir.

Alacahan'ın inanç yapısı dikkate değer bir konudur. Köylerde hem Sünnî hem Alevî inanca sahip vatandaşların yaşıyor olması tarihten beri gelen birtakım sorunları tetiklemiş midir sorusu akla gelmektedir. Fakat gözlemediğimiz kadarıyla herhangi bir sorun görünmemektedir. Aksine Alacahan halkının sağduyulu ve kültür sahibi olmalarından dolayı çok iyi şekilde anlaşabilmektedirler. Âşıklık geleneği ve verilen ürünler açısından baktığımız zaman ise gözle görülür farklar bulunmaktadır. Örneğin; Sünnî âşıklarda Ruhsatî etkisi ve sevgisi görülürken, Alevî âşıklarda Ruhsatî'den hiç bahsedilmez. Özellikle Dışlık köyü âşıklarının Seyyid Garip Musa Sultan ocağına bağlı olmaları muhtevada Garip Musa sevgisinin olmasına neden olmuştur. Ayrıca muhteva olarak Alevî âşıklar daha insan sevgisi, kardeşlik, barış gibi konulara yoğunlaşmışlardır. Yarım Ali, Kusurî gibi eski dönem Alevî âşıklarında ise tasavvuf etkisini görmekteyiz.

Alacahanlı âşıkların geleneğe yönelmeleri diğer gelenek temsilcilerinde olduğu gibi olmuştur. Kimi gurbet etkisiyle, kimi usta-çırak ilişkisiyle, kimi de aileden görerek öğrenme yoluyla geleneğe yönelmiştir. Usta-çırak ilişkisinin sadece Emsalî'de olduğunu söylemek gerekir. Alacahanlı âşıkların geleneğe yönelmelerindeki en büyük etken görerek öğrenme ve heveslenme olmuştur. Neredeyse hepsinin gurbete düşmüş olmaları da etki eden unsurlardan biridir.

Âşıkların vazgeçilmezi diyebileceğimiz saz, çok ilginçtir ki Alacahanlı âşıklar içinde çoğunlukla Alevî âşıklarca kullanılmıştır. Çalışmada yer alan Alevî âşıklar büyük çoğunluğu iyi derecede saz çalabilmektedir. Sünnî âşıklar arasında iyi derecede saz çalabilen âşık yok denecek seviyededir. Özellikle Sekiliyurt âşıklarının en güçlü âşıklar olduklarını kabul edersek, onların saz çalamıyor olması ilgi çekicidir. Sünnî inanca sahip bu âşıklar büyük ihtimalle dinî olarak uygun düşmediğini düşündükleri için saz çalmak istemediler.

İncelediğimiz 381 şiire baktığımız zaman yapısal ve muhteva olarak büyük çoğunluğunun güçlü şiirler olduğunu söylemek gerekir. Özellikle yapısal olarak kusursuz denecek seviyededir. Pek çok nazım türünde eserler verilmiştir. Her konunun itinayla işlenmeye çalışıldığı da dikkate değerdir. Muhteva olarak genele baktığımızda en çok dinî ve milli konular ele alınmıştır. Alacahan halkının vatan ve bayrak sevdalısı oldukları bilinen bir gerçektir.

Alacahan'da cumhuriyetin ilk yıllarından beri okul bulunması okur-yazarlık oranının % 100 olmasını sağlamıştır. Bundan olsa gerek bölge halkı oldukça bilinçli ve kültürlüdür. Bu kültür birikimi şiirlere de yansımıştır. “Şiirlerde Geçen Özel Adlar” başlığı incelendiği zaman görülecektir ki pek çok tarihî şahıs, bölge, ülke, şehir adları bilinmektedir. Dinî bilgilerin de yüksek olması şiirlerdeki muhtevayı daha güçlü kılmıştır.

Dikkate değer bir konu da şiirlerini incelediğimiz bazı âşıkların belirli kalıpları öğrendikten sonra neredeyse her şiirinde o kalıpları kullanmalarındır. Buradan şu sonucu çıkarıyoruz. Birey yeni bir şey öğrendiği zaman onu herhangi bir yazıda, şiirde, ortamda kullanma ihtiyacı duyuyor. Öğrendiği şeyin etkisi altında kalması, onu bir yerde kullanarak benzetmeler yapması dikkat çekicidir. Daha dikkat çekici olan ise bunu farkında olmadan yapmasıdır. Örnek verecek olursak bir âşık herhangi bir peygamber kıssasını okuyup öğrendikten sonra şiirlerinde o peygamberin yaşadıklarını kendi benzetmeleriyle süsleyerek anlatma ihtiyacı duymaktadır. Çünkü öğrenilen bir şeyin paylaşılması, bilgi sahibi olduğunun gösterilmesi ihtiyacı bireyin psikolojik gereksinimlerinden biridir.

İnternet dünyasının gün geçtikçe daha yaygın olarak kullanılması âşıklık geleneğini de etkilemiştir. Alacahanlı bazı halk şairlerinin sosyal ağda hesaplarının bulunması, bu hesaplarda aktif olarak paylaşım yapmaları geleneğin köy odalarından sanal âleme taşındığını göstermektedir. Hatta bazı atışmaların Facebook üzerinden yapıldığına dahi şahit olundu. Kısacası geleneğin birinci sözlü kültür ortamından elektronik ortama taşındığı söylenebilir. Bu durum olumlu mudur olumsuz mudur? Bunlar tartışmaya açıktır.

Anlatılan rivayetler, şahit olunanlar göstermektedir ki eski zamanlarda âşıklar toplumdan büyük saygı görmekteydiler. Bir âşık köy odasına geldiği zaman baş köşeye oturur, düğünlere onur konuğu olarak çağırılır ve şiirleri dinlenirdi. Köylerde görülen imama saygının âşıklara da gösterildiği söylenmektedir. Çünkü âşıklar toplumu yönlendiren, bilinçlendiren önemli insanlardır. Fakat günümüzde aynı saygının gerektiği kadar verilmediğini görüyoruz. Bunda hem toplumun duyarsızlığı hem de âşıkların gerekli şiir gücünü yakalayıp kendilerini ispat edemeyişleri etkenlerden bazılarıdır. Öyle ki; bazı halk şairlerimizin ailesi dahi yaptığı işin

önemini kavrayamayıp ilgisiz durmaktadır. Toplum ahlâkının giderek zayıflıyor olması, ekonomik sebepler, geleneğin zayıflayışı gibi olumsuz durumlar bu saygıyı giderek azaltmıştır.

Sonuç olarak; yapılan bu çalışmada literatürde yer alan pek çok önemli âşığın hayat hikâyeleri, eserleri bir araya getirilmiş ve eserlerde geçen kısmî bilgiler bir araya getirilerek daha geniş kapsamlı bilgiler verilmiştir. Antolojilerde kısa hayat hikâyeleri ve birkaç şiiri bulunan birkaç âşıkla bire bir görüşme yapılarak daha kapsamlı ve doyurucu bilgilere ulaşılmıştır. Bekir Akbulut, Halife Bozbayır, Hayati Bilgin, Memiş Eroğlu, Metin Dalkürek, Necmettin Dalkürek, Orhan Kızılarkayası, Reşit Çelik, Ruhsati Eroğlu ve Salih Çelik gibi halk şairleri bilim âlemine tanıtılarak literatürde yer almayan şiirleri yayımlanmıştır. Bahsi geçen isimler içerisinde Alacahan'da yetişmiş en usta âşıklardan olan Memiş Eroğlu'nun gün yüzüne çıkmamış ve kaybolmaya yüz tutmuş pek çok şiiri bu çalışmayla kayıt altına alınmıştır. Yapılacak tetkikler, eleştiriler ve özeleştiriler, geleneğin şu anki durumunun tartışılması araştırmacıların, akademisyenlerin, halk şairlerinin ve halkın vazifeleri arasındadır. Gereken çalışmalar yapılmazsa bu gelenek kaybettiğimiz bazı değerlerimiz gibi çeşitli kurumlarca sadece koruma altına alınan bir gelenek olarak kalacaktır.

Küreselleşme, teknolojinin hayatın her alanında vazgeçilmez noktaya ulaşması ve diğer sebeplerden ötürü kültür de hızlı değişikliklere uğramaktadır. Öyle ki, popülizm kavramı ve kitle iletişim araçlarının popülizme hizmet etmesi bu değişimleri neredeyse günlük olarak takip edilemeyecek duruma getirmiştir. Bu nedenle, her yüzyılda farklı yaklaşımlar ve modalar ortaya çıkmaktadır. Bu durumun başlıca sebeplerinden biri teknolojidir. Özellikle Türkiye'yi göz önünde bulundurursak sosyal normlarda bir gevşeme ve değişim olduğunu söylemek mümkündür. Küreselleşmenin, modanın yarattığı akımların bu kadar hızlı ilerlemesi neticesinde kültürel çözümler de aynı doğrultuda artacaktır. Bunu önlemek için 1950'lerden sonra ortaya çıkan "*Uygulamalı Halk Bilimi*" bağlamında teoriler, projeler üretilmesi, halkı tekrar öz kültürüne adapte etme yöntemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bölümde çalışmamızın konusu olan âşıklık geleneği hakkında birtakım düşünceler paylaşılacaktır. Gün geçtikçe bitmeye yüz tutan âşıklık geleneğinin yaşatılması, en azından yeni nesil tarafından bilinerek tanınması birinci

dereceden vazifemizdir. Ancak nu şekilde kültür harcı sağlam karılmış bir milletin ilelebet yaşaması mümkün olacaktır.

Halk bilimi günümüze gelene kadar farklı yaklaşımlarla ele alınmıştır. 19. yüzyılda bir bilim olarak ortaya çıkan halk bilimi, 20. yüzyılda daha da sistemleşmiştir. Özellikle 20. yüzyılın ilk yarısına kadar yapılan çalışmalar sözlü kültür ve edebiyatın belirli türleri (masal, efsane, atasözü, türkü vs.) üzerine yoğunlaşmıştır. Bu anlayış yanlış olmasa da eksik bir yaklaşımdır (Çobanoğlu 2010: 343). Bu anlayış 20. yüzyılın ikinci yarısıyla beraber metin merkezli yaklaşımdan bağlam merkezli yaklaşıma geçilmesiyle farklı bir boyut kazanmıştır. “Halkhayatı” kavramının ön plana çıktığı bu dönemde halk bilimine yüklenen bu yeni anlam ile uygulamalı halk biliminin aracı müzeler olmuştur. Toplumun belirli dönemlerini, önde gelen siyaset, edebiyat, sanat adamlarını ön plana çıkarmayan bu yeni sosyal tarih bakış açısıyla sıradan insanların da günlük hayatlarına dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla oluşan teorik arka plan neticesinde “halk kültürü müzesi” kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavram da “kültür turizmi” kavramını ortaya çıkarır. Son 50 yıla bakıldığında ülkelerin kültür turizmine daha fazla yatırım yaptıkları görülmektedir (Çobanoğlu 2010: 344-345).

Fin halkbilimci Lauri Honko'nun önderlik ettiği yeni anlayışta kültürel sömürgeciliğin önüne geçmek ve halk kültürünü korumak için uluslararası bir anlaşma yapılması tasarlanmıştır. Bu tasarı bünyesinde Ocak 1985'te Birleşmiş Milletler'e üye olan 49 ülkenin katılımıyla UNESCO'ya bağlı Kültür Bölümünün, “Fizikî Olmayan Kültür Miras Alt Programı” kurulmuştur. Daha sonra UNESCO'nun 25. Genel Konferansı'nda 15 Kasım 1989'da “Geleneksel Kültür ve Folklorun Korunması Tavsiye Kararı” kabul edilmiştir. Bu gelişmelerden sonraki süreçte 17 Ekim 2003'te üye ülkeler tarafından “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” hazırlanmıştır. Bu sözleşme, TBMM tarafından 19 Ocak 2006 tarihinde kanunlaştırılarak onaylanmıştır. Kültürel diplomasi ve kültürel güvenliğin yer aldığı bu sözleşme kapsamında pek çok halk kültürü unsuru koruma altına alınmıştır (Çobanoğlu 2010: 355-356).

Konumuz olan âşıklık geleneği ve âşıklar Türkiye’de UNESCO tarafından 2009 yılında koruma altına alınmış, Şeref Taşlıova yaşayan kültür hazinesi olarak kabul edilmiştir. AREGEM âşıklık geleneği ile ilgili çalışmalarına devam etmektedir.

Biz de çalışmamız çerçevesinde yok olmaya başlamış gelenek için birtakım önerilerde bulunacağız. Büroksaninin ve halkın özverisiyle, üretilen bu tip projelerin hayata geçirilmesinin imkânsız olmadığını düşünmekteyiz. Âşıklık geleneğinin tekrar hatırlatılmasına yardımcı olacak bu öneriler neticesinde kültüründen kopuk yetişen yeni nesil de geleneği ve geleneğin Sivas’taki temsilcilerini yakından tanıma fırsatı bulacaklardır.

İlk olarak, yukarıda bahsi geçen uygulamalı halk biliminin müzeler aracılığıyla sürdürülmesi üzerinde durmak gerekmektedir. Sivas’ın bir âşıklar kahvehanesine ihtiyacı olduğu muhakkaktır. Mevcut dernekler gereken ihtiyaçları karşılamamaktadır. Yetiştirdiğimiz ulusal ün kazanmış âşıklarımızın da tanıtıldığı bir yerin olmadığını düşünürsek bu iki problemi ortadan kaldıracak bir proje gerçekleştirilmesi zarurieti ortaya çıkmaktadır. Hem günümüzde geleneği yaşatan âşıkların bir arada bulunacağı hem de üne kavuşmuş eski âşıkların hayatlarının ve eserlerinin sergileneceği bir bina yapılmalıdır. Sıradan bir binanın ne Sivas’ta ne Türkiye’de ilgi çekeceğini düşünüyoruz. Dikkat çekici, kültür turizmine faydası olacak ve müzeye insanların meraklı bakışlarını çekecek bir tasarım yapılmalıdır. Bilindiği üzere Çin’in Huainan kentinde yapılan bir müzik okulunun tasarımı piyano ve kemanın birlikte yer aldığı bir şekilde yapılmıştır. Dışarıdan bakıldığı zaman piyano ve kemanın bir arada bulunduğu ve içerisi de aktif olarak kullanılan bir yapı olan bu tasarım sadece Çin’de değil, dünyanın her yerinde en ilginç tasarımlar kategorisinde ilgi çekmeyi başarmıştır. Aynı düşünce ile fakat âşıklık geleneğine uygun olarak tasarlanan bir bina yapılması fikrindeyiz. Âşıklık geleneğinin sembolü olmuş saz şeklinde tasarlanacak ve yapılacak bir bina ile Sivas’ın tüm dünyada dikkatleri üzerine çekeceği kesindir. Tepeden görünümünü sazın telleri ve perdelerin yer aldığı bölüm, yandan görünümü ise gövdenin ve sap kısmının yan profili olacak şekilde olabilir. “Âşıklar Müzesi” adıyla anılacak bu binada iki bölüm yer alacaktır. 3 kattan oluşan gövde kısmında ilk kat müze girişi, ikinci kat âşıkların fasıl yaptıkları kahve, üçüncü kat ise âşıklık ve saz eğitiminin verildiği bir eğitim merkezi olmalıdır. Böylelikle gelen ziyaretçiler diledikleri zaman bu fasılları canlı olarak takip

edebileceklerdir. Saz eğitimi almak isteyen veya âşıklığa meraklı bireyler ise diğer bölümde eğitim alabilirler. Müze girişinde ise cam bölmelerde âşıklık geleneğinde kullanılan maddi kültür ürünleri sergilenmelidir. Paralel olarak yine 3 katlı olacak olan ve uzun bir koridor olacak şekilde tasarlanan sap kısmında ise karşılıklı duvarlarda Sivas'ın yetiştirdiği en meşhur âşıkların büyük şekilde çerçevesiz fotoğrafları bulunmalıdır. Bu fotoğrafların her birinin altında bir kürsü ve bu kürsünün kademelerinde bu âşığın varsa eserleri, hakkında yapılan çalışmalar sergilenmelidir. Yine fotoğrafın altına koyulacak tabelada âşığın kısa hayat öyküsü yer almalıdır. Koridor boyu sağ ve solda karşılıklı yer alacak bu tanıtımlarla gelen ziyaretçiler yetiştirdiğimiz âşıkları ve âşıklık geleneğine hizmet eden araştırmacıların eserlerini tanıma fırsatı bulacaklardır. Aynı zamanda araştırmacıların eserlerini tanıma imkânı bulmaları da avantajlı bir durum olacaktır. Koridorun sonundaki ve karşıdan bakıldığında gövde kısmından bile görünecek bölümde ise dev ekranda sürekli yayınlar yapılmalıdır. İçeri giren ziyaretçilerin baktığı zaman en uzak noktadan bile bu yayını görebilmeleri gerekir. Akademisyenler tarafından hazırlanacak bu yayınlarda âşıkların hayatlarını anlatan slaytlar, şiirlerinden örnekler yer alan slaytlar, varsa hakkında yapılmış belgesel yayınları, araştırmacıların kitaplarının belirli aralıklarla tanıtımının yer aldığı slaytlar yer almalıdır. Yine bu ekranda gövde kısmında düzenlenecek haftalık karşılaşma programlarının canlı olarak yayını yapılabilir. Gelen ziyaretçilere âşıkların eserlerinin daha iyi tanıtılması ve belleklerinde yer almasını sağlamak için müze genelinde hafif sesli türküler dinletilmelidir. Elbette bu türküler âşıkların eserlerinden oluşturulmuş türküler olmalıdır. Bu sayede gelen ziyaretçi zaman yolculuğu içinde ve müzik eşliğinde geleneği tanıma imkânı bulacaktır. Her açıdan bakılınca saz şeklinde görünen bu tarz bir bina halk için, âşıklar için, vefat etmiş âşıkların yaşatılması için, araştırmacıların teşvik edilmesi için, Sivas'ın tanıtılması ve kültür turizmine katkıda bulunmak için Sivas'a çok şey kazandıracaktır. Tek yapılması gereken böyle bir binayı tasarlayabilecek kapasitede mimarların bulunması ve bunu yapabilecek devlet kademelerinin ikna edilmesidir.

İkinci olarak; genelde Türk halk edebiyatı, özelde âşıklık geleneğini ilgilendiren bir önerimiz bulunmaktadır. Avrupa'da Herder'in, Türkiye'de Ziya Gökalp'in savunduğu "halkı bilmeyen bir millet çökmeye başlar." fikri ile genç

yaştan itibaren genç neslin halk kültürünü tanınması gerektiğini savunuyoruz. Giderek kültüründen kopan genç neslin kültürünü tanınması, tekrar adapte olması adına lise seviyesinde en azından seçmeli ders olarak “halk bilimi” dersleri alınması gerekmektedir. Avrupa ülkelerinde en önemli bilim dallarından biri olarak görülen halk biliminin Türkiye’de gerekli ilgiyi görmemesi böyle bir dersin lise seviyesinde açılmasıyla az da olsa bilim olarak dikkatleri çekecektir. Gözlemlerimize dayanarak belirli bir yaşa gelmiş insanların bile en ünlü âşıkları sadece birkaç şiirinin dizeleriyle tanıdığını söylemeliyiz. Örneğin; Âşık Veysel gibi ünlü bir âşığımızın sadece birkaç sözle tanınması buna örnektir. Ancak açılacak bir dersle bu ünlü âşığımızın ve diğer âşıklarımızın tanıtılması mümkün olacaktır. Böylelikle Türkiye’de henüz lise seviyesinde bir kişi halk bilimi hakkında az çok bilgi sahibi olabilecektir ve belki bu bireyler arasından bu alana yönelebilecek kaliteli insanlar çıkacaktır.

Bir diğer önerimiz de sokak adlarıyla ilgilidir. Sivas’ın yüzlerce âşık yetiştirdiğini düşünürsek, bu âşıkların en azından adlarının sokaklara verilmesi onları gelenek içinde teşvik edecektir. Sadece sayısal olarak 2. sokak, 45. sokak gibi adlarla anılan sokak adlarının daha işlek hale getirilmesi taraftarıyız. Sayısal sıralamanın yanına âşıklarımızın adlarının verilmesi onları yâd etmek ve yaşayanları teşvik açısından önemlidir. Kısmen de olsa ünlü âşıklarımızın adlarının caddelere, sokaklara ve parklara verildiğini görmekteyiz. Sivas halkı olarak kültürümüzü halk bilimi vasıtasıyla tanıtmayı, reklamımızı iyi yapabilmeyi öğrenmemiz gerekmektedir.

Şehrin belirli ve stratejik yerlerine aslına uygun âşık kahvehanesi yapılması da bir diğer önerimizdir. Küçük müzeler olarak tasarlanan bu kahvehanelerde hem sıradan halka hizmet edilebilir hem de belediye tarafından görevlendirilen âşıklar gruplar halinde haftanın belirli günlerinde bu kahvelerde eser icrasında bulunabilir. Bu kahvelerde köy odası tasarımı, duvarlarda âşık fotoğrafları, antika eşyalar ile süslemeler yapılması dikkat çekecektir. Teknolojik eşyaların bulunmadığı kahvede taş plak ile eski âşıkların ses kayıtları da fonda çalınabilir. Böylelikle şehir dışından gelen ziyaretçiler de bu tarih kokan mekânları ziyaret edebilme fırsatı bulurlar.

Son olarak kültürü en iyi pazarlama yöntemlerinden biri olan sinema sektörüne dikkat çekmek gerekmektedir. Özellikle Sivas’ın yetiştirdiği âşıkların

hayat hikâyelerinin en iyi dram filmlerini aratmayacak şekilde olması bu hayat hikâyelerinin ustaca işlenmesiyle film haline getirilmelidir. Daha da girift bir senaryo düşünülürse örneğin Âşık Veysel, Sefil Selimî, Deliktaşlı Ruhsatî, Talibî Coşkun, Meslekî, İsmetî ve sayamadığımız diğer meşhur âşıklarımız gibi âşıkların hayatlarından oluşturulacak bir kurgu en profesyonel şekilde film haline getirilebilir. Bu şekilde aynı anda pek çok âşık sıradan bir insanın hayat hikâyesi işleniyormuş gibi aynı filmde yer alabilir. Bu kurgunun en dikkat çekici şekilde, girift ve şaşırtıcı sonlarla hazırlanması ulusal düzeyde dikkatleri çekecektir. Özellikle ülkemizde dram konusunun sinemada iyi pazarlandığı ve gişe yaptığını düşünürsek profesyonel şekilde en iyi şartlarda hazırlanacak bir film kültürümüze çok iyi hizmetler sağlayacaktır. Bu sayede eski ve yeniyi harmanlayarak kültürel değerleri popüler kültüre adapte etme becerimizi de geliştirmiş olma fırsatını yakalayacağız. Sonuç olarak; yukarıda bahsi geçen bu önerilerin profesyonel kişilerce ve birçok bilim dalının desteği alınarak hayat geçirilmesiyle Türk kültürüne ve Sivas'a hizmet edeceğine inancımız tamdır.

KAYNAKLAR

- ACUN, Hakkı. (2007), “**Anadolu Selçuklu Dönemi Kervansarayları**”, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- AÇA, Mehmet. (2007), “*Halk Şiirinde Tür ve Şekil*”, **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, Ankara: Genişletilmiş 5. Baskı, Grafiker Yayınları, s.185-234.
- AÇA, Mehmet. (2012), “*Türk Halk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*”, **Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi**, İstanbul: Kesit Yayınları, s. 475-602.
- AKYOL, Cansu. (2013), “*Nizam Bozkurt’un Turnalar Deyişinde Alevî-Bektaşî Kutsal Ziyaret Yerleri ve Turna Figürü*”, **Alevîlik-Bektaşîlik Araştırmaları Dergisi**, S. 8, s. 225-243.
- ALİM, Bekir ve COŞKUN, İlkay. (2009), “**Sivashlı Şairler Antolojisi – Göldeste**”, Sivas: Esform Ofset.
- ALİM, Bekir ve KILIÇ, Nevin. (2013), “**Şairler Seçkisi Şiir Antolojisi-IV**”, Sivas: Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği Kültür Yayınları.
- ALPTEKİN, Ali Berat. (2010), “**Erzurumlu Emrah – Palandöken’in Zirvesindeki Âşık**”, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ALPTEKİN, Ali Berat. (2013), “**Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı**”, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ALTINOK, Baki Yaşa, KARAKAŞ, Musa. (2006), “**Seyyid Garib Musa Sultan Ocağı**”, Ankara: Seyyid Garib Musa Sultan Kültür ve Tanıtım Derneği Yayınları.
- ARTUN, Erman. (2010), “**Dinî-Tasavvufî Halk Edebiyatı**”, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- ARTUN, Erman. (2012), “**Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı**”, Adana: Karahan Kitabevi.
- ASLAN, Ensar. (2007), “**Çıldırhı Âşık Şenlik**”, Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- ASLANOĞLU, İbrahim. (1964), “*Emsalî*”, **Su Dergisi**, Sayı 46 Aralık, s.15-16.

- ASLANOĞLU, İbrahim. (1965), “**Sivas Halk Şairleri Bayramı**”, Sivas: Sivas Garnizonu Sosyal Hizmetler Kolu Yayınları.
- ASLANOĞLU, İbrahim. (1966), “*San’atı*”, **Su Dergisi**, Sayı 60 Şubat, s. 12-15.
- ASLANOĞLU, İbrahim. (1976), “*1970 Yılından Beri Kaybettiğimiz Sivas Halk Şairleri*”, **Sivas Folkloru Dergisi**, Ağustos, s. 26.
- ASLANOĞLU, İbrahim. (1985), “**Söz Mülkünün Sultanları**”, İstanbul: Erman Yayınevi.
- ASLANOĞLU, İbrahim. (2000), “**Pir Sultan Abdallar**”, İstanbul: Can Yayınları.
- ASLANOĞLU, İbrahim. (2006), “**Sivas Meşhurları**”, C. I-II, Ankara: Sivas Valiliği Tarih ve Kültür Araştırmaları Yayınları.
- AYDIN, Ayhan. (2008), “**Musa Karakaş’la Röportaj**”, Ankara: Yayınevi Yok.
- AYTAÇ, İsmail. (2002), “*Selçuk Kervansarayları*”, **Türkler Ansiklopedisi**, Cilt VII, s. 1277-1288.
- BİLGİN, Namık Kemal. (2008), “*Hacı Said Hocamız*”, Yayımlanmamış Makale.
- BİLGİN, Önder. (1997), “**Alacahan Kasabası Folkloru**”, Erciyes Üniversitesi, Basılmamış Lisans Tezi, Kayseri.
- BORATAV, Pertev Naili. (1964), “*Litterature Orale*”, (Çev: Bilge Karasu), **Philologiae Turcicae Fundamenta**, C. II, Wiesbaden, s. 129-144.
- BORATAV, Pertev Naili. (2013), “**100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**”, Ankara: Bilgesu Yayınları.
- BOYRAZ, Şeref. (1996), “*Anadolu ve Azerbaycan Sahaları Halk Şiirinde Tür ve Şekil Meselesi*”, **Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi**, III. Sayı, Sivas, s. 177-194.
- BOYRAZ, Şeref. (2010), “**Furkanî’nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi**”, Ankara: Akçağ Yayınları.
- BOZKUŞ, Metin. (2006), “**Sivas Alevîliği**”, Isparta: Fakülte Kitabevi.
- CEBECİOĞLU, Ethem. (2005), “**Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**”, İstanbul: Anka Yayınları.

COŞKUN, Hasan. (2014), “**Peygamber Şiirleri Antolojisi**”, Kayseri: Şiir Vakti Yayınları.

COŞKUN, Nilgün ÇIBLAK. (2014), “**Alevî Cemlerinde Nefesler**”, İstanbul: Otorite Yayınları.

ÇANTAY, Gönül. (2002), “*Türk Mimarîsinde Kervansaraylar*”, **Türkler Ansiklopedisi**, C. VI, s. 109-127.

ÇETİN, Ayşe YÜCEL ve BİLGİN, Önder. (2007), “*Ömer Hulusi (1840-1910) Hayatı ve Eserleri*”, **Osmanlılar Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri**, C. II, Sivas.

ÇETİN, İsmet. (2010), “**Fahimî – Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanı**”, Sivas: Sivas 1000 Temel Eser.

ÇIBLAK, Nilgün. (2008), “**Âşık Şiirinde Taşlamalar**”, Ankara: Ürün Yayınları.

ÇOBANOĞLU, Özkul. (2000), “**Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü**”, Ankara: Akçağ Yayınları.

ÇOBANOĞLU, Özkul. (2010), “**Halk Bilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş**”, Ankara: Akçağ Yayınları.

ÇOBANOĞLU, Özkul. (2011), “**Türk Dünyası Epik Destan Geleneği**”, Ankara: Akçağ Yayınları.

DUNDES, Alan. (1998), “*Halk Kimdir?*”, Çev: Metin Ekici, **Milli Folklor Dergisi**, S. 37, s. 139-153.

DURBİLMEZ, Bayram. (2010), “*Âşıklık Geleneklerinde Saz*”, **Milli Folklor Dergisi**, S. 85, s. 148-158.

DÜZGÜN, Dilaver. (2007), “*Âşık Edebiyatı*”, **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, Ankara: Genişletilmiş 5. Baskı, Grafiker Yayınları, s. 235-278.

EKİCİ, Metin. (2011), “**Halk Bilgisi (Folklor)**”, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

ERGÜN, Metin. (1994), “*Kazak Halk Akınlarında (Şairlerinde) Rüya Motifi*”, **Milli Folklor Dergisi**, C. III S. 23, s. 8-14.

ERSOY, Sezgin, ERSOY, Sadberk. (2011), “*Seyyid Garip Musa (Hz.) İsminin Anlamı Üzerine Bir Çalışma*”, **e-Makalât Mezhep Araştırmaları Dergisi**, S: IV/2, s. 139-147.

EVLİYAOĞLU, Sait ve BAYKURT, Şerif. (1988), “**Türk Halk Bilimi**”, Ankara: Ofset Reprodüksiyon Matbaacılık.

FEYZİOĞLU, Nesrin. (2006), “*Türk Dünyası’nda ve Anadolu’da Kopuz*”, **AÜ TAED**, S: 31, s. 233-246.

GENÇ, Türkân. (2005), “**Âşıklık Geleneği İçerisinde Sivashlı Âşık Ali (İcazet)**”, Fırat Üniversitesi, Basılmamış Lisans Tezi, Elazığ.

GÖLPINARLI, Abdülbaki, BORATAV, P. Naili. (2010), “**Pir Sultan Abdal**”, İstanbul: Derin Yayınları..

GÖMEÇ, Saadettin. (2011), “**Şamanizm ve Eski Türk Dini**”, Ankara: Berikan Yayınevi.

GÖRKEM, İsmail. (2001), “**Türk Edebiyatında Ağıtlar – Çukurova Ağıtları**”, Ankara: Akçağ Yayınları.

GÖRKEM, İsmail. (2009), “*Dünden Bugüne ‘Türk Sözel Edebiyatı’: Değişim ve Dönüşüm*”, **AÜ TAED** S. 39, s. 411-422.

GÜNAY, Umay. (1993), “**Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**”, Ankara: Akçağ Yayınları.

GÜNEY, Kübra. (2014), “**Eyvallah – Bekir Akbulut, Hayatı ve Şiirleri**”, Sivas: Vilayet Yayınları.

HALICI, Feyzi. (1992), “**Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri-Güldeste**”, Ankara: AKM Yayınları.

HOPPAL, Mihaly. (2012), “**Avrasya’da Şamanlar**”, Çev: B. Bayram, Ç Çapraz, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

KALKAN, Emir. (1991), “**XX. Yüzyıl Türk Halk Şairleri Antolojisi**”, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

KARAKAŞ, Musa. (2003), “*Seyyid Garip Musa Sultan İle İlgili Bir Yeni Belge Dolayısıyla*”, **Türk Kültürü ve HBV Araştırma Dergisi**, S: 25, s. 99-104.

- KARAMAN, Fikri. (1993), “**Sivas-Doğanşar Folkloru**”, İstanbul: Acar Matbaacılık.
- KAYA, Doğan. (1997), “*Edebiyatımızda Âşık Kolları ve Şenlik Kolu*”, **Türk Kültürü Dergisi**, Yıl: XXXV, S: 412, s.499-508.
- KAYA, Doğan. (2001), “*Âşık Yarım Ali*”, **Yol Dergisi**, Sayı: 13, Ankara, s. 66-68.
- KAYA, Doğan. (2002), “**Halk Bilimi Araştırmaları**”, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- KAYA, Doğan. (2003), “**Âşık Edebiyatına Giriş**”, Bişkek: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları.
- KAYA, Doğan.(2005), “*Emsalî ve Davut Sularî'nin Kangal'da Buluşması*”, **Hayat Ağacı Dergisi**, S. 3, s. 128-131.
- KAYA, Doğan. (2006), “**Âşıkların Diliyle Sivas**”, Sivas: Sivas Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- KAYA, Doğan. (2007), “*Âşık Edebiyatının Sivas'taki İlk Temsilcileri*”, **Osmanlılar Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri**, C. II, Sivas, s. 199-214.
- KAYA, Doğan. (2009), “**Sivas Halk Şairleri (V Cilt)**”, Sivas: Sivas 1000 Temel Eser.
- KAYA, Doğan. (2011), “*Sivaslı Âşıkların Nevruz Konulu Şiirleri*”, **Fethiye III.Uluslararası Türk Kültürü Kurultayı Bildirisi**.
- KAYA, Doğan. (2012), “*VI. Halk Şairleri Bayramı ve Geride Bıraktıkları*”, **Kültür Çağlayan Dergisi**, S: 15, s. 7-11.
- KAYA, Doğan. (2013), “**Âşık Ruhsatı**”, Sivas: Buruciye Yayınları.
- KAYA, Doğan. (2014), “**Türk Dünyası Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü**”, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KEÇİCİ, Ayşe DEĞERLİ. (2008), “*Osmanlı Devleti'nde Bir Taşra Güvenlik Örgütü Olan Derbent Teşkilâtı*”, **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, s. 44-53.
- KESKİN, Neslihan KOÇ. (2008), “*Dede Korkut'un Kopuzundan Osmanlı Şiirindeki Aşkın Kopuzuna*”, **Turkish Studies S.3**, s.72-88.

- KILIÇ, Yüksel. (2005), “**Ozanlar Birliği Kültür Derneği Şiir Antolojisi Kültür Serisi – I**”, Ankara: Hürbilek Matbaacılık.
- KOÇ, Nahide. (2007), “**Alacahan Kasabası Folkloru**”, Cumhuriyet Üniversitesi, Basılmamış Lisans Tezi, Sivas.
- KOZ, M. Sabri. (2011), “*Âşık Edebiyatı, Halk Kültürü Çalışmalarıyla Ahmet Kutsi Tecer*”, **Doğumunun 110. Yılında Ahmet Kutsi Tecer – Haz: Ferhat Aslan**, s. 44-49.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuad. (1986), “**Edebiyat Araştırmaları**”, Ankara: TTK Yayınları.
- MAKAL, Tahir Kutsi. (1977), “**Âşıklar Şöleni**”, İstanbul: Müzik-San Vakfı Yayını.
- MAKAL, Tahir Kutsi. (2002), “**Türk Halk Şiiri**”, İstanbul: Toker Yayınları.
- Mamak Belediye Başkanlığı- HAŞKOOP. (1997), “**Halk Ozanları ile Mamak**”, Ankara: Yayınevi Yok.
- MERDANOĞLU, Hüsnü. (2014), “**Tarihî Gerçekler Işığında 100 Soruda Alevîlik**”, Ankara: Tanyeri Yayınları.
- NOYAN, Bedri. (1987), “**Bektaşîlik-Alevîlik Nedir?**”, Ankara: Doğu Matbaacılık.
- ONAY, Ahmet Talât. (1996a), “**Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev’i**”, Haz: Cemal Kurnaz, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ONAY, Ahmet Talât. (1996b), “**Türk Şiirlerinin Vezni**”, Haz: Cemal Kurnaz, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ONAY, Ahmet Talât. (2007), “**Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü**”, Haz: Cemal Kurnaz, Ankara: Birleşik Yayınları.
- ONG, Walter J. (2013), “**Sözlü ve Yazılı Kültür – Sözüün Teknolojileşmesi**”, Çev: Sema Postacıoğlu Banon, İstanbul: Metis Yayınları.
- ORHONLU, Cengiz. (1990), “**Osmanlı İmparatorluğu’nda Derbend Teşkilâtı**”, İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Ozan Naçarî. (1995), “**Anadolu Kültürü ve Ozanlarımız**”, Ankara: Fon Matbaacılık.

Ozan Sinemî. (2007), “**An-Der Şiir Antolojisi – An-Der Kültürü Serisi-I**”, Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.

ÖZEN, Kutlu. (1984), “*1970-1984 Yılları Arasında Kaybettiğimiz Sivashlı Halk Şairleri*”, **Türk Folkloru Dergisi**, Sayı: 63, s. 24.

ÖZEN, Kutlu. (2001), “**Sivas Efsaneleri**”, Sivas: Dilek Ofset Matbaacılık.

ÖZTELLİ, Cahit. (1962), “*Halk Edebiyatında Sazın Yeri*”, **Türk Dili Dergisi**, C: XII S: 134, s. 108-110.

PALA, İskender. (2014), “**Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**”, İstanbul: Kapı Yayınları.

SAKAOĞLU, Saim, ALPTEKİN, Ali Berat, ŞİMŞEK, Esmâ (2000), “**Azerbaycan Âşıkları ve Halk Şairleri Antolojisi-I**”, Ankara: AKM Başkanlığı Yayınları.

SEVENGİL, Refik Ahmet. (1967), “**Çağımızın Halk Şairleri**”, İstanbul: Atlas Kitabevi.

SÜMER, Faruk. (1999), “**Oğuzlar (Türkmenler) – Tarihleri-Boy Teşkilâtı-Destanları**”, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.

TDK Türkçe Sözlük. (2005), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TOKMAK, Celalettin, KUTLU, Refik ve Diğerleri. (2011), “**Şairler İkliminden Berceste Şiirler-II**”, Ankara: Gürler Matbaacılık.

TOKMAK, Celalettin. (2013), “**Türk Şairler Antolojisi – Cilt I-II**”, Ankara: Gürler Matbaacılık.

TURAN, Fatma Ahsen ve GÖKBEN SALUK Reyhan. (2011), “**Sazın ve Sözü Sultanları – Yaşayan Halk Şairleri**”, Ankara: Gazi Kitabevi.

TURAN, Osman. (2002), “*Selçuk Kervansarayları*”, **Türkler Ansiklopedisi**, C. VII, s. 1155-1171.

Türkler Ansiklopedisi. (2002), 21 Cilt, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

ULUDAĞ, Süleyman. (1989), “*Ahsen-i Takvîm*”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, 2: 178.

YARDIMCI, Mehmet. (1998), “**Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri**”, Ankara: Ürün Yayınları.

YAVUZ, Muhsine HELİMOĞLU. (2013), “**Masallar ve Eğitimsel İşlevleri**”, Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.

YILDIRIM, Dursun. (1998), “**Türk Bitiği**”, Ankara: Akçağ Yayınları.

YILMAZ, Serhat Sabri. (2011), “**Sivas-Kangal-Alacahan Folkloru**”, Erciyes Üniversitesi, Basılmamış Lisans Tezi, Kayseri.

YİĞİT, Hülya. (2002), “*Sosyal Hizmetler Açısından Selçuklu Kervansarayları*”, **Türkler Ansiklopedisi**, Cilt VII, s. 448-459.

EKLER

EK 1. ŞİİRLERİN YAPI VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİNİN TABLO GÖSTERİMİ

Şiirlerin özellikleri genel tabloda aşağıda belirtilmiştir. Tablodaki kısaltmalar ve açılımları şu şekildedir: **A.P.D:** Allah, Peygamber ve Din Ulularına duyulan sevgi; **K:** Koşma; **S:** Semai; **D:** Destan; **Dvn:** Divan; **T:** Tek ayak; **D:** Döner ayak

Tablo 5. Şiirlerin Yapı ve Muhteva Özellikleri

Şiir No	Nazım Türü	İşlenen Konu	Ölçü	Küme lenme	Uyak Düzeni*	Hane Sayısı	Nazım Şekli	Ayak
1. Abdurrahim Doğan (Fahimî)								
1.1	Medetname	Tasavvuf	11	4	2	5	K	D
1.2	Öğütleme	Dünyanın Geçiciliği /APD	11	4	1	7	K	D
1.3	Öğütleme	Dünyanın Geçiciliği /APD	7	4	2	15	S	T
1.4	Medetname	A.P. D	11	4	1	5	K	D
1.5	Dertlenme	Ayrılık	11	4	2	5	K	D
1.6	Medetname	A.P. D	11	4	2	5	K	D
1.7	Taşlama	Manevî Aşk	11	4	3	7	K	D
1.8	İlahi	A.P. D	8	3+2	2	8	S	T
2. Abdurrahman Dursun (San'atî)								
2.1	Bilgileme	Toplumsal	11	4	1	5	K	D
2.2	Güzelleme	Toplumsal	11	4	1	5	K	D
2.3	Elifname	A.P. D	11	4	3	8	K	D
2.4	Öğütleme	Dert-Sıkıntı	8	4	3	5	S	D
2.5	Dertlenme	Ölüm Acısı	11	4	3	3	K	D

* Uyak Düzenleri Tablosu için bkz. s. 553

2.6	Dertlenme	Ayrılık / Gurbet	11	4	3	4	K	D
2.7	Güzelleme	Memleket Sevgisi	11	4	1	9	K	D
2.8	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	5	K	D
2.9	Öğütlenme	Dert-Sıkıntı	8	4	3	5	S	D
2.10	Güzelleme	A.P. D	11	4	1	5	K	D
3.Ahmet Başer								
3.1	Dertlenme	Ayrılık acısı	11	4	1	5	K	D
3.2	İlahi	Tasavvuf	11	4	3	3	K	D
3.3	Öğütlenme	Manevî Aşk	11	4	3	5	K	D
3.4	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	1	6	K	D
4.Ali Beşiktepe (İcazet)								
4.1	Ağıt	Ölüm Acısı	11	4	2	19	D	D
4.2	Koçaklama	Toplumsal Olay	11	4	2	6	D	D
4.3	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	5	K	D
4.4	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	5	K	D
4.5	Şikâyetlenme	Toplumsal Olay	8	4	2	5	D	D
4.6	Dertlenme	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	2	10	D	D
4.7	Öğütlenme	Dünyanın Geçiciliği	11	4	2	4	K	D
4.8	Dertlenme	Beşerî Aşk	11	4	2	4	K	D
4.9	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	5	K	D
4.10	Dertlenme	Beşerî Aşk	11	4	1	4	K	D
4.11	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	11	4	3	9	K	D
4.12	Ağıt	Ölüm Acısı	8	4	3	20	D	D
4.13	Övgüleme	A.P. D	8	4	2	8	S	D
4.14	Taşlama	Kişisel Eleştiri	11	4	2	5	K	T
4.15	Dertlenme	Toplumsal	11	4	1	8	K	D

4.16	Dertlenme	Dert – Sıkıntı	8	4	2	5	S	D
4.17	Şikâyetlenme	Toplumsal	8	4	2	13	D	D
4.18	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	2	25	D	T
4.19	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	2	25	D	D
4.20	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	2	5	K	D
4.21	Güzelleme	Beşerî Aşk	11	4	3	6	K	D
4.22	Güzelleme	İnsan Sevgisi	11	4	2	13	D	T
5.Ali Bozkurt (Yarım Ali)								
5.1	Nefes	A.P. D	11	4	1	5	K	D
5.2	Nefes	A.P. D	11	4	3	5	K	D
5.3	Hikmet	A.P. D	11	4	1	5	K	D
5.4	Güzelleme	Vatan, Millet Sevgisi	8	4	2	12	D	D
6.Ali Erbay								
6.1	Dertlenme	Dert- Sıkıntı	11	4	3	5	K	T
6.2	Öğütlenme	Dünyanın Geçiciliği	8	4	1	5	S	D
6.3	Dertlenme	Gurbet / Dert-Sıkıntı	11	4	3	3	K	T
6.4	Öğütlenme	Eğitimin Önemi	11	4	1	5	K	T
7.Atilla Akbulut (Batını)								
7.1	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	4	5	K	D
7.2	Güzelleme	Aile Sevgisi	11	4	1	7	K	D
7.3	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	5	5	5	K	D
7.4	Taşlama	Toplumsal Eleştiri	11	4	1	5	K	D
7.5	Güzelleme	Beşerî Aşk	11	4	1	5	K	D
7.6	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	1	5	K	D
7.7	Dertlenme	A.P. D	11	4	1	6	K	D
7.8	Nefes	A.P. D	11	4	1	5	K	D

7.9	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	1	5	K	D
7.10	Dertlenme	Vatan, Millet Sevgisi	14	4	1	5	Dvn	D
7.11	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	14	4	4	5	Dvn	D
7.12	Dertlenme	Dert- Sıkıntı	14	4	4	5	Dvn	D
7.13	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	14	4	4	4	Dvn	D
7.14	Güzelleme	Beşerî Aşk	11	4	1	5	K	D
7.15	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	8	4	1	5	S	D
8.Bekir Akbulut								
8.1	Öğütleme	Toplumsal Eleştiri	11	4	1	6	K	D
8.2	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	14	4	2	13	D	T
8.3	Dertlenme	Beşerî Aşk	11	4	10	5	K	D
8.4	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	8	K	D
8.5	Öğütleme	Manevî Aşk	11	4	3	9	K	D
8.6	Dertlenme	Gurbet / Sılaya Özlem	11	4	1	10	K	D
8.7	Taşlama	Toplumsal	11	4	1	6	K	D
8.8	Öğütleme	Helâl Kazancın Önemi	11	4	1	5	K	D
8.9	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	15	4	4	4	Dvn	D
8.10	Dertlenme	Beşerî Aşk	11	4	1	8	K	D
8.11	Taşlama	Toplumsal	11	4	1	7	K	D
8.12	Güzelleme	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	1	8	K	D
8.13	Öğütleme	Eğitimin Önemi	11	4	1	6	K	D
8.14	Güzelleme	A.P. D	14	4	1	5	Dvn	D
8.15	Güzelleme	İnsan Sevgisi	11	4	1	5	K	D
8.16	Bilgileme	Bilgi Verme	11	4	1	11	K	D
8.17	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	14	3+2	6	7	D	T
8.18	Güzelleme	Beşerî Aşk	11	2+4+2	3	3	K	D

8.19	Dertlenme	Sılaya Özlem	11	4	1	9	K	T
8.20	Koçaklama	Toplumsal	11	4	1	8	K	T
8.21	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	14	4	1	6	Dvn	D
9.Dursun Hoca								
9.1	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	3	7	K	D
9.2	Nefes	Tasavvuf	11	4	3	9	K	D
10.Ebubekir Bozhöyük								
10.1	Ağıt	Ölüm Acısı	11	4	2	5	K	T
10.2	Dertlenme	Sılaya Özlem	11	4	1	6	K	D
10.3	Öğütleme	Ramazan Ayı'nın Önemi	11	4	2	7	K	T
10.4	Taşlama	Toplumsal	8	4	2	6	S	D
10.5	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	2	5	K	T
10.6	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	2	5	K	T
11.Erbay Ulupınar								
11.1	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	8	4	1	4	S	D
11.2	Öğütleme	İnsan Sevgisi	11	4	2	4	K	D
11.3	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	2	4	K	D
12.Halife Bozbayır								
12.1	Dertlenme	Sılaya Özlem	11	4	1	7	K	D
12.2	Öğütleme	Manevî Aşk	11	4	2	5	K	T
12.3	Dertlenme	Ayrılık	11	4	1	3	K	D
12.4	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	1	4	K	T
12.5	Öğütleme	Dert-Sıkıntı	14	4	2	7	Dvn	D
12.6	Öğütleme	Dünyanın Geçiciliği	8	4	1	5	S	D
12.7	Dertlenme	İnsan Sevgisi	11	4	2	5	K	D
12.8	Dertlenme	İnsan Sevgisi	11	4	1	7	K	D

12.9	İlahi	A.P. D	8	4	1	4	S	T
12.10	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	5	K	D
12.11	Öğütlenme	Manevî Aşk	11	4	3	4	K	D
12.12	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	2	4	K	D
12.13	Öğütlenme	Edebin Önemi	11	4	1	3	K	D
12.14	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	2	4	K	D
12.15	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	6	K	D
12.16	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	3	K	D
12.17	Alkışlama	Dert-Sıkıntı	11	4	1	7	K	T
12.18	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	3	6	K	D
12.19	Nefes	Dert-Sıkıntı	11	4	1	4	K	T
12.20	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	5	K	D
13. Hasan Fehmi Arısoy (Kusurî)								
13.1	Öğütlenme	Toplumsal	11	4	1	5	K	D
13.2	Nefes	Toplumsal	8	4	1	5	S	D
13.3	Öğütlenme	Dünyanın Geçiciliği	11	4	1	5	K	D
13.4	Öğütlenme	A.P. D	11	4	1	5	K	D
14. Hatice Otugüzel								
14.1	Ağıt	Ayrılık Acısı	11	4	2	5	K	T
14.2	Ağıt	Ayrılık Acısı	11	4	4	6	K	T
15. Hayati Bilgin								
15.1	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	11	K	T
15.2	Güzelleme	Aile Sevgisi	11	4	1	11	K	D
15.3	Güzelleme	A.P. D	11	4	1	12	K	D
15.4	Güzelleme	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	1	6	K	D
15.5	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	1	5	K	D

15.6	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	10	K	D
15.7	Öğütleme	Dürüstlüğün Önemi	11	4	1	13	K	T
15.8	Güzelleme	İnsan Sevgisi	11	4	1	6	K	D
15.9	Güzelleme	Aile Sevgisi	11	4	1	7	K	D
15.10	Güzelleme	Aile Sevgisi	11	4	1	8	K	D
15.11	Öğütleme	Manevî Aşk	11	4	1	11	K	D
15.12	Taşlama	Toplumsal	11	4	1	10	K	T
15.13	Güzelleme	A.P. D	8	4	2	5	S	D
15.14	Güzelleme	A.P. D	11	4	1	12	K	D
15.15	Dertlenme	Toplumsal	11	4	1	11	K	D
15.16	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	11	4	1	6	K	D
15.17	Güzelleme	A.P. D	11	4	1	11	K	D
15.18	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	23	4	K	D
15.19	Öğütleme	Manevî Aşk	7	4	1	7	S	T
15.20	Alkıslama	İnsan Sevgisi	11	4	1	6	K	D
16.Hüseyin Genç								
16.1	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	11	4	1	6	K	D
16.2	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	3	6	K	D
16.3	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	7	K	D
16.4	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	11	4	1	6	K	D
16.5	Dertlenme	Sılaya Özlem	11	4	1	5	K	D
16.6	Güzelleme	Sılaya Özlem	11	4	1	6	K	D
16.7	Güzelleme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	5	K	D
16.8	Güzelleme	İnsan Sevgisi	11	4	2	5	K	D
16.9	Karşılama	İnsan Sevgisi	11	4	1	5	K	D
16.10	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	6	K	D

16.11	Taşlama	Toplumsal	11	4	3	6	K	D
16.12	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	4	K	D
16.13	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	5	K	D
16.14	Dertlenme	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	1	4	K	D
16.15	Öğütleme	Manevî Aşk	11	4	3	6	K	D
16.16	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	5	K	D
16.17	Dertlenme	Dert-sıkıntı	11	4	1	4	K	D
16.18	Dertlenme	Geçmişe Özlem	11	4	1	5	K	D
16.19	Dertlenme	Tabiat, Memleket Sev.	11	4	1	6	K	D
17.Hüseyin Kara								
17.1	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	3	3	K	D
17.2	Güzelleme	Toplumsal	11	4	1	4	K	D
17.3	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	3	3	K	D
17.4	Taşlama	Toplumsal	11	4	3	3	K	D
18.Hüseyin Şengül								
18.1	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	11	4	1	5	K	T
18.2	Övgüleme	A.P. D	8	4	2	4	S	T
18.3	Güzelleme	Beşerî Aşk	11	4	1	5	K	T
18.4	Övgüleme	A.P. D	11	4	1	5	K	T
18.5	Övgüleme	A.P. D	11	4	1	5	K	T
18.6	Ağıt	Ölüm Acısı	11	4	1	5	K	T
18.7	Medetname	A.P. D	11	4	1	5	K	T
18.8	Övgüleme	A.P. D	11	4	1	5	K	T
19.Memiş Eroğlu								
19.1	Şathiye	A.P. D	11	4	2	10	K	D
19.2	Dertlenme	Ölüm Acısı	11	4	2	10	D	D

19.3	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	2	7	K	D
19.4	Güzelleme	Beşerî Aşk	11	4	2	3	K	D
19.5	Taşlama	Kişisel Eleştiri	8	4	2	6	S	D
19.6	Dertlenme	Toplumsal	11	4	2	13	D	D
19.7	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	2	4	K	D
19.8	Şathiye	Dert-Sıkıntı	8	4	2	6	S	D
19.9	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	2	6	K	D
19.10	Güzelleme	A.P. D	8	4	2	3	S	D
19.11	Güzelleme	Beşerî Aşk	8	5	7	4	S	D
19.12	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	2	5	K	D
19.13	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	8	4	K	D
19.14	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	2	9	K	D
19.15	Ağıt	Ölüm Acısı	11	4	2	7	K	D
19.16	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	2	5	K	D
19.17	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	2	7	K	T
19.18	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	2	6	K	D
19.19	Dertlenme	Ayrılık	11	4	3	3	K	D
20. Metin Dalkürek								
20.1	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	3+2	6	10	D	T
20.2	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	8	4	1	7	S	D
20.3	Güzelleme	Aile Sevgisi	11	4	1	5	K	D
20.4	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	8	4	1	6	S	D
20.5	Güzelleme	Beşerî Aşk	11	4	1	3	K	D
20.6	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	8	4	1	4	S	D
20.7	Öğütme	A.P. D	11	5	5	4	K	D
20.8	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	8	4	1	4	S	D

20.9	Öğütlenme	Manevî Aşk	11	4	3	4	K	D
20.10	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	7	K	D
20.11	Güzelleme	Toplumsal	11	4	1	3	K	D
20.12	Güzelleme	Beşerî Aşk	8	4	1	6	S	D
20.13	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	5	5	3	K	D
20.14	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	3	K	D
20.15	Güzelleme	A.P. D	11	4	1	5	K	D
20.16	Güzelleme	Beşerî Aşk	8	4	1	4	S	D
20.17	Güzelleme	Tasavvuf / A.P. D	11	4	2	4	K	D
20.18	Güzelleme	İnsan Sevgisi	8	4	1	5	S	D
20.19	Dertlenme	Ayrılık Acısı	8	4	1	5	S	D
20.20	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	3	4	K	D
21. Musa Karakaş								
21.1	Nefes	Toplumsal	8	4	1	6	S	T
21.2	Nefes	Toplumsal	11	4	1	5	K	D
21.3	Nefes	A.P. D	8	4	1	7	S	T
21.4	Nefes	Toplumsal	8	4	1	5	S	D
21.5	Nefes	A.P. D	8	4	3	5	S	D
21.6	Nefes	Toplumsal	8	4	1	3	S	T
21.7	Nefes	Tasavvuf / A.P. D	8	4	1	3	S	T
22. Mustafa Turgut (Emsalî)								
22.1	İlahi	Tasavvuf	16	4	4	5	Dvn	D
22.2	Şikâyetlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	3	7	K	D
22.3	Taşlama	Kişisel Eleştirisi	11	4	1	5	K	D
22.4	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	3	4	K	D
22.5	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	15	4	4	6	Dvn	D

22.6	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	5	K	D
22.7	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	15	4	4	4	Dvn	D
22.8	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	3	8	K	D
22.9	Şikâyetlenme	Toplumsal Olay	11	4	1	12	D	D
22.10	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	3	4	K	D
22.11	Taşlama	Kibirli Olmanın Zararları	11	4	3	4	K	D
22.12	Taşlama	Kişisel Eleştiri	11	4	3	10	K	D
22.13	Öğütlenme	Manevî Aşk	11	4	1	8	K	D
22.14	Öğütlenme	Manevî Aşk	11	4	1	4	K	D
22.15	Dertlenme	Beşerî Aşk	11	4	3	4	K	D
22.16	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	7	K	D
22.17	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	5	K	D
22.18	Güzelleme	Beşerî Aşk	11	4	1	4	K	D
22.19	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	4	K	D
22.20	Taşlama	Kişisel Eleştiri	11	4	1	5	K	D
23. Mükremin Albayrak								
23.1	Dertlenme	İnsan Sevgisi	8	4	1	4	S	T
23.2	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	8	4	2	5	S	T
24. Necmettin Dalkürek								
24.1	Öğütlenme	Mütevaziliğin Önemi	11	4	2	4	K	T
24.2	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	11	4	2	10	K	D
24.3	Öğütlenme	Manevî Aşk	8	4	1	5	S	D
24.4	Güzelleme	A.P. D	11	4	1	5	K	D
25. Nizam Bozkurt								
25.1	Nefes	Tasavvuf	8	4	1	7	S	D
25.2	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	11	4	3	6	K	D

25.3	Devriye	Tasavvuf	11	4	1	15	D	D
25.4	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	11	4	1	5	K	D
25.5	Maktel	Tasavvuf / Ölüm Ac.	11	4	1	7	K	D
25.6	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	14	2	9	6	-	-
25.7	Medetname	A.P. D	11	4	1	5	K	D
25.8	Övgüleme	A.P. D	11	4	1	11	K	D
25.9	Güzelleme	Toplumsal	11	4	3	5	K	D
25.10	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	14	2	9	14	-	-
25.11	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	11	2	9	13	-	-
25.12	Güzelleme	Toplumsal	11	4	1	5	K	D
25.13	Dertlenme	Ölüm Acısı	11	4	3	5	K	D
25.14	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	11	4	1	5	K	D
25.15	Nefes	Tasavvuf	8	4	3	7	S	D
25.16	Güzelleme	Tasavvuf	11	4	1	50	D	D
25.17	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	8	4	1	7	S	D
26. Orhan Kızlarkayası								
26.1	Güzelleme	Aile Sevgisi	8	4	2	10	S	D
26.2	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	2	3	K	D
26.3	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	2	3	K	T
26.4	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	3+2	6	3	K	T
26.5	İlahi	A.P. D	14	4	1	4	Dvn	D
26.6	Güzelleme	Sılaya Özlem	11	4	2	7	K	T
26.7	Dertlenme	Gurbet	11	4	1	6	K	T
26.8	Güzelleme	İnsan Sevgisi	11	4	2	3	K	D
26.9	Güzelleme	Beşerî Aşk	11	4	2	3	K	D
26.10	Güzelleme	Beşerî Aşk	11	4	1	4	K	D

26.11	Dertlenme	Ölüm Acısı	11	4	2	4	K	D
26.12	Dertlenme	Gurbet	11	4	2	4	K	D
26.13	Öğütlenme	Eğitimin Önemi	8	4	2	8	S	T
26.14	Güzelleme	Beşerî Aşk	11	4	2	5	K	D
26.15	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	2	10	D	D
26.16	Kargışlama	Sevgiliye Beddua	11	4	1	5	K	D
26.17	Taşlama	Kişisel Eleştiri	11	4	2	15	K	T
26.18	Taşlama	Kişisel Eleştiri	11	4	2	7	K	D
26.19	Taşlama	Kişisel Eleştiri	11	4	2	5	K	D
26.20	Taşlama	Kişisel Eleştiri	11	4	2	6	K	D
27.Reşit Çelik								
27.1	Güzelleme	Sılaya Özlem	11	4	1	11	K	T
27.2	Dertlenme	Sılaya Özlem	11	4	1	5	K	T
27.3	Dertlenme	Gurbet	11	4	2	4	K	T
27.4	Güzelleme	Beşerî Aşk	8	4	2	4	S	T
27.5	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	3	K	D
27.6	Dertlenme	Sılaya Özlem	11	4	1	4	K	T
27.7	Dertlenme	Geçmişe Özlem	11	4	1	6	K	D
27.8	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	6	K	T
27.9	Kargışlama	Toplumsal Eleştiri	11	4	2	4	K	T
27.10	Dertlenme	Aile Sevgisi	11	4	1	5	K	T
27.11	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	11	K	T
27.12	Dertlenme	Memleket Sevgisi	11	4	1	6	K	T
27.13	Öğütlenme	Toplumsal Eleştiri	11	4	1	5	K	D
27.14	Güzelleme	Beşerî Aşk	11	4	2	3	K	T
27.15	Dertlenme	Toplumsal	11	4	1	5	K	T

27.16	Güzelleme	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	3	4	K	D
27.17	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	2	4	K	T
27.18	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	4	K	T
28.Rıza Arısoy								
28.1	Maktel	A.P. D	8	4	1	7	S	D
28.2	Dertlenme	Geçmişe Özlem	7	4	1	5	S	D
28.3	Öğütlenme	Manevî Aşk	7	4	1	5	S	D
28.4	Dertlenme	Gurbet	8	4	1	5	S	D
28.5	İlahi	A.P. D	7	4	1	6	S	T
28.6	Övgüleme	A.P. D	15	2	9	5	-	-
28.7	Nefes	Tasavvuf	8	4	1	5	S	D
28.8	Nefes	Tasavvuf	11	4	1	7	K	D
28.9	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	4	3	K	D
28.10	Nefes	A.P. D	11	4	1	5	K	D
28.11	Övgüleme	A.P. D	7	4	1	5	S	D
29. Rıza Karahan (Fakir)								
29.1	Güzelleme	Beşerî Aşk	8	4	2	3	S	T
29.2	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	3	4	K	D
29.3	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4+2n	3	4	K	D
29.4	Güzelleme	Beşerî Aşk	11	4	3	4	K	D
29.5	Dertlenme	Ayrılık Acısı	8	3+2n	5	3	S	D
30.Ruhsati Eroğlu								
30.1	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	3	6	K	D
30.2	Öğütlenme	Dert-Sıkıntı/ Vatan S.	8	4	2	7	S	T
30.3	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	2	7	K	D
30.4	Güzelleme	İnsan Sevgisi	8	4	1	4	S	D

30.5	Dertlenme	Toplumsal	11	4	3	5	K	D
30.6	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	14	5	6	10	Dvn	D
30.7	Güzelleme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	12	K	D
30.8	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	3	6	K	D
30.9	Dertlenme	Karamsarlık	11	4	1	4	K	D
30.10	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	14	D	D
30.11	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	11	4	2	13	K	D
30.12	Dertlenme	Toplumsal	11	4	2	5	K	D
30.13	Karşılama	Tabiat, Memleket Sev.	11	4	1	7	K	D
30.14	Dertlenme	Toplumsal	11	4	1	6	K	D
30.15	Öğütlenme	Doğruluğun Önemi	11	4	1	6	K	D
30.16	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	7	K	D
30.17	Şikâyetlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	2	5	K	D
30.18	Güzelleme	Toplumsal	11	4	1	6	K	D
30.19	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	5	K	D
30.20	Taşlama	Toplumsal Eleştiri	11	4	2	6	K	D
30.21	Taşlama	Kişisel Eleştiri	11	4	2	5	K	D
30.22	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	1	23	D	D
30.23	Öğütlenme	Toplumsal Eleştiri	11	4	1	5	K	D
30.24	Dertlenme	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	2	9	K	T
31.Salih Çelik								
31.1	Güzelleme	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	1	14	K	T
31.2	Güzelleme	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	1	9	K	T
31.3	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	2	5	K	D
31.4	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	4	K	T
31.5	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	3	6	K	T

31.6	Dertlenme	Toplumsal	11	4	2	8	K	T
31.7	Koçaklama	Vatan, Millet Sevgisi	11	4	1	8	K	T
31.8	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	3	6	K	T
31.9	Öğütlenme	Vatan Sevgisi	11	4	1	6	K	D
31.10	Öğütlenme	Toplumsal	8	4	2	6	S	T
31.11	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	7	K	D
32. Ümit Bilgin								
32.1	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	4	K	D
32.2	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	5	1	4	K	T
32.3	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	6	K	D
32.4	Dertlenme	Ayrılık Acısı	14	4	1	5	Dvn	D
32.5	Dertlenme	Beşerî Aşk	11	4	1	5	K	D
32.6	Dertlenme	Beşerî Aşk	14	4	1	5	Dvn	D
32.7	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	14	4	1	4	Dvn	D
32.8	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	4	K	D
32.9	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	5	K	D
32.10	Dertlenme	Toplumsal	11	4	1	4	K	D
32.11	Dertlenme	A.P. D	11	4	1	4	K	D
32.12	Dertlenme	Ayrılık acısı	11	4	1	4	K	D
32.13	Dertlenme	Toplumsal	11	4	1	4	K	D
32.14	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	4	K	D
32.15	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	2	4	K	D
32.16	Dertlenme	Geçm. Öz./Toplumsal	11	4	1	5	K	D
32.17	Taşlama	Toplumsal Eleştiri	15	4	1	4	Dvn	D
32.18	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	5	K	D
32.19	Dertlenme	Dert-Sıkıntı	11	4	1	5	K	D

32.20	Dertlenme	Beşerî Aşk	11	4	1	4	K	D
33. Yusuf Karacakale								
33.1	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	8	4	2	6	S	T
33.2	Güzelleme	İnsan Sevgisi	11	4	3	4	K	D
33.3	Güzelleme	Tabiat, Memleket Sev.	8	4	1	5	S	T
33.4	Dertlenme	Toplumsal	11	4	1	5	K	T
33.5	Taşlama	Kişisel Eleştiri	11	4	2	6	K	T
33.6	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	3	K	T
33.7	Dertlenme	Ayrılık Acısı	11	4	1	4	K	D

EK-2: KAYNAK KİŞİLER

AKBULUT, Bekir: 1966, Sivas-Kangal-Alacahan-Yeşilkale Köyü doğumlu., Müteahhit ve aynı zamanda Kültür Bakanlığı Halk Şairliği ünvanı vardır.Ortaokul mezunudur. İstanbul'da ikâmet etmektedir. Âşıklık geleneği hakkında bilgi ve şiirlerinden örnekler alındı.

BEŞİKTEPE, Mahmut: 1930, Sivas-Kangal-Alacahan-Sarıpınar Köyü, Sekiliyurt mezarası doğumludur. Tahsil görmemiştir. Çiftçidir. Sekiliyurt'ta ikâmet etmektedir. Babası Âşık Ali İcazet hakkında bilgi ve şiirlerinden örnekler alındı.

BİLGİN, Hayati: 1937, Sivas-Kangal-Alacahan doğumlu. Almanya'da çalışmış, şu anda emekli. İlkokul mezunudur. Sivas Merkez'de ikâmet etmektedir. Âşıklık geleneği hakkında bilgi ve şiirleri temin edildi.

BİLGİN, Ümit: 1963, Sivas-Kangal-Alacahan doğumludur. Üniversite mezunu. Bilecik'te cezaevi müdürlüğü yapmaktadır. Bilecik'te ikâmet ediyor. Şiirlerinden örnekler alındı.

BOZBAYIR, Halife: 1965, Sivas-Kangal-Alacahan-Akçamağara köyü doğumludur. Lise mezunu. İşçi. Malatya'da ikâmet etmektedir. Şiirlerinden örnekler alındı.

ÇELİK, Reşit: 1968, Sivas-Kangal-Alacahan doğumludur. Lise mezunu. DSİ'de işçi. Sivas Merkez'de ikâmet etmektedir. Âşıklık geleneği hakkında bilgi ve şiirleri alındı.

ÇELİK, Salih: 1957, Sivas-Kangal-Alacahan doğumludur. Yüksekokul mezunu. Alacahan'da okul müdürlüğü yaptıktan sonra emekli olmuştur. Alacahan'da ikâmet etmektedir. Âşıklık geleneği hakkında bilgi ve şiirlerinden örnekler alındı.

DALKÜREK, Metin: 1983, Sivas-Kangal-Alacahan doğumludur. Lise mezunu. Özel bir şirkette güvenlik görevlisidir. Sivas Merkez'de ikâmet ediyor. Âşıklık geleneği hakkında bilgi ve şiirleri alındı.

EROĞLU, Ruhsati: 1956, Sivas-Kangal-Alacahan doğumludur. Yüksekokul mezunudur. Türkiye'nin muhtelif yerlerinde öğretmenlik yaptıktan sonra Sivas'ta emekli olmuştur. Sivas'ta ikâmet etmektedir. Âşıklık geleneği ve babası Âşık Memiş Eroğlu hakkında bilgi alındı. Memiş Eroğlu'nun ve şahsının şiirleri temin edildi.

KAYA, Tahsin: 1946, Sivas-Kangal-Alacahan doğumludur. İlkokul mezunu. Emekli. 2010 yılında yapılan bir görüşmede Alacahan ile ilgili bilgiler vermiştir.

EK 3-KAYNAK KİŞİLERE YÖNELTİLEN SORULAR*

KAYNAK KİŞİ KÜNYESİ

Kaynak kişinin adı ve soyadı :

Kaynak kişinin doğum yeri :

Kaynak kişinin doğum yılı / yaşı :

Kaynak kişinin eğitim durumu :

Kaynak kişinin icra ettiği / anlattığı bilgiyi kimden öğrendiği :

Kaynak kişinin ikâmet adresi :

DERLEME BİLGİLERİ

Derlemenin yapıldığı yer :

Derlemenin yapıldığı tarih :

Derlemecinin adı ve soyadı :

ÂŞIK EDEBİYATININ ŞAİRLERİ VE ESERLERİ – ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE İCRASIYLA İLGİLİ SORULAR

1- Halk şairinin

a- Adı ve soyadı :

b- Mahlası :

c- Lâkabı :

d- Hayat hikâyesi :

2- Bulduğunuz çevrede âşıklık geleneği devam etmekte midir?

3- Devam ediyorsa ne şekilde devam etmektedir?

4- Bu geleneksel sanatı devam ettirenlerin toplumdaki yerleri nedir?

5- Âşık edebiyatıyla ilgilenmeye ve eser icrasına bâde içerek mi başladınız yoksa başka etkenler var mı?

6- Başka etkenler varsa bu etkenler nelerdir?

7- Eğer bâdeli âşıksanız; bâde içme olayı nasıl gerçekleşti?

8- Bâde içme konusunda neler biliyorsunuz? (Pîr elinden bâde içme, rüyada üstad görme, güzele sevdalanma, er bâdesi gibi hususlar)

9- Âşık olmanızda pîrin etkisi, üstad saygısı, bâde içme olaylarının dışında etkili olaylar var mıdır ? (Gurbet, hasret, ölüm, afet vb.)

10- Eserlerinizin icrasını saz çalarak mı yapıyorsunuz; yoksa saz çalmadan yazan veya söyleyen âşıklardan mısınız?

11- Saz çalmayı biliyorsanız kimden, ne zaman ve nasıl öğrendiniz?

12- Ustanız var mı?

* Kaynak kişilere yöneltilen sorular Metin Ekici (2011: 149-157)'nin "Halk Bilgisi (Folklor)" adlı eserinden alınmıştır.

- 13- Varsa ustanızdan cönk, mecmua, defter vb. gibi yazılı bir belge kaldı mı?
- 14- Ustanız hayatta mı?
- 15- Aileniz içinde, sizden önce veya sonra, şu anda âşıklık geleneğini devam ettiren var mı?
- 16- Yetiştirdiğiniz çırak var mı?
- 17- Çalıp söyledikleriniz kendi deyişleriniz midir, yoksa usta malı mıdır?
- 18- Usta malı ise kimden, ne zaman ve nasıl öğrendiniz?
- 19- İrticâlen (doğaçlama) çalıp söyleyebiliyor musunuz?
- 20- Kendi eserlerinizi herhangi bir deftere yazdınız mı veya bantlara seslendirdiniz mi?
- 21- Eserlerinizden yayınlanmış olanları var mı?
- 22- Yayınlandıysa nerede, ne zaman yayımlandı?
- 23- Çalıp söylediklerinizi nerede, hangi zamanlarda, kimlere, neye karşılık çalıp söylüyorsunuz?
- 24- Âşık makamları hakkında neler biliyorsunuz?
- 25- Makamı müzik olarak mı düşünmektesiniz, yoksa hece sayısı olarak mı düşünüyorsunuz?
- 26- Biliyorsanız kaç makam biliyorsunuz, hangi tür şiirleri ve deyişleri hangi makamlarla söylüyorsunuz?
- 27- Âşıklık geleneğinde bazı olaylar ve terimler hakkında neler biliyorsunuz? (Ayak, saz asma, saz üstünde uyanma, meydan okuma, tapşırma, usta malı, âşık faslı, meydan şairi, meydan etmek, mat etmek vb.)
- 28- Bu terimler ve olayların başka isimlerle anıldığı olur mu? Varsa nelerdir?
- 29- Şenliklere, toplantılara, festivallere, yarışmalara ve buna benzer toplantılara katıldınız mı?
- 30- Katıldıysanız bu tür toplantılarda veya yarışmalarda ödül aldınız mı?
- 31- Aldıysanız hangi dalda, ne zaman ve nerede aldınız?
- 32- Muamma ve karşılaşmalar hakkında bilginiz var mı?
- 33- Karşılaşmalar hangi usûllerle yapılıyor?
- 34- Muamma çözme hakkında neler biliyorsunuz? *Karşılaşma ile ilgili yaygın olan terimler (bağlamak, ayak açmak, yol göstermek, ayak uydurmak, tekellüm, deyişme, leb değmez, saçı, askı, askı indirme, satranç, mat etme vb.)*
- 35- Halk şiiri türleri hakkında neler biliyorsunuz?
- 36- Bu türlerin başka isimlerle anıldığı olur mu?
- 37- Çalıp söylediklerinizi nasıl isimlendiriyorsunuz?
- 38- Şiirlerinizi hangi türler içinde topluyorsunuz?
- 39- Halk hikâyesi ve halk hikâyeciliği hakkında bilginiz var mı?

HALK HİKÂYELERİ VE HALK HİKÂyecİLİĞİ İLE İLGİLİ SORULAR

- 1- Çevrenizde hikâye anlatma geleneği var mı?
- 2- Hangi tür hikâyeler; nerede anlatılır?
- 3- Bahsi geçen hikâyeler ne zaman ve kimlere anlatılır?
- 4- Hikâyenin başka isimlerle anlatıldığı olur mu?
- 5- Çevrede başka hikâye anlatanlar var mı?
- 6- Anlattığınız hikâye; ne zaman, kimden ve nasıl öğrenildi?
- 7- Anlattığınız hikâye herhangi bir yazılı kaynaktan mı alındı?
- 8- Ailenizde hikâye anlatma geleneğini sizden önce sürdüren var mıydı?

- 9- Hikâye anlatma geleneği çerçevesinde çocuklarınızdan veya akrabalarınızdan yetiştirdiğiniz kimse veya çırağınız var mı?
- 10- Hikâye anlatırken yardımcı kişi kullanır mısınız?
- 11- Yardımcı kişi kullanma sebepleriniz nelerdir?
- 12- Hikâye anlatırken kullandığımız müzik aleti var mı? Varsa nedir?
- 13- Bu müzik aleti hakkındaki bilginiz nedir ?
- 14- Anlattığımız hikâye normalde ne kadar sürede anlatılır?
- 15- Anlattığımız hikâye eğer uzun sürüyorsa kaç kısımda anlatılıyor?
- 16- Bu anlatmalarda yarıda kesme ve yeniden anlatmaya başlama nasıl oluyor?
- 17- Hatırlatmalar ne şekilde yapılıyor?
- 18- Anlatılan hikâyenin içinde türkölü kısımlar var mı?
- 19- Anlatılan hikâyenin içinde türkölü kısımlar varsa bu türköler nasıl söylenir?
- 20- Varsa eğer bildiğiniz hikâyelerin adları nelerdir?
- 21- Çevrede söylenen türkölün hikâyeleri var mıdır?

TÜRKÖLER İLE İLGİLİ SORULAR

- 1- Çevrenizde türköl yakma ve söyleme geleneği var mıdır?
- 2- Türkölere verilen başka adlar var mı?
- 3- Her türkölün bir adı var mı?
- 4- Varsa bu türköl nelerdir?
- 5- Türkölü yapan veya bestelediğini iddia eden var mı?
- 6- Türkölü yapan ve söyleyen aynı kişi mi?
- 7- Türkölü tek bir kişi mi, birkaç kişi birlikte mi söyler?
- 8- Erkekler ve kadınlar tarafından söylenen türköl aynı mı, farklı mıdır?
- 9- Türkölü tek başına söyleyen şahıs, türkölü nerede, ne zaman, kimden öğrenmiş?
- 10- Türköl bir olay üzerine yakılmışsa olayın hikâyesi nasıldır?
- 11- Türköl söyleyen çalıp söylüyor mu? Başkası mı çalıyor?
- 12- Türkölü çalan ayrı bir şahıs ise, kimliği ve çaldığı çalgı nedir?
- 13- Türköl belli eğlence ve kutlama zamanlarında ve hangi işler yapılırken söyleniyor?

DESTANLAR İLE İLGİLİ SORULAR

- 1- Yörende destan anlatma veya söyleme geleneği var mı?
- 2- Destanlara başka isimler verilir mi? Nelerdir?
- 3- Yörede anlatılan destanlar nelerdir?
- 4- Yörede başka destan anlatıcıları var mı?
- 5- Destanlar çok eskiden beri mi anlatılıyor, yoksa yeni olmuş bir olay üzerine mi anlatılıyor?
- 6- Önceden beri söylenen destanlar neler?
- 7- Yeni olmuş bir olay üzerine oluşturulmuş destanlarınız varsa nelerdir?
- 8- 6. ve 7. sorularda bahsi geçen destanlar gelenek halinde anlatılıyorsa bunlar hangi tür destanlardır ?
- 9- 6. ve 7. sorularda bahsi geçen destanlar nasıl bir topluluk önünde anlatılıyor?
- 10- 6. ve 7. sorularda bahsi geçen destanlar kimler tarafından anlatılıyor?

- 11- Bulduğunuz yöredeki destanlar genellikle manzum mu, mensur mu söylenir?
- 12- Destanların manzim veya mensur olmasında bir amaç var mıdır?
- 13- Destanların manzim veya mensur olmasında bir amaç varsa ne amaçla manzum veya mensur anlatılır ve söylenir?
- 14- Mensur bir destan anlatılırken içinde manzumelere yer verir misiniz?
- 15- Manzumeler varsa bunlar nasıl söylenir veya anlatılır?
- 16- Çalgı aleti kullanır mısınız?
- 17- Kullanıyorsanız hangi aleti kullanırsınız?
- 18- Destan anlatma esnasında size eşlik eden kişi ve yardımcı araçlar var mıdır?
- 19- Anlattığınız destanı neye karşılık, nerelerde anlatırsınız?
- 20- Aile içinde veya akrabalarınızdan destan geleneğini devam ettiren kimse var mıdır?
- 21- Destanları öğreten bir ustanız oldu mu?
- 22- Yetiştirdiğiniz bir çırak var mı?
- 23- Başka becerileriniz var mı?

MANZUM DESTANLAR İLE İLGİLİ SORULAR

- 1- Yörenizde yangın, trafik kazası, cinayet, deprem gibi felaketler karşısında destan söyleyenler var mı?
- 2- Manzum destancılar halk şairi midir, yoksa yalnızca bu türde şiir yazmakla mı tanınmışlardır?
- 3- Destanlar satılırken türkü biçiminde söylenerek mi satılmaktadır?
- 4- Destanlara karşı halkın ilgisi nasıl ?
- 5- Destan satarak hayatını kazanan destancı var mı?
- 6- Yörede hangi destanlar söylenmektedir?

EK 4- ALACAHAN HARİTASI

Şekil 3. Alacahan Haritası

EK 5- FOTOĞRAFLARLA ALACAĞANLI HALK ŞAİRLERİ

Fotoğraf 6. Âşık Emsalî – Âşık Gülhanî

Fotoğraf 7. Âşık Memiş Eroğlu bir düğünde şiir okuyor

Fotoğraf 8. Hacı Hasan Efendi ve oğullarının kabri. Fahimî'nin mezarı da buradadır.

Fotoğraf 9. Âşık Ali İcazet'in oğlu Mahmut Beşiktepe ile Sekiliyurt'ta harman yerinde sohbet

Fotoğraf 10. Hayati Bilgin'in evinde söyleşi

Fotoğraf 11. Rıza Karahan (Âşık Fakir)

Fotoğraf 12. Bekir Akbulut Tüyap Kitap Fuarı'nda son kitabı Eyvallah'ı tanıtırken

Fotoğraf 13. Halife Bozbayır

Fotoğraf 14. Erbay Ulupınar (Genç Ozan)

Fotoğraf 15. Metin Dalkürek SİYŞAD Şiir ve Müzik Şöleni'nde şiir okurken

Fotoğraf 16. Metin Dalkürek – Hafik Gurbetten Silaya Programı 2014

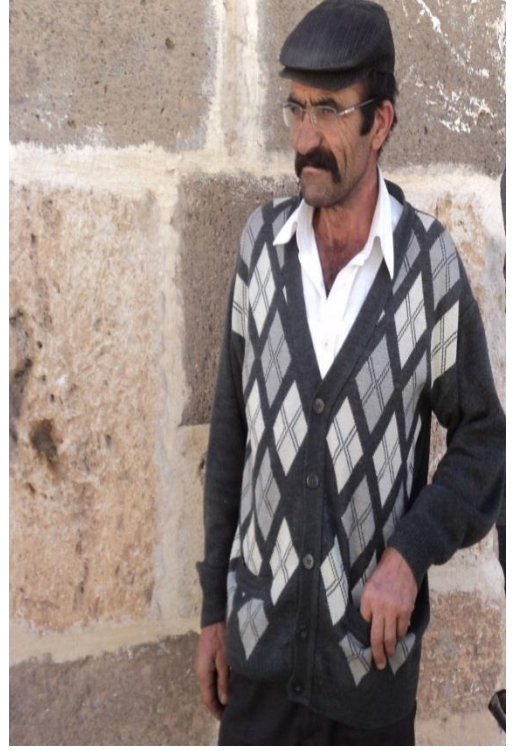
Fotoğraf 17. Ümit Bilgin – Dost Cemalî-N. Hikmet Bilgin

Fotoğraf 18. Ruhsati Eroğlu

Fotoğraf 19. Reşit Çelik

Fotoğraf 20. Salih Çelik

Fotoğraf 21. Atilla Akbulut (Batnî)

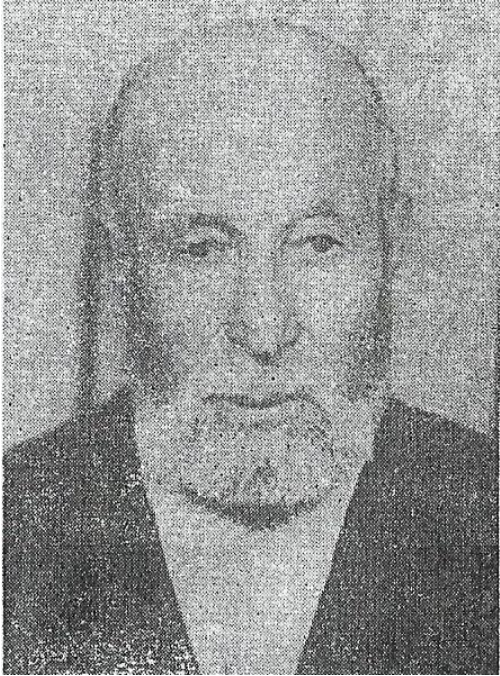
Fotoğraf 22. Orhan Kızılarkaya

Fotoğraf 23. Âşık Emsalî

Fotoğraf 24. Âşık Ali İcazet

Fotoğraf 25. Abdurrahman Dursun (San'afî)

Fotoğraf 26. Hayati Bilgin

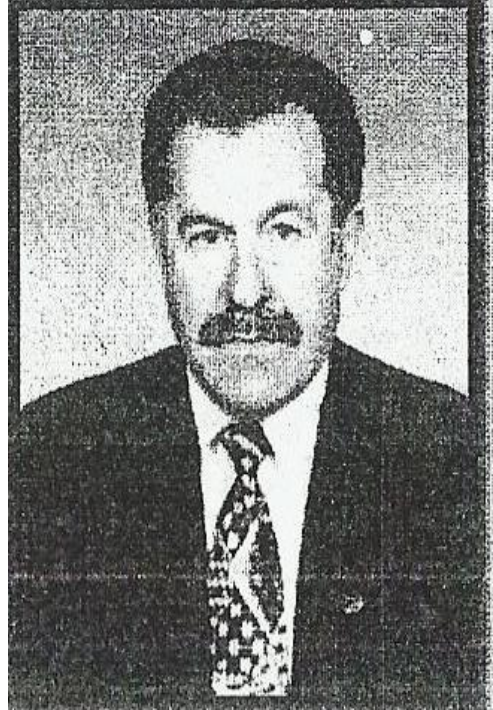
Fotoğraf 27. Ali Erbay

Fotoğraf 28. Hüseyin Kara (Karani)

Fotoğraf 29. Hüseyin Şengül

Fotoğraf 30. Musa Karakaş

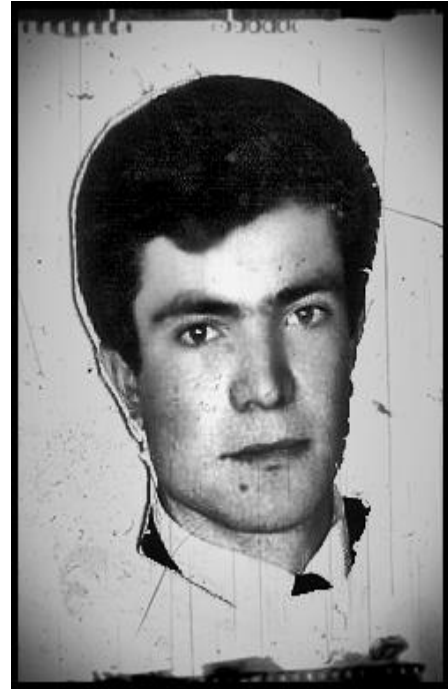
Fotoğraf 31. Erbay Ulupınar (Genç Ozan)

Fotoğraf 32. Mükremin Albayrak

Fotoğraf 33. Rıza Karahan (Âşık Fakir)

Fotoğraf 34. Reşit Çelik

EK 6- NOTALAR

Makam:
Uşşak

BUL GETİR

Söz Müzik:
Rıza KARAHAN

The musical notation for 'Bul Getir' is presented in seven staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a time signature of 8/8. The melody is composed of eighth and quarter notes. The piece features a repeat sign with two endings, marked with '1' and '2'. The notation is written in a standard musical staff format.

*Tabib sen elleme benim yarımı
Beni bu dertlere salanı getir
Kabul etmem bir gün eksik olursa
Benden bu ömrümü çalamı getir
Git ara bul getir saçlarını yol getir*

*Merhamet etmiyor gözüm yaşına
Sen derman arama boşu boşuna
Ölür isem mezarımın başına
Hayatıma sebep olamı getir
Git ara bul getir saçlarını yol getir*

Şekil 4. Bul Getir Türküsünün Notaları¹³

¹³ Ezgi Müzik Öğretim'den alınmıştır. Haz: Abdulkerim Çuha

MEYRİ

SÖZ: BEKİR AKBULUT
BESTİCİ: ERSİN KAYIŞLI

♩ 110

Saz

12

A ra cın ay na da sak lan cın sır ca sak lan cın sır ca Saz . . .
U ra cın ke sı rir a çı lı per ce a çı lı per ce Saz . . .
Pu sa kur rous za nın za lı yer ben cen za lı yer ben cen Saz . . .
Be kir der yi ki lan be rin kir ma nın be rin kir ma nın Saz . . .

15

Sen siz ilk i eim de li şti yer Mey ri şti yer Mey ri Saz . . .
İş te gi di so rum böy le ce der de böy le ce der ce Saz . . .
İ cel te ri e cel co kü len ten cen de kü len ten cen Saz . . .
ge le ce gim ta na ol sa der ma nın ol sa der ma nın Saz . . .

24

Ka çır ge ce
Kay tu bir kb
A kıp de kü
Ne u lu kat

26

çin de uğk le ki nur ca gök le ki nur ca Saz . . . Çe ma lin i
çin de se be bir yet ce te be bir yet ce Saz . . . Bu cen ce ni
İli yer is ce ni ee cen İli ce İli ee cen Saz . . . Yi re gim cen
İli me yaz ma fır ma nın yaz ma fır ma nın Saz . . . El ler ze ten

34

çi me du şti yer Mey ri du şti yer Mey ri
sen saz za sı yer Mey ri za sı yer mey ri
a kıp İli sı yer Mey ri İli sı yer Mey ri
ku şu e sı yer Mey ri e sı yer Mey ri

36

Saz . . .
Saz . . .
Saz . . .
Saz . . .

Şekil 5. Meyri Türküsünün Notaları¹⁴

¹⁴ Meyri ve Bağırma Benim türkülerinin notalarını bestecisi Ersin Kayışlı hazırlamıştır. Meyri'yi bilgisayar ortamında düzenleyen de Ersin Kayışlı'dır.

BAĞRIMA BENİM

Söz: Bekir Akbulut
Müzik: Ersin Kayışlı

The image shows the musical notation for the song 'Bağırma Benim'. It consists of six staves of music in a single system. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The notation includes various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The music is written in a style typical of traditional Turkish folk music.

Kara gözlerine ok olan kaşı
Vurup da batırma bağırma benim
Yüzüğünde olan yakutlu taşı
Kırıp da oturma bağırma benim

Sanki zehir oldun benim balımda
Domur domur soldum gonca dalımda
Perişan biçare garip hâlimde
Varıp da yetirme bağırma benim

Bekir der dizilmiş saf saf yıllarım
İnmeler indirdin tutmaz kollarım
Kesildi kepeğim çıkmaz yollarım
Sarıp da bitirme bağırma benim

Şekil 6. Bağırma Benim Türküsünün Notaları¹⁵

¹⁵ Notalar türkünün bestecisi Ersin Kayışlı'dan alınmıştır. Haz: Soner Kapan

AYAKLAR DİZİNİ*

Açılır meydanımızda (28/7)
Almanya'ya gidip yurdu unutma (30/23)
Bahçemde bir gülsün sen büyük oda (16/6)
Cim canım kurbandır Bir'e baksana (2/3)
Derdimin tabibi yâr olmayınca (2/6)
Ehl-i Beyt soyu pîr Garip Musa (25/7)
Elbet cevabımız var Veysel Hoca (26/17)
Engine çekilir göç var ucunda (22/11)
Erlerden bir Garip Musa (18/2)
Etme güzel dön yaylaya (27/4)
Gardaş tut elimden gidek Sivas'a (26/6)
Gel gör dağında dağında (20/6)
Güzel hayran oldum al yanağına (22/18)
Herhalde darılmış yâr bana bana (19/19)
Hünkâr Veli soyu Pîr Garip Musa (18/8)
Hünkâr'ın özüsün Pîr Garip Musa (18/4)
İçimde hasrettir şu Akçamağ(a)ra (12/1)
Kaderim böyleymiş ağlaman bana (10/1)
Muharrem ayının onu olunca (18/6)
Ne olursun öyle bakma sen bana (27/14)
Okuyorum görsen baba (26/1)
Ölüm var dönüm yok Türk evladına (4/18)
Selçuklu'yu gördüm beyler Sivas'ta (31/11)
Tekbir Arşı sarıyor, zaferin şafağında (8/21)
Uyuma dost uyuma (15/19)

Yandım sana Garip Musa (21/5)
Yeter uyan artık Allah aşkına (30/24)
Böyle acı daha gösterme yâ Rab (12/17)
Semadan tufanın indirme yâ Rab (15/20)
Baharda şaşırđım bu kimdir diye (30/20)
Basmasın sevdiğim yaz gelenece (4/8)
Bırak şah-ı sultanı yol ver fakir kambere (7/10)
Bir kere kazanı gez kerem eyle (22/2)
Bütün dünya bir olsa geçilmez Çanakkale (30/6)
Daha yüklemeyin bellerimize (11/2)
Düşme sakın delalete (12/6)
Düşmüşüm sevda-yı aşka sevdalı derler bize (22/7)
El ele verelim çikalım düze (20/7)
Gider iken handan göçün, sana kalan varı ne (8/9)
Gurbete düştük gurbete (28/4)
Hiç kimseyi hakir görme ha görme (15/11)
Muhammed aşkına coştun mu söyle (2/1)
Nakşeylemiş bedene şartınla beşik yine (7/11)
Nasıl anlatayım ben Yeşilkale (8/19)
Şah u hünkârıma var selâm söyle (22/15)
Unutmam ahdini bir diye diye (3/1)
Uyuyup kalmışım sanki kırk sene (12/10)
Yetişmiyor iyi nesil, nedense (8/11)
Yaş kemâle erdiğinde (23/2)
Akşam Ankara'ya dönersin vallah (26/18)

* Parantez içinde belirtilen sayılar şiir numaralarını ifade etmektedir. (Şair No/Şiir No)

Döndüm yönümü sana bağışla beni Allah
(26/5)
Et ve kemik oldum elhamdüllilah (5/2)
Gider yolum ferah ferah (19/10)
Girem eyvallah eyvallah (21/4)
Küllü şeye kadir can veren Allah (19/1)
Lütfedip bunları al Resûlullah (15/14)
Ordu birden haykırır zafer bizim inşallah
(8/17)
Yılan gibi sürünürsün inşallah (27/9)
Adem olam dersene oku Kur'an'ı (22/13)
Alın sabah namazını (24/3)
Başımız ol yüce Kur'an'a bağlı (21/2)
Bir kuru kilim kalmadı (4/16)
Bizim oralarda köylü kadını (27/11)
Bu dünyanın tadı tuzu kalmadı (15/15)
Bulamazsın sen samanı (10/4)
Ceylan gözlüm mektubunu yaz gayrı (27/18)
Damarda dolaşan kanımız aynı (15/2)
Dargınlar barışırdı (28/2)
Edep yâ Hû sözü derin manalı (20/11)
Ekildiği aydır Ağustos ayı (30/1)
Gönüllerde korsun Fındıkpınarı (30/11)
Görmedik bir düş kalmadı (4/5)
Hâl bir yanda, dil bir yanda ağladı (32/9)
Hor görmeyin insanları (23/1)
Hû deyip cümlesin O'na bağladı (7/1)
Kalktı edep hayâ bir ud kalmadı (19/14)
Kendini bir insan sanır zavallı (22/20)

Kıyamet kapıya dayandı gayrı (15/12)
Seni eğleyecek yârân kalmadı (16/12)
Şimdi o yaylalarda olmak vardı (26/19)
Ah o boyu devrilesi (29/1)
Allah der kır çiçekleri (12/9)
Arş yüzünde yeşil kubbe var idi (9/2)
Asma öyle üzme beni (20/19)
Âşıkların gülü Sivas elleri (24/2)
Bağla saçlarının teline beni (26/14)
Bakışı sinemi dağladı gitti (20/5)
Bir gün olsun anlamadı yâr beni (32/1)
Bir zülfüne bağlandım, kıramam tellerini
(12/5)
Bu kadar serveti sana kim verdi (22/12)
Bu rüşvetçi beyler nereden geldi (31/6)
Cenab-ı Mevlâ'nın emridir emri (10/3)
Çağla nazlı yârin gözleri gibi (30/9)
Dertlere giryân eyledi (1/8)
Efendim dertlidaş olduk her gören ağlar bizi
(22/5)
Elimden bir Mihri Hanım da gitti (22/6)
Geçen Hazreti Ali değil miydi? (4/13)
Günde yüz bin kere yoklardım seni (29/4)
Hançer kirpiklerin dilse de beni (8/3)
Hançeri sinemi deldi de gitti (4/3)
İlmiyle âlemi sulayıp gitti (15/9)
İnsanlığı yüceltecek ha deyi (25/5)
İşte orda bir kurşun sıksan daha iyiydi (32/4)
İzlerken Acarlar ağlattı beni (15/1)

- Kalbimle birlikte atar bir sevgi (8/15)
- Kerbela'nın şehitleri (28/1)
- Mânâlı oluyor dilber sözleri (18/3)
- Öldü diye söylesinler oy beni (32/12)
- Seni gidi dinsiz imansız seni(4/14)
- Sensizlik içimde üşüyor Meyri (8/10)
- Sordum bir ehline güz geldi dedi (16/7)
- Yaralı kullara kattılar beni (29/2)
- Yaşayan Ruhsatî, ölen Ruhsatî (30/18)
- Yeter ki sen vurma söz ile beni (12/16)
- Zay edip ziyana saydılar beni (32/15)
- Adımız İslâm'dır soyismimiz Türk (20/1)
- Çarh-ı aks ettirme ihsân kıl felek (1/5)
- Dalından verdiği tarık (25/15)
- Elhamdülillah kim şükraneye verdik (28/10)
- Gayet fazla çok kıymetin Guluncak (4/11)
- Gelmişti zamanın Kemal Atatürk (4/22)
- Gübreyi ekecek parası da yok (27/5)
- Her şey çetin amma hele fakirlik (22/8)
- İğnede hayır yok, ipte hayır yok (32/10)
- İrşada çağırıldı dile yürüdük (15/17)
- Karış karış toprağına kan verdik (15/5)
- Kevn ü mekân içre türaba düştük (5/1)
- Kiminin de bir dal giyeceğı yok (19/3)
- Türkleri yardımcı soldı şanlı Türk (4/19)
- Yaşlanmış yıllarca durursun Dışlık (25/4)
- Açıp kulağına duysana gönül (19/9)
- Altın cenazem mezare gel gel (4/7)
- Bırak artık yerine yorulayım Destegül (32/6)
- En muhteşem gülüm oldun Destegül (32/5)
- Gül elinden külden bülbül (20/16)
- Güle sevdalıysan gel oğul oğul (20/9)
- Mürşid-i kâminden sormalı gönül (3/3)
- Perişan bıraktın sevgilim gel gel (10/5)
- Sakın ha! Yukarı oturma oğul (12/13)
- Tara zülüflerin yele ser güzel (8/18)
- Türap ol gönül türap ol (21/7)
- Yeter bu hasretlik artık dön oğul (30/16)
- Acı, zulüm, çile benim (11/1)
- Acıyıp bir zarar vermedim vermem (8/7)
- Acıyla sılama düşünür oldum (27/6)
- Akan kan toprağı göller efendim (19/6)
- Anlatmak gerekmez bunları dostum (27/3)
- Aradım da yağı bulduramadım (19/18)
- Arsızlıkla yürürken örselendi yüzlerim (7/12)
- Atalarım Türk'tür ben de bir Türk'üm (27/17)
- Avrupa'dan üst olur mu Türkiye'm? (16/14)
- Ayrılınca yüzlerini özledim (25/13)
- Ben Alevî Kızılbaş'ım (21/1)
- Ben kendi derdime düştüm gidiyorum (4/9)
- Ben köyümü çok özledim (33/3)
- Bu dünyada nâra yanmak isterim (12/19)
- Bu gece aklımla aramı açtım (32/2)
- Bu memleket bizim, bu vatan bizim (26/3)
- Bu zaman içinde ne yaptın kızım (27/10)
- Cümle kirpik kaşlarına vurgunum (2/10)
- Çaldığın tellere hayran olmuşum (16/8)
- Çekemem bu derdi beter mi bilmem (16/13)

Daima senettir sözümüz bizim (33/2)
Dalları zikreder seni Allah'ım (15/3)
Derdimi dökmeye ben sana geldim (15/6)
Dert yükünü çeke çeke yoruldum (20/20)
Dilde yönsün öğretmenim (20/18)
Dönenece neler çektim (19/8)
Düşünüp içinden çıkamıyorum (8/4)
Ezelden ebede yârsın Türkiye'm (26/15)
Felek seni elimden aldı Mehmed'im (4/1)
Garip Musa sana niyaza geldim (18/7)
Gel sineme gir sevdiğim (20/12)
Güllerine kurban olayım anam (20/3)
Güzel kuşlar öter ötmez ordayım (10/2)
Hatırla da bir gün gel kara gözlüm (31/5)
Her yanımı yakışından usandım (32/18)
İçmek için size geldim (15/13)
İkimiz bir çalışalım (4/17)
İlm-i ledününden alın efendim (3/2)
İmanla İslâm'la bütün ol oğlum (31/9)
İsmi var, cismi yok yerden gelirim (25/3)
İşte geldik gidiyoruz kardeşim (31/4)
Kime ne söyleyim kime ne deyim (6/3)
Kutnudan kumaştan şaldan usandım (15/18)
Kutnuyu, kumaşı, şalı özledim (16/5)
Neden ayırırlar bilmem (21/6)
O hain düşmanı vur benim oğlum (19/12)
Perişan halimi görün efendim (19/2)
Rengini kanımdan alan bayrağım (15/4)
Saadetli Hünkâr'ım (28/11)

Sanmayın şaştı yol azdım dolandım (30/10)
Seni ömür boyu sarmaya geldim (7/5)
Senin hiçbir eşin yoktur Türkiye'm (27/16)
Senin için canım vermeye geldim (31/3)
Sızlar Garip Metinî'yim (20/8)
Soysuzlara bildir benim vatanım (7/3)
Söyle Teyfik Bey'im ben ölür müyüm?
(19/17)
Şehit makamıyla süslen şehidim (7/9)
Şiir yaza yaza elden usandım (2/8)
Tarihe mâl olmuş hanımız bizim (18/1)
Tavsiyem doğrudan şaşmayın oğlum (30/15)
Tutunca kurumaz dal mısın anam? (7/2)
Ülkeler içinde birsin Türkiye'm (31/2)
Vadesi yetip de ölmüş askerim (4/6)
Yine de abimsin kızamıyorum (26/20)
Yuh deyin siz bana adam değilim (8/20)
Zülfün dökmüş ağ gerdana sevdiğim (4/21)
Açılır menekşe gülü Sivas'ın (15/16)
Ağlama gözlerim sele ne dersin? (19/16)
Ağlamakla giderin (28/3)
Ağlayıp sızlayan kul olabilsen (27/13)
Ah edip ömrünce gülemeyesin (26/16)
Akıtır didemden kanı gözlerin (4/10)
Aldın bir ateşe yaktın nâr ettin (16/17)
Ateş-i suzan var sen n'olacaksın (22/16)
A'yi öğrenmeden Be'yi bilemen (24/1)
Babası acından ölse umru duymaz deyyusun
(32/17)

- Bardakta suyunu içemiyorsun (16/18)
- Beni yorma adam olamazsın sen (33/5)
- Bir gül verin gülünüzden (19/11)
- Bu sevda bir türlü bitmiyor canan (32/3)
- Bulunmaz menendi eşi Sivas'ın (2/7)
- Çanakkale geçilmez, şehittir yatan (26/4)
- Çektiğim acılar senin yüzünden (33/6)
- Çirkin güzel m'olur allanmayınan (22/3)
- Duyup da öylece duran utansın (7/4)
- Dünya tarihini yazandır ozan (25/12)
- Dürüstlük daima düsturun olsun (15/7)
- Ecel geldi n'idersin (1/3)
- Ene'l-hak sırrına bürünen sensin (5/3)
- Geride gözüm yok bunu bilesin (16/15)
- Gidenlerden örnek alın (31/10)
- Gönül kovanımda bal olur musun? (26/9)
- Haber ver yanıma yârânım gelsin (30/19)
- Hasan'la Hüseyin eri Bağdat'ın (16/3)
- Hasret dolu yıllar geçti aklımdan (8/6)
- İlgıt ılgıt eser yeli baharın (16/4)
- İçimdeki sızı beni yer bugün (30/8)
- İdrâke yetmez mi akılsız başın (12/2)
- İnşaallah bunu sezerler bugün (7/7)
- İstersen sen onu görebilirsin (8/5)
- İşte o noktada vardı insan (25/9)
- Kalmadı davarı malı köylünün (16/10)
- Kerem gibi Aslıhan'ın ucundan (22/17)
- Malına mı güvenirsin? (6/2)
- Neler alır, ne götürür insandan (30/22)
- Nezaketli Türk lisana buyurun (2/2)
- Onları hedefe koyan utansın (26/11)
- Öğretmenim amma halim perişan (30/17)
- Rezzâk-ı hakîki Mevlâ'yı düşün (1/2)
- Seni unutamam hiç Alacahan (27/1)
- Sevdası özümü bağlar derinden (20/13)
- Seviyorum ne geçti ki aradan (26/2)
- Söyle o yâre tez gelsin (29/5)
- Tahyurt'a uzadı dalı dedemin (15/10)
- Takip ederiken bitmesin hızın (20/14)
- Uyan be yoldaşım görmüyor musun? (6/1)
- Vatan için, millet için (30/2)
- Yâr ile arası hoş olan gelsin (32/11)
- Yâre mektup yazası var gönlümün (22/10)
- Yavuz'un, Fatih'in yolundanım ben (30/3)
- Yıldızına kurban, ayına kurban (12/4)
- Zikir eder onu Hû diyerekten (24/4)
- Açılmış goncası yârime benzer (7/14)
- Ağlarım Mahmut'um gelene kadar (14/1)
- Ak üstünde karamız var (5/4)
- Alacahan sana küsenler mi var (27/12)
- Alayların doldu ise haber ver (32/8)
- Aslan kral idi, fareden kaçır (12/7)
- Başı dik olarak duran o ruhtur (20/15)
- Beni bu dertlere salanı getir (29/3)
- Benim çektiğimi bir Allah bilir (22/4)
- Birlik olmak güzelliştir (33/1)
- Bozar bir namussuz bozar (19/5)
- Bozmuş bağ, bostanım dağ eylemişler (12/18)

Bu dünyada hesabımı sormazlar (12/20)
Bugün alan yarın borçlu düşüyor (30/5)
Can vermeyi düşünmezler (13/2)
Canımı nezrettim ferman ulaştır (28/9)
Celallenmiş Yaradan, kızıl şimşek çakıyor (7/13)
Çanakkale Türklerin ruhudur, gururudur (8/2)
Çıktı Mart Dokuzu bayramımız var (31/1)
Çırpınır yüreğim uçmak istiyor (12/8)
Derdin harmanında savurma yeter (11/3)
Dert döşümü mülk edindi yârenler (32/19)
Dört ayaklı tahta sal bizi bekler (7/8)
Duymasan ne yazar, duysan ne yazar (32/14)
Elimizde böyle fermanımız var (3/4)
Eşitmiş eller ağlaşır (4/12)
Ferhat'ın dağı var senin neyin var (4/4)
Gamzeleri güle benzer (30/4)
Gel vakitsiz yola gitme kış değer (22/14)
Geliyorum diye seslendi bahar (25/2)
Gider isen o yol sana zor gelir (12/11)
Görmez duymaz oldu yöneticiler (33/4)
Güller ayrı bülbül ayrı ötüyor (12/3)
Gündüz hayâl, gece düş görünüyor (4/20)
Güneşten örnek al yere döşenir (13/3)
Hazan yeli esti, geldi sonbahar (25/14)
Hep şayan-ı destan oldu fareler (22/9)
Hiç kimse sormaz ki ne derdi vardır (12/15)
Horasan, Meşhed'ten kalkın turnalar (25/16)
Hünkâr Hacı Bektaş Veli dediler (25/8)

İnsanların hası canana benzer (17/2)
Kargayı padişah eder mi eder (17/4)
Kaşlar keman gözler bedir, ay olur (32/20)
Kerem gibi yanar gider (2/4)
Kur'an'ın peşinden çağlayıp gider (15/8)
Küllenmiş de sönmek ister (25/17)
Mazisi, kültürü, âni güzeldir (16/1)
Medet Allah çığırır (28/5)
Misafir alır mı beni yaylalar (16/19)
Muhabbet sözüyle akar ârifler (20/17)
Muhammet Mustafa Ali güzeldir (13/4)
Mülki değil çarh-ı devran ediyor (9/1)
Nihayette ölüm vardır (2/9)
Ne hizaya girer ne düzen bilir (32/13)
Öylece uykuya dalasım gelir (26/10)
Parlayıp çıkması bir yele bakar (13/1)
Rahmeti, bereketi dolup dolup taşıyor (8/14)
Sende ne sevdalar gizlenir dağlar (30/7)
Seyyid Garip Musa Sultan dediler (18/5)
Sıcak yuvasında gülsün çocuklar (26/8)
Sokarak kalemde ezendir şair (8/16)
Sûfi bilmez âşık ne faildedir (1/7)
Şah-ı Kerbelâ'ya bir selâm götür (28/8)
Şeklen insan amma yüzü başkadır (30/21)
Şimdi de zâtına geldim derd-i yâr (1/1)
Şu benim emeğim hiçe benziyor (14/2)
Tabipler bilemez yaramı yâr yâr (19/7)
Tarihinde izi vardır (20/2)
Vâcib-i Ta'alâ'nın aslanı Haydâr (1/6)

Vatanda kahraman olan polisler (10/6)
Yandı ciğerimin başı kuzular (19/15)
Yaralarım em olur musun yâr (33/7)
Zifirle sıvazlanmış gamlı hicrinden geçer
(32/7)
Ar, namus ayaklar altında gardaş (27/8)
Bu sene de yolun düşmedi gardaş (26/7)
Cahillerden dostluk olunmaz imiş (17/1)
Dağda kayaların rengi değişmiş (27/7)
Edep, haya, ar ordaymış (20/4)
Güle güle git gel şoför arkadaş (27/15)
Mazlumlar eliyle kurulmalıymış (17/3)
Özüm Alevîdir kardaş (25/1)
Set çeker önüme yol yavaş yavaş (26/12)
Talihi kendine yâr olmaz imiş (22/19)
Yürüyorum yavaş yavaş (7/15)
Bomba yağdırdılar başına Bağdat (16/2)
Helâle özenmek büyük marifet (8/8)
Herhalda bir emir verecek Alat (4/2)
Ali'siz Alevî olur mu? (21/3)
Demlenen bozuldu sızan bozuldu (32/16)
Gayrı vardım on beş yaşına doğru (4/15)
Gemi gitti dağlar taşlar yol oldu (12/12)
Güzel budur güzellerin meşhuru (19/4)
Ne yolumu buldum ne de yurdumu (12/14)
Nohut bizi yerden yerlere vurdu (31/8)
Oku çalış durma her zaman oku (6/4)
Oku yavrum oku oku (26/13)
Sel oldu çeşmimden aktı savuşdu (16/16)

Yolunun üstünde engel oldun mu (16/11)
Göz yaşım damladı hilâle düştü (7/6)
O mübarek hocam dünyadan göçtü (2/5)
Sılayı düşündüm bir akşam üstü (27/2)
Bu karlı yollara hoşgeldin Şoray (30/13)
Daha benden beni sor nüfusçu bey (30/14)
Akıldan, bedenden sakat sayısız (30/12)
Dağları eritip diriliş Nevruz (8/12)
Derdime dermana geldim Et Yemez (1/4)
Ehl-i dil ustalar sefa geldiniz (16/9)
Ela gözlerini sürmele de gez (19/13)
Her yerinde Nevrûz bizim günümüz (31/7)
Sadece kulaktan duyanlardanız (8/13)
Seni yaşamayı biliyor muyuz? (8/1)
Şaştığımdan haberin yok vefasız (20/10)
Tutup dameni mürşitten bezl-i himmetten
almışsınız (22/1)

SÖZLÜK

A

ağū: zehir

ağyâr: yabancı

ahbun: gübre

akabe: 1-) Çıkılması zor yokuş. 2-)Tehlikeli geçit

akraz: ahraz, sağır

ateş-i suzan: yakıcı ateş

azazil: şeytanın adlarından biri

B

bâ-safa: safa ile

bab-ı vahdet: birlik kapısı

baç: vergi

bais-i asbap: sebep olan şeyler

bam: dam, çatı

bay: zengin

behi: şirin, lâtif

beka: devamlılık, daim olma

bende: köle

berdar: 1-) Asılmış, yukarı kaldırılmış 2-)İtaat eden

bî-nihâ: akılsız

buğz: kin

burhan: delil

bühtan: iftira

bünyad-ı âlem: esas dünya

büryan: yanmış

C-Ç

cam: kadeh, bardak

cam-ı huy: boş kadeh

cây: yer, makam

cây-ı fevz: selamet makamı

cehd: insanın nefesine hakim olması

celadet: yiğitlik

cer: yarık, çatlak

ceren: ceren

cerm: günahkâr olma

cızgı: çizgi

cüdâ: ayrılık

çâh: kuyu, çukur

çalker: tahıl tanelerini yabancı maddelerden ayırmaya veya tohumlukta kullanılacak tahılı ayırmaya yarayan kalburlu araç

çar-yâr: dört halife

çıra: چراغ, mum

çipil: bataklık

çuha: sık dokunmuş yün kumaş

D

dâm: tuzak

dâmen: etek

dehalet: sığınmak, medet dilemek

dehri: zamana dair, devre ait

dellal: Hakk'a davet eden

dembedem: vakit vakit, ara sıra

didar: yüz, çehre

dürr: inci tanesi

düzâh: cehennem, tamu

E

ebyat: beyitler

edna: en alçak, pek aşağı

ehibba: dostlar, sevgililer

encam: netice, son

erbab-ı tahir: ulvî kişiler

eta: kavak ağacı

evmek: acele etmek, ettirmek

evran: ölçü, biçim

evtan: vatanlar

eyvan: köşk, büyük oda

F

fâsık: günahkâr

farımak: ihtiyarlamak, çökmek

fehmi: ulu kişi

felah: selamet, saadet

feraset: anlayışlı olma, çabuk sezme

ferhane: ferahlı, sevinçli

ferik/Firik: küçük, yavru tavuk

G

galat: hata, yanlış

geda: fakir, kimsesiz

giryan: ağlayan

göyünmek: yanacak derecede ısınmak, hafif sararmak

gözer: iri delikli kalbur

güman: şüphe

gümrâh: yolunu şaşırılmış

güvar: bahçe veya tarla sulamak için açılan ince su yolu

H

hadde: erimiş madeni döküp tel yapmağa mahsus delikli maden levha

halas olmak: kurtulmak, selamete ermek

har: diken

haristan: dikenlik

havas guvas: heveslenerek

havf: korku

heccile: Hacc ile

helke: su, süt vb. şeyleri koymaya yarayan, bakraçtan büyük bir çeşit kova

hemrâ: kızıl renk, çok kırmızı

hergiz: asla, kat'iyen

hısal: ahlâk, huylar

hicab: utanma

hila: hile, tuzak

himmet-i uzma: en yüce lütuf

hon: İşlenen tarladaki toprak kesiti, hendek

hublar penahı: güzellerin sığınağı

hud'a: hile

hulk-ı kibar: ince, narin huylu

humar: sersemlik

hurşid ziya: güneş ışığı

hüveyda: aşikâr, apaçık belli

İ

inam-ı Hakk: Allah'ın ihsanı, nimeti

iptida: evvel, başlangıç

işmar: işaret etme, göz kırpma

K

kâsib: kazanç sahibi

kayl olmak: razı olmak, kabul etmek

kemter: aciz, fakir

ker: sağır

kerme: gübre, tezek

kesb: kazanç

kıbal: karşılaştırma

kirman: hisar, kale

kubur: kabirler, mezarlar

kuh-ı Kaf: Kaf Dağı

kuşe-i tenha: ıssız yer, köşe

L

lâmehâl: çaresiz, imkânsız

lida: nida, bağırma

M

mader: ana, çocuğu doğuran

mahana: bahane

mahbub: sevilen

mah: ay

mah-ı tâbân: parlayan ay

mâr: yılan

matlub: istek, istenilen şey

meftun: âşık, mecnun

meri: dişi keklik

meta': kıymetli eşya

mevc: dalga

mezbele: çöplük

mısaf: mushaf

mısmıl: uysal

mihman: misafir

mitil: görünüşü çirkin, kaba, sevimsiz

muabbir: rüya tabircisi

mudara: beceriksiz

muşta: yumruk

mültezim: bir şeyi kendi üzerine alan

mürg: kuş

mürg-i zer: kuş bahçesi

müstağrak: gark olmuş, batmış

N

nadan: cahil, haddini bilmez

nahiv: yol, yön, etraf

nan: ekmek

necat: kurtuluş, selamet

nef': faydacı olma

nihan: gizli, sır

nisap: servetin zekât getiren miktarı

niza': çekişme, kavga

nor: bir çeşit peynir

nûş etmek: safa sürmek

Ö

öşür: 1-)Zekât 2-) Vergi

P

paya: paye, rütbe

pünhan: pinhan, gizli saklı

R

rah: yol

rahm-ı mâder: ana rahmi

rah-nümâ: yol gösteren, kılavuz

reha: kurtuluş

reşadet: doğru yolu bulma

rıdvan: memnun olma, hoşnutluk

S

sahr: 1-) Örtmek 2-) Kaya, büyük taş

salacaya: sâlâya kadar

sebâk: ders

sehavet: cömertlik

sekran: sarhoş, mest olmuş

sem: işitmek

serencam: başa gelen ibretlik olay

serv-i simen: ay ışığının denize düşmesi, mehtap

sıymak: kırmak

sivâ: başka, gayrı, diğer

sival: suâl

sücut: secdeye varma

Ş

Şebber ü Şübber: Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in gerçek isimleri

şecaât: yiğitlik, cesurluk

ehriba(n): şehrin ileri gelenleri

şifa-yab: şifa bulma, iyileşme

şirazi: düzen, nizam

şi'r-i tabiat: yaratılışı anlama

şua: ışık kaynağından uzanan ışık telleri

şule: alev

T

tabyat: mizaç, huy, tabiat

tahassül: ortaya çıkmak

tebeleş: karmakarışık, birbirine geçmiş

teber: balta

teceddüd: tazelenme, yenilenme

tecezzi: parçalara ayrılma, ufalanma

tevcih: döndürmek, yöneltmek

tıynet: huy, yaratılış

tirendaz: temiz

tumas: yoğurt kaymağının toplanıp süzülmesiyle yapılan bir süt ürünü

türap: turab, toprak

U-Ü

ud: utanma

ukba: ahiret

uzlet: yalnızlık

üdeba: edipler, edebiyatçılar

Y

yavşan: güzel kokulu bir ot türü

yeğnik: hafif

yeygi: genellikle kış için hazırlanan yiyecekler ve hayvan yemleri

yırak: irak, uzak

yortu: taşla, çimentoyla örülmüş su yolu

yüğrük: güçlü, çevik, hızlı

Z

zahar: zâhir, herhalde

zahm: yara

zahma: vurma, darbe

zevrak: 1-)kayık, sandal 2-)Mekke'de yapılan ve içine zezem koymaya mahsus olan kap, ibrik

zelil: hor görülen, alçak kişi

zibil: öp

zi-şan: şanlı, meşhur ve şerefli

zümre-i hûban: güzeller topluluğu

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Serhat Sabri YILMAZ

Uyruğu: Türkiye Cumhuriyeti

Doğum Tarihi ve Yeri: 01.04.1988 Sivas

e-posta: serhatsabriyilmaz@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Erciyes Üniversitesi	29.06.2011
Yüksek Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	Devam Ediyor

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce YDS (X) KPDS (.....) ÜDS (.....) TOEFL (....) EILTS (.....)

